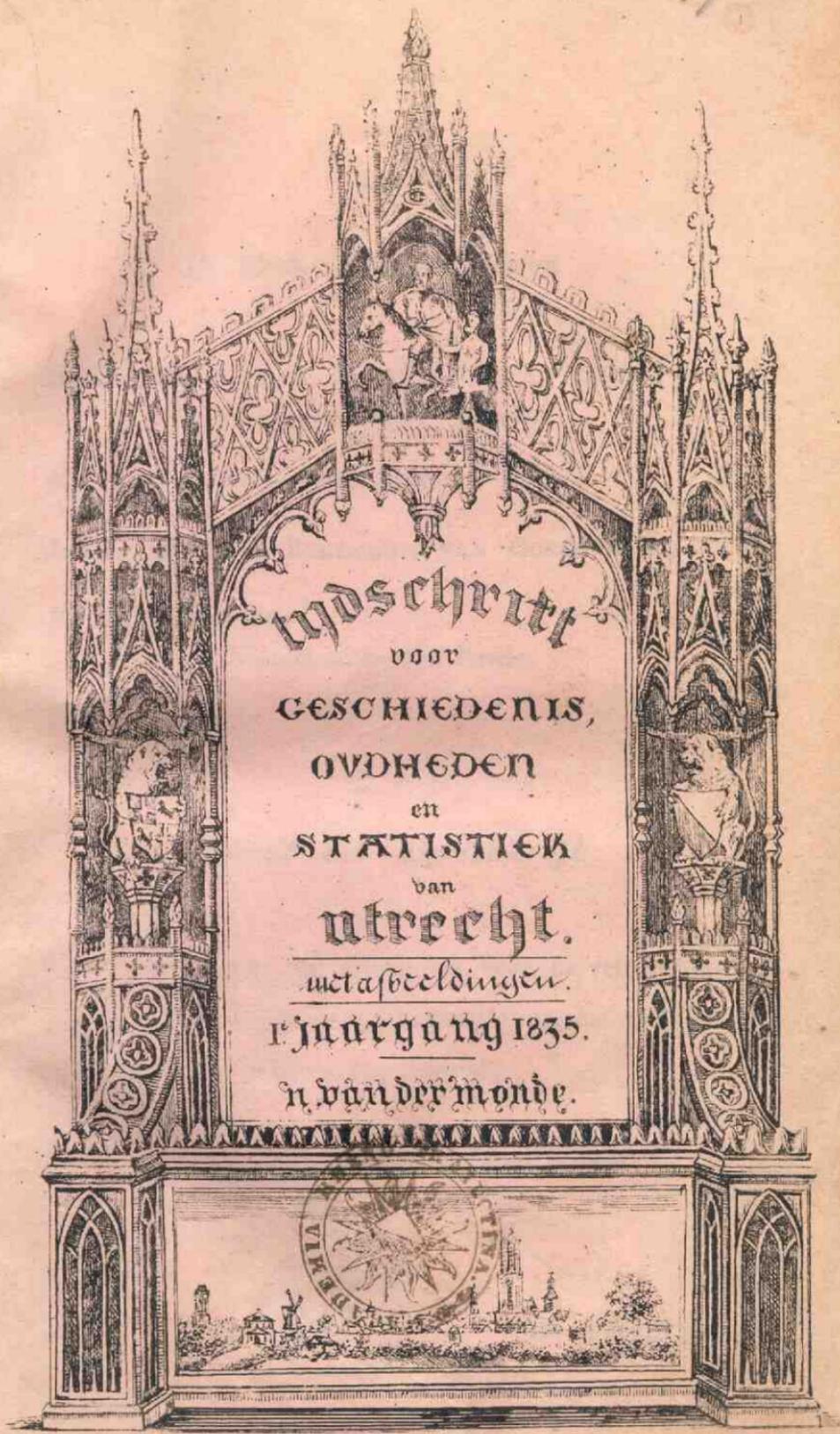

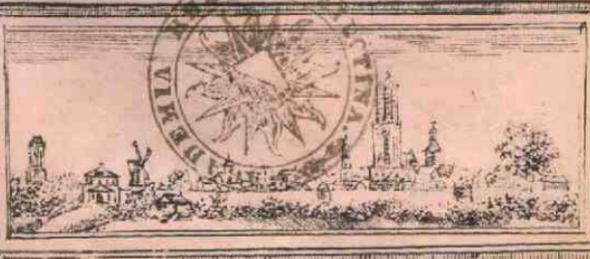
Tijdschrift voor geschiedenis, oudheden en statistiek van Utrecht 1835

<https://hdl.handle.net/1874/9802>

J 8: 1578.

Wdschryft
voor
GESCHIEDENIS,
OVDHEDEN
en
STATISTIEK
van
Utrecht.
met afbeeldingen.
1er jaargang 1835.
n. van der monde.

AAN

de Edele Achtbare Heeren

Jonkhr. Mr. H. M. A. J. VAN ASCH VAN WIJCK,
Staatsraad Burgemeester enz.

Mr. S. C. VAN MUSSCHENBROEK,

Jonkhr. Mr. P. A. BEELAERTS VAN OOSTERWIJK,

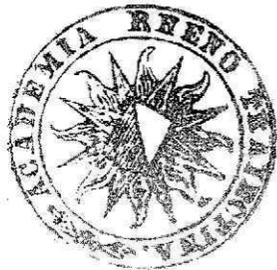
Mr. L. F. NEPVEU.

Wethouderen der Stad Utrecht,

Wordt dit Tijdschrift

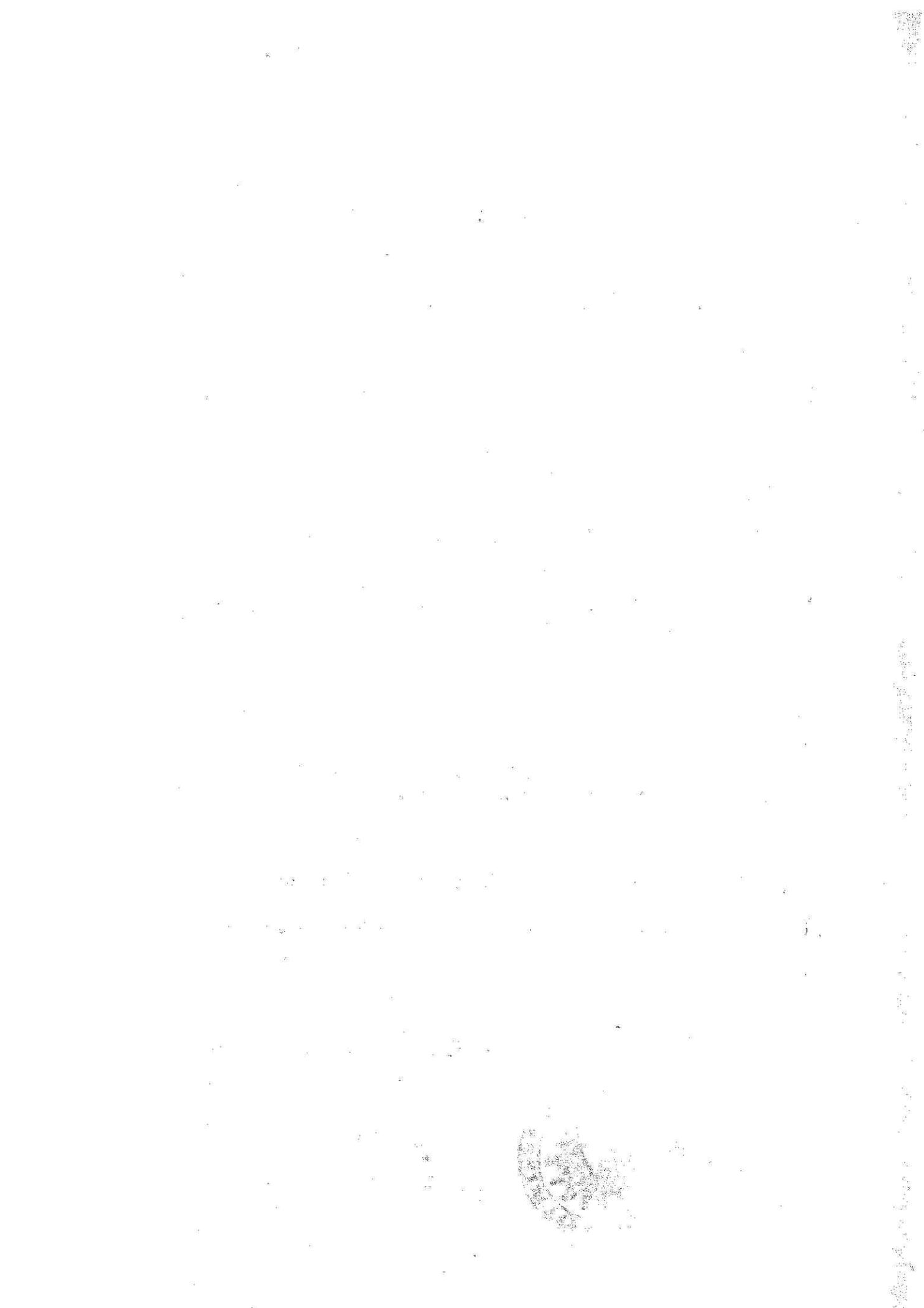
uit hoogachting en erkentenis voor de vele en on-
dubbelzinnige bewijzen van begunstiging, aanvankelijk
reeds aan deze onderneming betoond,

dankbaar opgedragen

DOOR

DEN UITGEVER.

BERIGT

VAN DEN

UITGEVER.

Dat er aan eene volledige beschrijving dezer Stad en Provincie gebrek is, zal wel niemand ontkennen, en dat derzelver samenstelling uiterst moeijelijk zoude zijn, hiervan is ieder deskundig Utrechtenaar overtuigd, daar de bronnen der geschiedenis en oudheden eensdeels uit de Archieven, in zoo verre dezelve niet in het licht zijn, en anderdeels uit merkwaardige handschriften onder bijzondere familien berustende, moeten worden opgespoord. De kosten van eene dergelijke onderneming, door de menigte platen en kaarten waarvan het werk behoort voorzien te zijn,

een' Uitgever onmogelijk schadeloosstelling kunnende beloven, was de ondergeteekende bedacht eenen middenweg te kiezen, om beide zwaarigheden te overwinnen: hij riep ten dien einde de bescherming van H. H. Burgemeester en Wethouderen in, om hem in staat te stellen door den toegang tot de belangrijke stukken op de Archieven voorhanden, daaruit die op te nemen, welke aan den aard dezer onderneming beantwoorden; welk verzoek door HEd. Achtb. volkomen is toegestaan, en het overgelegde plan goedgekeurd, terwijl hij zich vleit bij het welslagen dezer onderneming eenige stukken betrekkelijk de Provincie van wege Z. E. den Heer Staatsraad Gouverneur te zullen ontvangen.

In dit tijdschrift zullen geschiedenis, oudheden, merkwaardige bijzonderheden, statistiek en andere op de Provincie en de stad Utrecht betrekking hebbende zaken, zich onderling aangenaam afwisselen, terwijl de redactie zich voorbehoudt niet dan daadzaken te plaatsen, ten einde dit tijdschrift allengs een geheel zal kunnen vormen, hetwelk niet dan met groote zwaarigheden op de vorengemelde wijze zou kunnen worden ten uitvoer gebracht, hetwelk den beminnaren der vader-

landsche geschiedenis in het algemeen, en die van het Sticht in het bijzonder, voorzeker welgevallig zal zijn.

De algemeene belangstelling in deze onderneming blijkt reeds uit de menigvuldige ontvangen bijdragen en de toezegging van eenige voornamē Geleerden ter medewerking, waarvoor de Uitgever den H. H. inzenders bij deze openlijk zijne erkentenis betuigt; terwijl hij zijn tijdschrift in de welwillende medewerking der laatsten aanbeveelt, en de Bezitters van belangrijke handschriften of andere minder bekende bijzonderheden, teekeningen, kaarten of schilderijen, uitnodigt, dezelve door middel van dit tijdschrift aan de vergetelheid te ontrukken. Alle bijdragen zullen met dankbaarheid worden aangenomen en daarvan het gepaste gebruik worden gemaakt.

De Uitgever vleit zich dat eene ruime inteekening hem zal in staat stellen het werk met de belangrijkste stukken en afbeeldingen te voorzien om de uitvoering, waarvan dit eerste stukje eene proeve is, op den duur te kunnen volhouden; de prijs voor den Jaargang is op f 5,00 bepaald, terwijl de afbeeldingen zoo matig mogelijk zullen worden berekend.

*De Ondertrouwen in den Naamlijst van 1834 op-
genomen, zullen dit jaar vervangen worden door de
opgave der gehuwden.*

UTRECHT

den 25 Januarij 1835.

N. van der Monde.

Inleiding.

IETS OVER DE PROVINCIE EN STAD UTRECHT.

DE PROVINCIE.

De provincie Utrecht, genoegzaam in het midden van het oude gemeenebest gelegen, grenst ten noorden aan de Zuiderzee en het Gooiland, ten zuidoosten en westen aan Holland, en ten oosten aan Gelderland. Dezelve word doorsneden of bevloed, door de rivieren de Lek, de kromme- en oude Rijn, de Vecht, den IJssel en de Eem, als ook door eenige mindere stroomen en beekjes, die hier en daar, uit de hooge heilanden omstreeks Amersfoort en de Rheenensche Veenen, haren oorsprong hebben.

Zeer onderscheiden is de geaardheid en gesteldheid van haren grond. Men vindt in dezelve poelen, meeren, hei- en veengronden; aan andere oorden bevat zij zeer vruchtbare bouw- en

weilanden, als ook tabaksplanterijen, die voorheen, meer dan thans, groote voordeelen hebben opgeleverd.

Ofschoon de bloei en welvaart dezer Provincie in het algemeen genomen zich allerwege kenmerkend openbaart, is het nogtans niet te ontkennen dat de landbouw en onderscheidene takken van haar volksbestaan eene meerdere uitbreiding en volmaking konden deelachtig worden; doch streeklend is het vooruitzicht, dat onder de wijze en vaderlijke regering van onzen geëerbiedigden Koning, en de bekende zorg en belangstelling van Z. E. den heer Staatsraad Gouverneur en de edele grootachtbare heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie, derzelver weldadige ontwikkeling meer en meer zal worden verwezenlijkt, en dit schoon gewest eenmaal tot dien trap van voorspoed zal worden opgevoerd, waarvoor hetzelve, in zulk eene hooge mate, vatbaar is.

Zeer opmerkelijk zijn intusschen de vele schoone oorden welke door vlijt, nijverheid en vermogen, aan haren grond zijn ontwoekerd geworden. — Wie denkt hier niet met innig welgevallen aan die veelvuldige dorpen, als Nichtevecht, Vreeland, Loenen, Breukelen, Maarssen enz. welke den Vechtstroom bezoomen en ter wederzijde, met de prachtigste luthoven versierd, aan dit gedeelte van het Sticht met regt den naam van het pronkjuweel van Nederland gegeven hebben? en keeren

wij ons naar de zijde van Baarn, Soestdijk, Zeist, Driebergen en Doorn, en aanschouwen wij die aaneenschakeling van heerlijke landgoederen en natuurtooneelen, waarvan hare omstreken als van eenen keten zijn omgeven, en waardoor oog en zinnen als in verrukking worden opgetogen, dan worde ook ons hart tot innige dankbaarheid gestemd voor de voorregten en zegeningen, eene Provincie te bewonen, waarin de genoegens des tijdelijken levens in zulk eene ruime mate kunnen worden genoten, en het spoore ons tevens aan om elk in zijnen kring al dat gene toe te brengen, hetwelk maar eenigzins tot de instandhouding en vermeerdering harer welvaart kan bevorderlijk zijn.

DE STAD.

De Stad Utrecht, in het hart van Oud-Nederland, en deszelfs vruchtbare, naar haren naam genoemde Provincie gelegen, is voorzeker in zeer vele opzigten onze hooge belangstelling waardig.

Reeds bij het eerste gezicht van den trotschen Doms-toren, dat meesterstuk van bouwkunde, hetwelk bijna vijfhonderd jaren aan de he-

vigste stormen en orkanen wederstand geboden heeft, worden wij met bewondering vervuld voor eene stad, die gedurende een aantal eeuwen, de afwisselendste lotgevallen van tijden en gebeurtenissen, van vrede en oorlog — van rampen en geluk, heeft ondervonden, en die, na alle deze veelvuldige beproevingen, als door zoo vele wederwaardigheden gelouterd, thans tot eenen trap van rijkdom, luister en welvaart is opgeklimmen, die dezelve ten huidigen dage, met regt als een wezenlijk sieraad van het koninkrijk der Nederlanden mag doen beschouwen.

Onderscheiden oorzaken hebben van tijd tot tijd, tot deze belangrijke toeneming aanleiding gegeven, als:

1°. Hare gunstige ligging.

Vrij van alle overstroming op eenen hoogen grond gelegen, begunstigd door eene frissche en gezonde luchtgesteldheid, rijkelijk van heldere zoete waterstroomen en voortreffelijke putten voorzien, omringd van schoone boomgewassen, vruchtbare boomgaarden en moestuinen, grasrijke weilanden, welige landsdouwen, bevallige en met kieschen smaak aangelegde wandelwegen, eene door tuinen en luthoven omringde lommerrijke Maliebaan, aangename boomrijke buiteningels met wel onderhouden voetpaden en rijwegen, pronkende langs derzelve watervliet met talrijke blanke zwanendriften, en aan bijna alle

zijden als bezoomd met de bekoorlijkste landgoederen en lustplaatsen; voorzeker, bij eene aaneenschakeling van zulke gezonde en vrolijke genietingen kan het dan ook niet wel anders zijn, of vele vermogende lieden moeten zich hier vestigen, om alle die voorregten te smaken, als hun bij eene inwoning hier ter stede, met milde hand worden aangeboden.

Niet minder zijn ook de voordeelen, welke door hare gunstige ligging, aan den handel en de nijverheid worden toegebracht.

Aan den oudsten arm des Rijns, en de rivier de Vecht gelegen, welke langs en voorbij deze stad in eene uitgestrektheid van meer dan een uur lengte henen vloeit, en haar met de alomberoemde handelstad Amsterdam onmiddelijk in aanraking brengt, is zij door hare gemeenschap met de rivier de Lek en verder met het Zederiks-Kanaal en de Zuid-Willemsvaart, in het bezit eener uitgebreide scheepvaart, zoo wel naar Gelderland Duitschland en alle de Rijn-distrikten, als langs Maas, Waal en Merwede naar Dordrecht, Rotterdam, tot aan de Schelde, benevens 's Hertogenbosch tot aan Maastricht.

De levendigheid van deze scheepvaart wordt daarenboven op eene aanmerkelijke wijze begunstigd, doordien het kanaal langs deze stad, zelfs voor de grootste rijnschepen en rijnsche houtvloten bevaarbaar gemaakt, door de

oplettende zorg der stedelijke Regering in betrekking tot deszelfs waterstand, op een vast peil en dus op eene vereischte hoogte gehouden wordt. Voegen wij hier bij de kade, langs den oever van dit kanaal sedert kort aangelegd, waardoor tot den aanbouw van magazijnen, pakhuizen en stapelplaatsen is aanleiding gegeven, dan zal men moeten erkennen, dat bij de voordeelige ligging dezer stad, en door de bij voortduring aangewende middelen om de belangen van handel en nijverheid bevorderlijk te zijn, eene aanmerkelijke toeneming van welvaart voor Utrechts ingezetenen heeft moeten ontstaan.

Een derde belangrijk voordeel aan de gunstige ligging dezer stad verknocht, is hare geredelijke gemeenschap te lande.

Reeds omstreeks den jare 1648 gaf Dr. Cornelis Booth, Raadsheer in den Hove van Utrecht, deze bijzonderheid te kennen (*):

» Dat men van hier in een ordinaris dag-reyse
 » bequamelyk kan komen in de verste van over de
 » *Sestig* bemuurde steden, ende een gantsche
 » maend lang yder dagh sig in een byzondere stadt
 » vermaken ende middagmaal houden konde, son-
 » der nochtans een eenige nacht-rust elders te
 » nemen, dan binnen Utrecht” en vergelijken wij
 nu hiermede den toestand der openbare wegen,

(*) Zie BOOTH, stichtsche cleyne Chronicke, door J. P. CORTHEEN VAN DER GONDE; Amst. 1745.

en de meerdere gemakkelijheid der communicatiën van de tegenwoordige bij die vroegere tijden, dan zoude voorzeker deze opgave met de namen van veel meer steden kunnen worden vergroot.

In het hart van ons land, op het middelpunt van vier groote chaussées en meer andere wegen gelegen, is de stad Utrecht in het bezit van alle de rijwegen, die uit noord- en midden-Duischland, Braband en onderscheidene oorden meer, naar de Nederlanden te zamen komen; van daar dan die onophoudelijke doortogt, af- en aankomst van reizigers, gemakkelijheid tot het vervoer van goederen, als ook dat ongemeen vertier en die levendige bedrijvigheid in alle takken van nijverheid, die niet kunnen nalaten den voorspoed dezer stad op veelvuldige wijzen te begunstigen.

2°. Ook de bijzondere voorregten door Zijne Majesteit den Koning aan de stad Utrecht geschonken, hebben grootelijks tot bevordering van haren bloei medegewerkt.

Noemen wij slechts de verheffing der Akademie, welke voorheen door de stad werd bekostigd, tot eene Rijks-Hoogeschool, en de aanzienlijke vermeerdering en hoogere bezoldiging harer Hoogleeraren, — de uitbreiding der belangrijke Kabinetten, — de Bibliotheek, als ook den Kruidtuin tot dezelve betrekkelijk, en het toenemend getal studerende jongelingen, dat daarvan het gevolg geweest is; — voorts de

vestiging van 's Rijks Hospitaal, — 's Rijks Vee-Artsenijschool, — het Hoog Militaire Geregts-hof, het Collegie van H. H. Muntmeesters-Generaal en de uitbreiding der Munt zelve, een bestendig talrijk garnizoen enz., enz., dan zullen Utrechts Ingezetenen, doordrongen van een dankbaar gevoel, gaarne den weldadigen invloed erkennen, welke zoo vele blijken van 's Konings goedgunstige beschikkingen, ten hunnen opzigte heeft te weeg gebracht.

Eindelijk vermeerderen ook zeer den bloei der stad de geregelde jaarlijksche, tijdelijke en wekelijksche markten, onder welke de paarden- en andere beesten-markten, en vooral die welke des Zaturdags gehouden wordt, uitmunten, waarop door den grooten toevoer uit alle oorden der omliggende plaatsen in de Provincie, eene buitengewone levendigheid en drukte heerscht. De stadsgrachten zijn als dan met grootere en kleinere vaartuigen tot belemmering toe opgevuld, de marktpleinen zijn met wagens bezet zoodat zij nauwelijks eenige ruimte voor de voetgangers open laten, en de geheele stad is op dien tijd het middelpunt van vereeniging eener door elkander wemelende schare geworden.

Hierbij komen nog de velerlei niet onbelangrijke fabrieken, trafieken, handwerken en neringen, welke een aantal menschen werk en brood verschaffen; als ook niet minder de sedert eenige jaren door de verlichte denkwijze van

den edel achtbaren Heer Staatsraad Burgemeester en verdere leden der stedelijke regering toegebragte en nog voortgezet wordende uitbreiding, verbetering en verfraaijing aan de stad zelve, zoo wel in den aanleg van nieuwe wandelwegen, als in de aanmoediging en begunstiging tot het aanbouwen van nieuwe huizen, magazijnen enz., waardoor de stad eene meerdere bevalligheid verkregen heeft en als geheel van gedaante veranderd is.

Een en ander dezer opgesomde voordeelen en oorzaken hebben dan ook op den staat van de bevolking dezer stad eenen zoo gunstigen invloed gehad, dat het getal harer inwoners, hetwelk op den 1 Januarij 1815 dat van 30,660 zielen bedroeg, thans op 1 Januarij 1835 tot eene hoogte van 44,185 zielen geklommen, en dus in slechts *twintig* jaren tijds, met een getal van 13,525 zielen, of veel meer dan één derde gedeelte van het jaar 1815, is vermeerderd geworden.

Het is ons alzoo voorgekomen dat het aan de inwoners onzer Stad en Provincie, als ook aan velen onzer landgenooten, die in eene meer grondige kennis van hun dierbaar vaderland en de bijzondere deelen van hetzelfde belangstellen, voorzeker welgevallig zoude zijn, in dit *Utrechtsch Tijdschrift* niet alleen het statistische gedeelte van hetzelfde, maar ook voornamelijk de geschiedenis, de oudheden en de meest belangrijke en merkwaardige bijzonderheden deze Stad en Provincie

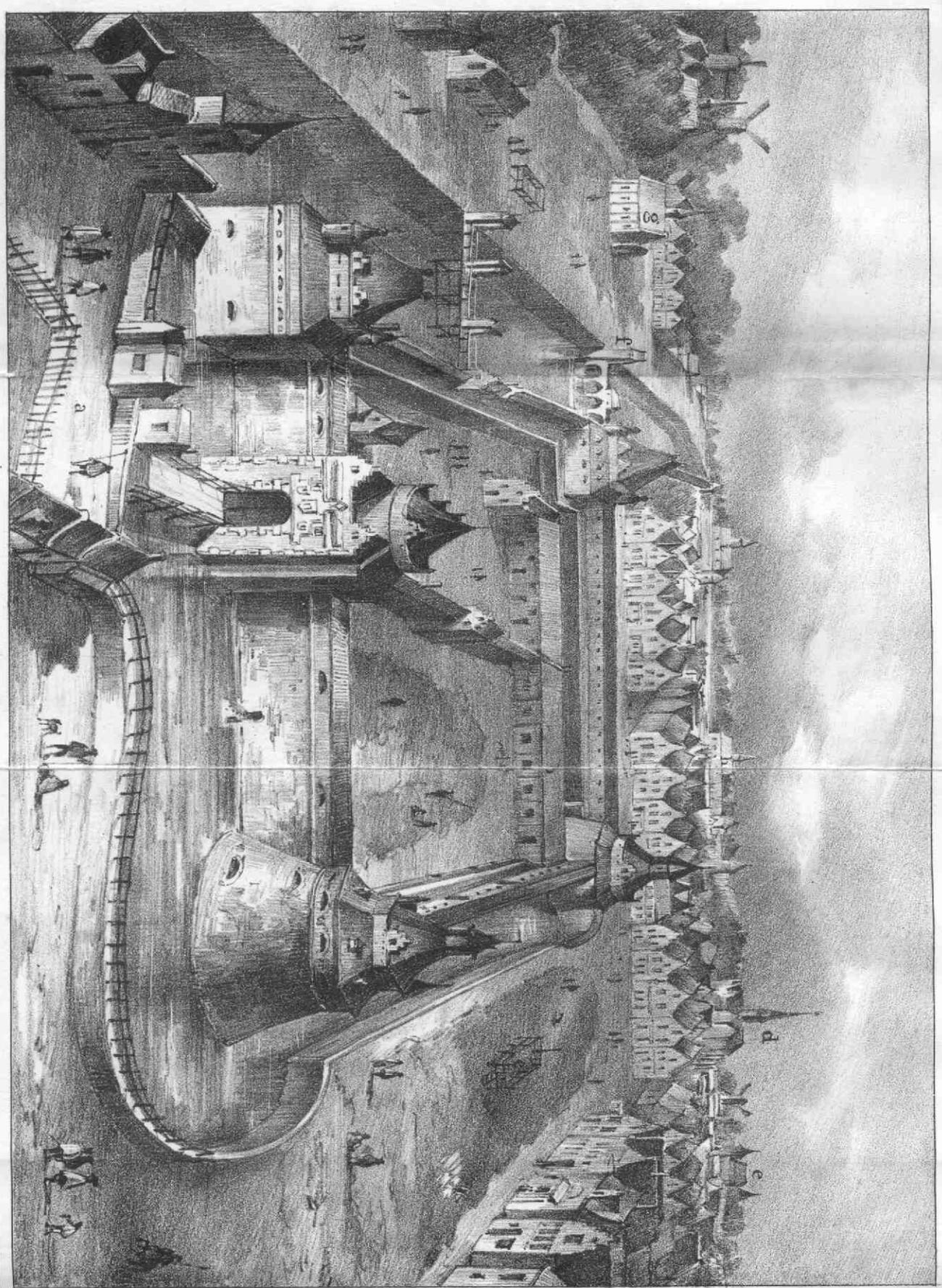
betreffende, als ook hare onderscheidene takken van nijverheid en middelen van bestaan, voor zoo verre ons bestek zulks zal toelaten, te zien opgenomen en behandeld, hartelijk wenschende dat het goede en nuttige hetwelk wij ons daarmede hebben voorgesteld bereikt, en de liefde en innige belangstelling voor het land en de plaats onzer geboorte of inwoning, als ook de toeneming der bloei en welvaart van deszelfs ingezetenen daardoor, op de meest vatbare wijze, mogen worden verhoogd en bevestigd.

Het Kasteel *Vredenburg*.

De Utrechtsche Bisschoppen, niet te vreden hun geestelijk gezag tot eenen hoogen trap van aanzien rijkdom en magt verheven te hebben, maar zich ook een wijduitgestrekt wereldlijk regtsgebied willende toe-eigenen, wikkelden zich daardoor gedurende eenige eeuwen, met naburige Provincien, Hertogen en Graven in onophoudelijke twisten en oorlogen: de burgers en ingezetenen echter, deze willekeurige handelwijze eindelijk moede, begonnen zich tegen die heerschzuchtige plannen te verzetten, hetgeen aanleiding heeft gegeven dat de Bisschoppen eerst hun wereldlijk gezag verloren, en eindelijk oorzaak is geweest van den geheelen val en ondergang des Bisschoppelijken zetels.

HENDRIK VAN BEIJEREN, 58^e of laatste Bisschop van

HET KASTEEL VREDENBURG.

Z. J. van der...

Utrecht (*), warsch geworden van alle kwellingen, hem door zijne eigene onderdanen en burgers aangedaan, en daarenboven door den Hertog VAN GELDER uit zijnen zetel verdreven, nam in het jaar 1528 het besluit het wereldlijk gezag van zijn Bisdom ten behoeve van Keizer KAREL DEN VIJFDE afstaan, ter vergoeding der oorlogskosten en van den bijstand, welken deze hem had verleend tegen den Hertog VAN GELDER, en om daarvoor zijn verloren geestelijk gezag als Bisschop weder te herkrijgen; daarbij voor zich bedingende alleen de Domkerk en het daarbij staande Bisschoppelijk Paleis (van ouds het Bisschopshof) benevens eene jaarlijksche som gelds. De Keizer zocht thans middelen, om de onwillige burgers, die slechts gedwongen deze overdracht hadden toegestemd, in bedwang te houden, en deed in het jaar 1529 binnen de stad een sterk kasteel stichten, waaraan hij sedert, ter gedachtenis van zijnen, met den Hertog VAN GELDER te Kamerijk gesloten vrede, den naam van Vredenburg gegeven heeft.

Dit kasteel werd gesticht ter plaatse, waar de St. Catharijnepoort en het klooster stond, welke men ten dien einde, in het jaar 1528 na Paschen begonnen was gedeeltelijk aftebreken, terwijl de Heeren van dat klooster verplaatst werden in Onze Vrouwen-broeders klooster in de Nijstraet (Lange Nieuwstraat), aan welke laatsten de St. Nicolaaskerk en Kerspel werd afgestaan.

(*) Gewoonlijk worden 61 Bisschoppen genoemd; de 3 laatsten echter waren door PHILIPS II. met de aartsbisschoppelijke waardigheid bekleed.

Deze Catharijnepoort was niet minder beroemd dan sterk van wegen de onderaardsche holen en kluizen, welke zoo wel als de torens derzelve tot gevangenissen dienden, gelijk daar, onder meerderé, door den Bisschop zijn gevangen gehouden, CORNELIS VAN MERTEN, GERRIT FOEYT, JOOST VAN ECK, PETER DE BORDUIJRWERCKER, GERRIT DE ROY, WILLEM KNIJFF, PETER KOPPE, benevens eenige van de voornaamste kanonniken.

In den zomer van het volgende jaar werd dit kasteel met grachten, wallen, torens en bruggen versterkt, terwijl men met den opbouw zulk eenen spoed maakte dat er volgens opgave meer dan duizend werklieden aan arbeidden. De bouwstoffen tot deze versterking gebruikt, waren gedeeltelijk afkomstig van de afgebroken sloten Vreeland en Ter Horst (*), alsmede van het klooster Vredendaal, terwijl dat gedeelte van het Catharijne klooster, hetwelk niet werd gesloopt, binnen het kasteel werd begrepen.

Uit nevensstaande afbeelding, naar eene oorspronkelijke schilderij waarschijnlijk van Droogsloot, welke op het Raadhuis dezer stad voorhanden is, blijkt dat het een vierkant gebouw was, aan de hoeken van sterke torens voorzien, grenzende aan de stads buiten singel, met welke het gemeenschap had door middel eener brug en poortje, dat in het jaar 1822 nog tot doorgang heeft gediend bij het vernieuwen der brug aan de Catharijnepoort. Aan den dwarsgang, waarin dit poortje gelegen was, zijn nog gedeeltelijk de overblijfselen der gebouwen aanwezig, namentlijk het Spanjaardsgat en de

---

(*) Op deze sloten zullen wij nader terugkomen.

kluizen onder den oliemolen. Het kasteel was aan alle zijden met grachten omgeven, en had aan de zuidzijde gemeenschap met de stad, door middel eener groote poort en ophaalbrug, welke op het voorplein (*a*) uitkwam ten naastenbij achter den tegenwoordigen schouwburg. Dit voorplein was mede door huizen ingesloten, tusschen welke men eenen doorgang in de stad had. Binnen het kasteel ziet men de overblijfselen van het Catharijne klooster en kerk, uitmakende het geheele getimmer van het convent, hetwelk onafgebroken gebleven was, terwijl de woning van den slotvoogd onder letter (*b*) wordt aangewezen. Over het voorplein gaat men langs de huizen naar de Viesteeg voorbij de gerechtsplaats (*c*), welke ongeveer over de Zakkendragersteeg geweest is. De Jacobietoren vertoont zich onder (*d*) nog ongeschonden, terwijl hij zijne spits heeft verloren, na eenen uitval der Spanjaarden uit het kasteel en de daaropgevolgde belegering van hetzelfde door de burgers, op den 21 December en volgende dagen van het jaar 1576; bij welke vijandelijkheden ook de toren van de Mariekerk door het geschut van het kasteel is vernield en verscheidene burgerhuizen, gelijk dat van *Compostel*, *Cauwenhoven* en anderen zijn in brand geschoten en omvergeworpen. Meer oostelijk ziet men onder (*e*), het bovenste gedeelte der Waardpoort. De Catharijnepoort, waarvan alleen de brug (*f*) zichtbaar is, diende tot doorgang voor de ingezetenen. Buiten dezelve ziet men de Ellendige kerk en gasthuis (*g*), hetwelk moest onderhouden worden door het St. Catharina klooster, waarvan de Heeren behoorden tot de Orde van St. Jan van Rho-

dus. Het torentje (*h*) is van de kapel, en (*i*) dat van het klooster Bethlehem, gelegen aan den tegenwoordigen straatweg op Amsterdam.

Dit zij genoeg over de stichting en het plaatselijke van het kasteel. De geschiedenis van hetzelfde, alsmede iets over Katharina van de Leemput, waartoe wij meer bijdragen gevonden hebben dan wij konden verwachten, hopen wij nader mede te deelen.

Aan den Uitgever van het
UTRECHTSCH STATISTISCH
TIJDSCHRIFT.

Mijnheer!

Gaarne aan uw herhaald verzoek voldoende, om reeds voor uw eerste Stuk iets uit mijne Aanteekeningen voor of over Utrecht mede te deelen, heb ik met de keus eenigzins verlegen gestaan. —

Beseffende dat het aan verstandigen doorgaans aangenaam is, om in twijfel staande zaken op de eenvoudigste wijze te zien verklaren, zoo zijn mijne gedachten gevallen, om aan u iets te geven, over den naam en het wapen van Utrecht.

Wanneer dit bijgebragte behaagt, zal ik gaarne naderhand het een en ander aan u mededeelen over den oorsprong der namen van straten en huizen alhier, over bewaarde steenen in de gevels tot bekende gevallen betrekkelijk of aangaande vergeten bedrijven, met name aangaande de fabriek van gebakken steenen met figuren, welke hier tusschen de jaren 1520 tot 1550 heeft bestaan waar thans de Manège is, te weten, op *Schapenburg*, van welke mij enige be-

rigten en overblijfselen zijn voorgekomen, en aan welke de twee gebakken steenen met figuren, waarvan in het tweede stukje melding is, waarschijnlijk ook hun bestaan te danken hebben.

Ik noem mij met achting

Uw Dw. Dienaar

UTRECHT,

JACOBUS SCHELTEMA.

6 Januarij 1835.

I.

Iets over den naam Utrecht.

Hoeveel is over dit woord geschreven bij onze oudheidkenners?

Dat deze naam betrekkelijk was tot het woord *Trajectum* en *Trajecto*, — *het veer* of *aan het veer* (de overtogt) van den Rijn — wordt door allen wel erkend, maar dit woord moest dan worden of *Utrecht*, van *Ultrajectum*, of *Wiltrecht*, van de *Wilten*, of *Outtrecht*, *het oude veer*, enz.; zoude het niet het eenvoudigste zijn, indien men het woord verklaarde uit het gebruik van het woord: *uit*, *uut*, als *aan*, *tot*, enz. volgens het plaatselijk taalgebruik. —

Het is overbekend, dat er voorheen vele familiën in *Utrecht* bestaan hebben, wier naam begon met dit woord: *uit* of *wut*, hetwelk dan met eene *W* of *VV* geschreven werd, te weten: *Wteneng*, *Wtenbogaard*, *Wtewaall*, *Wtenham*, enz., bij welke namen dit voorzetsel voorzeker *aan*, *tot*, *van*, of *bij* den *Eng*, den *Bogaard*, den *Ham*, de *Waal* of het *Wiel*, beteekent.

De laatste der gemelde familien is nog bloeiende, en het is bekend, dat de leden van dezelve zich nog gewoonlijk *Wttewaal* schrijven, waarvan men wel eens *Wittewaal* enz. maakt.

Vermits nu het woord: *Utrecht* in de oude stukken ook doorgaans *VVtrecht* gespeld wordt, zal men dit voorzetsel, naar mijn inzien, geredelijk ook als: *aan* kunnen aannemen, en als dan beteekent het geheele woord niets anders dan *aan de Drecht*, of *aan het veer* over den Rijn, (*Trajecto* of als eigen naam *Trajecti*). Dit veer is waarschijnlijk geweest, waar nu de St. Jans Dam ligt, en waarover de *Drift*, (de groote weg), liep.

II.

Over het Wapen van de Stad Utrecht.

Het is bekend, dat het stads wapen een schild is zonder eenige figuur, maar dat het veld van hetzelfde in eene schuinsche rigting is doorgesneden van de regterzijde van boven naar beneden, en dat de bovenste zijde *wit*, de onderste *rood* is.

Naar mijn oordeel verbeelt het roode stuk de slip van *St. Maartens* mantel, welke Bisschop, volgens de legenden, zoo weldadig was, dat hij soms een gedeelte van zijne kleeding aan armen uitreikte.

Vele voorbeelden zijn er dat de steden hun wapen ontleend hebben van den patroon der hoofdkerk. — Zoo voert de Stad *Leyden* twee sleutels kruislings in haar wapen, omdat de voornaamste kerk aan den heiligen *Petrus* gewijd was. — Te *Leuven* heeft hetzelfde plaats, en hier heeten de burgers *Pieter-* of *Petermannen*, hun bier heet *pieterman* (het bier voor de burgers van Leuven), en het is aldaar nog in gebruik, dat wanneer een Leuvens burger zijns gelijken ontmoet, hij gewoonlijk zegt: » goeden morgen St. Pieter.»

De burgers van Utrecht werden voorheen ook de *St. Maartens-mannen* genoemd, en dat het wapen en de doorsnede (*tranchée*, volgens den kunstterm der heraldica) in betrekking staat tot *St. Maarten*, blijkt bijzonder uit een der oudste zegels van de stad, voorkomende onder eene akte van den jare 1392, in het

werk van A. MATTHEUS *de Nobilitate* pag. 266. — Aldaar is de Bisschop afgebeeld op een paard zittende, en de slip van zijnen mantel afsnijdende ten behoeve van eenen armen man (*).

Dit beeld komt insgelijks voor op de vaan der Utrechtsche Schutters, mede bij MATTHEUS afgebeeld, pag. 1109. — Voor de tegenwoordige bewoners van Utrecht dient, dat de windwijzer van den Domstoren hetzelfde vertoont; ook zijn er alhier nog twee steenen overgebleven met gelijke figuren, de een boven den voornaamsten ingang van de Roomsche kerk op de nieuwe gracht over de runnebaan, de andere in den gevel van een huis in de straat over de Steenenbrug, van ouds genaamd de Kaatsteeg, alwaar voorheen eene kapel aan St. *Maarten* gewijd, stond. — Zulke afbeeldingen van den Patroon der Stad, zullen waarschijnlijk voorheen in meer huizen gestaan hebben; zij komen mij voor van gebakken steen en niet gebeeldhoud te zijn. Te *Groningen* staat ter zijner eer op de *Maartens toren* als windwijzer wel het paard, zonder echter dat de Bisschop er op zit.

(*) Wij vermeenen wel te doen, hier bij eene afbeelding te geven van het zegel door den schrijver aangewezen, Pl. II. fig. I. en voegen er nog tot aanvulling eene afbeelding bij van het wapen van PAUS ADRIAAN den VI; Pl. II. fig. II., hetwelk waarschijnlijk het eenigste is, hetwelk in Utrecht is overgebleven; het staat in eenen gevel in de Pottestraat.

Fig. 1

Fig. II

HERINNERINGEN DER MAAND.

1572. 4 Januarij. De Hertog van Alva verzoekt aan de Regering der stad Utrecht dat zij hare voornaamste Charters en voorregten zoude overleveren; zulks echter werd door gemelde Regering bij missieve van 28 Januarij daar aanvolgende zoo beleeft mogelijk geweigerd.

1521. 9 Januarij. Adriaan Florisz, zoon van een Schepenmaker te Utrecht, werd onder den naam van Adriaan VI. tot 220ste Paus van Rome verkoren. Deze verheffing had hij alleen aan zijne geleerdheid te danken, daar die hem tot leermeester van keizer Karel V. had verheven, door wiens invloed hij eerst tot Proost van St. Salvator, vervolgens tot Bisschop van Tortosa, in Spanje, en daarna tot Paus, verkozen werd. — Hij was de stichter van Paushuizen, waarin hij tot gedachtenis van zijn Proostschap van St. Salvatorskerk den H. Verlosser aan den voorgevel in steen uitgebeeld liet plaatsen.

1374. 13 Januarij. Het water, in eene groote hoeveelheid van boven uit het gebergte gekomen, overstroomde door de doorbraken in de Rijkervaard, de Lek en meer andere dijken, veel land, waardoor geheel Holland onder water stond, zoo dat men dezen dag van Utrecht tot in 's Gravenhage regt over het land voer, daar alles waer onder geloopen
1382. 20 Januarij. De Dom of St. Maartenstoren, waarvan op 22 Maart 1321 de eerste steen gelegd was, werd dezen dag volbouwd, na een tijdsverloop van bijna 61 jaren.
1823. 23 Januarij. De felste koude welke sedert eene eeuw in Nederland was waargenomen deed zich voornamelijk dezen dag gevoelen, zoo dat de Thermometer van Farenheit vier graden onder nul teekende, de Regering dezer stad had het Kransen Gasthuis doelmatig doen verwarmen, ten einde de behoeftigen niet van koude in hunne woningen zouden omkomen, terwijl er door buitengewone belangrijke bijdragen in hunne verdere behoeften voorzien werd; volgens aantekeningen zoude de koude die van 1740, 1776, 1795 enz. hebben overtroffen.
1712. 29 Januarij. Op dezen dag werd de eerste bijeenkomst tot de vredesonderhandeling, tuschen Frankrijk, Spanje, Grootbrittanje, Oostenrijk en de vereenigde Nederlanden, 'smorgens ten 10 ure op het Stadhuis te Utrecht gehouden.
-

BIJZONDERHEDEN.

VAN EEN GOED JAAR DAT GEWEEST IS BIJ TIJDE VAN
PHILIPS VAN BOURGONDIEN, BIJGENAAMD DE GOEDE,
1463.

In 't Jaer ons Heeren doen men schreef,
Veertien hondert drie en sestig daar bleef,
Beter tyd en zag noyt man,
Dan de Stad van *Utrecht* doen gewan,
Want God doen hadt gegeven zyn hult
En 't land van *Utrecht* alsoo vervult
Met koorn en met goede wyn,
Daer Godt seer afgeloofst moet zyn
Doen kost men 't *Utrecht* tot dier uren
Een Mudde Weydt al binnen de Mueren,
Een Mudde Rogge tot dier stonde
Een Mudde Garst gewasse op goe gronde
Een Mudde Haver in dien tyden
Een Quart Wyn die ons doet verblyden,
En dan noch een vette Capoen,
Een Ton Appelen diese had van doen;
Dese Zeven perceelen mocht men halen,
Op een Zaturdag koopen en betalen,
Voor dertig stuivers en een
Soo wiese van doen had groot en kleen.

Statistiek.

Het wordt thans algemeen erkend, dat eene naauwkeurige statistische kennis, de ware grondslag is van de zoo belangrijke wetenschap der staathuishoudkunde. De reden hier van is, dat uit de algemeen bekend geworden waarheden, welke de statistiek van een volk aan de hand geeft, met veel vrucht een zamenstel van bijzondere huishoudkunde voor hetzelfde kan worden opge maakt, en naar mate dat op deze wijze een zoo volledig mogelijk algemeen overzicht over den geheelen staat van zaken zal zijn bijeengebragt, naar die mate ook zij, die tot de luisterrijke bestemming van te regeren, of om als staatsmannen het geluk en den voorspoed van een volk te behartigen, geroepen zijn, zich hierdoor zien in staat gesteld, met eenige zekerheid te kunnen beslissen, welke voorschriften of bepalingen op hetzelfde toepasselijk gemaakt, en welke gevolg-

trekkingen daaruit ten algemeenen nutte afgeleid kunnen worden.

De voortreffelijke statistische werken, welke door zoo vele geleerden sedert eenige jaren over bijna alle staten en rijken in Europa en Amerika zijn in het licht gekomen, strekken ten bewijze van het groote belang hetwelk men in dezen tak der staathuishoudkunde gesteld heeft.

In ons Vaderland is deze wetenschap minder dan in andere landen, voor als nog, opzettelijk beoefend geworden: op het voetspoor echter, en in navolging van het beroemde werk *de l'Industrie Française* van den Graaf CHAPTAL, heeft de Heer J. J. DE CLOET in het licht gegeven, een *Tableau Statistique de l'Industrie des Pays-Bas*, waar van in Mei 1826, eene, met vele belangrijke bijvoegselen vermeerderde vertaling, door onzen kundigen en werkzamen stadgenoot den Heer P. VAN GRIETHUIZEN is geleverd geworden (*), en welk werk met de uitmuntende statistische beschrijving van Gelderland door de Commissie van Landbouw aldaar, in de daad bevorderlijk is geweest, om de algemeene aandacht, ten aanzien van het nut, hetwelk in

---

(*) Uitgegeven bij s. ALTER, onder den titel: Handboek voor Staatsmannen, Kooplieden, Fabrikanten, Trafijkanten en Manufakturiers, of Statistiek Tafereel der Nederlandsche Nijverheid.

Men leze de gunstige beoordeelingen over deze vertaling, onder anderen in den Recensent der Recensenten 20ste Decl N°. 6. Junij 1827. — Revue Encyclopédique, Paris Tome 31. Juillet 1826. bl. 154. — Journal d'Anvers 28 Juin 1826. N°. 79. — Journal de Gand 4 Juillet 1826. N°. 185 enz.

eene meer innerlijke kennis van ons vaderland gelegen is, gaande te maken en op te wekken.

Kort na de uitgave van het eerstgenoemde werk, be-
haagde het Zijne Majesteit den Koning, en wel op
den 3 Julij 1826 N°. 52, het belangrijk Besluit te
nemen dat er uit aanmerking van het nut
voor de dienst van het Rijk in het algemeen,
en voor de wetenschappen in het bijzonder
in de bearbeiding eener uitvoerige Statistiek
dezer landen, bij het Departement van Binnen-
landsche Zaken, zoude worden opgericht een
afzonderlijk bureau voor de bearbeiding eener
Statistiek des Rijks, aan welke inrigting wij
dan ook onder meerdere stukken, reeds te dan-
ken hebben de opgave van de Bevolking van
het Koninkrijk der Nederlanden, gedurende de
jaren 1815 tot en met 1824, uitgegeven ter Alge-
meene Landsdrukkerij, in den jare 1827.

Bovendien droeg Zijne Majesteit de Koning in
dat zelfde jaar, op den 5 Julij 1826 N°. 105, aan
den verdienstelijken Heer R. LOBATTO den verree-
renden last op, om een jaarboekje uit te ge-
ven, in den geest van het sedert langen tijd in
Frankrijk uitgegeven wordende en algemeen bekende
Annuaire, welks vervaardiging aldaar aan het
Bureau des Longitudes is opgedragen, tevens met
bepaling, dat aan de Commissie tot het examine-
ren der Zee-Officieren het opzigt over dien arbeid
zoude verblijven. Dit jaarboekje, waar van nu

reeds negen jaargangen zijn in het licht versche-
nen, bevat behalve onderscheidene onderwerpen
welke tot de verspreiding van algemeene kundig-
heden betrekking hebben, ook zeer vele gewigtige
statistische opgaven, en daar uit afgeleide zeer
opmerkelijke gevolgtrekkingen, welke wij hopen
dat van tijd tot tijd zullen worden vervolgd,
op dat daar door het waarlijk belangrijk nut
van dit jaarboekje, meer en meer moge worden
uitgebreid en bevestigd.

Gezien hebbende, dat de inhoud van het door
ons in den voorleden jare uitgegeven Maandboekje
te beperkt was, om eene duurzame belangstelling
bij onze begunstigers te kunnen verwekken, ach-
ten wij het noodig aan hetzelfde eene meerdere
uitbreiding te geven, en wel voornamelijk in de
strekking om bevorderlijk te zijn tot eene meerdere
statistische kennis van het in onze dagen dubbel
roemrijk geworden Oud-Nederland, als ook bij-
zonder van onze Stad en Provincie, met bijvoe-
ging van andere onderwerpen op dezelve be-
trekkelijk, waar van wij in onze inleiding op
bl. 17 reeds hebben melding gemaakt.

Ten einde deze onze bedoeling op eene ge-
wenschte wijze te kunnen bereiken, hebben wij
de toegenegen medewerking ingeroepen van
den hier voren genoemden Heer P. VAN GRIET-
HUIZEN, geëmploijeerde bij de Secretarie te de-
zer stede, welke ons met de meeste heuschheid

toegezegd zijnde, hebben wij daarenboven van Heeren Burgemeester en Wethouders de welwillende goedkeuring verworven, dat aan gemelden Heer de vrijheid zoude worden verleend, tot de inzage dier bescheiden, welke hij noodig mogt oordeelen, tot het zamenstellen van alle zoodanige statistische stukken, als naar den aard van ons tegenwoordig Tijdschrift, het meest geacht zouden worden belangrijk en doelmatig te zijn.

De Heer VAN GRIETHUIZEN, door deze gunstige beschikkingen aangemoedigd, heeft getracht van de geborenen, huwelijken en overledenen, een overzicht bijeen te brengen gedurende een tijdvak van twintig achtereen volgende jaren, en wel van den jare 1815 tot en met 1834, gesplitst in twee tienjarige Tijdvakken, namelijk van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834.

Deze moeilijke arbeid, als nu door hem volbragt zijnde, strekt het ons tot een bijzonder genoeg, als een gunstig gevolg daarvan, reeds in dit eerste stukje onzen geachten lezers te kunnen aanbieden:

- I°. Tienjarigen maandelijkschen staat, van het aantal der Geborenen in de stad Utrecht, over de jaren 1815 tot en met 1824.
- II°. Tienjarigen maandelijkschen staat der Huwelijken en Echtscheidingen over de jaren 1815 tot en met 1824.

III°. Tienjarigen staat, van de Overledenen over de jaren 1815 tot en met 1824.

en ten

IV°. Eenen staat der Bevolking van de stad en deszelfs Buitenwijken, en het getal leden van iedere Godsdienstige gezindheid, op den Eersten Januarij 1835.

Zullende na de plaatsing van het tweede Tijdvak van bovengenoemde staten, eenige bijzonderheden en gevolgtrekkingen uit dezelve worden opgegeven.

Eerste tienjarige maandelijksche staat

DER

Huwelijken en Echtscheidingen, in de stad Utrecht,
over de jaren 1815 tot en met 1824.

Tab. II.

JAREN.	Januarij.	Februarij	Maart.	April.	Mai.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	TOTAAL	Van Jongmans met Jonge Dochters.	Van Wdowenaars met Jonge Dochters	Van Jongmans met Wdowen.	Van Wdowenaars met Wdowen.	Echtschei- dingen
1815.	12	8	25	38	50	16	25	26	14	13	28	17	272	198	51	11	9	2
1816.	20	13	9	8	46	20	34	12	15	19	27	11	234	177	36	9	12	4
1817.	9	16	7	18	29	12	18	18	16	26	30	27	226	169	34	9	12	4
1818.	12	14	11	28	35	13	22	12	18	10	33	16	224	165	31	14	14	4
1819.	15	18	12	28	29	20	18	25	18	25	36	22	260	204	38	14	10	4
1820.	11	22	17	23	45	31	21	35	24	22	59	23	333	275	29	14	15	2
1821.	19	19	10	14	44	34	12	20	28	24	50	20	292	248	25	4	15	2
1822.	18	32	16	20	52	24	19	21	14	23	51	19	309	248	34	11	12	1
1823.	16	14	10	28	59	21	23	25	18	25	50	29	348	301	44	11	11	2
1824.	16	27	15	30	63	17	26	18	27	35	45	29	348	292	30	15	11	—
Totaal.	148	183	132	265	452	206	218	212	192	222	409	213	2852	2280	335	115	122	23

STAAT DER BEVOLKING

VAN DE

STAD UTRECHT EN DERZELVER BUITEN WIKEN, EN GETAL LEDEN VAN IEDERE GODSDIENSTIGE
GEZINDHEID, OP DEN EERSTEN JANUARIJ 1885.

Tab. IV.

BENAMING der Stad en BUITENWIKEN, gezamenlijk eene Ge- meente uitmakende.	GETAL DER LEDEN TOT IEDERE GODSDIENSTIGE GEZINDHEID BEHOORENDE.										Bevolking van elke Gemeente afzonder- lijk.	Totale Bevolking der Stad Utrecht.	AANMERKINGEN.
	Gereformeerden.	Roomsch Catholiken.	Oud- Room- schen.	Lutherschen.	Doopsgezinden.	Remonstranten.	Israëlieten.	Niet genoemde Gezindheden.					
Stad Utrecht.	22660	9923	622	1000	125	40	605	9	34984			De alsnog met de Schatterrij afwezigen, zijn even zoo als ook die welken als Vrijwilligers in dienst zijn, niet van de be- volking afgetrokken. Het tijdelijk zich alhier be- vindende Garnizoen, is niet op de staat gebracht.	
Absteede, of wijk I.	562	1328	26	29	1	1	—	—	1947				
Tolsteeg, of wijk K.	456	1497	3	17	3	6	—	—	1982		44185		
Catharijue, of wijk L.	531	878	20	12	3	—	—	—	1444				
Lauwenregt, of wijk M.	1606	1863	298	54	5	2	—	—	3828				
Totaal. . . .	25815	15489	959	1112	137	49	605	9	44185		44185		

OPMETING VAN UTRECHT

1829.

		B.	R.	E.
Binnen de Stad.	Plattegrond der Gebouwen.	73.	11.	39.
	Ledige Erven.	1.	10.	36.
	Hospitaal, Academie, Mu- seum, Gasthuis, enz.	1.	61.	80.
	Tuinen.	11.	40.	50.
	Straten, pleinen, grachten, enz.	56.	40.	03.
Plattegrond der Gebouwen buiten de stad, zooverrestraat en lantaarnen bestaan.	Buiten Catharijne.	5.	68.	46.
	Wittevrouwe (Abstede.)	3.	61.	80.
	Tolsteeg.	5.	89.	40.
	Lauwenrecht.	10.	11.	73.
Totaal.		168.	95.	47.

AANMERKINGEN.

Door tuinen worden bedoeld de zoodanige, welke geheel als moestuinen gebruikt worden, of eene grootte van 20 metrische roeden (141 roeden oude maat) te boven gaan, naar aanleiding van art. 143 der methodieke verzameling.

Deze opgave is gegrond op de meting in 1820 en 1821 tot stand gebracht, zoodat er welligt thans eenig verschil zal bestaan (*).

(*) In een volgend No. zal de Redactie de laatste Kadastrale opmeting trachten te plaatsen — ten einde die met deze te kunnen vergelijken.

De Hoogleraar P. VAN MUSSCHENBROEK heeft bij eene ondervinding van vele jaren waargenomen, dat te *Utrecht* door elkander waaijen in het jaar :

de Noordenwind	42 dagen
— Noordwestenwind	33 —
— Westenwind	77 —
— Zuidwestenwind	78 —
— Zuidenwind	33 —
— Noordoostenwind	43 —
— Zuidoostenwind	26 —
— Oostenwind.	33 —

STAND DES WATERS.

te Vreeswijk, in de Rivier de Lek.

---

		onder Nulpeil.
1 ^o . Januarij 1835.	,	4 el 86 dm.
15 —————		4 — 34 —
31 —————		4 — 52 —

AANMERKINGEN.

De nulpeil wordt gerekend kruinshoogte van den dijk. — De waarnemingen geschieden des morgens ten 8 ure.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

IN DE MAAND

Januarj 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 3 Januarj.

Cornelis Johannes, *zoon van Andries van Batum en Anna Vernooij.*
Gijsberta Johanna Gertrudis, *dochter van Laurentius Göbbels en Gijsberta van Zijl.*
Henrietta Louisa, *dochter van Johannes Hofman en Catharina Rockus.*
Alida Cornelia, *dochter van Gijsbert Hendriks van de Kuit en Maria Fredrica Strooberg.*
Rijk, *zoon van Willem Nieuwendijk en Geertruij de Graaf.*
Hendrica Everarda, *dochter van Antonius Arts en Agnes Driessen.*

den 5 Januarj.

Willem *zoon van Aart van Zoest en Cornelia Geurts.*
Hendrik, *zoon van Hendrik van Buuren en Hendrica van den Heuvel.*
Marinus Johannes, *zoon van Johannes van Sandwijk en Jacoba Johanna van de Water.*
Anthonie Johannes, *zoon van Dirk Johannes van Vreeswijk en Helena de Pauw.*
Jonas, *zoon van Meijer Jonas Bodding en Sara van IJzer.*
Hendrica Gerardina, *dochter van Johannes Jacobus Ouwejan en Margaretha Verheij.*
Gerardus Petrus, *zoon van Cornelis van Scherpenzeel en Petronella Johanna Dieben.*

Hendricus, *zoon van Jan Hendrik Böhmer en Hendrica Stuivenberg.*

Cornelis, *zoon van Joannes de Rijk en Antonia de Rooij.*

Jacobus Marinus Hendricus, *zoon van George In der Mauer en Pierrette Marie Gibaut.*

den 6 Januarij.

Johannes, *zoon van Hendricus Smit en Johanna Elisabet Dekker.*

Jan Hermanus, *zoon van Anthonij Jacob Betten en Jacoba Harmiena van der Hagt.*

Willem, *zoon van Hermanus van der Stroom en Geertruij van Straalen.*

Cornelis Johannes, *zoon van Cornelis Zwijnenburg en Jansje van Stralen.*

Willem Jacobus, *zoon van Hermanus van Schaik en Wilhelmina Koning.*

Jan Engelbert, *zoon van Jacobus van Nues en Agnes van Ammers.*

Johannes, *zoon van Wilhelmina Stam.*

den 7 Januarij.

Hendrik, *zoon van Gerrit Leusden en Gerrigje Engel.*

Anthonij, *zoon van Herman van Dam en Amelia Adriana van Sorgen.*

den 8 Januarij.

Hermanus, *zoon van Hermanus Koot en Catharina van Gennip.*
Theodorus, *zoon van Hillebrand*

Hazekamp en Alida van Spuijen.

Wilhelmus Cornelis, *zoon van Gijsbertus Nicolaas Hazenbosch en Cornelia Clemens.*

Fredricus Johannes, *zoon van Fredrik Braudigom en Geertuida Jansen.*

den 9 Januarij.

Maria Catharina Petronella Angelica, *dochter van Josephus Grijseels en Maria Angelica Joanna Franciscã Lambotte.*

Jacobus Johannes, *zoon van Jacobus Hogendoorn en Emerentia Hendrica Dix.*

Wouter, *zoon van Albertus Mincken en Maria Elisabeth Dijkmans.*

Petronella, *dochter van Johannes van Wijk en Elisabeth de Marie.*

den 10 Januarij.

Rosalia Wijnandina, *dochter van Wijaand Drabé en Maria Catharina Janssens.*

Pieter Willem, *zoon van Andries Leonard van Nieuwcasteel en Dina van der Veer.*

Gerrit, *zoon van Gerrit van Rossum en Susanna Frankenhuisen.*

den 12 Januarij.

Gerritje, *dochter van Hendrik Sellenraad en Johanna Dorothea Zwaneveld.*

Elisabeth, *dochter van Martinus van Ingen en Cornelia Schoonhoven.*

Cornelis Johannes , *zoon van Johannes van Dijk en Adriana Clarenbeek.*

Petronella Anthonia , *dochter van Marinus Cruis en Geertruij de Winter.*

Maria , *dochter van Joseph Gilein en Maria Justus*

Petronella Margaretha , *dochter van Otto Johannes Terwogt en Petronella Margaretha Rijnbergen.*

Elisabeth Anthonia , *dochter van Cornelis Dominicus van Werkhoven en Maria van Rossum.*

Johanna Maria Judith , *dochter van Eliza Cornelis Unico van Doorn en Judith Vrolik.*

Jan , *zoon van Cornelia Bakker.*

den 13 Januarij.

Annijge , *dochter van Johannes de Kruijf en Annijge de Wit.*

Johanna Christina , *dochter van Abraham Balffoort en Cornelia Stoof.*

den 14 Januarij.

Peter , *zoon van Johannes Franciscus Baljet en Johanna Geertruida Zingel.*

Carolina Hendrica Francisca , *dochter van Frans Joseph Pohl en Arnoldina Warmiskerken.*

Johanna Jacoba , *dochter van Jacoba van Kesteren.*

den 15 Januarij.

Sebastianus Johannes , *zoon van Gijsbertus Glazer en Dirkje van der Donk.*

Matthijs , *zoon van Christoffel van*

Straalen en Hendrica de Kruijf.

François , *zoon van Frans Uree en Maria Charlotta de Vries.*

Johanna , *dochter van Johannes Vos en Margaretha Maria van Weenen.*

Johanna , *dochter van Arend Maal en Engelina Jannigje Eversen.*

Adrianus , *zoon van Adrianus van Dijk en Maria Maarschalkerveerd.*

Cornelis , *zoon van Nicolaas Pisa en Maria van Zutphen.*

den 16 Januarij.

Cornelia Alida , *dochter van Pieter de Jong en Jacoba Wulvellec.*

den 17 Januarij.

Hendricus Anthonius , *zoon van Martinus Dievenbach en Elsjc Dauvellier.*

den 19 Januarij.

Pieter , *zoon van Dirk van den Berg en Aaltje van der Linden.*

Nicolaas , *zoon van Richardus van der Wurf en Maria Gresnigt.*

Wilhelmina Gijsberta , *dochter van Johannes Coenraad van Eijk en Gijsberta van Lit.*

Fredrica Wilhelmina , *dochter van Coenraad van Dijk en Dirkje Kibbeling.*

Joan Henrik , *zoon van Steven Jan Matthijs van Geuns en Jacoba Roosendael.*

den 20 Januarij.

Sophia Maria , *dochter van Johanna Maria Verbunt.*

Gerardus Cornelis , *zoon van Jo-*

Johannes van Kuijk en Geertruida Verweij.

Bernardus, *zoon van* Charlotta Schoonhoven.

Theodora Maria, *dochter van* Jacobus Gadella en Adriana Ockhuijsen.

Philippus Bartholomeus, *zoon van* Simon Fredricus Mulder en Margaretha Theresia Merkenich.

Hendrik Jacobus, *zoon van* Ecko Dijkstra en Maria van Dijk.

Alida Anthonia, *dochter van* Hendrik van Soest en Wouterina Veelo.

Willemijntje, *dochter van* Theodorus Enderlé en Alida Suzanna Overeem.

Hendrik, *zoon van* Arnoldus Johannes Biörn en Maria Roos.

den 21 Januarij.

Jacobus Johannes, *zoon van* Jacobus Vierbergen en Eva Wilhelmina van Arkel.

Johannes, *zoon van* Johannes de Marie en Wilhelmina Duivenhuijsen.

den 23 Januarij.

Gijsberta, *dochter van* Andries Gijsbert van Batenburg en Jacoba Elisabeth van Velthuijsen.

Pieter, *zoon van* Johannes Graven-
daal en Cornelia van der Maas.

Dirk, *zoon van* Sybrand Pauw en Elisabeth van den Brink.

Frans Gottlieb Johannes, *zoon van* Frans Gottlieb Brinkman en Eijge van der Valk.

Antonetta Huberta Theodora, *dochter van* Jacobus Johannes La Maitre en Judith Steenwijk.

den 24 Januarij.

Johanna, *dochter van* Govert van Beusekom en Maria Verbon.

Alida Johanna, *dochter van* Hendrik Coenraad van Setten en Anthonia de Groot.

Maria, *dochter van* Johannes van de Bilt en Johanna Dirksen.

Cornelis Albertus, *zoon van* Cornelis Miltenburg en Bartje van Eck.

Petronella, *dochter van* Maarten Kist en Helena Dijkers.

den 26 Januarij.

Gerrit, *zoon van* Johannes van Dijk en Anna van Beek.

Catharina, *dochter van* Arnoldus Laurentius van der Steen en Catharina Maria Verheul.

Maria Barbara, *dochter van* Alexander van Doorn en Hendrica van Groeningen.

Janna, *dochter van* Rijnier Lammer-
merts van Bueren en Arnolda Petronella Loffeld.

Hendrik, *zoon van* Jeronimus van der Vlis en Cornelia Combec.

Hendrica, *dochter van* Willem Horst en Japikje van der Wilt.

den 27 Januarij.

Anna Hendrica, *dochter van* Jan Richter Lotz en Willemijaa Gotz.

Johanna Boudewina, *dochter van*
Anna Wilhelmina Terlingen.

Jacoba Johanna, *dochter van*
Gerrit Merré en Jacoba Corne-
lia Jannetje Maurer.

den 28 Januarij.

Anna Maria Abelsonia, *dochter*
van Willem van Lettow van
Voorbach en Maria Abelsonia
Fijfver.

Johanna Maria Geertruida, *doch-*
ter van Wilhelm Menger en
Maria Johanna Dieben.

Petronella Wilhelmina, *dochter*
van Wilhelmina Godee.

den 29 Januarij.

Johannes, *zoon van* Thomas van
Cleef en Catharina Terlet.

den 30 Januarij.

Jacoba, *dochter van* Johannes
Jansen en Elisabeth van den
Heuvel.

Johanna Maria, *dochter van* Jaco-
bus Brakkee en Catharina Maria
Mulder.

Catharina Jacoba, *dochter van*
Fredricus Leo van Blaricum en
Gerardina Lenssinck.

Gijshert, *zoon van* Faas Voor-
bergen en Willemijntje Koning.

Jan Baptist, *zoon van* Cornelia
Ruijs.

den 31 Januarij.

Theodora Maria, *dochter van*
Peter van der Steen en Maria
van Oort.

Franciscus Jacobus, *zoon van*
Jacobus Brouwer en Johanna
Diks.

Hendrica, *dochter van* Dirk van
Baaten en Maria Rijnsburg.

Catriena Antonia, *dochter van*
Eduard van Batenburg en Ca-
triena Antonia van Velthuijsen.

Er zijn in de maand JANUARIJ 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren :

Van het Mannelijke geslacht	57.	
» » Vrouwelijke »	50.	
		107.
Doodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	3.	
» » » Vrouwelijke »	6.	
		9.
Totaal.		116.

Waaronder begrepen zijn:

Onchte zoons.	4.
» dochters.	4.
Totaal.	8.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 7 Januarij.

Willem Valster, brigadier bij het regiment Lanciers no. 10, geboren te Naaldwijk, met Henrica Dikhoff, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Josaphus de Koning, geboren te Everdingen, wonende te Culeburg, met Henrica Rietvelt, Naaister, geboren en wonende alhier.

den 10 Januarij.

Erenst Frederik Antoni Johannes Herminghuizen, weduenaar, koopman in droogcijen, geboren te Amsterdam, wonende alhier, met Geertruijda Maria Ravesteijn, geboren alhier, wonende te Jutphaas.

den 14 Januarij.

Joan Pas, schoenmaker, geboren alhier, met Annigje van Asch, weduwe, logementhoudster, geboren te Maurik, beide wonende alhier.

Arie Deijs, weduenaar, koopman, geboren te Beusichem, met Hendriena Jansen, dienstmeid, geboren te Hengelo, beide wonende alhier.

Bernardus van der Steen, Tuinman, met Maria Catharina de Feu, naaister, beide geboren en wonende alhier.

den 21 Januarij.

Johannes Adrianus Bouwmecster, weduenaar, schilder, geboren te Rotterdam, met Eyan Louisa Kieffer, geboren te Maagdenburg, beide wonende alhier.

Johan Cocnraad Herber, horologiemaker, met Helena Elizabeth van Eijk, beide geboren en wonende alhier.

den 28 Januarij.

Jacobus de Rijk, hovenier, met Theodora van der Steen, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.

Gijsbertus Hol, werkman, gebo-

- ren alhier, met Hendrica Vroom, dienstbaar, geboren te Jutphaas, beide wonende alhier.
- Wilhelmus Petrus Martinus van Odijk, geboren alhier, met Alberdina Carolina Gerritsen, winkelierster, geboren te Die-den, Provincie Noord-Brabant, beide wonende alhier.
- Reinder Garrit van Milligen, wachtmeester bij het regiment lanciers no. 10., geboren te Hall, Prov. Gelderland, met Elizabeth van der Wal, geboren te Herwijnen, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.
- Frans Hensbergen, weduenaar, fuselier bij de 5 afdeeling infanterie, met Elisabeth van Sutphen, werkster, beide geboren en wonende alhier.
- Cato de Graaf, kleermaker, met Gerarda Kalkhoven, naaister, beide geboren en wonende alhier.

den 29 Januarij.

Arius Wilhelmus Martinus Jongeneel, beroepen predikant bij de herv. gemeente te Bergharen, Provincie Gelderland, geboren en wonende te Nijmegen, met Sara Johanna van der Leeuw, geboren en wonende alhier.

TE ZAMEN 15 PAREN.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Januarij.

Elisabeth Leeman, huisvr. van
Hendrik van Rossum, 60 j.,
Zandstraat.

den 3 Januarij.

Carel Jan de Kruijff, 1½ j., Korte
Nieuwstraat.

Cornelis de Goede, geh. aan Geer-
truida van Gorcom, schilder,
38 j., Gaalkopsteegje.

Cornelia Lommers, huisvr. van
Jan Koopman, 50 j., buiten de
Tolsteegpoort.

Johannes Jacobus Daamen, ongeh.
18 j., R. C. Weeshuis.

den 5 Januarij.

Cornelis de Groot, geh. aan Geer-
truij van Hilden, 93 j., achter
de Wal bij de Walsteeg.

Gerhardus Johannes Hubertus Trip,
ongeh., 21 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Pieter Berkhout, fuselier. 22 j.,
Hospitaal.

Johannes van Luijn, 8 dagen,
Koestraat.

Doodgeb. dochter van Johannes

Wilhelmus de Koning, Vissers-
steegje.

Aartje Ruijs, huisvr. van Arend
Stijntjes, kraankind, 39 j.,
Vreburg.

Maria Hijkamp, wed. Dirk van
Kent, 74 j., Stroosteeg.

Anthonie van der Voort, wed. van
Margaretha Elisabeth Trotsen-
burg, 92 j., Heestraat.

den 6 Januarij.

Roelof Vos, 8 weken, buiten de
Waardpoort.

Neeltje Vreeswijk, huisvr. Pieter
Kors, 61 j., Bakkerbrug.

Elsje Goedhart, 9 m., Catharijne-
straat.

Neeltje Kuijer, 1 j., buiten de
Tolsteegpoort.

Willemina Mulders, huisvr. van
Justus Heinrich Koch, lector,
64 j., Kromme Nieuwe Gracht.

Pieter Adrianus van Overeem, 3 j.,
Oudkerkhof.

den 7 Januarij.

Jan Hendrik Huijting, 2 j.,
Vrouwjuttestraat.

Fredrik Ravenswaaij, 3 j., Lange
Smcesteeg.

Gaugie Klein, huisvr. van Evert
Westerhuizen, werkmán, 57 j.,
Krankzinnighuis.

den 8 Januarij.

Cornelia Geertruida van As, 1 j.,
buiten de Waardpoort.

Justina Mulder, 1½ j., Buurkerk-
hof.

Geertruij Lissenberg, 9 j., Groot
Efigesteeg.

Arie Bonda, trompetter, 20 j.,
hospitaal.

den 9 Januarij.

Arend Jan van Schalkwijk, zadel-
maker, 17 j., Nieuwe Kamp.

den 10 Januarij.

Helena Adriana Petronella Tasking,
3 w., Hamburgerbrug.

Cornelis Johannes Zwijnenburg,
4 d., Lange Nieuwstraat.

Helena de Meijer, ongeh., 85 j.,
Diaconiehuis.

Elisabeth Hillegonda de Hes, on-
geh., 17 j., Hamburgerbrug.

den 12 Januarij.

Maria Jacoba Ambuhl, wed. Ber-
nardus de Waal, naaister, 50 j.,
Varkenmarkt.

Hermanus van Bokkel, fuselier,
31 j., Hospitaal.

Gerrit de Haas, geh. aan Annetje
Abramse, knoopmaker, 57 j.,
Bergstraat.

Fokkie Jans Rengers, ongeh.,
80 j., achter Clarenburg.

Maria Jacoba Antonetta Burgers,
10 w., Voorstraat.

Johanna Wilhelmina Noppen, 2 j.
3 m., buiten de Waardpoort.

Cornelis van Beek, wed. van Dirkje
Ogé, 74 j., buiten de Waardp.

Hendrica de Graaf, huisvr. van
Stephanus Hendricus Larive,
winkelier, 27 j., Lange Viesteeg.

Johannes Smit, 8 d., buiten de
Waardpoort.

Dirk van der Vooren, 2½ j., Lange
Rosendaal.

Hendrica Anthonia van Geest,
6 m., Bergstraat.

Paulus Quint, wedr. van Jacoba
Hofsomer, 70 j., Geertebrug.

Doodgeb. dochter van Otto Grim,
buiten de Wittevrouwepoort.

den 13 Januarij.

Isaak van den Hoorn, wedr. van
Johanna Robbers, koperslager,
75 j., Boterstraat.

Baarent Pillipes, gep. militair,
38 j., Korte Viesteeg.

Catharina Scheffer, huisvr. van
Johannes de Klerk, werkmán,
37 j., Koestraat.

Cornelis de Bruijn, 14 d., Stroo-
steeg.

Nicolaas Gerard Takken, 3 m.,
buiten de Waardpoort.

den 14 Januarij.

Hendrica Everarda Arts, 14 d.,
Predikheerenstraat.

Johannes Jansen, 80 j., Weistraat.

Hendrica Evertse, wed. Adolph
Saijer, 38 j., Molensteeg.

den 15 Januarij.

Helena van Zandwijk, ongeh.,
breidster, 54 j., Tuchthuissteegje.
Anthonia van der Wurf, ongeh.,
80 j., buiten de Catharijnepoort.
Willem Post, koopman in wijnen,
32 j., Ganzenmarkt.
Maria Johanna van Toorenenber-
gen, 11½ j., Kr. Nicuwe Gracht.

den 16 Januarij.

Geertruida van Meurs, wed. van
Arnoldus Bernardus Schriebe,
85 j., Minnebroederstraat.
Arnoldus Hendricus Groeneveld,
1 j., buiten de Waardpoort.

den 17 Januarij.

Catharina Zieleman, huisv. van
Abraham Cousijnse 62 j., Spring-
weg.
Johanna Wildschut, ongeh. 48 j.,
Zonstraat.
Geertruida Blad, ongeh., 41 j.,
Meijpoortje.
Doodgeb. zoon van Johannes de
Bouter, Zandstraat.
Jan de Leeuw, rentenier, 84 j.,
Smebrug.

den 19 Januarij.

Maria Ligtvoet, 3 m., Jufferstraat.
Doodgeb. dochter van Johannes
van Dooren, Lange Smeesteeg.
Johannes Nahuijsen, 4 w., Lange
Rozendaal.

den 20 Januarij.

Doodgeb. dochter van Nicolaas
Ursius Victor Hobegger, Wil-
lems-Kazerne.

Stijntje Hol, 7 w., buiten de
Catharijnepoort.

Geertruida de Wit, wed. van
Matthijs van Nicuwasteel, 78
j., Zuilesteegje.

den 21 Januarij.

Cornelis Franciscus van Mechelen
4 j., Vreeburg.

Doodgeb. dochter van Johannes
van den Heuvel, Smebrug.

Doodgeb. zoon van Nicolaas Ras,
Jerusalemsteeg.

Martina Sandwijk, 2 j., Molen-
steeg.

Isaak Thijssen, 9 m., Jufferstraat
Gijsbertus Schoonderwoerd, werk-
man, 80 j., buiten Tolsteegp.

den 22 Januarij.

Doodgeb. zoon van Jan Groot, Ca-
tharijnestraat.

Doodgeb. dochter van Hendrik
Hagendoorn, buiten de Waardp.

Pieter George Scheffer, 9 w.,
Marieplaats.

Leendert Neerings, kleermaker,
8½ j., Zandstraat.

Agatha Johanna Wichers, huisv.
van Jacob Warmolt Keiser, 36
j., Jansbrug.

den 23 Januarij.

Willem Schoonhein, onderwijzer
22 j., Zakkendragerssteegje.

Joseph van Schaik, werkman,
75 j., buiten de Tolsteegpoort.

Johannes van Ingen, 5 m., Koe-
straat.

Anthonie Langeveld, werkman,
27 j., buiten de Tolsteegpoort.

den 26 Januarij.

Gijsberta van Westrienen, huisv.
van Willem van Meurs, 67 j.,
Minnebroederstraat.
Pieter Declercq, Militair, 37 j.,
Hospitaal.
Albertus Schoolte, Militair, 34 j.,
Hospitaal.
Johannes Baptiste Krooman, 4 j.,
Zandstraat.
Johan Lambertus Kien, oud Se-
cretaris, 85 j., Nieuwegracht.
Maria Blotkamp, 60 j., Nicolai-
steeg.

den 27 Januarij.

Gerrigje Lamars, 7 j., Groene-
steeg Wijk C.
Hendrik Schwegler, 1½ j., Bak-
kersteeg.
Anna Maria Pils, wed. Jacobus
Boogaars, winkelierster, 83 j.,
Pottenstraat.
Gerrit van Peppel, schuitenjager,
40 j., buiten de Waardpoort.
Jan Tavenier, 41 j., Kreupel-
straat.

den 28 Januarij.

Maria Theresia Overgoor, 2 j.,
Weesbrug.

Er zijn in de maand JANUARIJ 1835 Overleden;

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 55.
— — — — — Vrouwelijk geslacht. 53

Totaal. 108

Geboren. . . . . 116.

Overleden. . . . . 108.

Dus meer Geboren dan Overleden. 8 personen.

Cornelis Roos, schuitenjager, 35
j., buiten de Waardpoort.
Hendricus Bedel, timmerman,
44 j., Walsteeg.

den 29 Januarij.

Jacobus Natus, militair 39 j.,
Hospitaal.

den 30 Januarij.

Geertruij den Bok, wed. van
Emanuel Jacobs, 74 j., buiten
de Waardpoort.
Gerarda Johanna Zalm, 5 j., ach-
ter het Vleeschhuis.
Christina Dortmund, 8 j., in de
Watersteeg.
Gerrit Hermanus Cino, 4 m. in
het Stroosteegje.
Hendrica van der Horst, werkster
49 j., in de Zandstraat.
Arie Stolker, werkman, 74 j.,
buiten de Catharijnepoort.

den 31 Januarij.

Anna Hendrica Verheijen, 50 j.,
Korte Smeesteeg.
Ida Petronella Anneveld, wed.
Jacobus Otto, baker, 62 j.,
achter 't Stadhuis.
Willem de Ruijter, zakkendrager,
62 j., Nicolaikerkhof.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Verval van krachten.	18.	Transport.	82.
Borstkwaal.	13.	Slijmziekte.	2.
Water.	8.	Slijmtering.	1.
Borstziekte.	1.	Slijmberoerte.	1.
Tering	12.	Water in de Borst.	1.
Longontsteking.	1.	Zenuwberoerte.	1.
Subiet overleden.	2.	Zenuwkoortsen.	1.
Koortsen.	3.	Gevolgen van de kraam.	1.
Beroerte.	4.	Roodvonk.	3.
Bezetting op de borst.	3.	Buikvliesontsteking.	1.
Stuipen.	11.	Stikzinking	1.
Zuur.	2.	Zinkingkoortsen.	1.
Keelziekte.	1.	Beenbederf.	1.
Kinkhoest.	2.	Ontijdige verlossing.	1.
Longtering.	1.	Rhumatisme.	1.
		Doodgeboren.	9.
	82.		108.

HET GETAL DER JAREN, WAARIN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	3	6	9.	Transport. . .	41	31	72
Beneden het jaar.	11	7	18.	» 45 » 50 »	»	»	5 5.
Van 1 tot 5 jaar.	9	8	17.	» 50 » 55 »	»	»	1 1.
» 5 » 10 »	»	»	3 3.	» 55 » 60 »	1	3	4.
» 10 » 15 »	»	»	» ».	» 60 » 65 »	1	4	5.
» 15 » 20 »	3	1	4.	» 65 » 70 »	1	1	2.
» 20 » 25 »	3	»	3.	» 70 » 75 »	4	2	6.
» 25 » 30 »	1	1	2.	» 75 » 80 »	2	3	5.
» 30 » 35 »	4	»	4.	» 80 » 90 »	3	3	6.
» 35 » 40 »	4	4	8.	» 90 » 100 »	2	»	2.
» 40 » 45 »	3	1	4.				
	41	31	72		55	53	108

LIJST

DER

VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAAT- SEN ENZ.

---

*Den 31 Januarij 1835, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.*

No. 1. Een Huis, Erf en Grond, van ouds genaamd de Weg naar Rome, gelegen binnen Utrecht, aan den Steenweg, hoek der Bakkersteeg, wijk D. no. 320. Grondlasten *f* 59,96. Ingezet *f* 5000. Toegewezen *f* 5525. Gekocht door den Heer *J. R. Ohl*.

No. 2. Een Huis, Erf en Grond, gelegen binnen Utrecht, aan de zuidzijde van de Bakkersteeg, wijk D. no. 319. Grondlasten *f* 18,19. Ingezet en Toegewezen *f* 1200. Gekocht door den Heer *J. Drie*.

No. 3. Eene Huizinge, Erf, Grond, Tuin en annex overdekte Kolfbaan, gelegen binnen Utrecht, aan de zuidzijde van de Nicolaas- of Tuchthuissteeg, wijk B. no. 276. Grondlasten *f* 24,37. Toegewezen *f* 2650. Gekocht door den Heer *F. Straater*.

No. 4. Twee Woningen, gelegen binnen Utrecht, aan de noordzijde van de Catharijnesteeg, wijk A. no. 568 en 569. Grondlasten *f* 9,42.

No. 5. Eene Woning, staande en gelegen als boven, wijk A. no. 567. Grondlasten *f* 4,71.

No. 6. Eene Woning, staande en gelegen als boven, wijk A. no. 566. Grondlasten *f* 4,71.

No. 7. Eene Woning, staande en gelegen als boven, wijk A. no. 565. Grondlasten *f* 4,71.

No. 8. Eene Woning, staande en gelegen als boven, wijk A. no. 564. Grondlasten *f* 4,71.

No. 9. Een Huis, Erf en Grond, gelegen binnen Utrecht, aan de oostzijde van den Springweg, wijk B. no. 893. Grondlasten *f* 11,59.

No. 4, 5, 6, 7, 8 en 9 in éénen koop toegewezen voor *f* 3665. aan den Heer *J. Imhof*.

No. 10. Een Huis, Erf en Grond, gelegen binnen Utrecht, aan de westzijde van den Springweg, wijk B. no. 799. Grondlasten *f* 13,01. Toegewezen *f* 850. Gekocht door den Heer *J. H. Maurits*.

Orde

OP HET AFVAREN VAN
JAAG- EN VEERSCHUITEN EN VRACHTSCHEPEN,
EN HET RIJDEN VAN
DILIGENCES EN ANDERE WAGENS.

Van UTRECHT naar AMSTERDAM.

Alle dagen drie Schuiten , als : des ochtends ten 7 ure , des namiddags ten 1 ure , en des avonds ten 8 ure ; doch van 15 September tot 15 Maart des morgens ten 8 , des namiddags ten 1 , en des avonds ten 9 ure , buiten de Waardpoort. Op dezelfde uren vertrekken er ook drie Schuiten van *Amsterdam* naar *Utrecht* , uitgenomen dat de avondschuit het geheele jaar door ten 8 ure vertrekt.

Alle dagen eene Schietschuit , des namiddags ten 4 ure , van *Utrecht* naar *Amsterdam* en terug ; doch des Zondags geene van *Amsterdam*. Bij besloten water des Maandags , Woensdags , Donderdags en Zaterdag een vrachtwagen van *Utrecht* naar *Amsterdam* , van de Vicbrug , *vice versa*.

De roeven dezer schuiten kunnen bij den Commissaris P. PABST buiten de Waardpoort gehuurd worden.

Van UTRECHT naar LEIDEN.

Van 1 Mei tot 1 October , drie Schuiten daags , als : des morgens ten 7 , des middags ten 12 , en des avonds ten 8 ure , buiten de Catharijne Poort.

Van 1 October tot 30 April , twee Schuiten daags , des morgens ten 7 , en des avonds ten 8 ure.

Van LEIDEN naar UTRECHT.

Van 1 Mei tot 1 October , drie Schuiten daags : des morgens ten 9 , des namiddags ten half één , en des avonds ten 9 ure.

Van 1 October tot 30 April , twee Schuiten daags , des morgens ten half 11 en des avonds ten 9 ure.

Van UTRECHT naar 's GRAVENHAGE.

Elken Donderdag en Zaterdag, des namiddags ten 4 ure eene pakschuit, en desgelijks van 's *Gravenhage* naar *Utrecht*:

De roeven dezer Schuiten kunnen bij den Commissaris J. STRAATMAN, bij de Catharijne poort, gehuurd worden.

Van UTRECHT naar DE VAART en van DE VAART naar UTRECHT.

Van 15 Maart tot 15 September, des morgens ten 8 en 10, des middags ten 12, des namiddags ten 2, 4 en 6 ure, eene Schuit, buiten de Tolsteegpoort.

Van 15 September tot 15 Maart, des morgens ten 8 en 10, des middags ten 12, des namiddags ten 2, 4 en 5 ure.

Er vertrekt nog van *Utrecht* naar de *Vaart* eene Barge, welke correspondeert met de Barge van *Gorinchem*, 's morgens ten half 6 ure van het Vaartsche veer buiten de Tolsteegpoort, van 1 Maart tot 1 October; doch ten half 7 ure, van 1 October tot 1 Maart.

Deze Barge neemt ook de passagiers over van de Amsterdamsche Nachtschuit, en correspondeert op de Stoomboot naar 's *Hertogenbosch* en verdere Stoombooten.

Van UTRECHT naar ROTTERDAM.

Tweemaal per week een Schip, op Dingsdag des namiddags ten 3 ure van de Gaardbrug, ten 5 ure van buiten de Tolsteegpoort; op Zaterdag des morgens ten 11 ure van binnen, des namiddags ten 1 ure van buiten. Ook kunnen alle goederen op *Zeeland*, *Breda* en *Nijmegen*, met bovengemeld Beurtschip verzonden worden.

Van UTRECHT naar 's HERTOGENBOSCH.

Elke 14 dagen een schip, des Dingsdags ten 3 ure na den middag, van binnen, en ten 5 ure van buiten de Tolsteegpoort; hetzelfde neemt ook goederen mede op *Gorinchem* en *Maastricht*.

Naar *Gorinchem* des Zaturdags een Schip, des morgens ten 11 ure van binnen aan de Gaardbrug, en ten 1 ure van buiten de Tolsteegpoort.

Naar *Arnhem*, elke 14 dagen een Schip, zullende de goederen op Dingsdag des namiddags, in den veerkelder aan de Gaardbrug, als ook van 3 tot 4 uren buiten de Tolsteegpoort, aan het kantoor van het groote Schuitenveer worden aangenomen.

Naar *Schiedam*, een Schip, des Vrijdags des namiddags ten 1 ure, binnen door, over *Woerden*, *Alphen*, *Leiden* en *Delft*. Correspondent op *Zeeland* en *Bergen op den Zoom*.

Naar *Haarlem*, elke week, en gedurende de maanden December, Januarij en Februarij, elke 14 dagen des Zaturdags een Schip, des middags ten 12 ure van de Jansbrug.

Naar *Dordrecht*, om de 14 dagen een Schip, des Zaturdags 's morgens ten 11 ure van de Gaardbrug, en ten 1 ure van buiten de Tolsteegpoort.

Naar *Gouda*, *Kuilenburg*, *Oudewater* en *Schoonhoven*, des Zaturdags 's morgens ten 11 ure van de Gaardbrug en ten 1 ure van buiten de Tolsteegpoort.

Naar *Montfoort*, des Woensdags en Zaturdags ten 12 ure van binnen en ten 3 ure van buiten.

Naar *Rhenen*, des Zaturdags een Schip, des morgens ten 10 ure van de Weesbrug.

Naar *Woerden*, *Weesp*, *Muiden*, *Naarden*, des Zaturdags, een Schip ten 10 ure van binnen.

Naar *Wijk bij Duurstede*, des Dingsdags en Zaturdags eene Schuit, des morgens ten 10 ure van de Maartensbrug en ten 11 ure van buiten de Tolsteegpoort.

Van *Utrecht* naar *IJsselstein*, elken dag eene Schuit, des middags ten 12 ure van binnen, en des namiddags ten 4, doch des Dingsdags en Donderdags ten 5 ure, van buiten de Tolsteegpoort.

Van *IJsselstein* naar *Utrecht*, elken dag, behalve des Zondags, eene Schuit, van 1 Maart tot 1 October, des morgens ten 7 ure; van 1 October tot 1 Maart, des morgens ten 8 ure.

Naar *Loenen*, des Dingsdags en Zaturdags eene Schuit ten 2 ure, van buiten de Waardpoort.

Naar *Harmelen*, des Donderdags eene Schuit ten 4 ure, des Zaturdags ten 2 ure, van buiten de Catharijnepoort.

Alle andere Dorpschuiten, op Zaturdag des morgens ten 11 ure, van binnen.

Bij den Ondernemer LOUIS VERMEULEN, in het Hôtel Bellevue (vansouds het Zutphensche Posthuis), aan het Vrecburg te *Utrecht*, vertrekken de volgende Diligences:

Van *Utrecht* naar *Amsterdam* des morgens ten 7 ure, van *Amsterdam* terug des namiddags te 5½ ure.

Van *Utrecht* door *Vianen* naar *Gorinchem* des morgens ten 9 ure, in verband met de Stoomboot *de Julia*, naar en van 's *Hertogenbosch*.

Van *Gorinchem* des morgens na het aankomen der Stoomboot *de Julia*, ten half 12 ure.

Van *Utrecht* door *Amerongen*, *Rhenen*, *Wageningen* en *Arnhem* naar *Zutphen*, en door middel van eene nevendienst van *Amerongen* naar *Thiel*, en van *Wageningen* naar *Nijmegen*, in direct verband op *Cleef*, *Dusseldorf*, *Keulen*, *Aken* enz., des morgens ten 11 ure.

Terug van <i>Zutphen</i>	's morgens	ten	6 ure.
» » <i>Arnhem</i>	»	omstreeks	9 ure.
» » <i>Nijmegen</i>	»	ten	8 ure.
» » <i>Wageningen</i>	»	omstreeks	11 ure en
» » <i>Thiel</i>	»	ten	10 ure.

Van *Utrecht* des morgens ten 11 ure door *Amersfoort*, *Voorthuizen* en *Apeldoorn* naar *Deventer* en door *Nijkerk*, *Harderwijk* en *Elburg* naar *Zwolle*.

Van *Zwolle* terug des morgens ten half 6 ure en van *Deventer* des morgens ten 7 ure.

Deze Diligence gaat van *Deventer* op Maandag en Donderdag over *Holtten*, *Goor*, *Delden* en *Hengelo* onmiddelijk door tot *Enschede* in direct verband met de Diligence op *Munster*, terwijl op Maandag en Donderdag van *Munster* eene Diligence vertrekt in directe correspondentie over *Enschede* en *Deventer* naar *Utrecht*, *Amsterdam* enz. enz.

Van *Utrecht* naar *Amsterdam* 's namiddags ten 4 ure, dezelve vertrekt van *Amsterdam* 's morgens ten 7 ure.

Van *Utrecht* des Maandags en Vrijdags ten 10 ure des avonds, door *Amersfoort*, *Voorthuizen* en *Apeldoorn* naar *Deventer* en van daar door *Holtten*, *Goor*, *Hengelo* en *Oldenzaal* naar *Nordhorn* in onmiddelijke en uitsluitende correspondentie door *Lingen*, *Furstenau* en *Bramsche* naar *Osnabruck*, *Bremen*, *Hamburg*, *Lubeck*, *Brunswijck* enz., terwijl van *Brunswijck*, *Hamburg* en *Bremen* de Diligences te *Osnabruck* op zoodanige uren aankomen, dat dezelve in verband staan met de Diligence, welke van daar op Dingsdag en Zaterdag 's morgens ten 9 ure afrijdt door *Bramsche*, *Furstenau*, *Lingen*, *Nordhorn*, *Oldenzaal*, *Hengelo*, *Delden*, *Goor*, *Holtten*, *Deventer*, *Apeldoorn*, *Voorthuizen* en *Amersfoort* naar *Utrecht*, *Amsterdam* enz.

Bij J. C. VAN STENIS, Logementhouder in het Wapen van Holland, op het Vreeburg te *Utrecht*, vertrekken de volgende Diligences van de Onderneming van VAN GEND EN LOOS te *Amsterdam*.

Van *Utrecht* naar *Breda*, over *Vianen* en *Gorinchem*, des morgens omstreeks 8 ure. Deze Diligence is des morgens kwartier vóór 5 uren van *Amsterdam* vertrokken en staat in verband te *Gorinchem* met de Stoomboot *de Julia* naar 's *Hertogenbosch*.

Van *Breda* terug ten half 7 ure des morgens.

Van *Gorinchem* naar *Utrecht*, des morgens ten half 11 ure.

Van *Utrecht* naar *Amsterdam*, des namiddags ten 2 ure.

Van *Utrecht* des middags ten 12 ure door *Amerongen*, *Rheenen*, *Wageningen* en *Arnhem* naar *Zutphen* en door middel van een embranchement van *Wageningen* naar *Nijmegen* en *Cleef*, op alle welke plaatsen men des avonds kan zijn. Deze Diligence vertrekt uit *Amsterdam* op den Dam No. 54 des morgens ten 8 ure.

Bij de terugreis is het vertrek bepaald van *Zutphen* ten 7 ure des morgens, van *Arnhem* ten half 10, van *Nijmegen* ten 9 ure; aankomst te *Utrecht* ten 3 ure en ten *Amsterdam* ten half 7 ure des avonds.

Van *Utrecht* door *Woerden* en *Leiden* naar 's *Hage* des namiddags ten half 4 ure na de aankomst van de Diligence van *Zutphen*, *Arnhem* en *Nijmegen*. Deze Diligence vertrekt te 's *Hage* op het plein bij den Heer P. BENARD ten half 6 ure des morgens, en komt te *Utrecht* aan vóór het vertrek van de Diligence naar *Arnhem*, *Zutphen* en *Nijmegen*.

Van *Amsterdam* vertrekt des avonds ten 8½ ure eene Diligence naar *Haarlem* en 's *Hage* en van deze laatste plaats des morgens ten 2 ure naar *Delft*, *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Breda*, *Tilburg* en 's *Bosch*.

Bij J. VAN BEUSECOM in het Logement de Struisvogel op het Vreeburg, vertrekken de volgende Diligences van de onderneming van BOVICIUS.

Van *Utrecht* naar *Amsterdam* des morgens ten half 12 en des avonds ten 11 ure.

Van *Amsterdam* terug des morgens ten 9 ure en 's namiddags ten half 7 ure.

Van *Utrecht* door *Woerden*, *Alphen* en *Leiden* naar 's *Hage* des morgens ten half 8 en des middags ten half 1 ure.

Van 's *Hage* terug des morgens ten half 7 ure en des middags ten 4 ure.

Van *Utrecht* door *Montfoort*, *Oudewater*, *Haastrecht* en *Gouda* naar *Rotterdam* des morgens ten 7½ en 's middags ten half 1 ure.

Van *Rotterdam* terug des zomers 's morgens ten 7 en des winters ten half 7 ure. Des middags ten 4 ure.

Van *Utrecht* door *Zeist*, *Woudenberg*, *Scherpenzeel*, *Renswoude* en *Ede* over *Arnhem* en *Elst* naar *Nijmegen* als ook over *Velp*, *Dieren* en *Brummen* naar *Zutphen* des middags ten 1 ure.

Van *Zutphen* 's morgens ten half 4 ure en van *Nijmegen* des morgens te 4 ure (over *Arnhem*), terug.

Van *Utrecht* over *Vianen*, *Meerkerk*, *Gorinchem*, *Raamsdonk* en *Oosterhout* naar *Breda*, *Tilburg* en 's *Bosch*, 's middags ten 1½ ure.

Van *Breda* terug 's morgens ten 4¼ ure.

Deze twee laatstgemelde diensten staan in eene onmiddellijke correspondentie met die van half 12 uren op *Amsterdam*, om aldaar vóór beurstijd aan te komen.

Van *Utrecht* door *Amersfoort*, *Voorthuizen*, *Apeldoorn*, *Deventer*, *Wijhe*, *Zwolle*, *Hasselt*, *Meppel*, *Steenwijk*, *Wolvoga* en *Heerenveen* naar *Leeuwarden*, 's middags ten 1 ure.

Van *Deventer*, met een embranchement over *Wilp*, *Gietelsche Brouwerij* en *Voorst* naar *Zutphen*, 's morgens ten 2 ure.

Van *Meppel* met een embranchement over *Dieverbrug* en *Assen* naar *Groningen*, dagelijks 's middags ten 1 ure.

Van *Groningen*, des Zomers 's morgens ten 9 ure, des Winters te 6½ ure.

Van *Leeuwarden* des zomers 's morgens ten 11 ure dagelijks terug, des winters ten 8½ ure.

Van *Utrecht* over *Zeijst*, *Driebergen*, *Doorn*, *Leersum*, *Amerongen*, *Elst*, *Rheenen*, *de Grebbe*, *Wageningen*, *Renkum*, *Heelsum*, en *de Koude Herberg* over *Arnhem* naar *Lent*, *Nijmegen*, *Feersdijk*, *Grave*, *Schaik*, *Hees* en *Hinsum* naar 's *Hertogenbosch* en over *Arnhem*, *Dieren* en *Brummen* naar *Zutphen*, *Deventer* en *Zwolle* 's avonds ten 11 ure.

Van 's *Hertogenbosch* 's morgens ten 7 ure.

» *Grave* » » 11 »

» *Nijmegen* 's namiddags » half 2 ure.

» *Arnhem* » » 4 »

» *Zwolle* 's morgens » 7½ »

» *Deventer* » » 10½ »

» *Zutphen* » » 12 ure terug om des avonds

vóór 10 uren te *Utrecht* aan te komen.

Deze dienst op 's *Bosch* staat in onmiddelijk verband met de Diligence, die 's namiddags ten half 7 ure van *Amsterdam* vertrekt, en te *Utrecht* vóór 10 uren des avonds aankomt. Dezelve correspondeert ook te *Arnhem* met den Snelwagen op en door geheel *Duitschland*.

Directeur bij de onderneming van *BOURIGIUS* te *Utrecht*, s. J. BOU-
MEESTER.

In de Postpaarden, achter het Vleeschhuis, vertrekken:

Op *Amerongen*, des Woensdags en Zaturdags, des morgens ten 12 ure, een Vrachtwagen.

Op *Eemnes* en *Nijkerk*, op Dingsdag, Donderdag en Zaturdag, des namiddags ten 4 ure, en op de overige dagen, ten 2 ure, een Vrachtwagen.

Voorts is er des Zaturdags morgens ten 2 ure, gelegenheid tot verzending op *Ede*.

Op *Scherpenzeel*, *Renswoude* en *Woudenberg*, des Zaturdags morgens ten 2 ure, een Wagen.

Op *Wageningen* een Wagen, op Zaturdag des morgens ten 10 ure.

Bij H. O. VAN MUNSTER, in den Vergulden Ploeg buiten de Witte-vrouwenpoort, vertrekt op *Doesburg* over *Arnhem* een Postwagen 's morgens ten half 9 ure; van *Doesburg* over *Arnhem* terug des morgens ten 5½ ure, van *Arnhem* 's morgens ten half 10 ure. Alsmede een postwagen van *Utrecht* naar *Amsterdam*, des zomers 's namiddags ten 5 en des winters ten 2 ure. Van *Amsterdam* terug 's morgens ten half 6 ure.

Bij C. RIETVELD, in het Roode Hert op de Voorstraat vertrekken de volgende Vrachtwagens:

Op *Ingen* eene Kar, des Zaturdags middags ten 12 ure.

Op *Veenendaal* een Wagen, op Donderdag en Zaturdag des middags ten 12 ure.

Op *Doorn*, een Wagen, des Zaturdags namiddags ten 3 ure.

Op *Maurik* eene Kar, des Zaturdags middags ten 12 ure; op *Laren* des Dingsdags en Zaturdags ten 1 ure en op *Barneveld* des Zaturdags ten 12 ure.

In de Roskam, achter het Vleeschhuis, vertrekken Vrachtwagens:
Op *Lienden*, des Zaturdags, 's morgens ten 11 ure.

Op *Rheenen*, des Zaturdags, 's morgens ten 11 ure.

Op het *Rijnscheveen* des Woensdags en Zaturdags 's morgens ten 11 ure.

Van *Utrecht* naar *Amersfoort* en terug, eene Diligence elken dag des morgens ten half 8 ure en des namiddags ten half 5 ure, buiten de Wittevrouwenpoort, van het huis van de Weduwe BOER, in den Zwartten Arend, alwaar de plaatsen kunnen besproken worden.

Op *Baarn* en *Zoestdijk*, op Woensdag en Zaturdag des Zomers, en des Winters alleen op Zaturdag, een Wagen, in het Vergulde Poortje op de Neude bij DE GROOT. Aldaar rijdt ook een Wagen af op *Hilversum*, des Woensdags en Zaturdags.

Op *Amersfoort* een Wagen op Maandag, Dingsdag, Woensdag, Donderdag en Zaturdag des namiddags ten 4 ure, en van *Amersfoort* terug des namiddags ten half 7 ure.

Op *Buren*, des Dingsdags en Donderdags, een Wagen des namiddags ten 3 ure, welke des morgens van daar vertrokken is. Desgelijks op Vrijdag, een Wagen des middags ten 12 ure van *Buren*, die op Zaturdag, des morgens ten 1 ure weder vertrekt, buiten de Tolsteegpoort in de Geldersche Bloem. Het kantoor is over de Waag, bij de Weduwe SCHREFFER.

Op *Leerdam* en *Schoonrewoerd*, zoo lang de weg goed is, een Wagen des Zaturdags morgens ten 10 ure, aan het logement den Arend, buiten de Tolsteegpoort.

Op *Thiel*, bij A. RIJNDERS tegen over de Tolsteegpoort des Maandags, Woensdags en Vrijdags eene Diligence het geheele jaar door, des morgens ten 6 ure; correspondeert op de Nijmeegsche stoomboot *Willem I.*

Op *Thiel* nog een Wagen, Woensdag, Vrijdag en Zondag, 's morgens ten 7 ure, van voor het Logement den Engel buiten de Tolsteegpoort.

Bij besloten water.

Elken dag een Wagen van de Schippers op *Amsterdam*, buiten de Waardpoort aan het Veerhuis, des morgens ten 9 ure.

Elken dag eene Postchais met brieven, des namiddags ten 3 à 4 ure van *IJsselstein*, die den volgenden morgen, na het aankomen van den post te *Utrecht*, weder vertrekt.

B O D E N.

De Bode van *Utrecht* op de *Bilt* en *Zeist* vertrekt dagelijks, ook des Zondags, ten half 12 ure, bij de Wed. SCHEFFER aan de Waag, woont in de Zonstraat aan den wal, waar ook brieven en pakjes kunnen bezorgd worden.

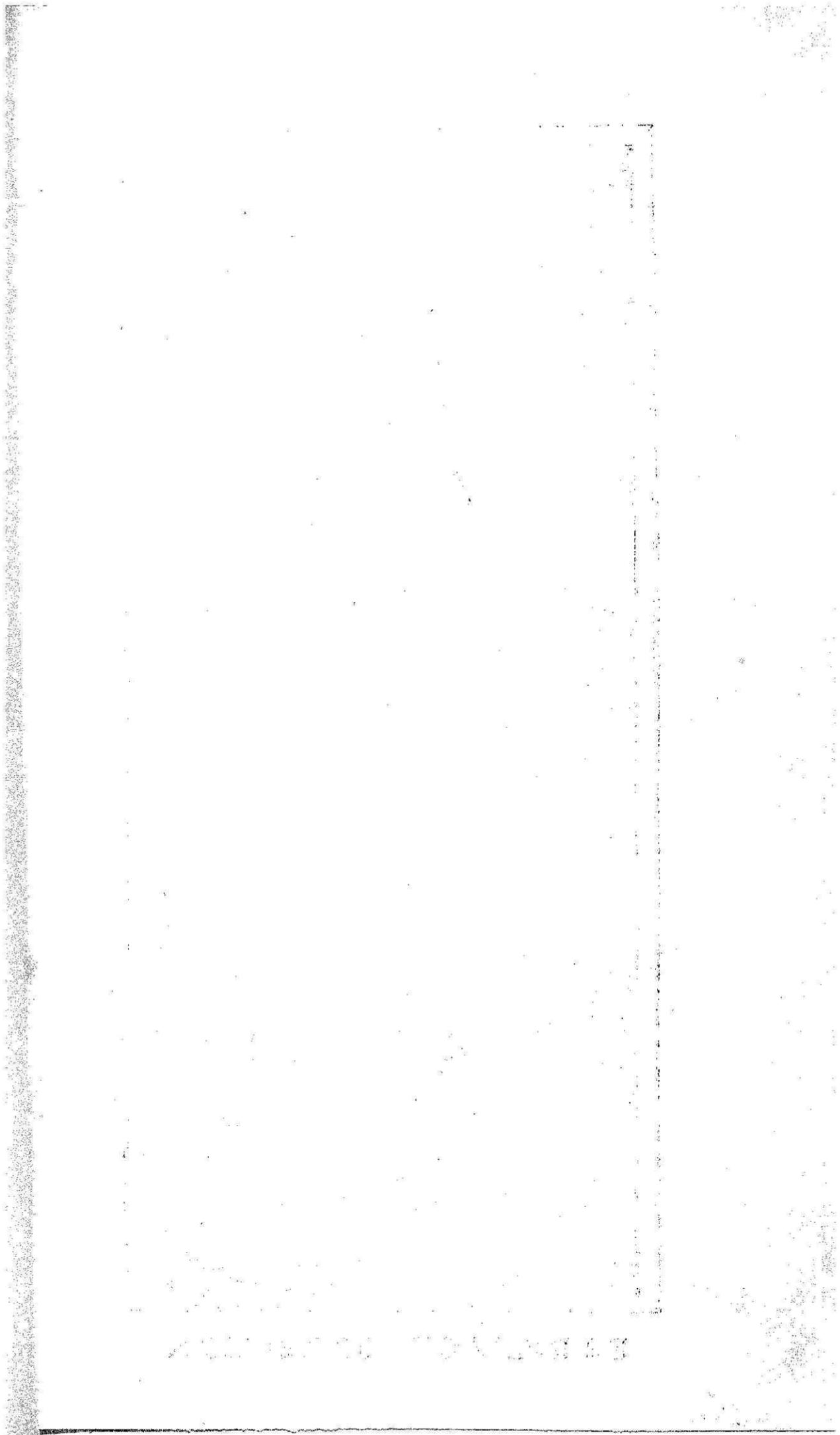
De Bode van *Utrecht* op *Bommel*, des Vrijdags, 's morgens ten 8 ure, met een' Wagen, is den vorigen dag des morgens ten 6 ure van *Bommel* vertrokken.

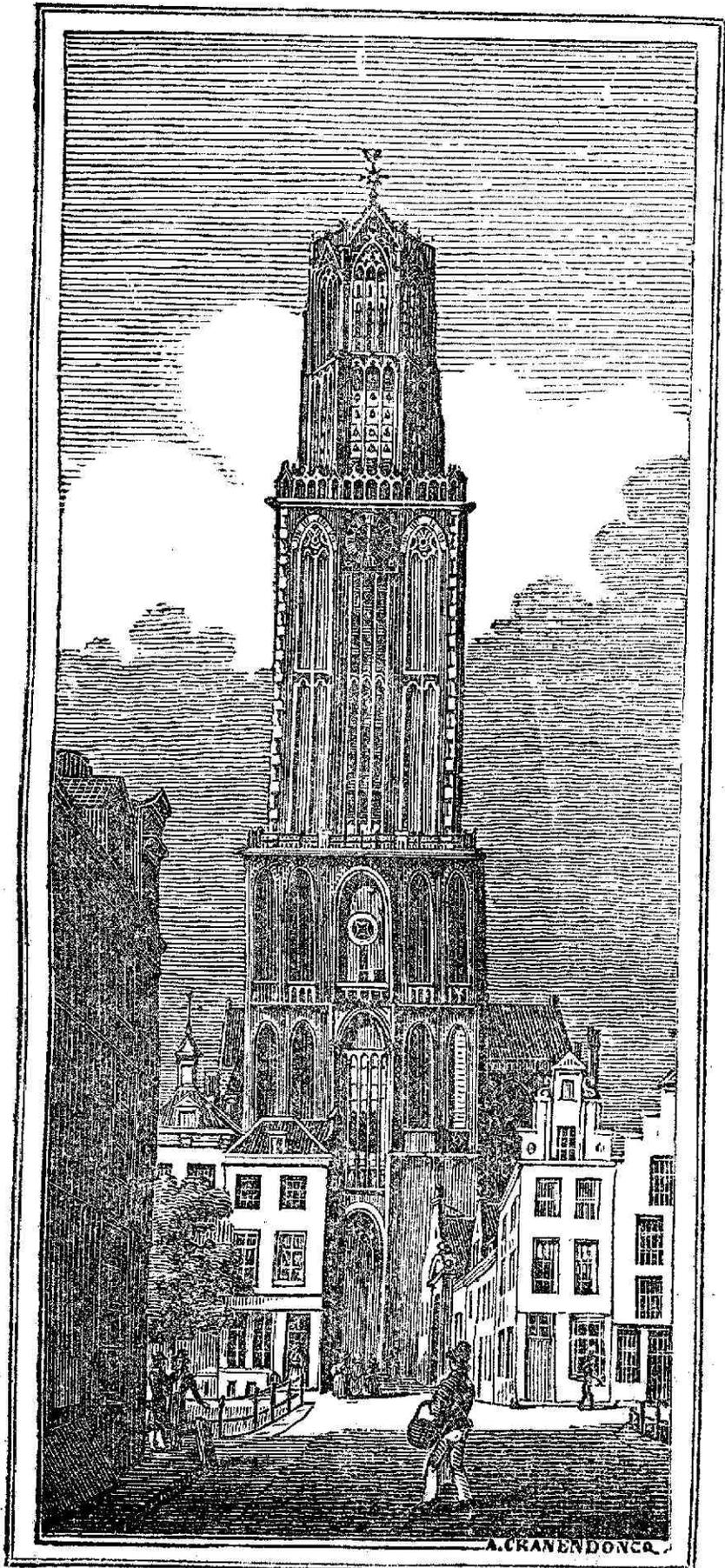
Van *Utrecht* op *Kuilenburg* en terug, elken dag een Bode, ten kantore over de Waag, des middags ten 1 ure. Dezelve rijdt het geheele jaar door met een' Postwagen, op Dingsdag, Woensdag, Vrijdag en Zaterdag, van buiten de Tolsteegpoort in de Zwaan, van 15 Maart tot 15 September ten half 4 ure des namiddags, en van 15 September tot 15 Maart, ten 2 ure na den middag.

Van *Utrecht* op *Vianen*, elken dag een Bode des morgens ten 9 ure.

Van *Utrecht* op *IJsselstein* een Bode, elken dag ten 9 ure des morgens.

NB. Het Kantoor van *Kuilenburg*, *Leerdam*, *Schoonrewoerd*, *Vianen*, *Thiel*, *Bommel* en *IJsselstein*, wordt gehouden over de Waag, bij de Wed. SCHEFFER.

DE DOMSTOREN TE UTRECHT.

DE DOMSTOREN.

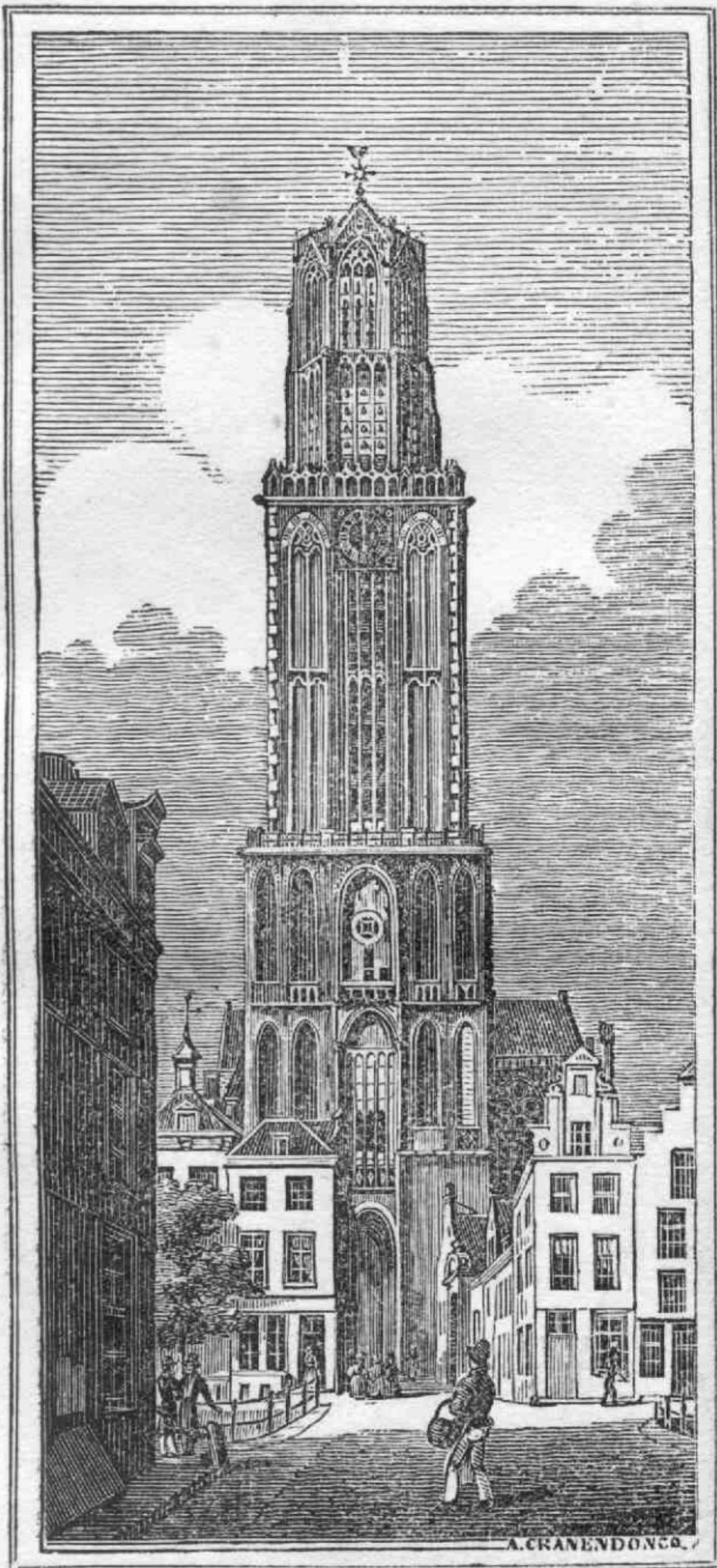

Door de heuschheid van een lid der stedelijke regering is ons het volgende handschrift medegedeeld, eenige weinig bekende bijzonderheden aangaande den Domstoren bevattende, welke wij vertrouwen dat onze lezers met genoeg zullen ontvangen.

» Den Domstoorn staat bynaa midden in de stad Utrecht hoewel die veel langer als breeder is.»

» Anno 1320 bracht men de materialen bij een, in het volgende jaar begon men de fundamenten te leggen, en Anno 1382 was dit swaar gebouw voltrokken, wanneer men het cruys en weerhaan, zynde St. Maerten daarop bracht, men had wel in 'teerste voorgenomen een seer hoog spits daarop te brengen, gelyk daar noch heeden een model van te sienis in een camer van de Capittel Heeren, maar dit bleef door twisten achterweg.»

» Den Dom is doorluchtig op dat de wind soo geen

vat daarop mocht hebben, is te geloven dat JAN VAN DOEM daarvan dargetect geweest is."

» Den toorn heeft 60 voeten in syn breedte, men gaat daarop langs 460 trappen van steen, 9, 10 of 11 duym hoog, drie omgangen synder om, sonder het bovenste te rekenen, dat een cap van hout is, men siet een uurwerk daarop van 42 klokken en synde omtrent 27,000 pond, ieder pond tot 15 stuyvers, behalven deese syn daar seer groote klokken, gegoten door SPRAKEL van Zutphen, FRANCOIS EN PIETER HEMONY."

» Siet hier het gewigt van de voornaamste klokken met haare naamen."

» De eerste klok word genaamt den Salvatoir, is ook de grootste en weegt	16,454.
De tweede Maria	11,830.
De derde St. Martin	8,545.
De vierde Michiel	6,885.
De vyfde Jan Baptist	4,795.
De sesde Maria Magdalena	3,309.
	51,818."

» Desen toorn staat op drie kluisen op de manier als in de nevensgaande aftekening van de grond; aan de zuidsye is een poortjen daar boven staat *exerce pietatem* (*), daarop volgt een seer oud gebouw van duysteen meest, behalven het dak, hierin placht den bloedraad te vergaderen, uit dit vertrek gaat men 19 trappen neder en dan komt men op den grond recht onder den toorn daar het soo koud is in de

---

(*) De gewone zinspreuk van GREGORIUS VAN EGMOND, wiens wapen er onder staat. RED.

somer dat daar verscheyden in gestorven syn, het was ook ten tyde van het Pausdom een gevankennisse voor aansienlyke personen men konde het toesluyten met een ysere deur, daarvoor een swaren boom die weder- syds enige voeten in de muur stak, deese elendige gevangene konde men door gaaten in 'tmidden van den toorn noch wel wat toesmyten als het niet belet wierd, vier brokken swaare steen op een gemetseld, en tusschenbeide overwulfdde gangen syn eygentlyk de fundamenten, de grond is waterpas, want men geen een spit daaruyt kan graven of het water komt aanstons opborlen, de laatste Gravinne van Solms tot Utrecht wonende was van Fey tot Cranenburgh de borst afgeset, dit lit had sy lang in een *Spiritus* bewaart, doch wilde eyndelyk dat het begraven soud worden maar niet waar, naa lang overlegh liet sy het met een aardigh houten kistjen setten in het diepste en onder den laatsten boog van den domstoren, op dat het van niemand soude verbracht worden of opgegraven."

» Aan de noordsyde van binnen staat op den toorn hoewel men maar weinige woorden daarvan kan leesen.

» Daar men gaat naa sinte Salvatoor

Onder den domstoorn daar voor

Men boodschaft van H. Jesus

Daar leggen drie die heeten aldus

Hendrik Grutter, Remburgh Mechtelt

Maria neemt se in u geweld

MCCCLXXX ende drie

Soo synse als ick besie."

» Op de westzijde van den toorn leest men, wanneer

desen toorn is begonnen en wanneer het gebouw voltrokken is, op een blauwe steen."

*» Doen men schreef MCCCXX en een
Leyd men van my den eersten steen
Daar na MCCC en twee en tachtig
Was ik volmaakt soo men siet waerachtigh."*

» En wat lager

*M Ter C bis X semel I
Festo Paulique Johannis
Turris adaptatur qua
Trajectum Decoratur."*

» En noch lager

*Johan van der Doem was syn naam,
Om toorns te bouwen aldus bequaam,
Heeft desen doen maken in korten tyd,
Soo syn graft MCCC en 3 en tachtig ons seyt."*

» In 't Capittelhuys van de Domheeren van den Dom siet men het model van het spits dat men voorgenomen had op den domstoorn te setten, mede met pilaren en doorluchtigh."

Tot aanvulling van het bovenstaande deelen wij nog het volgende mede: Tot het bouwen van den Doms-toren was men genoodzaakt een gedeelte van het naastbijgelegen Bisschopshuis af te breken, hetwelk door den toenmaligen Bisschop FREDERIK VAN ZIRK werd toegestaan, onder schriftelijke belofte van den Deken en het Kapittel der Domskerk, om ingeval het voormelde hof mogt beschadigd worden, hem dit te vergoeden.

Op den 22 Maart 1321 werd door de heeren JACO-

BUS VAN OUTSHORNE Dekker, en GIJSBERTUS VAN EVERDINGE, oudsten Kanonnik, ten overstaan van verscheiden andere kanonniken, vikarissen, koorgezellen enz. de eerste stegen gelegd tot het bouwen van dezen toren, over welk werk het opzigt was opgedragen aan meester JAN, geboren in Henegouwen, die waarschijnlijk naar dit zijn meesterstuk JAN VAN DOEM genaamd is.

De afteekening, waarvan in het handschrift wordt melding gemaakt, is verloren; ter gemoetkoming echter hiervan geven wij eene andere naar de oorspronkelijke teekening door HERMAN SAFTLEVEN zelve in 1675 vervaardigd, en thans berustende op de Archieven dezer stad (*): onder deze teekening staat het volgende geschreven:

» De kelder van Domstoren staende op vier Pila-
ren syn 29 voet $\frac{1}{2}$ dick, de dwarsganghen syn lanck 30
voet daer of daerontrent stadts voeten en breet tot
aen de trap 34 voet twulfsel is hoogh 8 voeten de
middelganck is breet 8 voet $\frac{1}{2}$ Anno 1675 getekent in
Septembr., van HERMAN SAFTLEVEN out 66 Jaer.

De tweede hier voorkomende afbeelding, ons door eenen bouwkundigen goedgunstig medegedeeld, stelt den plattengrond van deze kluis voor; men ziet in a) den trap tot toegang naar dezelve, wiens ingang is in het huis aan de Zuidzijde van den toren, thans het Hollandsche Koffijhuis genaamd; de volle dikte van den buitenkant der muren is boven den beganen

---

(*) Nadat deze teekening gereed was, deed een deskundige ons opmerken, dat SAFTLEVEN dezelve niet bouwkundig behandeld had, waarop wij besloten liever eene andere, op de plaats zelve onder ons opzigt vervaardigd, onzen lezers aan te bieden.

grond 20 $\square$ ellen, en op de afbeelding van de beide zijden voorgesteld, om de ware dikte te kunnen zien, voor zoo ver zulks de binnenzijde betreft; de buitenzijde die onzichtbaar is, zal in verhouding van den benedengrond waarschijnlijk zooveel zwaarder zijn: *b)* is het kosijn eener deur, zoodat de binnenkluizen nog eens konden worden afgesloten.

Onder eene teekening van de kerk en den toren, door denzelfden SAFTLEVEN, staat:

» JOHAN VAN DOEM light begraven aen de Zuitsyde van de kercke by de capittelcamer."

Het door SAFTLEVEN aangeteekende van deze kelders is volkomen juist, volgens onze opmeting. Dezelfde teekenaar geeft ook op, dat de toren 283 voeten in den omtrek heeft. Zij heeft thans 466 trappen tot den hoogsten omgang, en ruim 500 tot den bal.

Omtrent de hoogte van den toren geven wij:

Eene naauwkeurige opneming gedaan door den Generaal Majoor Baron KRAIJENHOFF, met het instrument van Cassini den 7 Junij 1802.

De hoogte des torens boven den grond bedraagt 332,2538 Rijnl. voeten.

De hoogte van den	}	eersten	omloop is	—	80,9546	Rijnl. voeten.
		tweeden	»	»	— 123,7748	»
		derden	»	»	— 217,0413	»
		bovensten	»	»	— 300,2098	»

En de hoogte des torens, boven de oppervlakte van het water in de oude gracht — 348,4708 Rijnl. voeten (*).

De eerste overloop van den toren, hoog 54 trappen, heeft vroeger gediend voor eene capel, welke aan den

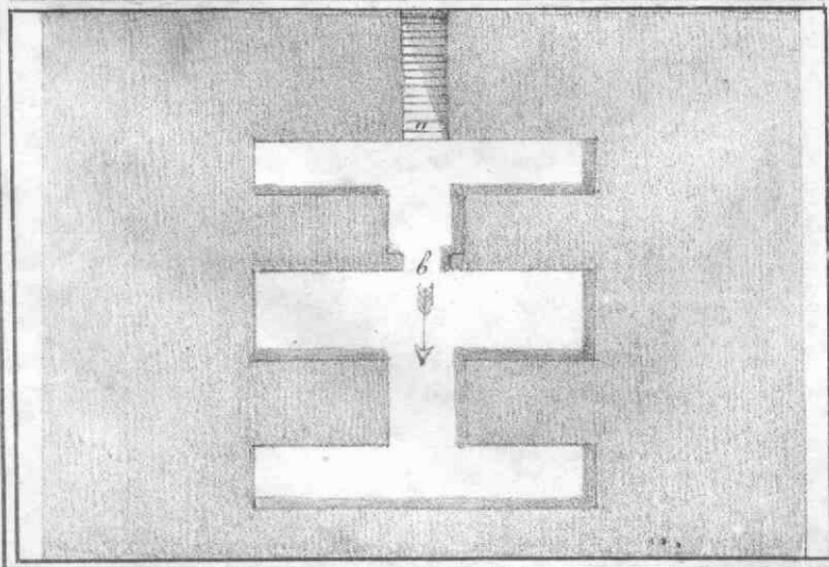
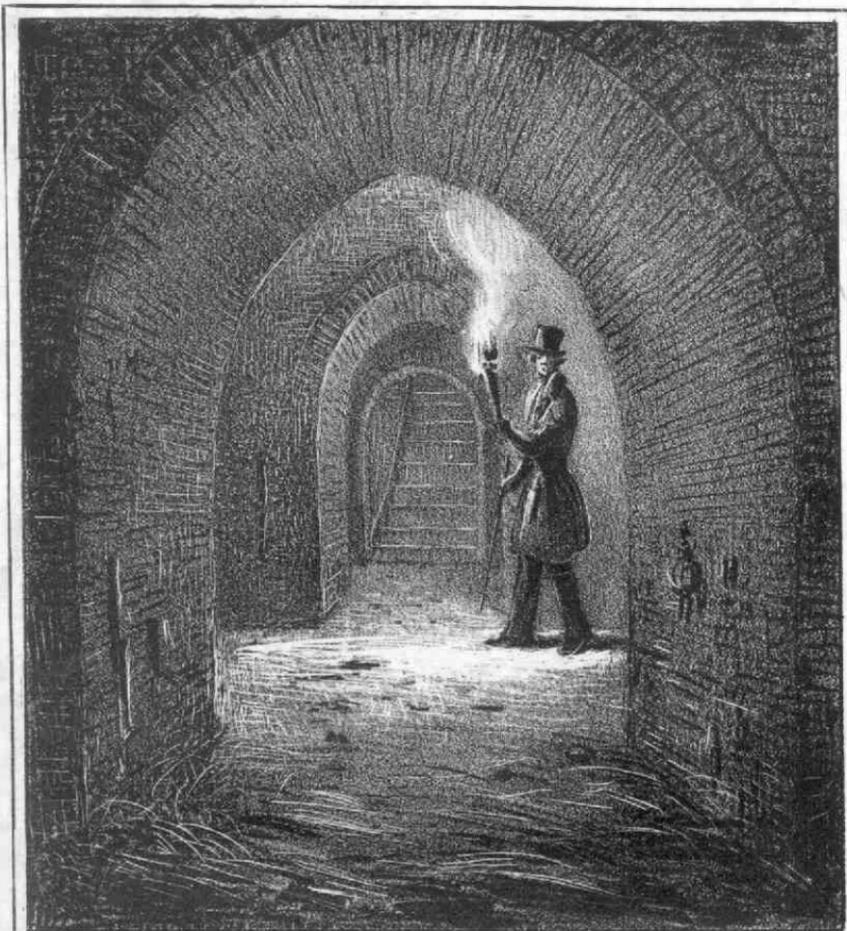
(*) Schouwburg van In- en Uitlandsche Letter- en Huishoudkunde, 1808, No. 3.

aartsengel Michaël gewijd was; de plaats, waar het orgel gestaan heeft, is nog zichtbaar, gelijk ook de trap, welke derwaarts leidde; aan de overzijde van dit portaal bevindt zich een trap, welke uitkwam in het huis van den Bisschop, terwijl aan de derde zijde een andere was, welke gemeenschap had met de kerk.

Ofschoon het gewigt der zwaarste klokken in dit handschrift reeds is opgenomen, laten wij hetzelfde hier nog eens volgen, dewijl wij in staat zijn, zulks van meerdere en in meer bijzonderheden te geven: het verschil, hetwelk onze lezers in het gewigt van de klok *St. Michael* zullen opmerken, durven wij niet *ex tripode* beslissen; bij vergelijking echter met andere opgaven, komt het ons voor, behoudens alle achting voor het handschrift, dat de volgende opgave de juiste is.

Gewigt der voornaamste Klokken etc., op den Domstoren, te Utrecht.

Namen.	Klokken.	Klepels.	IJzerwerk.	Pennen.	Totaal.
Salvator	16,454	430½	889½	184½	17,958½
Maria	11,830	325	586	145½	12,886½
Martinus	8,545	220	487½	117	9,369½
Michael	6,686	172	388	79	7,325.
Baptista	4,795	142	290}	120½	8,974½
Magdalena	3,309	99	219}		
Agnes major	2,451	80	152	44	2,727.
» minor	2,312	78	143	43	2,576.
Portianus	2,006	71	120	39	2,236.
Campana Crucis	1,370	51	75	39	1,535.
Benignus	959	38	63	38	1,098.
Thomas	819	36	49}	58	1,616.
Adrianus	592	26	36}		
Totaal ponden.	62,128	1,768½	3,498	907½	68,302.

De eerste dezer klokken St. Salvator wordt alleen geluid wanneer het nachtmaal gevierd wordt, en dan nog slechts bij goed weder; doch St. Michael en Baptist (Joh. Baptist) worden iederen zondag geluid, terwijl Magdalena elken avond van half tien tot tien uren gehoord wordt. De klok Thomas genaamd, heeft gehangen in het torentje hetwelk vroeger de kerk versierde, en is na den storm, welke in 1674 deze voor een gedeelte verwoestte, in den toren gebragt.

Het Carrillon bestaat uit 42 klokken, behalve de drie eerste en zwaarste, welke ook mede tot het speelwerk behooren, en waarvan St. Salvator den toon G, Maria A, en Martinus B aangeeft.

De speeltrommel in den toren heeft 8 voet diameter, en 2,800 gaten voor de schroeven der speeklokken; deze trommel benevens de hamers en het ijzerwerk, gegoten door den genoemden N. SPAKEL van Zutphen, hebben gekost de som van f 14,000.

Het geven van namen aan klokken is een oud gebruik; men noemde het doopen, dewijl alle plegtigheden, welke bij het kinderdoopen verrigt werden, ook hier plaats vonden. Dit schijnt echter aanleiding gegeven te hebben dat het soms verboden is, gelijk onder anderen door KAREL V., misschien dewijl men vreesde, dat zulk eene plegtigheid omtrent een levenloos voorwerp, aanleiding zou geven tot bespotting van den H. Doop zelve. De naam werd eigenlijk alleen gegeven om de klokken onderling te onderscheiden, en niet zoo als sommigen meenen, opdat men het godsdienstiger zoude achten, door de stem van eenen Heiligen ter kerke geroepen te worden; immers indien dit laatste

het geval ware, zou men aan eene klok, gelijk somtijds geschiedde, niet den naam van een' nog levenden persoongegeven hebben. De plegtigheid echter was belangrijk; een gewoon priester mogt dezelve niet verrigten; hiertoe werd een wijbisschop gebezigd, waarom sommigen geloofden, dat zulke gedoopte klokken de kracht hadden den duivel en stormen af te weren. Het is niet te verwonderen dat voorname lieden zich tot Peters bij den doop van zoodanig eene klok stelden: de wijbisschop zong voor, gelijk dit bij den doop van kinderen gebruikelijk is, terwijl de Peters het touw der klok aanraakten en te gelijk antwoordden, ja somden naam der klok uitspraken: nu werd de klok met een nieuw kleed omhangen, waarna men het doopmaal vierde.

IETS OVER HET HUIS :

BRANDAA.

(Paus *Adriaan*)

Op de oude gracht alhier.

Bij gelegenheid dat dit huis ter publieke verkooping, tegen den 4^{den} April 1835 is aangeslagen, zal het den stadgenooten niet onaangenaam kunnen zijn, deswege het een en ander uit mijne aantekeningen, vroeger ten papiere gebragt, te vernemen.

Dit huis en de erve ten zuiden, moet zeer aanzienlijk en uitgestrekt geweest zijn: het komt tegen het midden der vijftiende eeuw voor, als eene *huisinge* en *hofstede*, (hofstad) met welken naam ook de groote huizen en erven in de beneden-stad b. v. *Landskroon*, *Oudaan*, *Fresenburg*, en meer andere benoemd werden.

Destijds woonde aldaar FLORIS BOEIJENS, die eene scheepmakerij hield en houtkooper was.

Het aanzien van dit huis, hetwelk van de oude gracht tot op den springweg liep, zoude reeds genoeg bewijs bijbrengen, dat ADRIAAN FLORISZON,

aldaar in 1459 geboren, geenzins de zoon van eene waschvrouw of van eenen gewonen schuitemaker was, zoo als zulks door verscheiden schrijvers vermeld of nageschreven is, al ware het aanzien zijner ouders niet van elders voldoende bewezen.

Mr. CORNELIS BOOTH, Burgemeester alhier, heeft uit zekere bescheiden aangewezen, dat de vader de achterkleinzoon geweest is van JAN THIJSSEN D'EDEL, en aan vele der voornaamste geslachten alhier, als RUIJSCH, SCHAAY of SCHADE, VAN DIEMEN, en meer andere verwant was; verder dat deze FLORIS BOEIJENS met drie zijner broeders eigenaar is geweest van dit huis: *Brandaa*.

Hij stierf aldaar, toen zijn jongste ZOON ADRIAAN te Zwol ter school ging.

Aangaande het huis zelve, heb ik uit de bewijzen van eigendom (de grondbrieven) weinig kunnen opsporen. De geheugenis, dat de meest beroemde inboorling van *Utrecht*, Paus ADRIAAN, aldaar ter wereld kwam, bleef onafgebroken bij den stadgenooten bewaard, en de twee steenen met afbeeldingen werden er van onheugelijken tijd in de beide gevels gezien.

Omtrent het midden van de zeventiende eeuw, is het huis uit eene ruime beurs vertimmerd, blijkens den overdaad van snijwerk en verguldsel, nog in de voorste binnenkamer aanwezig; de wapens aldaar voor den boog der alcove staande, zijn waarschijnlijk van de familien PATER en VAN MAASTRICHT.

Omtrent het midden der XVIII eeuw is het huis, ten minste de zoogenoemde: *Pausen-Kamer*, het hoofd-doel dezer beschouwing, in den tegenwoordigen toestand gebragt, vermits de bouworde en de versierselen

geheel met den pronk en den smaak van dien tijd overeenkomen:

Voor ik van deze zaal spreek, zij nog gezegd, dat een der huisjes in de brandsteeg uitkomende, tot een salet is vertimmerd, om dat, volgens de overlevering, ADRIAAN in dit vertrek bepaaldelijk zoude geboren zijn.

In den schoorsteen staat nog eene goede schilderij, zijn gelaat voorstellende; de Paus is hier gekleed in het purper, maar zonder praal; in alles veel gelijkende naar de schilderij door hem aan het kapittel van Oudmunster vereerd, waarnaar de afbeelding, in het klassieke werk van c. BURMAN voorkomende, is vervaardigd.

De *Paussen-kamer* is aan de linkerzijde van den gang met drie ramen aan de binnenplaats; daar tegenover is een rijk versierd buffet; over de dubbelde deur is de schoorsteen.

De schilderijen zijn van meer belang. Boven de deur en boven het buffet zijn stukken in het graauw; de beteekenis van het laatste bleef mij donker; bij het andere wordt de moeder voorgesteld, staande aan eene waschtobbe, en hoe een aanzienlijk man de vermogens van den geest bij den zoon bemerkt hebbende, haar overhaalt, om den knaap ter school te doen gaan. Beide stukken hebben misschien meer eene schilderkundige dan historische waarde.

Aan wederzijden van het buffet staan in smalle paneelen twee vrouwenbeelden, levensgrootte, de *Waarheid* en de *Godsdienst* voorstellende. — Voor den schoorsteen is de Paus afgebeeld, zittende op den troon met de driedubbelde kroon en met staf en scepter in allen mogelijken

pronk, en in het middenvak van het gestukadoorde plafond, ziet men eene groep engelen het wapen van den Paus en de teekenen van zijne hooge waardigheid vertoonende.

De vier voornaamste schilderijen staan in de vakken bezijden den schoorsteen en de deur, en zijn in den smaak der tafereelen van G. LAIRES in de Raadkamer van het Hof van Holland geplaatst, zijn door den beroemden Rotterdamschen schilder DIONYS VAN NIJMEGEN vervaardigd. De beelden zijn bijna levensgrootte.

In het eerste wordt ADRIAAN vertoond in zijne betrekking als Deken van de Hoofdkerk, of als vicekanselier van de Universiteit te Leuven, en als voorzitter sprekende in eenen raad van aanzienlijke geestelijken.

Het tweede hoofdvak stelt voor, hoe Keizer MAXIMILIAAN, ADRIAAN tot onderwijzer van zijnen kleinzoon KAREL benoemt en het zesjarig knaapje aan deszelfs zorg overgeeft.

In het derde stuk ziet men Keizer KAREL, Koning van Spanje, die ADRIAAN, reeds tot Bisschop van Tortosa bevorderd, tot Onderkoning van dat Rijk benoemt, en, hem de kroon en sceppter toevertrouwende, in die betrekking inwijdt. ADRIAAN is hierbij voorgesteld in Bisschoppelijk gewaad.

In het vierde Tafereel ziet men PAUS LEO X. op den troon zittende, met al den luister van dien tijd. ADRIAAN ontvangt van hem, op de knieën liggende, den Kardinaalshoed.

Ik zoude over de schilderkundige waarde van dit een en ander meer kunnen zeggen, maar vermeen dit

liever aan anderen te moeten overlaten, en voeg hier nog alleen bij, dat het geheel bijzonder de aandacht van alle beminnaren van kunst en wetenschap verdient. Ik mag mijne verwondering niet verbergen, gedurende den tijd mijner inwoning alhier, nimmer eenige zucht of belangstelling van inwoners en vreemden om deze merkwaardige zaal te bezigtigen, te hebben opgemerkt, zoo als het ook de verwondering verdient, dat men over het algemeen te *Utrecht* zoo weinig weet van het lot en bedrijf, en van de verdiensten van PAUS ADRIAAN VI, onder wiens afbeelding de beroemde Dichter G. BRANDT schreef:

De schuitemaekers zoon zat dus op Romens stoel;
 Hy zagh daar 't geen er was; een grouwelyke poel:
 Het ingekankerd quaad; van 't hoofd door al de Ieden
 Was 't Geestlyk lichaam krank. De zonden waren zeden;
 Daar blonk zyn' deghd doorheen, Erasmus was hem waard,
 Hy riep zyn pen te hulp. Den Keizer liet hy 't zwaard;
 Maar 't booze Pausdom viel den vroomen Bisschop tegen,
 Toen wierd dat hoofd gewaar hoe swaar drie Kroonen wegen (*).

(*) Historie der Reformatie D. I. Bl. 80--86.

MERKWAARDIGE VONNISSEN.

In het jaar 1462 werd er ter dezer stede een buitengewoon vonnis geveld. Zekere DIRK VAN LEDERDAM, beschuldigd en overtuigd den Domproost ten onregte zwaar belasterd, en grovelijk belogen te hebben, werd veroordeeld tot openbare tentoonstelling op een schavot, daarna door de stad omgevoerd, en eindelijk, om op elke kinnebak met eenen gloeienden sleutel gebrandmerkt te worden, terwijl hij verder voor eeuwig werd gebannen.

Naar de gestrengheid van dit vonnis kan men afmeten het aanzien waarin de Domproost stond, en het gezag hetwelk hij uitoefende.

Uit C. BURMAN.

Door dien de straf op het vechten gesteld, zeer ligt was, vermenigvuldigde hetzelfde zoo zeer dat de raad der stad ter beteugeling van deze wanorde in 1478 eene nieuwe ordonmantie uitvaardigde, waarbij bepaald werd, dat die genen, welke de daarop gestelde geldboete niet konden betalen, op de plaats voor het schepen-huis, openbaar zouden worden gegeeseld, terwijl in dat zelfde jaar nog werd vastgesteld dat op de Neude een paal gezet, en de strafoefening aldaar geschieden zoude.

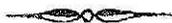
Uit C. BURMAN.

HERRINNERINGEN DER MAAND.

- 1 Febr. 1578 werd de stedelijke belasting op het koren, zout, vee en andere voorwerpen met de helft verhoogd, om de kosten te voldoen, welke besteed waren in het beleg van het kasteel Vredenburg, en tot het opbouwen van de verschillende sterkten op den wal. Tot het voldoen dezer belasting werd ook de geestelijkheid genoodzaakt, die vroeger vrijdom genoot.
- 6 Febr. 1715. Nadat van tijd tot tijd tractaten van vrede tusschen verscheidene Mogendheden te Utrecht gesloten waren, werd ook eindelijk het tractaat van vrede tusschen de Koningen van Spanje en Portugal op dezen dag alhier getroffen.
- 20 Febr. 1226 bevestigde HENDRIK, Roomsche Koning, zoon van Keizer FREDERIK II., den afstand des Graven van Gelder, van het Drostambt Salland aan den Bisschop van Utrecht.
- 27 Febr. 1811 vernietigde NAPOLEON BUONAPARTE, Keizer der Franschen, willekeurig de kapittelen of vijf Ecclesiën van Utrecht, nadat deze bijna elf eeuwen hadden bestaan.
- 28 Febr. 1459 werd te Utrecht geboren ADRIAAN FLORISZON, leermeester van Keizer KAREL V., door wiens toedoen hij naderhand, op den 9 Januarij 1522 tot 220ste Paus van Rome verkoren werd. Hij behield den naam van ADRIAAN DEN ZESDEN.

Statistiek.

Het kan niet worden ontkend, dat er bij velen, eene groote onverschilligheid bestaat, omtrent het verkrijgen van eenige kennis in dat gedeelte der Statistiek, hetwelk door daartoe ingerigte Tabellen, ons een overzicht doet verkrijgen van het aantal Geborenen, Huwelijken, Overledenen enz.

Intusschen is het eene waarheid, dat uit diezelfde opgaven zeer gewigtige gebeurtenissen te ontdekken zijn, terwijl zij ons tevens leiden, om eenig inzicht te verkrijgen in de oneindige wijsheid van den Schepper en Regeerder der Wereld, in de trapsgewijze voortplanting en onderhouding van het menschelijk geslacht; ja, ons met eenen diepen eerbied vervullen, bij de verwonderlijke orde, welke er in het geboren worden, leven en sterven der menschen, als ook in de evenredigheid der geslachten, in alle landen en werelddeelen plaats heeft, zoo ver onze onderzoekingen slechts daartoe hebben kunnen strekken.

Naarmate men van tijd tot tijd door de zorg der regeringen, beoefenaren der geneeskunde en gelcerden, de onderscheidene statistische opgaven tot eene meerdere volkomenheid heeft gebragt, hebben ook de nuttige en belangrijke vergelijkingen en gevolgtrekkingen, welke daaruit zijn afgeleid geworden, tot vele gewigtige resultaten aanleiding gegeven, waardoor dan ook meer en meer bevestigd is geworden, dat dit gedeelte van de staatswetenschappen, onze hooge oplettendheid en belangstelling overwaardig is.

Bewezen zijnde, dat de nuttigheid van deze onderzoekingen en vergelijkingen steeds grooter wordt, naarmate zij op eene grootere schaal, en over een meerder aantal jaren genomen worden, hebben wij het doelmatig geacht, de statistische opgaven van de geborenen, huwelijken en overledenen, in de stad *Utrecht* en derzelver voorsteden, over eene reeks van *twintig* achtereenvolgende jaren, bij een te brengen, zoo als wij dan nu ook bij dezen weder het genoeg hebben, onzen geachten lezers aan te bieden:

V°. Tweeden tienjarigen maandelijkschen staat, van het aantal *geborenen* in de stad *Utrecht* over de jaren 1825 tot en met 1834.

VI°. Tweeden tienjarigen maandelijkschen staat der *huwelijken* en *chtscheidingen*, over de jaren 1825 tot en met 1834.

VII°. Tweeden tienjarigen maandelijkschen staat,

van de *overledenen* over de jaren 1825 tot en met 1834.

VIII°. Staat van het *gemiddeld* aantal maandelijks *geborenen* over de tien jaren van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834, alsmede over de twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen.

IX°. Staat van het *gemiddeld* aantal maandelijksche *huwelijken* en *chtscheidingen* van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834, alsmede over de twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen.

X°. Staat van het *gemiddeld* aantal maandelijks *overledenen* van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834, alsmede over de twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen.

En is alsdan uit den staat N°. V. blijkende:

Dat gedurende de twintig jaren van 1815 tot en met 1834 maandelijks in de stad *Utrecht* en derzelve voorsteden, van beide geslachten te zamen genomen, geboren zijn, als:

In de maand	Januarij	2547	Transport	16 039
	Februarij	2308	Augustus	2121
	Maart	2515	September	2362
	April	2391	October	2430
	Mei	2218	November	2297
	Junij	1982	December	2371
	Julij	2078		
	Totaal	16,039	te zamen	27620 zielen.

waarvan in huwelijk 23,989, buiten huwelijk erkende kinderen 1001, buiten huwelijk niet er-

kende kinderen 2630, voorts 269 paar tweelingen en 3 drielingen.

N°. VI. Dat even zoo, over het gemelde tijdvak, de huwelijken hebben bedragen

in Januarij	334	Transport	3,441
— Februarij	444	in Augustus	468
— Maart	300	— September	412
— April	527	— October	504
— Mei	941	— November	811
— Junij	435	— December	406
— Julij	460		
Totaal	3,441.	uitmakende een totaal van 6,042.	

waarvan 4886 huwelijken van j. mans met j. dochters, 678 van weduenaars met j. dochters, 252 van j. mans met weduwen, en 226 van weduenaars met weduwen, terwijl er voorts over die 20 jaren 32 echtscheidingen hebben plaats gehad.

N°. VII. Dat het bedrag over gemelde 20 jaren ten aanzien der overledenen is geweest.

in Januarij	2280	Transport	13,421
— Februarij	1960	in Augustus	2029
— Maart	1957	— September	2135
— April	1847	— October	2220
— Mei	1870	— November	2214
— Junij	1809	— December	2408
— Julij	1698		
Totaal	13,421.	Totaal	24,427.

waarvan 1484 doodgeborenen en 1519 in het hospitaal.

Wij hebben gemeend bij de mededeeling dezer staten, voor zoo verre dezelve den Burgerlijken stand betreffen, geheel gelijk te moeten blijven met die, welke afzonderlijk aldaar voorhanden zijn, en dus in derzelve totalen geene verandering te maken; doch behouden ons voor, om in een volgend nummer, die aanmerkingen te maken, welke naar ons inzien tot eene meerdere juistheid leiden kunnen.

Tweede tienjarige maandelijksche staat

DER

Huwelijken en Echtscheidingen, in de stad Utrecht en derzelver voorsteden, over de jaren 1825 tot en met 1834.

Tab. VI.

JAREN.	Maanden												Totaal.	Van Jongmans met Jonge Dochters.	Van Weduenaars met Jonge Dochters.	Van Jongmans met Weduwn.	Van Weduenaars met Weduwn.	Echtscheidingen.
	Januarij	Februarij	Maart	April	Mei	Junij	July.	Augustus	September	October.	November	December						
1825.	18	33	20	39	65	32	34	34	20	27	58	19	399	343	30	19	7	1
1826.	20	34	16	23	79	22	29	29	28	24	65	20	382	314	42	11	15	1
1827.	24	35	19	24	59	19	26	21	21	31	39	19	341	300	21	14	6	1
1828.	19	24	18	44	42	18	21	19	22	22	49	16	324	270	35	9	10	1
1829.	18	28	13	29	44	27	28	27	24	24	38	25	324	272	30	8	14	1
1830.	18	18	18	27	52	25	29	28	22	22	29	20	305	258	34	7	6	1
1831.	7	17	13	10	18	16	18	14	16	16	17	7	171	135	21	8	7	1
1832.	11	18	13	15	37	14	28	16	27	24	24	12	225	172	34	10	9	1
1833.	19	24	13	15	49	19	18	21	44	41	41	32	320	250	39	22	9	3
1834.	32	30	25	36	44	35	25	26	45	42	42	23	399	292	57	29	21	1
Totaal.	186	261	168	262	489	229	256	220	282	402	402	193	3190	2606	343	137	104	9
Eerste Staat	148	183	132	265	452	206	212	192	222	409	213	213	2832	2280	335	115	122	23
Totaal over 20 Jaren.	334	444	300	527	941	435	468	412	504	811	406	406	6042	4886	678	252	236	32

POOLSHOOGTE VAN UTRECHT.

Wanneer men bij de æquators hoogte of het complement der poolhoogte van eene plaats $23^{\circ}28'$ addeert, heeft men de grootsté middagshoogte der zon, ten tijde van den zomer-zonnestand. In *Utrecht* is de æquatorshoogte $37^{\circ}55'$ dus de grootste hoogte der zon boven den gezigteinder in den zomer $61^{\circ}23'$ wanneer men van de æquatorshoogte $23^{\circ}28'$ aftrekt heeft men de middagshoogte der zon bij den winter-zonnestand, dus in *Utrecht* $14^{\circ}27'$.

(MOLL, aantEEK. (10) op de beschrijving van den Sterrenhemel door L. BLEIBTREU, vertaald door de WIT.)

STAND DES WATERS

te *Vreeswijk*, in de *Rivier de Lek*.

		onder Nulpeil
1 ^o . Februarij 1835.	. . . . .	4 el 60 dm.
15 _____	. . . . .	4 — 18 —
28 _____	. . . . .	3 — 13 —

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

IN DE MAAND

Februarij 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Februarij.

Alida, *dochter van* Johannes Ignatius de Bie Jansen *en* Maria Wilhelmina Helmse.

Pieter Adrianus, *zoon van* Willem Jacobus van Amerongen *en* Petronella van der Voorst.

Coenraat, *zoon van* Coenraat Rood *en* Glazina Gerarda Willemina Boon.

Dirk, *zoon van* Teunis Heetveld *en* Maria Kalkhoven.

Eva, *dochter van* Mozes Koch *en* Keetje Wolff.

Maria Adriana Elisabeth, *dochter van* Adriaan Cock *en* Anna Catharina Elisabeth Koster.

Gerardina, *dochter van* Daniel Eykelecamp *en* Sibilla Mulder.

Adriana Anna, *dochter van* Jo-

hannes Stephanus Bleumer *en* Engelina Etmans.

Hermanus, *zoon van* Hendricus Hermanus Koevé *en* Joanna Wijnhoven.

Lambertus, *zoon van* Barend Brouwer *en* Maria van Bentum.

Geertruij, *dochter van* Willem Ros *en* Wilhelmina Anthonia Veelo.

David, *zoon van* Aart Hendriks *en* Cornelia Wieland.

Johannes Hendrik Gerrit, *zoon van* Johannes Blanken *en* Margaretha van Ree.

den 3 Februarij.

Lucia Paulina, *dochter van* Christianus Haagen *en* Johanna Henrica Ernou.

Jacobus, *zoon van* Jacobus Loffeld
en Anthonia Claessens.

Adrianus Johannes, *zoon van* Jan
Hendrik Roep en Petronella van
Hensbergen.

Maria Catharina Carolina, *dochter*
van Pieter Eijkelenboom en Ma-
ria Catharina de Vink.

Maria Geertruij en Sophia Maria,
dochters van Barend Fredrik
Braster en Maria Geertruij Un-
verzagt.

den 4 Februarij.

Helena Maria, *dochter van* Coen-
raad Kloot, en Maria van der
Veer.

Wilhelmina Hendrica, *dochter van*
Willem Hendricus Sas en Lijntje
de Hoog.

Neeltje Maagje, *dochter van* Hen-
drik van de Wal en Gerretje
Brouwer.

den 5 Februarij.

Lambertus en Gerardus, *zonen*
van Martinus Atteveld en He-
lena Eijkendoorn.

Hendrik, *zoon van* Arie Hunte-
naar en Geertruij van Emmerik.

Johannes, *zoon van* Michiel van
Zijl en Cornelia Koot.

Johannes Jacobus, *zoon van* Hen-
drik Jan Andries en Johanna
Jacoba Kelfkens.

Hendrica Sophia, *dochter van*
Zacharias de Nijs en Anthonia
Francois.

Johanna Catharina, *dochter van*
Casper Anthonie Laheij en Jo-
hanna Wilting.

Hester, *dochter van* Isaak van der
Wal en Sophia de Ruijter.

Bernardina Johanna, *dochter van*
Jan Schuurman, zich doorgaans
genoemd hebbende Jan Konij-
enberg en Maretje Roduner.

Cornelia, *dochter van* Cornelia
Everaars.

Helena Johanna, *dochter van*
Gerritje Vierbergen.

den 6 Februarij.

Marrigje, *dochter van* Johannes
Willebrordus van Oort en Jo-
hanna Bokstijn.

Jan, *zoon van* Jan Nicuwenhuijs
en Hendrica Heijdemans.

Cornelia Christina, *dochter van*
Martinus Jacobus van Garderen
en Elisabeth Barink.

Willem, *zoon van* Willem Broer
en Adriana van der Kraats.

Gerarda Justina, *dochter van* Ge-
rardus Justus Evert Mulder en
Maria Anna de Blaauw.

den 7 Februarij.

Jacobus, *zoon van* Jacobus Mackaij
en Francina Spiering.

Coenraad Johannes, *zoon van*
Coenraad Johannes van Senus
en Barendina Ladrak.

Pieter, *zoon van* Pieter Noppen
en Hendrica van den Berg.

Teunis Hermanus, *zoon van* Ja-
cobus Haagen en Sibilla Kerf.

Eyerardus Johannes, *zoon van*
Johannes van Beusekom en
Neeltje Jonkman.

den 9 Februarij.

Johannes Pieter Nicolaas, *zoon*

van Johannes Geelkerken en
Pietertje Pronk.

Joanna, *dochter van Joannes Ze-
gers en Joanna Gieben.*

Jan, *zoon van Jan van Wijk en
Wilhelmina Visce.*

Anthonia, *dochter van Lammert
Makkink en Willemijntje Kor-
bek.*

Pieter, *zoon van Adrianus Jaco-
bus Verhoeff en Theodora van
Bentum.*

Anthonic, *zoon van Gerrit Tas en
Anthonia van Buuren.*

Abraham, *zoon van Willem van
Westbroek en Gesina Johanna
Gettenaar.*

Catharina Wilhelmina, *dochter
van Volkens Johannes Anthonie
Harmsen en Hendrica Johanna
Groothuijsen.*

Hendrica, *dochter van Hermanus
van Someren en Maria van
der Horst.*

den 10 Februarij.

Albertus, *zoon van Elisabeth
Maaswinkel.*

Hubertus, *zoon van Adrianus
Plantua en Johanna Pluut.*

Wilhelmina, *dochter van Isaak
Jongbloed en Wilhelmina Kor-
vezee.*

Johanna Maria, *dochter van Jan
Hendrik Makkink en Alida
Battenburg.*

Jacobus Johannes, *zoon van Ja-
cobus Hentenaar en Barendina
van Leersum.*

Justus en Hendricus, *zonen van*

Wilhelmus van Helsdingen en
Geertruida Catharina Mulder.

den 11 Februarij.

Maria, *dochter van Cornelia Hunk.*

Johanna, *dochter van Jacobus
Monfoort en Anna Rietveld.*

den 12 Februarij.

Janus, *zoon van Jan van Laar
en Sara van Mastenbroek.*

Maria Johanna Elisabeth, *dochter
van Anthonius van den Brink
en Hendrica Dekker.*

Elisabeth Alida Catharina, *doch-
ter van Adrianus Deijman en
Alida Toebes.*

Catharina Elisabeth, *dochter van
George Adam de Wit en Elisa-
beth Geertruida van Exter.*

Johanna Adriana, *dochter van
Willem Voorsteegh en Helena
de Brieder.*

den 13 Februarij.

Alijda Susanna Jacoba, *dochter
van Johan Rudolf Abegg en
Aletta Rensina Borski.*

Hendrica, *dochter van Willem
van Lingen en Johanna Vermeer.*

Stephania, *dochter van Lammert
Wilderbeek en Cornelia van
Rooijen.*

den 14 Februarij.

Johannes Theodorus, *zoon van
Cornelis de Rijk en Johanna
de Rijk.*

Fredrica Wilhelmina, *dochter
van Thomas Essenberg en Caro-
lina Christina Kniffer.*

Cornelia, *dochter van* Franciscus van den Broek *en* Cornelia Tolenaar.

Abraham, *zoon van* Abraham Vreeswijk *en* Christina Graven-
daal.

Martinus, *zoon van* Andries van Eck, *en* Adriana Kraan.

Elisabeth, *dochter van* Benjamin Bosch *en* Wilhelmina Breukes.

Hendrik, *zoon van* Joris Everings *en* Helena van Groen.

Alida, *dochter van* Wilhelmus Jongerus *en* Johanna Verheul.

Margaretha Angenitha, *dochter van* Jan Jansen *en* Dirkje van Eck.

Anthonie, *zoon van* Anthonie Sakkers *en* Catharina Elisabeth van ter Meij.

Johanna Resina, *dochter van* Resina de Saver.

Catharina Cornelia, *dochter van* Petrus Reinier van der Rijst *en* Guzijna van Koten.

den 16 Februarij.

Cornelis Bernardus, *zoon van* Gerardus Cornelis Huskens *en* Maria Francina van der Linden.

Gerhardina Hendrika, *dochter van* Anna Elisabeth van der Wedden.

Gijsje, *dochter van* Johannes den Daas *en* Marringje Stekelenburg.

Johanna, *dochter van* Gerardus Kuenen *en* Theodora van't Hoof.

Wilhelmina, *dochter van* Cornelis Dekker *en* Johanna van Bern.

Sophia Anna, *dochter van* Maar-

ten de Bruijn *en* Anna van Straten.

Salomon, *zoon van* Pieter Dirk Christiaan Luca *en* Petronella Bakker.

den 17 Februarij.

Aletta Catharina, *dochter van* Arie van Bunnik *en* Eva Dora Hilkes.

Petrus, *zoon van* Heijne IJwema *en* Fredrica Stoeders.

Gerardus, *zoon van* Jacobus van der Linden *en* Wilhelmina Groeneveld.

Anton, *zoon van* Nicolaas van der Wal *en* Agatha Vermaren.

Catharina Christina, *dochter van* Jacob Slingenberg *en* Hendrina Johanna van Harderwijk.

Elisabeth Geertruij, *dochter van* Hendrik Motshagen *en* Catharina van Laar.

Gerardus Cornelis, *zoon van* Pieter Carel Gerolt *en* Geertruida van der Donk.

Lamberdina Everina, *dochter van* Jan Scheggetman *en* Gerritjen Elisabeth Albers.

Johannes, *zoon van* Aalbert de Kruijff *en* Teuntje de Jong.

Johannes, *zoon van* Anthonia Perenboom.

den 18 Februarij.

Maria Anthonia, *dochter van* Cornelis Hendricus van Rossum *en* Anna Wisman.

Balthazar, *zoon van* Fredricus Steigerwald *en* Hendrica Botterweg.

Hendrica, *dochter van Woutera van Schoonhorst.*

den 19 Februarij.

Petrus Johannes, *zoon van Theodorus Mijnders en Maria van Rooijen.*

Wilhelmina Theodora, *dochter van Wilhelmina Antonia IJkelkamp.*

Wilhelmina, *dochter van Johannes van der Steen en Johanna de Rijk.*

Cornelia, *dochter van Jacob van Elk en Wilhelmina Bierhorst.*

Ernestina Petronella, *dochter van Hendrik Johannes Hillebrand en Sara Theodora van Waning.*

den 20 Februarij.

Gerardus Petrus, *zoon van Gerardus Versteeg en Antonia Rosalia van Rinswouw.*

Pieter, *zoon van Pieter Wardeker en Dirkje Maaswinkel.*

den 21 Februarij.

Johannes Franciscus, *zoon van Frans de Groot en Truitje Joolen.*

Jacobus, *zoon van Willem Regtering en Hermina Looman.*

Maria Geertruida, *dochter van Cornelis van den Broek en Sophia Roelofs.*

Maria Johanna, *dochter van Johannes van den Berg en Maria van Druten.*

Angenitha Petronella, *dochter van Lambertus Cornelis Brom en Barbara Regtering.*

den 23 Februarij.

Casper Bartholomeus Eduard, *zoon*

van Hans Dönz en Johanna Christina Gerber.

Jacobus, *zoon van Sophia Bos.*

Nicolaas Hendricus Petrus, *zoon van Nicolaas Bartholomeus van der Veer en Hendrica Mosterman.*

Johannes Petrus, *zoon van Petrus Theodorus van Nimwegen en Theodora Franciska Willemina Serwier.*

Johanna, *dochter van Jan Senft en Alida van Dijk.*

Dirk Hendrik, *zoon van Jacobus Moerbeek en Maria Schoenmaker.*

Adrianus Anthonie, *zoon van Adrianus Wildschut en Aardina van Mourik.*

Johannes, *zoon van Christiaan de Groot en Johanna Lobel.*

Carolus Jacobus, *zoon van Petrus Maria Hartman en Maria Neijenwegel.*

Hendricus Cornelis, *zoon van Jan Theodorus Voorneveld en Anthonia Elisabeth Bekker.*

Johanna Maria, *dochter van Anthonius Wilhelmus Wissevloer en Petronella van der Straten.*

den 24 Februarij.

Sara Johanna, *dochter van Pieter Ruisch van Dugteren en Sara Johanna Rencs.*

Nicolaas, *zoon van Hendrik van Geelen en Maria van Rossum.*

Willem, *zoon van Willem Mulder en Johanna Hendrica van Dokkum.*

Willem Nicolaas, *zoon van Jan Christiaan Schouten en Anna Petronella Sophia Elias.*

Cornelis Gerardus Petrus, *zoon van Hendricus Stevens en Theodora Swart.*

Gijsbert, *zoon van Gerrit van Woudenberg en Alida van Dijk.*

Elisabeth, *dochter van Gerrit van Essenberg en Sara Maria van Stekelenburg.*

Cornelis, *zoon van Jan Ruijvekamp en Jacoba Jager.*

Pierre Joannes, *zoon van Catharina de Man.*

David en Cornelis Johannes, *zonen van Nicolaas Michael Craaijmaat en Hendrikje Huisman.*

Johanna Lucia, *dochter van Arend Abraham Dieperink en Clasina Johanna Maria Boss.*

Frederik Ernest Gottlieb, *zoon van Frederik Willem Selle en Marianne Petronelle Ernestine Henriette List.*

den 25 Februarij.

Catharina Petronella, *dochter van Wouter van der Vorst en Elisabetha Willemina Lacroix.*

Anna Maria, *dochter van Hermanus Gresnigt en Maria Woudenberg.*

Willem, *zoon van Theodorus van Empelen en Hendrica Maria van Amerongen.*

den 26 Februarij.

Francina Petronella, *dochter van Johannes Coenraad Herber en Cornelia Ballendux.*

Agatha, *dochter van Willem van Vloten en Rijna van Beek.*

Cornelis, *zoon van Willem van Lonkhuizen en Neeltje Vermeulen.*

Gerrit, *zoon van Hendrik Visser en Johanna van der Wel.*

Hendrik Arnoldus, *zoon van Wilhelmina Jong.*

Anthonius, *zoon van Egilius Debets en Maria Josepha Mols.*

den 27 Februarij.

Johanna Christina, *dochter van Willem Martinus Visser en Josina Margaretha Blotkamp.*

Hanna, *dochter van David Samson van Moppes en Sophia Hamburger.*

Jacobus, *zoon van Johanna Koppen.*

Cornelis, *zoon van Abraham Huijting en Wilhelmina van der Velden.*

Elisabeth, *dochter van Josephus van der Vondel en Johanna Wijnands.*

Anton, *zoon van Johannes Cornelis Verhoeff en Wilhelmina Arnolda van Scherpenzeel.*

Maria Elizabeth Antoinette, *dochter van Petrus Troester en Anna Geertruij van Winsheijm.*

Maria Francina, *dochter van Joan Hugo van Bolhuis en Agnetha Johanna Broers.*

den 28 Februarij.

Anna Maria, *dochter van Johannes Versteegen en Hendrica Cornelia van Nuburg.*

Adriana, *dochter van Hendrik Leebeek en Adriana de Graaff.*

Cornelis, <i>zoon van</i> Nicolaas van Rosemalen en Geertruida Schar- meij.	Johannes Cornelis, <i>zoon van</i> Ber- nardus Nicolaas Ockeloen en Grasiana Susanna Ente.
Hendricus, <i>zoon van</i> Bernardus van Schaik en Hendrica Spronk.	Cornelia, <i>dochter van</i> Hendrik Besters en Cornelia de Wit.

Er zijn in de maand FEBRUARIJ 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden ge boren :

Van het Mannelijke geslacht	81.	
» » Vrouwelijke »	79.	
	160.	
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	3.	
» » » Vrouwelijke »	6.	
	9.	
Totaal.		169.

Waaronder begrepen zijn :

Onechte zonen.	6.
» dochters.	7.
	13.
Totaal.	13.
» Tweelingen.	4.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 4 Februarij.

Albert Bomberg, Timmerman, geboren te Hardenberg, met Meggelina Peternella Schuil, geboren te Wageningen, beide wonende alhier.

Gerrit van Dam, Metselaar, met Willemina Verbrug, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Joannes Hermanus Konst, werkmán, met Gerrigje Mulder, beide geboren en won. alhier.

Stephanus Hentenaar, weduwnaar, barbier, geboren alhier met Harmijntje van der Mispel, dienstmeid, geboren te Culeburg, beide won. alhier.

Laurentius van Ee, schipper, geboren te Waspik, met Elisabeth Geertruij van de Bilt, geboren en beide wonende alhier.

Adrianus Emmelot, Knoopmaker, geboren alhier, met Sophia Blokland, dienstmeid, geboren te Oudewater, beide wonende alhier.

den 5 Februarij.

Johannes Cornelis Moot. Koornkoper, geboren alhier. met Cornelia Ida van Bommel, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

den 11 Februarij.

Willem Cornelis van Gorkum, kleermaker, met Carolina Alberdina van Demmeltraadt, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Cornelis de Bruijn, Winkelknecht, geboren te Wijk bij Duurstede, met Catharina Joanna van den Bergh, weduwe, winkelierster, geboren te s' Gravenhage, beide wonende alhier.

Nicolaas Hemken, schoenmaker, met Dirkje Bretveldt, winkel- dochter, beide geboren en wonende alhier.

Joannes Verheul, werkmán, geboren alhier, met Sophia Maria van Emmertk, geboren te Culeburg, beide won. alhier.

Gerardus Versteeg, grenadier bij

de afdeeling grenadiers, met Anthonia Rosalia van Renswouw, beide geboren en wonende alhier.

Jan Hendrik Oliekan, gepensioneerd militair, met Beatrix Boon, beide geboren en wonende alhier.

Gijsbertus Schoonhoven, werkman, met Joanna Hording, beide geb. en wonende alhier.

Jonnes Emmelkamp, schoenmaker, geboren en wonende te Amsterdam, met Petronella Antonia Nieuwkerk, weduwe, tapster, geb. en wonende alhier.

Jan Hendrik van Soelen, koetsier, geboren te Geldermalsem, met Maria Jacoba Wernaar, dienstbaar, geboren te Buurmalsem, beide wonende alhier.

Joannes van Oirschot, geweermaker, geboren te Breda, met Cornelia Theresia Haas, geb. te Embden, beide wonende alhier.

den 18 Februarij.

Johannes Dijkmans, fuselier bij de 10 Afd. Inf. geb. alhier, met Geertruijda van der Voorn, dienstbaar, geb. te Ysselstein, beide wonende alhier.

Hendricus Hermannus Brouwer, geboren te Schoterland, met Pieterella van der Meijden, geb. en beide wonende alhier.

Cornelis Koot, hovenier, met Maria Johanna de Wit, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.

I. D.

Jan Lavöleger, grutter, met Alida Pau, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Bernardus Cral, werkman, met Henrica van der Croon, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Hendrikus van Mourik, dienstbaar, geboren te Beest, met Aardina Buijinck, geb. te Arnhem, beide wonende alhier.

Henricus Maarschalkerweert, scheepmaker, geboren alhier, met Geertruij van der Kaaij, dienstbaar, geboren te Vreeswijk, beide wonende alhier.

Jan Willem Borgers, poortiersknecht, met Catharina van Elk, beide geb. en wonende alhier.

Cornelis Weijers, knoopjesdraaijer, geboren alhier, met Willemijntje van Mourik, werkster, geboren aan de Bilt, beide wonende alhier.

Hendrik Leebeck, tuinman, geboren te s' Graveland, met Adriana de Graaff, geboren en beide wonende alhier.

Wilhelmus van Es, weduwenaar, werkman, geboren te Houten, met Johanna Geertruij de Moor, weduwe, melkverkoopster, geboren te Deventer, beide wonende alhier.

den 19 Februarij.

Adolph Julius Robert Natan, weduwenaar, boeckhandelaar, geboren te Cothen in het Hertogdom Anholt, met Geertruijda

van der Kolk, geboren en beide wonende alhier.

den 25 Februarij.

Antonie van Beijnum, kleermaker, geboren alhier, met Geertuij Marcus, dienstmeid, geboren te Veenendaal, beide wonende alhier.

Johannes van der Burg, timmerman, met Jacoba Visser, weduwe, kinderschoolhoudster, beide geb. en wonende alhier.

Georg Sebastiaan Kleeman, opperwachtmeester bij het regiment lanciers No. 10, geboren te Leyden, met Johanna Luduina van Lint, geboren en beide wonende alhier.

Bernardus Willebrordus Berentzen, schoenmaker, met Dorothea Cornelia Wiersing, beide geboren en wonende alhier.

Reinerus Verhaaf, schoenmaker, met Huiberdina Christina van Wijk, weduwe, winkelierster, beide geb. en wonende alhier.

Wilhelmus Ballangé, voermansknecht, met Anna Maria Dusseldorp, winkelierster, beide geboren en wonende alhier.

Christiaan de Grijff, schilder met Jacoba Johanna Vreeswijk, beide geboren en wonende alhier.

Jean Louis Trappart, koetzier, geboren te Nimij, Provincie Henegouwen, met Reine Huart, geboren te Parturage, Provincie Henegouwen, beide wonende alhier.

Johanna Jacob Rette, schoorsteenveger, geboren te Groningen, met Elisabeth Sophia Tijkens, geboren en beide wonende alhier.

Nicolaas Noppen, weduenaar, schipper, met Agatha Boomer, beide geb. en wonende alhier.

Rudolphus van Beck, weduenaar, schipper, geboren alhier, met Hendrina Wilhelmina Peters, dienstbaar, geboren te Millingen, Provincie Gelderland. beide wonende alhier.

Adrianus Verheul, hovenier, geboren alhier, met Catharine Guillaumine Weijers, dienstbaar, geboren te Kleef, beide wonende alhier.

Franciscus van der Poel, schrijnwerker, geboren alhier, met Evertje Pothoven, dienstbaar, geboren te Amersfoort, beide wonende alhier.

Hendrik straatman, werkman, geboren alhier, met Elisabeth Polsen, werkster, geboren te Sliedrecht, Provincie Zuid-Holland, beide wonende alhier.

Thomas Essenberg, koetsier, geboren alhier, met Carolina Christina Kniffer, geboren te Schagen, Provincie Noord-Holland, beide wonende alhier.

Jacobus Stuijvenbergen, weduenaar, schuientrekker, geboren te Culenburg, met Teuntje Cadel, werkster, geb. te Schalkwijk, beide wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Februarij.

Cornelis Reinaers, tapper, 44 j.,
Korte Jansstraat.

Bernardus de Koning, 87 j.,
Nicolai kerkhof.

Henrietta van Munster, huisvr.
van Arie Antonie Frederik
Willem van Zuijlen, 31 j.,
Korte Nieuwstraat.

Willem van Geelen, kleermaker,
32 j., Gortsteeg.

den 3 Februarij.

Doodgeb. kind van Mozes Nathan
Schep, Varkenmarkt.

Hendrik van der Rijst, 78 j.,
Vissersteegje.

Johanna de Meij, 28 j., Lange
Nieuwstraat.

den 4 Februarij.

Anna Dric, 2 j., Bakkersteeg.
Elbert Gerritsen Knip, militair,
20 j., Hospitaal.

den 5 Februarij.

Pieter Jacobus van Beusekom,
77 j., Korte Viesteeg.

Aaltje de Geest, wed. Gijsbertus
Bos, 64 j., buiten de Waard-
poort.

Johanna Gerarda Stevens, 2 m.,
Zandstraat.

Doodgeb. kind van Willem de
Mild, Vischmarkt.

den 6 Februarij.

Johanna Jansen, wed. Gijsbertus
van Keulen, 77 j., buiten de
Waardpoort.

Noel Spengeler, gepensioneerd
militair, 78 j., Koestraat.

Doodgeb. kind van Jacobus Mac-
kaij, Agterweg.

Helena van Groeningen, 4 m.,
buiten de Waardpoort.

den 9 Februarij.

Herman Angelkot, 75 j., Vie-
brug.

Catharina Maria Angelic, wed.
Hendrik van der Heijden, 74
j., Voorstraat.

Hendrina Jaegers, huisvr. van
Martinus Vermeer, 70 j., Roose-
straat.

- Jacoba Oort, 7 w, buiten de Waardpoort
Doodgeb. kind van Hendrik Lee-
man, Jufferstraat.
- den 10 Februarij.*
- Johanna van Wierst, huisvr van
Johannes van Buuren, 42 j.,
Catharijnestraat.
- den 11 Februarij.*
- Adrianus Sikkel, slagter, 42 j.,
Springweg.
Cornelia Everaars, ongeh., werk-
ster, 31 j., Magdalenesteeg
Jacoba de Jong, ongeh., werkster,
26 j., Groenesteeg.
Clasina Paulina Smit, huisvr.,
van Johannes Gerardus Theodo-
rus Leenen, 46 j., Lijnmarkt.
Doodgeb. kind van Johannes Wer-
nardus Bilders, Achter 't Weij-
straat.
- den 12 Februarij.*
- Jan Lambertus Pfeffermau, 3 m.,
in het Joderijje.
Jacoba Cats, ongeh. 22 j., Sprng-
weg.
Sara Aletta van Nievelt, rente-
nierster, 82 j., Korte Nieuw-
straat.
- den 13 Februarij.*
- Theodora Tenhout, 83 j., Boter-
straat.
Wilhelmina Sara Maria de Wilde
1 j. 3 m., Janskerkhof.
Doodgeb. zoon van Justus Regter,
Donkerstraat.
Cornelis van Woudenberg, be-
diende, 78 j., Varkenmarkt.
- Abraham van Westbroek, 5 d.,
Florasteeg.
Wilhelmina Nienhuis, huisvr. van
Hendrik Menger, 38 j., Agter
Clarenburg.
- den 14 Februarij.*
- Adrianus Franciscus Blanché, 71
j., Ambachtstraat.
- den 16 Februarij.*
- Pieter van Oort, 61 j., buiten
de Waardpoort.
Hendrik Johannes Nieuwenhuizen
5 m., Vreeburg.
Hendrica Heiligenberg, 9 j., bui-
ten de Wittevrouwepoort.
Jacob Jasper Feijsli, 77 j., lange
Smeesteeg.
Hendrikus Elink Schuurman, 7
j. 3 m., Weesbrug.
Gerrigje van Peelen, wed. Jan
Louis Bernhardi, 78 j., bij de
Waardpoort.
Johanna Weerdenburg, ongeh. 32
j., buiten de Tolsteegpoort.
Wouter Brouwer, militair, 23 j.,
Hospitaal.
- den 17 Februarij.*
- Johannes Stephanus Goudoever,
Olieslager, 49 j., buiten de
Waardpoort.
Johannes Jacobus Groeveveld, 20
j., Agterweg.
Hendrik Gamelkoort, 8 j., Groe-
nesteeg.
Bleutje van Leeuwen, huisvr. van
Peter Engel, 41 j., Geertebrug.
Elisabeth Johanna Kragting, 5 j.
6 m., ABC Straat.

Johanna Pluut, huisvr. van Adrianus Flantua, 33 j., Zandstraat.

den 18 Februarij.

Christina Blom, huisvr. van Hendrik Hoornenburg, 73 j., Vreeburg.

Gerrit Jan Pijman, koopman, 55 j., Heerestraat.

Christiaan Bernardus van der Rijst, kleermaker, 30 j., Boterstraat.

den 19 Februarij.

Jacobus Johannes Pauw, 4 m., Teelingsteegje.

Dirk Hazekamp, 4 m., buiten de Wittevrouwepoort.

Johanna Adriana Maria Saleman, 1 j., Lollestraat.

Maria Margaretha Kcemeling, ongeh., 77 j., Marieplaats.

Gijsberta van Batenburg, 4 w., buiten de Waardpoort.

Philippus Brouwer, 75 j., Lange Nieuwstraat.

den 20 Februarij.

Mr. Jacob Diederik Coenen van 's Gravesloot, Thesaurier der stad Utrecht, 56 j., Zuilestraat.

den 21 Februarij.

Elisabeth Bosch, 8 d., buiten de Waardpoort.

Johanna Maria Pauw, 1 j., Gortsteeg.

den 23 Februarij.

Johannes Theodorus de Rijk, 8 d., buiten de Waardpoort.

Willem Gijsbertus de Jong, schoenmaker, 54 j., Hekelsteegje.

Johannes van den Berg, 1 j., in het Weijstraat.

den 24 Februarij.

Wilhelmus Gerardus van Tol, 5 m., Agter Clarenburg.

Maria Wevers, ongeh., 76 j., in het Oude Mannen- en Vrouwenhuis.

Petronella Veldman, ongeh., 74 j., in het Barthalomie Gasthuis.

den 25 Februarij.

Wilhelmina van Veen, 1 j., aan de Neude.

Maria Bollemeijer, geseparceerde Vrouw, van Martinus van Amersfoort, naaister, 57 j., achter de Wal bij de Smectoren.

Johannes Voss van Zijl, rentenier, 83 j., Geertebrug.

den 26 Februarij.

Gerrit van Soest, 4 m., buiten de Waardpoort.

Doodgeboren dochter van Adrianus van den Wijngaard, buiten de Tolsteegpoort.

den 27 Februarij.

Doodgeboren Zoon van Alida van Ingen, Zandstraat.

Anthonie Barreveld, 22 j., Achter het Vleeschhuis.

Christina Nederhouw, wed. van Coenradus Meijberg, 85 j., Bartholomie Gasthuis. <i>den 23 Februarij.</i> Doodgeboren dochter van Gerrit Mulder, Springweg.	Johannes Lambertus van Maanen, 7 j., Donkere Gaard. Catharina Elisabeth Schuurman, 2 j. Smeebrug.
--	--

Er zijn in de maand FEBRUARIJ 1835 Overleden ;

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 40.

— — — — — Vrguwelijk geslacht. . . . . 41.

Totaal. . . . . 81.

Geboren. . . . . 169.

Overleden. . . . . 81.

Dus meer Geboren dan Overleden. 88 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Klierziekte.	2	Transport.	63.
Koortsen.	5.	Ontsteking in de Hersenen.	2.
Borstkwaal.	11.	Zenuw Zinkingkoorts	1.
Verval van krachten.	13.	Opstopping van 't Water.	1.
Tering.	12.	Vallendeziekte.	1.
Stuipen.	11.	Water.	1.
Waterzucht.	1.	Zenuwkoortsen.	1.
Beroerte.	5.	Slijmkoorts.	1.
Leverziekte.	1.	Krampkolijk.	1.
Water in de Borst.	2.	Doodgeboren.	9.
	<u>63.</u>		<u>81.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	5	4	9.	Transport. . .	24	28	52.
Beneden het jaar.	7	6	13.	» 45 » 50 »	1	1	2.
Van 1 tot 5 jaar.	1	6	7.	» 50 » 55 »	1	»	1.
» 5 » 10 »	3	2	5.	» 55 » 60 »	2	1	3.
» 10 » 15 »	»	»	».	» 60 » 65 »	1	1	2.
» 15 » 20 »	2	»	2.	» 65 » 70 »	»	»	».
» 20 » 25 »	2	1	3.	» 70 » 75 »	4	3	7.
» 25 » 30 »	»	2	2.	» 75 » 80 »	5	4	9.
» 30 » 35 »	2	4	6.	» 80 » 90 »	2	3	5.
» 35 » 40 »	»	1	1.	» 90 » 100 »	»	»	».
» 40 » 45 »	2	2	4.				
	<u>24</u>	<u>28</u>	<u>52</u>				<u>40—41—81.</u>

LIJST

D. R.

VERKOCHE HUIZEN. LUSTPLAATSEN ENZ.

---

*Den 7 Februarij 1835, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.*

No. 1. Een groot dubbeld Heerenhuis, met Erf, Plaats Tuin, Stalling en Koetshuis, gelegen binnen Utrecht, aan de westzijde van de Nieuwe Gracht, aan de Runnebaan, wijk F, No. 243. Grondlasten *f* 144,70.

No. 2. Een Heerenhuis, Erf en Grond, naast het voorgaande perceel, wijk F, No. 242. Grondlasten *f* 49,56. Beide Percelen zijn opgehouden voor *f* 31,375.

*Den 21 Februarij 1835, door den
Notaris WIGMAN.*

Een Huis en Erve, gelegen binnen Utrecht, aan de noordzijde van de Oude Gracht, tusschen de Bezem- en Bakkerbruggen, wijk G, No. 20. Grondlasten *f* 75,56. Toegewezen voor *f* 7350. Gekocht door den Heer *C. J. Verheul*.

*Den 21 Februarij 1835, door den
Notaris STEVENS.*

No. 1. Een goed betimmerd Huis, staande binnen Utrecht aan de noordzijde van de Marieplaats, wijk E, No. 430. Opgehouden voor *f* 5300.

No. 2. Een wel ter nering staande Huis, binnen Utrecht, in de Pottestraat, wijk C, No. 117. Grondlasten *f* 46,24 s. Toegewezen voor *f* 3020. Gekocht door den Heer *Z. van der Bie* (*).

*Den 28 Februarij 1835, door den
Notaris STEVENS.*

No. 1. Een Heerenhuis, staande en gelegen binnen Utrecht, Oude Gracht, aan de Hooge Korenmarkt, wijk B. No. 2. 3.

No. 2. Een Huis, naast het voorgaande.

No. 3. Eene wel ingerigte Zeepziederij, bestaande in eenen grooten bekluisden Kelder met ketels, loog- en oliebakken etc., en eene Woning, achter gezegde Perceelen, uitkomende in de Zwaansteeg. No. 1, 2 en 3 zijn opgehouden voor *f* 14,000.

(*) Over dit huis zie men in ons vorig No. pag. 28 pl. II.

HET VERGULDE POORTJE.

(Ingezonden.)

Toen Keizer KAREL V. na den beroemden togt tegen Tunis, over Frankrijk in de Nederlanden was gekomen, en de stad Gent, met sceppter en zwaard gehoorzaamheid had geleerd (*), bezocht hij, op voorstel van den Advocaat AART VAN DER GOES, ook Holland, Zeeland en Utrecht, waar de voornaamste steden hunnen Vorst met geestdrift ontvingen.

Het was op den 14^{en} Augustus van het jaar 1540, dat de Keizer des morgens ten acht ure in eene rosbaar uit Amsterdam vertrokken, des avonds binnen Utrecht werd gewacht.

Op een half uur afstands ging de Burgerij den Keizer te ontmoet. Ook de gansche Ridderschap had zich daartoe een eind wegs buiten de stad begeven ;

(*) KAREL had echter te veel liefde voor deze zijne geboortestad om haar gestreng te straffen; zelfs verhaalt men dat hij met den Hertog VAN ALVA, verschrikkelijker gedachtenis, den toren van Gent beklom, en deze hem aanraadde de oproerige stad te doen verbranden; waarop KAREL hem in het fransch het volgende *bon môt* toevoegde:

Combien de Cuir d'Espagne aurait on besoin pour faire un tel gand ?

RED.

7 *

ieder Ridder was in zwart fluweel gekleed, en droeg eene gouden keten om den hals.

Tegen acht uren was de Keizer voor Utrecht geaderd, van den kant der Tolsteegpoort. Buiten dezelve werd hij ontvangen door den Schout, vergezeld van de Burgemeesters en al de raden en oudermannen der stad, ieder met eene brandende toorts in de hand. Driemaal viel de Schout den Keizer te voet, hem aanbiedende de roede van justitie; de Burgemeesters deden hetzelfde en boden hem de sleutels der stad aan, welke hij hun met de roeden, terstond weder ter hand stelde.

Vóór de poort werd KAREL verwelkomd door den Bisschop GEORG VAN EGMOND, den Wijbisschop, (Suffragaan) JAN VAN BOMMEL en de Abten van ST. PAULUS en van OOSTBROEK. Allen, in hunne plegtgewaden en gouden koorkappen, knielden voor den Vorst, en werden gevolgd door de Kanunniken der vijf godshuizen, ten getale van honderd twee en veertig, mede in hun geestelijk gewaad en met kostbare koorkappen versierd. Zij werden geleid door den Domdeken JOHAN VAN VOORST, die den Keizer, toen deze de stad was binnengereden, in eene sierlijke en uitvoerige aanspraak begroette; *eene schoone Oratie die lang geduurde.*

In statelijken optogt, welke naar eene zegepraal geleek, ging de trein voort. Zij was buitengewoon luisterrijk en groot. Een aanzienlijk hoveling, gekleed in gulden laken, met een kostbaar zwaard in de hand, reed vóór den Keizer uit, in wiens gevolg men opmerkte de Landvoogdes MARIA VAN HONGARIJE, voorts een' Kardinaal, een' Pauselijken Legaat, een' Bisschop, benevens vele Hertogen, Graven en Edellieden, allen

op het prachtigst uitgedoscht in gulden laken en fluweel, schitterend van goud en edele gesteenten.

KAREL zelf, te paard gezeten, was in zwart laken gekleed, daar hij nog rouw droeg over zijne beminde ISABELLE.

Tweeduizend mannen van onderscheiden wapenen volgden den Keizerlijken staf.

De trein ging langs de Oude Gracht, door de Lijnmarkt; alle huizen waren met groen loof behangen, en door fakkellicht geillumineerd.

Voor de Domkerk steeg de Keizer af, om er de plegtige dienst bij te wonen.

Treffend was zeker het gezicht, hetwelk dit kerkgebouw dien avond zal hebben opgeleverd. Nog stond de Kathedraal van het Utrechtsche Bisdom in haren ouden luister met al den tooi der middeleeuwen gesierd; — het gewijde waslicht brandde voor meer dan veertig autaren; 't was Maria Hemelvaart, — en KAREL knielde voor het hoog-autaar, op dezelfde plek, waar eens WILLEM, Roomsche Koning, het zwaard aangordde, als hij ter kruisvaart toog.

De Domdeken JOHAN VAN VOORST genoot de hooge eer van in zijne woning op het St. Janskerkhof Keizer KAREL V. te huisvesten, terwijl de Gouvernante MARIA, bij den Heer MARCUS VAN WEES, Proost van Kuilenburg, mede op het St. Janskerkhof wonende, haren intrek nam.

De Spaansche en Nederlandsche grooten van beider gevolg werden met de tweeduizend man krijgsvolk bij de burgers ingelegerd.

Vier dagen toefde de Keizer in Utrecht. De stad had groote kosten besteed, om den aanzienlijken gast

waardig te ontvangen. Onder anderen stond op de Neude een zeer hoog en kunstig beeld, hetwelk de armen kon uitstrekken en zamenvoegen, om Zijne Majesteit welkom te heeten (*). Ter zelfder plaatse was een vergulde triumfboog opgericht, welken de Keizer doorreed, toen hij op den 19^{den} Augustus Utrecht verliet.

De herinnering van dit laatste wordt bewaard door eene afbeelding van dien eereboog, in den gevel van een der huizen aan de Neude, ter hoogte waar deze boog gestaan heeft, met het bijschrift:

IN DE GULDE PORT ^o(†).

(*) Het was een zwaar houten Mercuriusbeeld omtrent 12 rijnlandsche voeten lang, hetwelk, gelijk gewoonlijk de Hermesbeelden, aan den buik in een vierkant voetstuk uitliep, waarop een latijnsch inschrift, hetwelk vertaald aldus luidde:

Ik kom als Bataafsche Mercurius, getrouwe tolk en bode der goden hier tot den Keizer, door de inwoners der stad verzocht, om de tolk van hunne geringe zegepraal te zijn. Doch de tijd duldt niet, dat ik te dezer plaatse misschien door in bijzonderheden te treden, den geleerden en vermoedigen Keizer KAREL kwelle; dat nochtans, o grootmoedig Keizer, uwe welwillenheid goedgunstig de ruwe doch ongeveinsde taal der Bataafsche inborst ontvangte. Begunstig gij ons slechts, en doe Mercurius dikwijls zijn verblijf verlatende herwaarts komen, zoo zal de stad door geleerdheid en rijkdom versierd worden. Vaarwel!

RED.

(†) Ter zelfder plaatse herinneren zich onze lezers welligt ook eens eene eerepoort gezien te hebben, met het opschrift: *Napoleoni invicto* (AAN NAPOLEON den ONVERWINNELIJKEN). In elk van deze woorden was echter eene fout; het eerste moest zijn *Napoleonti*; — in het tweede zullen onze lezers de fout zelve zien.

RED.

PAUS ADRIAAN VI.

Wij hebben op nieuw (*) een vriendelijk aanzoek gedaan bij den Heer Mr. J. SCHELTEMA, of ZEd. niet genegen zoude zijn om met zijne welversneden pen

---

(*) In onze korte narede, bij de exemplaren welke wij afzonderlijk hebben doen drukken tot genoegen van de stadgenooten, die het huis Brandaa vóór de verkooping hebben bezigtigd, is het volgende gezegd:

Voornemens zijnde, om van het voorgaande stuk eenige exemplaren, afgescheiden van het overige van ons Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden en Statistiek van Utrecht, ten dienste van hen, die het huis: PAUS ADRIAAN vóór de verkooping wenschen te zien, te doen drukken, kwam ons de *Utrechtsche Courant* van heden ter hand, waarin het: *iets over hetzelfde huis* van den Heer L. E. B. (BOSCH) gevonden wordt.

Wij hebben dadelijk den Heer SCHELTEMA, als steller van het voorgaande stuk, gevraagd, of hij verkoos nog *iets* bij dit ter perse liggend blad, te voegen. Het antwoord was: » dat hij zijn oogmerk, om » de aandacht der stadgenooten op de schilderijen in de Paussenkamer » te vestigen, bereikt hebbende, besloten had over dit huis niets verder » te schrijven, en dat hij zich verwonderde, dat men niet had » gade geslagen, hoe hij alles, wat er over het huis *Brandaa* en de » voorouders van ADRIAAN was vermeld, uit het aangehaalde werk » van G. BRANDT had ontleend. BRANDT had vroeger in het *algemeen* » gevoelen omtrent de *lage* afkomst van den Paus gedeeld, doch » was door Mr. C. BOOTH met *dadelijke* bewijzen van het tegendeel

het aangevoerde van de Heeren L. E. B. en J. v. H. in de Utrechtsche Couranten van 16, 23 en 28 Maart jl. voorkomende, in het breede te beantwoorden.

Wij hebben een afslaand antwoord erlangd, hetwelk wij alhier laten volgen, en wij zien ons hier door verplicht om zelve het een en ander tot staving van het gevoelen van den Heer S. als bewijs daar achter te voegen.

De brief des Heeren S. luidt als volgt:

» Mijn Heer!

» Hoe aangenaam het zijn moge, door UEd. bij
» herhaling uitgenoodigd te worden, om het aange-
» voerde in de Utrechtsche Couranten in het breede
» te beantwoorden, moet ik echter bij mijn vroeger

» overtuigd geworden; alsmede dat, wil men over ADRIAAN VI.
» schrijven, het groote werk van Mr. C. BURMAN moet worden ge-
» raadpleegd, waarin alles wat Mr. C. BOOTH geschreven heeft, door
» de nasporingen en bijdragen van A. VAN BRAKENBURG, MILAN DE
» VISCONTI en anderen nader bevestigd is."

Wij zullen het *Iets* in de *Courant* geenszins in het breede ontleden; de strekking van de gebouwen, welke als nog met den naam van *Paushuizen* bekend staan, heeft tot het bezit van het huis *Brandaa* geene de minste betrekking.

Het bericht van het *Stulpje* in de *Brandsteeg*, zal aan den prijs van het groote huis geen afbreuk doen; waarschijnlijk is aldaar, gelijk van het huis *Fresenburg* in de *drie Haringsteeg*, de uitgang in de *Brandsteeg* geweest, van welke de Heer B. gewaagt.

Wij hopen dat het huis *Paus Adriaan* nu bij den verkoop in eigendom zal komen van iemand, voor wien de bezigtiging der fraaije schilderijen in de *Paussenkamer* niet lastig zal zijn.

UTRECHT 16 Maart 1835.

N. van der Monde.

» besluit volharden, om hierover niets verder te schrij-
 » ven, vooral ook omdat ik mij tot het voeren van
 » eenigen pennestrijd zoo ongenegen als ongehouden
 » gevoel.”

» Ik heb niemand beledigd en behoef mij derhalve
 » in geen opzigt te verdedigen. Ik heb mijn oog-
 » merk bereikt om de lust bij de Stadgenooten
 » op te wekken ter bezigtiging van het huis Brandaa
 » of Paus Adriaan, en heb niets gezegd of ik heb
 » aangewezen uit welke bronnen die berigten zijn ge-
 » put, te weten: uit het werk van G. BRANDT zoo als hij
 » ingeligt was door Mr. C. BOOTH.”

» Deze was om het midden der 17^e eeuw wegens
 » kunde beroemd en om braafheid geëerd en geacht.
 » Vermeent de Heer BOSCH nu, dat deze getuigenissen
 » van minder belang zijn, dan die, welke hij in het
 » huis van den Heer J. DE LEEUW aangaande het *stulpje*
 » in de Brandsteeg, over de *waschtobbe* en de *armoede*
 » van de moeder gevonden heeft, het is mij onver-
 » schillig, ja goed; — maar een ieder zal het mij wel
 » ten goede willen houden, dat ik de getuigenis van
 » Mr. C. BOOTH, die als Burgemeester boven velen
 » in de gelegenheid was tot het naanwkeurigste onder-
 » zoek, en die bij de twee eeuwen nader aan den
 » leeftijd van Paus ADRIAAN kwam, dan wij, liever
 » geloof, dan het *mondeling* berigt van ZEd. aan mij
 » medegedeeld, toen ik door zijne heuschheid, nu
 » eenige jaren geleden, voor de eerste maal de Paus-
 » sen-kamer konde bezien.”

» Ik ben thans in hetzelfde geval met Mr. C. BURMAN,
 » die, na het zien van de bijdragen van Mr. C. BOOTH,

» zeide, dat » » hoezeer het hieruit niet bleek uit
 » » welke familie Adriaan geboren was, daardoor
 » » echterbewezen werd, dat zijne ouders Utrechtsche
 » » burgers waren, en dat hij niet van zulk eene ge-
 » » ringe of lage afkomst geweest is, als velen hem
 » » schimpend hebben toegevoegd, maar dat zijne
 » » ouders hier ter stede eigenaars en bezitters waren
 » » van gronden en huizen.” »

» Ik zou dit getuigenis geredelijk op het gezag van
 » BOOTH alleen hebben aangenomen, maar nu BURMAN
 » de stukken heeft aangevoerd, zoo als ze hem door
 » de heuschheid en ijver van de Heeren MILAN DE
 » VISCONTI EN A. VAN DRAKENBORG, zijn bezorgd, kan
 » er bij mij geen de minste twijfel over zijn. BOOTH
 » zegt ook stellig, dat ADRIAAN reeds bij het leven van
 » zijn' vader te Zwolle ter school ging, en derhalve
 » vervallen ook alle de berigten van den armoedigen
 » toestand van ADRIAAN ten tijde zijner eerste kindsheid.”

» Alleen zij nog gezegd dat de Heer J. v. H.
 » wiens bescheidenheid ik gaarne erken, bij de
 » nadere overweging, hoe ten gevolge van den
 » haat, welken de Italianen jegens onzen landge-
 » noot, als vreemdeling, en als minder aanzien-
 » lijk van geboorte, dan de groote Heeren, die naar
 » de Pausselijke kroon stonden, toen ADRIAAN geko-
 » zen werd, een algemeen geloof aan de lage afkomst
 » heeft bestaan, waarschijnlijk wel met mij zal willen
 » beseffen, dat aangaande het punt waar de ouders
 » van den Paus te Utrecht gewoond hebben, en wie
 » zij waren, hetwelk alleen aldaar konde worden on-
 » derzocht en tot duidelijkheid gebragt, de getuigenis

» van een braaf en kundig regent meer geldt en zwaar-
 » der weegt, dan alle de berigten deswege, welke bij
 » zulke schrijvers gevonden worden, die vroeger en
 » elders levende, buiten de mogelijkheid waren, om
 » daarnaar een *eigen* onderzoek te doen, en elkander
 » blotelijk naschreven.”

» Dit zal genoeg zijn, en hiermede stap ik van het
 » huis Brandaa en Paus ADRIAAN af.”

» Ik geef UEd. echter de volkomen vrijheid om van
 » dezen brief in uw Tijdschrift gebruik te maken, gelijk
 » ik zulks ook op den 16^{en} dezer ten opzichte van mijn
 » billet gedaan heb en blijf met achting,

Mijn Heer,

UEd. Do. Dienaar,

J. SCHELTEMA.”

UTRECHT 28 Maart
 1835.

Ofschoon wij door bovenstaanden brief de afkomst van Paus ADRIAAN voor genoegzaam bewezen houden, willen wij echter tot overtuiging van anderen, uit de bronnen zelve door den Heer S. aangehaald een paar proeven geven, welke bij onpartijdigen wel als *bewijzen* zullen gelden.

BURMAN deelt vele oorspronkelijke stukken mede, achter zijne *Analecta*, die op het geslacht van BOEIJENS betrekking hebben, waaruit wij korthedshalve één mededeelen, ten bewijze dat de *huizinge* en *hofstede Brandaa* niet alleen, maar ook een *bou-huis* enz. in de molensteeg aan deze familie heeft behoord. In het voorbijgaan zij nog gezegd, dat dezelfde schrijver op pag. 2 van zijn werk uit GER. MORINGI vita *Adriani VI.*

aanvoert: » Genus Hadriano fuit non amplum quidem illud
 » aut clarum quamvis rursus nec sordidum." (Het ge-
 slacht van ADRIAAN was wel niet voornaam noch beroemd ;
 ofschoon ook niet zeer onaanzienlijk.)

Pag. 515 Stuk VII.

» Allen den genen, die desen brieff sellen sien, of
 horen lesen, doe wy verstaen scout ende scepene der
 stat van Utrecht, dat voir ons quam in 't gerecht *Jan
 Boeydens Soen*, ende gafover voir hem ende voir *Mer-
 griet synen wive*, daer hy op dese tyt wittelike geboirte
 by heeft, *Cornelis Boeydens Soen* synen brueder, syn
 aendeel ende alle rechts ende toeseeggens dat hy heeft
 aen dat bouhuys mitten berch, mit allen synen toebe-
 horen, alsoe die gelegen is in die Molenstege op tie
 suytsyde der straten, dair Jan Herbert Oest-wairt,
 ende Geryt van der Molen West-wert naestgelegen syn.
 Item, noch gaf Jan Cornelis synen brueder over dat
 Sestiyendeel van der alinger *Husinge ende Hoefstede*,
gelegen op den Noerthoeck van die Brantstege aen die
 grafte, dair die Brantstege boven, ende Heynrick Was
 beneden naest gelegen syn, ende verteech dair off ende
 van allen brieven, die dair off ruerende syn tot Cor-
 nelys behoeff voirgenoemt, alse recht ende oirdele
 wysde, dat hy sculdich was te doen, ende geloifdent
 hem mede jair ende dach te waren na Sinte Lamberts-
 dach naestcomende op ten pacht alst gelegen is, ende
 alle voirplechten of te doen sonder arch. Ende dit
 was die andere sake, die *Jan Boeydens Soen* huden op
 desen dach voir ons deden. Dit gesciede onder Jan
 Over de Vecht Scout, Willem de Vosse, Beernt Gra-

wert, Jan Knyff, Peter Ruysch, Jan van Hamersteyn, Lubbert de Waell, Eerst van Drakenborch, Heynrick van Gent, Dirck Bor van Amerongen, Heynrick Knoep, Maecharicus van Benthem, eade Hubert Jacobs Soen, Scepen Tutrecht. Ende opdat dit vast ende stade blive, so hebben wy scout ende scepen voirgenoemt, onser stat segell aen desen brieff gedaen. Tenen oirconde gegeven in 't jair ons Heren, dusent vierhondert drie ende tseventich, des dynsdages op sinte Stevens dach inventio."

G. BRANDT, die in den eersten druk van zijne *Historie der Reformatie* nog niet beter was ingelicht, zegt op pag. 16 van zijne aantekeningen in den 2den druk: » In den voorgaenden druk deser historie noemde ik den Vader van Paus Adriaen van Utrecht een' Wever, uit T. Swingerus Tooneel des menschelijken levens p. 3697, en Garimberts vierde boek van 't leven der Pausen. Mær de Heer Cornelis Boot, Oudtbuurgermeester der stadt Utrecht, een seer neerstig ondersoeker van veele merkwaardige oudtheden, heeft mij uit verscheide oude brieven en sekre bescheiden aangewesen, dat de vader van dien Paus een Schuitemaker en Houtkoper was. Siet ook Valerius Andreas in syne Nederlandsche Bibliotheek. p. 19. den laetsten druk. In seker schriftelijk Bericht, van den gemelden Burgermeester gekomen, wordt verhaelt, dat dien Paus, noch op den stoel zittende toe hem syne vremlingschap en geringe afkomst verwijtelijk wierdt nagehouden, van de Magistraet der stadt Utrecht tot tweemaelen toe (d'eerste reis den 12 Junii des Jaers

1522, en de tweede reis den 6 Junii des Jaers 1523) gerechtelijke verklaeringh wierdt verleendt, medebrengende, dat hij een geboren borger van Utrecht was, van goede eerlijke ouders wettelijk en wel, want zijn overgrootvader Jan Tyman d'Edelssoon was al borger 't Uitrecht in den Jaere 1378. Dese liet vijf sonen na: de I^{ste} Timannus, Clerk of Secretaris der Schepenen van Utrecht: de II^{de} Daem Janssoon, Schout op de Nijevaert in den Jaere 1404. Grootvader van Daem Janssoon, schepen tot Utrecht in den Jaere 1455, ook van Daem en Hillegont Schaeij (grootmoeder van den Burgermeester Adam van Diemen, wiens weduw in den Jaere 1568, gedurende de Spaensche tijrannij is onthalst. (Siet p. 480) De III° Claes d'Edel Janssoon, vader van Jan d'Edel of Dedel, Schepen tot Utrecht in den Jaere 1451, en Overste Ouderman in den Jaere 1455: De IV° Elias Janssoon Schepen tot Wijk in den Jaere 1421, 1425. De V^o Boeijen of Booiden Janssoon, die in den Jaere 1432 is geeigent geworden in de huising Brandaa, onder de Schuitemakers, boven de Reguliersbrug, met verscheide klener wooningen, soo achter in de springwegh, en aen de noordtsyde van de Brandtstege, als ook aen de graft, daer hy en syne soonen Jan, Cornelis, Claes en Floris sich met houtkoopen en schuitemaken geneerden. Floris Boeijenssoon overleedt noch by 't leven van syn' vader op de hoek van de Brandtstege, en bleef syn' weduw met drie klene kinderen sitten: welker jongste, Adriaen, namaels Paus, toen te Swolter schoole lag."

Dit zij genoeg tot staving van het aangevoerde van den waardigen schrijver over het huis Brandaa; wij hebben ons getroost deze twee stukken over te schrijven, omdat wij dezelve voor eigelijke *bewijzen* houden; doch wat men ons ook verder moge tegen werpen, wij zullen het stilzwijgen over dit onderwerp bewaren, daar wij ons Tijdschrift hebben ingerigt als een archief voor de geschiedenis van Utrecht en niet als een twistschrift.

HERRINNERINGEN DER MAAND.

---

4 Maart 1701. De Rijschool te Utrecht werd dezen dag ingewijd; dezelve werd door de Staten 'slands van Utrecht voor de Heeren Studenten opgerigt. — de Heeren VAN HEEMSTEDEN EN VAN ROOIJEN werden gemagtigd om met den Heer MARCUS DE STAFFA, een zeer ervaren Rjdermeester, eene overeenkomst te treffen, waarbij deze zich verpligtte op eene jaarlijksche wedde twintig bekwame rijpaarden en de noodige onder-pikeurs op zijne kosten te onderhouden, die uitgezonderd des zondags en donderdags de jeugd in het paardrijden, wiskunst, dansen, schermen en behandelen van piek en snaphaan moesten onderwijzen, waartoe de Staten de stalling, de kosten en al wat verder tot eene volkomen rijschool vereischt werdt zouden bekostigen.

Het plan werd tot stand gebracht, en binnen zes maanden was de grond der renbaan gelegd, de stalling en verdere gebouwen der renschool vervaardigd, en de plegtige opening had onder toezigt van zes gemagtigden der Staten, in deze orde plaats:

De Heeren DIRK VAN VELDHUIJZEN, Heer van Heemstede en GERARD MAXM. PINNEN VAN DER AA, van wege de Geestelijkheid, FREDERIK BARON VAN REEDE, Vrijheer van Renswoude, en JUSTUS TAETS VAN AMERONGEN, van wege de Ridderschap, mitsgaders BAREND PLOOS VAN AMSTEL, en CORN. QUINT, beide Burgemeesteren

Negen trompetters van den Heer KRISBERG geleidden den optogt; waarna de Heer DE STAFFA op een wit paard, de *parel* genaamd, op het Vreeburg verscheiden ginds en weêr togten deed, en in de Renbaan den Heeren gevolmagtigden eenen DE ROY in de wiskunst, LA FOREST tot schermmeester, en HERMET tot dansmeester voorstelde. Ter gedachtenis hiervan zijn drie penningen geslagen, te vinden bij VAN LOON.

24 Maart 1455 stierf in den burg ter Horst, RUDOLPH VAN DIEPHOLT, 53ste Bisschop van Utrecht, voorheen Kanonnik van Keulen; hij aanvaardde den zetel, na dat de vorige bisschop ZUËDERUS VAN KUILENBORG, die tegen den zin der burgers door den Paus was gezonden, uit Utrecht, na eene regering van slechts 10 maanden, was verjaagd.

Ofschoon met zijnen aanhang door den Paus in den ban gedaan, nam hij met vastheid de teugels van het gebied in handen, behartigde de burgerlijke aangelegenheden, liet geld munten, waaronder guldens welke postulaat guldens genaamd werden, en bestuurde de zaken der kerk naar behooren. Daar de gemoederen echter steeds gespannen waren, zond Paus EUGENIUS IV. in 1433 een verstandig en achtingswaardig geestelijke naar Utrecht, hief den ban weder op, stilde de twisten en bevestigde DIEPHOLT in zijn Bisdome, over hetwelk hij, tot aan zijnen dood, 23 jaren is gesteld geweest. Zijn lijk werd gebalsemd naar Utrecht gebragt en aan het oostelijk gedeelte van het choor van den Dom, in de nieuwe kapel, welke hij zelf had doen bouwen, met pracht begraven.

BEKA EN HEDA.

Nijverheid.

Zijde-industrie.

Wij hebben beloofd nu en dan in ons tijdschrift ook bijdragen te zullen opnemen, welke tot de nijverheid en de middelen van bestaan betrekking hebben. Zoodanige onderwerpen zijn onuitputtelijk in beschouwingen, in daadzaken en gevolgtrekkingen, en wij kunnen dus naar de beperktheid van ons bestek, aan dezelve niet die uitbreiding en volledigheid geven, waarvoor zij anders in zulk eene hooge mate, vatbaar zijn. Zonder de *algemeene* takken van onze nationale industrie daarvan geheel uit te sluiten, zullen wij om gemelde reden, ons meer bijzonder bepalen tot die welke tot deze stad en provincie betrekking hebben, zoo wel ten aanzien van die bedrijven welke vroeger hebben bestaan, doch te niet zijn gegaan, als van die, welke thans nog aanwezig zijn.

Aldus het voornemen hebbende, in een volgend nummer met de vroegere en tegenwoordige industrie van de provincie en stad Utrecht eenen aanvang te

maken, vermeenen wij echter het niet ongepast te zijn voor *ditmaal* het belangrijke van onze overzeesche bezittingen en andere betrekkingen als bij schetse in overzigt te brengen, en wel uithoofde van den gewigtigen invloed, welken de handel, aan dezelve verbonden, op den voorspoed van ons vaderland uitoefent.

Het is waar, wanneer wij nagaan, welke heerlijke bezittingen in de Oost- en West-Indiën en op de kust van Afrika, door den moed en ondernemingsgeest onzer onsterfelijke voorvaderen, vroeger aan het oude gemeenebest zijn verbonden geweest, doch welke wij in later tijd door het gevolg van omwentelingen en laatstelijk door overeenkomst en ruiling, aan de staatkunde van Europa hebben moeten offeren, dan voorzeker hebben wij reden om ons ten hoogste te bedroeven. Wij bedoelen hiermede onze bezittingen van Ceilon, de Kaap de Goede Hoop, Demerary, Essequibo en Berbice, de twee eerste bij den vrede van Amiens, en de drie laatste voor onze vereeniging met Belgie aan Engeland afgestaan.

P. COLQUHOUN, in zijn werk getiteld: *Treatise on the wealth, power, and resources of the British Empire*, geeft derzelve innerlijke waarde op als volgt:

Ceijlon.	Pst. 10,420,000.
Demerarij en Essequibo.	» 18,410,480.
Berbice.	» 7,415,160.
Kaap de Goede Hoop.	» 4,100,000.

Pst. 40,345,640.

zijnde nagenoeg veertig en een half millioen ponden sterlings, of *vijfhonderd millioenen* nederlandsche guldens.

Hoewel nu zulke berekeningen aan vele bedenkingen onderhevig zijn, blijkt echter daaruit welk groot gewigt die schrijver aan het bezit dezer koloniën hechte.

Dan; — hoe treffend en smartelijk deze verliezen zijn mogen, nog verheft zich de standvastige oud-nederlandsche geest boven alle deze tegenspoeden, en treedt, op het voetspoor zijner voorvaderen, met onwankelbaren moed voorwaarts, niet alleen om deze onheilen weder te boven te komen, maar, om zoo mogelijk, de welvaart van Noord-Nederland nog die van roegere tijden te doen overtreffen.

Sedert Nederland weder eene plaats bekleedt in den rei der Volken, heeft onze nijverheid zich in de dagen van rust en vrede, onder het wijs en aanmoedigend bestuur van onzen beminden Koning, zoodanig ontwikkeld, dat de uitkomsten, ook na de afscheuring der ondankbaren, die de weelde niet konden dragen, de verwachtingen hebben overtroffen; en, ofschoon dan ook zoo vele kostbare kolonien voor ons zijn verloren gegaan, wij mogen ons billijk en dankbaar verheugen, over de belangrijke overzeesche bezittingen welke ons nog zijn overgebleven.

Immers, Noord-Nederland heeft, (zonder de mindere bezittingen in de Oost-Indien hier op te noemen) nog in haar bezit het eiland *Java*, dat pronkjuweel van den Indischen Archipel, wiens

omvang veel grooter is, dan het vereenigde koninkrijk der Nederlanden, en welks bevolking, in getal, dat van Noord-Nederland te boven gaat.

Voorts *Sumatra*, drie malen grooter dan Java, en in uitgestrektheid bijna aan het geheele grondgebied van Frankrijk gelijk staande; — ook Celebes en de specerij- of Moluksche Eilanden, welke op zich zelve, eenen geheelen Archipel uitmaken, en waarvan de bevolking op meer dan drie millioenen zielen kan worden geschat. Voegen wij hier nog bij het eiland Borneo, hetwelk, aangezien Nieuw-Holland als een vast land wordt beschouwd, te regt voor het grootste eiland der wereld gehouden wordt, 270 mijlen lengte en 225 mijlen breedte heeft, en, indien deszelfs bevolking in eenige evenredigheid stond met die van Java, meer dan *vijfentwintig millioenen* menschen zoude kunnen bevatten!

Het is niet uit het beginsel van overheersching geweest, dat onze voorvaderen zich van deze heerlijke en onschatbare bezittingen hebben meester gemaakt. Zij hebben zulks gedaan, tot behoud en uitbreiding van hunnen handel en om afbreuk te doen aan eenen vijand, die hun het dierbaarste wat de mensch bezit, hunne vrijheid en onafhankelijkheid in den staat en de godsdienst wilde ontroven, voor welke onschendbaarheid zij, op leven en dood, eenen strijd van tachtig jaren hebben doorgestaan. Deze dierbare bezittingen, deze kostbare nalatenschap die ons nog is overgebleven, moeten wij daarom blijven hoogschatten, op dat de gewigtige betrekkingen tusschen

het moederland en de kolonien, wederkeurig, ons tot eenen duurzamen zegen mogen verstrekken.

De aanzienlijke schatten welke de weelderige Indische grond door zijne veelvuldige voortbrengselen ons in den schoot werpt, leggen ons echter eene hooge verpligting op ten aanzien van deszelfs bevolking. Deze verpligting is die der beschaving! Het is waar, de koophandel brengt voordeelen aan, voorziet in onze behoeften, en verbindt volkeren aan elkander, maar, diezelfde handel scheidt gestadig nieuwe behoeften en voert weelde in, die zonder beschaving of zonder beginselen, tot verderf aanleiding geeft. Met onzen handel, moeten wij dus ook door onzen invloed de opvoeding en beschaving dezer volkeren weten te verbinden, ten einde deszelfs voordeelen verzekerd, en deszelfs nadeelen vermeden mogen worden; waarom het een onzer eerste zorgen moet zijn, dat, terwijl wij met de eene hand onze kapitalen aan hunne kusten aanvoeren, ook de andere hand uitgestrekt zij, om hun de middelen te verschaffen, waardoor zij de vermogens van hunnen geest, met nuttige kundigheden kunnen verrijken, en door kennis en wetenschap geleid worden tot dien trap van beschaving, waardoor hun geluk en voorspoed, op eene duurzame wijze kunnen bevestigd worden. Wij mogen ons verheugen, dat de begrippen en leidingen onzer regering met deze inzichten en beginselen in overeenstemming zijn, en noch de toestand zelve van die landen, noch het karakter van derzelver zeer verschillende en talrijke bevolking,

daaraan eenige onvermijdelijke beletselen in den weg leggen. In tegendeel, zij noodigen ons daartoe uit, en alle de beweegredenen van beleid, menschlievendheid en godsdienst, schijnen zich te vereenigen, om onze eerste opmerkzaamheid en belangstelling op dit gewichtig onderwerp te vestigen.

In de bloeiendste tijden onzer voormalige Oost-Indische kompagnie, handelden wij met slechts 25 schepen op Batavia, terwijl derzelve tegenwoordig getal reeds meer dan zestig bedraagt, welke onophoudelijk in de vaart zijn, en ons eenen te voren nimmer gekenden toevoer van producten aanbrengeu, die algemeen gezocht, en tot voordeelige prijzen afgezet, eenen gewichtigen invloed op onzen voorspoed uitoefenen. Bij deze voordeelen mogen wij ook nog die voegen, welke onzen fabrieken, trafijken, en zoo vele andere bedrijven te beurt vallen, door voorziening in de behoeften dier Indische volkeren, bij de toenemende beschaving, meer en meer aan Europeesche fabriekaten zich gewennende, een vertier doen ontstaan, waarvan de grenzen niet te bepalen zijn: wanneer wij er ons slechts gestadig op toeleggen om met de meeste naauwkeurigheid aan hunnen smaak te voldoen, en bij goede waar tot matige prijzen, dit vertier op eene duurzame wijze te bevestigen, dan voorzeker zullen deze verbruikers nog onophoudelijk kunnen toenemen, en indien wij dan nog daarbij onzen handel op *Japan*, op het onmeetbaar rijk van *China*, en op alle de kusten van *Azië*, van *Perzië* en *Arabië* in aanmerking nemen, dan vermeenen wij

met regt te mogen zeggen, dat, bij eenen bestendigen vrede, de uitzigten voor onze nijverheid, ten opzichte van onze Indische betrekkingen, zeer opbeurend en bemoedigend zijn.

Vestigen wij verder het oog op de ons nog overgebleven *West-Indische* bezittingen aan gene zijde van den *Atlantischen Oceaan*, dan vinden wij ook daar de middelen aangewezen, tot eene aanmerkelijke uitbreiding van onze nijverheid.

Aangaande de voorbeeldige vlijt en opofferingen door onze voorvaderen aan deze koloniën ten koste gelegd, hoore men de getuigenis van den beroemden *MALTE-BRUN*: » De heerlijke volkplanting van Surinamen zegt hij, is misschien het meesterstuk van deze soort van menschelijke kunstvlijt. Geene der *Antilles* biedt eene zoo uitgebreide en winstgevende kultuur aan. Eene uitgelsrechte vlakte, volkomen waterpas, van bloeiende *Plantagien* overdekt, met een zacht groen gekleurd, stuit aan den eenen kant tegen een donker behangsel van ondoordringbare bosschen, en wordt aan de andere zijde bespoeld door de blaauwachtige golven van den *Oceaan*. Deze groote tuin, op de zee en de wildernissen veroverd, is doorsneden van een groot aantal waterleidingen die door dijken omringd zijn, en verdeeld door breede wegen en bevaarbare kanalen. Elke woning schijnt een klein dorp te zijn, en het geheel vereenigt in een kort bestek, de bekoorlijkheden der vlijtigste kultuur, met de schoonheden der woeste natuur.»

Brengen wij ons nu slechts voor den geest dat deze

heerlijke volkplanting bijna zoo uitgestrekt is, als het geheele koningrijk der Nederlanden, doch geene grootere bevolking bevat dan slechts *zeventig duizend* zielen, als dan voorzeker zullen wij niet behoeven te vreezen, dat ook deze kolonie, *Curaçao* en de overige eilanden mede daaronder begrepen, voor geene verdere ontwikkeling zouden vatbaar zijn; althans wanneer de zedelijke vorming en beschaving die in onzen leeftijd binnen deze volkplanting reeds aanmerkelijk is toegenomen, haar heilrijk nut verder verspreiden zal. De aanzienlijke hoeveelheid van voortbrengselen, welke jaarlijks door 70 à 80 schepen naar het moederland worden vervoerd en op eene waarde van *tien millioenen* Nederl. guldens kunnen worden begroot, en de wederkerige belangrijke verzendingen welke voor de behoeften dier kolonie uit ons land, derwaarts plaats hebben, geven reeds de doorslaandste blijken van derzelve gewigtigen invloed op de algemeene welvaart.

Bij deze slechts even aangestipte belangrijkheid onzer Oost- en West-Indische bezittingen, kunnen wij het is waar, die in *Afrika* gelegen, niet wel in vergelijking brengen, doch zij zijn niettemin verre van ons onverschillig te zijn. Het zaad van beschaving ook in deze landen uitgestrooid, zal meer en meer gewenschte vruchten voortbrengen; deze beschaving ontwikkelt zich reeds op eenen merkbare wijze in de binnenste deelen, in het hart van *Afrika*, en aan de oevers van den *Niger*, zoo, dat er reeds een geregelde handel met de karavanen door de groote woestijn bestaat met de Barbarijsche Staten, met *Egypte* en *Marokko*,

waarheen niet alleen de Europesche fabriekaten, maar onder anderen zelfs de Nederlandsche linnens tot naar *Tombuctoo* worden vervoerd, waartegen goud in ruiling gegeven wordt.

En wanneer wij dan ten slotte ook nog opmerkzaam zijn op die nimmer voorziene gebeurtenissen, welke onzen tijdkring kenschetsen, en zich nog bijna dagelijks over den geheelen aardbol vermenigvuldigen; hoe eene onmetelijke oppervlakte in de nieuwe wereld ons nieuwe schatten der natuur en nieuwe verbruikers aanbiedt, ja, bevolkingen van millioenen menschen, die de kluisters verbrijzelen waaronder hun geboorteland zuchtte, ons vriendschappelijk hunne havens openen, en betrekkingen met ons zoeken aan te knooien die nog voor onze volgende geslachten de rijkste bronnen van welvaart kunnen opleveren; indien wij alle deze nieuwe uitwegen met die van onze gewone handelsbetrekkingen te zamen voegen en in overweging nemen, dan mogen wij niet alleen voor onzen handel, maar ook voor alle de vakken onzer nijverheid, eene waarlijk gelukkige toekomst te gemoet te zien. Laten wij slechts op alle mogelijke wijzen, ons de gelegenheden tot de vrije ontwikkelingen daarvan ten nutte maken: dat wij steeds oplettend zijn op de vorderingen van die kunsten en wetenschappen, die de bronnen voor ons welzijn mildelijker kunnen doen vloeijen en mede werken tot de bestending van ons geluk; ja, laten wij, met land- en volken-kunde toegerust, en als het ware, met de wereldkaart in de hand, steeds uitzien

naar alle die veranderingen welke thans, meer dan immer, op alle de gedeelten van onzen aardbol plaats grijpen, en zorg dragen dat wij ook de voortbrengselen onzer nijverheid steeds wijzigen naar den geest des tijds, de behoeften en den smaak der verbruikers, zoo mogen wij ook verwachten, onze pogingen naar wensch bekroond te zullen zien.

Statistiek.

Overgaande tot eenige nadere beschouwingen ten aanzien der in het 1° en 2° nummer van dit tijdschrift door ons geplaatste tabellen van het aantal geborenen, huwelijken, echtscheidingen en overledenen in de stad Utrecht en derzelve voorsteden van het jaar 1815 tot en met het jaar 1834, maken wij in de eerste plaats de opmerking, dat de registers bij den burgerlijken stand gehouden wordende en ingerigt naar voorschriften, haar van hooger hand gegeven, men verpligt is geweest die te volgen. Wij meenen echter te mogen aanmerken, dat bij het jaarlijks getal *geborenen*, onzes inziens ook het getal der jaarlijks *doodgeborenen* moet worden gevoegd, volgens onze staten over de gemelde 20 jaren een getal beloopende van 1484 en waardoor dan het geheele getal geborenen in plaats van 27,620, zoude moeten klimmen tot dat van 29,104. Wij erkennen dat in de registers van geborenen geene aantekening van de doodgeborenen plaats heeft, dan dit neemt niet weg dat men juist daarom die opgaven als minder nauwkeurig kan beschouwen, en door eenige schrijvers daartegen ook gegronde aanmerkingen zijn gemaakt. Meestal

worden ook voor doodgeboren gehouden zoodanige kinderen, welke kort, of binnen vierentwintig uren na de geboorte, gestorven zijn; dan reeds hieruit gevoelt men ligt, dat er eenmaal werkelijk eene geboorte hebbende plaats gehad, hetzij dan dat het leven of in het geheel niet, of slechts kort is aanwezig geweest, de ter wereldkoming van een menschlijk wezen evenwel eene geboorte is, en dus ook deze bij het getal der geborenen dient te worden opgenomen.

Volgens deze onze meening, zoude dus met bijvoeging der door ons op de tabellen n°. 3 en 7 opgegeven getallen van *doodgeborenen*, het juiste getal der geborenen over elk jaar bedragen, als volgt:

In 1815 getal geborenen	1091.	
doodgeborenen.	. 98.	
	<hr/>	1189.
— 1816 getal geborenen	1066.	
doodgeborenen.	. 71.	
	<hr/>	1137.
— 1817 getal geborenen	978.	
doodgeborenen.	. 76.	
	<hr/>	1054.
— 1818 getal geborenen	1046.	
doodgeborenen.	. 52.	
	<hr/>	1098.
— 1819 getal geborenen	1170.	
doodgeborenen.	. 72.	
	<hr/>	1242.
— 1820 getal geborenen	1209.	
doodgeborenen.	. 101.	
	<hr/>	1310.
— 1821 getal geborenen	1369.	
doodgeborenen.	. 87.	
	<hr/>	1456.
— 1822 getal geborenen	1463.	
doodgeborenen.	. 79.	
	<hr/>	1542.
	<hr/>	
Transporteren.	. 10,028.	

	Transport	10,028.
In 1823	getal geboren	1456.
	doodgeborenen.	96.
		1552.
— 1824	getal geboren	1502.
	doodgeborenen.	115.
		1617.
— 1825	getal geboren	1546.
	doodgeborenen.	101.
		1647.
— 1826	getal geboren	1561.
	doodgeborenen.	173.
		1634.
— 1827	getal geboren	1558.
	doodgeborenen.	82.
		1640.
— 1828	getal geboren	1663.
	doodgeborenen.	68.
		1731.
— 1829	getal geboren	1595.
	doodgeborenen.	42.
		1637.
— 1830	getal geboren	1526.
	doodgeborenen.	51.
		1577.
— 1831	getal geboren	1492.
	doodgeborenen.	64.
		1556.
— 1832	getal geboren	1381.
	doodgeborenen.	65.
		1446.
— 1833	getal geboren	1452.
	doodgeborenen.	60.
		1512.
— 1834	getal geboren	1496.
	doodgeborenen.	31.
		1527.

Geheel totaal 29,104 geboren.

Er is bij de wet bepaald dat de geboorte binnen drie dagen ingeschreven moet worden, en dat wel, *op de vertooning van het kind.*

Het is van groot belang, dat wettig geconstateerd worde de toestand waarin het kind ter wereld gekomen is, dewijl een kind wanneer het slechts bij de geboorte heeft geleefd, ofschoon dan ook kort daarna overleden, evenwel erf-

genaam kan worden verklaard. Ter voorkoming van geschillen aangaande een verkregen erfregt, is het dus noodig dat de naauwkeurigste aangiften en wettelijke bekrachtigingen worden in acht genomen.

Ook ter voorkoming van andere misleidingen, wordt *de vertooning van het kind* bij de wet uitdrukkelijk bevolen. Bekend is het dat men de ouders veelal van deze verplichting ontslaat en hieromtrent vele inschikkelijkheden plaats hebben, dan dit neemt niet weg, dat de voorziening der wet te dezen opzigte, billijk en regtmatig is, want daardoor toch wordt de beambte van den burgerlijken stand in staat gesteld, naar waarheid de kunne van het kind te kunnen verklaren, zonder welke voorziening hij is blootgesteld om bedrogen te worden door eene familie die er belang bij heeft, om te doen bekrachtigen dat het een kind is van het mannelijk geslacht, terwijl het daarmede anders zoude kunnen gelegen zijn; gelijk door meer dan één voorbeeld, al is het dan ook niet hier te lande, is bewezen geworden.

Ook de bekrachtiging van den staat van een doodgeboren kind is op zichzelf van aanbelang, en het is daarom dat de wet begeert, dat alle geboorten en overlijden aangegeven zullen worden, als mogende geene begrafenissen plaats hebben, dan onder het toezigt van de openbare magt. Met regt wordt daarom te dezen opzigte aange-

merkt, dat, indien men niet verplicht was aangifte te doen van de bevalling of ontijdige verlossing, men ook zulks niet zoude behoeven te doen van het sterven van het kind, noch van de plaatselijke magt de vrijheid te vragen om het te mogen begraven. Men kan echter hetzelfde niet laten begraven zonder vooraf van het sterven te hebben kennis gegeven, en zonder dat de beambte van den burgerlijken stand, het bekrachtigd heeft; want, indien men de geboorte van een dood kind niet behoefde aangegeven, en hetzelfde dus ook niet behoefde te begraven, konde men het geboren voorwerp wegwerpen, waardoor men het ombrengen van een pas geboren kind zoude kunnen bedekken met voor te geven dat het kind doodgeboren was, daar er eene bevalling kan plaats hebben, zonder dat daarbij getuigen tegenwoordig zijn.

Onze verdere opmerkingen en vergelijkingen, zullen wij in een volgend nommer mededeelen.

STAND DES WATERS

te Vreeswijk, in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 Maart 1835.	. . . . .	3 el 10 dm.
15 _____	. . . . .	2 — 97 —
31 _____	. . . . .	4 — 14 —

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

IN DE MAAND

Maart 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Maart.

Jan, *zoon van* Jacobus Vermeulen
en Johanna Servaas.
Paulus, *zoon van* Dirk Trouw van
der Vliet *en* Johanna de Bont.
Aletta, *dochter van* Johannes van
Geelen *en* Helena Nagtegaal.
Wilhelmina, *dochter van* Wilhel-
mina Hop.
Coenradus Christoffel, *zoon van*
Christoffel Heijn *en* Maria van
Schalkwijk.
Hendricus, *zoon van* Pieter van
Arnhem *en* Hendrica van An-
raad.
Jacobus, *zoon van* Jan Baptist
van den Berg *en* Geertruij van
Kalken.
Hendrica Adriana, *dochter van*

Adrianus Lagas *en* Hendrikje
Veldweijk.

Petrus *en* Anthonius, *zonen van*
Wijnand Jansen *en* Cornelia
Cecilia van den Brink.

den 3 Maart.

Hendrik, *zoon van* Cornelis van
Rijn *en* Francina van Riet.

Elisabeth Theodora, *dochter van*
Johannes Theodorus Herdi *en*
Elisabeth Westerman.

Johanna Catharina, *dochter van*
Nicolaas de Ruijter *en* Neeltje
de Vroom.

Marinus Johannes, *zoon van* Wil-
lem van Liefland *en* Martha
Johanna van Eijk.

Carel Gijsbertus, *zoon van* Karel
Evertsen *en* Anna Gijsberta
Monné.

Antonetta, *dochter van Johannes van der Sluijs en Wilhelmina Rijnders.*

den 4 Maart.

Willem Frederik, *zoon van François Henri Corneille Baron van Heeckeren van Brandsenburg en Louise Christina Baronesse van Foreest van Heemse.*

Willem, *zoon van Willem Tolle-naar en Antonetta Hendrica van der Kast.*

Willem, *zoon van Barend Roelofs en Maria Breveld.*

Anthonie Franciscus, *zoon van Theodorus Kelder en Barendina Maria Scheffer.*

Wilhelmina Geertruida, *dochter van Abraham Storm en Geertruida de Jong.*

den 5 Maart.

Leonardus, *zoon van Johannes Schonenberg en Hester van Groeningen.*

Rijk, *zoon van Hendrik Sakkers en Catharina de Lang.*

Wilhelmina, *dochter van Anthonij Roest en Regina Leeman.*

Hendrica Cornelia, *dochter van Susanna Fonville.*

Peter, *zoon van Jan Hendrik Oliekan en Beatrix Boon.*

Johannes, *zoon van Joseph Zwarts en Margaretha Bontrop.*

Wilhelmina Maria, *dochter van Gerardus Bosch en Maria Neijben.*

den 6 Maart.

Rombout, *zoon van Rombout Numans en Mechgelina Moll.*

Elzina, *dochter van Lambertus Blienkendaal en Cornelia Atteveld.*

den 7 Maart.

Petronella Theodora, *dochter van Matthijs Kinnegim en Johanna van der Steen.*

Johannes Haijes, *zoon van Andries Haijes Boerema en Hermina Plink.*

Dalia, *dochter van Frans Felix en Sara Ligteringen.*

Kornelis, *zoon van Jelle Mars en Metje Horrnsveld.*

Jacoba Johanna, *dochter van Hendricus Haarts en Jacoba van der Eem.*

Albertus, *zoon van Gerardus Wilhelmus Koch en Anna Albers.*

Johannes, *zoon van Willemina Klinkvis.*

Agnes, *dochter van Jean Antoine Baron Taets van Amerongen en Isabella Anna Mathilda van Dielen.*

Grietje, *dochter van Alexander Jacob Hamburger en Eva Mozes Honing.*

den 9 Maart.

Maria, *dochter van Anthonie de Bruijn en Anna van der Tier.*

Jacoba Johanna, *dochter van Martinus Uijtermark en Gerarda Olthof.*

Jan, *zoon van Jacob de Graaf en Cornelia van Gorkom.*

Janna Maria, *dochter van Jan Hendrik van Soelen en Maria Jacoba Warnar.*

Cornelia, *dochter van Hendrik*

Nieuwenhoven en Wilhelmina Odijk.

Marinus, *zoon van* Johannes van Rooij en Helena Molenhof.

den 10 Maart.

Cornelis Franciscus, *zoon van* Cornelis Hendrik van Mill en Eva Francina Veldhuijzen.

Cornelia Hermina, *dochter van* Cornelius de Groot en Petronella Dorothea Carolina de Kruijff.

Geurt Jacob, *zoon van* Jacoba Maria Gores.

den 11 Maart.

Anthonia Theodora Margaretha, *dochter van* Theodorus Haman en Geertruida Anthonia Frenaij.

Carolina Maria Louisa, *dochter van* Abraham Gladbeek en Dina Jansson.

Johanna Hendrica, *dochter van* Antje de Lang.

Matthijs Johannes, *zoon van* Matthijs de Beer en Wilhelmina Godiliep.

Christina, *dochter van* Jacobus de Groot en Francisca Wilhelmina Rietveld.

Ida Jacoba, *dochter van* Jan Marinus Spoor en Ida Lamberta Vermeulen.

den 12 Maart.

Rudolf Otto, *zoon van* Jan Kiers en Johanna Catharina Tieman.

Lambertus Jacobus, *zoon van* Arnoldus Murk en Anna Maria Dirkse.

Albertus Johannes, *zoon van* Albert

Schippers en Geertruida de Marie.

Michiel, *zoon van* Michiel Koot en Elisabeth Koot.

Hendrica Catharina, *dochter van* Rutger Adrianus van Geelkerken en Catharina van Vierhouten.

Cecilia Elisabeth, *dochter van* Georgius Anthonius van der Wielen en Adriana Zwinker.

Fredrik, *zoon van* Daniel van Nimwegen en Cornelia van Dauren.

Willem Hendrik Jacobus, *zoon van* Geertruida van den Hemel.

den 13 Maart.

Johanna Maria, *dochter van* Johan Fredrik Goettsch en Wilhelmina Waterland.

Jan Marinus, *zoon van* Cornelia Nebbeling.

Agida Johanna, *dochter van* Johannes Klaaren en Johanna Pisa Abraham, *zoon van* Aagje van Leeuwen.

Elisabeth Helena, *dochter van* Anthonius Nicolaas Lammerts van Bueren en Maria van Dongen.

Jacoba Theodora, *dochter van* Jacobus Hendrikus Wouters en Cornelia Catharina Bogert.

den 14 Maart.

Antonet Ferdinand, *zoon van* Carel Antonet Muijs en Anna Rasel.

Jacob Jan, *zoon van* Govert van Amcijde en Isabella Renes.

Johanna, *dochter van* Maria Leosdrecht.

Albertus Johannes, *zoon van Johannes Voogt en Johanna van Kuijk.*

Jannigje, *dochter van Willem Valk en Antonia Blonk.*

Evert Gerard Cornelis, *zoon van Gerrit van de Peppel en Francina van der Heiden.*

Elisabeth, *dochter van Carel Lamars en Cornelia van Essenberg.*

Wilhelmina Fredrica, *dochter van Hendrik van Lint en Johanna Petronella de Bruin.*

Johanna Christina, *dochter van Johannes van Tienhoven en Adriana Maria Docsburg.*

Johannes Carel, *zoon van Catharina Alida Buijtenhuijsen.*

Clara Catharina, *dochter van Hendrik Schoonhoven en Clara Catharina Welbergen.*

Petrus, *zoon van Anthonie Mol en Maria van Gruijthuijsen.*

Jan Cornelis, *zoon van Gerrit van Karsbergen en Elisabeth Schrijnders.*

den 16 Maart.

Florus Carolus, *zoon van Florus Carolus Isegard en Johanna Hendrica Nieman.*

Jacoba Elisabeth, *dochter van Andries van Zutphen en Johanna Visser.*

Harmen Jacob, *zoon van Johanna Koerman.*

Wilhelmina, *dochter van Gijsbertus de Kruij en Wilhelmina Weerdenburg.*

Pieter, *zoon van Cornelia Kuijper.*

den 17 Maart.

Fredrik Gijsbertus, *zoon van Willem Grondijs en Johanna Maria van Lint.*

Maria, *dochter van Adrianus Schadee en Hermina Elsman.*

Maria, *dochter van Adrianus Agterberg en Maria de Vree.*

Susanna Louise, *dochter van Alida Adriana Klijn.*

Theodora Christina, *dochter van Hendricus Jacobus Bakkenes en Hendrica Geertruida Klaessen.*

Louis, *zoon van Johannes Severijn en Johanna van Boven.*

Jan Hendrik, *zoon van Jan Hendrik van Helsdingen en Carolina Jong.*

den 18 Maart.

Maria Clasina, *dochter van Johan van Vreeswijk en Maria Clasina Jong.*

Jonas, *zoon van Barend Nathan Heijmans en Debora Oppenheim.*

Eya, *dochter van Johannes Lisman en Anthonia Catharina Strikkers.*

den 19 Maart.

Betje en Aaltje, *dochters van Saul Izaak Rubens en Kaatje Mozes van Aalst.*

Cornelis, *zoon van Johannes Lancee en Anna Kragting.*

Anthonius Johannes, *zoon van Anthonie de Groot en Cornelia Groeneveld.*

Maria, *dochter van Cornelis de Lang en Petronella Koppes.*

Maria, *dochter van Joseph Roland en Maria Kela.*

Maria, *dochter van Anthonie Tulp en Belia Winkelman.*

Johan Jacob, *zoon van Willem Dirk Romeijn en Johanna Flen-ter.*

Petrus Wilhelmus Mattheus, *zoon van Johannes Petrus de Cruijff en Johanna Catharina Schuller.*

Johannes Hendrik, *zoon van Johannes Brijdenbag Rigter en Elizabeth Hartmann.*

Maria, *dochter van Cornelis Kuijer en Cornelia Kok.*

Anthonia, *dochter van Coenraad Felix en Johanna Hendrica Walraaven.*

den 20 Maart.

Leonardus, *zoon van Jan Petersen en Geertruij Bongers.*

den 21 Maart.

Anthonie, *zoon van Pieter van der Linden en Wilhelmina van den Borden.*

Pieter, *zoon van Pieter Jacob Kelfkens en Geesje Maria Elisabeth Kup.*

den 23 Maart.

Alida Philippina, *dochter van Jan de Kruijff en Alida Philippina van der Woerd.*

Maria, *dochter van Hendrik van Litsenburg en Johanna Vlok.*

Benjamin Wilhelmus, *zoon van Wilhelmus Walbeek en Josepha Bos.*

Clasina, *dochter van Andries Achterberg en Petronella Zandkuil.*

Hermanus Cornelis, *zoon van Petrus Johannes Blom en Justina Wilhelmina van der Schroeff.*

Johanna, *dochter van Gerrit de Haas en Hendrica Schreutelkamp.*

Alida Maria, *dochter van Coenraad Eijkman en Maria Herwaarden.*

Susanna Petronella, *dochter van Johannes Serton en Johanna Dake.*

Anthonia, *dochter van Arnoldus van de Bild en Johanna de Kruijff.*

Jan, *zoon van Jan van Luijn en Adriana de Bouter.*

Anthonia Hendrica, *dochter van Jacobus Hagen en Adriaantje Tammer.*

Alberdina Cornelia, *dochter van Cornelia Rood.*

Hendrica Wilhelmina, *dochter van Jacobus van Hardeveld en Jan- netje de Haan.*

den 24 Maart.

Catharina Johanna, *dochter van Bernardus Ockeloen en Margaretha van Dorssen.*

Willem, *zoon van Johannes Le Blanc en Geertruij Gasselaar.*

Wilhelmus Bernardus, *zoon van Hendrik Croes en Maria Christina Elisabeth Boonebakker.*

Marinus, *zoon van Hendrika Maria Heijl.*

Susanna Carolina, *dochter van Carel August Wattier van Embden en Louisa Wilhelmina Kramm.*

den 25 Maart.

Maria, *dochter van Zeger Lindhorst en Christina Wijlhuizen.*

Cornelis, *zoon van Cornelis Verweij en Gerritje van Heijkoop.*
 Maria Margaretha, *dochter van Charle Henrij Damont en Elisabeth Roll.*

Anna Petronella, *dochter van Petrus Hendricus Haanebrink en Maria Alida Verkerk.*

den 26 Maart.

Ernst, *zoon van Jan van Waveren en Jacoba Turion.*

Bardina, *dochter van Gerrit Jacobs en Maria van Hees.*

Helena Maria, *dochter van Henricus Versteegen en Johanna de Reuver.*

Gerrit Jan, *zoon van Nicolaas Janssen en Cornelia Rietveld.*

Eduard Gustaaf Anthonius, *zoon van Wilhelmus Johannes Weusman en Reneira Burgers.*

Theodorus, *zoon van Hendrika Harmsen.*

den 27 Maart.

Petronella Maria, *dochter van Louis de Groot en Willemina Fredrica Martinus.*

den 28 Maart.

Johanna Jacoba, *dochter van Herman August Hollermann en Johanna Jacoba van Zutphen.*

Hermanus, *zoon van Hermanus van Bielen en Neeltje de Gist.*

Christina, *dochter van Cornelis van Amersfoort en Alida de Vries.*

Johanna Hendrica, *dochter van Dirk Felix en Alida van Hellemond.*

Jan, *zoon van Jannigje Verhoef.*
 Jacoba Hendrica, *dochter van Arie Pak en Johanna Kruis.*

Johanna Maria, *dochter van Gerrit Remkes en Johanna van der Linden.*

Theodora Maria, *dochter van Andreas Gerritzen en Christina Meussen.*

Theodora, *dochter van Willem Ver kroost en Joanna Maria Klarenbeck.*

den 30 Maart.

Johannes Albertus, *zoon van Hendrik Veelo en Anna Kronenburg.*

Jacobus Cornelis, *zoon van Jacobus Pieterse en Aletta van der Tol.*

Wilhelmina Carolina, *dochter van Nicolaas van den Akker en Gerarda Johanna Vermeulen.*

Adolph, *zoon van Nicolaas Schoonheijm en Geertruij Haaksman.*

Cornelis Gerardus en Gerardus Cornelis, *zonen van Cornelis Mattheus de Zeeuw en Elisabeth Swart.*

Hendrik, *zoon van Alexander van den Wildenburg en Sara Booms.*

Petrus, *zoon van Johannes Straatman en Johanna Catharina Daalman.*

Jacobus Hendricus Willem, *zoon van Jan Domenucus Geelkerken en Johanna Maria Kwak.*

Elisabeth, *dochter van Jan Koelce en Maria Margaretha Winter.*

Jan François, *zoon van Willem Morat en Dina Keijzer.*

Daniel Johan, *zoon van Johannes*

Daniel Rekke en Maria Everina
van Uden.
Bernardus en Benjamin, zonen van
Catharina Zandwijk.

den 31 Maart.

Gerarda Leonarda Bartholomina,
dochter van Gerrit Leendert Ha-
gen, (overleden den 28 Oct.
1834) en Hendrina Lammers.

Dirkje, dochter van Leendert van
Gorkum en Catharina Marcus.

Gerarda, dochter van Steven Maar-
schalkerweerd en Gerrigje van
Dam.

Adriana, dochter van Adrianus van
Harderwijk en Lena Beijts.

Catharina, dochter van Lambertus
Jacobs en Hendrica Masbraak.

Jan, zoon van Gerardus Vullings
en Dirkje Hofstede.

Er zijn in de maand MAART 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren :

Van het Mannelijke geslacht	84.	
» » Vrouwelijke »	85.	
		169.
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	12.	
» » » Vrouwelijke »	»	
		12.
		181.
Totaal		

Waaronder begrepen zijn :

Onchte zonen.	13.
» dochters.	6.
	19.
Totaal	19.
» Tweelingen.	4.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 4 Maart.

Willem van Ingen, kleermaker, met Catharina Echert Genkel, weduwe, winkelierster, beide geboren en wonende alhier.

Willem Hendrik Versteeg, kleermaker, geboren alhier, met Cornelia Ladrak, naaister, geboren te Wijk bij Duurstede, beide wonende alhier.

Hendrik Polder, knoopmaker, geboren te s' Gravenhage, met Johanna Cornelia van Veldhoven, geboren en beide wonende alhier.

Pieter Brakkee, werkman, met Aletta Johanna den Bree, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Willem van Engelen, vischverkoopster, met Hendrina Cornelia van de Rest, weduwe, vischverkoopster, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik van Wagenveld, weduenaar, cement-molenaar, geboren te Scherpenzeel, met

Aletta Vreeswijk, geboren en beide wonende alhier.

Johannes Berk, lancier bij 't depot van het regiment Lanciers No. 10., geboren te Jutphaas, met Gerritje van den Heuvel, geboren te Montfoort, beide wonende alhier.

Christiaan Leffel, schilder, geboren alhier, met Gerritje Jansen van der Veen, dienstbaar, geboren te Apeldoorn, beide wonende alhier.

Alexander Reens, koopman, geboren te Lienden, wonende te Tiel, met Betje Hamburger, geboren en wonende alhier.

den 11 Maart.

Wilhelmus Kok, schuitenjager, geboren te Vinkeveen, met Hermina Vianen, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Jan Willem Rijkers, geboren te Haarlem, met Maria Hendrika Burger, naaister, geboren te Venlo, beide wonende alhier.

Christiaan Willem Johan Baron van Boetzelaer, Advocaat, geboren te 's Gravenhage, met Jonkvrouwe Elisabeth Charlotta Petronella Both-Hendriksen, geboren en beide wonende alhier.

den 18 Maart.

Joannes Albertus Grimmelikhuisen, Jager bij het 2 Bataillon Jagers, met Johanna van der Wolk, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Johannis Vivecn, schilder, met Sophia Petronella Tollé, beide geboren en wonende alhier.

Jacobus Jansen, timmerman, met Anthonia Hendrika Jansen, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Henricus Antonius van der Horst, kopergieetersknecht, met Maria Hendrina van den Berkhof, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Willem Staaring, schrijnwerker, met Theodora Wilhelmina Schouten, beide geboren en wonende alhier.

den 19 Maart.

Cornelis Johannes van Veldhoven, vendumeester, met Janna Lammerts van Buuren, beide geboren en wonende alhier.

den 25 Maart.

Cornelis Henricus van Dam, schoenmaker, geboren te Wilnis, met Gijsberta Rijnders, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Leonardus Schippers, metselaar, met Cornelia Johanna van Rhee, beide geboren en wonende alhier.

Willem van Steenwijk, schrijnwerker, met Elisabeth Kessler, tapster, beide geboren en wonende alhier.

TE ZAMEN 21 PAREN.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Maart.

Doodgeb. zoon van Maria Wilhelmina Petronella Vecreschild, bij de Geertebrug.

Doodgeb. zoon van Herman de Boer, buiten de Tolsteegpoort.

Johan Christiaan van Hall, Officier van gezondheid 25 j., aan de Waardpoort.

Bernardus Nitrerau, matroos, 33 j., Hospitaal.

Hermanus Boerwinkel, tamboer bij de 5 Afd. Inf., 23 j., Hospitaal.

Gijsberta Johanna Geertrudis Göbels, 2 m., Servetsteeg.

Gerrit Rijswijk, werkmán, 54 j., aan de Pelmolen.

Doodgeb. zoon van Johannes Maarschalkerweerd, buiten de Catharijnepoort.

den 3 Maart.

Doodgeb. zoon van Hendrik van Dijk, Korte Viesteeg.

Maria Mulder, 6 m., in de Brandsteeg.

Stephanus Hollink, fuselier bij de 12 Afd. Inf. 20j, Hospitaal.

Doodgeb. zoon van Dirk van Zijdveld, aan de Jacobiebrug.

Gijsbertus de Tiger, 84 j., buiten de Wittevrouwepoort.

Gijsbertus Boer, 29 j., buiten de Wittevrouwepoort.

den 4 Maart.

Hendricus van Helsdingen, 3 w., in de Gortsteeg.

Justus van Helsdingen, 3 w., in de Gortsteeg.

Doodgeb. zoon van Bernardus van Luijn; Geertekerkhof.

Hendrik Cousijnse, catechizeermeester, 83 j., buiten de Waardpoort.

Adrianus van den Brink, fuselier bij het depot der 14 Afd. Inf., 33 j., Hospitaal.

den 5 Maart.

Johannes Christiaan van Laar, 48 j., Predikheerenkerkhof.

Cornelis de Geest, metzelaar, 41 j., in het krankzinnigenhuis.

Fredrica Voorbrink, huisvr. van
Matthijs Hoonings, bediende,
51 j., Kreupelstraat.

den 6 Maart.

Jan Wiliem van Steenwijk,
kleermaker, 50 j., Teelingstr.
Gijsbert van den Brink, fuselier
bij de 3 komp. van 't reserve
batt. der 12 Afd. Inf. 24 j.,
Hospitaal.

Josephina van Dreumel, naaister,
27 j., Lange Smeesteeeg.

Gijsbertus Bongenaar, 2 j., 5 m.,
buiten de Wittevrouwepoort.

den 7 Maart.

Jacobus Johannes Vierbergen, 6
w., buiten de Catharijnepoort.

Adriana Johanna van Zon, 5 w.,
Lange Nieuwstraat.

Adriana van der Tol, huisvr. van
Johannes Rijahard, 30 j., Neude.

den 9 Maart.

Ambrosius van der Maal, 1 j.,
5 m., Voorstraat.

Pieter Noppen, 1 m., buiten
de Catharijnepoort.

Doodgeb. zoon van Petrus Mar-
chal, Hamburgerstraat.

Hendricus Staal, fuselier bij de
12 Afd. Inf., 20 j., Hospitaal.

Anton Abrea, jager bij 't korps
jagers van Cteerens, 36 j.,
Hospitaal.

Gerrit de Graaff, 5 j., 5 m.,
Jacobiekerkhof.

den 10 Maart.

Jacobus Feliks, verwer, 84 j.,
Watersteeg.

Alijda Dikkers, huisvr. van Jo-
hannes van Neukerken, 50 j.,
aan de Viebrug.

Anna Christina van Seppenwolde
56 j., Oudkerkhof.

Izaak Schoester, werkmán, 55 j.,
Jansbrug.

Maria van Loggem, 8 j. en 11
m., Zandstraat.

Vincent van Tiggelen, smidsknecht
58 j., Weijstraat.

den 11 Maart.

Anna Maria Versteegen, 10 d.,
bij de Wittevrouwepoort.

Saartje Renes, wed. Jan Woerd-
man 82 j., Nicolaaskerkhof.

den 12 Maart.

Nicolaas Martin Johan van Bar-
neveld, 24 j., voor Klarenburg.

Johanna Slingerland, huisvr. van
Philippus Tiesing, 52 j., in de
Zilversteeg.

den 13 Maart.

Pieter van den Berg, 8 w.,
Ballenmakerstraat.

Cornelis Antoon van Meerte,
schipper, 31 j., aan boord van
het schip genaamd *Elisabeth*
liggende buiten Tolsteeg wijk K.

den 14 Maart.

Frederik Michaël Coelen, 20 j.
en 7 m., St Janskerkhof.

den 16 Maart.

Ida Antonia Folmer, ongeh.,
80 j., Bartholomei gasthuis.

Cornelia Gijssels, ongeh., 78 j.,
Lijnmarkt.

Johanna Catharina Laheij, 5 w.,
buiten de Waardpoort.

Hermanus van Rossum, 6 m.,
Abstede.

Pieter van Geelen, 1 j. en 6 m.,
buiten de Wittevrouwepoort.

Geurt Jacob Gores, 8 d., buiten
de Tolsteegpoort.

Hendrica Vernee, huisvr. van
Arie Hermanus Willems, 22
j., Korte Smeesteeg.

den 17 Maart.

Pieter de Groot, 2 j., Geerte-
steeg.

Doodgeb. zoon van Godefridus van
der Kamp, buiten de Waard-
poort.

den 18 Maart.

Lambertus Jacobus Mark, 6 d.,
Brandsteeg.

Steventje Polleman, ongeh., 62
j., Janskerkhof.

Petronella Vermaas, wed. Johan-
nes Jacobus Rijkland, 93 j.,
Geertekerkhof.

den 19 Maart.

Maria Olbeek, huisvr. van Abra-
ham Okkeloen, 58 j., Nieuwe
Gracht.

Doodgeb. zoon van Albertus Kes-
nig, buiten de Waardpoort.

Maria Bos, huisvr. van Albertus
Kesnig, 36 j., buiten de Waard-
poort.

Doodgeb. zoon van Fredrik Reeders,
aan de Plompetoren.

Doodgeb. zoon van Fredrik Reeders,
aan de Plompetoren.

den 20 Maart.

Jan Hendrik Terwogt, onderwij-
zer, 61 j., Janskerkhof.

Helena Koks, ongeh., 29 j.,
buiten de Waardpoort.

Agnes van der Tems, wed. Willem
Klinkvis, naaister, 82 j., Stroo-
steegje.

den 21 Maart.

Wilhelmina Quint, gehuwd aan
Gerrit van Haarlem, afwezig
70 j., buiten de Catharijnep.
Cornelis Albertus Miltenburg, 9
w., Oude Kamp.

den 23 Maart.

Johanna Leonarda Sakkers, 7
m., Jacobickerkhof.

Mr. Joan Philip Verloren, advo-
caat, 33 j., Bregittestraat.

Jannetje van den Berg, wed. Dirk
Willem Kerkkamp, naaister,
72 j., achter de Wal.

den 24 Maart.

Cornelis Penneweerd, werkman,
37 j., buiten de Tolsteegpoort.

Peter de Roock, secretaris der
stad Utrecht, 72 j., aan de
Hamburgerbrug.

Aggenis van Amerongen, wed.
Christiaan Coops, winkelierster,
74 j., Lange Jansstraat.

Ernestina Reijters, wed. Gotlieb
Fredrik Hitzeman, 75 j.,
Zalestraat.

den 25 Maart.

Johanna Resina de Saver, 1 m.,
Stroosteegje.

Adriana Theodora Eskes, huisvr.
van Bartholomeus Johannes Ett,
37 j., Maliebaan.
Johannes Pretten, rentenier, 86
j., Hamburgerbrug.

den 26 Maart.

Pieter Sijm, schutter bij de 2de
afd. Noord-Holl. schutterij,
31 j.
Abram Horum, gepensioneerd
militair, 85 j., Watersteeg.
Arie Vianen, 50 j., Bergstraat.
Wander de Puis, 1 j. en 5 m.,
Zilversteegje.
Leendert Zaaijers, schutter bij
de 3de afd. Noord-Brab. schut-
terij, 45 j., in de kazerne ge-
naamd het Kinderhuis.

den 27 Maart.

Francina Charlotta Diderica Beata
Baronesse van Spaen, huisvr. van
Jan Hendrik Baron van Lijnden
van Lunenburg, 71 j. en 5 m.,
kromme nieuwe Gracht.
Martinus Atteveld, werkman, 38
j., buiten de Waardpoort.
Arie Ruis, werkman, 69 j., buiten
de Waardpoort.

den 28 Maart.

Hendrica Vervoort, huisvr. van
Arie Veenendaal, 78 j., kort
Ademstraat.

Christian Bismark, gepensioneerd
Sergeant, 80 j., buiten de
Catharijnepoort.

Anna Henrietta van der Brugghen,
wed. van Jonkheer Anne Willem
Frebentau van Wilmsdorff,
rentenierster, 80 j., Voorstraat.
Hendrica Johanna Sniijders, 2
j., Masegast.

Doodgeb. zoon van Anthonie Jan-
sen, Nicolaïkerkhof.

den 31 Maart.

Geertruida Verdierse, wed. Jo-
hannes Lucas, 65 j., Pieters-
kerkhof.

Agatha Jansen, wed. Okker Maars-
seveen, werkster, 55 j., buiten
de Waardpoort.

Klaas Marsbag, Metzelaar 54 j.,
Voorstraat.

Johanna van Werkhoven, wed.
Nicolaas Pens, 63 j., Magda-
lenesteeg.

Gerarda Niekerk, wed. Dirk Pauw,
72 j., buiten de Waardpoort.

Cornelia van Wijk, wed. Abraham
Coenraad Erfkens, 88 j., Rict-
steegje.

Paulus Cornelis Bindels, 4 j.,
7 m., buiten de Wittevrouwe-
poort.

Cornelis Anraad, 83 j., Barthe-
lomci gasthuis.

Er zijn in de maand MAART 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht . . . . . 63.
— — — — — Vrouwelijk geslacht . . . . . 38.

Totaal . . . . . 101.

Geboren . . . . . 181.

Overleden . . . . . 101.

Dus meer geboren dan overleden . 80 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Doodgeboren.	12.	Transport.	87.
Borsttering.	7.	Kanker.	1.
Ontsteeking in de Blaas.	1.	Kinderziekte.	1.
Geelzucht.	1.	Longtering.	1.
Tering.	5.	Spruw.	1.
Zenuwkoortsen.	3.	Stikzinking.	1.
Slijmziekte.	3.	Gevolgen van de Kraam.	1.
Waterzucht.	7.	Zenuw - zinkingkoorts.	1.
Verval van krachten.	20.	Bezetting op de Borst.	1.
Stuipen.	10.	Slagaderbreuk.	1.
Beroerte.	1.	Ontst. in 't heupgewricht.	1.
Water in de Borst.	5.	Verdronken.	1.
Borstkwaal.	8.	Slijmtering.	1.
Koortsen.	2.	Zuur in de ingewanden.	1.
Buik - waterzucht.	1.	Roodvonk.	1.
Klierziekte.	1.		
	87.		101.

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.	
Doodgeboren.	12	»	12.	Transport.	45	15	60.	
Beneden het jaar.	10	7	17.	» 45 » 50 »	2	1	3.	
Van 1 tot 5 jaar.	5	1	6.	» 50 » 55 »	5	3	8.	
» 5 » 10 »	1	1	2.	» 55 » 60 »	1	2	3.	
» 10 » 15 »	»	»	».	» 60 » 65 »	1	3	4.	
» 15 » 20 »	»	»	».	» 65 » 70 »	1	»	1.	
» 20 » 25 »	7	1	8.	» 70 » 75 »	1	6	7.	
» 25 » 30 »	1	2	3.	» 75 » 80 »	1	3	4.	
» 30 » 35 »	5	1	6.	» 80 » 90 »	6	4	10.	
» 35 » 40 »	3	2	5.	» 90 » 100 »	»	1	1.	
» 40 » 45 »	1	»	1.					
	45	—	15	—	63	—	38	—
			60				101.	

LIJST

DER

VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

Den 14 Maart 1835, door den
Notaris STEVENS.

No. 1. Een Huis, Erve en Grond, buiten de Tolsteegpoort, oostzijde van den Vaartschen Rijn, wijk K, no. 98. Grondlasten *f* 18,84. Toegewezen voor *f* 900. Gekocht door den Heer *P. Maas*.

No. 2. Eene Schuur met eene Scheepstimmerwerf, als voren:

No. 3. Eene Scheepstimmerwerf, gelegen als voren. No. 2 en 3 zijn toegewezen voor *f* 1860. Gekocht door de H. H. Gebroeders *Robert*.

Den 21 Maart 1835, door den
Notaris C. LENS.

No. 1. Een Huis, Erve, Grond en Tuin, aan de noordzijde van de Ganzenmarkt, wijk G, no. 8.

No. 2. Een Huis, Erve en Grond, naast het voorgaande, wijk G, no. 9. Beide Percelen zijn toegewezen voor *f* 8970. Gekocht door den Heer *G. Post*.

Den 23 Maart 1835, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.

No. 1. Een Heerenhuis, Erf, Grond en Tuin enz., aan de westzijde van de Oude Gracht, tusschen de Smee- en Geertebruggen, wijk B, no. 50. Grondlasten *f* 96,18.

No. 2. Een Huis, Erve en Grond, naast het voorgaande Perceel, wijk B, no. 49. Grondlasten *f* 21,75. Beide Percelen zijn opgehouden voor *f* 16350.

No. 3. Een Winkelhuis, met Kelder enz., aan de oostzijde van de Choorstraat, het 2de huis van de Stadhuisbrug. wijk D, no. 2. Grondlasten *f* 29,70. Toegewezen voor *f* 3505. Gekocht door den Heer *B. Ten Hagen*.

No. 4. Een groote Plaaziertuin, met annexe Huizinge enz., aan de zuidzijde van de Maliebaan, wijk I, no. 265. Grondlasten *f* 55,25. Toegewezen voor *f* 6550. Gekocht door den Heer *J. A. P. de Vree*.

OORSPRONG EN KORTE GESCHIEDENIS

VAN DE

BIBLIOTHEEK

DER

UTRECHTSCHIE HOOGESCHOOL.

---

*Ignorare quid possideamus, quamvis sit
exiguum, non decet.*

VAN HEUSDE.

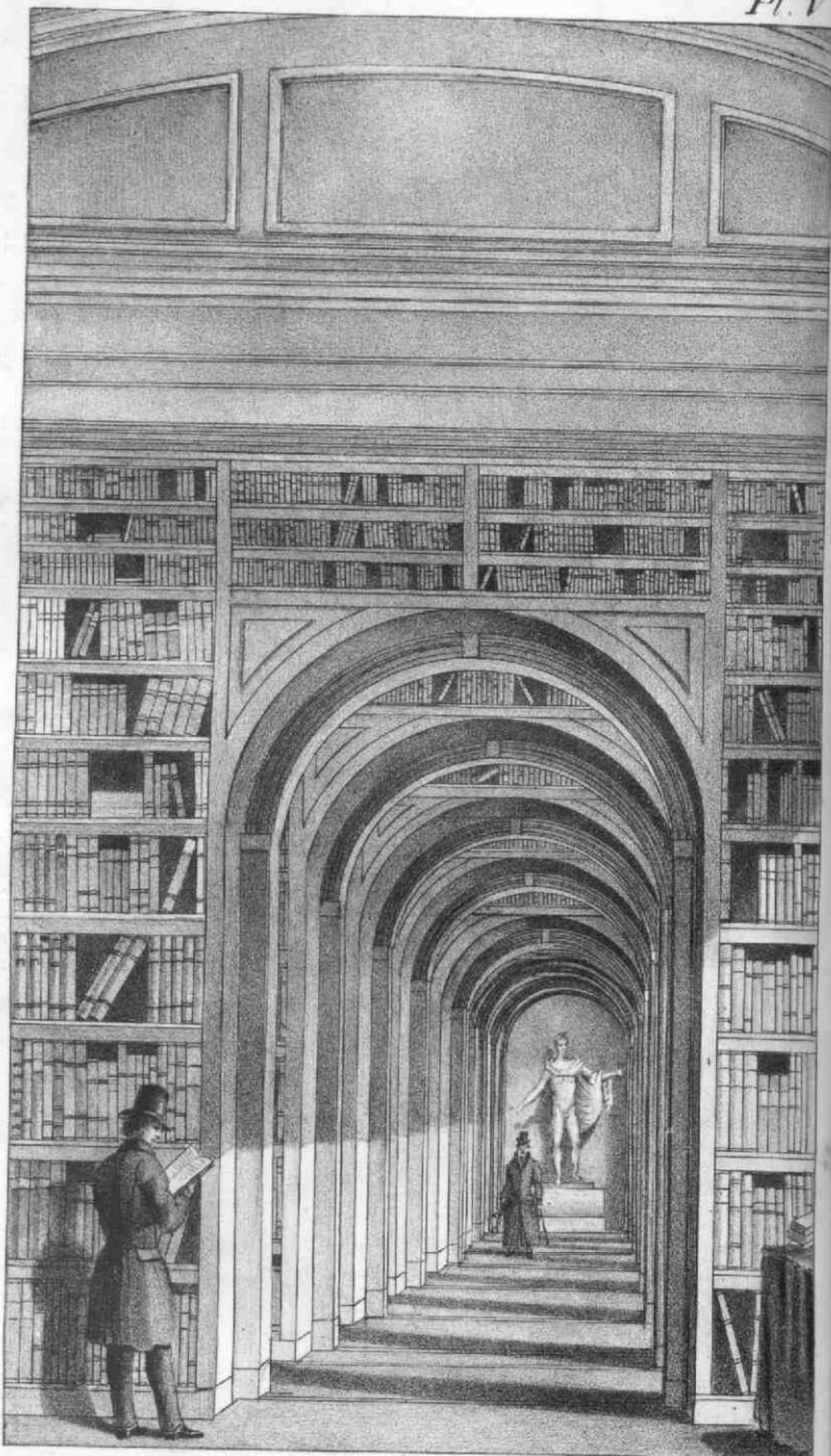

De boekerij van 's lands Hoogeschool te Utrecht, ofschoon niet kunnende wedijveren met groote Bibliotheken wat het getal harer boekdeelen betreft, daar hetzelfde nog geene 28,000 bereikt heeft, en ofschoon het getal der zoogenaamde zeldzame of kostbare werken in evenredigheid klein is, doet voorzeker voor geene boekerij ter wereld onder in den vrijen geest harer instellingen, en het nut dat zij daardoor algemeen verspreidt. Laat ons echter, alvorens eene beschrijving van dezelve te geven gelijk zij thans zich bevindt, een weinig terug treden, en haren oorsprong uit echte bronnen geput, opgeven.

In het jaar 1581 bestond in deze stad nog geene algemeene Bibliotheek; de boeken het eerst hiertoe bijeengebragt bevonden zich toen nog in de verschillende kloosters en conventen; doch in dit jaar en in het volgende, toen men begonnen is *ten behouff der fortificatien* eenige kerken af te breken en kerkelijke goederen te verkoopen, heeft men het plan gevormd

I. D.

11

tot eene stads boekerij, waarvan men in het *dage-
lijksch boek der stedelijke regering* met de volgende
woorden vindt gewag gemaakt: 8 Novemb. 1581. *Om
bij inventaris af te eysschen de boucken onder de
collegien en de conventen noch zynde, om dair of
een biblioteque te mogen maken, syn gecommitteerd
Floris van Wede en Jacob de Pottere.*

In het voorbijgaan, als op de bibliotheek eigenlijk
geene betrekking hebbende, zij hier gezegd dat men
dit besluit wel in verband kan brengen met het plan
om binnen deze stad eene hoogeschool op te rigten;
welk plan van dien tijd af, onophoudelijk de stede-
lijke regering heeft bezig gehouden, gelijk blijkt uit
verschillende besluiten en commissien tot onderzoek,
over de mogelijkheid daartoe in eene stad, welke zoo
gunstig voor eene academie gelegen is, dat volgens
NIPOORT (*) zich reeds vroeger alhier geleerden neder-
zetten, die uit lust en tot oefening het burgerlijk
regt en de Rom. geschiedenis hebben onderwezen:
hij voegt er bij dat PAUS ADRIAAN VI., uit liefde tot
zijne geboortestad in zyn heeft gehad een letterkun-
dig collegie of illustre school alhier te stichten, en
daartoe het prachtig huis, bekend onder zijnen naam,
heeft laten bouwen; doch in het volbrengen van zyn
voornemen door eenen onverwachten dood is verhin-
derd. Hij geeft dit echter op als eene overlevering
(*verene an falso narratur nescio.*); doch dit geeft hij
als uit drie raadsbesluiten dezer stad gezien te heb-
ben, dat tot de stichting hiervan met de geestelijkheid

(*) J. Niportii orat. in Ill. Gymn. Ultr. inaug. 1634.

en den adel vijftig of meer jaren vroeger is gehandeld; gelijk schrijver dezès de bedoelde besluiten ook heeft gevonden op de dagteekeningen van 30 Augustus 1580, 18 November 1581, en 26 Maart 1582.

Reeds spoedig alzoo nadat deze stad zich in burgerlijke vrijheid mogt verheugen, het gehate kasteel Vredenburg was geslecht, en de stad het ijzeren juk van den Spanjaard had afgeworpen, was men er op bedacht den geest der burgers met kennis en wetenschap te verrijken, en begonnen de Nederlanders te toonen, dat zij als een vrij volk het eerst naar verlichting zouden streven. Er bestond reeds in dit land ééne hoogeschool: de grondlegger onzer vrijheid, de onsterfelijke WILLEM VAN ORANJE had de noodzakelijkheid ingezien voor de bevestiging der pas verkregen, en nog niet verzekerde vrijheid, dat de jonge lieden hun verstand beschaafden, hunnen geest ontwikkelden en hun hart vormden, niet naar de lessen die zij zoo strijdig met de toen in Holland zich openbarende beginselen, in Braband konden ontvangen, maar door eigen landzaten in deugd en vrijheidszin zouden bevestigd worden. In den brief welken hij daartoe den 28 December 1574 aan de Staten van Holland schreef, zegt hij: *dat eene alsoodanige Schole ende Universiteyt niet anders wesen en zal als een vast blokhuyjs ende bewaarenisse der gantsche Landen, ende mede eenen onverbreekelijken bant der eenigheyt van denzelven, niet alleen onder malkanderen, maar ook met alle aanpalende Provinciën.* Der stad Leijden viel het geluk te beurt deze hoogeschool binnen hare muren gevestigd te zien, en waarlijk zij had dit wel verdiend voor hare groote standvastig-

heid en trouw in het verdedigen der goede zaak, hetwelk haar in den zomer van het jaar 1574, gedurende een half jaar een zoo moeijelijk beleg had berokkend. Zij mogt zich reeds in het begiu des volgenden jaars verheugen met de inwijding van deze academie; onze stad, eerst lang daarna; hetwelk door sommigen (*) aan geldgebrek wordt toegeschreven; doch hetgeen mij voorkomt voornamelijk te moeten gezocht worden in de tegenwerking der geestelijken hier ter stede, en in de vele en moeijelijke zorgen der regering, besteed in het aanleggen van bolwerken en andere verdedigingsmiddelen aan deze stad, zoo kortlings door den vijand verlaten.

Doch keeren wij tot de Bibliotheek terug. De aangehaalde redenaar NIPOORT, over de voorregten sprekende die deze stad voor het wetenschappelijk onderwijs oplevert, zegt onder anderen: » Ik wil niet spreken van de openlijke boekerijen die hier talrijk voorzien zijn met de beste boeken, waaronder die voortreffelijke welke aan onze stad door de E. Heeren v. BUCHELL en v. D. POLL zijn gelegateerd, en welke de stedelijke regering besloten heeft van tijd tot tijd te vergrooten en te verrijken.» — Bij deze inwijding bestond de Bibliotheek dus reeds lang, en mag ook het voornemen ter oprigting eener algemeene boekerij en illustre school te zelfder tijd bij de voorstanders van verlichting en beschaving hier ter stede zijn opgevat, de uitkomst heeft doen zien dat eerst vijftig jaren daarna de wensch tot het laatste is vervuld geworden.

(*) Levensbeschrijving van beroemde en geleerde mannen enz. Stuk 2.

Spoedig echter kwam ook de Bibliotheek niet tot stand; de geestelijken wilden gelijk natuurlijk was, niet gaarne hunne goederen verliezen, en meer dan één krachtig raadsbesluit, verzeld van bedreigingen, was er noodig om hen tot de overgave te bewegen. Of echter deze bedreigingen zijn ten uitvoer gebragt laat zich op goede gronden betwijfelen, en het is waarschijnlijk, dat de geestelijken, bij den voortgang welke de hervorming hier te lande maakte hunnen invloed van dag tot dag verminderd ziende, zich eindelijk gewillig aan de besluiten van den stedelijken raad hebben onderworpen.

Aanvankelijk was het plan, deze Bibliotheek te plaatsen in de St. Catharijnekkerk op de Lange, Nieuwstraat, gelijk blijkt uit de volgende resolutie van 29 Januarij 1582. *De Raet ordonneert Mijnheer de Balier (Opziener en Regent), van Sint Catrinen tutrecht de gedeputeerden van de Stadt houders van desen openinge te doen van Sinte Catrinenkerk, ten eynde zy dselve mogen doen approprieren ende toestellen tot een Bibliotheque op pene dat men tselve de facto sal laten doen tsinen coste.* De scherpe toon van dit beveldschrift schijnt te zoeken in eene vroegere weigering van gezegden Regent, gelijk hij ook weder aan dit bevel niet voldeed, maar begon met een rekwest in te leveren, daarbij verzoekende het choor te mogen behouden; doch bij een besluit van 12 Maart deszelfden jaars werd hem dit afgeslagen en hij gelast, hetzelfde binnen acht dagen te leveren aan de Gecommitteerden van den Raad benevens Copijen Authentiek van de fundatie van het Convent en Gasthuis; ook hieraan echter schijnt niet voldaan, en daardoor

het plan om de Bibliotheek in de Catharijnekerk te plaatsen, opgegeven te zijn.

Naar de reden waarom de regent van St. Catharijne wel gedreigd, doch verder tot zijnen dood in het rustig bezit gelaten is van kerk en gasthuis, kan alleen gegist worden: mijn gevoelen is, dat het gasthuis aan dit Convent behoorende, te schoone inrigting was en te goed door dezen Heer werd bestuurd, dan dat men billijk oordeelde hem dit te ontnemen; want zelfs GEROBULUS (*), die van geenen Roomschegezinden iets gunstigs zegt, getuigt van hem: *dat de Balier over dit Gasthuis tamelijk zorg heeft doen dragen; maar dewijl deze de wereld overleden zijnde, hierover nu het opzigt van de E. E. Heeren Staten tegenwoordelijk wordt aangenomen, voorziet hij, dat het nu nog beter gaan zal.*

De aangehaalde schrijver vermeldt de plaatsing der Bibliotheek in de St. Janskerk, met bijvoeging dat zij eertijds van meer boeken zou zijn voorzien geweest, *gelyck men seyt*, (l. 1. p. 76), en het is zeer wel mogelijk, dat de gestrengte ordonnantien der stedelijke regering aanleiding hebben gegeven tot achterhouding van vele boeken; want de meeste besluiten zijn in denzelfden geest als de volgende:

30 Julij 1582. *Om van de procuratoirs van alle de broederschappen, zynde gelegen in de parochiekercke deser stadt en aller anderer broederschappen ofte vergaderingen ofte eysschen staet ende inventaris van alle hoere goederen, ende de onwilligen by pene dairtoe te*

(*) Waerachtig Verhael etc. 1603. p. 60.

constringeren syn gecomiteert Joachim van Schadenbrouck en Henrijk van Riet.

De regering echter moet het nadeelige hiervan spoedig ingezien, en de zucht tot de wetenschappen haar genoopt hebben, dezen letterschat zoo veel mogelijk te bewaren; waartoe zij, ofschoon gelastende waar het *goederen* goldt, eenen verzoekenden en zelfs nederigen toon aannam wanneer het *boeken* betref; want hoe sterk steekt niet de hierboven vermelde ordonnantie af bij het nedrig verzoek slechts vier dagen later gedaan:

3 Augst. 1582. *Floris van Wede Schepen ende Jacob de Pottere Raet syn gecommiteerd om van de Capittellen, Cloosteren ende anderen in 't vruntschap te versoucken dat sy hare boucken ende pulpitra daerse opleggen, dese Stadt willen laten volgen om een bibliotheecq dairaf te mogen vergaderen ende maken in Sinte Catrinekerk, daer een eygelick toeganck ende acces gegost sal werden.*

De overgave echter dezer boeken, ten minste de oprigting van eene Bibliotheek, is niet spoedig gevolgd, en eerst in het jaar 1601 vind ik daarvan gewag gemaakt met de volgende woorden:

21 April 1601. *De librerie wort taliter qualiter bewaert in St. Janskercke by den Coster, daervoor hy jaerlicx geniet f 28 — tselve soude men met meerder aensien cunnen vertrouwen aen een te committeren uyt ten Raede die men de sleutelen daervan soude leveren, prouffiterende hy er aan mede f 18 —*

Uit welke kloosters en conventen de boeken in de Bibliotheek zijn gekomen, heb ik niet in zijn geheel kunnen nagaan: het is bekend dat die der capittelen zijn afgezonderd gebleven, en ook nog heden zonder

eenig nut genoegzaam ongebruikt blijven liggen, terwijl het niet twijfelachtig is of zij zouden eene heerlijke bron opleveren voor den navorscher der vaderlandsche geschiedenis; doch het doelmatig gebruik van dezelve voor deskundigen, zal welligt nog lang tot de *pia Vota* behooren.

Ik heb mij dus bij dit onderzoek moeten bepalen, eenige boeken en handschriften in de Bibliotheek zelve openteslaan, en te zien wat daarin van eenen vroegeren bezitter vermeld werd, hetwelk doorgaans op het eerste blad staat aangeteekend; en hieruit is mij gebleken, dat er boeken voorhanden zijn uit de volgende gestichten:

- E domo S. Hieronymi in Trajecto inferiori.
- » Carthusiensium nove luce S. Salvatoris prope Trajectum inferius.
- » Canonicorum Regularium ordinis S. Augustini in Trajecto.
- » S. Pauli in Trajecto inferiori.
- » Uit het besloten klooster te Bethleem buiten Utrecht.
- » Uit het Convent der nonnen in Iherlm (Jerusalem).

In één handschrift staat het volgende:

Dit boec hoert toe den regularisse tot Sinte Marie ter Goude op die Goude.

De ontvreemding van vele boeken welke vroeger zouden zijn voorhanden geweest, en waarvan GEROBULUS gewag maakt, wordt nog sterker uitgedrukt door ARN. BUCHELIUS in zijne *descriptio Urb. Traj.* zeggende dat: daar niemand de zorg voor deze bibliotheek op

zich nam, zij door velen is verminderd en bijna geheel vernietigd; en geen wonder, het toezigt over dezen letterschat was opgedragen aan den koster der St. Janskerk, die voor deze meerdere werkzaamheid boven zijne *hoofdbezigheid* (het kosterambt) eene jaarwedde van f28 — genoot. Ook bleef dit den Raad niet onbekend; deze zocht het verlorene terug te bekomen, gelijk blijkt uit de twee volgende besluiten:

1 Febr. 1602. *De Raet ordonneert den Rector en de mrs. van St. Hieronimus Schole alle de boucken behorende aent voorz. Convent van St. heronimus ende onder hemluyden berustende, weder te leveren ter plaetsche, daer syluyden deselve hebben gelicht omme by de gecommitteerden tot opsicht der lybery ten register ende int Catalogum gebracht te worden.*

22 October 1604. *Goetgevonden Frater Andreas Monnick van de Predicaren t'ontbieden op morgen voor den noene voor myn Heeren van den Gerechte, ende hem aff te vragen, den naem ende woonplaetsche van de Jouffr. die t'anderen tyden, seeckere boucken 't voorsz. Convent toebehoorende, om te bewaren in handen syn gestelt, ende indien hy van zulcx te doene in weygeringe es, dat men alsdan syn gagie, off Jaerlicx alimentatie inne houden sall. (*)*

Het ligt niet in mijn plan en ook buiten het bestek van dit tijdschrift, de veelvuldige raadbesluiten mede te deelen, waaruit blijken zoude, gelijk ik vroeger gezegd heb, dat de stedelijke regering te veel werk

---

(*) Deze *alimentatie* of *pensioen* werd na het vernietigen der kloosters, aan derzelyer leden toegelegd, zie Gerobulus p. 79.

had om de ontluikende vrijheid te beschermen tegen den aanhang des vijands die haar in deze stad belemmerde, en nog van zoo nabij bedreigde, dan dat zij reeds het bij haar gevormde plan tot stichting eener academie, konde ten uitvoer brengen; voor zoverre deze bibliotheek betreft, zijn alle de stedelijke besluiten gedrukt achter de afzonderlijk uitgegeven voorrede van den Bibliothecaris, den Hooggel. Heer PH. W. VAN HEUSDE, vóór den onlangs gedrukten catalogus.

Spoedig na de oprigting (24 Januarij 1603.) werd de Bibliotheek aanzienlijk verrijkt door een legaat van 's lands advocaat van Utrecht EVERT VAN DE POLL, (*Pollio.*) Van dezen tijd af is het ook waarschijnlijk dat van de boeken een algemeen gebruik is gemaakt; immers ik lees in de besluiten der stedelijke regering van 11 October 1602 dat de executeuren van het testament van E. V. D. P. diens boeken als legaat aanbieden, onder voorwaarde: » een huis of plaats daartoe te » *appropriëren en een ieder daartoe acces te geven;*» welk aanbod na rijpe deliberatiën werd van de hand gewezen, en de executeuren verzocht de boeken alsnu, *volgens testament ten besten nutte van de armen te besteden;* doch in eene vergadering van 24 Januarij daaraanvolgende, kwam men op het vroeger besluit terug, en werden de boeken *tot gerief van de gemeente en de studenten* in de Janskerk gebragt. De studenten waarvan hier wordt gesproken vóór de oprigting eener academie, zijn waarschijnlijk jonge lieden geweest, die de lessen bijwoonden der geleerden, van welke NIPOORT spreekt, en waarvan ik reeds vroeger heb gewag gemaakt.

Deze boeken werden ook toen reeds uitgeleend; want den 23 Mei 1603 werd de opzigter der Bibliotheek geordonneerd de boeken *die uitgeleend waren te repeteren, om bij de Gecommitteerden des Raets in Catalogum gestelt te werden.* Ook werd bij ditzelfde besluit eene verbetering gemaakt in het opzigt, hetwelk van den koster overging op den *Sacrist der Kercke* HELIAS HENDRIKSZ VAN LAMBALCH, die uitdrukkelijk tot opzigter der Bibliotheek werd aangesteld, op eene jaarwedde van *f* 40 - benevens vrijdom van de burgerwacht.

In het jaar 1605, den 4 Maart viel der bibliotheek eene nog aanzienlijker aanwinst te beurt. De Canonnik HUIJBERT EDMONT VAN BUCHELL (*) te Keulen gestorven, had bij uitersten wil eerst zijne godgeleerde, en later alle zijne boeken, uitgezonderd die in de Hoogduitsche taal, aan de Parochie van St. Jacob geschonken; de laatste wilde hij dat te Keulen zouden verkocht worden (†). Of dit geschied zij, en deze boeken door de stedelijke regering alhier, bij de overige gelegateerde zijn aangekocht, dan of zij onder dezelve zijn medegezonden, is mij onbekend; doch zoo veel is zeker dat zij ook tot ons gekomen en nog heden in de Bibliotheek voorhanden zijn. Het zou ook waarlijk te bejammeren zijn geweest, wanneer deze zoo belangrijke boekerij ware versnipperd of verminkt geworden, daar wij door

---

(*) De meesten verwisselen dezen H. E. VAN BUCHELL met den zoo bekenden ARN. BUCHELIUS; anderen noemen hem den grootvader, weder anderen den broederszoon van dezen, doch van denzelfden naam. zie levensbeschr. v. ber. en gel. mannen. St. 2. p. 370; BURMAN, Traj. Erud. p. 38 et scriptt. ab eo laud; Sax. Onom. litt. IV, 167. Deze vergissen zich; zijn tijdgenoot CEREBULUS niet.

(†) Zie zijn testament gedrukt te Utrecht 1795. p. 29.

derzelver bezit ons mogen beroemen op eene verzameling van stukken uit de eerste tijden der hervorming, de godsdienst en geschiedenis van dien tijd betreffende, welke men misschien elders te vergeefs zoo volledig zoude zoeken. Om zich hiervan te overtuigen, sla men in den onlangs in het licht verschenen Catalogus slechts na, op de woorden: Andreas, Jac; Anhalt; Brentius; Bucer; Bugenhagen; Bullinger; Calvinus, Joh; Colonia; Erasmus; Gallia; Gualtherus; Luther; Melancton; Neerlandia; Nigrinus; Reformatio; Oecolampadius; Selnecker; Turcken; Ultrajectum; Zeitung; Zwinglij; alwaar door de zorg van den Zeer Gel. Heer J. J. DODT v. FLENSBURG, (die na eenen arbeid van eenige jaren dezen Catalogus voor de drukpers heeft gereed gemaakt, op eene wijze welke hem den dank van alle bibliographen doet verdienen,) achter elk boek dat uit deze nalatenschap afkomstig is, dit staat aange- teekend: (*ex donat. Buchelii.*) Ook later is de Bibliotheek door geschenken van verschillende begunstigers verrijkt; waaronder voornamelijk uitmunten: het legaat (31 Octob. 1712) van TH. ALMELOVEEN, Prof. te Harderwijk, bestaande uit 12 verschillende uitgaven van QUINTILIANUS in folio, 14 in quarto en 40 in octavo et min. form., zoo als zij achter den ouden Catalogus waren bij elkander gevoegd; en van JO. CORN. BARCHAUSEN, Prof. alhier (24 Januarij 1724), die een aanzienlijk aantal boeken over de natuurlijke historie, en wel de meeste over de Botanie, aan de Bibliotheek heeft geschonken, bestaande uit 66 werken in folio, 62 in quarto, en 42 in octavo et min. form. zoo als de oude Catalogus deze mede aangeeft.

Ofschoon echter deze erfmakingen belangrijk waren, en den bijna zinkenden staat der Bibliotheek, zoo als BUCHELIUS hem noemde, weder eenigzins verhief, veel liet hij te wenschen over: wel zorgde de stedelijke regering, zoo veel in haar was, van tijd tot tijd de boekerij door aankopen te vermeerderen, en bepaalde den 13 Decemb. 1682 dat daartoe jaarlijks *f* 200 - zouden afgezonderd worden, welke door een besluit van 10 Mei 1728 tot *f* 500 - jaarlijks werden gebragt; doch hoe onbeduidend was dusdanige som tot aanvulling eener Bibliotheek waar de behoefte zoo groot was! Ook werd den boekdrukkers opgelegd van elk boek, dat in deze stad zoude gedrukt worden, één exemplaar voor de Bibliotheek af te staan, welk besluit den 9 Januarij 1688 genomen, lang is gehandhaafd, en waaraan zelfs nog kort voor het noodlottige jaar 1810 door sommige drukkers is voldaan; ook deze maatregel echter heeft geenen zichtbaren invloed gehad. Het was eerst na de verheffing onzer hoogeschool tot eene lands Academie, dat door de gunstige beschikking van Z. M. den Koning, zoovele duizende als vroeger honderde guldens tot aankoop van boeken konden worden aangewend, waardoor dan ook de Bibliotheek in korte jaren een gansch ander aanzien heeft verkregen, en bij het onbruikbaar worden van den ouden catalogus, het drukken van eenen nieuwen heeft noodzakelijk gemaakt, welke, gelijk wij gezegd hebben, onlangs is verschenen. Ook strekt de zorg van den Bibliothecaris voornamelijk daarheen dat juist niet zoo zeer dit geld voor zeldzame werken wordt besteed, dan wel voor de zulke welke bij eene goede studie onmisbaar, en echter te

hoog van prijs zijn, om algemeen te worden aangekocht. Hierbij mag men nog steeds van tijd tot tijd roemen op eenige geschenken, waaronder voornamelijk te vermelden staat dat der H. H. Studenten aan onze Hoogeschool, die in het vorige jaar *f* 300 — tot dat einde hebben bijeen gebragt en hoop gegeven dit jaarlijks te vernieuwen.

Welk gebruik wordt nu van dezen schat gemaakt? Wanneer men de vroegere instructien voor den Custos, van de jaren 1640 en 1777 leest, zou men beschroomd zijn eenen voetstap in de Bibliotheek te zetten, ten einde niet doorzocht en doorsnuffeld te worden; en ofschoon ik reeds bij het jaar 1603 gezegd heb dat de boeken werden uitgeleend, zelfs bij de laatste instructie wordt dit zoo moeijelijk gemaakt, dat men liever geene boeken zoude willen ter leen bekomen, dan bij elk derzelve den Bibliothecaris lastig vallen om eene schriftelijke vergunning, met vermelding van den titel enz. (*). Van dit alles echter bestaat niets; op de daartoe bepaalde uren, namelijk

(*) Dit alles heeft niet kunnen beletten dat in het jaar 1673 de Graaf DE SO. LOBIGNIERUS en STEFFA, broeder van den Franschen Commandant hier ter stede, een zeer zeldzaam boek met Italiaansche verzen op zijn woord van eer heeft geleend, en niet terug gebragt. De Latijnsche brief waarin GRAEVIVS, die hiervan ooggetuige geweest was, dit aan den Secretaris der stad voert vermeldt, is gedrukt achter de voorrede des Cat. van Pr. v. HEUSDE, en berust in handschrift bij de Theolog. Facult. dezer Academie. Ik maak te eerder gewag van dezen brief, die in het jaar 1698 door G. is geschreven om tot bewijs te strekken van het gebeurde in deze stad, tijdens dezelve door de Franschen was bezet, omdat daardoor genoegzaam wordt wederlegd het gevoelen van sommigen, dat de Bibliotheek in dien tijd door de Franschen zoude zijn geplunderd.

iederden werkdag van één tot twee, doch des Woensdags en Zaturdags tot vier uren, staat de Bibliotheek open niet alleen voor geleerden, maar voor een ieder die daartoe den toegang begeert. Hier ziet men eenigen aan eene tafel de nieuwste nommers der tijdschriften lezen, daar weder anderen boeken uitnemen, welke zij met toestemming van den Custos, na alvorens eene regu daarvoor geteekend te hebben, gedurende drie weken naar hunne woonplaatsen mede nemen; want hoewel de instructie van den Custos als nog inhoudt, dat hij alleen aan gepromoveerde personen en predikanten boeken zal mede geven, is het echter den tegenwoordigen Custos, den zeer Gel. Heer J. H. Kocu, op zijn uitdrukkelijk verzoek, ten einde de bibliotheek van meer algemeen nut te doen zijn, op zijne verantwoordelijkheid toegestaan, ook aan anderen, dan de uitdrukkelijk bij de wet bevoegden, boeken mede te geven, zonder dat hiertoe de tusschenkomst van den bibliothecaris vereischt wordt; hetgeen voor dezen zoowel als voor de gebruikers een groot gemak geeft, en waarvan het gevolg is, dank zij deze milde inrigting, dat het onophoudelijk uitnemen en terugbrengen eenen zeer gunstigen invloed op de beschaving der studerende jeugd uitoefent.

Het inwendige der Bibliotheek beschouwd hebbende, zullen wij met nog een enkel woord gewag maken van de plaats zelve.

Het Choor der St. Janskerk, alwaar de boeken zedert twee eeuwen hadden gestaan, was meer geschikt om deze te bewaren, dan wel de gebruikers uittelokken. Wanneer men niet door dringende noodzakelijk-

heid tot een bepaald doel derwaarts werd gedreven, schuwde men het kleine poortje waar men binnen moest kruipen om in het hol gebouw met steenen bevloerd, in weinige oogenblikken eene verkoudheid zich op den hals te halen; daarbij had de geheele inrigting een zoodanig aanzien, dat een onkundige gemakkelijk tot de verkeerde gevolgtrekking komen konde, dat geleerdheid en somberheid steeds gepaard moesten gaan. En nogthans op deze plaats getroostte zich de Hoogleeraar ACKERSDIJK, toen Secretaris van H. H. Curatoren dezer Academie, na het jaar 1815, uit zucht om den grond te leggen tot een nuttiger gebruik van de boeken, eenen nieuwen Catalogus te maken, welke tot leiddraad konde verstreken bij het gereed maken van den thans gedrukten; — Op deze plaats was het dat de Heer KOCH, zedert ruim twee en dertig jaren Custos, zeventien jaren doorbragt, en er zijne gezondheid bij opofferde! — Doch ook hier blonk de vaderlijke zorg van onzen beminden Koning uit. De danszaal bij het voormalig paleis van LODEWIJK NAPOLEON werd tot eene Bibliotheek ingerigt, en de boeken derwaarts in het jaar 1819 overgebragt. Deze zaal, waarvan de afbeelding hier wordt mede gedeeld, is hoog verwelfd en met smaak gestukadoord; zij heeft zeventien ramen, en is verdeeld in acht kamers, welke in elkander loopen door eene breede opene poort, terwijl het gezicht stuit op eene nis, waarin een fraai Apollo beeld, naar dat van het *Belvidere*, een geschenk van wijlen den Ed. Groot Achtb. Heer Mr. W. H. DE BEAUFORT, in leven President Curator dezer Hoogeschool. Iedere kamer heeft twee ramen, dus zestien tot aan het einde der

zaal, terwijl daar achter, in eene afzonderlijke kamer met één raam, de handschriften worden bewaard.

Om in de zaal te komen gaat men eerst door een vertrek, des winters behoorlijk verwarmd, en geschikt tot lees-kamer voor hen, die, zonder de boeken in hunne bijzondere woning te begeeren, dezelve aldaar wenschen na te slaan; vervolgens komt men in eene voorzaal, alwaar de weinige gedenkstukken der oudheid welke hier aanwezig zijn worden bewaard, en welke versierd is met de geschilderde afbeeldsels van H. E. VAN BUCHELL en J. G. BARCHAUSEN, alsmede met de borstbeelden van E. OTTO, A. VAN DRAKENBURG, P. VAN MUSSCHENBROEK en D. MILL (*), vervaardigd door den vermaarden CRESCANT en aan de Bibliotheek vereerd op den 3^{en} Mei 1745 door den Ed. Geb. Heer VAN MOLLEM.

In de zaal zelve zijn de boeken in dier voege gerangschikt, dat aan elk zijne bijzondere plaats, zoowel naar het vak als het nummer is aangewezen, op zulk eene gemakkelijke wijze, dat zelfs een vreemdeling in weinige oogenblikken zich met de plaatsing kan bekend maken, en den catalogus opslaande, zonder eenige hulp of teregtwijzing met weinig moeite het gezochte kan vinden.

F. B. A.

(*) Zie over deze Sax. onom. litt.

Spaarbank.

Utrecht heeft geene spaarbank meer; de tegenspoeden van 1830 veroorzaakten eene groote daling der staatspapieren, waarin het kapitaal dier bank belegd was; en zij die hun geld in bewaring gegeven hadden, bekwamen het toen met aanmerkelijk verlies terug. De weinigen, die het niet terugnamen, kunnen zich het gunstige toeval van de tegenwoordige rijzing der fondsen ten nutte maken, om met weinig of geene schade hunne spaarpenningen weder te bekomen; maar de bank is inderdaad te niet gegaan en tot nog toe niet hersteld. Allen die belang stellen in het lot van die talrijke klasse onzer stadgenooten, welke weinig of geen vermogen bezitten, kunnen het verlies der Spaarbank niet genoeg betreuren; en zij zullen het gewis niet euvel opnemen wanneer ik de aandacht daarop tracht te vestigen.

Van de vele middelen die de menschlievendheid bedacht heeft, om de rampen der armoede weg te nemen of te verminderen, is er welligt geen dat zekerder zijn doel bereikt, en tevens minder opofferingen vereischt. De meergegoede behoeft alleen te bewaren en met zorg te beheeren, wat de mingevoede zelf opspaat. Er wordt dus vooral opoffering gevorderd van eenigen tijd, en hoe velen hebben hiervan eenen over-

vloed die hunzelve tot last is. Vele andere inrigtingen van weldadigheid, hoe goed ook gemeend, hebben haar doel gemist, en zelfs het kwaad, waartegen zij bestemd waren, op eene schrikbarende wijze vergroot. Dit doet wel eens ontmoedigd terugtreden; doch ten onregte. De ondervinding en de wetenschap kunnen ons de oorzaken van die teleurstellingen doen kennen, en ons voor nieuwe bewaren. Doch als men de oogen sluit voor dat licht, en blijft doen hetgeen goed scheen maar inderdaad kwaad was en is, dan kan men gewis geene goede uitkomst verwachten. Om hiertegen te waarschuwen, biedt zich welligt eene andere gelegenheid aan. Doch de spaarbanken behooren tot die weinige inrigtingen, welke de wetenschap als ten uiterste nuttig aanraadt, en welke bij de ondervinding algemeen door goeden uitslag bekroond zijn.

De groote oorzaak der armoede is het gebrek van voorzorg bij de lagere standen; nergens heeft naar evenredigheid zoo veel weelde en verspilling plaats als bij de armen, en dit maakt juist hunnen toestand zoo wanhopig. Hun bestaan moeten zij vinden in de vruchten van hunnen arbeid; doch die wordt niet onafgebroken gevorderd; zij worden door ziekte of andere omstandigheden nu en dan daarin verhinderd; het loon voor hun werk is niet altijd even hoog. Wanneer nu het dagelijksch inkomen de behoeften overtreft, ziet men meestal dat die overvloed met de grootste onbezonnenheid verteerd wordt. In de groote fabrieksteden wordt niet zelden het werkvolk daardoor trager, en wil, wanneer de dagloonen hooger worden omdat er veel werk is, niet meer dan vijf, vier, somtijds drie dagen

in de week arbeiden; meer nog wordt het hooge loon dadelijk verbrast. Wanneer naderhand het werk ontbreekt of schaarsch is, bevinden diezelfde lieden zich in den bittersten nood. Men heeft dikwijls berekend, dat hetgeen zij gedurende het jaar verdienen volkomen genoegzaam was om hen te doen bestaan, indien zij slechts het te veel van den eenen tijd gebruikten om het te kort van den anderen tijd aan te vullen. Wanneer wij opmerken hoe juist in den zomer het meest verdiend wordt, terwijl in den winter de meeste behoeften plaats hebben, kunnen wij ons zeer wel verklaren, dat bij overvloed van werk en genoegzame beloning toch in het ergste jaargetijde zoo veel armoede geleden wordt. Hetzelfde heeft plaats met den ouderdom, die voor gebrek zoude kunnen bewaard blijven, indien men in vroegeren leeftijd daarop bedacht was geweest. De oorzaak van de armoede en van de verdorvenheid, die haar verzelt, ligt dus hoofdzakelijk in het gebrek aan voorzorg. Dat mededeelzaamheid daarin niet voorzien kan, behoeft thans geen betoog meer: geene mildheid kan het ledig aanvullen, dat geene grenzen heeft. Het groote middel is gelegen in de bevordering van voorbedachtzaamheid bij de lagere standen. Blinde mededeelzaamheid werkt het tegendeel uit; doch zeer bevorderlijk daarvoor zijn de spaarbanken. Wanneer men aan den minvermogende de gelegenheid verschaft, om in voorspoedige dagen hetgeen hij missen kan op te sparen, en zich daardoor eenen kleinen schat te vergaderen, die hem naderhand te stade komt; zoo mag men hopen, dat het genoeg van het langzaam vermeederen van dien schat, van de

zekerheid voor de toekomst, van de onafhankelijkheid die daardoor verkregen wordt, bij hem den lust tot orde, tot ingetogenheid zal opwekken; en dus de grove uitspattingen in de dagen des overvloeds zoo wel als de nood in de dagen van schaarschheid meer en meer zullen verdwijnen.

Dit is eene maatschappelijke verbetering die bereikbaar is, en die men zich dus mag ten doel stellen, al zijn ook de eerste stappen om daartoe te naderen eenigzins moeilijk en langzaam.

Zullen de spaarbanken aan dit heilzaam oogmerk voldoen, dan behooren zij de hoogst mogelijke zekerheid op te leveren, en eenige rente van het kapitaal te geven, waardoor het verkieslijk wordt het gespaarde aan haar toe te vertrouwen boven het onvruchtbaar behouden in eigene bewaring.

Wanneer met den penning die bestemd kan zijn om in den hoogsten nood, in de behoefte van den verlaten ouderdom te voorzien, in bewaring neemt, zoo moet men dien als een heilig pand beschouwen, voor wiens veiligheid men alles aanwendt wat menschelijke voorzorg vermag. Ik zoude het daarom als zeer wenschelijk beschouwen dat men het fonds der Spaarbank geheel onafhankelijk maakte van eenig staatspapier. Laat de rijke kapitalist hieraan zijne schatten toevertrouwen, zich zelfs in de kansen van rijzing en daling verlustigen; doch hieraan behoorde het kleine gespaarde kapitaal van den geringen man niet te zijn blootgesteld. Het gebeurde in 1830 kan ons ten overvloede hiervan overtuigen.

Ik weet wel dat het veel moeilijker is het geld op

eene andere, volkomen veilige wijze te beleggen, doch het is niet ondoenlijk, en in de zorg hiervoor zoude nu juist de weldaad liggen welke men kan bewijzen. Wanneer men de rente voor de inleggers stelt op drie ten honderd, geloof ik dat men in de gelegenheid zijn zoude, om de belegging op onderpanden van vaste goederen of beleeningen uit te kiezen en ruim die rente te verkrijgen; zoodanig dat volgens alle berekening geen gevaar hoegenaamd voor verlies zoude aanwezig zijn. Hier doet zich echter eene zwaarigheid op, die ik mij niet ontveins. Hypotheken zijn uit hunnen aard voor banken ongeschikt, dewijl men het geld niet spoedig genoeg en naar willekeur kan terug verkrijgen. Hoewel dus het kapitaal verzekerd ware, zoude de Spaarbank kunnen verlegen zijn om aan de inleggers het hunne weder te geven wanneer zij dit vorderden. Om hierin te voorzien zoude ik denken dat de goede gezindheid van eenige rijke inwoners van onze stad volkomen toereikend zoude zijn, indien zij zich wilden verbinden om, in geval de Spaarbank zich mogt in verlegenheid vinden, ter zake dat het kapitaal, dat de inleggers terug verlangden, niet dadelijk konde worden ingevorderd, alsdan dat kapitaal voor te schieten tot dat die invordering zoude geschied zijn. Zulk een voorschot zoude zonder gevaar van verlies plaats vinden; en ik zoude mij zeer moeten bedriegen indien niet een groot aantal onzer stadgenoten gaarne dit nuttig gebruik wilden maken van de talenten die hun zijn te beurt gevallen. Eenvoudiger zoude het nog zijn indien zij zelve de geldopnemers zijn wilden en hunne vaste goederen daarvoor verbinden, tevens de

verplichting, om in geval van nood het opgenomen kapitaal dadelijk terug te geven, op zich namen. Zij zouden daardoor de zekerheid hebben, dat die nuttige welwillendheid hun nimmer aanmerkelijke schade zoude kunnen veroorzaken. Doch ik stel mij voor dat men dit minder gaarne doen zoude dan zich tot eenig voorschot verbinden. Eenige dagen vooruit te waarschuwen, kan men aan de inleggers, die eene som van b. v. meer dan f 25, - terug verlangen, voegzaam voorschrijven; en het is dan in het verloop van dat getal dagen dat de waarborgers (indien ik ze zoo noemen mag) zich verbinden zouden, als het noodig was, zekere som als voorschot te bezorgen. Dit zoude nog alleen te pas komen in buitengewone omstandigheden, want in den dagelijkschen loop van zaken zoude men de berekeningen wel zoo kunnen maken, dat voorschot geheel niet noodig was of de inschikkelijkheid van een onzer cassiershuizen daarin ligtelijk konde voorzien.

Indien men de Spaarbank in Utrecht op deze wijze konde inrigten, zoude zij zich, geloof ik, gunstig boven vele andere onderscheiden, en zij zoude zich kunnen behoeden voor een ander gevaar waartegen het niet overbodig zijn zal te waarschuwen, namelijk dat van afhankelijk te worden van politieke gebeurtenissen. Het is van het grootste belang dat de Spaarbank geheel op zich zelve sta, van de regering geenerlei ondersteuning behoeve en ook in geenerlei betrekking daarmede kome. Het is ver van mij dat ik de goede gezindheid en de werkelijke begunstiging der regering voor de Spaarbanken in twijfel trekke, die zijn on-

deranderen te Rotterdam gebleken, waar het stedelijk bestuur in 1830 de Spaarbank is te hulp gekomen, en haar in staat gesteld heeft om zonder korting uit te betalen. Doch juist hierin vinde ik het grootste gevaar: de regering is nu geldopnemer van de bank geworden met de welwillende verplichting om het geleende kapitaal als het noodig is dadelijk aan de bank terug te geven. Doch wie geeft de verzekering, dat niet eenmaal juist dezelfde gebeurtenissen die de inleggers naar de bank doen vloeijen om het hunne weder te vragen, het stedelijk bestuur buiten de mogelijkheid kunnen stellen om het van de bank opgenomen kapitaal uit te betalen, zoo zoude eene Spaarbank zich buiten staat kunnen bevinden om hetgeen zij in bewaring genomen heeft, terug te geven, juist dan als de inleggers er het meest behoefte aan hebben. Indien de Spaarbank het groote maatschappelijke nut zal opleveren, waartoe zij bestemd is, zoo behoort zij voor zulke schokken beveiligd te zijn, en verheven boven politieke omkeringen; althans zoo veel naauwgezette voorzorg dit vermag. Hiertoe is het noodzakelijk dat zij alle betrekking met de regering vermijde; en ik zoude daarom aanraden om dit beginsel onder de grondregelen van eene nieuw op te rigten Spaarbank in onze stad op te nemen. De geschiedenis van ver de meeste circulatiebanken in Europa is meer dan voldoende om deze voorzorg te wettigen.

Ik heb voorgesteld om de renten op drie ten honderd te bepalen. Dit is wat lager dan de gewone opbrengst van kapitaal. Hierdoor zoude het verlies gedeekt worden, dat de bank lijdt wanneer soms eenig

geld renteloos moet liggen, omdat de veilige gelegenheid tot het beleggen niet dadelijk gevonden wordt. Verder zoude langzamerhand eenig kapitaal uit de overgeschotene renten ontstaan, dat als waarborgfonds tegen onverhoopte verliezen zoude strekken. Door de rente niet hooger te stellen zoude men ook het misbruik voorkomen, dat meer gegoeden hunne kapitalen in de spaarbank brengen, om die veilig te beleggen. Men zoude zelfs indien sommige dit deden hierin eenig voordeel voor de bank kunnen zien, die doorgaans wat meer zoude kunnen ontvangen dan de drie ten honderd die zij aan de inleggers zoude voldoen. Indien men, zoo als dit elders geschiedt, de renten slechts alle vier maanden berekent, en voor den tijd, die vóór of na dien termijn verloopt, en geene vier maanden bedraagt, geene renten toestaat, zoo wordt ook hierdoor nog eenig voordeel voor de bank geboren; en tevens een grond te meer waarom rijkere kapitalisten hun geld niet ligt in de spaarbank zullen brengen. Men heeft in eenige reglementen aan het bestuur de vrijheid voorbehouden, om wanneer het oordeelt dat des niet te min onbevoegden (waarvoor deze banken niet bestemd zijn) hun geld aanbieden, dit af te wijzen. Mogelijk ware die bepaling ook hier doelmatig, hoewel ik het wenschelijk zoude vinden dat men ze missen koede, om de willekeurigheid waartoe zij aanleiding kan geven.

Indien, hetgeen ik vurig wensch, eene nieuwe spaarbank op vaste grondslagen in onze stad tot stand wordt gebragt, zoude ik ook raden om van de ondervinding hier en elders verkregen gebruik te maken

om het boekhouden en alles wat men gewoon is de détails te noemen, zoo volkomen mogelijk in te rigten. Dit is van veel meer belang dan men oppervlakkig denken zoude: de grootste duidelijkheid behoort met de meeste eenvoudigheid vereenigd te worden, vooral in eene inrigting die voor eene onbepaalde uitbreiding moet vatbaar wezen. Ik heb toevallig de spaarbank van Rotterdam eenigzins nader leeren kennen, en, zoo ik mij niet bedrieg, munt die uit door doelmatige wijze van bestuur. Mogelijk zoude haar voorbeeld voor de onze kunnen bevorderlijk zijn, en gewis zouden door hare bestuurders de inligtingen met groote welwillendheid worden verstrekt.

Ik sprak hiervoor van eene *nieuwe spaarbank*. Dit moet zij inderdaad zijn, zal zij wel slagen, geene voortzetting van de oude, die door de tegenspoeden van 1830 is te niet gegaan, en die geen vertrouwen meer zoude wekken. Het is noodig dat bekend gemaakt en aangetoond worde, dat de nieuwe bank tegen dergelijken gevaren beveiligd is, en dat voor de toekomst zulke maatregelen van zekerheid genomen zijn, welke het volkomenste vertrouwen verdienen. De belangstelling van die onzer stadgenooten, welke namen men gewoon is bij de inrigtingen van weldadigheid vermeld te vinden, en welke de behoeftigen als hunne beschermers en weldoeners beschouwen, zal gewis de algemeene deelneming en het groote nut bij de lagere standen ten uiterste bevorderen. Moge die belangstelling aan de nieuwe spaarbank ten deel vallen.

Onderstaand Handschrift is ons
medegedeeld, door den Hoog
Wel Geb. Heer Jonkhr. *G. J.*
Beeldsnijder van Voshol.

Waren (?) noch
Luiden die het heu-
gen mocht dat se 3
waren. Als den Heer
van der Haar, Gent,
Slancommandeur.

*Binnen Utrecht dit jaar 1671 waren deze die Caros-
sen hielden.*

Jonker Jasper van Lienden.

H. tot Mijnden.

Capelle H. tot Schalkwijk.

Heer van Wulven.

Heer van Renswoude.

Jonker Peter Ruijsch.

Opperschout Ruijsch.

Vrouw van Sandenburg.

† Vrouw van Brakel (*).

De Land Commandeur.

† Jonker Steland.

Vrouw van Bomewal.

H. van der Lier.

H. van Amelisweerd.

H. van Voorn Panhuijsen.

H. van Rijnesteijn Casembroot.

H. van Amerongen.

H. van Zuijlesteijn.

H. van Jepema.

Lt. Colon. Grim.

Vrouw van der Haer.

Vrouw van Hardens.

H. van Hoencoop.

H. van Arlanderveen.

Jonker van Zuijlen, Lieutenant.

Vrouw van Deijl.

Evert van Weede, in de Staten.

Kasper Schade, in de Staten.

Nipoort, Raadsheer.

Borger Nellesteijn.

Jacob van Dinter, Zeepsieder.

Borger Foeijt.

Jacob Martens.

Jacob Liefding.

Majoor Weede.

Godijn.

Vrouw van Boelesteijn.

Raadsheer Parmentier.

H. van der Hoolk.

H. van Oudegeijn.

(*) De namen met † gemerkt zijn onduidelijk.

Capiteijn Westreenen.
 Colonel Golsteijn.
 H. van Zuijlen.
 H. van Dukkenborg.
 Joffer Mulard.
 H. van der Aa.
 H. van Rijsenborg.
 Jonker van Deuren.
 Jonker Rossum.
 Vrouw van Jutfaas.
 Vrou van Hoeflaken.
 Jonker de Ridder.
 Jonker de Ridder.
 Joffer Pick.
 H. van Klijn Poelgeest.
 Barth. de Gruijter.
 van de Bemde.
 Marees H. tot Moersbergen.
 Joffr Haex.
 Pittersson.
 Jan Coenen.
 Heuft.

Mamuchet H. tot Hoedringen.
 van der Meulen.
 van der Laan.
 Kerkruch.
 van Neerden.
 Tromp.
 Laurens Schas.
 Nicolaas van Roijen.
 Schuijl.
 Joffr Harsing.
 Benthem.
 De Reuter.
 Griffier Berk.
 Gerobulus.
 Adv. de Raad.
 H. van den Hem.
 van der Marsche.
 Pocijt.
 Kritbitz.
 Smitzer.
 Touchain.

Vrouw Louijse de Colignij, vrouwe van Prins Willem van Oranje, werdt van Dorth na Delff gebragt, op een gemeene open wagen. Ende sij brachten dezelve Carosse mede uijt Vrankrijk. Waarna Prins Maurits gebruikte een veldkoets: die voor ende achter, op ende neder, of verdekt ende ongedekt koste gemaakt worden: *At. zema 't eerste boek syner Hystorien*, p. 107.

MERKWAARDIG VONNIS.

Op den 28 Junij 1598 was een jongeling van een sterk ligchaam en schoone gestalte, die buiten de Waardpoort woonde, om vele misdaden welke hij bedreven had, en hem des doods schuldig maakten, vereordeeld om gehangen te worden. De bewoners echter van deze voorstad hielden sterk aan op zijne vrijlating, welke hij dan ook op de volgende plegtige wijze verwierf. Hij werd naar de strafplaats op het Vreeburg geleid, en zag aldaar door den scherprechter en zijne knechts alles naar gewoonte verrigten; de ladder stond aan de galg, de strop was gereed, hij zelf gebonden, men zong den lijkzang: ziet toen stond daar ook een schoon jong meisje van 18 jaren of daaromtrent, om vergiffenis voor hem te erlangen, gelijk eene bruid met eenen bloemenkrans om het hoofd, en deze werd aan hem na het aanheffen van eenen psalm, op zekere voorwaarden en na voorafgaande vermaningen, openlijk door eenen geestelijken in den echt verbonden, terwijl het omstaande volk zijne gebeden voor hem opzond. Deze plegtigheid werd bijgewoond door den plaatsvervanger van den Kommandant onder wien hij gediend had, en bij het einde van dit spelletje klapten de knechts van den scherprechter in de handen.

Uit Buchelius, Descr. Urb. Traj.

HERRINNERINGEN DER MAAND.

1249. 4 April. Overleed OTTO VAN HOLLAND 36ste bisschop van Utrecht, die bij zijne huldiging het Bissdom met zware schulden beladen vondt. Hij bragt hetzelfde door zijne wijze regering, die 16 jaren duurde, ten koste van zijne eigene goederen in eenen bloeienden staat. (*Batavia sacra*).

1713. 11 April. De vrede te Utrecht gesloten op dezelfde plaats waar voorheen de Wittevrouwe Abdij stond, hetwelk destijds een fraai en groot huis met een ruim voorhof was, en in eigendom toebehoorde aan den Heer ANTHONY VAN ASCH VAN WYCK, kanunnik van St. Pieter enz., wordende hetzelfde, staande de onderhandelingen, betrokken door Milord JOANNES ROBINSON, bisschop van Bristol, eersten plenipotentiaris van Engeland op het Congres. In onzen tijd was dit huis bekend onder den naam van het huis van *Athlone*, zijnde in 1829 ingerigt tot de Willems-Kazerne. Deze algemeene vrede werd gesloten tusschen bijna alle staten van Europa, terwijl te gelijker tijd tractaten van koophandel tusschen de bijzondere staten, ieder naar deszelfs belangens getroffen werden. De grondslagen van dit vredesverdrag hadden zulk eenen gunstigen invloed op geheel Europa, dat gedurende een derde van eene eeuw de rust in dat werelddeel bijna onafgebroken voortduurde (*).

(*) Zie L. E. Bosch, de Willems-Kazerne voorheen de Wittevrouwe Abdij, bij den Uitgever dezes gedrukt.

Statistiek.

Vervolg van pag. 134.

Eene tweede opmerking ons voorgekomen, is deze: Dat bij den Burgerlijken stand onder het getal der overledenen, ook tevens die van 's Rijks Hospitaal zijn begrepen geworden; welke wij vermeenen dat hiervan moesten afgezonderd zijn. Te Utrecht toch bevindt zich het Groote Rijks Hospitaal, waarin zieken en gekwetsten van alle oorden worden opgenomen en waarvan het getal naar gelang der omstandigheden, meer of minder aanzienlijk is. Zij die dus in dit Hospitaal overlijden, kunnen wel niet gerekend worden tot den burgerlijken stand van Utrecht te behooren, waarom wij van gedachten zijn, dat dit getal, bedragende volgens onze 3^e en 7^e tabel 1519, van dat der overledenen afgetrokken en dus in plaats van 24,427 tot het getal van 22,908 over de 20 jaren van 1815 tot en met 1834, verminderd moet worden.

Het jaarlijksch getal van overledenen zoude alsdan bedragen als volgt.

In 1815 getal overledenen	1117.	
af in 't Hospitaal.	58	
	<hr/>	1059.
— 1816 getal overledenen	1028.	
af in 't Hospitaal.	43.	
	<hr/>	985.
— 1817 getal overledenen	1272.	
af in 't Hospitaal.	12.	
	<hr/>	1260.
— 1818 getal overledenen	1146.	
af in 't Hospitaal.	15.	
	<hr/>	1131.
	<hr/>	
Transporteren.		4435

	Transport.	4435.
— 1819	getal overledenen	1043.
	af in 't Hospitaal.	. 21.
		<u>1022.</u>
— 1820	getal overledenen	884.
	af in 't Hospitaal.	. 12.
		<u>872.</u>
— 1821	getal overledenen	1031.
	af in 't Hospitaal.	. 21.
		<u>1010.</u>
In 1822	getal overledenen	1010.
	af in 't Hospitaal.	. 44.
		<u>966.</u>
— 1823	getal overledenen	1170.
	af in 't Hospitaal.	. 40.
		<u>1130.</u>
— 1824	getal overledenen	1082.
	af in 't Hospitaal.	. 30.
		<u>1052.</u>
— 1825	getal overledenen	1060.
	af in 't Hospitaal.	. 50.
		<u>1010.</u>
— 1826	getal overledenen	1157.
	af in 't Hospitaal.	. 95.
		<u>1062.</u>
— 1827	getal overledenen	1166.
	af in 't Hospitaal.	. 79.
		<u>1087.</u>
— 1828	getal overledenen	1150.
	af in 't Hospitaal.	. 91.
		<u>1059.</u>
— 1829	getal overledenen	1512.
	af in 't Hospitaal.	. 41.
		<u>1471.</u>
— 1830	getal overledenen	1243.
	af in 't Hospitaal.	. 98.
		<u>1145.</u>
— 1831	getal overledenen	1929.
	af in 't Hospitaal.	. 393.
		<u>1536.</u>
— 1832	getal overledenen	1628.
	af in 't Hospitaal.	. 216.
		<u>1412.</u>
— 1833	getal overledenen	1668.
	af in 't Hospitaal.	. 103.
		<u>1565.</u>
— 1834	getal overledenen	1131.
	af in 't Hospitaal.	. 57.
		<u>1074.</u>

Gheel totaal 22,908 overledenen.

Onze verdere opmerkingen en vergelijkingen, zullen wij in een volgend nummer mededeelen.

Wij hebben ons voorgesteld van tijd tot tijd eenige bijzonderheden, aangaande de gewone- en jaarmarkten dezer stad mede te deelen. Hiertoe in de gelegenheid gesteld zijnde, beginnen wij met eene opgave van het getal paarden, hetwelk bij de laatst gehouden Palm- paardenmarkt van 13 April jl. aan de verschillende kantoren dezer stad is aangegeven. Men kan echter onzes inziens, stellig rekenen, dat buiten deze een driehonderdtal voor deze markt bestemd, de vorige dagen aan de Bilt en elders reeds koopers vonden en bijgevolg aan de stadsbelasting niet onderhevig waren. Zie hier de opgave :

Ridderschapsvaart	227	Paarden.
Roodebrug	14	—————
Vaartschen Rijn	110	—————
Waardpoort	4	—————
Wittevrouwenpoort	92	—————
Catharijnepoort	254	—————
Tolsteegpoort	227	—————
	<hr/>	
	928	Paarden.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil,
1 April 1835.	4 el	24 dm.
15 —————	4 —	39 —
30 —————	4 —	65 —

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

Binnen Utrecht en derzelver Voorsteden,

IN DE MAAND

April 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 April.

Amelia Angelique Wilhelmina Isabella Susanna, *dochter van Jan Mauritz Graaf van Lijnden en Elizabeth Susanna Singendonck.*

den 2 April.

Elbert, *zoon van Jan van Stroc en Maria Teunissen.*

Cornelia Lamberta, *dochter van Cornelis van Vlooten en Adelberta Rijnberg.*

Johanna, *dochter van Wouter Boomers en Johanna Enklaar.*

Margaretha Josephina, *dochter van Joseph Gerrit Broeder en Margaretha Alida Groenhuijzen.*

den 3 April.

Arie, *zoon van Johannes Gentenaar en Clasina Burner.*

Cornelis, *zoon van Tijmen Hamoen en Jannetje Oskam.*

Johannes, *zoon van Adrianus van Dort en Maria van Wierst.*

Theodora, *dochter van Theodorus Kuijltjes en Cornelia de Vos.*

den 4 April.

Theodorus, *zoon van Arnoldus Agterberg en Maria van Zijl.*

Alida Maria, *dochter van Willem Parree en Sara Elia Willems.*

Jacob, *zoon van Jacob Kuijper en Juliana Christina Boer.*

Maria Agnes, *dochter van Anthonie van Steijn en Maria Agnes Peters.*

den 6 April.

Petronella Maria Cornelia, *dochter van Paulus Marinus Verbeek en Maria Petronella Thiel.*

Frederica Wilhelmina, *dochter van*
Andreas Tigges *en* Helena van
Kell.

Veronica, *dochter van* Johan Hom-
mericht *en* Veronica Jaeger.

Jacobus, *zoon van* Pieter Wenckes
en Anthonia van Bekkem.

Maria Johanna, *dochter van* Mat-
thijs van Vlooten *en* Maria van
Oort.

Jan, *zoon van* Hendrik Heijn *en*
Wilhelmina Pop.

Johanna, *dochter van* Enje Spijk.

Johannes, *zoon van* Geertruida
van Vliet.

den 7 April.

Jacob, *zoon van* Evert van den
Berg *en* Metje van den Heuvel.

Dirk, *zoon van* Jacobus Deuvelinge
en Christina Hogelander.

Adriana Johanna, *dochter van* Jan
Verbrugh *en* Adriana van der
Sloten.

den 8 April.

Wilhelmina, *dochter van* Johannes
de Braake *en* Wilhelmina Meij.

den 9 April.

David Gerardus, *zoon van* Johannes
David Leusden *en* Johanna Ma-
rija Verhoesen.

Johannes Petrus, *zoon van* Johan-
nes Fredrik Vries *en* Petronella
Vreeswijk.

Theodorus, *zoon van* Gerardus Pe-
perkamp *en* Petronella Jaspers.

Arie, *zoon van* Matthijs Nieuwpoort
en Alida Verbeek.

den 10 April.

Christiaan, *zoon van* Nicolaas van
Dranc *en* Geertje Bougelaar.

Jacomina, *dochter van* Jacobus de
Leur *en* Elisabeth de Bouter.

Pieter Hendrik, *zoon van* Johannes
van Olderen *en* Anthonia Johan-
na Oliedam.

Theodora, *dochter van* Johan Kas-
tenhout *en* Margaretha Lomans.

Nicolaas, *zoon van* Hendrik Ade-
laar *en* Aletta Salet.

Dorothea, *dochter van* Johannes
Helders *en* Anna Servaas.

Johannes, *zoon van* Jacobus van
Hassel *en* Johanna Maria Bogaard.

Johann Fredrik, *zoon van* Johan
Peter Betram Carel Knipper *en*
Femmetje Reede.

den 11 April.

Theodora Hendrica, *dochter van*
Dirk de Brieder *en* Charlotta
Schut.

Elisabeth Gerarda, *dochter van*
Rcinier Hendriks *en* Helena
Margaretha van Meeteren.

Theodorus, *zoon van* Hendrik van
Dijk *en* Geertruij Hoonakker.

Anthonie Willem, *zoon van* An-
thonie Willem Wilten *en* Hen-
dricka Catharina Elisabeth Bonte.

Johannes Leonardus, *zoon van* Ge-
rardus Groeneveld *en* Johanna
Catharina Groeneveld.

den 13 April.

Agatha, *dochter van* Hendrik van
Appeldoorn *en* Maria van Leeu-
wen.

Gerrit Hendrik, *zoon van* Gerrit
Frederik Lebbe *en* Christina
Doornberg.

Rutger Jan, *zoon van* Evert Ruth

Vermeer en Maria Sophia van
der Linden.

Johanna, *dochter van* Johannes
Klesman en Treijntje Roos.

Elisabeth, *dochter van* Willem van
der Linden en Elisabeth Men-
delaar.

Anthonia Johanna Adriana, *doch-
ter van* Pieter Johannes Asselman
en Johanna Sakkers.

Hendricus Martinus Johannes,
zoon van Abraham Bernardus
Ockeloën en Mechtelina Vernee.

Alida, *dochter van* Johannes Rei-
nier Tollenaar en Geertruida
Rebecca van der Kast.

Jan Richie, *zoon van* Johannes
Bernardus Sutherland en Hen-
derika Coersen.

Catharina Elisabeth, *dochter van*
Laurens Johannes Schadee en
Johanna Elisabeth Bletgen.

Philip Franciscus, *zoon van* Philip
Emanuel Winck en Maria Fran-
cina van den Heuvel.

den 14 April.

Charles Fredric, *zoon van* Charles
Fredric Martijen Adriana Jacoba
Aarinksen.

Lena Belia, *dochter van* Jan Jacob
van Dijk en Walburg Willemina
Faddegon.

Anthonie, *zoon van* Franciscus van
Helsdingen en Everdina Kop-
penhout.

Catharina Johanna, *dochter van*
Hendricus Franciscus Ebbing en
Catharina Lakens.

Thomas, *zoon van* Arnolda van Veen.

Hermanus, *zoon van* Hermina
Groothand.

den 15 April.

Hendrik, *zoon van* Cornelis van
Ham en Dirkje Weerdenburg.

Johanna Elisabeth, *dochter van*
Bernardus van der Steen en
Maria Catharina de Feu.

Clarus Anne Cornelius, *zoon van*
Anthonij Justus Kruijder en
Alberdina Florijn.

den 16 April.

Jacob, *zoon van* Marc Bronkhorst
en Rosetta van Lier.

Wilhelmina, *dochter van* Willem
Bosquion en Wilhelmina van
Helsdingen.

Catharina, *dochter van* Johannes
Koldenhoven en Cornelia Pot.

Agnes Hermina Gerarda, *dochter
van* Petrus Cohu en Joanna Ja-
coba van Loendersloot.

Johannes, *zoon van* Paulus van
der Horst en Judith de Kruijf.

Christiaan Johan Marinus, *zoon
van* Dirk van Geelen en Helena
Jacoba van Beek.

Maria Elisabeth, *dochter van* Johan
Georg Jorg en Adriana van der
Linden.

Johanna Cornelia, *dochter van*
Anthonie Voerman en Cornelia
van Dijk.

den 17 April.

Wilhelmus Gijsbertus Christopho-
rus, *zoon van* Gerardus Ludovi-
cus Keultjes en Joanna Martina
Muller.

Johannes Baptist, *zoon van Valen-
tijn Krooman en Catharina Fijn.*

Nicolaas, *zoon van Johannes Mar-
tinus Burgers en Maria Janselina
Lam.*

Jan, *zoon van Jan van Egmond en
Hendrica Koos.*

Cornelis Hubertus, *zoon van Jaco-
bus Rieff en Elisabeth Snijders.*

den 18 April.

Johannes, *zoon van Johannes de
Kok en Anna Arnoldina van
Engelenburg.*

Elisabeth, *dochter van Johannes
Weerdenburg en Alida van Gel-
kum.*

Jacobus, *zoon van Jacobus van
Renssen en Catharina van Dam.*

den 20 April.

Gerritje, *dochter van Pieter van
Maanen en Wilhelmina Spelt.*

Arie, *zoon van Hendrik van der
Wurff en Hendrica Ockhuijsen.*

Johannes Marinus, *zoon van Tennis
van Basten en Wilhelmina Ver-
haar.*

Aletta Maria, *dochter van Bernar-
dus Johannes Wilbrink en Jo-
hanna Aletta de Bruijn.*

Margaretha Catharina, *dochter van
Arnoldus Stoutenberg en Johanna
Elisabeth Jong.*

den 21 April.

Gerrit Hendrik, *zoon van Jacobus
Johannes Lebbe en Willemina
Rennert.*

Johannes Gerardus, *zoon van Ge-
rardus van Slingerland en Ca-
tharina Jodina van Stenis.*

Barend, *zoon van Albertus Roelofs
en Johanna Jacobs.*

Helena, *dochter van Rijnier van
Vreeswijk en Aletta van den Berg.*

Dirk, *zoon van Johan Hendrik
Meelen en Aagje Iking.*

Aletta Geertruida Magdalena, *doch-
ter van Toers Schubart en Mar-
garetha Elisabetha Nickerk.*

Johanna Josephina Christina, *doch-
ter van Jacobus Burgers Jz. en
Hendrica Christina Weusman.*

den 22 April.

Johannes Alexander, *zoon van
Joannes Nicolaa en Elisabeth
Coenders.*

den 23 April.

Theodora Josephina, *dochter van
Isaak van Gorkom en Anthonia
van Hensbergen.*

Johannes Mattheus, *zoon van Mat-
theus Fonville en Gerritje Groe-
neveld.*

Frans Laurens, *zoon van Jacob
Iman Cornelis de Vriese en Anna
Maria Hendrina Wolldorff.*

Jan, *zoon van Arie Verbeek en Lot
Visee.*

Geertruida Cornelia Francina, *doch-
ter van Dirk van der Steld en
Cornelia Maria Pilaar.*

Theodora, *dochter van Johannes
Huisen en Jacoba Mulder.*

den 24 April.

Helena Catharina Petronella, *doch-
ter van Martinus Geul en Gerritje
Lauwerier.*

Willem, *zoon van Anthonius van
Soelen en Dina van Rijn.*

Christiaan Hendrik, *zoon van*
Christiaan Hendrik Jenner *en*
Elisabeth Soet.

Brand Hendrik, *zoon van* Teunis
Jacobsen *en* Janna Geertruida
Schild.

Albertus, *zoon van* Dirk Aarsen *en*
Johanna Elisabeth Lorette.

Johannes Hermanus, *zoon van* Jo-
hannes Hermanus Hoonakker *en*
Johanna Lautenslager.

Theodorus Franciscus, *zoon van*
Theodorus van Rijn *en* Maria
Susanna Rosalia Reindre.

Franciscus, *zoon van* Hendricus
Kuipers *en* Hendrica van Wijk.

Sibilla Regina, *dochter van* Anna
Wilhelmina Staal.

Gerrit Nicolaas, *zoon van* Nicolaas
Dirk Kemink *en* Alida Margaretha
Meijster.

Wilhelmina Carolina, *dochter van*
Willem Fredrik Thämer *en* Agnes
Burgemeester.

den 25 April.

Pieter Johannes, *zoon van* Leonar-
dus Ummels *en* Maria Zwartjes.

Elisabeth, *dochter van* Wijnand
van der Wel *en* Elisabeth van
Dijk.

Wilhelmus, *zoon van* Johannes
Driessen *en* Johanna van den
Berg.

den 27 April.

Mozes, *zoon van* Jacob Hartog
Lankhout *en* Betje Mossel.

Elisabeth Sara Antoinetta, *dochter*
van Hendrik Gerard de Vries

en Wijnanda Adriana van der
Meulen.

Jacoba, *dochter van* Cornelia Grim-
melikhuijsen.

Teuntje Clasina, *dochter van* An-
dries Noordanus *en* Petronella
Geijsen.

Hendricus Johannes, *zoon van* Jo-
hannes Wijkmans *en* Geertruida
van der Voorn.

Gijsbertus, *zoon van* Jan van der
Grift *en* Jacobje van Wagenveld.

Jan Gerard, *zoon van* Willem Bouw-
meester *en* Hendrikje van den
Heuvel.

Johannes Hendrik, *zoon van* Wil-
lem Hendrik Versteeg *en* Corne-
lia Ladrak.

Pieter Jacobus, *zoon van* Jacobus
van Amersfoort *en* Steventje
Brockhuijsen.

Arnoldus Gerhardus, *zoon van*
Arnoldus Gerhardus Brusse *en*
Debora Johanna van Waning.

den 28 April.

Cornelis, *zoon van* Weerdenaar
Lit *en* Grietje Verkroost.

Eduard, *zoon van* Christiaan van
Vreeswijk *en* Johanna Elisabeth
Korver.

Anna Wilhelmina, *dochter van*
Charles Frederic Affourtit *en*
Cornelia Polder.

den 29 April.

Bernardus *zoon van* Wouter Wil-
helmus Trompert *en* Jannetje
Hogendoorn.

Paulus, *zoon van* Cornelis Weijers
en Willemijntje van Mourik.

Catharina Cornelia, *dochter van*
Johannes Pieter Aarssen en Ma-
ria Magdalena Geefhuijzen.

Albertus, *zoon van* Willem Staa-
ring en Theodora Wilhelmina
Schouten.

Rosina, *dochter van* Everardus
Buijen en Alberta van Rooijen.

Christina Johanna Elsebe, *dochter*
van Johannes Isaak de Haart
en Christina Elsebe de Haart.

den 30 April.

Cornelia, *dochter van* Cornelia
van Wieffering.

Er zijn in de maand APRIL 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht . . . . . 76.
» » Vrouwelijke » . . . . . 55.

Doodgeborenen van het Mannelijke geslacht. . . . . 5.
» » » Vrouwelijke » . . . . . 6.

Totaal. . . . . 142.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen. . . . . 3.
» dochters. . . . . 4.

Totaal. . . . . 7.

» Tweelingen (doodgeboren). . . . . 1.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 April.

Johannes van Lopik, Zakkendra-
ger met Johanna Margaretha de
Groot, werkster, beide geboren
en wonende alhier.

Johannes Zantwijk, sergeant bij
de mobiele schutterij van Utrecht
geboren alhier, met Janmetje
Vat, geboren te Hoefelaken
Provincie Gelderland, beide
wonende alhier.

Eduard Castrop, metzelaar, met
Hendrika Burgemeester, wedu-
we, herbergierster, beide ge-
boren en wonende alhier.

den 8 April.

Cornelis van de Peppel, bediende,
met Piaternella Tieson, beide
geboren te Wageningen en
wonende alhier.

Coenraad van Elzen, schippers-
knecht, geboren te Mijdrecht,
met Antonia van Rooije, werk-
ster, geboren en beide wonende
alhier.

Aalbertus Verkerk, kantoorbe-

diende, met Geertrui Antonia
Scheffer, beide geboren en wo-
nende alhier.

den 10 April.

Jacob van Swieten, ontvanger
der directe belastingen en ac-
cijnsen te Westervoorde, Pro-
vincie Gelderland, geboren te
Rotterdam, wonende te Wes-
tervoorde, met Johanna Gover-
dina Polders, geboren te Gori-
chem, wonende alhier.

den 22 April.

Johannes Josephus le Brun, ge-
boren te Naarden, met Aletta
Gesina Swillens, geboren en
beide wonende alhier.

Albert van Beusekom, hovenier,
met Petronella Hardenberg,
hovenierster, beide geboren en
wonende alhier.

den 29 April.

Hendrik Lamie, kleermaker, met
Mechtelina Niekerk, beide ge-
boren en wonende alhier.

Georg Daniel Man, kamerdienaar geboren alhier, met Hindrina Garridina Meijerink, dienstbaar, geboren te Ulser in het Graafschap Bentheim, beide wonende alhier.

Cornelis van Dijk, weduwnaar, timmerman, geboren alhier, met Marie Sibille Elleman, weduwe, naaister, geboren te Kleef, beide wonende alhier.

Johann Jacob Spangenberg, schrijnwerker, geboren te Nien-dorff in het Hertogdom Holstein, met Hendrina de Raad, weduwe, slijtster in dranken, geboren en beide wonende alhier.

Dirk Monrooij, schoenmaker, geboren alhier, met Marya Bussink, dienstbaar, geboren te Ede, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.

Wilhelmus Oostveen, hovenier, met Maria Rietveld, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Flantua, hovenier, met Cornelia Wetten, blekersmeid,

beide geboren en wonende alhier.

Kornelis Arnoldus van Leeuwen, weduwnaar, kamerbehangen, geboren en wonende alhier, met Johanna Catharina Fooy, dienstmeid, te Sint Omer in Frankrijk, en wonende te Rijnauwen.

Johannes van Munster, koetsier, geboren te Culenburg, met Gerarda Meesen, geboren en beide wonende alhier.

Bartholomeus Hubertus van Brussel, schilder, geboren te Maarsen, met Jannigje van Vliet, dienstbaar, geboren te Polsbroek, beide wonende alhier.

den 30 April.

Jacobus Julius Emanuël Friedrich Schroeter, geboren te Delft, met Justina Willemina van Os, geboren en beide wonende alhier.

Carolus Antonius Ludovicus Rodelstuntz, droogist, geboren te Breda, met Martienetta Carelina Bol, geboren en beide wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 April.

Jacoba Hendrica Pak, 5 dagen,
Koestraat.
Doodgeb. dochter van Hendricus
Goossens, achter het Vleesch-
huis.

den 2 April.

Willem Roelofs, 4 w., buiten de
Waardpoort.
Cornelis Johannes Combee, 6 j.,
Zonstraat.
Jan Jacobus Hendriks, 3 j. 3 m.,
Viebrug.
Johannes Zwarts, 4 w., Teeling-
steegje.

den 3 April.

Sija Maria Schorteldock, ongeh.,
naaister, 36 j., Ridderschap-
straat.
Ida Lamberta Vermeulen, huisvr.
van Jan Marinus Spoor, 24 j.,
te Giessen Nieuwkerk.
Doodgeb. dochter van Elisabeth
Schrams, Catharijnestraat.
Adriana de Jong, wed. Gerardus
Vermeulen, 79 j., Meipoortje.

Catharina Bronstrink, wed. Mar-
tinus Nak, 75 j., L. Nieuwstr.
Steven Foppoly, schaarslijper,
78 j., Catharijnestraat.
Wilhelmina Hooper, gesep. vrouw
van Johannes Jacobus Dumans,
55 j., Servetsteeg.
Anthonia Catharina Maria van
Everdingen, 24 j., Marieplaats.

den 4 April.

Hendrik Hoornenburg, circa 80 j.,
Vreeburg.
Theodora Ivo, ongehuwd, 19 j.,
Marieplaats.

den 6 April.

Coenraat Rood, 2 m., Elisabeth-
straat.
Aaltje Rubens, 18 d., Hekel-
steegje.
Johannes Petrus Huinck, messen-
maker, 72 j., Volderbrug.
Doodgeb. dochter van Anna Capel,
Zuilesteegje.
Dorothea Angelino, huisvr. van
Tileman Bongarts, 84 j., Wees-
brug.

Marritje van Oostveen, ongeh.,
80 j., Marieplaats.

den 7 April.

Doodgeb. zoon van Wilhelmina
van Rooij, Pauwsteeg.

den 8 April.

Doodgeb. dochter van Jacobus
Hasselman, buiten de Tolsteeg-
poort.

Jannetje van Hasselt, huisvr. van
Hendrik Vesselo, 71 j., Tucht-
huissteegje.

Wouter van Luijn, zeilenmaker,
73 j., buiten de Waardpoort.

Johanna Freijters, wed. Gijsber-
tus Achterberg, rentenierster,
63 j. en 2 m., Hamburgerbrug.

den 9 April.

Doodgeb. zoon en dochter van
Anthonius Willems, Lauwer-
steegje.

Gottlieb Ender, gepens. militair,
circa 63 j., Vissersteegje.

Johanna Maria Sophia Kruijff,
3 j. en 6 m., ABC straat.

Theodorus Harmsen, 14 d., Juf-
ferstraat wijk G.

den 10 April.

Cornelis Hendricus Kusters, 3 j.
10 m., Lange Nieuwstraat.

Johann Heuns, koopman, 17 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

den 11 April.

Petronella Theodora Kinnegim,
5 w., buiten de Waardpoort.

Frans Porton, timmerman, 47 j.,
Walsteeg.

Heinrich Paff, fuselier bij de 1
komp. van 't depot der 9 Afd.
Inf., 41 j., Hospitaal.

Nicolaas Malesteijn, schutter bij
de 1 komp. 1 batt. der mobiele
schutterij van Utrecht, 46 j.,
Hospitaal.

Cornelia van der Post, ruim 1 j.,
Gaardbrug.

den 13 April.

Adriana de Koning, kinderschool-
houdster, 54 j., Steenweg.

Maria Verstraaten, 4 m., Catha-
rijnestraat.

Reinier Hendriks, 6 j., Viebrug.

Andries Spithout, schoenmaker,
52 j., Vreeburg.

den 14 April.

Jacob Jan van Ameijde, 4 w.,
Gortsteeg.

Johannes Petrus van Nimwegen,
7 w., Korte Nieuwstraat.

Gerarda Gol, 57 j., Marieplaats.

Petronella Hendrica Catharina
Verhoef, 7 j., Volderbrug.

Doodgeb. zoon van Johannes van
Veenendaal, buiten de Waard-
poort.

Catharina Maria Swagers, 2 j.,
in 't Weistraat.

den 15 April.

Gijsberta van Tongeren, wed. van
Marinus van Vlissingen, 54 j.,
Ganzemarkt.

Maria Allegonda Kroon, 7 j.,
aan 't Zand.

Gerarda van Eck, 5 j., Spring-
weg.

den 16 April.

Francisca Maria Ruffels, 2 j.,
Zalestraat.

Teunis van der Wal, 5 j., buiten
de Waardpoort.

Anthonia van Bekkum, huisvr.
van Pieter Wennekes, 35 j.,
buiten de Waardpoort.

Joannes Boords, fuselier bij het
reserve Batt. der 12 Afdeeling
Infanterie, 19 j., Hospitaal.

Hendrica van Beek, wed. Chris-
tiaan van Groot-Battavé, 67
j., Walsteeg.

den 17 April.

Margaretha Buddingh, huisvr.
van Jan Dirk Willem Kappen-
berg, 73 j., Voorstraat.

Doodgeb. zoon van Jacobus
Stuijvenberg, buiten de Tol-
steegpoort.

Alida van Weelderen, 13 j.,
Achterweg.

Theodora Kuijltjes, 13 d., Ab-
stede.

Jacoba Maria Petronella Coelen,
1 j., Heerestraat.

den 18 April.

Doodgeb. zoon van Johannes van
Hees, Jufferstraat.

Hermina de Haart, wed. van
Gerrit van Basten, 80 j., Dia-
koniehuis.

Otto van der Velde Schuring,
officier van gezondheid der 2
klasse, 39 j., Springweg.

Hendrik Jan Geijtenbeek, ruim
1 j., Choorstraat.

Carolus Jacobus Hartman, 2 m.,
Vrouw Juttestraat.

Mannes Bos, fuselier bij de 4
komp. van het reserve Batt.
der 12 Afdeeling Infanterie,
19 j., Hospitaal.

den 20 April.

Maria Kersten, ruim 4 j., Ab-
stede.

Joan Frederik van Oordt, 7 j.,
Geertebrug.

Dirk Hasselaer, rentenier, 56
j., buiten de Wittevrouwe
poort.

den 21 April.

Catharina Hazendonk, ongeh.,
dienstmeid, 25 j., Vrouw
Juttestraat.

den 22 April.

Joannes van Maurik, tinnegie-
ter, ruim 62 j., Jansbrug.

Cornelius Christianus Coets, ren-
tenier, 78 j., aan de Malie-
baan.

Albertus Maaswinkel, 10 w.,
Pelmolen.

den 23 April.

Hendricus Johannes van der
Steen, gepens. 1 luit. ter zee,
69 j., Zuilestraat.

den 24 April.

Maria Puts, wed. Jan Wijkmans,
naaister, 50 j., Jacobie kerk-
hof.

Arnoldus Bogaard, broodbakker,
53 j., buiten de Waardpoort.

Catharina van 't Hof, huisvrouw

van Johannes Boshuisen, 81 j., Bagijnehof.

den 25 April.

Maria Peperhof, huisvr. van Me-
chiel Lobel, 64 j., Pelmolcn.

Daniel Albertus Brink, 5 m.,
buiten de Waardpoort.

Hendrica Rijnsburg, ongehuwd,
dienstmeid, 33 j., buiten de
Catharijne poort.

Josina Wassenberg, huisvrouw
van Pieter Vos, 39 j., Kreu-
pelstraat.

Alida Godec, huisvrouw van
Gerrit Hendriks, 40 j., Witte
vrouwestraat.

Dirk van der Wolk, schoenma-
ker, 57 j., achter het Vleesch-
huis.

den 27 April.

Cornelis van Rosemalen, 2 m.,
Springweg.

Gijsbertus van Leeuwen, circa
3 j., buiten de Catharijne
poort.

Margaretha Penning, wed. van
Thomas Terlingen, 81 j., ach-
het Vleeschhuis.

Doodgeboren dochter van Evert
Huijs, Mariestraat.

Bernardus Zandwijk, 4 w., He-
kelsteegje.

Wilhelmina Muller, huisvr. van
Hendrik van der Tol, 59 j.,
Kocstraat.

Geertruida Justina Groenewalt,
gesep. vr. van Pieter van der
Horst, 56 j., Achterom.

den 28 April.

Johanna Helena Mica, 3 j.,
Geertesteeg.

Johannes Leonardus Groeneveld,
14 d., buiten de Tolsteegpoort.

Johannes Vringer, ruim 4 m.,
buiten de Waardpoort.

Johannes van Emmerik, 9½ j.,
Achterweg.

den 30 April.

Gerrit van Lookeren, 4 j. 4 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Geertruij Jacoba Hellepet, ongh.,
63 j., Krankzinnighuis.

Gerrit Bernhardus Plasberg, 4 j.,
Steenweg.

Petrus Wilhelmus Mattheus Cruiff
6 w., over de Tolsteegpoort.

Cornelia Plieger, 5 j., Lange
Nieuwstraat.

Johanna Hendrica Felix, 4 w.,
buiten de Waardpoort.

Er zijn in de maand APRIL 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 50.
— — — — — Vrouwelijk geslacht. . . . . 52.

Totaal. . . . . 102.

Geboren. . . . . 131.

Overleden. . . . . 102.

Dus meer geboren dan overleden . 29 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:

Dodgeboren.	11.	Transport.	76.
Stuipen.	14.	Het zuur.	2.
Verdronken.	3.	Roodvonk.	6.
Stikzinking.	1.	Bezetting op de Borst.	1.
Zenuw-zinkingkoorts.	2.	Gevolgen van de Kraam.	2.
Verval van krachten.	12.	Longtering.	1.
Beroerte.	3.	Borsttering.	2.
Zenuwziekte.	2.	Water in de Borst.	1.
Borstkwaal.	9.	Keelontsteking.	1.
Tering.	7.	Tanden.	2.
Het water.	3.	Kramp in de ingewanden.	2.
Zinkingkoorts.	2.	Zenuwkoortsen.	1.
Slijmberoerte.	1.	Zenuwberoerte.	1.
Slijmziekte	3.	Subiet overleden.	1.
Doodgevallen.	1.	Leverziekte.	1.
Longontsteking.	1.	Koortsen.	2.
Verbrand.	1.		
	<u>76.</u>		<u>102.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Dodgeboren.	5	6	11.	Transport.	35	33	68.
Beneden het jaar.	14	5	19.	» 45 » 50 »	2	1	3.
Van 1 tot 5 jaar.	7	9	16.	» 50 » 55 »	2	3	5.
» 5 » 10 »	4	3	7.	» 55 » 60 »	2	3	5.
» 10 » 15 »	»	1	1.	» 60 » 65 »	2	3	5.
» 15 » 20 »	3	1	4.	» 65 » 70 »	1	1	2.
» 20 » 25 »	»	2	2.	» 70 » 75 »	2	2	4.
» 25 » 30 »	»	1	1.	» 75 » 80 »	4	2	6.
» 30 » 35 »	»	2	2.	» 80 » 90 »	»	4	4.
» 35 » 40 »	1	2	3.	» 90 » 100 »	»	»	».
» 40 » 45 »	1	1	2.				
	<u>35</u>	<u>33</u>	<u>68</u>				<u>50—52—102.</u>

LIJST

DER

VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAAT- SEN ENZ.

Den 4 April 1835, door den Notaris
N. DE GRAAF.

Een welbetimmerd Huis, en twee daghuuders Woningen, Schuur en Stalling, met Tuin en Warmoessiers-land gelegen aan den wijkerweg bij de Steenenbrug onder Nederlangbroek. *Opgehouden voor f 1550.*

Denzelfden datum, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.

Een buiten verblijf genaamd Bijdorp, met deszelfs Heerenhuis, Tuin enz., gelegen in de gemeente Rijzenburg aan den Straatweg. Toegewezen voor *f 7,000*. Gekocht door den Heer *E. W. van Schermbeek, qq.*

Denzelfden datum, door den Notaris
C. J. NAGTGLAS.

No. 1. Een Huis, Erve, Grond en Tuin, met Stalling enz. genaamd *Paus Adriaan*, aan de Oude Gracht bij de Smebrug, wijk B. No. 50. Toegewezen voor *f 8,900*. Gekocht door den Heer *M. C. van der Hoeven (*)*.

(*) Over dit huis zie men No. 2. van dit Tijdschrift. pag. 76.

No. 2. Eene Woning in de Brandsteeg Wijk B. No. 820.
Toegewezen voor *f* 600. Gekocht door den Heer *P. Knops*.

No. 3. De Buitenplaats genaamd *Vechthoven*, onder Nieuw Maarsseveen, met deszelfs Heeren Huizinge, Stalling, Tuin enz. Opgehouden voor *f* 9,925.

Den 11 April 1835, door den Notaris
M. WIGMAN.

Eene Boerenwoning en achterhuis met Stalling, Erf, Grond en Boomgaard, gelegen in het dorp de Bilt No. 34. Toegewezen voor *f* 2,300. Gekocht door den Heer *P. C. Staal*.

Den 18 April 1835, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.

No. 1. Een Huis, Erve en Grond te Utrecht, aan de o. z. van de lange Nieuwstraat, wijk A. no. 554. Opgehouden voor *f* 3,080.

No. 2. Eene Woning aan de z. z. van de Magdalenesteeg wijk A. no. 945. Toegewezen voor *f* 480. Gekocht door Dr. *Munnicks van Cleeff*.

Den 25 April 1835, door den
Notaris *C. LENS* (*).

No. 1. Een koopmans Huis, Erve, Grond en Tuin, gelegen te Utrecht, aan de n. z. van de Ganzenmarkt, wijk G. no. 8.

No. 2. Een Huis, Erve en Grond, naast het evengenoemde, wijk G. no. 9. Beide percelen toegewezen voor *f* 9,170. Gekocht door den Heer *J. Burgers, J. zoon*.

(*) Herveiling; zie ons vorig No. pag. 149.

DE ST. MARIA KERK.

Nadat HENDRIK IV., Roomsche Keizer, omtrent het jaar 1076 genoegzaam geheel Italië door de wapenen aan zich had onderworpen, bood hem de stad Milaan eenen sterken tegenstand; de Keizer nam dezelve eindelijk in, en strafte haar hiervoor met eene plundering en verwoesting. Hij gebod echter de Godshuizen te ontzien, daar hij openlijk zeide, tegen zijne vijanden, niet tegen de godsdienst den oorlog te voeren. De tomeloze soldaten in weerwil hiervan verwoestten en verbrandden mede de schoone kerk der H. Maagd, welke van wit marmer gebouwd was. De Keizer hierdoor verslagen, deed de gelofte, elders in denzelfden smaak eene andere ter harer eere te stichten, hetwelk door COENRAAD, zijnen voedsterheer en trouwen medgezel, 22^{en} Bisschop van Utrecht, in deze stad werd tot stand gebragt, terwijl de Keizer hem hiertoe door rijke geschenken in staat stelde.

Hare stichting dagteekent tusschen de jaren 1082—1088, in welk laatste jaar zij volbouwd was.

Zij werd gebouwd in dezelfde orde, de vroegere gothische, als de afgebrande, terwijl hare plaatsing, dicht bij de stadsmuren, ook mede opzettelijk schijnt geschied te zijn in navolging van die te Milaan.

Op het kruisdak der kerk stond een torentje, en op

het dak boven het choor het beeld van Keizer HENDRIK IV. met kroon en zwaard; zij was verder voorzien van nog twee torens, van welke de noordelijke door eenen storm is ingestort en de andere die zeer bouwvallig werd, tot voorkoming van ongelukken later is afgebroken, zijnde de kerk bij die gelegenheid aan de achterzijde 20 voeten ingekort, blijkens een opschrift VAN FRANÇOIS VAN HESSEL, kanonnik der Kerk, op den muur aldaar gegrift. Bij de kerk stond het kapittelhuis waarin eene fraaije kamer, welke diende tot vergadering der Kanonniken.

De Kerk en derzelver gebouwen waren met water en eene muur aan de stadszijde omgeven, tot welker gedeeltelijk onderhoud de stedelijke Regering zich verbond in het jaar 1397. De afbeelding alhier door ons medegedeeld, stelt dezelve van achteren voor volgens eene teekening naar die van AALBERT CUYP, en op het archief dezer stad berustende, welke door de heuschheid van den Heer H. A. F. A. GOBIUS voor ons tijdschrift is verkleind. Hoewel CUYP in de eerste helft der zeventiende eeuw heeft gebloeid, (gebor. 1605), is dit de oudste teekening welke wij hebben kunnen opsporen, daar dezelve de gebouwen nog vrij wel in zijn geheel voorstelt. Men ziet echter van achteren slechts éénen toren, en dat wel zonder spits; ook komt het ons voor dat het kerkhof bezwaarlijk van zoo vele boomen zal zijn voorzien geweest; de teekenaar echter heeft waarschijnlijk op de plaats zelve de kerk geteekend zoo als zij toen was, en het omliggende naar eene, niet ongepaste vrijheid afgebeeld, zoo als het hem voorkwam dat de omstreken zich in de

eerste tijden hadden vertoond: hiertoe behoort ook het weglaten der muren of wallen van de stad, welke hij er waarschijnlijk niet heeft bijgevoegd om de kerk van die zijde te beter uit te doen komen, en het water van den cingel te vertoonen, dewijl anders de stad reeds van muren was voorzien, die in het jaar 951 door Bisschop Balderic waren hersteld. Het kerkhof was, gelijk dat van meerdere kerken, niet door eene brug, maar door een rooster van de stad gescheiden, om te beletten dat de varkens, St. Anthonijs varkens genaamd, welke den Geestelijken behoorden, en in dien tijd vrijelijk door de stad liepen, niet op hetzelfde zouden kunnen komen.

Zoo buiten als binnen de stad had deze kerk vele goederen en inkomsten, waaronder zich bevonden behalve verschillende landgoederen en tienden, (*) de Watertol te Smithuizen, welke reeds bij de stichting dezer kerk, van het kapittel van St. JAN aan dat van St. MARIE was overgegaan, alsmede eene andere bij Schenkenschans (†). Binnen de stad had zij niet minder gezag en inkomsten; haar werd grond- en regtsgebied toegestaan, en geheel hetzelfde regt geschonken als de overige kollegiale kerken, bij eenen brief van JOHANNES III., 45^{en} Bisschop van Utrecht, van het jaar 1330, welk regt bestond in eene vrije uitspraak over alle zaken behalve verminking en doodstraf. Uit eenen anderen brief van datzelfde jaar blijkt, dat dit regtsgebied zich uitstreckte van den rooster van haar kerkhof naar de Zalestraat tot aan het Buurkerkhof, en aan de andere

(*) V. MIERS, gr. Charterboek, D. I. pag. 131 en 203.

(†) Zie stukken betrekkelijk Utr. Geschiedenis. Utr. 1810.

zijde, van het Karhuis, anders Scherpenborch, (*) over den Steenweg oostwaarts, tot het Buurkerkhof met alle de huizen in dien omtrek gelegen. De gebouwen binnen dit regtsgebied betaalden eene zekere schatting of jaarlijksche erfpacht aan de kerk; de Mariestraat echter schijnt nog in bijzonder en naauwer verband met dezelve gestaan te hebben, hetgeen welligt tot de benaming dier straat zelve kan hebben aanleiding gegeven; dit blijkt mede uit het onderhoud harer bestrating, hetwelk geheel door de kerk werd gedragen: MATTHÆUS zegt daarom dat deze straat geheel de eigendom der kerk was, ofschoon hij er bijvoegt dat de stedelijke regering uit eigen beweging soms de kosten van onderhoud hielp dragen. De volgende brief strekt hiervan ten bewijze. *Borgemeesters, Schepenen, ende gemeene Raet der Stadt Utrecht, syn in een gedragen met den Deken ende Capittel van sinte Marien t'Utrecht, also datmen die straate vermaken ende verhogen sal, van Godevaerts Bordens huysse tot den rooster toe van haren kerchove tot deser tyt ende van gratien, want die selve strate binnen heuren montade gelegen is, ende van dien cost sullen sy gelden die twee deel, ende wy dat derden deel. Voort so selmen die plaetse ende dat erve, dat dien Heeren ende onse Stadt gemeen is, als die brieven houden, die daer af syn, casseryen, dende daer op setten enen putte op des Capittels, der Stadt, ende der gemeene buren cost, die daer billyck syn schuldich toe te gelden, ende wat wale daer af comen mach, die sel gemeen wesen des Capittels ende er Stadt voorgenoemt &c. Gegheven int jaer ons Heren 1352, des Saterdachs na St. Mathijs dach.*

(*) Op den hoek van de Mariestraat en het Steenweg. Zie MATTH. de fund. Eccl. p. 138.

Deze kerk was de vijfde of laatste collegiale in rang, om welke reden de kanonniken in de vergaderingen der vijf Ecclesien het laatst hunne stem uitbragten. Zij werd beheerd door 30 kanonniken die ieder hunne prebenden hadden, en onder hunnen Proost en Deken stonden, terwijl 25 vicarissen de bediening der vicarijen, kapellen en autaren waarnamen. Bij de verkiezing van eenen Proost moest daartoe een kanonnik der hoofdkerk benoemd worden, tot teeken van onderwerping aan dezelve: zij had dit met de andere collegiale kerken gemeen, over welke alle de Domkerk dit gezag uitoefende als oudste, en met welker toestemming de andere waren gesticht. Dit regt, benevens nog vele andere voorregten welke de hoofdkerk genoot, zijn vernieuwd en bevestigd door Bisschop COENRAAD, in het jaar 1088 (*). De naamlijst der kanonniken van St. Marie is te vinden bij VAN HEUSSEN EN VAN RIJN, HOYNCK VAN PAPENDRECHT en elders.

De kanonniken moesten geordende Priesters zijn; tot in het begin der 13^e eeuw leefden zij gemeenschappelijk in de kloosters, na welken tijd eenigen hunner bijzondere woningen betrokken, en daardoor den naam van seculaire of wereldlijke kanonniken verkregen, terwijl de andere reguliere kanonniken genaamd werden.

Niemand kon kanonnik worden of moest 23 jaren oud zijn; die eene prebende of prove kreeg moest aan de stad in later tijd f 3,400 uitkeeren, welke som echter in het jaar 1636 verminderd werd op f 1,500. Zij vergaderden iedere week des Vrijdags ten 10 ure, waar voor zij presentie gelden ontvingen.

(*) Batavia Sacra p. 180.

De kerkgebruiken die den kanonniken waren voorgeschreven, bestonden hoofdzakelijk in de volgende:

Als de klokken om de getijden te zingen geluid hadden, kwamen zij in het choor met een kleed tot de hielen nederhangende en met pantoffelen, zijnde het hun verboden met schoenen, gedurende de dienst in hetzelfde te komen, ten zij men er slechts doorging en dan nog was men verplicht achter de eerste pilaren om te gaan. Het was mede verboden onder de dienst in den buik der kerk te wandelen; zij waren verplicht met ongedekten hoofde op het choor zediglijk te zingen (*).

Die in de dienst des altaars hielpen, mogten gedurende dien tijd geene ringen aan de vingers, noch handschoenen dragen.

Ingeval een Prelaat het choor binnen trad of naar buiten ging, moesten alle de genen aan die zijde opstaan, en indien hij midden door hetzelfde kwam, moesten allen aan beide zijden oprijzen; de scholieren waren verplicht, om hem den doorgang gemakkelijk te maken, zich in het midden van het choor te begeven.

Een kanonnik of choorgezel onder de kerkelijke diensten en als de andere kanonniken en choorgezellen gezeten waren, in het choor komende, moesten allen voor hem opstaan; die van lageren rang echter waren verplicht uit eerbied het ligchaam te buigen.

(*) VAN HÉUSSEN en VAN RIJN zeggen in hunne aantekeningen op de beschrijving van het Utrechtsche Bisdom, dat in de vroegste tijden het misbruik in zwang was, met gedekten hoofde in de kerken te zijn; zelfs ontzag men zich niet onder de dienst van de Mis overluid te spreken.

Tusschen het kleine altaar hetwelk aan de voeten van den stichter Bisschop COENRAAD stond, en tusschen deszelfs graf, mogt niemand gedurende de dienst doorgaan.

Ingeval de kanonniken of choorgezellen in hun plegt-gewaad zich, hetzij in de kerk of op de straat bevonden, was het niemand geoorloofd, al waren zij ook kanonniken in hunne gewone burgerlijke kleeding, hen aan te spreken, maar moesten uit eerbied altijd voor hen wijken.

Verder waren er meer regelen voorgeschreven omtrent het zitten, staan, wandelen enz., door het choor, te vinden bij VAN HEUSSEN en VAN RIJN, *Batavia sacra*, MATTHAEUS ENZ.

Deze bepalingen echter schijnen niet behoorlijk te zijn nagekomen, daar in het jaar 1558 door den deken en het kapittel noodig geoordeeld werd eenige nieuwe regelen onder strafbepalingen volgens de kerkvergadering van Trente voor te schrijven. Er bevond zich ten dien einde een houten stoel voor de weerspannige kanonniken waarin hunne deijen en beenen geklemd en gepijnigd werden. De kerk van buiten en hare instellingen beschouwd hebbende, gaan wij over tot hare inwendige gesteldheid.

Zij had een prachtig aanzien, en rustte op verscheiden pilaren, op eene van welke in Latijnsche verzen hare stichting werd medegedeeld op eene wijze, welke later aanleiding heeft gegeven tot het bekende verhaal van den Vrieschen bouwmeester PLEBERUS (*).

(*) Zie MATH, *de Fund. Eccl. Lib. I. p. 135*. Hij deelt deze verzen mede, doch weerspreekt het verhaal omtrent den Vrieschen bouwmeester en den moord door denzelfden aan den Bisschop gepleegd,

Op eene andere pilaar in het midden der kerk, stond een stier afgebeeld met het volgende onderschrift:

*Accipe posteritas quae post haec secula narres, (†)
Taurinis cutibus fundo solidata columna est.*

Vertaald door BUSSCHING *Geogr.* pag. 1031.

*Nakomeling! Vertel dit vrij tijd in tijd uit,
Deez' zuil staat hier gevest met ossenhuid op huid (§).*

Onder meer kapellen en autaren waarmede deze kerk prijkte vindt men gewag gemaakt van eene kapel, in het jaar 1198 in het noordelijk gedeelte der kerk gesticht door ANSELMUS (*), eenen harer kanoniken en kapellaan van FLORIS III., Graaf van Holland, gelijk blijkt uit den giftbrief van zijnen zoon DIEDERIX

welken hij in navolging van anderen toeschrijft aan den haat dien sommigen hem toedroegen, wegens zijne gehechtheid aan den Keizer, die hem de goederen van den Markgraaf EGBERTUS had geschonken. Zie *Batavia Sacra in Conrado*. Wat hiervan zij durven wij niet beslissen. Wij hebben echter in een handschrift, getiteld: *Grafzerken en Wapens der Kerken van Utrecht* de afteekening eener zerk gevonden, van licht gele kleur, liggende bij het choor, vertoonende de beeldtenis van PLEBARDUS zoon van den Vrieschen bouwmeester, dien men zegt door zijn' vader vermoord te zijn; hij is voorgesteld met gevouwen handen, in eene biddende houding.

(†) In het Wapenboek op het archief alhier, staat: *quae post tua Secula narres*; en ook: *per tua etc.*

(§) Wij durven de waarheid hiervan niet beoordeelen; reeds vroeg werden omtrent de stichting dezer kerk verschillende sprookjes verhaald, zie onder meer, HOOGSTRAATEN, *Woordenboek. UTR.*

(*) Bij van MIERIS, ALLUNUS genaamd.

VII., waarbij deze kapel beschonken werd met een zeker landgoed gelegen bij Naaldwijk.

Keizer WILLEM stichtte in de gallerij mede eene kapel ter eere van den H. Martelaar GEORGIUS, zie dezen stichtingsbrief bij BUCHELL in HEDAM, p. 211 en Bat. Sacra p. 224.

Onder de autaren muntte voornamelijk uit, dat van het Heilige Kruis, aan hetwelk ook verscheidene giften gedaan zijn, gelijk in het algemeen, deze kerk, aan de heilige maagd gewijd, bij voorkeur werd beschonken, waarin de stichters, de Keizer en de Bisschop waren voorgegaan. Van deze giften is hierboven reeds melding gemaakt; het zij echter niet ongepast hier nog bij te voegen dat de geloovigen in hunnen ijver zoo verre gingen, dat velen zich vrijwillig verbonden voor zich en hunne nakomelingen eene jaarlijksche schatting of hoofdgeld aan de kerk te betalen, gelijk dit ook bij de andere kerken niet vreemd was; waardoor zij niet alleen zichzelf maar ook hunne nakomelingen eene lastige en slaafsche verpligting oplegden. HEDA deelt zoodanig eenen brief mede van het jaar 1050, waarbij eene aanzienlijke vrouw zich en alle hare nakomelingen ondergeschikt en dienstbaar verklaart aan de hoofdkerk, en waarvan de hoofdinhoud deze is: » Die zich voor eenen tijd vernedert in deze wereld zal hierna in den hemel verhoogd worden. Het is daarom dat ik BERTA, van aanzienlijke en vrije geboorte, op aanraden van den Bisschop BENNO, door geene noodzakelijkheid gedwongen, mijn vrij hoofd verneder en toewijd aan het altaar van St. MARTEN, onder die verpligting en wet, dat ik, en alle mijne

nakomelingen na mij, jaarlijks elf denarien schatting vrijwillig betalen; met dien verstande, dat zoo lang ik leef ik dit alléén, en na mijnen dood de oudste mijner zonen of dochters dit betale en anders niemand; en dat dit verder aldus eeuwiglijk in mijn geslacht verblijve (*).

De kerk was van een groot aantal wapens, zoo geschilderde als op grafzerken gebeeldhouwde van de voornaamste geslachten voorzien, almede van tomben en andere bijzonderheden, waaronder voornamelijk uitmuntten:

De graftombe van den stichter derzelve, Bisschop COENRAAD, wiens stoffelijk overschot den 23^{en} Maart 1421 uit het binnenste der kerk, bij de vernieuwing van het choor in hetzelfde werd overgebracht: dezelve was twee voeten hoog boven den grond, aan iederen kant van een wapen voorzien, een weinig daarboven waren tot in later tijd drie hoofden van eenhorens uit benthemmer steen gehouwen.

De graftombe van BALDUINUS, in het jaar 1155 Proost van deze kerk, en in 1178 tot Bisschop van Utrecht verkoren, overleden en in deze kerk begraven in 1196 (§).

(*) Het vernederen van het hoofd was eene van de uiterlijke plegtigheden welke bij zoodanige toewijding plaats hadden; somtijds geschiedde dit door eene keten om den arm welke nimmer werd afgelegd, soms werden zij met eenen band gebonden tot teeken van slavernij enz.

(§) Grafzerken en Wapenen der Kerken van Utrecht D. I. Mss. alwaar wij onder vele anderen de wapens vonden van de familiën Alkemade, van Brienen, van Amstel, van Tuijll, van der Muelen, van Rechteren, Rencsse, Taets van Amerongen, Pallacs, Blois van

Aan den muur zag men de beeldtenis van Keizer HENDRIK II. geschilderd, waaronder men deze verzen las: —

Henrici effigiem Lector venerare Secundi,
 In coelum meritis qui sibi fecit iter,
 Cui divina dedit pietas expellere morbos,
 Atque fovere hominum vota piæque preces.
 Omni labe carens, observantissimus æqui,
 Romano hic quondam præfuit imperio.
 Rettulit in numerum Divorum Papa Secundus
 Eugenius Sacris instituitque coli.

(Vercer o lezer! de beeldtenis van HENDRIK II., die zich door zijne verdiensten eenen weg ten hemel heeft gebaad, wiens godsorucht hem de magt gaf de ziekten te verdrijven en een voorspraak te zijn voor de gebeden der menschen. Vlekkeloos en naauwgezet regtvaardig stond hij eens aan het hoofd van het Romeensch gebied. Paus EUGENIUS II., heeft hem onder de Heiligen opgenomen en bevolen hem als zoodanig te vereeren.

Een schoone grafsteen voor de godvruchtige Gravin IRMEDRUDIS, die deze kerk ook ruim begiftigd heeft, op welken men het volgende las:

Gloria mortalis probat exitus ut sit inanis,
 En Irmedrudis Comitissa fit pia pulvis,
 Quæ fuerat vultu tam pulchra politaque cultu
 Gratia divina tibi culpæ sit medicina.

Treslong, de Ridder van Lunenburg, Natewissh, Capellen, Panhuijs, Hogendorp, Servaers, Ewijck, enz. benevens de wapens van de Grootmeesters der Duitsche orde.

Irmedrudi illustri Comitissae, divino ritui deditissimae, de hac ecclesia bene meritæ pia posteritas posuit.

(Het uiteinde bewijst hoe ijdel sterfelijke roem zij, zie de godvruchtige Gravin IRMEDRUDIS vergaat hier tot stof, die zoo schoon van geluut en bevallig van manieren was. De goddelijke genade verstrekte tot heelmiddel voor uwe schuld.)

(Het godvruchtige nageslacht heeft dit gedenkteeken opgericht voor de doorluchtige en zeer vrome Gravin IRMEDRUDIS, weldoenster dezer kerk)

Oudtijds waren in deze kerk twee schoone orgels, het grootste bevond zich onder de torens, het kleinste in het choor.

Er was ook eene Bibliotheek voor welker ingang:

pro X^{ti}. laude
hos libros lege
et postea claude.

(Lees deze boeken ter eere van Christus en sluit ze daarna toe.)

(Het vervolg in een later N^o.)

KORT LEVENSBERICHT

VAN

P. C. BOR.

De beroemde geschiedschrijver **PIETER CHRISTIAANSZ. BOR** werd geboren in het jaar 1559, te Utrecht op de Oude Gracht bij de Bezembrug; zijn vader **CHRISTIAAN BOR** was een apotheker, en tot zijn 19^e jaar vertoefde de jonge **BOR** in het ouderlijk huis, waarna hij zich te Haarlem nederzette, en van daar bij afwisseling in den Haag, te Beverwijk en het laatst wederom te Haarlem woonde. Reeds vroeg legde hij groote waarheidszucht en liefde tot de geschiedenis aan den dag, en voegt men hierbij dat hij juist het eerste licht aanschouwde, in het jaar dat de Koning van Spanje het besluit nam, om met vernietiging van de aloude vrijheid en voorregten, de inquisitie in de Nederlanden te vestigen, hetgeen voornamelijk de oorzaak is geweest der inlandsche beroerten en langdurige oorlogen, dan zal men zich niet verwonderen, dat de vurige jongeling zich opgewekt gevoelde, om deze belangrijke gebeurtenissen te boek te stellen. Hoewel niet bekend met eenige andere taal buiten zijne moedertaal en het Fransch had hij toch ijverig de oude geschiedschrijvers bestudeerd, en was met hen, ofschoon door vertalingen, gemeenzaam geworden, gelijk de menigvuldige spreuken, getrokken uit **PHILO JUDAEUS**, **THUCYDIDES**, **POLYBIUS**, **TACITUS**, **SALUSTIUS**, en zelfs uit **CICERO** en **PLATO**, genoegzaam getuigen.

Het blijkt uit zijne geschiedenissen, dat hij voor-

namelijk heeft geschreven uit warme deelneming aan de gebeurtenissen welke onder zijn oog voorvielen, en het is daarom dat hij dezelve niet vroeger begint dan vier jaren vóór zijne geboorte, of met de overgaaf dezer landen van KAREL V. aan PHILIPS II., den man waaraan ieder Nederlander nog met afschuw gedenkt, en die de oorzaak van zoo veel gestort bloed, van zoo vele geplengde tranen geweest is; doch welk bloed ook naderhand, gelijk dat der martelaren, het zaad is geweest, waaruit onder Gods zegen de vrijheid zoo heerlijk is ontsproten.

Zijn ijver echter verleidde hem nimmer om der waarheid te kort te doen, en ofschoon het altijd moeilijk is in eene eigenlijk gezegde *historia sui temporis* zich van onpartijdigheid te onthouden, kon hij met het volste regt van zich zelve getuigen: » dat hy syne uitterste vlyt en neerstigheid had gedaen, en syn oogmerk gehadt om de waarheit der saeke, hoewelse vyandschap baert, wel te treffen, en sich van alle partyschap te wachten, en de wetten der Historien naer vermogen 't observeren, sonder iemant te willen ontsien of verongelyken." Voorts » dat hy eenige saeken, by anderen beschreven, hadt achtergelaeten, omdat hy daer nae vlytig ondersoek geen sekerheit van kon bekoomen: dat hy veele andere saeken van gewichte, by anderen niet aengeroert, hadt verhaelt met goede en vaste sekerheit; opdat de nakomelingen met de waerheit moghten gedient syn."

In het jaar 1595 gaf hij de drie eerste en in 1601 de drie volgende boeken zijner Nederlandsche Historien in het licht, welke laatste hij aan de Staten der Pro-

vincie en den raad der stad Utrecht opdroeg. De waarheidsliefde die daarin doorstraalde, bewerkte niet alleen dat de Heeren Staten hem aanmoedigden zijn werk te vervolgen, maar deed hen ook den 4 Februarij 1602 een besluit nemen, waarbij H. E. M. een ieder, die in het bezit mogt zijn van eenige geheime papieren of stukken, welke tot de beschrijving der Nederlandsche geschiedenis konden dienen, uitnoodigden dezelve tot dat einde aan onzen BOR mede te deelen. Nu was hem eene rijke bron geopend, welke later, nadat hij in zich in het jaar 1613 met Mejufvrouw MARTINA BOOT in den echt had verbonden, vergroot werd, doordien zijn schoonbroeder, de Heer FRANÇOIS KRIEF, Griffier van het Hof van Holland, hem toegang verleende tot 's lands registers en resolutiën. Nu ging hij onafgebroken voort, en niettegenstaande hij eerst het Notarisambt en naderhand het Rentmeesterschap van Noord-Holland bekleedde, bragt hij zijne uitgebreide historische boeken tot het verbazend getal van zeven en dertig, en bleef onafgebroken werkzaam tot zijnen dood toe: hij overleed te Haarlem den 16 Maart 1635, het 76 van zijnen ouderdom.

Onder zijne beeldtenis, door den beroemden Nederlandschen schilder FRANS HALS vervaardigd, heeft G. BRANDT de volgende regels geplaatst:

Sie hier den ouden BOR, die Neêrlandts wettig strijden,
 Om vrijheit recht en vree, na 't lang en bloedig lijden,
 D'inlandtsche burgertwist, van duisenden beschreit;
 D'uitheemsche laegen, en der Helden dapperheit,
 Met soo veel vlijts beschreef; die niemant sagh naer d'oogen,
 En nooit d'eensijdigheit ten dienst stondt, of de loogen.

Behalve de gemelde boeken heeft hij nog in zijnen ouderdom geschreven :

Het zesde deel van de Kronijk van CARION, beginnende met het jaar 1576, en eindigende met den 20 Maart 1619. Amsterd. 1632. Fol.

Oorspronk der Nederl. oorlogen, gedurende de regering van de Hertogin VAN PARMA enz. in liedekens Leiden 1617. 4to.

Gelegentheit van 's Hertogenbosch, en inneminge van Wezel. 's Hage 1630. 4to.

Twee Tragikomedien in prosa als : APOLLONIUS, Prins van Tijro; en APOLLONIUS en zijne dochter TARSIA, 's Hage 1617. 4to.

VREEMD GESCHENK

VAN DE

REGERING VAN *UTRECHT*

AAN HENK

JONGE PRINCES IN 1569.

Bij verscheidene schrijvers van dien tijd en inzonderheid in het *Antwerpsch Chronijkje*, hetwelk in het jaar 1743 te Leijden is uitgegeven, zijn reeds breedvoerige berigten van het onthaal, hetwelk de Princes ANNA VAN OOSTENRIJK, dochter van Keizer MAXIMILIAAN, de bruid van Koning PHILIPS, ondervond hij hare reize door deze landen, voornemens om zich te Middelburg in te schepen.

Zij hield eenige rustdagen te Antwerpen, en werd aldaar met ongemeenen luister ontvangen en vervolgens met vele festijnen enz. onthaald.

Wij zullen alleen vermelden wat Utrecht aangaat; op bladz. 222 van gemeld boek staat aldaar op 28 Augustus aangeteekend:

» De Coninginne nu *t' Antwerpen* wesende is haer
 » groote schenking van juweelen van diversche Landen
 » Steden en Natien geschonken, want de stat van
 » *Antwerpen* schonk haar twee tonnen gouts. De
 » Natie van de Italianen twee schoen stucken gouden
 » laken; ander een goude lampet met een becken (*).»

» *Vuytrecht* eenen vreesselyken grooten roeden os,
 » die gecost had drie hondert en vyftigh Gulden, en
 » deze coght alhier eenen vleeschhouwer, en men
 » zach hem levendig in den Rooyen leeu om eenen
 » halven stuyver en was soo groot, als by menschen
 » gedenken gesien was; want hy was dick drie en
 » dertig palmen, lang twee en dertig en een half, hoog
 » negentien palmen; swaar twee en dertig hondert pont.»

Op bl. 226 staat nog:

» Item (1570) den 22 Febr. en was vetten Donder-
 » dag is alhier door de stad geleyt den grooten vetten
 » royen os, levendig wegende drie en dertig hondert
 » pont, die de Coninginne van *Spangnien* geschonken
 » was; — Dezen vercocht men in het vleeschhuys ge-
 » slagen synde ses stuyvers 't pont.»

Deze os is door de Princes aan de armen geschonken.

S.

(*) De Italianen en andere vreemdelingen, diezich in Antwerpen bevonden,

HERINNERINGEN DER MAAND.

1580. 11 Mei. De belasting op haardsteden is reeds vroeg ingevoerd: op genoemde dagteekening werd alhier eene stedelijke belasting van twaalf stuivers op dezelve geheven, waarvan de helft door den huurder en de wederhelft door den verhuurder moest worden voldaan.

1585. 17 Mei. Werd er eene wet op het huwelijk afgekondigd, waarbij degenen die niet door hervormde geestelijken in den echt wilden verbonden worden, zulks na de afkondiging van het raadhuis, voor gecommitteerden van den raad en den secretaris der stad konden doen. De eerste paren welke van deze vergunning gebruik maakten, waren JASPER MONTANUS met JOANNA REGIA (misschien JASPER VAN BERGEN met JOHANNA DE KONING) en OTTO ROSANTIUS met de dochter van GIJSBERT LANSCROON.

1586. 31 Mei. Werd alhier het doodvonnis voltrokken aan den bevelhebber van de stad Grave, en aan twee kolonnels die deze stad aan den Hertog van Parma hadden overgegeven. Zij was van een genoegzaam garnizoen en leeftogt voorzien geweest, doch na het afslaan van cenige aanvallen bezweken. Genoemde personen werden naar Utrecht gevoerd, van verraad beschuldigd, en op aandringen dergenen, die de Engelsche partij waren toegedaan, op een vonnis van den Graaf van Leijcester, voor het Stadhuis onthoofd, niettegenstaande zeer velen, door hunne tusschenkomst en voorbeden, de voltrekking van dit vonnis zochten te voorkomen.

Nijverheid.

OVER ZIJDETEELT EN ZIJDEFABRIJKEN.

Met regt erkende men sedert lang ook den *Zijde-worm*, als een hoogst gewigtig geschenk in het rijk der schepping; wie toch bewondert niet het spinsel, dat heerlijk voortbrengsel hetwelk de natuur slechts uit bladeren van den moerbezieboom, in het ligchaam des worms, doet ontstaan, waarin de worm zich als eene zachte rustplaats, bij zijne gedaanteverwisselingen, verbergt en opsluit, en welk huisje, weder ontsponnen en tot enkele draden vereenigd zijnde, ons door eene kunstmatige bewerking die groote verscheidenheid van voortbrengselen en prachtige kleederen verschaft, die tot zoo veel welvaart en rijkdommen van onderscheidene volkeren en landen hebben aanleiding gegeven.

Het is zeker dat vóór vijftien eeuwen, de zijdeteelt in de zuidelijke gedeelten van Europa, nog geheel onbekend was. De zijde zelve was echter vroeger aldaar aangevoerd: toen ALEXANDER DE GROOTE het Perzische rijk veroverde, werd de eerste zijde in Griekenland gebragt, en verspreidde zich van daar onder den bloem van het Romeinsche volk in Italië.

Keizer JUSTINIANUS, wenschende den koophandel zijner onderdanen van de knevelarijen der Persen te onthef-
 fen, besloot met den Koning van Abijssijnien, hun
 een gedeelte van den zijdehandel te ontnemen. Zijne
 onderneming mislukte, doch op het oogenblik dat hij
 er het minste op bedacht was, verschaftte eene onvoor-
 ziene gebeurtenis hem daartoe de gelegenheid. Twee
 Monniken, die zich in het begin der zesde eeuw lang
 in Indië en Persië opgehouden en in die landen, zoo
 wel de zijdeteelt als de bewerking der schoone zijde-
 stoffen hadden leeren kennen, deelden, te Konstan-
 tinopel gekomen zijnde, aan Keizer JUSTINIANUS, de
 door hen gedane ontdekkingen mede. De Keizer
 hiermede grootelijks ingenomen, zond deze monniken
 weder naar die landen, met den last, om zoo doen-
 lijk eenige dezer Insekten herwaarts over te brengen.
 De door deze monniken daartoe ontworpen list ge-
 lukte: uitgeholde rottingen vulden zij met een groot
 aantal eijeren van zijdewormen, en toen zij daarmede
 waren teruggckeerd, slaagde men, door middel van
 mest zoo gelukkig in derzelver uitbroeiing, dat spoed-
 dig daarna in Konstantinopel, te Athene, Thebe en
 Corinthe, de eerste zijdefabriken werden opgerigt.
 Ofschoon gedurende vele eeuwen de kunst der zijdeteelt
 en weverij aldaar als een geheim bewaard bleef, nam
 echter Koning ROGER van Sicilië, op zijnen kruistogt
 deze steden van Griekenland veroverende, het geheim
 der zijdemanufacturen, benevens eenige zijdewevers,
 met zich naar Sicilië en Italië, en de in het jaar
 1130, of volgens anderen in 1148 te Palermo en in
 Calabrië door hem aangelegde werkplaatsen, zijn daar

na de eigenlijke oorspronkelijke zijdefabrieken van geheel Europa geworden. Het is aan eene vrouw PAMPHILA, dochter van PLATIS, op het eiland Cos, het geboorteland van HIPPOCRATES en APELLES, dat de uitvinding van het weven der zijde tot stoffen, worden toegeschreven.

Het wordt er door sommigen voor gehouden, dat de zijdeworm en de kunst om van deszelfs spinsel een nuttig gebruik te maken, reeds vóór de tijden van ZOROASTER ook in Persië is bekend geweest; zeker is het intusschen dat ZOROASTER de voornaamste grondlegger was van de meer huishoudelijke aankweeking van dit insect en van deszelfs grootere voortteeling door tusschenkomst van menschelijke zorg en oplettendheid. De Persische Provinciën aan de Kaspische zee, werden als de meest geschikte gewesten tot deze teelt beschouwd, en men vindt daar onafzienbare vlakten welke allen met moerbezieboomen overdekt zijn. De provincie Ghilan levert de schoonste zijde op, welke om hare zachtheid en fijnte zelfs boven de Chinesche (*) werd geacht; men vindt mede onder dezelve eene witte en zilververwige zijde, die tot zeer hooge prijzen betaald wordt. In het begin der 18^e eeuw bragt alleen dit gewest jaarlijks meer dan 5,000 balen van die kostbare stof voort, welke in vroeger tijd naar Turkije en de Levant werd verzonden. Deze regtstreeksche handel op, en vervoerhandel door Turkije, verzekerde aan dit rijk zeer aanzienlijke voordeelen; doch, daar dit zoo wel in Persië als Rusland den najver opwekte,

---

(*) In China was de zijde zelfs veel vroeger dan in Persië bekend.

zocht men een middel om denzelven ten aanzien van Turkijen te besnoeijen. Inzonderheid onder Czaar PETER DEN GROOTEN steeg in het Moscovische Rijk deze najver tot eene aanmerkelijke hoogte. De geschiedenis leert het, welk eenen magtigen invloed de vóórlichting der Hollanders op de ontwikkeling en bevordering van Ruslands grootheid en roem gehad heeft. In het belang van onzen Oostzeeschen handel konde het dan ook der Hollandsche groote handelkennis en scherpzinnigheid niet ontgaan, van dezen tegen het Turksche Rijk ontstane Persischen en Russischen najver, een gepast gebruik te maken, ten einde ook voor zich zelve een aanzienlijk aandeel in de voordeelen van den Persischen zijdehandel deelachtig te worden. Deze zijde werd op kameelen van Ormus over het gebergte naar Rusland vervoerd; tot zoodanigen togt werden 90 dagen vereischt, en ieder kameel kon niet meer dan met twee balen worden beladen. Tot het vervoeren van 5,000 balen, was derhalve eene karavaan van 2,500 kameelen benoodigd. De kameelvracht als ook het loon van derzelve drijvers werden per dag berekend, waardoor de prijs der zijde zeer hoog te staan kwam. Nu bragten de Hollanders den Czaar de groote voordeelen onder het oog die door middel van het vervoer over de Caspische zee naar de Wolga konden worden verkregen. Met twee balen werd daarvan eene proef genomen waarvan de transportkosten nog geene tien guldens bedroegen. Weldra breidde zich nu de zijdehandel langs dezen nieuwen weg aanmerkelijk uit, en er werd aan de Persische en Armenische kooplieden vrijheid verleend om van denzelven gebruik te maken,

waarbij onzen nederlandschen landgenoot **LODEWIJK FABRICIUS** door den Czaar als buitengewoon gezant naar Persië werd gezonden, om hen daarvan kennis te geven. Het gevolg van een en ander was, dat in sommige jaren de uitvoer tot op 8,000 balen geklommen was; van welke hoeveelheid het meerderdeel, voor Nederlandsche rekening werd opgekocht. Voegen wij nu hier nog bij den vroeger aanzienlijken handel van onze voormalige Oost-Indische Kompagnie in de Bengaalsche en Chineesche zijde, en onze belangrijke betrekkingen in den zijdehandel met Italië en de geheele Levant, dan zal men zich eenigzins een denkbeeld kunnen vormen, van de groote uitgebreidheid en den aanzienlijken omloop van geld, welken deze tak in vroegere tijden in ons vaderland heeft te weeg gebragt.

In Venetië begon men de zijdeteelt in het jaar 1309, in Napels in 1456, doch het is in Italië dat zij, in het algemeen genomen, haren hoogsten trap van volmaking heeft bereikt. Piëmont levert de beste en Lombardije de meeste zijde op. De opbrengst der Venetiaansche Provinciën bedroeg in het jaar 1817, 3,533,900 ponden cocons, die 292,289 ponden zijde opleverden. Turin bezit voortreffelijke fabrieken van naai-zijde, terwijl te Bologna meer dan vierhonderd zijdemolens door de rivier Reno gedreven worden. Meer dan één millioen ponden zijde worden er jaarlijks in Siciliën voortgebragt; ook was voorheen in Spanje de zijdeteelt en weverij van groot aanbelang, daar alleen in Valencia meer dan 1½ millioen ponden zijde gewonnen werden, terwijl nog in 1804 het getal der zijdewevers in Portugal op 27,000 werd begroot.

In Frankrijk werden onder de regering van **LODEWIJK XI.**, in de nabijheid van Tours, de eerste moerbezieboomen voor de zijdeteelt geplant; ook was deze vorst de eerste die in het jaar 1470 in Frankrijk eene zijdefabriek deed oprigten, waartoe kunstenaars en bekwame werklieden uit Genua, Venetië, Florence en Griekenland ontboden werden, welke hij allen, bij patent van den jare 1480, met groote voorregten en vrijheden begunstigde. Desniettegenstaande was **HENDRIK II.**, die in het jaar 1548 de kroon aanvaarde, de eerste die op de bruiloft zijner zuster een paar zijden koussen droeg; de zeldzaamheid en kostbaarheid der zijde bewoog dan ook **HENDRIK IV.** om de zijdeteelt door het planten van eene menigte witte moerbezieboomen inzonderheid in Touraine, Provence en Languedoc, aanmerkelijk uittebreiden. De dood van dezen goeden vorst, en de daarop gevolgde burgeroorlogen, de pest en andere onheilen verhinderden echter den voortgang dezer zijdeteelt, waardoor eigenlijk niet vóór den tijd van **LODEWIJK XIV.**, deze gewigtige tak van landbouw, nijverheid en handel, eerst regt gezegd kan worden te zijn tot stand gekomen: van de 100,000 inwoners te Lyon rekent men, dat ten minste 80,000 in verband staan met de onderscheidene bedrijven der zijde, van het spinnen af, tot op het weven en de verzendingen der stoffen, terwijl het geheele bedrag van dezen tak van volkswijlt in Frankrijk op eene waarde van *Drie en vijftig millioenen Nederlandsche guldens* wordt begroot.

Onder koning **KAREL I.** had men ook proeven genomen om de zijdeteelt zoo wel door aankweeking van den

moerbezieboom als van den zijdeworm in Engeland intevoeren; doch men heeft hierin niet naar wensch kunnen slagen.

Ten aanzien der zijdefabrieken in Engeland valt op te merken, dat vóór de regering van EDUARD III. enkel zijdenlinten en andere geringe artikelen geweven werden. Van de regering van dezen Koning af, tot aan die van HENDRIK V. werden er onderscheidene verordeningen ingesteld tot aanmoediging der zijdefabrieken. In het jaar 1620 deed JAKOB I. uit vreemde landen zijdewinders, wevers, verwers enz., overkomen, waarvan het gevolg was, dat spoedig daarna, meer dan 50,000 menschen hiertoe gebezigd werden. Vele, tijdens LODEWIJK XIV. uit Frankrijk naar Engeland gevlugte zijdewevers, werden aldaar met opene armen ontvangen; zij kozen tot de hoofdplaats hunner weverijen van zijdenstoffen Spitalfields te Londen, en tot het weven van zijdenlinten Coventry. Welhaast zag men nu den geheelen omtrek van Spitalfields met zijdefabrieken opgevuld, waarvan het getal der wevers zoodanig toenam, dat deze plaats alleen in staat was, om in oorlogstijden, des gevorderd wordende 20,000 matrozen ter bemanning der schepen te leveren.

Hoogst weldadig was de hiervoren reeds-aangehaalde groote Oud-Nederlandsche zijdehandel en derzelver gevolgen voor de oprigting en bevordering van zeer vele zijdefabrieken, voornamelijk toen na de herroeping van het Edict van Nantes een groot aantal fransche vlugtelingen gedeeltelijk te Haarlem, Utrecht en elders zich vestigden, en door hunnen vlijt en be-

kwaamheden, den grond legden tot zoo vele schoone fabrieken in zijdenstoffen die eene reeks van jaren, de bewondering van Europa hebben gaande gemaakt.

Ook eigen Nederlanders hebben daartoe door hun vermogen, hunne vlijt en ondernemingsgeest op eene aanmerkelijke wijze bijgedragen: ons voor het tegenwoordige slechts bepalende tot die welke tot onze stad Utrecht betrekking hebben, mogen wij voorzeker hier eene bijzondere vermelding maken van de beroemde *zijdereederij*, in den jare 1681 door den Heer JACOB VAN MOLLEM, op zijne vorstelijke lustplaats, buiten de waardpoort gelegen, de *Zijde-balen* geheten, aangelegd, waarvan de voortreffelijkheid en uitgebreidheid van inrigting, voorzeker nimmer in ons land eene wedergade gevonden heeft; met hoeveel bewondering beschouwde men niet die voortreffelijke werkplaatsen, welke tot de zijdereederij waren ingerigt, alwaar in eene boven- en benedenzaal, op 32 zijdemolens met een groot rad, door water gedreven, duizenden van spullen in werking werden gebragt. Onberekenbaar waren de weldadige uitvloeisels die dezen tak van nijverheid over honderden van Utrechts ingezetenen van alle klasse verspreidde. Zij schonk leven, veerkracht en welvaart aan tallooze andere middelen van bestaan, en genoot zoo wel door het vermogen van derzelve eigenaars als door de voortreffelijkheid van hare voortbrengselen eenen langdurigen bloei, tot eindelijk, door den loop van tijden en omstandigheden ook deze zoo schoone inrigting in het jaar 1816 derzelve geheele slooping heeft moeten ondergaan.

De eenige zijdereederij thans nog in deze stad aan-

wezig, en die ook den naam van zijdebalen voert, is die van den Heer W. MIDDELAND VAN RIJSEL. De voortbrengselen welke zij levert, worden zeer geroemd; doch men betreurt met alle regt, dat onderscheidene oorzaken, haren toenemenden bloei en welvaart, als ook hare verdere uitbreiding, waarvoor zij in zulk eene hooge mate vatbaar is, hinderlijk zijn.

Daar men nu de zijdelhandel op Italië, meer dan voorheen ten nadeele der zijdefabrieken in het algemeen, als monopolie drijft, worden als middelen tot opbeuring van dezelve opgegeven, de bevordering van eene eigene inlandsche zijdeteelt, en het is daarom dat wij ten slotte ook hiervan nog met een enkel woord gewagen zullen.

Bekend zijn de vele langdurige vooroordeelen welke er tegen het welgelukken der kultuur van witte moerbezieboomen en het aankweken derzelve tot eene *zijdeteelt* in ons Vaderland hebben bestaan. Enkele, onder anderen in het begin der 18^e eeuw in de nabijheid van Amersfoort gedane, doch niet geslaagde proefnemingen, hebben voorzeker het hunne daartoe bijgedragen, en welligt zoude ook thans dit vooroordeel nog aanwezig zijn, indien niet het welgelukken van latere ondernemingen hetzelfde ten eenen male op de overtuigendste wijze, hadden krachteloos gemaakt en uitgeroeid.

Een aanmerkelijk voorbeeld daarvan vinden wij reeds in de voortreffelijke zijdeteelt van den Heer VAN HASSELT op den Huize *Empe* bij Zutphen in het jaar 1750 aangelegd. Meer dan tienduizend witte moerbezieboomen door hem aangekweekt, hadden eenen zoo

weligen groei, dat hij binnen weinige jaren zich in staat bevond, door derzelve bladeren, zijne zijdewormen naar behooren te kunnen voeden. De zijde, door den Heer VAN BASSELT van dezelve verkregen, werd niet alleen bevonden even zoo goed als die van Italië en Frankrijk te zijn; maar het geen bewondering verdient is, dat de lengte van de draden zijner cocons die van Italië verre overtroffen, daar de laatste gewoonlijk eene lengte hebben van 924 tot 930 voeten, en eene gemeetene draad der cocons van den Heer VAN HASSELT daarentegen bevonden is 4390 voeten lang te zijn. Ook in onze dagen, hebben de proeven in Noord-Brabant door den Heer BERAIL, als ook in Zeeland, en in een naburig gewest ondernomen, de volkomene welslaging dezer ondernemingen nader bevestigd. Wat de aankweeking van den witten moerbezieboom betreft, dienaangaande vermeenen wij ter lezing te mogen aanbevelen, het in 1832 uitgegeven belangrijk werkje van onzen verdienstelijken Hoogleraar C. A. BERGSMA, getiteld: *Aanmoediging en Handleiding van de witte moerbezieboomen*, waarin men de middelen vindt aangewezen, die zoo wel tot de bevordering van onzen landbouw, als tot de welvaart van velen, kunnen aanleiding geven.

Kort na deszelfs uitgave, is, van wege de Commissie van Landbouw in Utrecht, door middel van de Staatscourant en andere dagbladen, bekend gemaakt, dat de Heer R. DUFOUR, Ontvanger der Directe Belastingen te dezer stede, in het bezit zijnde van een' aanzienlijken voorraad van driejarige witte moerbezieboomen, genegen was daarvan tegen den geringen prijs van

f 2,50 de honderd af te staan, aan de zoodanigen die zich op de planting van dezelve wenschten toe te leggen; waarvan dan ook het gevolg is geweest, dat werkelijk door anderen die aankweeking is ondernomen en tot heden toe met het gelukkigste gevolg is bekroond geworden, zoodat het bewezen is, dat de witte moerbezieboom, hier even zoo welig als in Italië tieren kan, zijnde hier zelfs in den *Hortus Medicus*, eene witte moerbezieboom aanwezig, die thans den ouderdom van zestig jaren bereikt heeft. En daar nu de teelt der zijdewormen, bij een genoegzaam voedsel der bladeren van de witte moerbezieboomen, binnenshuis op eene zekere warmtegraad gestookt, tot een wezenlijk effect kan worden gebracht, zoo zijn naar aanleiding hiervan de vooruitzichten op den aanleg eener eigene zijdeteelt, ook voor de stad Utrecht allergunstigst, en heeft men regt, daarvan de beste uitkomsten te mogen verwachten. Het is dan ook onze hartelijke wensch, deze belangrijke verwachtingen weldra vervuld te mogen zien, opdat daardoor de bronnen onzer nijverheid vermeerderd, de welvaart onzer ingezetenen verhoogd, en de opbeuring en herleving onzer zijdefabrieken daardoor in eene ruime mate mogen bevorderd worden.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 Mei 1835.	. . . . .	4 el 58 dm.
15 —————	. . . . .	4 — 52 —
31 —————	. . . . .	3 — 58 —

Statistiek.

Op grond van onze in N°. 3 en 4 van dit Tijdschrift gemaakte opmerkingen, ten aanzien eener meer juiste opmaking der plaats gehad hebbende geboorten en sterfgevallen, voegen wij hierbij:

Tab. XI. Eenen *Staat* van het verschil, hetwelk het aantal geboren en met dat der overledenen van het jaar 1815 tot en met 1834 in de stad Utrecht en deszelfs voorsteden heeft opgeleverd, na bijvoeging van het getal doodgeborenen, en na aftrekking van het getal overledenen in s' Rijks Hospitaal.

Uit dezen staat is blijkbaar, dat door het verschil tusschen geboren en overledenen, het jaar 1817 de grootste vermindering, en het jaar 1828 de grootste vermeerdering heeft opgeleverd, en dat er, over de twintig achtereenvolgende jaren te zamen genomen, een zuiver totaal van vermeerdering van 6,196 zielen, heeft plaats gehad.

Wij bepalen ons voorts tot de navolgende opmerkingen:

Dat de oorzaak van de 206, in 1817 meer overledenen dan geboren, veilig mag worden beschouwd, als het gevolg van de vele geheerscht hebbende ziekten, uit de hoogst ongunstige weersgesteldheid in 1816 voortgesproten, als ook uit het plaats gehad hebbende gebrek aan granen, en van de hieruit ontstane duurte der levensmiddelen.

In het daarop volgende jaar, heeft het getal overledenen dat der geboren, met 33 overtroffen, het-

geen is toeteschrijven aan de in dat jaar hier ter stede geheerscht hebbende kinderziekte, daar het getal slagtoffers aan dezelve 229, en dus bijna een vijfde gedeelte van de overledenen bedragen heeft.

Nog heviger heeft deze ziekte gewoed in het jaar 1831, ofschoon het getal der geboorten, dat der sterfgevallen met 20 is te boven gegaan. De toen aan de kinderziekte gestorvene personen, bedroeg 267; zijnde meer dan $\frac{1}{6}$ gedeelte der overledenen.

Het is dus niet zonder reden, dat door de stedelijke Regering steeds voortdurend de aandacht der ingezetenen op de weldadige uitwerkselen der koepok-inenting wordt gevestigd, en aan de ouders, de dure verplichting tot het doen inenten hunner kinderen, wordt op het hart gedrukt.

In 1826, zijn van den eersten October tot den laatsten December, 69 kinderen aan de mazelen overleden; doch de stad Utrecht is overigens op eene bijzonder gunstige wijze verschoond gebleven van de hevige ziekten, welke in de vijf laatste maanden van dat jaar, bij uitsluiting in vijf, aan den zee kant gelegene Provinciën, als Noordholland, Zuidholland, Zeeland, Vriesland en Groningen, geheerscht hebben, en waarvan eene aanmerkelijke vergrooting in het gewoon getal van sterfgevallen, het gevolg is geweest. Het is waarschijnlijk, dat deze bevrijding uit de hoogere ligging der Provincie Utrecht, dan die der vijf genoemden, verklaard zal kunnen worden.

Het meerder getal geboorten dan sterfgevallen in het jaar 1832, was slechts 34, welke geringe vermeerdering veroorzaakt is, door de in dat jaar ge-

heerscht hebbende cholera-ziekte, waaraan 297 personen overleden zijn.

Over het jaar 1833 vonden wij een getal van 53 meer overledenen dan geboren. In dat jaar heeft de cholera-ziekte deszelfs aanvallen hervat, en zijn 239 personen daarvan het slagtoffer geworden; — doch bovendien hebben in datzelfde jaar nog 266 sterfgevallen aan de mazelen plaats gehad, waaruit blijkt dat deze ziekte, een getal van 27 sterfgevallen meer dan die der zoo zeer gevreesde cholera, heeft te weeg gebracht.

Moge dan toch dit treurig tafereel voor het vervolg een ieder aansporen, om de bij zoodanige voorvallen, door de oplettende zorgen der stedelijke Regering, en op voorlichting van de commissie van Geneeskundig toezicht, gegevene verordeningen, voorschriften en middelen, ter voorkoming en verspreiding dezer zoo besmettelijke ziekte, met de meeste oplettendheid en nauwgezetheid optevolgen, opdat alzoo de heilzame bedoelingen met dezelve beoogd, meer en meer krachtadig worden ondersteund en bevorderd.

Verblijden wij ons overigens in de bijzondere voorregten, welke deze stad in toeneming van bevolking, bloei en welvaart, en zoo vele andere opzigten ten deel vallen, en smaken wij in gepaste genietingen, alle die vervrolijkingen en genoegens des levens, welke door de verjongde natuur, bij dezen vruchtbaren zomer, en de heerlijke oorden die ons omringen, ons zoo mildelijk worden aangeboden.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

Binnen Utrecht en derzelver Voorsteden,

IN DE MAAND

Mei 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Mei.

Jacob, *zoon van* Jacob Siltbach
en Dirkje Geijzen.

Cornelia Philippina, *dochter van*
Johannes Paulus Houtman en
Johanna Francina Nolet.

Roelof, *zoon van* Johannes van
Oort en Geertruij van den Ham.

Johanna, *dochter van* Hendrik van
Houten en Johanna van Gaalen.

Dirk Anthonie, *zoon van* Francis-
cus van Zutphen en Maria Metje
Schouten.

Jan Lambertus, *zoon van* Petrus
Andreas Swarts en Maria Pe-
tronella Ouwejan.

Johanna Catharina, *dochter van*
Johanna Catharina Vink.

den 2 Mei.

Wilhelmina Philippina Louisa,

I. D.

dochter van Willem de Roos en
Philippina Louisa van Allen.

Johannes Hubertus, *zoon van*
Bernardus Hendricus Bunte en
Hillegonda Werkhoven.

Johanna Martina, *dochter van*
Louis Niclaas Serafin van Voorst
en Johanna Martina Vreeswijk.

Sara Anthonia, *dochter van* Ant-
honia Minkhorst en Sara Hen-
drica Rijkse.

Zacharias Joseph, *zoon van* Jo-
hannes Jacob Cats en Johanna
Zwieserijn.

Willem, *zoon van* Willem van
Dulst en Dina Jansen.

den 4 Mei.

Adrianus, *zoon van* Philippus
Fredrik Satonij en Wilhelmina
Vester.

Alida Johanna, *dochter van Hendrik Wilson en Johanna Maatjes.*

den 5 Mei.

Johanna Petronella Geertuida, *dochter van Jacobus Boelen en Anna Elisabeth Schuurman.*

Hendrica Christina, *dochter van Willem Brands en Cornelia Oostveen.*

Johannes Gijsbertus, *zoon van Gijsbertus Johannes Wijnands en Helena Petronella Clemens.*

Hermanus Martinus, *zoon van Joseph Mulder en Maria van Eijdenberg.*

Margaretha Maria, *dochter van Cornelis Kluijt en Margje van Doorn.*

den 6 Mei.

Wilhelm, *zoon van Wilhelmina van der Vlist.*

den 7 Mei.

Johanna Louisa, *dochter van Johanna Louisa Hester.*

Daniel, *zoon van Daniel de Jongh en Margaretha de Wolff.*

Teunis, *zoon van Eijbert Hoonte en Jacoba Lina.*

Hendrik, *zoon van Hendrik Suij-dendorp en Elisabeth Terbrugge.*

Hendrik Jacobus, *zoon van Hendrik Jacobus Edelkoort en Elisabeth Heijl.*

Jan Pieter, *zoon van Jan Koryezec en Gina van der Zeegel.*

Willem, *zoon van Petronella van den Berg.*

Wilhelmina Sija, *dochter van Johannes Nebbeling en Petronella Elisabeth Boelé.*

Jacoba Berendina, *dochter van Jan Visscher en Lumina Loos.*

den 8 Mei.

Hendrik Alphonse, *zoon van Adolphus Pieter Boellaerd van Tuijl en Sophie Henriette Barbara Bortier.*

Elisabeth, *dochter van Isaak van Zuilen en Elisabeth van Vonderen.*

Cornelis, *zoon van Cornelis van Dijk en Hendrica van Ballekum.*

Michiel, *zoon van Hendricus van Allen en Cornelia Korver.*

Antje, *dochter van Dientje Hoogendoorn.*

den 9 Mei.

Elisabeth, *dochter van Aric van de Bildt en Gerarda de Graaf.*
Gijsbertus, *zoon van Cato de Graaff en Gerarda Kalkhoven.*

den 11 Mei.

Mietje, *dochter van Salomon Abraham van Biene en Betje Sternheim.*

Jan, *zoon van Gerrit van 't Riet en Lidia Jacoba van Leusden.*

Cornelis Hendricus, *zoon van Hendricus Vermeulen en Gijsberta van der Maat.*

Johanna, *dochter van Fredrik van den Heuvel en Margaretha Wilhelmina Roos.*

Cornelis, *zoon van Cornelis Straver en Johanna Bours.*

Fredrik Hendrik, *zoon van Jan Mare en Antanetta Elisabeth Burri.*

Maria Jacoba, *dochter van Pieter*

van Dranen en Johanna Maria Keessenberg.

den 12 Mei.

Johannes Gerardus, *zoon van Johannes Pousenou en Maria Gerards.*

Wijnand, *zoon van Gijsje van Steenwijk.*

Gerrit Johannes, *zoon van Johannes Jacobus Schellart en Maria van Houten.*

den 13 Mei.

Geertruij, *dochter van Hendrik Heckman en Christina Ras.*

Adriana Geertruij, *dochter van Bartholomeus Stephanus van der Steen en Elisabeth Dagen.*

den 14 Mei.

Jacoba, *dochter van Johannes van der Linden en Johanna van Dort.*

Hendrik Hermanus, *zoon van Hendrik Hermanus Weisch en Sophia Louisa Groothuizen.*

Johannes, *zoon van Theodorus Michiel Lambertus Lammers en Jannetje Catharina Bijlaart.*

Cornelis, *zoon van Cornelis Verbecm en Helena van Amsterdam.*

Pieter Hermanus, *zoon van Johannes Cornelis Stoets en Wilhelmina Bosman.*

Arnoldus, *zoon van Helena Maria Wijerman.*

Christina, *dochter van Arnoldus de Marie en Catharina Margaretha van Zijl.*

den 15 Mei.

Petrus Isaäcus, *zoon van Petrus*

Johannes Isaäcus de Fremerij en Maria Kops.

Johannes Sebastianus, *zoon van Johannes Jansen en Maria Schimmel.*

den 16 Mei.

Ludovicus Petrus, *zoon van Joannes Michiel Wouters en Elisabeth Smit.*

Adrianus Hendricus, *zoon van Hermanus Vermeulen en Antonia van Oostrom.*

Johannes, *zoon van Theoderus van Rooijen en Johanna Meseman.*

Eduard, *zoon van Gerrit Beuker en Gesina Popping.*

Clasina Alida, *dochter van Hendrik Leget en Alida Tuijl.*

Judith Hendrica, *dochter van Arnoldus Stomp en Jacoba Cornelia Everaars.*

Johanna Catharina, *dochter van Johanna Catharina Rowaan.*

den 18 Mei.

Willem Arnold Hendrik, *zoon van Willem Arnold Hendrik Gelderman en Adèlaïde Charlotte Christine Baronesse van Heeckeren van Brandsenburg.*

Johannes, *zoon van Pieter van Oostrum en Adriana van Loenen.*

Johannes, *zoon van Simon Petrus Neerings en Johanna van Heel.*

Anthonye Christiaan, *zoon van Anthonye Burghout en Adriana Geertruida Grocnendaal.*

Theodorus, *zoon van Arie van de Bilt en Cornelia van Ewijk.*

Wilhelmus Johannes, *zoon van Jan Jansen en Jantje van Elst.*

Johannes, *zoon van Johanna Loffelt.*

Cornelia, *dochter van Carel Willem Faber en Jacoba Maria Arons.*

den 19 Mei.

Johannes Jacobus, *zoon van Alexander Hendrik Metelerkamp en Catharina Gerarda Johanna Verloren.*

Evert, *zoon van Evert Straatman en Margaretha Maarschalkerweerd.*

Johannes Gijsbertus Hermanus, *zoon van Gijsbert van den Wijngaard en Elisabeth Klijn.*

Maria Johanna, *dochter van Izak van Basten en Maria van Garderen.*

Hendrica Gerarda, *dochter van Laurens Maaswinkel en Johanna van Zuijlen.*

Marinus Jacobus, *zoon van Christoffel van Draane en Anna Maria Jacoba van Brussel.*

Francina Louisa, *dochter van Jan Bastiaan Christemeijer en Anna Elisabeth Döll.*

den 20 Mei.

Franciscus Albertus, *zoon van Hendrik de Groot en Maria Gravendaal.*

den 21 Mei.

Hendricus Johannes, *zoon van Hendrik van Rossum en Wilhelmina Staal.*

Marinus, *zoon van Jan Willem van den Bol en Hendrica van den Heuvel.*

Margaretha, *dochter van Wijnand Faber en Maria Anthonia Messemman.*

Bernardus, *zoon van Hendrik Kampert en Maria de Bruijn.*

Christiaan, *zoon van Frans van Laaren en Johanna Cornelia Rutgers.*

den 22 Mei.

Hendrica, *dochter van Cornelis van Maarschalkerweerd en Adriana Schoonhoven.*

Johanna, *dochter van Johannes van Leeuwen en Adriana Vermaak.*

Bernardus Jan, *zoon van Arie van der Plaats en Sophia Wilhelmina Tieland.*

Maria Wilhelmina, *dochter van Isaak Serlijn en Maria Wilhelmina van Engelenburg.*

den 23 Mei.

Cornelia Maria Johanna, *dochter van Jan Isaak Coenraad de Jong en Cornelia Mientjes.*

Maria, *dochter van Wilhelmus Bos en Hendrica Wilhelmina Welle.*

Jacobus Hendricus, *zoon van Dirk Adrianus van Eijk en Lamberta Johanna Mullekus.*

Johannes, *zoon van Petronella Atteveld.*

Barendina, *dochter van Hendrik van der Karst en Barendina Petronella Linschoten.*

Constantia Klasina Wilhelmina Cornelia, *dochter van Constantijn Willem van Oordt en Klasina Cornelia Degerman.*

den 25 Mei.

Marcus, *zoon van Bernardus Kuijper en Anneke Assen.*

Geertruida Jacoba, *dochter van Leendert Kortekaas en Arnolda Speel.*

Jan, *zoon van Frederik de Graaf en Elisabeth Pieneman.*

Wilhelmina Theodora, *dochter van Dirk van der Slot en Adriana de Klein.*

Johanna Sophia, *dochter van Hendrik Hol en Maria Cornelia van Rijn.*

Johannis Gerardus, *zoon van Franciscus van de Poel en Evertje Pothoven.*

den 26 Mei.

Martina Elisa, *dochter van George Willem Liera en Martina Elisa Neelmeijer.*

Petronella Maria, *dochter van Jacoba Johanna Stroeve.*

Anthonia, *dochter van Cornelis Kalkhoven en Clasina van den Hoorn.*

Gerardina Apolonia, *dochter van Gerardina Penning.*

den 27 Mei.

Geertruida Wilhelmina, *dochter van Josephus Carolus Muller en Henrica Johanna Bernardina Rutjes.*

Jacobus, *zoon van Jacobus Broekhuizen en Maria van der Sluijs.*

Godefridus, *zoon van Jan de Rijk en Jacomina Bakker.*

Gerardus, *zoon van Franciscus Besters en Anthonia van Oostrom.*

Jan, *zoon van Jan Driehuijs en Cornelia van Rooijen.*

Anthonius Aloijsius, *zoon van Albertus Muitevan en Maria Maarschaalckerweerd.*

den 28 Mei.

Fredrik, *zoon van Willem Matthijssen en Niesje Waanders.*

Jacobina Hendrina Geertruida, *dochter van Anthonie Cornelis van Woerden en Gerritje Bredius.*

den 29 Mei.

Magdalena Renetta, *dochter van Daniel Anthonius Stern en Maria Agnes Schoonman.*

Adriana, *dochter van Huibert van Aken en Petronella van der Wal.*

Anthonia Wilhelmina, *dochter van Wilhelmina Makkee.*

Justina Hillegonda, *dochter van Johannes Jacobus Verhoeff en Justina Hillegonda van Noorden.*

Rutger, *zoon van Rutger Brouwer en Maria Lina van Doesburgh.*

Gerrit, *zoon van Gerrit van Weede en Johanna Loos.*

Johanna Maria, *dochter van Willem Barreveld en Alida van Rec.*

den 30 Mei.

Sophia, *dochter van Dirk Gijbels en Arnolda Tieland.*

Leonardus Anthonie, *zoon van Leonardus Schippers en Cornelia van Rhee.*

Wilhelmus Everardus, *zoon van Christiaan Leffel en Gerritje Jansen van der Veen.*

Cornelis, *zoon van Cornelia Floor.*
Albertus, *zoon van Alida de Bruijn.*

Er zijn in de maand MEI 1835, binnen de Stad en hare Voorsteden geboren :

Van het Mannelijke geslacht	73.	
» » Vrouwelijke »	53.	
		126.
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	4.	
» » Vrouwelijke »	2.	
		6.
		132.
	Totaal.	

Waaronder begrepen zijn :

Onechte zonen.	8.
» dochters.	7.
	15.
» Tweelingen (geene).	»

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Mei.

Jacob Hendrik van Scherrabeek, Notaris, ridder van de Militaire Willems orde, 4de klasse, geboren en wonende alhier, met Sophie Johanna Selinde de Jongh, geboren te Dortmund in het koninkrijk Pruissen, wonende te Helmond, Prov. Noord-Brabant.

Anne Maurits Cornelis van Hall, Advocaat, geboren en wonende te Amsterdam, met Helena Susanna van Scherrabeek, geboren en wonende alhier.

den 6 Mei.

Willem van der Wolk, weduwnaar, bediende aan s'rijks Munt, geboren alhier, met Elizabeth Geertrui van Gulik, weduwe, geboren aan de Bilt, beide wonende alhier.

Johannes Drijver, weduwnaar, bediende in 't rijks Hospitaal, geboren alhier, met Elizabeth Catharina van Zoelen, dienst-

baar, geboren te Thiel, beide wonende alhier.

Jan Storm, slagter, met Maria Wilhelmina Daniëls, beide geboren en wonende alhier.

Petrus de Bruijn, hovenier, met Elisabetha Jongerius, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.

Wijnand van Koppenhout, koetzier, met Christina Johanna de Groot, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Haibertus Hessing, schoenmaker, met Joanna van Beck, beide geboren en wonende alhier.

Maas de Zwart, bediende, geboren te Barneveld, Prov. Gelderland, met Evertje van Doorn, dienstbaar, geboren te Eck en Wiel, Prov. Gelderland, beide wonende alhier.

Hendricus van Beijnum, Timmerman, geboren alhier, met Maaike van IJsendoorn, dienstbaar, geboren te Lienden, Prov. Gelderland, beide wonende alhier.

- Johannes Hendrikus Wiggers, wijndrager, geboren alhier, met Hendrikje van Spankeren, dienstbaar, geboren te Barneveld, Prov. Gelderland.
- Barend Willem van der Velden, pompenmaker, met Barbara van Bree, beide geboren en wonende alhier.
- Anthoñij Kreek, tuinman, geboren te Ede, Prov. Gelderland, wonende alhier, met Jantje Evertsen Liefsting, dienstbaar, geboren te Barneveld, Prov. Gelderland, wonende te Zuilen.
- Theodorus Nicukerk, bouwman, met Johanna Haarmans, beide geboren en wonende alhier.
- Jan Gerd Jongeling, tuinman, geboren te Amsterdam, met Alida Doornik, dienstbaar, geboren te Voorburg, Prov. Zuid-Holland, beide wonende alhier.
- Jan Schuurman, koetzier, met Hendrica Verdonk, beide gebote Zeijst, wonende alhier.
- Dirk Voortman, geboren en wonende alhier, met Carolina Johanna Lamfers, dienstbaar, geboren te Zuilen, wonende aan de Bilt.
- Joannes Huiskes, schoenmaker, geboren te Nijkerk, met Janna Geertruij Plekkenpol, dienstbaar, geboren te Winterswijk, Prov. Gelderland, beide wonende alhier.
- Henricus Walstein, werkman, geboren en wonende te Maarssen, met Maria Scherpenseel, dienstbaar, geboren en wonende alhier.
- Willem Valk, koopman, geboren te Zaandam, met Cornelia Blonk, geboren en beide wonende alhier.
- Cornelis van Hattum, schippersknecht, geboren te Vreetswijk, met Maria van Daalen, werkster geboren en beide wonende alhier.
- Hendrikus de Vol, opperman, met Jannigje van der Linden, werkster, beide geboren en wonende alhier.

den 8 Mei.

Pieter van der Velden, onderwijzer in de Fransche taal en Letterkunde aan het koninklijk Instituut te Medenblik, geboren te Enkhuizen, wonende te Medenblik, met Geertruida Christina van Hengelaar, geboren en wonende alhier.

den 13 Mei.

Pieter van Soest, kantoorbediende geboren te Breukelen, met Adriana de Lange, geboren te Vlissingen, beide wonende alhier.

Henderich Willem Loep, weduenaar, conducteur geboren te s' Hage, met Mechtelina Maria van de Vijzel, dienstbaar, geboren te Barneveld, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.

Petrus Hattink, schoenmaker,

- geboren te Deventer, met Wilhelmina Joanna Gol, geboren en beide wonende alhier.
- Lion de Vries, koopman, geboren alhier, met Dina de Vries, dienstbaar, geboren te Amersfoort, beide wonende alhier.
- Engelbertus Coerten, timmerman, geboren te Beekbergen, Prov. Gelderland, met Aletta Kredana Kroon, dienstbaar, geboren te Wijk bij Duurstede beide wonende alhier.
- Paulus Johannes van Esch, kuiper, geboren alhier, met Maria Urbanus, dienstbaar, geboren te Haarlem, beide wonende alhier.
- Gerrit de Groot, hovenier, met Henderijntje de Bruijn, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.
- Hendrikus Carel van Asperen, timmerman, met Johanna Neelmeijer, beide geboren en wonende alhier.
- Jacobus Willebrordus de Rijk, weduwnaar, hovenier, met Joanna Wilhelmina Balledux, naaister, beide geboren en wonende alhier.
- Antonie Martinus van Zeventer, kleermaker, met Joanna van Bree, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.
- Joannes Elsendoorn, kleermaker, geboren alhier, met Doortje van Beusekom, dienstbaar, geboren te Culenburg, beide wonende alhier.
- Joseph van der Bulk, weduwnaar, opperman, geboren te Amersfoort, met Johanna Adriana Bregart, naaister, geboren en beide wonende alhier.
- Joannes van Lint, schrijnwerker, geboren te Amsterdam, met Hendrica Fortuin, naaister, geboren en beide wonende alhier.
- Gerardus Johannes van den Berg, kleermaker, geboren alhier, met Francina Gijsberta Kroon, geboren te Wijk bij Duurstede, beide wonende alhier.
- Anthony de Bie, timmerman, met Gijsberta Kievit, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

den 15 Mei.

Jacobus Ludovicus Conradus Schroeder van der Kolk, weduwnaar, hoogleeraar in de geneeskunde, geboren te Leeuwarden, met Geertruid Elisabeth Schröder, geboren te Eekhuizen, beide wonende alhier.

den 20 Mei.

Pieter Beugelaar, slagtersknecht, geboren te Abcoude, met Hinderkien Harms Dilling, dienstmeid, geboren te Groningen, beide wonende alhier.

Hermannus Nicolaas Wismeier, tuinman, geboren te Alphen, wonende alhier, met Dora Cornelia van Boeschoten, dienstbaar, geboren te Est en op Yne Prov. Gelderland, wonende aan de Meern.

Joannes Matheus Becken, wedu-
wenaar, schilder, geboren te
s' Hage, met Stijntje van Gor-
kum, naaister, geboren en beide
wonende alhier.

Antonius Beket, timmerman, ge-
boren alhier, met Antonia
Dorothea van Koot, dienstmeid,
geboren te Everdingen, beide
wonende alhier.

Petrus Emmels, kleeblecker, met
Catharina Lit, weduwe, wasch-
vrouw, beide geboren en wo-
nende alhier.

den 27 Mei.

Marinus Jacobus Stucki, fijnschil-
der, met Cornelia Sikkenk,
beide geboren en wonende
alhier.

Dirk Kelfkens, weduwenaar,
kruidnier, met Louisa Eskes,
beide geboren en wonende
alhier.

Christiaan Eggink, dienstbaar,
geboren alhier, met Maria van
Drogenbroek, dienstbaar, gebo-
ren te Jutphaas, beide wonende
alhier.

Wilhelmus de Graaf, timmerman,

met Catharina van Gruijthuijzen,
beide geboren en wonende al-
hier.

Wilhelmus Kloek, boerenknecht,
geboren en wonende aan de
Bilt, met Hanna Klarenbeek,
dienstbaar, geboren aan de Bilt,
wonende alhier.

Nickolaas Roclofs, opperman,
met Pieterneila van der Hoogen,
breidster, beide geboren en
wonende alhier.

Cornelis Vendrik, broodbakker,
geboren te IJsselstein, met Hen-
drika Landzee, geboren en
beide wonende alhier.

Hendrik Johannes Everaars,
koctzier, geboren alhier, met
Johanna Elizabeth van der Wiel,
dienstbaar, geboren te Breukelen
beide wonende alhier.

Willem van Stokkum, fabrikant,
met Geertruida Verloop, beide
geboren en wonende alhier.

den 28 Mei.

Jan Jansen Oudegeest, winkelier,
met Alida Cornelia van Os,
beide geboren en wonende
alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Mei.

Hendrik van Niekerk, 33 j., Varkenmarkt.

Hendrik Lancee, wagenmaker, 70 j., buiten de Catharijnep.

Jacobus van Dorsten, slijter in dranken, 37 j., Vreeburg.

Lammert Baarhuizen, hovenier, 51 j., buiten de Waardpoort.

Evert Harteveld, zilversmid, 48 j., Springweg.

den 2 Mei.

Doodgeboren zoon van Martinus van Gameraen, Smeeburg.

Gerarda Geertruida van Maarschalkerveerd, 1 j., 10 m., Vrouw Juttestraat.

Hendrica Aleeta Cuijlenburgh, 6 m., Korte Nieuwstraat.

Petronella Anthonia Cruis, 4 m., Springweg.

Willem Johannes de Meij, 56 j., aan de Wal bij de Heerestraat.

den 4 Mei.

Jan Verhoef, 5 w., buiten de Waardpoort.

Jacobus de Rijk, 12 j., buiten de Waardpoort.

Hendrik Jansen, kamerbehanger, 59 j., Lange Jansstraat.

Sibilla Johanna van der Voort, dienstmeid, onghuwd, 33 j., Achter het Weijstraat.

Arnolda van Veen, ongh., dienstmeid, 33 j., Korte Lauwerstraat.

Benjamin Zandwijk, 5 w., Hekelsteegje.

den 5 Mei.

Maria van Luijn, 9 m., buiten de Waardpoort.

Adrianus van der Star, zakken-
drager, 78 j., Magdalenesteeg.

Abraham Sluijk, werkman, 25 j., buiten de Waardpoort.

den 6 Mei.

Wouter van der Vorst, 78 j., Voorstraat.

Gijsberta van den Broek, ongh.
naaister, 22 j., Hekelsteegje.

den 7 Mei.

Johannes Barend Bussing, Smid,
59 j., Breestraat.

Maria van Heussen, huisvr. van
Anthonie de Bont, 72 j., buiten
de Waardpoort.

Anna Elisabeth de Wijs, ongeh.,
rentenierster, 67 j., Kromme
Nieuwegracht.

den 8 Mei.

Catharina Gerarda Sophia de
Vries, 5 j., Predikheerestraat.

Christina Wilhelmina Stieren,
weduwe Johan Fredrik Lothes,
72 j., aan de Bakkerbrug.

Gerrit Steenhof, werkman, 50 j.,
aan de Maliebaan.

den 11 Mei.

Wilhelmus Hendricus Johannes
Hövig, 5 m., Zonstraat.

Anthonius Debets, 10 w., aan de
Waardpoort

Doodgeboren dochter van Wouter
van Leeuwen, Achter het Wei-
straat.

Elisabeth Frankenhuisen, huisvr.
van Jacobus Hermanus Lam-
merts van Beuren, 45 j., bui-
ten de Waardpoort.

Theresia Paulina Johanna Luch-
tenberg, 1 j., Elisabethstraat.

Rutger van Ommeren, rentenier,
91 j. 4 m., Nieuwegracht.

Wilhelmina Koppert, wed. Jo-
hannes Schaanekamp, 83 j.,
Vreeburg.

Pieter Coelen, kleedermaker, 86
j., Steenweg.

Frans Zegveldt, Arbeider, 76 j.,
Ziekenhuis.

Antonie Spijkers, fuselier bij de
1ste Komp. van het depôt der
2de Afdeling Infanterie, 21 j.,
Hospitaal.

den 12 Mei.

Christophorus Josephus Bosquion,
5 j., Springweg.

Johanna Spijk, 5 w., buiten de
Catharijnepoort.

Hendrik Monsjouw, schoenmaker,
77 j., in het Polsteegje.

Adriana Knoppert, 5 j., Gala-
copsteegje.

Doodgeboren dochter van Johanna
van de Bildt, Zilversteegje.

den 14 Mei.

Bart Miller, gepensioneerd mili-
tair, 77 j., Catharijnesteegje.

Johan Hendrik Kleinoel, 80 j.,
buiten de Wittevrouwepoort.

den 15 Mei.

Jacoba Smorenberg, weduwe van
Jacobus van Rossum, 63 j.,
Nicolaisteeg.

Hermanus Willemsen, schippers-
knecht, 22 j., Ziekenhuis.

den 18 Mei.

Jacobus Hamels, 9 j., buiten de
Tolsteegpoort.

Aaltje van Banden, weduwe van
Fredrik Bogaart, 93 j., Schal-
kesteeg.

Elisabeth Jacqueline Baronesse
Taets van Amerongen, huisvr.
van Louis Antoine Roosmale

Nepveu, 39 j. 5 m., Kromme Nieuwegracht.

Jannigje van Overveen, weduwe van Johannes Reeder, 66 j., in het oude Mannen en Vrouwenhuis.

den 19 Mei.

Doodgeboren zoon van Johanna Maria Dons, Lollestraat.

Doodgeboren zoon van Zacharias Smit, Korte Rosendaal.

Jan Hendrik Albert Reijer van Donselaar, barbier, 17 j., Lollestraat.

Susanna Theodora Steineck, wed. van Christoffel Reede, 70 j., Jansdam.

Doodgeboren zoon van Antoon Christiaan Flentge, Weistraat.

Johannes van Zijl, 12 j., Bergstraat.

den 20 Mei.

Elisabeth Verstraaten, 5 m., Catharijnestraat.

Maria Magdalena Hofmann, ongh. rentenierster, ruim 60 j., Voorstraat.

Wilhelmina Baartwijk, weduwe van Gerardus Dreverman, 67 j., in het Meijpoortje.

Johan Michaël Guth, kastelein 82 j., buiten de Tolsteegpoort.

Allegonda Duijns, ongh. werkster, 41 j., buiten de Wittevrouwepoort.

Maria van der Pauw, rentenierster, 81 j. 11 m., Nieuwegracht.

Catharina Geertruida Blasberg, 1 j., 8 m., Steenweg.

Cornelis Johannes van Batum, 4 m., buiten de Tolsteegpoort.

den 21 Mei.

Wilhelmina Bastina Sijderfeld, huisvrouw van Rijk Hendrik van Kooten, 27 j., buiten de Waardpoort.

Johannes Anthonius Gebing, 1 j. 6 m., Lange Smeesteeg.

Maria Sophia Broedelet, onghewd 22 j. 4 m., Korte Nieuwstraat.

den 22 Mei.

Johanna Martina van Voorst, 3 w., Oudkerkhof.

Nicolaas van Agterberg, 8 m., Nieuwekamp.

Gerrit Jacobus Tieland, 1 j., aan het Zand.

Johannes Peirus van den Brink, kamerbehangen, 23 j., Heerestraat.

Geertruida van Ittersum, weduwe Lambertus Vinke, rentenierster circa 80 j., Heerestraat.

den 23 Mei.

Christina Johanna Vos, 3 j. 6 m., Lange Viesteeg.

Hendrik van der Lugt, Slagter, 36 j., Watersteeg.

Johannes Loffelt, 8 d., Weijde Doelen.

Pieter Schram, sjouwer, 77 j., Achterweg.

Pieter van der Heijden, koopman 50 j., Varkenmarkt.

Petronella van Bugchem, weduwe
Casper Vietelaar, 56 j., Zie-
kenhuis.

den 25 Mei.

Frans van der Lingen, 3 j. 6 m.,
in het Abrahamdoliesteege.

Jacoba Cousijne, weduwe An-
thonie Nieuwenhuizen, 63 j.,
Geertkerkhof.

Gerrit van Dijk, 4 m., buiten
de Tolsteegpoort.

Petronella Wildschut, ongehuwd,
75 j., Diaconiehuis.

Joseph Hiddes, fuselier bij het
Depôt der 10de Afd. Infanterie
19 j., Hospitaal.

Johannes Jansen, Verwersknecht,
19 j., in het Ziekenhuis

Jan Brom, 51 j., in het Zieken-
huis.

den 26 Mei.

Femia Hendrika Christemeijer,
circa 3 j., Nieuwegracht.

Dorothea Thomeeze, ongehuwd,
78 j. 9 m., aan de Hoogt.

den 28 Mei.

Anthonia van Meegen, 1 j., bui-
ten de Waardpoort.

Sara Legra, huisvrouw van Willem
Martens, 63 j., Putsteegje.

Coraelis Carolus Blaricum, 1 j. 7
m., Bakkerbrug.

Geertruida van Roosemalen, 4
j., Springweg.

Johannes van Roosemalen, 6 j.,
Springweg.

Wilhelmina Bos, weduwe van
Willem de Broer, rentenierster
63 j., Nieuwegracht.

Franciscus van Deudekem, 78 j.,
Breestraat.

Hendrik Adrianus van Nieuwen-
huijsen, timmerman, 26 j.,
Vreeburg.

Geertruij van der Tol, huisvr. van
Jan Leemans, 68 j., Koestraat.

den 29 Mei.

Elisabeth Sara Antoinetta de Vries,
4 w., Predikkerestraat.

Gerritje Sellenraad, 4 m. 14 d.,
Lange Lauwerstraat.

den 30 Mei.

Willemina Edelkoort, huisvr. van
Willem van Beem, 53 j., Neude.

Willemitjje de Wit, weduwe van
Philippus van Laar, 92 j., bui-
ten de Wittevrouwepoort.

Susanna Jacoba de Jong, 4 j. 6 m.,
Lange Smeesteeg.

Elisabeth Diehl, 3 m., Catharij-
nestraat.

Er zijn in de maand MEI 1835 Overleden :

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 52.
— — — — — Vrouwelijk geslacht. . . . . 50.

Geboren. . . . . Totaal. . . . . 102.
132.

Overleden. . . . . 102.

Dus meer geboren dan overleden . 30 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Doodgeboren.	6.	Transport.	76.
Stuipen.	12.	Borsttering.	6.
Verdronken.	2.	Water in de Borst.	1.
Zenuw-zinkingkoorts.	1.	Tanden.	2.
Verval van krachten.	21.	Zenuwkoortsen.	2.
Beroerte.	1.	Koortsen.	4.
Borstkwaal.	5.	Kinkhoest.	1.
Tering	9.	Beklemdc breuk.	1.
Het water.	4.	Kanker.	3.
Slijmberoerte.	2.	Het vuur aan de voet.	1.
Slijmziekte	1.	Bloedspuwing.	1.
Longontsteking.	1.	Diarrhoea.	1.
Het zuur.	2.	Beenbederf.	1.
Roodvonk.	8.	Slijmtering.	1.
Longtering.	1.	Daauwworm.	1.
	<u>76.</u>		<u>102.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	4	2	6.	Transport. . .	33	28	61.
Beneden het jaar.	9	7	16.	» 45 » 50 »	1	»	1.
Van 1 tot 5 jaar.	5	10	15.	» 50 » 55 »	4	1	5.
» 5 » 10 »	2	1	3.	» 55 » 60 »	3	1	4.
» 10 » 15 »	2	»	2.	» 60 » 65 »	»	5	5.
» 15 » 20 »	3	»	3.	» 65 » 70 »	»	4	4.
» 20 » 25 »	4	2	6.	» 70 » 75 »	1	4	5.
» 25 » 30 »	1	1	2.	» 75 » 80 »	7	2	9.
» 30 » 35 »	1	2	3.	» 80 » 90 »	3	2	5.
» 35 » 40 »	2	1	3.	» 90 » 100 »	1	2	3.
» 40 » 45 »	»	2	2.				
	<u>33</u>	<u>28</u>	<u>61</u>		<u>53</u>	<u>49</u>	<u>102.</u>

LIJST

DER

VERKOCHTE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

Den 2 Mei, door den Notaris G. H. STEVENS.

4 Bunders 24 roeden 90 ellen Weiland, gelegen onder de *hooge en laage weide* nabij de stad Utrecht. Toegewezen voor *f* 475. aan den Heer *G. During*.

Den 10 Mei, door de Notarissen B. BOERS, M. WIGMAN, en N. DE GRAAF.

No. 1. Een ruim en wel doortimmerd huis, in de gemeente van Houten. Ogehouden voor *f* 1200.

No. 2. Een Huis, Erf en Grond te Utrecht aan de Varkenmarkt, wijk C. N°. 102. Toegewezen voor *f* 1095. aan den Heer *T. v. Staveren*.

No. 3. Een Huis of Woning met Erf en Grond te Utrecht in de Buurtkerksteeg, wijk D. N°. 45g. Toegewezen voor *f* 570. aan den Heer *J. Viveen, Jz.*

No. 4. Eene Woning en aanbehooren te Utrecht in de Hekelsteeg, wijk D. N°. 394. Toegewezen voor *f* 385. aan den Heer *de Leur*.

No. 5. Een Huis of Woning met aanbehooren te Utrecht, in de Zandstraat, wijk C. N°. 305. Toegewezen voor *f* 410. aan den Heer *A. Schoonheid*.

No. 6. Een Huis of Woning met aanbehooren te Utrecht, in de Catharijnestraat, wijk C. N°. 906. Toegewezen voor *f* 540. aan den Heer *W. Gezel*.

Den 10 Mei 1835, door den Notaris
VAN OMMEREN.

No. 7. Een Pleiziertuin, met Koepel, Keuken enz. te Utrecht, aan de oostzijde van de Maliebaan, wijk J. N°. 317. Toegewezen voor *f* 2700. Gekocht door den Heer *J. Lamie*.

Den 50 Mei, door denzelfden Notaris.

No. 2. Een dubbeld Huis, Erve en Grond met Tuin en Koetshuis, Stal enz. te Utrecht, aan de noordzijde in de Bregittenstraat, wijk A. No. 1144 en 1145. Toegewezen voor *f* 19000 aan den Heer *Craeijvanger*.

Overzicht

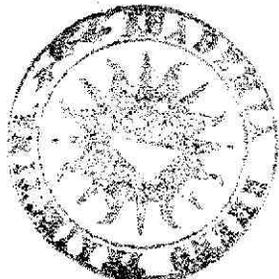
VAN DE

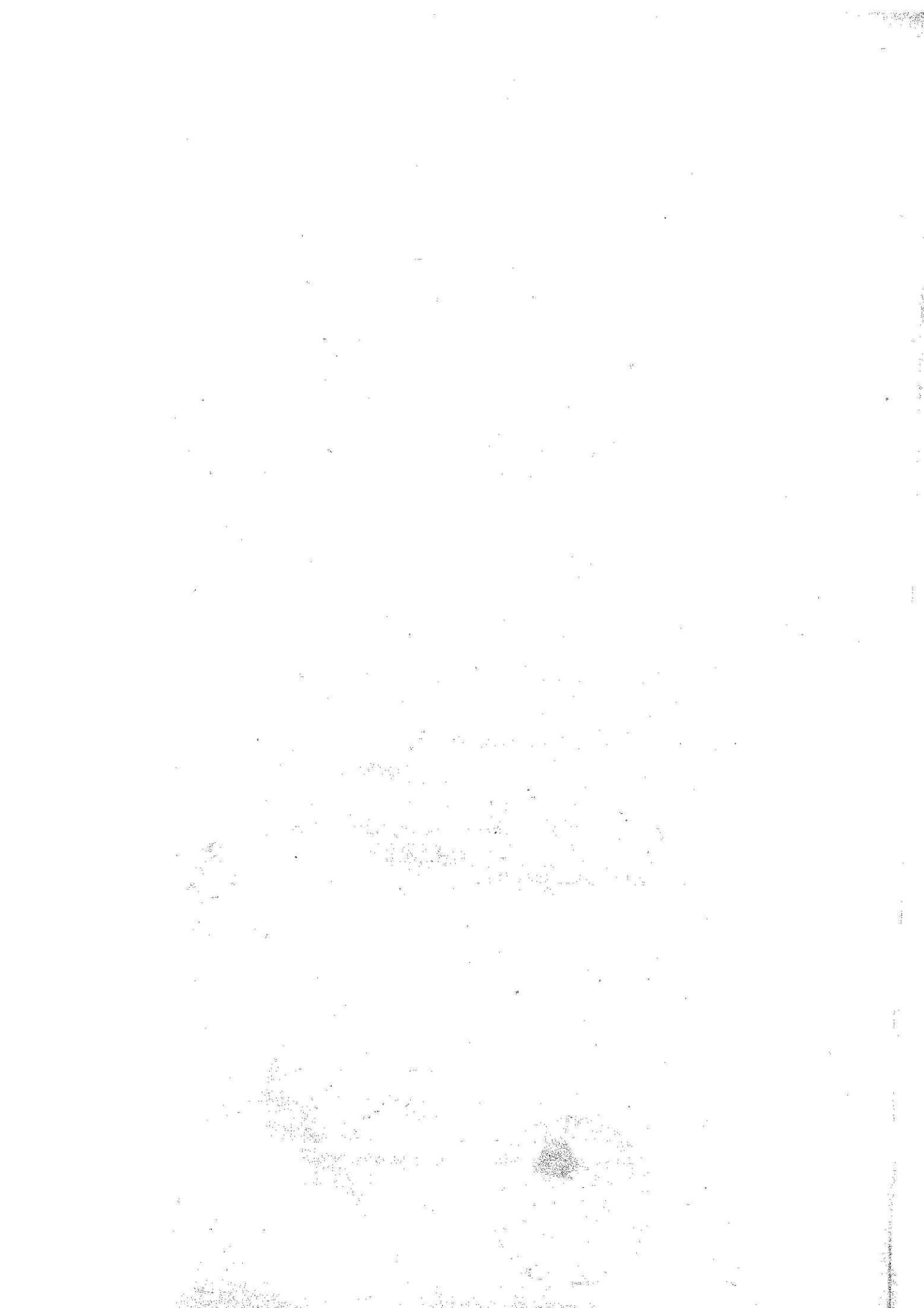
**VOORNAAMSTE VERRAAIJINGEN.
VERANDERINGEN EN VERBETERINGEN.**

WELKE, SEDERT DEN JARE 1820,

te **Strecht**

ZIJN DAARGESTELD.

Voorrede.

Algemeen is de overtuiging, dat de stad *Utrecht*, zoo wel in het uiterlijk aanzien als ten opzichte der innerlijke welvaart van den Burgerstaat, telken jare ten goede aanwint; maar is dit alles wel ooit onder één algemeen oogpunt gebragt, ter mogelijke beschouwing voor den weetgierigen en belangstellenden onder de inwoners en vreemden?

Deze vraag zal voorzeker ontkennend moeten worden beantwoord. Sedert het jaar 1820 hier wonende, en van den beginne af met lust bezielde, om de geschiedenis en den toestand van deze Stad en Provincie met zorg gade te slaan en te beschrijven, indien ik de gewenschte aanmoediging had erlangd, bevond ik mij onlangs bij een gesprek, over het bijzonder veelvuldige van de veranderingen ten goede, en werd toen opgewekt om van deze aanwinsten eene naauwkeurige aantekening te maken. Het duurde niet lang, of de verwondering over de veelheid en het belang van dit een en ander rees met den dag, en dit spoorde mij

aan, om dit overzicht, zoo mogelijk, tot één geheel te brengen.

Sedert heb ik de hoop opgevat, dat de mededeeling van hetzelfde den stadgenooten behagen zal, alsmede dat het misschien zal kunnen dienen tot vermeerdering der belangstelling in *Utrecht* bij elders wohnenden; en hierdoor rees bij mij het besef, dat ik dit stuk niet voor mij zelven mogt houden.

Met te meer lust besloot ik tot de uitgave, om dat in het volgend jaar een zeer wenschelijke tijd voor de Stad en Burgerij aanstaande is, te weten, die der viering van het tweede eeuwfeest der Hoogeschool, alhier in 1636 gesticht.

Met genoeg heeft men reeds vernomen, dat hetzelfde niet gelijk in 1736, in de maand Maart zal gehouden worden: het weder is alsdan doorgaans nog koud en guur; een ieder moet zich tegen de stuursche buijen met mantel of jas dekken, en alles neemt bovendien door gemis aan groen, bloemen en eetwaren, eene treurige gedaante aan. Het feest zal nu door de wijze beschikking van H. H. Curatoren, op voorstel van den Heer Burgemeester, gevierd worden in de maand Junij, en alzoo in den besten tijd van het jaar. Werd er, na het vieren van het eeuwfeest der Hoogeschool te Leiden, in Februarij van het jaar 1775, en alzoo in den nog guren winter gehouden, gezegd: » dat die wijduitgestrekte stad destijds *strijkvol* was, » hoe zal het hier te Utrecht zijn in het best van den zomer en in het hart van het land, vooral nu de lust om te reizen even zeer is toegenomen, als het gemak door de straatwegen enz. is bevorderd?

Wij zullen, wanneer het feest met lust en luister, met smaak en orde wordt gevierd, en met vermindering van die klippen, op welke men zich hier voorheen en vooral te Leijden in 1775 (*) gestooten heeft, en in de hoop, dat alle ingezetenen gulhartig met de Hooge Authoriteiten zullen willen medewerken, voorzeker eenen ongeziene toevloed van vreemden, en tevens ongekende winsten voor de Stad en Burgerij mogen verwachten.

In plaats van het stuk, gelijk mijn betoog over de mogelijke verbeteringen van Utrecht in 1826, hetwelk wel gelezen en geprezen, maar niet gekocht is, afzonderlijk te doen verschijnen, heb ik het meer dienstig geoordeeld, hetzelve te plaatsen in het *Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden en Statistiek van Utrecht*, hetwelk bijzonderlijk dient om den tegenwoordigen zoowel als den alouden staat dier stad, door de statistieke berigten, zoo den inwoner als het algemeen te doen kennen.

Niets voor mijzelven begerende, zal er geene verdere voorafpraak noodig zijn. Vermits eene bloote opgave van zaken doorgaans door hare droogheid mishaagt, heb ik mij hier en daar het inweven van eene aanmerking, het mededeelen van eenen wensch en het geven van eenen wenk veroorloofd.

Utrecht den 26 Junij 1835.

JACOBUS SCHELTEMA.

---

(1) Men zie Wyttenbach, in *Vita Rhunkenii Opus*: Tom. I. p. 68r.

OVERZIGT

VAN DE

VOORNAAMSTE VERFRAAIIJINGEN, VERANDERINGEN EN
VERBETERINGEN, WELKE, SEDERT DEN JARE
1820, TE UTRECHT ZIJN DAARGESTELD.

Duidelijkheids- en ordeshalve is het veld onzer
beschouwing in verschillende vakken verdeeld.

Ik zal:

1°. De veranderingen in de Rijksgebouwen en Rijks-
inrigtingen, en daarna:

2°. De Stedelijke gadeslaan.

Vervolgens zal ik:

3°. De veranderingen in de Kerken en Godshuizen
opgeven;

4°. Van de verrigtingen van bijzondere personen
en wat hiertoe behoort, gewagen;

5°. De aanwinst van de Volksmenigte opsporen;

6°. De vooruitzigten mededeelen, en

7°. Met de opgave van eenige wenschen eindigen.

Ik heb mij de eenvoudigheid ten regel voorge-
steld, en ben met waarheidsliefde zonder vleijerij te
werk gegaan.

Ik hoop alleen, dat het geheel met zoo veel genoe-
gen zal gelezen worden, als het met lust en ijver is
ten papiere gebragt.

I.

Rijksgebouwen en inrigtingen.

Paushuizen. Het eerst mag hier in aanmerking komen het huis of de residentie van den Heer Gouverneur dezer Provincie. Velen hebben nog het grootste der Paushuizen gekend (*), als een zeer aanzienlijk logement, en later als eene deftige woning. Het is thans geheel verbouwd, en er is eene groote rijk versierde zaal aan hetzelfde toegevoegd, niet alleen geschikt voor den ontvangst van genoodigden bij plegtige gelegenheden, maar ook tot de jaarlijksche vergadering van de H. H. Staten dezer Provincie.

Behalve de verbouwingen aan de westzijde in de straat achter St. Pieter, alwaar de stoep is weggenomen, en aan de stallingen, het koetshuis enz. aan de oostzijde van den tuin of middelplaats, is er aan de zuidzijde een groot gebouw gesticht, tusschen twee geknotte torens met twee Gothische poorten, voorzien van bijde zestig gelijke ramen. In dit gebouw zijn thans alle de bureaux voor de Provinciale inrigtingen enz. in ruimte, en tot genoegzaam waardiglijk geplaatst.

(*) Deze huizen zijn door ADRIAAN FEORISZON (later PÄUS ADRIAAN DEN VI.) gebouwd, toen hij nog Bisschop van Tortosa en Onderkoning van Spanje was, zoo men meent met het bepaalde oogmerk om dezelve voor eene Hoogeschool te doen dienen.

Uithoofde van zijne betrekking tot het kapittel van Salvator of Oud-Munster, is het beeld van den Heiland in den zuidergevel geplaatst.

Voorheen stond aldaar het huis van den Kastelein van den Bisschop van Luik, die destijds, gelijk andere Grooten, een gedeelte van het jaar te Utrecht, als zijnde het Parijs van het Noorden, doorbragt.

De Akademie. Het is hier de plaats niet, om de aanwinst en bloei der Hoogeschool sedert 1820 gade te slaan en op te geven; ik bepaal mij derhalve tot de gebouwen.

In het hoofdgebouw der Akademie is uiterlijk geene verandering gekomen; de twee poortjes, toegang verleerende naar het pand of het perk bij de Domkerk, zijn nog in denzelfden toestand als voor twee honderd jaren of vroeger.

De twee grootste Auditoria zijn onlangs tot ééne gehoorzaal of Auditorium voor het houden der Oratiën Promotiën enz., met aanzienlijke kosten en niet zonder smaak verbouwd; het geheel vordert als nog voorziening, en wel op eene gebiedende wijze. Elk vreemdeling, die naar de Akademie vraagt, als de steun en het sieraad van deze stad, en als eene der voornaamste zaken, welke zijne aandacht wekken, moet nu vergeefs naar een waardig gebouw zoeken (*). Bijna in alle plaatsen waar Hoogescholen (Universiteiten) zijn, is de tempel van Minerva als een der meest luisterrijke gebouwen bekend. De hoop is er, dat de gebouwen naast de Domkerk, en aan de oostzijde van het Munsterkerkhof, eenmaal zullen worden aangekocht en naar eisch vertimmerd, wanneer er niet alleen aan de Hoogeschool een waar-

---

(*) Wien moest het niet treffen, dat, toen voor weinige jaren de afbeelding der façade van het prachtig gebouw der Akademie te Gent, herwaarts was overgewaaid, alhier eene afbeelding werd gegeven van het westelijk poortje, met de zon met vijf stralen daarboven, en de deur en het vengster van het kroegje daarnaast. Zie *Utrechtsche studenten Almanak* voor 1830, pag. 104.

dig uiterlijk zal kunnen gegeven worden, maar ook de noodige ruimte zal komen voor de ontbrekende vertrekken tot de examens enz., en tevens, zoo ik hoop, tot de plaatsing en behoorlijke niteenzetting van het kabinet der Physische instrumenten, hetwelk aan de Akademie behoort, en misschien rijker is in nieuwe, onlangs uitgevondene instrumenten, dan eenige andere Hoogeschool of Corporatie in het Vaderland, vooral ook, omdat deze verzameling, boven de jaarlijksche toelage van Rijkswegen, bij voortdoring eene aanzienlijke aanwinst erlangt, uit het fonds van het bloeiend natuurkundig gezelschap alhier, en gestadig in waarde toeneemt.

In de andere, door de stad verspreide gebouwen, aan de Akademie behorende, als: het Astronomisch Observatorium (de sterretoren), het Chemisch Auditorium enz., zijn uiterlijk geene verbeteringen of verfraaijingen aangebragt.

De zalen voor de Bibliotheek zijn inwendig aanzienlijk aangevuld, en het gebruik der boeken is allezins, ook door de uitgave van den catalogus, gemakkelijk en aangenaam gemaakt.

De Hortus Botanicus heeft inwendig door de vermeerdering van planten en door het bouwen van nieuwe stookhuizen en kasten, groote veranderingen en verbeteringen ondergaan.

In het gebouw de Statenkamer, zijn de kabinetten of verzamelingen van de Hoogleeraren J. BLEULAND, N. C. DE FREMERIJ en TH. G. VAN LITH DE JEUDE geplaatst, welk alles thans door de geregelde inrigting der zalen, kasten, enz. een zeer belangrijk

musaeum voor de natuurlijke historie uitmaakt, en nog jaarlijks verrijkt wordt.

Bij hetzelfde is de rijke verzameling van præparaten in was, door den beroemden P. KONING vervaardigd, thans nog aanwezig.

Aan de Rijksgebouwen voor het Hoog militair Geregts-hof, voor H. H. Muntmeesters Generaal, en voor de Munt zelve, zijn geene uiterlijke veranderingen gekomen. In het gebouw der Munt hebben binnen de muren verscheidene verbouwingen plaats gevonden. De zware stoom-machiene, welke tot voor weinige jaren in een afgescheiden gebouw op het Vreeburg stond, is in de munt zelve gebragt, en nu wordt aldaar met werkkraft en spoed zoo veel geld gemunt, dat het billijk de verwondering van deskundigen wegdraagt. Dit Rijksgebouw wordt derhalve thans ook door het algemeen met bijzondere belangstelling bezocht en bezigtigd.

Als geheele nieuwe Rijksinrigtingen zijn sedert het jaar 1820 in of bij Utrecht gesticht:

1°. *Het groote Rijks Hospitaal.* Reeds in den jare 1822 is door Z. M. den Koning bepaald, dat de twee groote Geneeskundige inrigtingen, destijds te Leiden en te Leuven bestaande, voor de opkweeking der Elèves tot de Genees- en Heelkundige hulp bij de zee- en landmagt, te Utrecht zouden worden vereenigd. Vroeger waren reeds de gebouwen, welke voorheen met den naam van het Duitsche huis bekend waren, en aan de Teutonische Ridderorde, Balije Utrecht, behoorden, afgestaan, en naar eisch verbouwd. Sedert is achter dezelve een groot en breed ge-

bouw gesticht in drie verdiepingen. Wanneer de oude muur der stad aan de westzijde zal worden afgebroken, als dan zal er ook voor dit gebouw een ruim plein kunnen komen en aan alles een waardig aanzien worden gegeven. Na den opstand en afval der Belgen, is deze inrigting het voornaame vereenigingspunt van de zieken en gekwetsten uit het geheele leger geworden, waarbij de groote kazerne, en het Leeuwenburg gashuis nog als hulphospitalen zijn aangenomen.

Met moeite wederhoud ik mij om breedvoerig uit te weiden in den lof van deze inrigting. Ongemeen groote diensten hebben de H. H. ALEXANDER Hoogleeraar, en KERST, door hunnen ijver en kunde in dezen, aan de lijdende menschheid bewezen; aan den eersten was het oppertoezicht tot de interne, aan den laatsten tot de externe praktijk aanbevolen. Het is te wenschen, dat de geschiedenis van het voorgevallene in de hospitalen te Utrecht van 1830—1835, waardiglijk zal beschreven worden, wanneer voorzeker zeer veel tot lof van gemelde heeren, en van de heeren MOURIX KUIJPERS, QUARIN WILLEMIER en den directeur WESTENENG zal worden gezegd, en een voldoende bericht gegeven van het musaeum voor de Pathologische Anatomie, hetwelk, volgens de aan mij gegeven verzekering, hoogst belangrijk zoude zijn.

2. *De Vee-Artsenijsschool.* Deze in ons Vaderland geheel nieuwe inrigting, is geplaatst in het gebouw Gildestein, vroeger voor eene groote fabriek bij de Gildebrug gesticht, met inbevatting van de buitenplaats, Gildenburg en verscheidene andere gronden. Dezelve verdient thans met de bijgebouwen, waarin

verscheidene kabinetten, of verzamelingen van belangrijke zaken, de stallingen voor gezond en ziek vee enz. aanwezig zijn, de bijzondere opmerking van de vrienden des Vaderlands, die hetzelfde niet zullen verlaten, zonder aan de kunde, het oordeel en de vlijt van den Directeur, den Hoogleeraar A. NUMAN, eene dankbare hulde toe te brengen, voor de groote diensten aan den landbouw en de veeteelt, en met name aan de schapenteelt bewezen, omtrent welke laatste, onlangs aan 's mans verdiensten eene waardige hulde is toegebracht.

3. *Het Kabinet of Musaeum van Gereedschappen voor den Landbouw.* — Deze verzameling was reeds vóór jaren door den Hoogleeraar J. KOPS, commissaris voor — en zeer verdienstelijk jegens den landbouw, te Amsterdam begonnen en bijeengebragt, en was aldaar in een afzonderlijk huis in de Zwanenburgerstraat gevestigd; overtuigd dat deze inrigting te Utrecht ongelijk meer nut zoude te weeg brengen dan in de hoofdstad, heeft gemelde geleerde aan Z. M. den Koning het voorstel gedaan, om het geheele Kabinet herwaarts te brengen, en thans is alles waardiglijk geplaatst in eenige der vertrekken en zalen van het Paleis, door en voor Koning LODEWIK gesticht. — Het geheel verdient thans de bewondering en de goedkeuring van vreemden en inboorlingen, en de verbetering aan de zijde van de Nieuwe gracht of Drift, versiert dit gedeelte van de stad.

Verder zijn nog van 's rijkswege de twee vestingwerken aan de wegen op Vechten en Houten, de sluis in den Vaartschen Rijn, de verwijding van de brug.

gen van buiten de Tolsteegpoort tot aan de roode brug, en de groote Sluis buiten de Waardpoort, bekostigd.

Hoe zeer dit alles wel niet moge dienen, noch opzettelijk is daargesteld tot bijzonder sieraad van de stad, is er echter veel geld aan besteed, en door het vertier, is de welvaart der burgerij bevorderd.

Eene belangrijke zaak is tevens het aanleggen van de straatwegen op Leiden, op Soestdijk, over Maartensdijk naar Hilversum en op Woudenberg, de verbetering aan dien naar de Vaart, en der wegen buiten de Wittevrouwen- en Tolsteegpoorten; dan of deze verbeteringen van rijks- of van stadswege zijn daargesteld, bleef ons onbekend; zij bestaan en geven veel voordeel, gemak en genoeg.

II.

Stedelijke Gebouwen en Inrigtingen.

Het Stadhuis. Dit prachtig gebouw is geplaatst op den grond van het voormalig Stadhuis, vroeger bekend met de namen van de huizen *Lichtenberg* en *Hazenberg*. Of het niet beter zoude zijn geweest om de verfraaijing van Utrecht met de stichting van zulk een kostbaar gebouw voor den luister der plaatselijke regering te eindigen dan daar mede aantevangen, als mede of er geen meer lof zoude verworven zijn, indien dit statelijk gebouw geplaatst ware op de Oostzijde van de Neude, op een geregeld vierkant aan het begin van de Voorstraat, tusschen de Sint Jans en Potterstraat, waar nu de bekende vijf huizen staan? zijn vragen, welke thans niet behoeven te worden

overwogen, als zijnde hierin niets te veranderen. Buiten allen twijfel zoude dit fraaije gebouw, wiens façade nu nergens naar eisch in haar geheel kan beschouwd worden, aldaar eene betere vertooning gemaakt hebben; de kosten en moeiten aan de voorloopige verhuizing verbonden, zouden zijn voorkomen, en de opstand en de grond van de huizen Lichtenberg en Hazenberg, het oude Stads-wijnhuis, en de bijgebouwen tot in de korte Minderbroederstraat, zouden waarschijnlijk bij verkoop tot koopmans- en burgerhuizen meer gelds hebben opgebracht, dan de opstand en de grond van de gemelde vijf huizen, en het applaneren van alles tot een geregeld vierkant, zouden hebben moeten kosten. Het gebouw staat er nu, en hetzelfde verdient allezins de goedkeuring van deskundigen, door een fraai en regelmatig uiterlijk, en door eene geschikte verdeeling tot een nuttig gebruik.

Het is te wenschen, dat de belendende gebouwen tot in de korte Minderbroederstraat, eerlang in eenen staat zullen worden gebragt, welke met het hoofdgebouw overeenkomen, ten minste zoo veel niet verschillen als thans; het geheel zal als dan voorzeker aan de verdiensten van den Architect eenen blijvenden lof geven.

Over de wijze van het bouwen zonder stijgers is destijds veel gesproken, en het gebruik van de bewegelijke groote kraan of schalk, met een draaijend bovenstuk, waar door niet alleen de zwaarste steenen naar boven, maar ook op hunne plaats zijn gebragt, door den heer C. VERLOOP bewerkt, heeft veel goedkeuring verworven.

Door de zorg en de kunstliefde van den heer Burgemeester, is er een groot vertrek op het stadhuis ingerigt, om alles wat tot de geschiedenis en de oudheden van de stad en de provincie behoort, bij een te bewaren. — Deze verzameling is thans zeer aanzienlijk, en kan in het vervolg van te meer belang worden, wanneer, zoo als wij hopen en mogen verwachten, alle de Romeinsche oudheden, welke bij de begonnen vergravingen in het Castrum, of de burgt bij Vechten en elders gevonden zijn, aldaar waardiglijk zullen worden geplaatst.

De stichting van het nieuwe stadhuis heeft voor Utrecht nog eene aangename zijde, door dat het archief van de stad daardoor in de beste orde is gebragt. De heer archivarius W. A. BOERS is reeds vermet dit moeilijk werk gevorderd, en mag het hem gebeuren om hetzelfde ten einde te brengen, dan zal misschien geene andere stad eene betere inrigting van alles wat tot het archief behoort, aan de beoefenaars der geschiedenis doen kennen.

De begraafplaats. De belijders van de R. K. eeredienst hadden reeds vroeger een kerkhof of begraafplaats bij de kerk buiten de Wittevrouwenpoort. — Toen de Koning, na de verwoestende ziekte in 1826 te Groningen en elders, den lang gewenschten maatregel daarstelde, om begraafplaatsen aan te leggen buiten de steden of dorpen, heeft de regering van Utrecht hieraan dadelijk, zonder kosten te ontzien, met ijver voldaan.

Een groot stuk lands buiten de Tolsteegpoort aan den weg naar Houten gelegen, is hiertoe aangekocht, en met eene graft omringd; aan de zuidzijde is een

rend gebouw als een grafheuvel gesticht, omringd door grafkelders in drie rijen, hetwelk alles eene deftige vertooning oplevert; veel is er gedaan, om aan dit uitgestrekt veld een gepast aanzien te geven, door het beplanten met boomen, en wat dies meer zij.

Het naast gelegen huis *Soesbergen*, is met den tuin en de erve tot eene woning voor den opzigter van de begraafplaats aangekocht en verbouwd, en bij hetzelfde zijn verscheidene inrigtingen in het belang van dezelve.

De Willems-Kazerne. Eene der grootste ondernemingen van stadswege is het aanleggen en bouwen van deze groote kazerne voor de Infanterie van het garnizoen. Dezelve is gebouwd benoorden de Wittevrouwenpoort, alwaar de overgeblevene muurwerken van de oude Abdij, een toren en verscheidene huizen, de wal of de muur van de stad zijn weggebroken.

Eene naauwkeurige beschrijving van deze kazerne met eene afbeelding versierd, is bij den uitgever dezes in het licht verschenen, en er behoeft derhalve niets meer deswege gezegd te worden.

Te wenschen is het, dat er ook eerlang eene groote en goede kazerne voor de Kavallerij, met stallingen, hooi- en stroozolders, manege enz., zal gebouwd worden.

In het plan van den heer ZOCHER was er voorgedragen, om deze Kazerne te stichten bezuiden de fabrieken der H. H. CASIUS; misschien zoude, nu de lakmoesfabriek van den heer VAN WEEDE heeft opgehouden te bestaan, dezelve kunnen gesticht worden aan de stads gracht, van de noordelijke uitwatering van de

Nieuwe gracht af, tot aan de punt van het noordoostelijk Bolwerk.

De Scholen en zaken voor het Onderwijs.

Met bijzonderen lust ga ik over tot dit gedeelte van mijne beschouwing, als zijnde waarschijnlijk hier bij, alsmede door de verbetering der lokalen, veel nut gesticht.

Ik vermeen de verbeteringen in het onderwijs en het stichten van goede scholen, als van het grootste belang voor de maatschappij te moeten beschouwen, omdat men zich daarvan onberekenbaar vele goede vruchten mag beloven in de toekomst, en heb mij deswege vooral op volledigheid toegelegd.

De Latijnsche Scholen. In de geheele inrigting van het onderwijs op dezelve, is eene zeer heilzame verbetering daar gesteld, zoo dat elk der heeren leermeesters thans belast is geworden met een eigen vak van onderwijs; doch het is hier de plaats niet om het nuttige daarvan in het breede te betoogen.

Deze scholen waren ten minste sedert de Kerkhervorming geplaatst gebleven in een der gebouwen, welke voorheen behoorden aan het Hieronimus Klooster op de zijde van het Nonnensteegje, terwijl de overige dienden voor de woning van den Rector, Conrector en de Praeceptoren, alles bij of achter den hoogen muur of stadswal en in vele deelen nog overblijfsels dragende van het sombere en treurige der voormalige Kloosters.

Thans is in plaats van gemeld gebouw een goed en

deftig huis , op het Domskerkhof , voor deze scholen afgestaan , alwaar , wat het licht , de lucht en ruimte aangaat , niets te wenschen overblijft , terwijl ook dit lokaal ongelijk beter dan de vorige , in het midden der stad gelegen is.

Het oude Schoolgebouw is geheel weggebroken , en in plaats van het naauwe Nonnensteegje , ziet men nu aldaar eenen ruimen en luchtigen uitgang naar de wandelingen ; de huizen van den Rector enz. , zijn zoo fraai verbouwd , dat het Hieronijmus plein eene der fraaiste en vrolijkste plekken is geworden van de stad.

Fransche Scholen. De houders van drie van dezelve , — twee op de Nieuwe- en eene op de Kromme Nieuwe gracht , hebben alles in het werk gesteld , wat tot verbetering en verfraaijing strekken kan.

Sedert 1830 is er eene nieuwe school in de Boothstraat in een ruim lokaal opgericht , alwaar bij de vakken van onderwijs ook de meisjes in vrouwelijke handwerken onderrigt erlangen , en het Fransch tegelijk met het Nederduitsch wordt onderwezen.

De Kostscholen of instituten van opvoeding , als daar zijn , die op Oudwijk en in de Korte Nieuwstraat voor jongelingen , en op de Lange Nieuwstraat en in den Trans voor jonge dochters , zijn allen na 1820 opgericht.

Middelscholen in de Lange Nieuwstraat. De stedelijke Schoolkommissie heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door deze , geheel nieuwe inrigting in het belang der kleinere kinderen van welgestelde burgers.

In den jare 1822 is de eerste dezer scholen, destijds ook eenigzins met medewerking van het bloeiend Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen opgerigt, ten einde de leerwijze van den heer PRINSEN hier in werking te brengen. — Deze inrigting heeft zulke gezegende gevolgen gehad, dat er thans vier dergelijke scholen bestaan in de gebouwen, die weleer behoord hebben tot het Abraham Dole Klooster, in een groot huis, voorzien met eenen fraaijen tuin, van welke een nuttig gebruik wordt gemaakt, ter bevordering van de gezondheid der kinderen.

Twée dezer scholen dienen voor jongens, ééne voor meisjes, voor welke laatste een geheel afgescheiden vertrek gebouwd is: — op de vierde wordt ook de Fransche taal geleerd; allen dienen thans tot model-scholen, welke zoo ten opzichte der verbetering van de gebouwen, als tot een meerder en beter ontwikkeld onderwijs, ten voorbeelde dienen voor anderen, en den weldadigsten invloed op dezelve hebben uitgeoefend. — Zij staan onder het bijzonder toezigt van de zoo ijverige als kundige plaatselijke Schoolkommissie.

Stads Scholen. — Voorheen waren er vier stads of parochie scholen, maar deze waren in 1812 tot op twee verminderd.

In 1819 heeft de school bij de Nicolai-kerk eene vergrooting erlangd, waardoor dit lokaal destijds 150 leerlingen konde opnemen; tien jaren later is deze school met het woonhuis van den onderwijzer afgebroken en eene nieuwe gebouwd, welke thans voor geene der beste schoolgebouwen in ons vaderland behoeft onder te doen. — Op het laatste examen in 1835 bevatte die school ruim 400 kinderen.

De school op het Baurtkerkhof is door de zorg des onderwijzers en de belangstelling der regenten, in zulk eenen verbeterden toestand gebragt, dat alles wat tot orde en netheid dienen kan, hier aanwezig is, zoo zelfs, dat de vroegere inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs, de heer VAN DEN ENDE, bij een schoolbezoek, hierover openlijk zijne te vredenheid betuigde.

Sedert 1816 werd nog zeker lokaal op het Bagijnenhof, hetwelk vroeger tot eene spinschool diende, tot eene derde stads-school ingerigt. Dezelve zal weldra vervangen worden door eene andere, welke over het Predikheeren-kerkhof gebouwd wordt op eene grootere schaal, en dit gedeelte der stad tot sieraad zal verstreken.

Diaconie Scholen. Daar zijn wel geene nieuwe scholen na 1820 gesticht, doch in de thans bestaande drie, zijn sedert, zeer belangrijke verbeteringen en verfraaijingen gekomen, vooral die aan het boven- en benedeneinde der stad, welke lokalen in 1829 door geheel nieuwe, uit vrijwillige giften der Ned. Herv. Gemeente, vervangen zijn. Dezelve bevatten nu een aantal van ruim 1200 leerlingen.

De Roomsche School. Een even gunstig bericht ontving ik van deze, welke uit vrijwillige giften der Gemeente onderhouden, weinig tijds voor 1820 gesticht en met eenen zeer bekwamen onderwijzer voorzien is, en niet alleen in eenen goeden staat blijft, maar ook gestadig alles ondervindt wat tot verbetering kan dienen.

Scholen in de Godshuizen. Ook in dezen is het niet bij het oude gebleven. In het Burgerweeshuis

is in 1827 het school-lokaal verbouwd en met nieuwe schoolmeubelen voorzien.

In het Ambachts-kinderhuis is hetzelfde gebeurd; een der vertrekken is in 1830 tot eene school herbouwd, hetwelk zich in alles gunstig onderscheidt; het schoollokaal in het Roomsche Weeshuis heeft bij de verplaatsing in 1834, eene aanzienlijke verbetering erlangd; een geheel nieuw vertrek dient tot het geven van onderwijs.

Bijzondere of eigen Scholen. Verscheidene van dezelve zijn sedert 1820 tot stand gebragt of in lokali- teit verbeterd.

Het valt moeijelijk al deze verbeteringen op te geven. Die op de Runnebaan, in de poort van het Hof, (1832) verdient even als zoo vele anderen, loffelijke vermelding; aldaar wordt door eenen Roomsch Katholijken onderwijzer aan de kinderen van gegoede Roomschgezinden gelegenheid gegeven, tot het ont- vangen van onderwijs.

Buiten de Waardpoort is de aldaar gevestigde school, in het begin dezes jaars in een ander lokaal verplaatst, hetwelk voor die school eene aanzienlijke verbetering is.

Ik vermeen hierbij te mogen voegen, dat men als nog geenszins stil staat op den begonnen weg. Onlangs zag ik zelf, hoe een der wijkmeesters bij alle huisgezin- nen in Abstede onderzocht, of er ook kinderen waren die nog niet ter school gingen, en alzoo dunkt mij is er alle hoop, dat men nog meer scholen in de buiten- wijken zal oprigten, hetwelk vooral noodig zoude zijn bij de toenemende volksmenigte aldaar.

Ik zoude nog van vele gunstige gelegenheden voor

het belang, het genoegen, en de eer van de onderwijzers van rijkswege, van wege de stad, en van het Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, zoo voor het onderwijzers gezelschap, als door den toegang te bezorgen tot alle vakken van onderwijs enz. kunnen opgeven, indien ik niet vreezen moest te wijdloopig te zullen worden.

Eindelijk meen ik nog bij deze afdeeling, van het vermeerderd en verbeterd onderwijs in andere vakken te mogen gewagen.

Reeds in den jare 1819 zijn de vertrekken boven de Stadswaag tot het geven van onderwijs in de teekenis- en bouwkunde, vertimmerd, en in 1821 zijn de werkzaamheden ten dezen einde begonnen; sedert dien tijd zijn er nog vele verbeteringen in de onderscheidene lokalen en tot de wijdere strekking van het onderwijs tot stand gebracht. Voor de teekenkunst in het algemeen zijn onlangs zeer nuttige veranderingen daargesteld door het Genootschap kunstliefde; door deszelfs zorg wordt er hier naar het gekleed model geteekend en geregeld kunstbeschouwingen gehouden. Jaarlijks worden er tot verdere aanmoediging, aan de meest gevorderde leeringen aanzienlijke prijzen uitgereikt.

Het stedelijk bestuur heeft ook de beoefening van de muziek (speel- en zangkunst) met ernst ter harte genomen. — Daar is een goed lokaal, voor het onderwijs in dezen door eenen zeer bekwamen meester, op het stadhuis ingeruimd, en er is geen de minste bepaling, wie van dit onderwijs gebruik zoude kunnen maken, of niet; alles is zoo ruim gesteld als men

wenschen kan. De openbare proeven welke door de leerlingen in 1834 en 1835 zijn gegeven, hebben voldoende bewezen hoe groot de vorderingen der meesten waren.

Zoo wel hierdoor, als door den toenemenden lust voor de muziek in het algemeen in Utrecht, alwaar ook een departement of afdeling van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst gevestigd werd, is er alle reden tot hoop, ja de zekerheid dat er door de gelukkige uitvoering van schoone muziekstukken, door Utrechtsche meesters, liefhebbers, jonge zangers en zangeressen, bij het bezit van eenen zeer bekwamen directeur en componist, den heer KURF-RATH, een bijzondere luister zal worden bijgezet aan de groote feesten in 1836.

Verrigtingen voor de gezondheid en het genoeg der Ingezetenen.

Van de veranderingen voor de eerste, ten tijde van de cholera, zullen wij niet spreken; dit leed is voorbij gegaan; het is echter zeer mogelijk dat er nog wel iets goeds van zal zijn overgebleven. Liever spreken wij van de zaken, welke bevorderlijk zijn voor de gezondheid, en tevens kennelijk dienen voor het genoeg van allen; waaronder voorzeker eene der voornaamste is, het afbreken van een groot gedeelte van den ouden stadsmuur en wal. De stad is, zoo veel den noordelijken omtrek betreft, van den molen Rijn en Zon aan het paardenveld, tot aan den uitgang van de Nieuwe gracht bij de Plompentoren, en van de Wittevrouwenpoort tot

aan het bolwerk Zonnenburgh, geheel van gedaante veranderd. Op de kade aan de noordzijde van de stad, rijzen thans twee reeksen nieuwe, en, naar het uiterlijke ten minste, fraai gebouwde huizen; aan de oostzijde zijn geheele nieuwe wandelwegen aangelegd, wier wedergade, in fraaiheid en door de afwisseling van behagelijke gezigten met hoogten en laagten, onder en tusschen hoog geboomte en weelig plantsoen, misschien in of bij geene stad in Oud-Nederland bekend is, en welk alles aan den smaak, de kunde en het overleg van den aanlegger, den heer ZOCHER de grootste eere doet.

De beide bolwerken vóór het Bâgijnenhof en de Bre-gittestraat, zijn aan de stad gehecht; de Waardpoort en die, welke naar de Maliebaan leidde, zijn afgebroken. Wanneer men over de bruggen naar buiten gaat, ziet men geen minder nieuws en goeds. De geheele buitensingel is, overal waar geen straatweg bestond, in eenen kostbaren weg van verbrijzelde keijen, (Mac Adams weg) veranderd; de wallen zijn glooiende gemaakt; waar het noodig was, zijn dezelve met jonge boomen en heesters beplant; fraai zijn thans ook de plantadien op het west- en oosteinde van de Maliebaan, op welke laatste plaats een geheel veld, voorheen verwaarloosd, thans in een vrolijk lustterrein is herschapen.

Zoude men zich ook niet met de hoop op eene gelijke uitkomst mogen streelen, indien de regering besloot, ten opzichte van de Maliebaan, het voorbeeld van de H. H. Burgemeesters van Haarlem en Alkmaar te volgen, en deze baan met de vier reijen boomen

in te rigten, gelijk er met de groote dreeven of lanen in den Hout, bij beide gemelde steden, is gedaan? Wanneer de vloer of harde grond van leem en cement, in de eigenlijke baan sedert 1637 liggende, en van tijd tot tijd aangevuld, waardoor aldaar geen loover kan groeijen en het vallend regenwater niet door kan dringen, hetwelk nu naar de kanten afzjipelt, en de oude overjarige boomen, waarvan sommige hol zijn, en inwendig rottende, werden weggenomen, dan zoude naar het oordeel van deskundigen, de gezondheid der inwoners en wandelaars, zoo wel als het genoegen van allen bevorderd worden. De grond der gehele baan, welke bij de negentig schreden breed en 200 roeden lang is, zoude met voetpaden voor hen die den kortsten weg zoeken, en met Mac Adams of straatwegen voor de rijtuigen aan de beide zijden kunnen worden voorzien, en alsdan zoude het geheele binnenvak, met behoud van de nog goede en groeiende boomen, kunnen worden aangelegd tot eene bijzonder schoone en behagelijke wandeling, met afwisseling in hoogten en laagten, alles in overeenstemming te brengen met het nieuwe werk aan de oostzijde. Alle hoop zal er dan tevens zijn, dat bij de vermogende lieden de lust zal rijzen, om de bestaande gebouwen te verbeteren, vrolijker en luchtiger te maken en in de andere belendende erven nieuwe huizen te stichten, en buitenplaatsen aan te leggen.

*Andere Stedelijke inrigtingen en
Verbeteringen.*

Ik zoude in het breede kunnen uitweiden over

de veranderingen in velen, na den jare 1820 daargesteld, met name: over de verbeterde regeling der grenzen van deze gemeente; over het doen ophouden van de versnippering van dien grond in kleine gregten, waardoor de ingezetenen buiten de poorten voorheen wel eens eene stiefmoederlijke behandeling ondervonden; over de betere inrigtingen van de markten (*), van de straten, en de verlichting van dezelve; de verbetering van de wallen der grachten, door de oude muurtjes of rollagen door ijzeren leuninggen te doen vervangen; door het verwijden van eenige straten, met namen: van den uitgang der Donkere gaard, en den doorgang van de Voorstraat naar het Bagijnenplein; door den beteren aanleg van de straten in de voorsteden en van het jaagpad naar de Roode brug enz.

Dit alles is voorzeker te meer lofwaardig, omdat de stedelijke regering, door het ontstaan van de cholera, en, door de gevolgen van den afval der Belgen, voor de schutterij, enz. verplicht is geweest zeer groote, geheel onverwachte, kosten te besteden en uitgaven te doen.

III.

Kerken en Godshuizen.

Vermits het toezigt, het beheer en de bekostiging der verbetering van dezelve aan bijzondere collegien is toevertrouwd, vermeen ik dezelve afgescheiden, van de beschikking der stedelijke regering, te moeten beschouwen.

(*) Uitgezonderd de Ganzenmarkt: zoude de stallaadje met het dak, hetwelk aldaar staat, niet vóór Junij 1835 kunnen worden afgebroken?

De Kerken der Protestanten. De grootste verandering is gekomen aan en in de Domkerk. — De ruïnen en muren van het oude schip der kerk, na de verwoesting van dezelve in den jare 1674, tusschen het kruispand en den toren overgebleven, zijn niet alleen weggenomen, en de oppervlakte tot een plein gemaakt, maar de westelijke muur van gemeld kruispand is tevens aanzienlijk verbeterd. — Het voorgebouw in de Gothische smaak, dienende voor den hoofdingang der Kerk, maakt thans met de bijvertrekken eene goede vertooning. — Dit welstaande zal nog toenemen, wanneer de drie kapellen, voor welke bewaring na het verbod van het begraven in de kerken thans geene reden meer bestaat, zullen zijn weggenomen, en de geprojecteerde bijgebouwen, aan wederzijde daargesteld.

Van binnen is de verandering van de Kerk nog grooter; al het muurwerk en de gewelven zijn in eenen goeden staat gebragt, en in de groote oude Kerk zelve, is als het ware, eene geheele nieuwe voor de godsdienstoefening geschikt, gezet, met eenen deftigen preekstoel en doophek, met een geheel nieuw en fraai orgel, welk meesterstuk door den heer J. Bärz vervaardigd is, en met banken en gallerijen in het ronde, alles in eenen goeden smaak. Voorzeker is er thans in ons vaderland geen kerkgebouw, hetwelk zoo waardiglijk zoude kunnen dienen voor het groote dankfeest, en de plegtigheden in het volgende jaar te verwachten.

Van de andere Kerken der Protestanten is niets bijzonders te zeggen; in de St. Jacobs kerk is het

orgel met een voorstuk vergroot, onder hetwelk de zerk van het graf van HUBERT DUIFHUIS, waardiglijk geplaatst is.

In de St. Nicolaï Kerk is een klein gedenkteeken ter gedachtenis van den dichter BELLAMIJ door eenige Zeeuwsche studenten opgericht.

De St. Pieters Kerk is met eenen deftigen ingang voorzien, en in velen verbeterd; groote veranderingen mag men verwachten, nu er tot het behouden en het verbouwen der St. Jans Kerk besloten is, — er is alle hoop, dat dit gebouw eerlang dienen zal ter versiering van het zeer aanzienlijk omgelegen plein.

De Kerk der Lutherschen, is van binnen geheel verbeterd en smaakvol verfraaid.

Twee Kerken der Roomschegezinden, t. w. die in de Heerestraat en in de Walsteeg, zijn geheel van binnen vertimmerd en verbouwd. Eene is geheel nieuw gesticht, welke ook het uiterlijk heeft van eene Kerk te zijn, t. w. die der Augustiners in de Heerestraat.

De Kerken der Oud-Roomschen, Doopsgezinden en Remonstranten zijn in denzelfden toestand gebleven.

De Godshuizen zijn meest alle onveranderd gebleven, behalve het Krankzinnigenhuis.

Dit gebouw droeg naar het uitwendige in de straat aan de zuidzijde, en nog meer in het inwendige, vele, zeer vele blijken van den tijd der stichting in den jare 1467. — Hetzelve is thans geheel veranderd, uitgebreid, en met eenen tuin en speelplaats voorzien; alles vertoont zich aan de oost- en zuid-

zijde als geheel naar eisch gebouwd, en wat het groote oogmerk dezer stichting betreft, zoo is thans alles zoodanig ingerigt, dat dit geheel, zoowel als de zorg voor de bewaring, hulp, geneezing enz. der ongelukkigen, de hoogste eer doet aan de heeren commissarissen, en aan de geneesheeren, den hoogleeraar J. L. C. SCHRÖDER VAN DER KOLK en Dr. N. C. VISSCHER.

Naast dit gebouw is onlangs over het St. Nicolai kerkhof een zeer doelmatig huis gesticht voor de verouderde armen bij de diaconie der gereformeerde gemeente, die vroeger in bijzondere huizen ten kosten van dat collegie besteed werden.

Eene der nuttigste veranderingen is in Utrecht te weeg gebracht, met het Apostel Gasthuis in de Jufferstraat, thans verbouwd of veranderd tot een Ziekenhuis. — De fondsen van verscheidene gasthuizen zijn eerst bijeen gebracht, en hierdoor is men in staat geraakt, om dit uitgestrekte gebouw te stichten, hetwelk van te meer nut is, dewijl een gedeelte van hetzelfde is ingerigt tot het *Nosocomium Clinicum* ten dienste der studenten aan de Hoogeschool, die hierdoor eene betere gelegenheid hebben bekomen tot een praktisch onderwijs bij het krankbed.

Verder is nog een groot Godshuis gesticht voor de R. K. gemeente. Te voren werden de wezen verzorgd in een oud gebouw in de Donkerstraat; doch door de edelmoedige bijdragen van den heer PASTOOR J. G. DADELBEEK en de heer J. H. MOSCH, werd het vorig logement de Plaats Royaal, welke later tot Kazerne is gebruikt, aangekocht, en verder door de H. H. Regenten van het weeshuis, daartoe

door een aanzienlijk legaat, in staat gesteld, tot een uitgestrekt Weeshuis vertimmerd. De doelmatige inrigting inwendig, verstrekt tot eene bijzondere eer voor den architect, zoowel als het uitwendige, hetwelk de Minderbroederstraat versiert, terwijl het zich ook van achteren in de St. Annastraat, (Vuilsteege) in de breedte, in eene ordenlijke structuur vertoont. Wanneer de andere Kazerne, in deze straat, tot een bijzonder woonhuis zal zijn ingerigt, zal voorzeker de Minderbroederstraat eene der schoonste en aanzienlijkste der gansche stad zijn.

IV.

Inrigtingen van bijzondere personen.

Het zoude de verwondering wekken, dat deze blijken van bloei in het uiterlijke, van rijks- en stadswege en door andere corporatien daargesteld, geene gezegende gevolgen hadden op den ijver en vlijt van bijzondere personen in den burgerstaat. Bij het overzicht van dit een en ander zal men zich moeten verwonderen over het vele en uitgestrekte, en het is niet zonder schroom, dat wij van onze bevinding verslag doen, om dat men met den besten wil spoedig het een of ander voorbij ziet.

De Fabrieken. Voor zoo veel mij bekend is, heeft na 1820 geene fabriek van eenig aanbelang, alhier opgehouden te bestaan, behalve de lakmoesfabrieken van de heeren KOOPMAN en VAN WEEDE, en de zeepziederij van den heer SUYK. Eene andere van de heeren SCHUURMAN, staat thans buiten werking.

doch kan herleven; alle de overige fabrieken zijn niet alleen gebleven maar verscheidene zijn aanzienlijk uitgebreid, door gebruik te maken van de vorderingen der menschelijke kennis zoowel in werktuig- als scheikunde; zoo zijn er in de twee groote suikerraffinaderijen van Mevr. de wed. GOBIUS en c°. en den heer J. O. VAN BEEK en Zoon zeer aanzienlijke verbeteringen aangebragt, door dat in beiden het stelsel der verwarming van MEISNER gevolgd is. — De zijde-spinnerij van den heer W. MIDDELAND VAN RIJSSEL, wordt gestadig uitgebreid. Geen bedrijf heeft eene wijdere strekking erlangd dan de orgelmakerijen, welk keurig kunstbedrijf niet alleen winstgevend is voor de eigenaars, maar tevens een gewenscht bestaan aan vele werklieden verleent, ook door het gieten van tin en orgellood voor de pijpen enz.

Bij geen punt van mijn onderzoek heb ik mij meer verwonderd dan over het groot getal nieuwe fabrieken, en over de blijken van de eigene nijverheid van stadgenooten.

Op de volgende alphabetisch gestelde naamljst zullen waarschijnlijk nog wel eenigen zijn voorbij gegaan.

De wolspinnerij en snuifmolen van Mevr. de weduwe U. W. T. CAZIUS EN J. H. KRAAMWINKEL. Deze wordt gedreven door het water, in verband met het malen van de inlandsche cement. De wolspinnerij aldaar, wordt door nieuw uitgevondene machines bewerkt.

Het gebruik van den stoom tot de bereiding van geneesmiddelen, door den Apotheker C. M. VAN DIJK, bij wien, zoo wel als bij den Apotheker J. VIEL de vernuftig bedagte toestel te zien is.

De koperpletterij van de heeren H. DE HEDS en zoon; deze strekt zich uit aan de westzijde van het Vreeburg en met eene reeks gebouwen aan het water.

De loodwit- en platloodgieterij van den heer C. HOOGVEEN.

De fabriek van extracten van de heeren A. P. MILIUS en comp.

De fabriek van laarsenschachten, welke beter en minder in prijs zouden zijn dan de Engelsche, van den heer G. J. REINDRE.

De fabriek van vuurvaste steenen van Mevr. de wed. ROSE.

Het groot gebouw in de Waard, voorheen voor eene lakenfabriek dienende, is thans door de H. H. SCHOBER en MODDERMAN, veranderd in eenen wolspinnerij, waarbij gevoegd zijn een houtzaag- en koornmolen, alle welke fabrieken door een en hetzelfde ijzeren waterrad in beweging gebragt worden, kunnende de houtzagerij ook alleen door de wind gedreven worden.

De heer MODDERMAN heeft tevens een octrooi gekregen, op een vernuftig uitgevonden werktuig hetwelk men eene *vijlbank* zoude kunnen noemen, waarop de zaag eenmaal gesteld zijnde, door eene voortgaande werking gescherpt wordt. — Aan een van deszelfs molens is door den heer C. VERLOOP de toestel aangebragt, waardoor de molen zich zelve op den wind kruit, alsmede de engelsche wicken waardoor vooral een ge-regelde loop der molen wordt onderhouden.

De fabriek van houtazijn, en het branden van houtskolen, door den heer J. SCHOTTELINK.

Die van vloeibaar bereide chloorkalk van den heer
H. E. SCHURMAN.

De ijzergieterij en fabriek van werktuigen, smederij enz., van den heer C. VERLOOP, die voor eenige jaren heeft uitgevonden eenen verbeterden vijzelmolen, welke bij iedere hoogte van het binnen- en buiten-water, en naar de gegevene windkracht, zoodanig kan geregeld worden, dat daaruit het meeste voordeel ontstaan moet. Onlangs is aan denzelfden octrooi verleend om dezen water-molen met een vervoerbaar of drijvend stoomwerktuig verbonden, zoodanig inrigten, dat dezelve naar elken polder kan verbragt worden.

De fabriek van beenzwart en verfwaren van den heer A. W. DE VISSER, die onlangs de concessie bekomen heeft om eene fabriek van engelsch loodwit, salpeter en zwavelzuur enz., op te rigten.

De fabriek van Brandspuiten van den heer J. L. DE WILDT, die onlangs van Rijkswege daarvoor octrooi heeft erlangd. Des mans inventieve geest verdient zoo wel als die van zijnen medewerker, ALOIS MILCH de kennismeming en belangstelling van deskundigen; hetwelk ik insgelijks vermeen te mogen zeggen, van den heer B. BUNTE, die thans ook tot verbetering van de Brandspuiten werkt.

De uitbreiding en vermeerdering van verscheidene reeds vroeger bestaande fabrieken en trafieken, als daar zijn de kaarsemakerijen, de stokerijen van liqueuren enz., gaan wij met stilzwijgen voorbij.

2°. *De Winkels.* In geen gedeelte der burgerlijke bedrijven zijn grootere veranderingen gekomen dan in de niterlijke en inwendige inrigting der winkels; vooral

heeft men zich toegelegd, om door verbouwing der voorpuijen, voorhuizen, winkelkasten enz. aan velen een fraaijer aanzien te geven, en bovendien zijn er verscheidene geheel nieuwe gekomen. Wie moet zich niet over den rijkdom, den luister en de smaak verwonderen van de winkels der H. H. DE HEUS, MASELAND, PEARSON, POLAK, SINKEL en anderen. Tevens bestaat nog de hoop, dat eerlang, een zeer groot en grootsch winkelhuis of Bazar door den heer SINKEL zal gesticht worden op den grond, waar het St. Barbara en Laurentii of Kranen-gasthuis en andere huizen, tusschen de Oude gracht en de Neude, zijn afgebroken.

3°. *De inrigtingen voor vermaak.* Dat de vermeerderde industrie ook ten deze werkzaam zoude zijn, was wel vooruit te zien, maar de verwachting is ook in velen overtroffen, door zeer belangrijke stichtingen.

De Schouwburg. Deze is een aanzienlijk gebouw van hout, hetwelk aan den bouwmeester eere doet; dezelve is ruim, en goed ingerigt, en van een fraai voorgebouw voorzien.

De groote zaal ter zijde van denzelfden, geschikt voor het houden van maaltijden, winter-concerten, kermis-vermaak enz.

De groote lusttuin van C. VAN LEEUWEN buiten de Wittevrouwenpoort, met gallerijen, een orchest enz., vooral ingerigt tot het houden van zomer-concerten, het afsteken van vuurwerken, enz.

Wij vermeenen onder deze rubriek nog te mogen brengen de Logementen en Koffijhuizen. Ongemeen

groote veranderingen zijn ten deze gekomen , niet alléén door de geheel nieuwe inrigting van het groot logement, het Hotel der Nederlanden, aan het St. Jans kerkhof; maar ook door verbouwingen en uitbreidingen aan anderen om het Vreeburg, op de Oude gracht, aan de Ganzenmarkt, het Oudkerkhof, bij, en buiten de poorten enz.

De Koffijhuizen van TEN HAGE, KLANCK, LA HAIJE, zijn even zeer in luister toegenomen.

In dit een en ander zijn kennelijke blijken van den toenemenden welvaart te bemerken; misschien ook nog in het aanwinnend getal der stalhouders, en van meer bedrijven hier aan verknocht.

Eindelijk zoude ik hier de opgave moeten doen van de groote en veelvuldige bouwingen en verbouwingen door bijzondere personen, op eigene kosten ondernomen, maar het geven van eene voldoende lijst is in dezen zeer moeilijk zoo niet onmogelijk, want waar zijn de grenzen? Verscheidene geheel nieuwe huizen zijn gerezen aan de Voorstraat, vóór het plein der Akademische Bibliotheek, bij het Bagijnen Bolwerk, aan het uiteinde der Zonstraat en elders, en hoe vele huizen zijn door verbouwing geheel van gedaante veranderd? — eenige straten, met namen de Choorstraat, de Lijnmarkt, de Trans, de Zuilenstraat, de Heerenstraat, de Bregittestraat, de Keistraat en meer, zijn zoodanig verfraaid, dat een Utrechenaar, die deze straten sedert 15 jaren niet gezien had, wanneer hij er nu kwam, zich hoogelijk zoude moeten verwonderen.

Mij is verder nog bijzonder in het oog gevallen,

hoeveel er buiten de stad aan Singels, Baan, en de wandelingen gebouwd is. Zonder nu van verschillende goede, geheel nieuwe woningen aan de eerstgemelde, en in de voorsteden te gewagen, noem ik alleen de stichtingen van de H. H. BRUIJN, J. H. CAZIUS, U. W. T. CAZIUS, DUMANS, S. J. M. VAN GEUNS; F. BARON VAN HECKEREN, A. OORTMAN, W. E. RAM, C. VAN VEERSEN EN J. A. P. DE VREE.

Bloei doet bouwen, en Bouwen doet bloeijen.
zijn spreuken zoo waar als oud, en zoo ergens, worden beide thans te Utrecht met dadelijke blijken bewezen.

V.

Aanwinst der bevolking.

Ik behoef mij bij dit alles niet tot de aanwinst in gebouwen te bepalen, het toenemen der volksmenigte alhier is een nog sterker blijk van den aanwinnenden bloei van dezen burgerstaat.

In den jare 1821 beliep het getal der inwoners bij de volkstelling 34,384, en in 1834. 44,185.

Tusschen Januarij 1821 en December 1834, zijn er te Utrecht, 5495 menschen meer geboren dan gestorven (*). Deze aanwinst bestaat niet alleen door de uitbreiding der aanwezige huisgezinnen, maar vooral omdat vele huisgezinnen sedert 1820 van elders met hunne kapitalen, vermogens en industrie, herwaarts zijn gekomen; moeilijk is het om dit naauwkeurig op te sommen, maar wordt het niet buiten twijfel

---

(*) Men zie de Tabellen No. IV., bladz. 39, en No. XI, tegen over bladz. 228, 1^e deel, 1^e stuk, van dit Tijdschrift.

gesteld door de hooge prijzen der huizen? Zoodra er een goed pand te koop komt, zijn er vreedende gegadigden, en hiervan ziet men thans een afdoend bewijs, nu onlangs de Huizen van Mevrouwen VAN DIELEN, WALLAND EN MOLLERUS, door de H. H. OOSTER, GRAVE VAN STYRUM, EN CRAEYVANGER, elders wonende, gekocht zijn voor *f* 75,000.

De lijst der groote huizen, welke thans door renteniers, die na 1820 zich geheel vrijwillig hier hebben gevestigd, zoude de verwondering van velen wekken. Het getal van dezulken, die door roeping als ambtenaren, hoogleeraars, doctoren en kunstenaars, of door huwelijken herwaarts zijn gekomen, is insgelijks zeer groot.

VI.

Vooruitzichten.

Bij dit laatste punt van mijne overweging zal ik vooraf eenigzins moeten nagaan, of er vrees van vermindering, dan wel hoop op de beklijving en de vermeerdering van al dit goede bestaat. Met volkomene gerustheid durf ik het laatste staande houden; de natuurlijke voordeelen der ligging van Utrecht, in het hart van het land, met rijke en fraaije environs en verschil van gronden, aan het voorname vereenigingspunt van vaarten en wegen, de gezonde lucht, het voortreffelijk water en de weelde van het groeiend rijk, kunnen niet weggenomen worden, maar de bijkomende voordeelen, met name het aanwezig zijn van kerken voor alle gezindheden, de bloei der wetenschappen en kunsten, de Akademie en Bibliotheek, de gelegenheid tot onderwijs in alle vakken van kennis,

het bestaan van alle bekende nuttige en aangename inrigtingen, de vrije leefwijze voor alle standen, de groote wereld zonder hof, de bloei van den koophandel en der fabrieken, de voordeelen der jaarmarkt (de kermis), der paardenmarkten en weekmarkt, die der veren op vele steden en dorpen, ook van den aanvoer van alles in overvloed, onder eene welwillende en zorgende regering, eene waakzame policie, en bij gematigde stadsbelastingen, bevestigen deze hoop ten volle.

Ik durf nog verder gaan, en behoef niet alleen van hoop te spreken, ik zie nog verscheidene nieuwe steunsels van mijne verwachting.

Het is nu stellig door eene rijkswet bepaald, dat in deze stad een Hof van Justitie voor deze provincie zal gevestigd worden. Dit belooft aan de stad het verblijf en de vestiging van een aantal aanzienlijke huisgezinnen, ambtenaren, advocaten enz. — De aanstaande voordeelen van het bouwen van een geschikt lokaal, zijn insgelijks buiten twijfel. Zoude bij deze gelegenheid de wensch niet mogen geuit worden, om dit lokaal te zien stichten op de plaats, alwaar men gaarne het nieuwe Stadhuis zoude gezien hebben? Buiten allen twijfel zoude het tot een sieraad van de stad op dit groote plein verstrekken; maar is het ook niet genoegzaam zeker, dat de opstand en de gronden aan de Nieuwstraat, in de Hamburgerstraat, en aan de Nieuwe gracht, voorheen aan het Hof van Justitie behoord hebbende, bij verkoop tot burger- en winkelhuizen meer geld zullen opbrengen, dan de inkoop der vijf huizen aan het begin van de Voorstraat en het applaneren van den grond tot een geregeld vierkant, zal kosten?

De Hamburgerstraat enz., eene der voornaamste straten in het midden van de stad, zoude als dan ook in velen winnen.

Heeft de afbraak van den wal en ouden muur aan de noord- en oostzijde van de stad, zoo wel voordeel als genoeg gegeven, hetzelve vermeen ik te mogen verwachten van de afbraak van den muur aan de westzijde, van het Vreeburg af tot aan de zoogenaamde halve kous. — Bijna overal zijn aldaar, behalve voor het plein der gewezen Mariekerk en het groote Rijks-Hospitaal, ledige gronden, of oude en slechte gebouwen, voor welke andere, nieuwe of betere huizen, langs eene breede kade of straat zullen kunnen gesticht worden. — Nog meer fraais en goeds vermeen ik mij te mogen beloven, wanneer de stedelijke regering zal kunnen overgaan, om het zuidelijk gedeelte van den ouden wal met de drie bolwerken en den gemelden uithoek benoorden Sterrenburg, doen slechten en gereed maken voor eene reeks aanzienlijke huizen. Eene beter gelegen, of aangename plek gronds, hoog en droog, met de heerlijkste uitzigten aan het water, zal voorzeker geene andere stad in ons vaderland kunnen opleveren.

Heeft de bouw van nieuwe huizen en hofsteden binnen en buiten de stad aan de wenschen van de ondernemers beantwoord, dan is er ook een genoegzame grond van hoop, dat dit voorbeeld zal gevolgd worden door andere rijke lieden.

Van de Bolwerken *Zonnenburg*, *Manenburg* en *Sterrenburg* zal voorzeker ook veel goeds te maken zijn; de hoop is niet verloren, dat dezelve a ge-

lijke vrolijke lusthoven zullen kunnen veranderd worden; gelijk het Bolwerk, hetwelk bezuiden de Witte-vrouwenpoort gelegen is, en aan Mevrouw de Wed. GEBIUS behoort, het zij met, het zij zonder eene fabriek of trafiek. Buiten de stad zal het even min aan de gelegenheid ontbreken, om veel aangenaams en nuttigs daar te stellen.

Behalve dit alles blijf er naar mijne gedachten ook nog een belangrijk vooruitzicht voor de toenemende welvaart, en een blijvend sieraad van de stad, wanneer de groote tuinen of velden, thans het eigendom van de H. H. VAN LUNTEREN EN VAN LAERE, waar voorheen het Bisschopshof en de St. Mariekerk gestaan hebben, in goede erven werden verdeeld en verkocht, om daarop burger- en koopmanshuizen te bouwen.

Deze tuinen of velden liggen in het midden of neringrijkste gedeelte van de stad, vooral geschikt voor huizen met bovenwoningen en verhuurbare kamers, waaraan thans gebrek is. Mijne vroeger geuite wenschen, dat de gronden, ledig geworden door het sloopen van huizen in den Franschen tijd, weder bebouwd zullen worden, zijn reeds gedeeltelijk vervuld; de hoop is er tevens dat zulks ook op andere plaatsen, in de Boothstraat, op het noordeinde van de Nieuwe Gracht enz., zal gebeuren.

VII.

Wenschen.

Na het bijbrengen van zoo vele bewijzen ter verheuging en bemoediging, zal het mij wel vergund zijn, mijne verdere wenschen voor het belang van Utrecht, als nog te kennen te geven.

In het stuk over de verbeteringen van Utrecht, in den jare 1828 uitgegeven, ben ik zeer breedvoerig geweest om den treurigen toestand der woningen voor zulke werklieden, die door oppassendheid gaarne zouden willen vooruitgaan, en van het zoogenoemd gemeen, te doen kennen; ik heb destijds den nadeeligen invloed van dit een en ander op de zindelijkheid en de zedelijkheid der lagere standen betoogd. Ik zal dit betoog thans niet herhalen; voor de zindelijkheid moge er ten tijde van het bestaan der cholera eenige nuttige voorzieningen zijn genomen, maar over het algemeen zijn er weinige verbeteringen in de oude nauwe straten en stegen gemaakt, en ik vermeen als nog te mogen staande houden, dat er zeer weinige woningen in zulke straten zijn, in welke de gehuwde werklieden zindelijk, huisselijk en te vreden kunnen leven, en dit wel in eene stad alwaar het licht, de lucht en het water zoo goedkoop als goed zijn.

Van het groote plan van den heer ZOCHER, tot den bouw van zulke goede huizen buiten de stad, aan de westzijde, is nog niets in werking gebragt, en van het groot getal nieuwe woningen vóór en na 1826 om het paardenveld, op en onder den wal bij de Waard- en

Tolsteegpoorten, en tusschen den Springweg en den wal gebouwd, zijn reeds velen zoo erg vervallen, dat de berigten van het niet bewoonbare, en de voorzeggingen van den korten duur door den slegten aanleg, allezins bevestigd zijn.

Ik heb bij deze gelegenheid op nieuw aan den lust tot onderzoek toegegeven, en kan, en mag de aandoeningen van smart niet verbergen, welke ik ondervind, dat in zulke straten als den Achterweg, bij de Tolsteegpoort oostzijde, achter de St. Jacobskerk, in de Kreupelstraat, de Hollebild, enz. de toestand eer verergerd dan verbeterd is, en dat de wekelijksche huur van vele geringe huisjes en woningen nog is gerezen; van verschillende personen heb ik beklag gehoord, en er is thans geene mogelijkheid om binnen de stad betere woningen te bekomen, hoe gaarne eenigen zulks zouden willen beproeven.

Ik kan derhalve de behartiging van deze zaak niet te sterk aan de zorg en den ijver van allen die magt, geld, en invloed hebben, aanbevelen, en ik doe het met te meer lust, nu ik weet dat de aanwinst der volksmenigte vooral bestaat, door den toevloed van bekwame werklieden (timmerlieden, metselaars, schilders, enz.) bij welken de beschaving door het verbeterd onderwijs op de scholen in het algemeen, is toegenomen, en die alhier goede dagloonen kunnen verdienen: voor de vrees, dat hierdoor het getal der armen zoude toenemen, ziju geene gronden.

Het bemoedigen van ondernemende menschen, om betere woningen, in plaats van de oude, voor zulke werklieden te bouwen, door het toekennen van eene

premie per cents gewijze, welke te verhoogen is, wanneer zulk eene stichting geschiedt, met wegneming van slechte en oude huisjes, zal alzoo een dubbel nut doen, en is naar mijn oordeel geenszins eene zaak, welke de krachten zoude te boven gaan der stadsregering en van de vermogende medeburgers, die zich reeds tweemalen tot medewerking, bij den aanleg van de nieuwe huizen beoosten de Waardpoort, hebben genegen betoond.

Het geeft mij een bijzonder genoegen, te kunnen vermelden, dat door de H. H. VAN ZMBDEN den zoon, DE KRUIJFF, DE VISSER, en anderen, huizen buiten de Waardpoort voor werklieden zijn gesticht, welke ten voorbeelde kunnen verstreken. Ik zag onlangs aldaar bewoonbare huisjes met licht en lucht, voor gehuwde lieden, die tevreden waren, en aldaar 16, 18 tot 22 stuivers per week verwonen.

Hoe vele streken en plekken zijn er buiten de stad, welke geschikt zijn voor zulke woningen, als er aan het oosterstroompje zijn gebouwd, en ik meen dit voorbeeld, aan hen die in dezen kunnen en willen wèl doen, te mogen aanbevelen.

Bij het stellig betoog van dit hoog noodzakelijk, ja dringend punt ter voorziening, wil ik geenszins worden aangemerkt, als of ik de voorstellen van de aangename en nuttige zaken door den Heer ZOCHER, het Badhuis, de Slagthuizen enz. zoude afkeuren, verre van daar, ik beoog niets dan om het noodzakelijke niet aan het aangename en nuttige te zien achtergesteld.

Ik keur van ganscher harte verscheidene zijner voorstellen, om de gelegenheid tot vertier en beweging te

vermeerderen, b. v. het aanleggen van eene straat van de steenenbrug naar het oosterstroompje, ten volle goed, vooral omdat dit alles instemt, met hetgeen ik vroeger heb gezegd, over het belang van in den omtrek der stad, de rij- en wandelwegen te vermeerderen, t. w. door het aanleggen van eenen rijweg van *Oudwijk* naar *Markslaan*, het verbeteren van de voetpaden in *Abstede* en achter *Bethlehem*, het niet ongebruikt laten van den ouden Amsterdamschen weg, den daalschen dijk enz.

Ik volhard derhalve bij al dit betoogde als *wenschelijk*, en vooral om de uitgangen van de stad voor de *Smeesteeg*, nevens de *Catharijnestraat*, en aan de beide uitgangen van de *Nieuwe gracht*, hetzij met bruggen voor voetgangers, hetzij met overhalen, of pontjes, gelijk bij de *Marieplaats*, en de *Zonstraat* te vermeerderen. Dit alles zal voorzeker na het geheel wegbreken van de oude wallen, *Utrecht* doen veranderen in eene opene bloeiende landstad, welke de vreemden, vooral *Engelschen*, zouden verkiezen, om hun verblijf te houden.

Dit een en ander zal nu genoeg zijn. Ik zal het bij mijne gevorderde jaren niet beleven, maar voed de hoop, dat bij een overzicht van den bloei der stad, in den jare 1850 te bewerken, de kennelijke slotsom der verbeteringen nog grooter zal zijn, dan de tegenwoordige over die van 1820 tot 1835.

SPAARBANK.

In het 4^e Nummer van dezen jaargang, namen wij een stukje op, ons door eene geachte hand toegezonden over de spaarbank. Wij plaatsten dit met te meer genoegen, omdat het behoort tot zoodanig gedeelte der Statistiek, welks overweging en toepassing van dadelijk en onberekenbaar nut is, zoo wel voor de zedelijke welvaart als het tijdelijk voordeel der ingezetenen. Dit stukje gaf aanleiding tot het hiervolgende, bij ons even zeer door eene geachte hand ontvangen, hetwelk ons den gang en de wisselingen uiteenzet, bij de spaarbank gehouden en ondervonden; aan welker goed bestuur wij trouwens nimmer ééne oogenblik hebben getwijfeld, zoo min als de schrijver van het vorige stukje, die slechts eenige wenken wenschte mede te deelen, welke hij niet als onfeilbaar opgaf, maar meende dat waardig konden zijn om bij het mogelijk daarstellen van eene nieuwe inrigting, niet onopgemerkt te blijven. Wij durven verzekeren dat de geachte schrijver, die zich thans buitenslands bevindt, niets anders heeft bedoeld. Ook aan het hiervolgende ruimen wij volgaarne een plaatsje in, met den wensch, dat het bestuur spoedig in de gelegenheid moge zijn, aan het verlangen van zoo velen te voldoen, en hare menschlievende taak weder op te vatten.

RED.

De Spaarbank, welke te Utrecht werd opgericht in den jare 1819, en thans nog aanwezig is, heeft, even gelijk andere inrigtingen, welker fondsen bestaan in effecten, gedeeld in de rijzing en daling aan dezelve verbonden. Bijzondere personen, welke hun geld besteden tot aankoop van effecten, om gedurende eenigen tijd daarvan renten te trekken, stellen zich in de gelegenheid, om bij verkoop dier effecten voor- of nadeel te ondervinden. Bij eene Spaarbank, welke niets anders is dan eene vereeniging van bijzondere

personen in een fonds, volgens een reglement zamen-
 gesteld, en door Commissarissen beheerd onder toe-
 zigt van het Bestuur der Maatschappij *tot Nut van het*
Algemeen, heeft men de mogelijkheid van buitenge-
 wone daling in 's lands fondsen in het oog houdende,
 te regt de bepaling gemaakt, bij Art. 24: „zoo
 wanneer onverhoopt, door eene onverwachte daling
 der effecten, het fonds der Spaarbank vermindering
 in waarde mogt ondergaan, en om dan bij de minste
 daling, de Spaarbank niet te sluiten, zal het Bestuur
 derzelve Bank het regt hebben, om, bij zoo verre de
 waarborg-kas geene, of geene genoegzame bijlagen
 toelaat, één, of meer ten honderd, naarmate van de
 daling der effecten, te mogen korten, al ware het
 ook, dat er door deelhebbers reeds gelden vooraf
 waren terug gevraagd.” De noodlottige omstandigheden
 van daling van het staats-papier, ten gevolge van op-
 roer en verraad in het zuidelijk gedeelte van Neder-
 land, maakten de toepassing van dat artikel noodza-
 kelijk; en de deelnemers in de Spaarbank, die *alleen*
 uit vrees voor de toekomst, door korting verlies
 leden op hun ingebragt geld, ondervonden hetzelfde
 wat een ieder ondervond, die geene hoop op rijzing
 van het staats-papier scheen te voeden: nogtans kwam
 zoodanig verlies voor de deelnemers in de Spaarbank
 ongeveer vijf ten honderd minder nadeelig uit, door
 de bijgerekende waarde van het waarborg-fonds. In-
 rigtingen van armbesturen, liefdadige gestichten en
 bijzondere administratiën van minderjarigen, welker
 fondsen zoo niet geheel, althans grootendeels bestaan
 in Nederlandsche inschrijvingen, moesten den gang der

zaken afwachten, en hebben zich deswege, Gode zij dank, niet te beklagen. Voor sommigen, die *genoodzaakt* waren het in de Spaarbank geplaatste geld los te maken, omdat zij daarvan tot betaling van eene of andere aangegane verpligting gebruik *moesten* maken, was het zeker ongelukkig een meer of min aanzienlijk verlies te lijden, en zelfs in groote ongelegenheid te geraken: dan, ook in zoodanige omstandigheid mogt het nog wel eens blijken, dat de hulpvaardigheid ook te dezer stede geene zoo vreemde zaak was, dat dezelve te vergeefs zoude gezocht of verwacht geworden zijn.

Intusschen waren Commissarissen van de Spaarbank, en Bestuurderen van de Utrechtsche Afdeeling der voornoemde Maatschappij bedacht, om in overweging te nemen, of men ook op eene andere wijze zoude te werk gaan in het beleggen der ingebracht wordende gelden, welke sedert September 1830 *alleenlijk in bewaring* werden aangenomen; en alsdan ook vooraf alle de vroegere deelhebbers, (toen de volledige terug-gave der ingelegde gelden konde geschieden) in de gelegenheid te stellen, om de gedane inlagen terug te ontvangen, of volgens de nieuwe wijze van belegging weder te plaatsen. De verschillende denkwijze te dezen opzichte tot een bepaald besluit gebragt zijnde, bleek het, dat de meerderheid het alhier bijna onuitvoerlijk beschouwde, om op eene meer doelmatige wijze in het beleggen van de gelden der Spaarbank te werk te gaan, en aan de deelhebbers altijd de volle terugbetaling der ingelegde gelden te kunnen verzekeren, en alzoo de klagten te voorkomen, die bij sommigen door de korting welke zij hebben moeten ondergaan, wel

eens zijn geuit, ofschoon bijna allen, wanneer hun de zaak was uitgelegd, de billijkheid daarvan erkend hebben. Vele lieden beschouwden ook nog hun verlies uit een ander oogpunt, hetwelk strekte om zich hetzelfde gemakkelijker te kunnen getroosten dan menig ander, die hetzelfde meer eenzijdig en oppervlakkig beoordeelde, namelijk: dat, wanneer hun geld niet in de spaarbank geplaatst ware geweest, zij hetzelfde zouden verteerd hebben, en alzoo niets hebben overgehouden; terwijl zij nu nog eenen geruimen tijd daarenboven de renten bij elk vierendeel jaar hadden genoten.

Indien wij wel onderrigt zijn, hebben zich vele ingezetenen ook reeds weder tot de Commissarissen der Spaarbank vervoegd, en verzocht dat hun de gelegenheid toch mogt worden opengesteld, om weder als te voren, hunne gelden in dezelve te mogen beleggen, en de redenen aan hen te kennen gegeven zijnde, waarom voor als nog aan dat verzoek niet kon worden voldaan, hebben zij verklaard gewillig het verlies te willen lijden dat bij eene eventueele daling, in de terugbetaling der gelden, zoude moeten plaats vinden, en herhaalde reizen en op aangedrongen, dat men aan hun verlangen gehoor mogt geven, zoodat het te wenschen is, dat dit onderwerp nader in overweging worde genomen, en men zich overtuige, of het nut, dat door de Spaarbank wordt te weeg gebragt, ook dan, wanneer de deelhebbers bij daling der effecten of andere omstandigheden eenige korting moeten ondergaan, niet verre overtreft het nadeel, dat door het stilstaan van dezelve wordt veroorzaakt.

HERINNERINGEN DER MAAND.

- 3 Junij 1778. Verleenden de algemeene Staten het genootschap, in het jaar 1773 alhier opgerigt onder de zinspreuk: » Besteedt den Tijd met lust en vlijt, » den titel van *Provinciaal Utrechtsch Genootschap*; hetzelfde telde 5 jaren na hare oprigting bijna 200 leden, en neemt nog steeds in bloei toe; er werden jaarlijks prijsvragen uitgeschreven ter bevordering van kunsten en wetenschappen, met uitloving van 30 ducaten, of eene eerpenning van die waarde, voor het best gekeurde antwoord.
- 8 Junij 1345. Verklaarde WILLEM IV, Graaf van Holland den oorlog aan de stad Utrecht, waarvoor hij den 10 Junij daaropvolgende, met een talrijk leger het beleg sloeg: uit dertien opgerigte stormtuigen, waarmee hij de stad tot overgaaf trachtte te dwingen, wierp hij gedurende vijf weken steenen kogels van 200 en meer ponden zwaarte in dezelve; de dappere tegenstand der burgers deden hem echter besluiten in onderhandeling te treden, waarna er een bestand gesloten werd, en nadat zijnen eerzuchtigen eisch voldaan was, brak hij het beleg den 21^{en} Junij op, om in Vriesland het einde zijner heerschappij en dat zijns levens te vinden.

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 Junij 1835.	. . . . .	3 el 60 dm.
15 —————	. . . . .	4 — 18 —
30 —————	. . . . .	4 — 52 —
I. D.		20

Naamlijst
DER
GEBORENEN, HUWELIJKEN
EN
OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

Junij 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Junij.

Eva, dochter van Joseph Levie
Cohen en Rebecca Berlijn.
Hermanus Lambertus, zoon van
Lambertus de Groot en Maria
Obelt.
Johannes Anthonie, zoon van Jo-
hannes Dijkborst en Hendrica
van Lint.
Gerarda Anna Theodora, dochter
van Theodorus van Dillen en
Gerarda Ten Ham.
Sandrina Maria, dochter van Wil-
helmus Johannes van Gent en
Johanna Zwijër.

den 2 Junij.

Jacobus Bernardus Franciscus,
zoon van Pieter de Marie en
Hendrica Ram.

David, zoon van Cornelis van
Zijl, en Jacoba van der Teems.
Marinus, zoon van Hendrik de
Braak en Cornelia van Har-
tingsvelt.
Maria Adriana dochter van Jo-
hannes Jacobus Arnold en Han-
na van Zuidendorp.

den 3 Junij.

Carolus Hendricus, zoon van Jo-
hannes van Oorschot en Cornelia
Theresia Haas.
Jacoba, dochter van Cornelis van
Deudekom en Helena Spiering.
Hendricus Marianus, zoon van
Hendricus Marianus Vink en
Lammertje Cousijnse.
Jacob, zoon van Gerrit de Zeeuw
en Adriana Maggalina den Dek-
ker

den 4 Junij.

Catharina, *dochter van Dorothea Kruijd.*

Alida, *dochter van Fredrik Maree en Johanna Aallen.*

Maria, *dochter van Johannes van der Sluijs en Clasina Luca.*

Nicolaas Albertus Johannes, *zoon van Johannes Heijl en Johanna Adriana van Spanje.*

Johannes, *zoon van Pieter Siedenburg en Hendrica Johanna van Daalen.*

Albert, *zoon van Hendrik Jan Deneke en Hendrieka Rosetta van Assendelft.*

Jan Cornelis, *zoon van Jan Cornelis de Brce en Sara Maria Valk.*

Wilhelmus en Maria, *zoon en dochter van Jacobus Philippus Elsing en Maria van Zailen.*

den 5 Junij.

Johanna Clasina, *dochter van Geurt Broekman en Angenitha Bergsteijn.*

Cornelia Johanna, *dochter van Bartholomeus Wickert en Christina Verhoef.*

Gerardus Franciscus, *zoon van Gerrit Frans van Reenen en Elisabeth Godce.*

Hermanus, *zoon van Christiaan Stulting en Elisabeth Jansen.*

den 6 Junij.

Jacob, *zoon van Salomon van Lier en Henriette van Lier.*

den 8 Junij.

Anthonia, *dochter van Johannes*

Hendricus van Doorn en Elisabeth Kerf.

den 9 Junij.

Sophia, *dochter van Bartholomeus van der Steen en Jacomina van Oort.*

Paulus Jacobus, *zoon van Jacobus Abraham van Veenendaal en Christina Theodora Hofman.*

Jacobus Anthonie, *zoon van Johannes Simes en Johanna van Hees.*

Rijk, *zoon van Paulus Diegs en Elisabeth Schouten.*

Lambertus, *zoon van Hubertus Weijburg en Maria Schut.*

Willem Gerardus, *zoon van Jacobus Schadee en Anna Maria de Kok.*

Cornelis Arnoldus, *zoon van Arnoldus de Groot en Elisabeth Verheul.*

Johanna, *dochter van Joseph de Milt en Johanna van den Bosch.*

den 10 Junij.

Jacobus, *zoon van Herman Mensinga en Anna Elisabeth Moorkramer.*

Petronella, *dochter van Petronella Stevens.*

Jansje, *dochter van Frederika Louisa Wilhelmina van Beusekom.*

Wilhelmina, *dochter van Wilhelmina Berner.*

den 11 Junij.

Catharina Henrietta, *dochter van Antonie Hendricus Catrienus*

van Senus en Fttje Cornelia
Kemelaar.

Willem, *zoon van* Willem van
Lankeren en Johanna Elisabeth
Fleming.

Aaltje, *dochter van* Carel Derksen
en Wilhelmina Catharina Spalt-
man.

Maria, *dochter van* Johannes van
Zijl en Maria Nieuwenhuijs.

Fredrica, *dochter van* Johan Pieter
Valentijn en Anna Maria Fran-
ken.

Sophia Maria Anna Charlotta,
dochter van Hendrik Verbrugh
en Everdina Bos.

Dientje, *dochter van* Sibertus van
Bakkenes en Willempje Spruijt.

Jacoba, *dochter van* Anthonie van
Leeuwen en Wilhelmina van
Egmond.

Jacobus, *zoon van* Jan van der
Graaf en Christina Cousijnse.

Anna Maria Sophia, *dochter van*
Jan Hendrik de Kruijff en Metje
Kooijman.

Petronella Elisabeth, *dochter van*
Adrianus Woerst en Adriana
Taats.

Christina, *dochter van* Johannes
van der Steen en Adriana Gres-
nigt.

den 12 Junij.

Willem Gerardus, *zoon van* Abra-
ham Rutgers en Geertruida Jo-
hanna Vermeer.

Louisa Hendrina, *dochter van* Louis
Hartmann en Jannetje van Dijk.

Maria, *dochter van* Willem Men-

gelaar en Francina Hillegers.

Elisabeth, *dochter van* Jan Zweers
en Hendrica Gussenkloo.

den 13 Junij.

Johanna, *dochter van* Hermanus
Booij en Elisabeth Adelaar.

Cornelis, *zoon van* Gerrit de Rid-
der en Maria Nelissen.

Cornelia, *dochter van* Dirk Bekker
en Agatha Stulting.

Regina, *dochter van* Michiel van
Doorn en Catharina van 't Hof.

den 15 Junij.

Johanna Maria, *dochter van* Jo-
hannes Baptiste Colé en Lucretia
Kersten.

Aart, *zoon van* Hendrik Soesbergen
en Geertruij Agterberg.

Carolina Johanna, *dochter van*
Carel Rentrop en Johanna Eve-
raars.

Bernardus, *zoon van* Cornelis Min-
jon en Helena Vivier.

Geertruij, *dochter van* Petrus Jo-
hannes van den Bosch en Neeltje
Verschragen.

Johannes Jacobus, *zoon van* Jan
van Renes en Francijntje Eskes.

den 16 Junij.

Coenraad Arnoldus, *zoon van* Dirk
de Kruijff en Margaretha van
Dijk.

Maria Mechteld, *dochter van* Jan
Constantijn Le Gue en Maria
Lentz.

Johanna, *dochter van* Anthonie
de Baar en Gerritje Vermeulen.

Maria, *dochter van Johannes de Lang en Maria van Rooijen.*

Maria Gerarda, *dochter van Johannes Anthonius Willemsen en Anna Maria Kragting.*

den 17 Junij.

Dirk, *zoon van Dirkje de Zwart.*

den 18 Junij.

Jean, *zoon van Hendrik Evertse en Jeannette Papineau.*

den 19 Junij.

Johannes Franciscus, *zoon van Hendrik Selk en Eva van Haag.*

Helena, *dochter van Alida van Leeuwen.*

den 20 Junij.

Cornelis, *zoon van Lucas de Jong en Hendrikje Valkenburg.*

Gerardus Anthonij, *zoon van Bartholomeus Cornelis Johannes Vischer en Anna Elizabeth Knoll.*

Jansje, *dochter van Bartje Oostveen.*

den 22 Junij.

Cornelis, *zoon van Cornelis van der Meulen en Maria Johanna van der Jagt.*

Maria Catharina, *dochter van Heinrich Jacob Rahr en Maria Geertruida van Boom.*

Wilhelmina, *dochter van Hendrikus Grimmelikhuijzen en Adriana Charlotta Wikart.*

Johannes Hermanus Matthias, *zoon van Johan Theodoor Brux en Cornelia Maria Taris.*

Catharina Christina, *dochter van Nicolaas Lieveling en Johanna Christina Achenbach.*

Geertruij, *dochter van Abraham Penning en Maria Cornelia Tijsen.*

Cornelia, *dochter van Cornelis Veenman en Maria de Heeger.*

Marinus Florens, *zoon van Johannes Lit en Sophia Elisabeth Kraake.*

Johannes, *zoon van Johannes van Olderen en Sophia Scheffer.*

den 23 Junij.

Elisabeth Johanna, *dochter van Anthonij Rijnsoever en Wilhelmina Harmse.*

Lotje Johanna, *dochter van Anthonie van Dorsten en Gerharda Christina Eentjes.*

Alberta, *dochter van Cornelia Willemse.*

Christina, *dochter van Gerardus Tollenaar en Anna Wilhelmina van Hazendonk.*

Maria Geertruida Catharina, *dochter van Wouter Muller en Jeannette Jaqueline Georgette Landré.*

Gerarda, *dochter van Jan Hendrik Klijnholstz en Cornelia Nieu-poort.*

Gerritje, *dochter van Willem van Bunnik en Wilhelmina Catharina Masman.*

Cornelia, *dochter van Adrianus van Beem en Johanna Maria Adriana Cales.*

Jan Pieter, *zoon van Anthonie Henricus Kelskens en Maria Johanna Antonetta Kloosterman.*

den 24 Junij.

Cornelis Marinus, *zoon van Hendrik Schadee en Cornelia Konijnenberg.*

Johanna Maria, *dochter van Willem Ballangee en Maria Dusseldorp.*

Willem, *zoon van Willem Klink en Wijnanda Anthonia Diedenhoven.*

den 25 Junij.

Petronella, *dochter van Johanna Marsiaal.*

Johannes Bernardus Reinier, *zoon van Petronella Baarens.*

Anthonie, *zoon van Anthonie van Duuren en Anna Maria Bier.*

den 26 Junij.

Wilhelmina, *dochter van Johannes de Haas en Johanna Anthonia Schutter.*

Andries, *zoon van Andries van der Horst en Hendrica 'tHoorn.*

Willem, *zoon van Willem Reelofs en Johanna Schrijnders.*

Maria Helena, *dochter van Hendrikus van Beijnum en Maaike van IJzendoorn.*

den 27 Junij.

Hermanus, *zoon van Goosen van Scherpenzeel en Anthonia van der Schot.*

Jacobus, *zoon van Benjamin Linschoten en Anthonia de Winter.*

Johanna Cornelia, *dochter van Johannes Petrus van der Veer en Maria Sanders.*

Johannes, *zoon van Cornelis Smit en Bartje Maarseveen,*

Petrus Matthijs, *zoon van Matthijs Nicolaas Schroders en Johanna van Schalkwijk.*

Pieter, *zoon van Arie van Leeuwen en Sara de Haas.*

Maria, *dochter van Pieter Jacobus Marschal en Wilhelmina van Vlooten.*

Nicolaas, *zoon van Pieter Veelo en Wilhelmina Drees.*

Isaak, *zoon van Jacobus Adrianus Maigret en Margaretha Angelina Vieveen.*

Melchior Antonius en Adrianus

Johannes, *zonen van Wilhelmus*

Johannes Westerhoudt en Christina Maria van der Grindt.

den 29 Junij.

Catharina Hendrica, *dochter van Jacobus van der Lingen en Susanna Kampschoten.*

Johanna, *dochter van Arnoldus van der Werf en Aletta Toebes.*

Johanna, *dochter van Cornelis Friethoff, en Alberta van Luijn.*

Antoine, *zoon van Sarasain Roman en Petronella Huisman.*

den 30 Junij.

Christina Catharina, *dochter van*

Christiaan Meloen en Fredrica

Cornelia Rossignol.

Hendricus Wilhelmus, *zoon van*

Joseph Hövel en Margaretha de Vries.

Er zijn in de maand JUNIJ 1835, binnen de Stad en hare Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	59.	
» » Vrouwelijke »	64.	
		123.
Doodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	4.	
» » Vrouwelijke »	2.	
		6.
Totaal.		129.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	2.
» dochters.	8.
	10.
Totaal.	10.
» Tweelingen.	2.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Junij.

Cesar Constant Delwarde, wedu-
wenaar, koopman, geboren te
Rijssel in Frankrijk, wonende
te Rotterdam, met Constantia
Phieliepiena Isabella van De-
venter, ongeh., geboren en
wonende alhier.

den 3 Junij.

Carel Frederik Kreeftmeijer,
zeilenmaker, geboren te Am-
sterdam, met Anna Molhelm,
naaister, geboren te Amers-
foort, beide wonende alhier.

Bernardus Henricus Hubertus Lan-
genhoff, broodbakker, geboren
te Roermonde, Prov. Limburg,
met Bernardina Joanna Wil-
helmina Vermeulen, weduwe,
koekbakster, geboren en beide
wonende alhier.

Leendert Anders, weduenaar,
klokkenmaker, geb. te Woer-
den, met Dirkje van der Tol,
breidster, geboren en beide
wonende alhier.

Dirk Smaling, timmerman, geb.
te Naarden, met Elisabeth
Plomp, geboren en beide wo-
nende alhier.

Frans van Niekerk, bakkers-
knecht, geboren te Maartens-
dijk, met Aaltje Johanna Hoog-
land, breidster, geboren te
Amsterdam, beide wonende
alhier.

Lambertus van Os, leerlooijer,
geboren alhier, met Adriana
Middelkoop, geboren te Culen-
borg, beide wonende alhier.

Gerrit van Luijn, kleermaker,
met Wouterina Veitbaak, beide
geboren en wonende alhier.

Lucas de Jong, lancier bij het
regiment lanciers No. 10., geb.
te Leuven Prov. Limburg, met
Hendrikje Valkenburg, weduwe
geboren te Scherpenseel, Prov.
Gelderland, beide won. alhier.

Martinus Joannes Niesen, tim-
merman, met Wilhelmina Ma-
ria Catharina Klarenbeck, beide
geboren en wonende alhier.

den 4 Junij.

Willem Frederik Hendrik Greup, commies der brievenposterij, geboren te Schoonhoven, met Antoinetta Diena Maria Clasina Coets, weduwe, geboren te Oosterhout, Prov. Noord Brabant, beide wonende alhier.

Cornelis Johan Jacob de Joncheere, koopman, geboren en wonende te Dordrecht, met Adriana Clasina de Joncheere, geboren en wonende alhier.

den 6 Junij.

Tadik Riet, schoolonderwijzer, geboren te Zaandam, met Petronella Terwogt, geboren en beide wonende alhier.

den 10 Junij.

Johannes Hendricus Palis, gepensionieerd militair, geboren te s' Hage, met Sophia Reppel, geboren te Zeist, beide wonende alhier.

Jacobus Willem van Luijn, schoenmaker, met Jacoba Floor, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Bartholomeus Carels, verwer, met Jacoba de Ruiters, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Abram Goudé, pettenmaker, met Pieterella van Emmerik, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Jan Christiaan Brouwer, aschrijder, geboren te Meerkerk, met Joanna Vermeulen, werkster,

geboren te Wamel, Prov. Gelderland, beide wonende alhier.

Joannes van Praag, metselaar, met Gijsberta Jansen, beide geboren en wonende alhier.

Franciscus van Kerkhof, smid, geboren te Wamel Prov. Gelderland, met Joanna Elisabeth Mouwers, dienstbaar, geboren te Amersfoort, beide wonende alhier.

Guillaume Henri Dedeker, weduwnaar, geboren en wonende te Amsterdam, met Hendrika Waltz, dienstbaar, geboren en wonende alhier.

den 17 Junij.

Johannes Hubertus Fredericus van Munster, geboren te Angerlo, Prov. Gelderland, met Anna de Groot, weduwe, veeboudster, geb. en beide wonende alhier.

Johan Cornelis Hutciens, smid, geboren te Brockhuijsen, Prov. Limburg, met Joanna Elsendoorn, tapster, geboren en beide wonende alhier.

Lambertus Koster, winkelbediende, geboren alhier, met Ida Niesen, geboren te Dordrecht, beide wonende alhier.

Hermanus Gijsbertus Lammerts van Buere, kledermaker, met Geertruida Johanna Eijlenbos, beide geboren en wonende alhier.

Leendert van Soest, werkman, met Necla van der Horst, breidster, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik Fleming Ceerlign, be-
diende, geboren te Spankeren
Prov. Gelderland, en wonende
alhier, met Elizabeth Berend-
sen, geboren te Angerlo, Prov.
Gelderland, en wonende te
s'Hage.

den 18 Junij.

Antonius Henricus Pareau, be-
roepen predikant te Zuilen,
geboren te Harderwijk, en
wonende te Zuilen, met
Charlotte Maria Christina Du-
mont, geboren en wonende al-
hier.

den 24 Junij.

Stephanus van de Bilt, wagen-
maker, geboren alhier, met
Christina Overkamp, geboren
te Amsterdam, beide wonende
alhier.

Johannes Wilhelmus Andreas Met-
telbeck, kamerbehangen, met
Johanna Elisabeth Helmont,
naaister, beide geboren en wo-
nende alhier.

Alexander Koch, koopman, geb.
alhier, met Rachel de Soete,
geboren te Amersfoort, beide
wonende alhier.

Nicolaas Jan François Wersel,
kamerbehangen, met Maria
Hendrina Brinkman, naaister,

beide geboren en wonende al-
hier.

Christiaan de Brons, klederma-
ker, geboren te Zierikzee, met
Gerarda Theodora Bregard,
weduwe, naaister, geboren en
beide wonende alhier.

Lambertus ter Bruggen, commis-
sionair, geboren te Hassel,
Prov. Overijssel, met Catharina
Morat, geboren en beide wo-
nende alhier.

den 25 Junij.

Joannes Baptista Josephus Com-
haire, weduwnaar, wijnhan-
delaar, geboren te Luik, met
Julie Felicité Louise Antoine,
geboren te Bergues in Frank-
rijk, beide wonende alhier.

Rutger Rodenburg Mentz, wedu-
wnaar, predikant bij de ne-
derduitsche hervormde gemeen-
te, geboren te Leeuwarden,
met Jacoba Johanna Ravesteijn,
geboren onder de gemeente van
Jutphaas, beide wonende alhier.

den 26 Junij.

Joannes Albertus Kerstens, we-
duwnaar, leerlooier, geboren
te Boxmeer, wonende te Nij-
megen, met Christina Reinder,
(eigenlijk Reindre), geboren te
Leiden en wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Junij.

Henri Anthonie Loffelt, 1 j. 20 d.,
Choorstraat.

Pieter Guler, 1 j. 9 m., buiten de
Waardpoort.

Jacoba van Kooten, ongeh., 73 j.,
Diakoniehuis.

Cornelis Castelij, wed. koopman
in droogerijen, 48 j., Weesbrug.

Fredrica Johanna van der Horst,
2 j., Nieuwe Gracht.

Johanna van Schaik, wed. van
Dammers van Grieken, 88 j. 9 m.,
Meijpoortje.

den 2 Junij.

Cornelis van der Meijden, winke-
lier, 36 j., Zalestraat.

Willemina van der Vorst, dienst-
meid, 60 j., Voorstraat.

Johannes Gerardus Slingerland,
6 weken, Ballemakerstraat.

Engeltje van Luijn, 12 j., aan 't
Zand.

Hendrica Boereboom, 83 j., Mei-
poortje.

den 4 Junij.

Johanna van den Brink, 4 jaren,
Zakkendragerssteegje.

Johanna Wensch, wed. Petrus Lau-
tenslager, 48 j., Bagijnsteegje.

Catharina Godee, 8 m., Steenweg.

den 5 Junij.

Cornelia van Dam, ongeh., werk-
ster, 19 j., Hardebollestraat.

Willem Pieter de Fremerij, 1 j.
6 m., Nieuwe Gracht.

Alida Johanna van Setten, ruim 4
m., Ligte Gaard.

Gerardus de Reuver, logement-
houder, 64 j., achter 't Stad-
huis.

Roclof Rob, fus. bij de 1 komp.
van 't depot der 2 Afd. Inf., 20 j.,
Hospitaal.

den 6 Junij.

Anthonie van Dam, 80 j., buiten
de Wittevrouwenpoort.

Hendrica Cornelia Douw, huisvr.
van Willem Julius, 28 j., Lange
Nieuwstraat.

Catharina Maria van der Vegt,
14 j., Donkerstraat.

Johanna van Beusekom, 4 m.,
Nieuwe Kamp.

Gerardus Levölger, schipperskn.,
60 j., buiten de Tolsteegpoort.

Catharina Lancee, wed. Gerrit
Huntelaar, 88 j., achter Cla-
renburg.

den 9 Junij.

Jan Hermanus Betten, 5 m.,
Voorstraat.

Johannes Petrus van Kastrop,
knoopmaker, 88 j., Geertesteeg

Jan van Stockum, 12 j., Ambacht-
straat.

Doodgeb. zoon van Neeltje Meelis,
Achterweg.

Cornelia de Groot, wed. Lamber-
tus Smit, 85 j., aan 't Zand.

den 10 Junij.

Doodgeb. zoon van Reinier Over-
beek, buiten de Tolsteegpoort.

Hendrik Kippersluijs, schoenma-
ker, 64 j., buiten de Wittevrou-
wenpoort.

Johanna van de Geijn, wed. Jaco-
bus Ballangee, winkelierster,
56 j., in 't Weistraat.

den 11 Junij.

Johannes Beek, bediende, 56 j.,
achter het Vleeschhuis.

Jan Marinus Nebbeling, 4 m.,
aan 't Zand.

Gerrit van Wijk, 86 j., Voorstraat.

David Thrisien, kleermaker, 78 j.,
visserssteegje.

Doodgeb. zoon van Johan Pieter
Valentijn, Zandstraat.

den 12 Junij.

Johanna Schoonhoven, wed. Jaco-
bus Oostveen, 65 j., buiten de
Wittevrouwenpoort.

Gerrit Vianen, fus. bij de 1 komp.
van 't depot derg 9 Afd. Inf., 22 j.,
Hospitaal.

Doodgeb. zoon van Wilhelmus Kok,
buiten de Waardpoort.

Elisabeth Emmelot, 2 j., ABC
straat.

Doodgeb. zoon van Abraham van
Kuijk, Stroosteeg.

den 13 Junij.

Anna Vermeer, wed. David van
Gorkom, 83 j., Korte Vicsteeg.

Hendrica van Koning, ongeh.,
53 j., Kreupelstraat.

Jacoba van Deudekom, 10 d.,
Nicolaikerkhof.

Jansje Hazekamp, ruim 1 j., bui-
ten de Waardpoort.

den 15 Junij.

Cornelia Kemp, wed. Dirk Bek-
ker, 93 j., Zandstraat.

Dirk van der Steld, sergeant bij
de 9 Afd. Inf., Ridder der Milit.
Willems-orde 4 klasse, 37 j.,
Rosestraat.

Christina van der Steen, 5 d.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

Gerrit van der Laan, 5 j., buiten
de Wittevrouwenpoort.

Anthonia Felix, 3 m., ABCstraat.

Cornelis Aloysius de Bruin, 6 m.,
Jufferstraat, wijk G.

Maria Liebgod, onghuwd, 72 j.,
Brandsteeg.

den 16 Junij.

- Maria Jacoba van Dranen, 5 w.,
Bagijnensteeg.
David van Zijl, 14 d., buiten de
Waardpoort.
Maria Clasina van Vreeswijk, 3 m.,
Groenesteeg.

den 17 Junij.

- Doodgeb. dochter van Johannes
Levöleger, Pelmolen.
Willem Ras, opperman, 35 j.,
Groenesteeg wijk A.
Gerrit Weijers, werkmán, 68 j.,
Nicolaikerkhof.
Hendrik Harlingh, apothekar, 60 j.,
Weesbrug.

den 18 Junij.

- Sophia van de Coolwijk, 3 j. 6 m.,
Zandstraat.
Cornelis Driehuijs, 2 j., buiten
de Catharijnepoort.
Elisabeth van den Hoorn, ongh.,
dienstbaar, 58 j., Viebrug.
Cornelia Eva Kamperdijk, huisvr.
van Wilhelmus Albertus Boers,
42 j., Steenweg.
Dina Swaniak, 3 j., Vuilsteeg.
Willem van Brummelen, fus. bij
2 komp. 2 batt. der 17 Afd. Inf.
27 j., Hospitaal.
Wijntje Grim, 6 j. 6 m., buiten de
Waardpoort.

den 19 Junij.

- Andries Petrus Assenberg, 2 j.,
Magdalenesteeg.
Bernardina Petronella Christina
Brink, 1 j., Heerestraat.

den 20 Junij.

- Petronella Wilhelmina van Rins-
wouw, circa 5 j., bij de
Waardpoort

den 22 Junij.

- Simon Rijnders, 6 m., Zandstraat.
Geertruida van Tussenbrock, 5
j., Voorstraat.
Wilhelmus Driessen, 2 m., Don-
kerstraat.
Johannes Klinkvis, 3 m., Vol-
derbrug.
Cornelis Floor, 3 w., aan de
Hoogt.
Jan Huisman, 82 j., oude Kamp.
Jacoba Eijlenbos, weduwe Gerrit
Brouwer, 70 j., buiten de
Waardpoort.

den 23 Junij.

- Johanna Maria Wilhelmina van
Geelen, 4 j., Springweg.
Petronella van Brink, 1 j., 6 m.
buiten de Tolsteegpoort.
Johannes de Bruijn, huisschilder,
71 j., Voorstraat.
Johannes Siedenburg, 3 w., Ba-
gijnensteeg.

den 25 Junij.

- Willem van Werkhoven, 8 m.,
Predikheerestraat.
Johanna Mecttelina Mulder, 11
m., in de Catharijnepoort.
Gerarda Maria van Rinswouw, 8
j. 6 m., bij de Waardpoort.
Johanna Mook, huisvrouw van
Dirk van Amerongen, 43 j.,
Hartsteegje.
Cornelia Sophia Kop, weduwe

Johannes van Haesten, 65 j.,
Bakkersteeg.

Louisa Hendrina Hartmann, 14 d.,
buiten de Waardpoort.

den 26 Junij.

Gijsbertus Hendricus van Everdin-
gen, 7 j., Vuilesloot.

Johannes Gijsbertus van Piggelen,
sjouwer, 51 j., buiten de Waard-
poort.

Jan Stuerke, koopman, 51 j.,
Nieuwe Gracht.

den 29 Junij.

Jacoba Schouten, 1 j. 5 m.,
Kindjeshaven.

Bernardus Franciscus Engbers,
11 m., buiten de Waardpoort.

Gijsberta van Wijk, dienstmeid,
33 j., Jacobie kerkhof.

Hendrica Latdorp, 7 m., Spring-
weg.

Alberdina Albers, huisvr. van

Gerrit Schurink, 76 j., Heere-
straat.

Jacobus Dussenbroek, 19 j.,
Zandstraat.

Hendrik Mattheus Zutphen, 2 j.,
Varkenmarkt.

Maria Geertruida Catharina Mul-
ler, 6 d., Jansbrug.

Catharina Monsjou, wed. Willem
Andree, 78 j., Groenesteeg
wijk A.

den 30 Junij.

Adrianus Jacobus Bruininck, 7
j., Magdalenesteeg.

Albertus Jacobus Brugmans, 5
j., Kreupelstraat.

Catharina Christina Kamperdijk,
9 j., Steenweg.

Bernardina Henrietta Wilhelmina
Coerman, ongel. rentenierster,
30 j., Nieuwe Gracht.

Er zijn in de maand MEI 1835 Overleden :

Van het Mannelijke geslacht . . . . . 51.
— — — — — Vrouwelijk geslacht . . . . . 53.

Geboren . . . . . Totaal . . . . . 104.
123.
Overleden . . . . . 104.
Dus meer geboren dan overleden . 19 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Doodgeboren.	6.	Transport.	86.
Stuipen.	16.	Kramp.	1.
Zenuw-zinkingkoorts.	2.	Water in de Borst.	3.
Verval van krachten.	21.	Tanden.	3.
Beroerte.	1.	Zenuwkoortsen.	1.
Borstkwaal.	6.	Koortsen.	2.
Tering	10.	Kinkhoest.	1.
Het water.	2.	Gastrische koorts	1.
Slijmberoerte.	2.	Waterkanker.	1.
Slijmziekte	1.	Klierziekte.	1.
Hersenontsteking.	2.	Mazelen.	1.
Het zuur.	3.	Borstziekte.	1.
Roodvonk.	10.	Keelontsteking.	1.
Longtering.	4.	Zelfmoord.	1.
	<u>86.</u>		<u>104.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	5	1	6.	Transport. . .	36	35	71.
Beneden het jaar.	13	10	23.	» 45 » 50 »	1	1	2.
Van 1 tot 5 jaar.	7	12	19.	» 50 » 55 »	2	1	3.
» 5 » 10 »	3	4	7.	» 55 » 60 »	2	3	5.
» 10 » 15 »	1	2	3.	» 60 » 65 »	3	»	3.
» 15 » 20 »	1	1	2.	» 65 » 70 »	1	2	3.
» 20 » 25 »	2	»	2.	» 70 » 75 »	1	3	4.
» 25 » 30 »	1	1	2.	» 75 » 80 »	1	2	3.
» 30 » 35 »	1	2	3.	» 80 » 90 »	4	5	9.
» 35 » 40 »	2	»	2.	» 90 » 100 »	»	1	1.
» 40 » 45 »	»	2	2.				
	<u>36</u>	<u>35</u>	<u>71</u>		<u>51</u>	<u>53</u>	<u>104.</u>

LIJST

DER

VERKOCHE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

Den 6 Junij, door den Notaris M. WIGMAN.

Een Huis, Erf en Grond, met twee Hooibergen en Schuren, gelegen buiten Utrecht, aan de Stadsingel over het St. Lucas Bolwerk, N°. 153 bis. Opgehouden voor *f* 4,000.

Den 20 Junij, door den Notaris G. H. STEVENS.

No. 1. Een Huis, Erve en Grond, aan de oostzijde van de Lange nieuwstraat, wijk A., N°. 637. Opgehouden voor *f* 4,500.

Den 20 Junij, door den Notaris N. DE GRAAF.

No. 2. Een Winkelhuis, Erve en Grond, binnen Utrecht in de Lange janstraat, wijk G., No. 179. Toegewezen voor *f* 5,300. Gekocht door den Heer *F. van Eijck*.

Den 27 Junij, door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK en den Procureur A. S. VAN HENGELAAR.

No. 1. Een Huis, Erve en Grond, aan de westzijde van de Lange nieuwstraat, wijk A., N°. 323. Toegewezen voor *f* 1,275. Gekocht door den Heer *H. W. Schuller*.

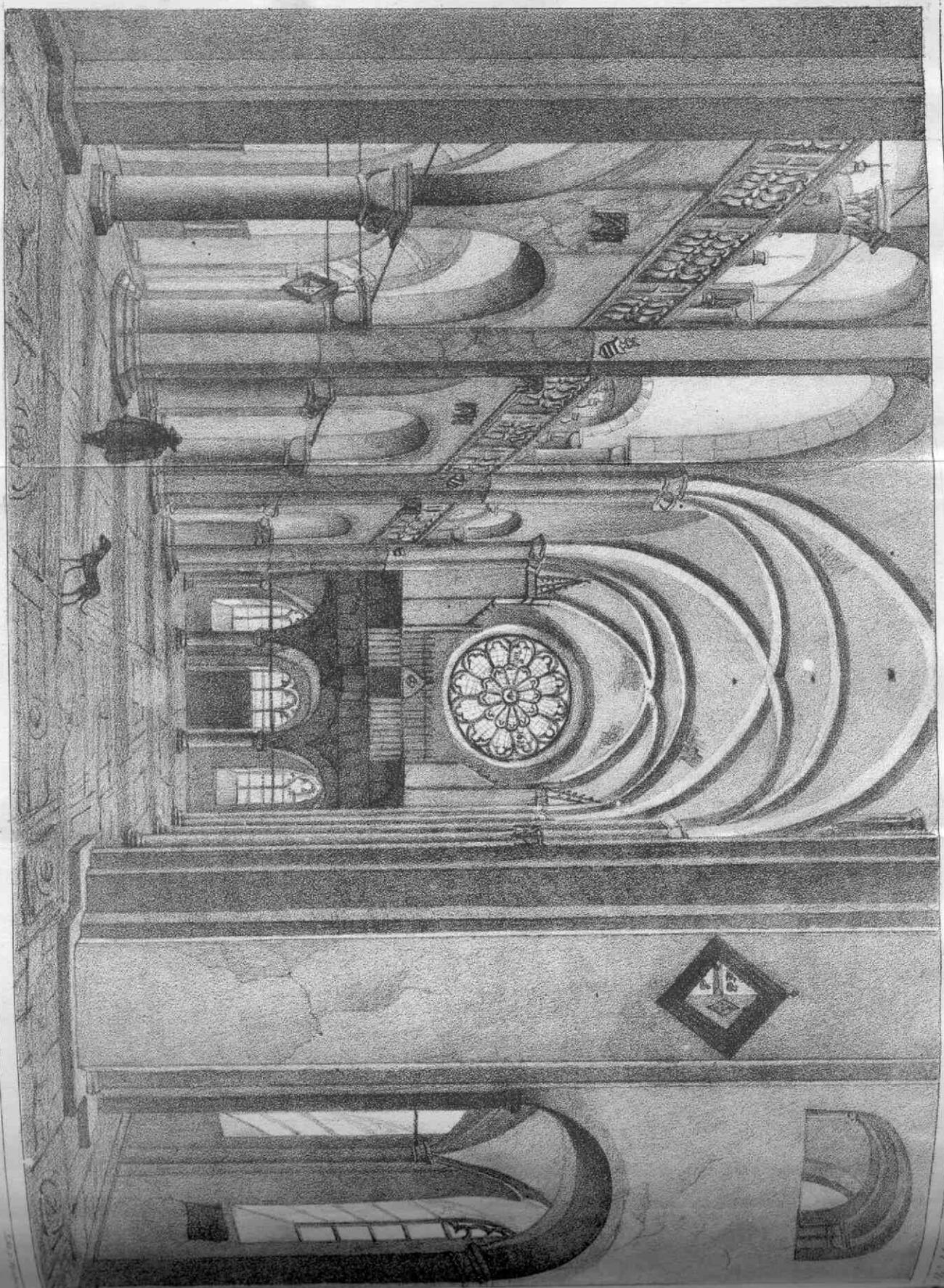
No. 2. Twee Huizen, onder een dak, met derzelver Erf en Grond, te Utrecht, aan de westzijde van de Marieplaats, wijk E, N°. 445 en 446. Toegewezen voor *f* 1,550. Gekocht door den Heer *P. Knops*.

DE ST. MARIA KERK.

(Vervolg van Pag. 210, van het Eerste Stuk.)

Deze kerk, die oudtijds zeer prachtig geweest is, was in het jaar 1421 zoodanig vervallen, dat het choor geheel herbouwd moest worden, bij welke gelegenheid hetzelfde veel ruimer gemaakt is. Bijzonder prachtig was het oksaal of de omgang, welke in 1545 geheel hernieuwd werd door den bouwkundigen JOHAN OEM, Utrechtsch burger, volgens het bestek van den kanonnik JOHAN SCHOREL; de kosten daarvan beliepen 300 Philippi Guldens, ieder van vijf en twintig stuivers; dit choor, het voornaamste gedeelte der kerk in vroeger tijden, werd in het jaar 1619 aan het Bijhoudersgild afgestaan, om er hunne goederen in te koop te stellen, hetwelk tot onzen tijd heeft voortgeduurd.

In hetzelfde lag begraven de kanonnik HENDRIK VAN BRANDENBURG, op wiens grafzerk een prelaat in geestelijk gewaad was afgebeeld, die een kind met eenen degen doorsteekt. Wij maken hiervan melding om het vreemde van zoodanig eene grafzerk, ofschoon wij niet in staat zijn geweest verdere bijzonderheden daarvan op te sporen.

De St. MARIA KERK te UTRECHT, van binnen.

De teekening alhier bijgevoegd, een gedeelte der kerk van binnen voorstellende, is vervaardigd omtrent denzelfden tijd als die, welke tegen over pag. 199 geplaatst, de kerk van buiten vertoont; onder het oorspronkelijke staat het navolgende:

PIETER SAENREDAM *dit voleyndt mit teyckenen den 18°. Juny A^o. 1636.*

Wij veronderstellen dat dit gedeelte der kerk een van de beide gebouwen is, welke men op de vorige afteekening aan de noord- of zuidzijde van den stompen achtertoren ziet. Men kan uit dit klein gedeelte der kerk genoegzaam zien, van welke uitgebreidheid zij in haar geheel moet geweest zijn, terwijl men het prachtig oksaal mede voor een gedeelte aanschouwt.

Deze afbeelding is door dezelfde vriendelijke hand voor ons Tijdschrift verkleind en op steen geteckend, als de vorige.

Toen men in het jaar 1582 (*) besloten had de kerk af te breken en de materialen te doen dienen tot versterking der stad, hebben zich de kanoniken, en met name de deken LAMB. VAN DER BURCH hiertegen hevig verzet, zoodat het werk, na dat reeds het dak was weggenomen, geschorst werd; dit belette echter niet dat het lood daarvan gekomen, namens den Raad is verkocht; naar luid eener rekening van den anderen kameraar JOHAN VAN BARCK, was

---

(*) De deliberatiën daar over zijn te vinden in de resolutiën van den stedelijken raad van 14 Februarij, 15 en 16 Mei, 18 en 26 Junij en 8 Augustus 1582, waarvan sommigen zijn medegedeeld door *MATHEUS de Fund. Eccl.*

de opbrengst van hetzelfde 4759 ponden 15 schell. 9 penn., waarvan afgetrokken de onkosten van afbreken, het bewaren van dien enz., 201 ponden 2 schell. 6 penn., er dus nog overbleef 4558 pond. 13 schell. 3 penn., makende de somma van f 27351,91 welke gelden ter versterking der stad werden aangewend. Hierna echter verzochten en verkregen de kanonniken van den Prins van Oranje de vrijheid, om ten hunnen kosten de kerk te herstellen.

Honderd jaren later (1682), verzochten de kapittelheeren den stedelijken Raad de toestemming, om eenen toren van duifsteen, die bouwvallig was en welke op pl. VI. nog te zien is, af te breken; uit de voorwaarden, waarop dit verzoek bij besluit van den 27^{en} December van dat jaar is toegestaan, kan worden afgeleid, dat de opbrengst van deze afbraak aanmerkelijk moet geweest zijn.

De westergevel, die zeer bouwvallig was, is volgens resol. van 22^{en} December 1710 afgebroken, en een andere in deszelfs plaats gebouwd.

In het volgende jaar had er eene verzakking aan de kerk plaats, waarom het kapittel door den Raad werd gelast, de kerk in haren vorigen staat te herstellen. Zoo door veranderingen als het afbreken van torens en bijgebouwen, was weinig van den tijd der stichting meer over; aan de westerszijde echter tegen het choor, staat ook nog heden een stuk zwaar muurwerk, zijnde het gedeelte eener kapel, welk overblijfsel in twee opzigten merkwaardig is:

1°. Om dat zich in hetzelfde als nog eene groote nis

bevindt, welke eenigzins overeenkomt met die, welke in het muurwerk, dat op het Valkenhof te Nijmegen is overgebleven, van zeer hoogen ouderdom wordt geoordeeld, als afkomstig van eene heidensche kapel.

2°. Omdat dit muurwerk gemetseld is met eene bijzondere oude soort van cement en tufsteen, welke witter is dan de gewone tuf- of duifsteen aan de oude kerkgebouwen.

Deze steenen komen in velen overeen met den brok oud muurwerk aan de kerk te Doorn, aan die van het St. Gillestorentje, bij het kasteel te Medenblik, en aan de kerk te Westwoude in Noordholland, welk metselwerk verscheidene deskundigen geoordeeld hebben, het oudste muurwerk te zijn, dat hier te lande is overgebleven.

Zeker is het, dat deze witte tufsteen wel het onderzoek van bekwaame scheikundigen waardig is, om te weten of deze steenen gelijk staan met die, welke uit het Triersche, van de zijde der rivieren tot ons zijn gekomen, dan of deze misschien uit de Noordzee zijn opgebaggerd; van welke laatste soort waarschijnlijk de Romeinsche straatwegen zijn vervaardigd, met name die, van welke een gedeelte in de Wieringerwaard is ontdekt en door Mr. PALUDANUS beschreven.

Voor ruim eene halve eeuw werd een nieuw beeld, den Keizer voorstellende, vervaardigd en op het dak in de plaats van het oude gesteld, welk laatste thans nog bewaard wordt in de kapittelkamer van St. Pieter; hetzelfde is met den keizerlijken mantel omhangen, de kroon op het hoofd en de dubbelde arend op de borst, het zwaard in de rechterarm, doch die ontbre-

kende aan dezelfde zijde vastgehecht, en de wereldkloot prijkt in zijne linkerhand. Deszelfs lengte bedraagt 1 el en ruim 30 palmen buiten het voetstuk, hetwelk bijna 20 palmen hoog is; het ijzeren zwaard bereikt de lengte van 1 el en bijna 30 palmen.

Op den voet staat geschilderd het jaar 1569, en lager gebeeldhouwd: HENRIC9. CESAR.

Het geheel is van hout, en wordt door deskundigen voor een fraai stuk van beeldhouwwerk gehouden.

Het beeld, hetwelk nog heden op de kerk te zien is, werd vervaardigd door den beeldhouwer KOOPMAN, die zijne werkplaats had in het Abraham Dole steegje, bij de Lange Nieuwstraat.

Toen in het jaar 1579 de kapittelen werden uitgenoodigd, tot het teekenen der nadere Unie van Utrecht, heeft het kapittel van St. Marië zich hiertegen lang verzet; deszelfs Deken, de meergemelde LAMBERTUS VAN DER BURCH, vond zich als roomschgezind bezwaard hiertoe over te gaan, en het was niet dan na protestatiën van 23 en 26 Januarij van dat jaar, dat hij, zoo voor zichzelf als uit naam van zijn kapittel, eindelijk hieraan voldeed.

Na het sluiten dezer Unie matigden zich de onroomschen meer vrijheid aan dan hun was toegestaan; zij oefenden hunne godsdienst nog niet openlijk, doch op den 7 Maart 1580 ontstond onder hen een optoop, waarbij eenige kerken door het gemeen geplunderd werden, welk lot ook die van St. Marie te beurt viel.

De genoemde VAN DER BURCH (*) moest met meer

(*) Deze LAMBERT VAN DER BURCH heeft over die kerk een belangrijk werk geschreven, hetwelk volgens HOLJNCK v. PAPENBRECHT zoo

roomsche kapittelheeren, die hunne godsdienst waren getrouw gebleven, tijdens het verblijf van den Graaf VAN LEICESTER te Utrecht, de stad ontruimen, en het was in het jaar 1585 dat zij den Hervormden werd afgestaan, die daarin op vrijdag den 30 Julij van dat jaar het eerst predikten.

De tienden aan deze kerk behoorende, van welke wij op pag. 201 met een enkel woord hebben gewag gemaakt, waren zeer aanzienlijk. In later tijd moest het kapittel van dezelve een zevende gedeelte aan de Staten 's lands van Utrecht uitkeeren; het kocht dit weinige jaren daarna (1598) af, voor f 1000 jaarlijks, en hiermede werden alleenlijk bedoeld die tienden, welke het kapittel te Houten, 't Goij en Lopik bezat.

Omtrent deze laatste vinden wij dat in het jaar 1227 een geschil was gerezen, tusschen het kapittel van St. Marie en den Graaf VAN GOJSE. Gemelde Graaf meende dat deze tienden hem volgens leenregt behoorden, terwijl het kapittel beweerde, dat deze inkomsten door den stichter, Bisschop KOENRAAD, aan de kerk waren geschonken, om in de praebenden te voorzien, en zij ook, door het lang genot, tot het voortdurend bezit geregtigd waren. Het geschil werd door de voornaamste mannen der Utrechtsche kerk ten voordeele van het kapittel beslist, in zoo verre, dat hetzelfde zou toegelaten worden, om zijn regt daarop te bewijzen. De vele edelen hierbij tegenwoordig namen genoeg met deze uitspraak, en toen het kapittel zich bereid toonde hieraan te voldoen, en vele

---

zeldzaam is, terwijl anderen hetzelfde van weinig waarde beschouwen. Zie *Batavia sacra*.

getuigen, boven verdenking verheven, bijbragt, die zulks met eeden wilden bevestigen, ontsloeg de Graaf hen vrijwillig van dezen ced, en zag van zijnen eisch af, waarom de kerk van St. Marie toen in het ongestoord bezit van deze tienden is gesteld, en de uitspraak door de tegenwoordig zijnde geestelijke en wereldlijke personen werd geteekend (*).

Wanneer de landlieden in de stad kwamen om de tienden te betalen, werden zij feestelijk onthaald; doch deze maaltijden ontaardden allengs in brasserijen; de landlieden zonden hunne bedienden, die dan weder anderen, tot den maaltijd onbevoegden, medebragten, en eindelijk nam daaraan geen ordelijk landman meer deel. De kanonniken, gaarne van dezen last ontslagen zijnde, wendden zich tot den Raad, ten einde deze onnoodige en onbetamelijke uitgaven te doen ophouden, die dan nog bovendien meermalen aanleiding gaven tot vechtpartijen en stoornis der rust in de stad. Op dit verzoek werd door den Raad in het bovengenoemde jaar (1598) een besluit genomen, waarbij, om gemelde redenen, deze maaltijden op verbeurte van boete, zoowel voor den gever als den bijwoner van dezelve, werden afgeschaft.

(*) Ofschoon dit jaar als het 14 indictie jaar in het stuk zelve wordt opgegeven, merkt VAN MIERIS daarbij aan, dat het 14 indictie jaar is ingevallen in 1226, terwijl hij er bijvoegt, dat de afbeelding van de wapens der mannen, die bij de beslissing hiervan tegenwoordig waren, ophingen in de kapittelkamer, met het bijschrift A. 1227. — MATTHAEUS *de Nob.* p. 798 wil 1220 gelezen hebben, waartoe in het geheel geen grond is; doch deze vergist zich meermalen in de dagteekening. De juiste datum is 1226, daar otto II. reeds in dat jaar in Vriesland is vermoord. Zie *ALTING. Not. Germ. Inf. T. II. p. 31. v. DUESICHEN.*

De H. Maagd, aan welke deze tempel was toegewijd, werd hier bij uitnemendheid geëerd; voornamelijk echter werd een plegtige omgang ter harer eere gehouden op den feestdag harer zuivering (2 Februarij), op welken dag het volk met de geestelijkheid, benevens de Magistraat en zelfs de Bisschop in de kerk ter bijwoning van de dienst kwamen. Allen die het slechts begeerden, ontvingen eene waschkaars, die door de stedelijke regering geschonken en door den priester gewijd werden; na de wijding stak ieder de zijne aan, en men ging de stad door in plegtigen en luisterrijken optogt. In later tijd echter heeft men het geven van waschkaarsen beperkt, en bij besluit van het jaar 1521, bepaalde de Magistraat de corporatiën en bijzondere personen die tot deze eer mogten toegelaten worden.

In deze kerk bevonden zich zeer vele zeldzaamheden, welke wij om het minder belang voorbij gaan. Wij moeten echter gewagen van drie hoornen van Eenhorens, zijnde een geschenk van HENDRIK IV., welke in groote achting stonden, hetzij om hunne hooge oudheid, en als geschenk van den stichter der kerk, hetzij om hunne grootte en fraaiheid (*), of dat men nog geloofde dat zij van een zeldzaam landdier waren, terwijl men sedert lang weet dat het horens van den Narval, eenen visch, zijn. Zie over dezelve VAN HEUSSEN en VAN RIJN in hunne aanteeke-

---

(*) Batavia sacra in vita Lithmatii vinden wij, dat deze hoornen tot kandelaars voor het hoog altaar gebruikt werden.

ningen op de Marie kerk, alwaar zij breedvoerig worden beschreven.

Het belang hetwelk in deze hoornen gesteld werd, kan men hier uit afleiden, dat de deken HERMANNUS VAN LETHMAAT, DOOF MARIA, koningin weduwe van HONGARIJEN, op het Vreeburg werd gevangen gezet, dewijl hij, na het eindigen van den burgeroorlog tusschen de Utrechtenaren en HENDRIK VAN BEIJEREN, Bisschop van Utrecht, zich door KAREL VAN EGMOND, Hertog van Gelderland, eenen derzelve op eene slinksche wijze door zijnen afgezant, den Prior van Munnichuijsen, had laten ontnemen, en de Hertog dezelve weigerde terug te geven, maar in voldoening van oorlogskosten onder zijne berusting hield. Genoemde Deken werd niet ontslagen, dan op een verzoekschrift van de vijf kapitelen, onder borgtogt, en met uitdrukkelijke voorwaarde, dat hij binnen twee maanden dien horen zoude terug bezorgen.

Ook later, toen de stedelijke regering zich vele kerkelijke goederen toeëigende, stelde deze in gemelde hoornen veel belang, gelijk ook van den anderen kant het kapittel dezelve zocht te behouden; ja, de ijver van den Deken LAMBERTUS VAN DER BURCH ging zoo ver, dat hij dezelve liever in handen der Spanjaarden dan in die der stedelijke Regering zag: de hoornen ten minste werden vervoerd of verduisterd, hetgeen aanleiding gaf dat het bestuur het volgende besluit nam: 14 Febr. 1581. *Alsoe die van de capln. van Sinte Marien Tutrecht tot nochtot in gebreke gebleven zijn te voldoen voorgaende resolutien van den rade ende oick haerl eygen presentatie, soe is by den rade voir de leste*

reysse geresolœert, dat men *troovirs*. Capittel die wete doen ende bevelen sall de verbrochte Eenhoorns wederom te doen commen ende leveren binnen deser stadt tusschen dit ende beloken paisschen toecommende op pene dat by faulte van dien de deken en de andere Capitularen die int verbrenge geconsenteert hebben voir nu alsdan ende alsdan voir nu geordineert wordt te gaen in gyse-linge tot Peter Voss ende aldair te verbliven tot dat de voirsz Eenhoirns alhier effectuelick gebrocht ende ge-vert zullen zyn. Alle de zeldzaamheden en reliquien, vroeger alhier voorhanden, zija er thans niet meer. De charters van het capittel, op het Domein archief alhier berustende, hopen wij dat eens in eenen staat zullen gebragt worden, dat de geschiedenis daar voor- deel van hebben kan; vele boeken en kaarten, aan welke laatste echter de hand des tijds veel nadeel heeft toegebragt, zouden wel eene betere plaats waard zija dan die, waar zij nog heden, wij hopen slechts voor eenen tijd, worden bewaard. In een der ver- trekken, waarin de stukken, het kapittel betreffen- de, zich bevinden, is nog eenen Bijbel, bijzon- der fraai op parkament geschreven in 6 deelen buitengewoon groot folio, waarvan men verhaalt dat elk deel f 5000 van afschrijven zoude gekost hebben. De Franschen in 1672 en 1673 deze stad bezet hebbende, wendden mede alle hunne pogingen aan, de eenhorens in handen te krijgen, hetwelk echter mislukte.

Aan de oostzijde tegen de kerk staat eene fraaije pomp, van welker slichting wij geene aantekening gevon- vonden hebben; doch betreffende eene vermaking die in

het jaar 1659 plaats had, besloot de Raad (12 Dec.) een vierde gedeelte der kosten daaraan te betalen, terwijl een ander vierde gedeelte door het kapittel, en de overige helft door de bureu zoude worden gedragen. Het water dezer wel is buitengewoon helder en zuiver; eene groote hoeveelheid wordt nog dagelijks van hetzelfde naar Amsterdam verzonden.

Na het invoeren der hervorming en het sluiten der Unie, werd er verandering gemaakt in het verkiezen der kanonniken, en in andere zaken het kapittel betreffende; hetwelk echter niet slechts dit, maar in het algemeen de vijf kapittelen betrof. Zij vorderden het regt om ook in de oneven maanden des jaars de prebenden of proben te vergeven, gelijk zij in de eerste tijden hadden gedaan, doch hetwelk hen later door overeenkomsten met het Duitsche Rijk, waaronder Utrecht gerekend werd, was ontnomen, en aan den Paus gekomen. Dit werd hen afgeslagen, en voor een gedeelte verkreeg de Ridderschap en de stad hiertoe het regt; de prebenden werden verkocht, (zie pag. 203) en de Thesaurie van St. Marie werd in later tijd aan WILLEM III. als vrij eigendom afgestaan, in plaats van f 150,000. Vele veranderingen van minder belang werden verder van tijd tot tijd in het inwendig huishoudelijke gemaakt, tot dat eindelijk in het jaar 1810 de kapittels geheel afgeschaft, en de goederen aan de Fransche kroon getrokken werden.

De Engelsche gemeente, ten behoeve der Waalsche de St. Pieters kerk moettende inruimen, verkreeg den 14 Julij 1656 de toestemming, hare godsdienst in de Maria kerk uitte oefenen, waartoe dezelve op kosten

van het kapittel werd ingerigt; de kerkekamer werd gemaakt van eene kapel waar vroeger de vicarissen vergaderden, en de kapel aan de zuidzijde, werd ingerigt voor eene bergplaats van stoelen enz. Kort daarop, in het jaar 1672, werd deze gemeente genoodzaakt de kerk afstaan aan de Franschen, die, geene levensmiddelen, hooi, stroo enz., uit de Provincie Holland ontvangende, dewijl de uitvoer van levensmiddelen van daar naar die van Utrecht verboden was, hunnen benoodigden voorraad uit Frankrijk en de overwonnene gewesten moesten bekomen; uit gebrek aan geschikte bergplaatsen, werd de Akademie en de Maria kerk tot magazijnen ingerigt. Weinig tijds na hun vertrek, en naauwelijks wederom voor de godsdienstoefening ingerigt, leed dezelve op nieuw eene aanmerkelijke schade door eenen verschrikkelijken orkaan den 1. Augustus 1674, door welke ramp de domkerk en andere gebouwen, mede gedeeltelijk instortten. Tot het begin dezer eeuw bleef zij nu ongestoord in denzelfden staat, totdat, na het afbranden van den schouwburg aan het plein van het vreeburg, in den winter van het jaar 1808, het gedeelte aan de oostzijde, zijnde het voormalige choor, op order van koning LODEWIJK, die hier zijnen zetel had gevestigd, voorloopig tot eenen schouwburg werd ingerigt. Bij zijn vertrek stond hij dit lokaal af aan de stedelijke regering, die hetzelfde weder tot eene stads-concertzaal inrigtte; ook worden aldaar de bijeenkomsten van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen gehouden. Deze zaal is tot het houden van concerten, (voor de *resonnance*) ongetwijfeld met die van het gebouw Felix Meritis te Amsterdam, de beste welke wij in ons land bezitten. Boven achter dezelve

is nog eene kamer, tot vergadering van bestaanderen, en aan de andere zijde een klein kamertje, hetwelk tot koffijkamer gebruikt wordt. De zaal wordt ook tusschentijds tot bijzondere concerten en ander gebruik afgestaan. Het voorportaal en de galerijen der kerk, waren nog in onzen tijd ingerigt tot het plaatsen van kramen gedurende de jaarmarkt; wij herinneren ons, dat de voormalige buik der kerk toenmaals een tuin was, met een houten hek tusschen pilaren afgesloten. Zij was echter toen hare slooping nabij. Uitgenomen het gedeelte hetwelk de concertzaal uitmaakt, werd de gansche kerk op den 30^{en} Augustus 1813 verkocht voor de som van f 18,500 -, en den 2^{en} September daaraanvolgende met afbreken een aanvang gemaakt, zoodat in December 1816 niets meer daarvan overig was dan de grond, welke in het jaar 1817 werd verkocht aan den heer VAN LAERE, die denzelven heeft ingerigt tot eene boomkweekerij.

Het plein vóór de kerk werd reeds vroeg doelmatig geoordeeld om tot markt te dienen. In het jaar 1391 is de wekelijksche markt, die des zaturdags op het Buurkerkhof gehouden werd, aldaar overgebracht.

Deze plaats was hiertoe meer geschikt, en werd van tijd tot tijd bekwamer gemaakt, zoodat de Raad den 11 Julij 1614 besloot, dat ook de jaarmarkt aldaar zoude gehouden worden. Tot in dat jaar was de kerk nog door eenen muur van de stad afgescheiden, zoo als wij op pag. 200 hebben vermeld; doch twee jaren later, (Resol. 22 April 1616) werd deze muur weggebroken en de eerste rei boomen omgehouden, ten einde de plaats *ten gemakke der kooplieden voor de jaarmarkt te verbreden*, bij welke gelegenheid de weg op stads

kosten werd bestraat. Door deze vergroo-ting vond de Raad goed ook de hoendermarkt, welke tot nog toe op den Steenweg was gebleven, op de Marie-plaats over te brengen. Deze markten schijnen de omliggende huizen veel voordeel te hebben aange-bragt. Na het bovengenoemd besluit wendden zich de bewoners van den Steenweg en de beide Marssengasten, met een verzoekschrift aan den Raad, (12 Nov. 1618) waarbij zij hunnen wensch te kennen gaven, dat de hoendermarkt wederom bij hen mogt worden gevestigd; te gelijker tijd echter leverden de burea van den Springweg, de Marieplaats, de Marie-, Zale- en Boterstraten een verzoekschrift in, om dezelve op de Marieplaats te mogen behouden; welk laatste verzoek door den Raad werd ingewilligd, die tevens besloot eene gallerij (*) te doen bouwen, waaronder de kooplieden met hunne waren droog konden staan; deze gallerij werd in 1750 geheel vernieuwd, tot dat zij na ruim 2 eeuwen, in onzen tijd (1825) ten eenenmale gesloopt werd. Zij stond terzelfder plaats, waar thans de groenmarkt wordt gehouden.

Tot gerijf der kooplieden die hunne waren ter markt bragten, besloot de Raad 26 Augustus 1616, aan de trappen achter de kerk eene waterpoort te doen ma-ken, waartoe werd aangewezen de graauwe steen van de poort, welke gestaan had achter het Vreeburg (waar-schijnlijk het poortje waardoor men vroeger van den Singel in het kasteel kwam); het werd des zondags ge-sloten, volgens besluit van 3 Mei 1619, waarbij de portier van de Catharijne poort, onder wiens opzicht het

---

(*) De plaatsen onder dezelve werden verpacht in 1685, om f 160 en in 1744, om f 220's jaars.

waterpoortje stond, gelast werd hetzelfde die dagen niet te openen. Tien jaren daarna (17 Augustus 1629), werd het wederom toegemetseld en met aarde gevuld, dewijl men alhier bevreesd was voor eene overrompeling van de Spanjaarden, die onder aanvoering van den Graaf VAN DEN BERGE, en ondersteund door den Graaf VAN MONTECUCULI met 14,000 man Keizerlijke troepen, in Overijssel en Gelderland waren gevallen, en Amersfoort, benevens het huis ter Eem hadden bezet. De voorzigtigheid deed de stadsregering ook andere maatregelen van voorzorg nemen; behalve het innemen van eenige hulpstroepen, (*) en het onder water zetten van eenige landerijen, werden de wallen met geschut beplant, en men hield zich gereed den vijand waardiglijk te ontvangen. Onder het geschut bevonden zich twee metalen stukken die met OLIVIER VAN NOORT eene reis om de wereld hadden gemaakt, tot gedachtenis waarvan op het eene gegraveerd stond.

*Streecke Mageliano heb ick gepasseert
Met den generael Olivier onbevreesd
't Utrecht ick wederom ben gearriveert
Als ick 3 jaeren op de reys was geweest.*

Op het andere stond :

*De werelts ronde cloot
Ben ick in drie jaeren
Door avonturen groot
Met Olivier omgevaren.*

THOM. BOTH. me fecit A°. 1578.

(*) Dezelve bestonden uit 1000 man, die aangeworven waren, om naar de W. I. te vertrekken.

Keeren wij echter van dezen uitstap terug. Toen het gevaar was geweken, werd de poort wederom na eene korte sluiting, bij resolutie van 14 September deszelfden jaars, in haren vorigen toestand hersteld; zij werd echter niet te gelijk met de overige poorten geopend, doch moest wederom des zondags gesloten gehouden worden. Op den 10 Mei 1658 besloot de Raad, dat dezelve gedurende den zomer des morgens ten 5 ure zoude geopend worden. Het besluit van die dagteekening luidt als volgt: *Op 't versoeck van de steentjes bakker op 't Bolwerck achter St. Marien ende de Loyers hebben te haer cuypen onder deser stadts walle aldaer, is provisionele goetgevonde ende verstaen dat de portier van de Catharynen poorte tusschen halff Meert ende halff September 's morgens te vyff uyren precise zal hebben te openen 't poortjen tusschen 't voorz. bolwerck ende de Loycuypen (*)*.

Het plein van dit bolwerk, hetwelk bij besluit van den stedelijken raad van 30 October 1682 moest gesloopt worden, maakt thans een gedeelte uit van de plaats van den Heer F. H. C. Baron VAN HEECKEREN VAN BRANDSENBURG welke dezen singel aanmerkelijk verfraait.

(*) Het bolwerk Marienburch werd bij resolutie van 16 Dec. 1616 afgestaan aan JAN GEBRITSE VAN OVERMEER, om er een steen- en porcelijnbakkerij op te zetten, en bij besluit van den Raad van 23 Mei 1664 werd hetzelfde ingerigt tot een gasthuis ter verpleging van personen, die door de pest waren aangetast.

Geschiedkundige Bijzonderheden.

SINT-VEITS DANS.

In het jaar 1374 heerschte eene ziekte, de Sint-Veits dans genaamd; zij werd voornamelijk te Utrecht en te Luik waargenomen, en heerschte gedurende drie jaren in de Nederlanden. De personen, door dezelve aangetast, vielen ter aarde, en na eenigen tijd opgestaan zijnde, begonnen zij te dansen tot zij afgemat wederom ter neder vielen. De lijdens zwollen hierbij zoo buitengewoon op, dat men zich genoodzaakt zag, gelijk verhaald wordt, hun ligchaam te binden, uit bezorgdheid dat zij barsten zouden. Waarom deze ziekte aldus genaamd werd, vindt men niet aange- teekend. Zij heette ook de Sint Johannes dans, dewijl zich in het jaar 1374 te Aken, op het feest van St. Jan, de eerste zoodanige danser vertoonde, dien men, na voorafgaande dolle vrolijkheid, waaraan het volk gewoon was zich dien dag overtegeven, aldaar waarnam. Ook in vroeger tijd heerschte die ziekte binnen deze stad: wij vinden op het jaar 1278 aangeteekend, dat te zelfder tijd, zich 200 zoodanige dansenden op de stadsbrug alhier vertoonden. Men heeft dezelve onder anderen nog in het jaar 1621

in het klooster te Kolbig, bij Bernburg in het land van Anhold gezien; doch in de 17^e eeuw hield deze ziekte op, ten minste zij is later niet meer als epidemische ziekte waargenomen.

Zie hierover HORN's *Archif der Med. Erfahr. Jan. u. Febr. 1833*, alsmede het werkje getiteld: HECKER, *die Tanswuth, eine Volkskrankheit im Mittelalter*.

ZWEELENDE ZIEKTE.

In het jaar 1529 openbaarde zich in deze Stad en Provincie eene ziekte van eenen vreemden aard, onder den naam van zweelende ziekte bekend. Dezelve kwam met zulk eene hevigheid, dat de lijders binnen 12 uren daaraan stierven, en maar zeer zeldzaam genezen werden. Zij werd aldus genaamd, omdat zij met schrikkelijk zweelen aankwam, welke uitwaseming zeer brandig was; de nagels en okselen waren zoo vast gedrukt, dat men niet in staat was dezelve los te krijgen. Men kan het getal der zieken nagaan, daar wij aangeteekend vinden, dat het den priesters binnen de stad niet mogelijk was, hen allen de H. Sacramenten toe te dienen. Jonkheer EERBERN VAN AMSTEL VAN MIJNDE, hofmeester van Jonker WOLFERT VAN BREDEHODE, op dien tijd te Utrecht zijnde, telde op de oude gracht tusschen de Waard- en Tolsteegpoorten in één uur, 20 lijk-baren. Deze ziekte bleef echter niet langer dan eene maand op dezelfde plaats; zij was het vorige jaar te Antwerpen reeds waargenomen, en openbaarde zich in het jaar 1551 mede in Engeland.

Aan den Redacteur van het Tijdschrift voor Geschiedenis enz.

MIJN HEER!

Komt u het volgende belangrijk genoeg voor, om in UEd. Tijdschrift te worden opgenomen, geef ik U de vrijheid daarvan gebruik te maken. Ik heb gemeend dat het wel bij UEd. Statistiek een plaatsje zou kunnen vinden, althans daaraan niet vreemd was. Het diene tevens om, indien dit nog noodig ware, de heilrijke gevolgen der koepokinenting in het oog te doen vallen, daar eene zoodanige epidemie thans iets zeldzaams is. Indien dit uwe aandacht waardig is, ben ik in de gelegenheid UEd. meer bijdragen van dezen stempel te doen toekomen. Het berigt is getrokken uit het 10 deel 2e stuk van de Geneesk. Corresp. Sociëteit.

Inmiddels verblijve met achting

UEd. bestendige lezer

X.

KINDERZIEKTE.

In Februarij van het jaar 1778. vertoonden zich de kinderpokken binnen deze stad. De ziekte nam haren aanvang aan de zuidzijde derzelve, werd in de maand Junij algemeen, en woedde lang en hevig aan de noordzijde en in het midden, terwijl zij daarentegen aan de oostzijde schaars, en dan nog in eenen minderen graad werd waargenomen. Zij was zoo hevig, dat zij een vijfde gedeelte der lijdens wegrukte; velen stierven reeds den 3^{en} en 4^{en} dag; er waren huisgezinnen alwaar vijf, en andere alwaar zeven der bewoners het slagtoffer dezer epidemie werden. Negentien maanden lang heerschte deze kwaal, en sleepte in de veertien laatste maanden, (van de eerste was geene aanteekening gehouden) 454 menschen ten grave, behalve degenen die naderhand aan de gevolgen omkwamen: terwijl anderen wel in het leven bleven, doch hunne gezondheid, of het gebruik van deze of gene hunner ledematen verloren.

HERINNERINGEN DER MAAND.

---

1 Julij 1528. Nam **HENDRIK VAN BEIJEREN**, 58° Bisschop van Utrecht, die stad in, waaruit hij door de inwoners met behulp van den Hertog van Gelderland was verdreven; hij verkreeg van keizer **KAREL V.** onderstand in troepen en geld, waarmede hij de stad belegerde en bedwong, waarna hij het wereldlijk gezag van zijn bisdom aan den Keizer tot kwijting zijner schuld, overdroeg. — Bij de vermeestering der stad nam hij alle Gelderschen gevangen, vele geldersgezinde burgers werden gedood, een nog grooter aantal gevangen gezet, en sommige kerkelijke personen in lederen zakken in den Rijn verdronken.

15 Julij 1641. Overleed de beroemde **ARNOLDUS VAN BUCHELL**, die binnen deze stad op den 17^{en} Maart 1565 was geboren. Gedeeltelijk in zijne moederstad, gedeeltelijk te Leiden de gronden tot zijne letteroefeningen gelegd hebbende, in welke laatste stad hij het onderwijs van **HUGO DONELLUS** en **JUSTUS LIPSIVS** genoot, bezocht hij eenige Akademiën in Frankrijk, Duitschland en Italië, en keerde als doctor in de regten naar zijn vaderland terug. Hier wijdde hij zich aan de beoefening van het regt, doch verliet later deze loopbaan, en gaf zich geheel over aan het onderzoek der vroegere geschiedenis, voornamelijk die van zijn vaderland. Er bestaat van hem, behalve eene afzonderlijk gedrukte

beschrijving van Utrecht, nog eene *Verhandeling van de oude Regeringe der Provincie van Utrecht*, te vinden in het *Vereenigt Nederlandt*, van JOAN DE LAET, en meerdere schriften; — voornamelijk echter heeft hij zich verdienstelijk gemaakt door eene verbeterde uitgave van HEDA en BEKA, met zeer belangrijke aantekeningen, welke na zijnen dood is afgewerkt en in het licht gegeven door den regtsgeleerden GIJSBERTUS LAPIUS VAN WAVEREN.

19 Julij 1586. Werd Mr. PAULUS BUIS, Advocaat en Raadsheer van Staat, die 'slands vrijheid moedig tegen de willekeurige handelwijze van den Graaf van LEICESTER verdedigde, op bevel van dien Landvoogd, in hechtenis genomen door de Burgerhopelieden. Hij werd eerst gevoerd naar de stads wijnkelder, en den 15^{en} Augustus overgebracht in de stedelijke gevangenis op den huize Hazenberg (thans nog het Stadhuis), alwaar hij tot den 8^{en} November verbleef, en van waar hij onder borgtogt van f25,000 de gunst verkreeg, op den Plompentoren, de woning van den onderschout, gevangen te blijven. Hij werd niet vóór den aanvang van het volgende jaar 1587 ontslagen.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

			onder Nulpeil.
1 Julij	1835.	. . . . .	4 el 52 dms
15	————	. . . . .	4 — 75 —
31	————	. . . . .	4 — 85 —

Nijverheid.

OVER FLUWEEL EN FLUWEEL-FABRIEKEN.

Het is twijfelachtig, aan wien de eigenlijke uitvinding van de bewerking van het fluweel, moet worden toegekend. Velen willen die aan de Italianen toeschrijven, dan daar ook bij de Chinezen en Persen voortreffelijke fluweelen vervaardigd worden, en de Venetianen en Italianen reeds vroeg met deze volken zijn in aanraking geweest, zoude het tot bedenking kunnen leiden, dat het maken van fluweelen stoffen reeds vroeger bij hen in gebruik is geweest, en welligt ook in een van die landen, is uitgevonden geworden.

Wat het Europeesche fluweel betreft, is dat van Genua bijzonder beroemd. Hare fabrieken leveren eene groote menigte gladde, gebloemde en meubelfluweelen in alle kleuren, waarvan de zwarte de voornaamste zijn. Men heeft gemeend dat hierin een geheim bestond, doch de Genuezen erkennen, dat zij

de schoonheid hunner kleuren alleen aan de voortreffelijke eigenschap van het water te danken hebben. Het Genueesche dubbeld fluweel, waarvan de bovenzijde rood, en de keerzijde zwart is, vereischt veel oplettendheid en naauwkeurigheid van den werkman. De voornaamste fabrieken bevinden zich niet in de stad, maar ten platte lande, en men rekent dat langs de boorden van de rivier, meer dan zes duizend landlieden, meestal vrouwen, zich met het weven van fluweel bezig houden. In vier jaren tijds zijn voor meer dan zes millioenen Nederl. guldens aan fluweel buiten het land verzonden geworden, waarbij voor binnenlands gebruik nog wel een vierde kan worden gevoegd, alzoo zeer velen van de mindere klassen bijna geheel in fluweel gekleed zijn, doch deze stof wordt zoo duurzaam bewerkt, dat de kleederen daarvan gemaakt, veelal gedurende eenen tijd van tien en vijftien jaren, gedragen kunnen worden.

De overige voornaamste fluweelfabrieken van Italië bevinden zich te Milaan, Lucca, Pisa, Napels, Florence en Venetië. In het algemeen genomen, worden deze soorten voor minder gehouden dan die van Genua, doch ligter, glanziger, zachter en minder in prijs dan de fransche, waarvan het geringe arbeidsloon in Italië, de oorzaak is. De uitvoer naar Turkijen wordt jaarlijks op 400,000 Piasters begroot. In Napels bestonden daarvan voorheen zeer uitgebreide fabrieken, en waren die van Catanearo reeds in vroege tijden beroemd. Te Florence wordt jaarlijks tegen St. Jan, op de plaats de Porto al Prato, een wedloop van paarden gehouden, waarbij de Groothertog met

zijnen geheelen hofstoet, en alle de voornaamste inwoners, in prachtige rijtuigen gezeten, tegenwoordig zijn. Dit nationaal feest wordt telkens met eene uitbundige pracht gevierd, en de prijs voor den overwinnaar bestaat gewoonlijk in een stuk fluweel van dertig ellen, met gedreven goud doorwerkt, waarvan de waarde op twaalfhonderd Nederl. guldens kan worden geschat.

Sedert eenige jaren hebben de Russische fluweel-fabrieken, aan die van Genua veel afbreuk gedaan. Daar de Russen het voordeel bezitten, om de beste zijde als grondstof, in menigte uit China, Bucharijen en het noordelijk Persië te kunnen bekomen, zijn zij daardoor in staat, hunne fabrikaten tot mindere prijzen dan die van Genua, in den handel te brengen, waardoor dan ook hun vertier naar buitenlands, op eene aanmerkelijke wijze bevorderd wordt. Ten aanzien der kleuren, behouden die van Genua alsnog den voorrang, doch het Russische Gouvernement heeft, ten einde ook hierin zijne industrie bevorderlijk te zijn, met opoffering van groote kosten, onderscheidene, in het verwen dezer stof zeer bedreven Italianen, naar Rusland gelokt, waarvan men gunstige gevolgen verwacht.

Ten aanzien van Frankrijk vermeldt de heer M. MILLIN, dat behalve de zijdenstoffen, waarvan men in de dertiende eeuw gebruik maakte, en die in goud of zilver geborduurd waren, ook toen het fluweel reeds bekend was. In de bibliotheek des Konings vindt men handschriften, die afkomstig zijn van de tijden vóór FRANÇOIS DEN EERSTEN, en die in fluweelen band zijn gebonden; ook was deze kleedingstof on-

der de regering van HENDRIK III. reeds zoo algemeen geworden, dat bij eene vergadering der Staten, gehouden te Blois in 1576, aan de hofbedienden verboden was geworden om fluweelen kleederen te dragen.

De Heilige LODEWIJK, die kaal van hoofd was, dekte zich met eene karmozijn roode fluweelen muts, met gouden eikels versierd. Het koninklijk kostuum van LODEWIJK II., bestond uit effen fluweel met trjip gevoerd; dat van KAREL VIII., was geheel van fluweel; overigens wordt het daarvoor gehouden, dat niet voor het jaar 1530, in Frankrijk eene eigenlijke manufaktur van fluweel, te Lijon door de Genueesche fabrikanten TURQUETTE en NARRIS is opgericht geworden.

De uitvinding van het katoenfluweel dagteekent van het jaar 1647 als van Engelschen oorsprong, en is niet voor vijf en zeventig jaren daarna in Frankrijk bekend geworden. Tot in 1780 telde men van deze soort van fluweel slechts vijf fabrieken, tot dat de bekwame FOUROBERT te Lijon door aanmerkelijke verbeteringen, aanleiding gaf, dat dezelve tot eenen aanzienlijken tak van handel werden uitgebreid. In later tijd werd door den Heer GREGOIRE het middel uitgevonden, om, in navolging der bewerkingen bij de Savonnerie en Gobelins, schilderijen in fluweel te vervaardigen, waarvan de kunststukken op de Tentoonstellingen in 1805, 1806 en 1819 de algemeene bewondering hebben weggedragen. Ook onder de regering van LODEWIJK XIV., mogt Frankrijk zich beroemen op een kunstig ameublement voor het prachtige paleis van Versailles, afkomstig uit de beroemde fabriek van zijdenstoffen van den heer CHARLIER, en welk ameuble-

ment bestond uit gevlamd fluweel, met de voortreffelijkste bloemen en figuren van goud en zilver doorvlochten, waarvan iedere el op eenen prijs van meer dan vijf honderd Nederl. guldens te staan kwam, en waarvan door den wever op éenen dag, niet meer dan éenen duim in het vierkant konde vervaardigd worden.

Van de voortreffelijkheid van dit voortbrengsel gewagende, kunnen wij niet nalaten hier nog melding te maken van eene andere soort, namelijk van geheel goud-fluweel, hetwelk in Persië gemaakt wordt, en de zoo evengenoemde, in kostbaarheid verre overtreft. Dit heerlijk kunstwerk heeft den naam van *Machruelij*, en heeft in den grond, of in deszelfs bloemen en figuren, even zulke gouden haren, als het fluweel haren van zijde heeft, waarom het ook onder de fluweelen en niet onder de brokaden stoffen gerekend wordt. Wat echter hare bewerking betreft, wordt daartoe eene geheel andere vereischt, dan die welke bij het gewone fluweel plaats heeft. Zes, en meer menschen moeten te gelijk op eenen stoel daaraan werken, en nogtans is het nauwelijks merkbaar wat zij op eenen dag verrigt hebben; van daar dan ook, dat deze *Machruelij* wegens den moeilijken arbeid en de rijkheid in goud en zilver, zoo hoog in prijs te staan komt, dat de el van de beste soort, meermalen met vijftig Tomans, of meer dan twee duizend Nederl. guldens betaald wordt.

De opheffing van het Edict van Nantes, waaraan wij vroeger den oorsprong van zoo vele voortreffelijke zijdefabrieken in Oud-Nederland te danken hadden, gaf ook aanleiding tot de oprigting van fluweelfabrieken

door Fransche uitgewekenen bestierd, waarvan inzonderheid die, welken te Utrecht gevestigd waren, zelfs buiten 'slands, eenen grooten roem verworven hebben. Ook te Naarden, Amsterdam en elders, maakte deze tak van nijverheid, eene zeer aanzienlijke bron van welvaart uit, waarom het te betreuren is, dat reeds sedert vele jaren, door tijdsomstandigheden, deze allen hebben opgehouden te bestaan. Het fluweel, hetwelk hier te lande vervaardigd werd, onderscheidde zich meestal in vijf soorten, als: ligt fluweel, zwaar fluweel, ongesneden fluweel, droget fluweel en fluweel voor kleeding. Onder de voormalige Oost-Indische kompagnie, werden er jaarlijks aanzienlijke verzendingen van fluweel naar de Indiën gedaan, en wel bij voorkeur van zoodanig, welk in Nederland zelve vervaardigd was, hetwelk oorzaak gaf, dat deze fabrieken, door een aanmerkelijk vertier zich staande hielden, en met voordeel konden werkzaam blijven. Sedert het jaar 1795 geraakten echter deze fabrieken algemeen tot verval, daar, bij de uitbesteding der leverantie voor de Oost-Indische kompagnie, de vroegere bepaling van *inlandsche* weggelaten zijnde, in derzelve plaats, Engelsche en Duitsche fluweelen, van mindere kwaliteit en prijs, geleverd werden. Nog in het jaar 1766 rekende men, dat er in Naarden, driehonderd weefgetouwen voor fluweel aanwezig waren, waarvan elk getouw aan een huisgezin een redelijk bestaan konde opleveren. Ook in Utrecht was derzelve getal nog zeer aanmerkelijk, zoodat, volgens statistieke staten, deze fabrieken, te zamen met die van zijden en halve zijden, wollen

en half wollen, en half katoenenstoffen enz. aan nagenoeg tienduizend menschen werk verschaffen; en hoe moeten wij ons dan niet bedroeven, dat zoo vele weldadige bronnen van volkswelvaart, bij opvolging van tijden en omstandigheden, zoodanig zijn te niet gegaan, dat men mag zeggen, er thans bijna geen spoor meer van dezelve te vinden is. Men houde het ons dan ook ten goede, dat bij de vermelding aan de eene zijde van de vernietiging dezer vroeger zoo roemvolle Utrechtsche fabrieken, wij aan de andere zijde onzen vurigen wensch te kennen geven, dat dezelve weldra mogen worden hersteld, en, met de meeste belangstelling de middelen zullen worden in overweging genomen, die vermeend worden, op goede gronden daartoe te kunnen strekken.

Het is bekend, hoe sedert eene reeks van jaren, onderscheidene volken, op al hetgeen onzen handel, onze fabrieken en den algemeenen voorspoed van ons Vaderland betrekking heeft, de meeste nijd hebben doen blijken, en geene middelen onbeproefd gelaten, om dezelve, ten hunnen voordeele te benadeelen, en tot zich te trekken. Evenzeer is het bekend, hoe men den roem van vele onzer eigene voortbrengselen van nationale nijverheid, heeft zoeken te onderdrukken, doch welke roem, in sommige artikelen, niettemin buiten'slands zoodanig was bevestigd geworden, dat men, hoewel dan elders gefabriceerd, evenwel de nederlandsche benamingen, ten einde zich van een gunstig vertier derzelve te kunnen verzekeren, genoodzaakt heeft gevonden te behouden. Onder deze, tot ons onderwerp betrekkelijk, ver-

meenen wij dan ook te regt, den vroeger zoo gevestigden roem van het Utrechtsch fluweel, met nadruk te mogen vermelden, blijkens, dat dit in Frankrijk nagemaakt fabrikaat, ten behoeve van eenen gewenschten aftrek, nog onveranderlijk, den naam van *velours d'Utrecht*, heeft behouden. Nog ten huidigen dage, zijn alleen in de stad Amiens, niet minder dan vierhonderd weefgetouwen, ter vervaardiging van het velours d'Utrecht in bestendige werkzaamheid, en het vertier daarvan steeds toenemende, terwijl met onderscheidene andere steden in Frankrijk te zamen genomen, deze, vroeger onze stad toebehoord hebbende tak van nijverheid, thans in dat land, voorzeker op eenige duizende weefgetouwen, zal kunnen worden begroot.

Gaarne laten wij dus aan alle voorstanders onzer stedelijke industrie, de beoordeeling over, in hoe verre het te wenschen zoude zijn, dat op nieuw in Utrecht, de vervaardiging van het alom beroemde Utrechtsche fluweel weder in werking gebragt, het verlorene hersteld, en ook in het algemeen de zijde fabrieken te dezer plaatse, mogten hervat worden, onder begunstiging van alle zoodanige billijke aanmoedigingen en ondersteuning, als waarop deze zoo belangrijke tak van nationale nijverheid, eene zeer hooge en regtmatige aanspraak heeft. Is het waar, dat vroeger, onder de bescherming van de Oost-Indische compagnie, de verzendingen van het fluweel en de zijden stoffen naar de Indiën zoo belangrijk waren, voorzeker kunnen en mogen wij dan ook verwagten, dat bij onze tegenwoordige veel grootere betrekkingen met den Indischen Archipel, en den vermogenden invloed

der Nederlandsche Handel-Maatschappij, het vertier van deze voortbrengselen naar deze overzeesche bezittingen, niet minder zal zijn dan voorheen, althans wanneer men zich toelegt op de vervaardiging van alle zoodanige soorten, als welke voor de Indische behoeften geacht kunnen worden meest geschikt te zijn.

Het is toch bekend, dat behalve de lakens, ook vooral de staatsiekleederen der Oostersche Prinsen, Regenten en andere volkshoofden in stoffen bestaan van zijde of van fluweel, rijk geborduurd of gegalonneerd, alsook van gouden en zilveren galons, van onderscheiden aard en smaak, die tot zeer hooge prijzen betaald worden, en dus een aanmerkelijk voordeel voor onzen handel en onze fabrieken kunnen opleveren.

Aangenaam zal het ons zijn, wanneer deze geringe bijdrage, eenige aanleiding mogt geven, tot vernieuwde opwekking en herleving van eenen tak van nijverheid, die vroeger, aan Utrechts ingezetenen, tot eene zoo aanzienlijke bron van voorspoed heeft verstrekt, alsook dat door deszelfs invloed, de algemeene welvaart in ons vaderland, eenigzins moge worden bevorderd en bevestigd.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

Julij 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Julij.

Cornelis Hendricus, *zoon van*
Willem van der Horst *en* Cor-
nelia Hendrica Edelkoort.

Elisabeth Maria, *dochter van* Gijs-
bertus Leonardus de Meij *en*
Adriana Otto.

Leonardus, *zoon van* Hermanus
Lutterveld *en* Johanna Brands.

Martinus, *zoon van* Martinus An-
dersen *en* Monica Magdalena
Berendsen.

Reinier, *zoon van* Reinier de
Ruijter *en* Anna Leer in 't
Veld.

den 3 Julij.

Frits Frederik, *zoon van* Barend
Hermanus van Meegersen *en*
Christina Jacoba van Pesch.

Wilhelmina Adriana, *dochter van*

Willem Scheer *en* Adriana
Spicrenburg.

Petrus Jacobus, *zoon van* Hen-
dricus Philippus van de Kamp
en Elisabeth Emmelot.

Hendricus Jan, *zoon van* Jan
Koster *en* Johanna Jacoba van
Mook.

Franciscus, *zoon van* Cornelis Vi-
anen *en* Francina Bakker.

Adriana, *dochter van* Wijnanda
van Baaren.

den 4 Julij.

Pauline Henriette, *dochter van*
Guillaume Leignes Bakhoven
en Pauline Jeannette Kruseman.

Johanna, *dochter van* Johannes
Souwerwalt *en* Gerarda van
der Linden.

Alida Maria, *dochter van* Hen-

dricus Franciscus Stangenberger en Maria Boot.

Neeltje, *dochter van* Johannes van Luijn en Petronella Vreeswijk.

Kornelis Gerhardus, *zoon van* Pieter Bakker en Petronella Ramakers.

den 6 Julij.

Johannes, *zoon van* Johannes Derksen en Maria Broer.

Cornelis, *zoon van* Johannes Doornberg en Maria Theresia Stomp.

Cornelis Anthonius, *zoon van* Petrus Steenwijk en Maria Elisabeth de Reuver.

Johanna Maria, *dochter van* Gerrit Oostveen en Cornelia van Dort.

Adriana Johanna Wilhelmina, *dochter van* Johannes Honig en Maria Agnes Derksen.

Hendricus Jacobus, *zoon van* Adrianus Masten en Maria Vreeschild.

den 7 Julij.

Hermanus, *zoon van* Hermanus de Rijk en Anthonia de Kruijf.

Jacob Cornelis Armand, *zoon van* Arnoud Hendrik van den Heuvel en Jeannette Philippine Josephine Beekman.

Franciscus Servaas, *zoon van* Johannes Jacobus Wesseloo en Petronella Anthonia Engel.

Anthonie, *zoon van* Gerrit van Dam en Wilhelmina Verbrug.

Johanna Maria, *dochter van* Jan van der Teems en Jansje van Es.

Geertruij Christina, *dochter van* Pieter Hessel en Johanna Gravendaal.

Johanna Cornelia, *dochter van* Cornelis Hendricus van Dana en Gijsberta Rijnders.

Maria Hendrina, *dochter van* Hendricus Anthonius van der Horst en Maria Hendrina van den Berkhof.

Dirkje, *dochter van* Johannes van Reenen en Dirkje Kemp.

Aaltje, *dochter van* Pieter Putkamer, en Johanna Maria Hardendol.

Hendrik, *zoon van* Petronella Scherf.

den 8 Julij.

Marinus, *zoon van* Martinus van den Brink en Maria Baarwijk.

Johannes Anthonius, *zoon van* Johannes van der Klugt en Clara Wilhelmina van Munster.

Cornelia, *dochter van* Jan Andries Mulder en Anna Barnardina Christina Trompert.

den 9 Julij.

Sophia Johanna, *dochter van* Anthonie van Doorn en Catharina van Langeveld.

Johanna Elisabeth, *dochter van* Hubertus Theodorus Mittelbeck en Hendrica Dussenbroek.

Johanna, *dochter van* Wilhelmina Kegel.

Jan Christiaan Hendrik, *zoon van* Gijsbertus van Draanen en Wilhelmina Perdon.

den 10 Julij.

Alida, *dochter van* Maarten Bogaard *en* Jansje Johanna Bakker.

Jacob Hermanus, *zoon van* Jacob van Binsbergen *en* Johanna Jacoba de Visser.

Johannes Everardus Martinus, *zoon van* Gerardus Linnebank *en* Joanna Koenen.

Dirkje, *dochter van* Hendrik Mica *en* Hermina Wilhelmina Linschoten.

Johannes Anthonius, *zoon van* Andries Versteeg *en* Anthonia Klarenbeek.

den 11 Julij.

Johan Frederik Willem, *zoon van* Johan Wilhelm Aufmorth *en* Sophia Wilhelma Alberdina Veeren.

Johan Gerard, *zoon van* Joannes Theodorus Jerschayek *en* Hermina Hoijtink.

den 13 Julij.

Anthonie, *zoon van* Pieter van Kasteel *en* Petronella Scheffel.
Francina Hendrina, *dochter van* Gerrit van Dam *en* Gerdina Jenna Kroon.

Johannes, *zoon van* Hubertus de Vink *en* Jacoba van Emmerik.
Adriana, *dochter van* Arie van Waveren *en* Aagje van der Wilt.
Maria, *dochter van* Jacobus Dui-
veman *en* Helena van Oosten.

den 14 Julij.

Cornelis, *zoon van* Arie Wou-

denberg *en* Gerarda Winters-
hoven.

den 15 Julij.

Hendrica, *dochter van* Hubertus
Lith *en* Maria van den Burg.

den 16 Julij.

Theodorus, *zoon van* Joannes van
Gend *en* Joanna Maria van
Straalen.

Johannes Theodorus Hendricus,
zoon van Johannes van Wijk
en Gerarda van Beek.

Cornelis Anthonius, *zoon van*
Johannes van Blaricum *en* The-
resia Maria Overwijn.

den 17 Julij.

Johannes Anthonius, *zoon van*
Johannes Schouten *en* Johanna
Agatha van der Vring.

den 18 Julij.

Johannes Hermanus Stephanus,
zoon van Johannes Hermanus
Stephanus Dubuf *en* Ida Ge-
rarda van Stayeren.

Theodora Maria, *dochter van* Hu-
bertus Oswaldus van Munster
en Johanna Geertruida Catha-
rina van Heumen.

Carel Johannes, *zoon van* Antonie
van Demmeltraadt *en* Eeverdina
Vosman.

Cornelis, *zoon van* Cornelis At-
teveld *en* Petronella van der
Steen.

Johannes, *zoon van* Gerrit Muller
en Dirkje van der Heij.

Johannes Hermanus, *zoon van*
Pieter van der Linden *en*
Margje de Groot.

den 20 Julij.

Catharina, *dochter van Pieter van Hilten en Catharina de Klein.*

Albertus Jacobus, *zoon van Johannes van Straalen en Hille- gonda Soer.*

Dirk, *zoon van Jan van Oosten- brug en Elisabeth van der Woert.*

Hendrica, *dochter van Hendricus Bosch en Wilhelmina Houtman.*

Pieter Willem, *zoon van Jacobus Monnec en Petronella Isegart.*

Louisa Elisabetha Angenitha, *doch- ter van Willem Hendrik Meijer en Louisa Elisabetha Hausman.*

Cornelia, *dochter van Cornelis van der Tol en Jacoba Jansen.*

den 21 Julij.

Petrus, *zoon van Wilhelm Koch, en Margaretha Zesser.*

Neeltje, *dochter van Gerardus Glaser en Helena de Zwart.*

Carolina, *dochter van Johannes Mientjes en Carolina Stok.*

Hendrik, *zoon van Hendrik de Haan en Anna Maria Catha- rina Sadelaar.*

Elisabeth Cornelia, *dochter van Frans Mönlich en Clasina Ja- coba Chapinot.*

Bernardus, *zoon van Everhardus Botzen en Johanna Weenink.*

Johannes, *zoon van Wilhelmus Lingmont en Adriana Schneider.*

Clasina Jacoba, *dochter van Wil- lem Christiaan van Dokkum en Jeanne Fredrica Cappenberg.*

Christiaan, *zoon van Christiaan van Tuijl en Agnes Mannie.*

Theodora Elselina, *dochter van Dirk Makkink en Christina Bengelaar.*

den 22 Julij.

Johannes, *zoon van Johanna Ditmars.*

Johannes, *zoon van Dirk Houtkamp en Alida Berg.*

Gijsbertus, *zoon van Anthonie de Smart en Gijsberta Jansen.*

Annette Clementine, *dochter van Clement Lens en Annette van Vos.*

Cornelius Theodorus, *zoon van Jacob Oldenhof en Aaltje Coen- raads.*

den 23 Julij.

Coenraad, *zoon van Coenraad van Elzen en Anthonia van Rooijen.*

Catharina, *dochter van Jacobus Cuneken en Aletta Margaretha van Sandwijk.*

Elisabeth Adriana, *dochter van Josephus Klekker en Alberta Ebbers.*

Gerrit, *zoon van Bernardus Jan- sen en Catharina Jansen.*

Pieter, *zoon van Willem de Vos en Maria de Winter.*

Johannes, *zoon van Dirk Johan- nes Wulfelec en Wilhelmina van Luija.*

den 24 Julij.

Elisabeth Aletta, *dochter van Hen- dricus Hufferman en Aletta Eli- sabeth van der Biezen.*

Rijk Gijsbert, *zoon van Rijk Takker en Aletta van Diepeningen.*

Johannes Jacobus, *zoon van* Jacobus van Hasselt *en* Hendrina Romijn.

Johanna Wilhelmina, *dochter van* Cornelis Maree *en* Jacoba van der Haak.

den 25 Julij.

Jacoba Maria, *dochter van* Willem Cornelis van Gorkom *en* Carolina Alberdina Demmel-draadt.

den 27 Julij.

Willem Falentijn, *zoon van* Josua Gerritse *en* Barbara Catharina Kloeck.

Magdalena Maria, *dochter van* Jan Buijen *en* Maria Wijn.

Theodorus Christiaan, *zoon van* Theodorus Franciscus Kleijn *en* Maria Ida Munnich.

Petrus, *zoon van* Betje Roks.

Jacobus Johannes, *zoon van* Matthijs Patist *en* Geertruida Soesbergen.

Gesina Catharina Arandina, *dochter van* Anthonie van Veen *en* Arandina Smits.

Cornelia Maria, *dochter van* Theodorus Geldman *en* Sara Rebecca Lobel.

Neeltje, *dochter van* Johannes Gravendaal *en* Neeltje van der Horst.

Alberta Maria, *dochter van* Dirk de Goeij *en* Lijdia Verschuur.

Margaretha Susanna, *dochter van* Hendrik Wilhelm Flik *en* Margaretha Elisabeth Tenhaaft.

Dirk Franciscus Johannes, *zoon*

van Jan Hendrik Schoonmade *en* Jannigje Janssen.

den 28 Julij.

Alida, *dochter van* Peter Koch *en* Maria Anna Stein.

Alberta, *dochter van* Dirk Daniel In der Maur *en* Bertje Helinx.

Jan, *zoon van* Steven de Rijk *en* Johanna van Oort.

Cornelis Anthonius, *zoon van* Christiaan de Bruijn *en* Martina Cornelia van Beurden.

den 29 Julij.

Theodorus Paulus, *zoon van* Cornelis Adriaan Bergsma *en* Johanna Theodora van Schermbeck.

Eduard, *zoon van* David Bischoff *en* Cornelia Overman.

den 30 Julij.

Albertus Bernardus, *zoon van* Albertus Rijntjes *en* Geertruida Okhuijsen.

Hendrica Cornelia, *dochter van* Hendricus Wilhelmus van Soest *en* Theodora Elisabeth Mijland.

Jacoba Johanna, *dochter van* Franciscus Antonius Hollander *en* Wilhelmina Gouweleeuw.

Johanna Wilhelmina, *dochter van* Cornelis van der Linde *en* Cornelia Pouwels.

den 31 Julij.

Willem, *zoon van* Willem van Bree *en* Anna Maria van Wijk.

Maria, *dochter van* Jan Mostert *en* Cornelia Hentenaar.

Bernardus, <i>zoon van Johannes Kramer en Maria Brakke.</i>	dam en Magdalena Catharina van Velzen.
Neeltje, <i>dochter van Gerrit Rijs-</i>	Casper, <i>zoon van Willem Nallen en Johanna Postman.</i>

Er zijn in de maand JULIJ 1835, binnen de Stad en hare Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	69.	
» » Vrouwelijke	54.	
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	2.	123.
» » Vrouwelijke »	3.	
		5.
	Totaal	128.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	3.
» dochters.	1.
	4.
	Totaal. . . . .

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Julij.

Carel Jan van Deventer, ridder van de Militaire Willems orde, vierde klasse, met Maria Pisa, beide geboren en wonende alhier.

Joannes Lubberts, weduenaar, knooppmaker, geboren te Amsterdam, met Elisabetha Jacoba Jagers, dienstbaar, geboren te Roermond, prov. Limburg, beide wonende alhier.

Joannes Rietvelt, timmerman, geboren te Bunnik, met Maria van Sutphen, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Cornelis Verkerk, broodbakker, geboren te Vianen, met Joanna Coene, geboren en beide wonende alhier.

den 8 Julij.

Adriannus Swaak, kleermaker, met Elisabeth Vlek, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Cornelis Penneweert, metselaar, met Maria van der Tol, naai-

ster, beide geboren en wonende alhier.

Simon van Doesburg, barbier, geboren te s' Hage, met Christina Koopman, werkster, geb. en beide wonende alhier.

den 9 Julij.

Mr. William John Peter Baron Taets van Amerongen, geboren te Winterbourn, prov. Gloucester in Engeland, met Jonkvrouwe Helene Marie Baumhauer, geboren en beide wonende alhier.

den 15 Julij.

Antonic Nahuijsen, timmerman, met Anna Margaretha Willemse, beide geboren en wonende alhier.

Hendricus de Bruin, timmerman, met Hendrika van Zuijlen, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Bartholomeus van Oort, hovenier, met Cornelia Kinnegrim, hovenierster, beide geb. en wonende alhier.

Jan Hendrik Mostert, barbier,
met Johanna de Lange, beide
geboren en wonende alhier.

den 22 Julij.

Hendrik Johannes van Terveen,
voermansknecht, met Hendrika
Loran, bleekersmeid, beide ge-
boren en wonende alhier.

Philippus Snijder, smid, geboren
alhier, met Johanna Hutter,
geboren te Riet in Opper-Oos-
tenrijk, beide wonende alhier.

Jacobus Laureni, fus. bij de 5
Afd. Inf. geboren alhier, met
Grietje de Kruif, bleekersmeid,
geboren te Langbroek, beide
wonende alhier.

Cornelis van der Kroon, hove-
nier, met Anna Kuijper,
dienstmeid, beide geboren en
wonende alhier.

Joannes Paulussen; hofsmid bij
het regiment Lanciers no. 10,
geboren te Druten, prov. Gel-
derland, met Elizabeth Jacoba
Stellemans, geboren te Amster-
dam, beide wonende alhier.

Jan Christoffel Hakman, zuiker-
raffinadeursknecht, geboren te
Amsterdam, met Hendrina Bies-
ter, dienstmeid, geboren te
Emmerik, beide wonende al-
hier.

den 27 Julij.

Henrij Jaques Rahr, kandidaat
in de Godgeleerdheid aan de
academie alhier, geboren te
Xanten in 't koningrijk Pruis-
sen, met Maria Geertruijda
van Boom, geboren en beide
wonende alhier.

den 29 Julij.

Jurrianus Grolman, met Constan-
tia Wijnanda Bitter, beide ge-
boren en wonende alhier.

Johannes Antoni Baist, winkelier,
met Anthonia Hester, beide
geboren en wonende alhier.

Willem Mandersloot, geboren te
Wijk bij Duurstede, met Pie-
ternella Cornelia Piza, geboren
en beide wonende alhier.

Henricus van Helsdingen, tuin-
man, met Aaltjo Antonia Crom-
burgh, dienstbaar, beide gebo-
ren en wonende alhier.

Johannes David Eijtinger, schrijn-
werker, met Anna Maria Bij-
laart, winkelierster, beide ge-
boren en wonende alhier.

Mr. Pieter Carel Walland buiten
beroep, met Jacoba Henrietta
Margaretha Hinlôpen, beide
geboren en wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 Julij.

Gerrit Isaak Godart, 8 maanden,
Steenweg.

Willem George Hommerich, 3 m.,
Varkenmarkt.

Arie van der Stoop, 13 j., buiten
de Wittevrouwepoort.

Willem Roelofs, 6 d., Jufferstraat
wijk G.

Doodgeb. zoon van Godert van den
Heuvel, achter Clarenburg.

den 4 Julij.

Hendrica Catharina van Geelker-
ken, 3 m., Jerusalemsteeg.

Hendrik Correlje, zakkendrager,
63 j., achter het Vleeschhuis.

George Broers, candidaat in de
geneeskunde, 27 j., in den Trans.

Hendrica de Ruijter, 6 m., Juf-
ferstraat wijk G.

Johannes Klaassen Koman, kwar-
tiermeest. behoorende tot Z. M.
wachtschip Maria Reijgerberg.

den 6 Julij.

Anthonia van Daalen, 1 j., buiten
de Catharijnepoort.

Adrianus Messenan, gepensioneerd
militair, 70 j., Ballemakerstr.

Gerardus Franciscus van Reenen,
4 w., Ridderschapstraat.

Margaretha Jacoba Koopman, wed.
Johannes Scholten, 72 j., Zui-
lestraat.

Geertruida Peterse, wed. Willem
de Marie, turfstonster, 56 j.,
Zandstraat.

Cornelia Wijnanda Wilhelmina
Ockhuizen, 15 j. 11 m., Choor-
straat.

Jacoba Veldman, ongeh., 74 j.,
Zandstraat.

Maria Gijsberta Geertruida Huij-
gens, 9 m., buiten de Waardp.

Johan Hendrik Willem Pieter
Christiaan de Graaff, 16 j.,
Volderbrug.

den 7 Julij.

Anthonia van der Schot, huisv. van
Goosen van Scherpenzeel, 40 j.,
buiten de Catharijnepoort.

Marinus Braak, 5 m., Lange Lau-
werstraat.

Jan Ouwendijk, fus. bij de 2 komp.
van 't depot der 5 afd. inf.,
19 j., Hospitaal.

den 8 Julij.

Elisabeth Korsten, huisv. van Jo-
hannes van Kuijlenburg, 80 j.,
ABCstraat.

Johannes Kilian, 7 j. 6 m., Smee-
brug.

Arie Pauw, koetsier, 28 j., Ba-
gijnshof.

den 9 Julij.

Doodgeb. zoon van Lodewijk Anton
Portman, Vreeburg.

den 10 Julij.

Johannes Pou, fusel. bij de 1
komp. van 't depot der 9 afd.
inf., 19 j., Hospitaal.

Gerrit van der Lingen, metselaar,
55 j., Springweg.

Marinus Florens Lit, 3 w., Boterstr.
Doodgeb. dochter van Evert Schef-
fel, achter het Stadhuis.

den 11 Julij.

Jacobus Rooij, 6 m., Voorstraat.
Helena Straaten, 1 j. 3 m., buiten
de Catharijnepoort.

den 13 Julij.

Hendrica Ros, wed. Adrianus Mes-
selman, 69 j., Ballemakerstraat.

Doodgeb. docht. van Johannes Jan-
sen, buiten de Catharijnepoort.

Hermanus Ligteringen, 88 j., on-
der de Linden.

Johannes Kuijper, 75 j., buiten
de Tolsteegpoort.

Hendrina Roest, ongeh., 42 j.,
Springweg.

Geertruida Wilhelmina Muller,
6 w., Smeebrug.

Cornelis Lutterman, 6 j., Spring-
weg.

Anna Maria Brouwer, huisv. van
Hermanus t'Hoën, 42 j., achter
het Weijstraat.

den 14 Julij.

Johanna Philippina Hausman, 6 j.,
Springweg.

Frederica Valentijn, 4 w., Zandstr.

Helena Marschal, huisv. van Dirk
de Bruin, 60 j., Geertekerkhof.

Maria Straaten, ongeh., naaister,
24 j., Bergstraat.

den 15 Julij.

Otto Rudolph Kiers, 4 m., in
de Weijstraat.

Gijsberta Wijne, huisv. van Cor-
nelis van Straaten, 32 j., bui-
ten de Catharijnepoort.

Martinus Christiaan Ockeloen, 3 j.,
Varkenmarkt.

den 16 Julij.

Jacobus Spiering, 3 j., Achterweg.
Theresia Susanna Dubuf, 3j. 5 m.,
achter Clarenburg.

Hendrik de Neut, koopman, 74 j.,
Springweg.

Frederik Jan Meijers, schutter bij
de 5 komp. 2 batt. 2 afd. Gel-
dersche schutterij, 29 j., Hos-
pitaal.

Antje Hoogendoorn, 10 w., in 't
Joderijtje.

Gerrit Nack Stulen, 47 j., Krank-
zinnigen huis.

Jacobus van der Weijde, stal-
knecht, 53 j., aan 't Vreeburg.

Johannes Cornelis Spierenburg,
1 j. 7 m., Catharijnestraat.

den 17 Julij.

Martinus de Broer, timmerman,
26 j., Nieuwe Gracht.

Joanna Zegers, 5 m., Zalestraat.

Hendrik Bart Slangen, 8 j. 7 m.,
Nieuwe gracht.

den 18 Julij.

Elisabeth Maria de Meij, 16 d.,
Bagijnehof.

Alida Bogaard, 10 d., buiten de
Catharijnepoort.

Franciscus Hermanus Vierbergen,
5 j. 5 m., Weijstraat.

Hendrik Agterberg, 1 j. 3 m.,
buiten de Waardpoort.

Elisabeth Cornelia Monnich, 2 j.,
6 m., Choorstraat.

Johannes Petrus Kannegieter, 3 j.,
aan boord van het vaartuig ge-
naamd op Hoop van zegen, lig-
gende buiten de Catharijnepoort.

Nicolaas Veelo, 3 w., ABCstraat.

den 20 Julij.

Hendrik Bart Slangen, winkelier,
55 j., Nieuwe gracht.

Maria Johanna Wilczewska, wed.
Cornelius Johannes Speijart van
Woerden, 79 j. 8 m., Runnebaan.

den 21 Julij.

Maria Nullen, 10 j., Zilversteegje.

Catharina van Langeveld, huisv.
Anthonie van Doorn, 44 j.,
Vuilesloot.

Arie van de Bilt, 5 j., Maliebaan.

den 22 Julij.

Maria van de Winkel, ongeh.,

naaister, 16 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Sophia Lambregts, wed. Hendrik
van de Kamp, 84 j., Groene-
steeg, wijk A.

Doodgeboren dochter van Johannes
Schuurman, Weesbrug.

den 23 Julij.

Jacobus Dop, 76 j., oude mannen
en vrouwenhuis.

Cornelia Murk, 5 j. 6 m., Brand-
steeg.

den 27 Julij.

Catharina Jacobs, 4 m., buiten
de Catharijnepoort.

Gerardus Petrus Versteeg, 5 m.,
buiten de Wittevrouwepoort.

Maria Margaretha Hagenbeek,
huisv. Johan Godlieb Phaff, 60 j.,
in de Weijstraat.

Laurens Maarseveen, 10 m., bui-
ten de Catharijnepoort.

Françoisa Susanna de Voogt, 8 m.,
Bakkerbrug.

Hendrica Gijsberta Sabbe, 9 m.,
Zwaansteegje.

Hermanus van Scherpenzeel, 4 w.,
buiten de Catharijnepoort.

den 28 Julij.

Jan Hendrik Peereboom, ridder
van de militaire Willemsorde
4 klasse, 27 j., Achterweg.

Johannes de Kruijff, hovenier,
80 j., buiten de Waardpoort.

Lammert Barend Kulman, schip-
per, 61 j., overleden aan boord
van deszelfs vaartuig genoemd
Cammigina liggende buiten de
Waardpoort.

den 29 Julij.

Marinus van Grootveld, student in
de Godgeleerdheid, 30 j., onder
de Linden.

Jacobus Broodkoorn, 8 j., buiten
de Tolsteegpoort.

den 30 Julij.

Johannes Jacobus van Rennes,
6 w., Marieplaats.

Hendrica Horst, 6 m., buiten de
Waardpoort.

Albertus Bijstra, rentenier, 59 j.,
Weijstraat.

Marinus Johannes van Liefland,

5 m., Lange Nieuwstraat.

Alberta Catharina Hasenbos, 1 j.

3 m., Vuilsteeg.

Andries van Hensbergen, 73 j.,

Lange Smeesteeg.

den 31 Julij.

Dirk de Zwart, 6 w., Jacobiebrug.

Lamberdina Everina Scheggetman,

5 m., Groenesteeg wijk A.

Hester Simon Rubens, ongeschuwd,

17 j., Walsteeg.

Er zijn in de maand JULIJ 1835 Overleden :

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 53.

— — — — — Vrouwelijk geslacht. . . . . 43.

Geboren. . . . . Totaal. . . . . 96.
123.

Overleden. . . . . 96.

Dus meer geboren dan overleden . 327 personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Dodgeboren.	5.	Transport.	75.
Stuipen.	20.	Water in de Borst.	3.
Rhumatische-zenuwkoorts.	1.	Zenuwkoortsen.	1.
Verval van krachten.	9.	Koortsen.	2.
Beroerte.	1.	Kanker.	1.
Tering.	11.	Borstziekte.	5.
Het water.	1.	Kramp in de ingewanden.	1.
Slijmtering.	1.	Gevolgen van de kraam.	2.
Slijmziekte	3.	Galkoorts.	1.
Hersenontsteking.	1.	Verstopping in de ingew.	2.
Het zuur.	3.	Zinkenkoorts.	1.
Roodvonk.	13.	Bezetting op de borst.	1.
Longtering.	4.	Rotkoorts.	1.
Kramp.	2.		<u>96.</u>
	<u>75.</u>		

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Dodgeboren.	2	3	5.	Transport. . .	39	34	73.
Beneden het jaar.	15	14	29.	» 45 » 50 »	1	1	1.
Van 1 tot 5 jaar.	6	5	11.	» 50 » 55 »	2	2	2.
» 5 » 10 »	5	2	7.	» 55 » 60 »	2	2	4.
» 10 » 15 »	1	1	2.	» 60 » 65 »	2	1	3.
» 15 » 20 »	3	3	6.	» 65 » 70 »	1	1	2.
» 20 » 25 »	»	1	1.	» 70 » 75 »	3	2	5.
» 25 » 30 »	6	»	6.	» 75 » 80 »	2	1	3.
» 30 » 35 »	»	1	1.	» 80 » 90 »	1	2	3.
» 35 » 40 »	1	1	2.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 45 »	»	3	3.				
	<u>39</u>	<u>34</u>	<u>73</u>		<u>53</u>	<u>43</u>	<u>96.</u>

LIJST

DER

VERKOCHE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

Den 4 Julij, door den Notaris M. WIGMAN.

Eene wel ter nering staande Huizinge aan de N. Z. van de Voorstraat, wijk H. n°. 471. Toegewezen voor *f* 4,510. Gekocht door den Heer *F. Bolk*.

Den 18 Julij, door den Notaris H. VAN OMMEREN.

Eene Warmoesiers Hofstede, bestaande in een Huis gem. wijk I. n°. 67. met Koestal, Schuur en Stalling, en 2 bunders 50 roeden, 40 ellen Land; benevens een optrek of zomerhuis genaamd Rusthof, gelegen bij Utrecht aan de N. Z. van de Bildsche Steenstraat. Opgehouden. voor *f* 7,900.

Den 25 Julij, door den Notaris B. BOERS.

Een Huis met Erf, Grond en Tuin, gelegen aan de Z. Z. van het St. Janskerkhof, wijk G. n°. 248. Toegewezen voor *f* 4,350. Gekocht door Mejufvrouw *J. H. Terwogt*.

HULDIGING

DER

UTRECHTSCHÉ BISSCHOPPEN, INZONDERHEID VAN HENDRIK
VAN BEIJEREN, BENEVENS DE OVERDRAGT VAN HET
WERELDLIJK GEZAG AAN KEIZER KAREL V.

De verkiezing der Bisschoppen stond in den beginne aan de geestelijkheid en het volk, onder goedkeuring van den Vorst. Later (1139) deed Keizer CONRADUS III., onder HERIBERT, 26sten Bisschop van Utrecht, hiervan afstand, waarna dezelve uitsluitend aan de geestelijkheid verbleef, onder goedkeuring van den Paus.

Zoodra een Bisschop was overleden, werden de sleutels aan de geestelijkheid, en door deze aan den Domproost overgegeven. Stonden op dezelve wapens gegraveerd, zoo werden zij verbroken; zoo niet, dan werden zij in handen gesteld van eenen daartoe met algemeene stemmen gekozen persoon, aan wien dezelve werden toevertrouwd, gedurende den tusschentijd dat de Bisschoppelijke Stoel onvervuld was.

Bij eenen plegtigen brief werden de Kapittelen opgeroepen ter verkiezing van eenen nieuwen Bisschop, welke brief in tegenwoordigheid van notaris en getuigen in eene algemeene vergadering der Kapittelen werd opgesteld. Deze verkiezing had gewoonlijk plaats

binnen eene maand na het overlijden van den laatsten Bisschop, en de dag daartoe, werd bij gezegden brief bepaald.

Zoodra de Bisschop gestemd was, werd hij *verkozen* (*electus*) genaamd; doch wanneer soms iemand tegen den gemeenen regel, uit gunst of genegenheid tot deze waardigheid werd geroepen, noemde men hem *geëischte* (*Postulatus*); na de verkregen goedkeuring van den Paus, was de gewone benaming *electus* en *confirmatus*. Ofschoon de 5 Ecclesiën den Bisschop vrijelijk verkozen, zonder dat de stedelijke Raad daarin eenige stem had, heeft deze laatste zich nogtans dikwerf met de verkiezing bemoeid, en getracht invloed op dezelve uit te oefenen; hetgeen somtijds niet zonder onlusten en gewelddadigheden van de zijde der burgers plaats had: en geen wonder dat het de stedelijke regering niet onverschillig konde zijn, welke persoon tot het hoofd der utrechtsche kerk werd verkozen, daar deze bij den bisschoppelijken mijter den helm, bij den herderstaf het zwaard voerde. Hierbij kwam nog dat de regten en vrijheden der burgers door vaste wetten waren verzekerd, tot welker vernietiging of schending de Bisschop niet alleen geen regt had, maar waartegen de stedelijke regering met alle kracht waakte, en hem daartoe ten eenenmale de magt benam.

In het jaar 1528 echter is de eerste grond gelegd tot vernietiging van die vrijheid. Door burgerlijke oneenigheid verzwakt, en voor vreemden overmagt moettende bukken, werd eene geheele verandering in het wereldlijk gebied over Utrecht daargesteld, en niet dan de schijn van de oude vrijheid behouden.

Wij hebben ons voorgesteld, zullende spreken over de benoeming en huldiging der Bisschoppen, hiertoe dit merkwaardig tijdstip te kiezen, en alzoo te handelen over de komst van HENDRIK VAN BEIJEREN, 58sten Bisschop van Utrecht tot den herderlijken stoel, den tegenstand, waarmede hij had te worstelen, en zijne overdracht van het wereldlijk gezag op Keizer KAREL V., als Hertog van Brabant en Graaf van Holland, met de noodlottige gevolgen van dien voor de vrijheid der utrechtsche burgers.

Na den dood van Bisschop PHILIP VAN BOURGONDIËN, werd eene vergadering belegd tot het verkiezen van eenen opvolger, tegen den 6 Mei 1524, en vurige gebeden ten hemel gezonden, om den treurigen staat, waarin hij het bisdom gebragt had, spoedig te herstellen, terwijl men ernstig omzag naar iemand, bekwaam om zoo zwaar een' last te torschen.

Omtrent den persoon die verkozen moest worden, waren de gevoelens verdeeld. Velen wilden eenen Duitscher en wel een Vorstelijk persoon; anderen eenen uit het Bourgondische huis; wederom anderen eenen uit de utrechtsche kerk zelve. Allen echter schijnen het hieromtrent eens te zijn geweest, dat er behalve op bekwaamheid, ook moest worden gelet, om iemand van middelen te verkiezen, die gedeeltelijk uit eigen vermogen, des noods, deze waardigheid en het gezag konden ophouden en handhaven.

Drie voorname Heeren werden tot Candidaten voorgesteld; deze waren: Graaf EVERT VAN AERDENBURG (*),

(*) Batavia Sacra noemt hem ERARD VAN DER MARK.

Kardinaal, en Bisschop van Luik, FRANCISCUS, zoon van den Hertog VAN LUNENBURG, en HENDRIK, Hertog van Beijeren. Zij zonden hunne afgevaardigden naar de stad, ten einde door derzelve invloed tot die waardigheid verheven te worden.

Op den dag der verkiezing vergaderde de stedelijke regering, waarvan destijds Burgemeesters waren: ERNST VAN AMERONGEN en HENRICK VERBURCH, terwijl de Oudermans en Gilden in hunne vergadering met algemeene stemmen besloten, niet te zullen toestaan dat de regering hare raadzaal verliet, vóór dat de Bisschop door de 5 Ecclesiën, in de groote kapittelkamer der Domkerk vergaderd, verkoren zou zijn. De stadspoorten werden gesloten en het raadhuis door de gewapende burgers bezet. Ten 2 ure na den middag, de vijf Collegiën nog tot geen besluit gekomen zijnde, begon de regering ongeduldig te worden, en zond de Burgemeesteren en de Afgevaardigden van Amersfoort naar de vergaderplaats der Kapittelen, die onder geleide van eene menigte burgers aldaar gekomen, den toegang gesloten vonden: verbitterd door deze te leur stelling, sloeg men geweldig op de deuren, waarop die van binnen te kennen gaven, dat ingevolge de oude privilegiën, niemand, vóór den afloop der verkiezing in de vergadering mogt komen; ingeval men echter geweld gebruikte, konden zij zulks niet beletten. Na lange ruggespraak, waaraan niet weinig klem werd bijgezet door de dreigende houding, welke de burgers aannamen, verkregen de Burgemeesteren de toestemming, om drie of vier personen binnen te doen gaan, ten einde eenen Landsheer (Bisschop) te helpen stemmen,

die uit zijne eigene middelen Overijssel van de over-
 hering der vijanden zou kunnen bevrijden, en het Sticht
 behoorlijk beschermen. De Domdeken, als voorzitter
 der 5 Ecclesiën antwoordde, dat zij over dit punt
 juist beraadslaagden, ook zonder dat de Raad der stad
 hen dit behoefde te herinneren; waarop hem door
 zekeren GEURT VAN VOORT HENRICKSZ. op eenen scherpen
 toon werd toegevoegd:

*» Gedenct so by u is die ceur
 By ons is die deur.»*

Hierna keerden de Afgevaardigden wederom naar
 het Raadhuis terug; de verbitterde menigte zoude
 echter de deuren van de Kapittelkamer verbroken heb-
 ben, ware het niet dat de welsprekendheid van den
 Graaf VAN RENNEBURG dit had voorgekomen, hen be-
 lovende, dat de stemmen door eenen beëdigden no-
 taris zouden opgeschreven worden. Opmerkelijk is het,
 dat FRANCISCUS VAN LUNENBURG, die voornamelijk door
 den Hertog van Gelderland werd voorgestaan, geene
 enkele stem bekwam, waaruit men den haat kan aflei-
 den, die gezegden Hertog werd toegedragen, en die
 na deze verkiezing tot de onlusten heeft aanleiding ge-
 geven, welke het verlies der burgerlijke vrijheid voor de
 Utrechtenaren ten gevolge hadden. De stemmen waren
 verdeeld op den Graaf EVERT VAN AERDENBURG en Her-
 tog HENDRIK VAN BEIJEREN; doch dewijl deze laatste
 de meerderheid had bekomen, hebben de Kanonniken
 die voor den eersten gestemd hadden, uit vrees voor
 oneenigheid bij den reeds zoo vervallen staat, ook
 hunne stemmen bij de andere gevoegd, en alzoo werd

HENDRIK VAN BEIJEREN met algemeene goedkeuring tot Bisschop verkoren.

De Domdeken riep van het oxaal der Domkerk den nieuw verkozen Bisschop driemalen plegtig uit, hetwelk de burgers beantwoordden, met het geroep: » God geve, » dat zijne regering voor ons en het land gelukkig moge « zijn! » — Daarna zong men een Te Deum, en de Deken van den Dom, en van St. Petrus, benevens den Heer GERARD SUKEROEDE werden naar Keulen tot den Bisschop afgezonden, die hen met rijke geschenken overlaadde.

De Hertog van Gelderland, wiens vijandelijke gezindheid jegens de Utrechtenaren nog vermeerderd was, dewijl de persoon door hem voorgesteld niet was verkozen, bedreigde den veegen staat nu nog heviger, waarom de afgezanten te Keulen bij den verkoren Bisschop zeer aandrongen op zijne spoedige overkomst. HORTENSIVS, na te hebben vermeld hoe de afgezanten waren ontvangen, vervolgt aldus: (*) » één deel dagen met banketterijen en domineren doorgebracht zijnde, spraken zij van de gelegenheid der beide Provinciën en voornamentlijk van de Overijsselsche zaken en zeggen dat de geheele Provincie zeer naar hem is hakende, en te meer, omdat de hertog van Gelderland den voorgaanden krijg nu wederom begint harder te vernieuwen, en dat de burgeren al te maal geloofden dat hij het te niet zoude kunnen brengen, en dat zij groote dingen van hem zouden kunnen verwerven, indien hij daar zelf in persoon waar. En dat men zeer behoorde te haasten om gehuldigd te worden, want dat de zaak geen uitstel konde lij-

(*) Volgens de Hollandsche Vertaling.

den want wanneer hij zich tragelijk op de reis begaf, dat hij alle de kasteelen, borstweringen, schansen en andersints wat nog overgebleven was, al zoude verliezen, en dat de schamele gemeente huilt en schreit om dat haar geen hulpe en komt, roepende dat men zoo grooten oorlog behoorde te aanvaarden tegen den Geldersman."

De Bisschop hierop zoo spoedig mogelijk zich naar Utrecht begeven hebbende, werd aldaar plegtig ontvangen. De tegenstand echter en de vijandschap van den Hertog van Gelderland, die niet naliet alle kwaad van hem te verspreiden, maakte dat hij eerst 4 maanden na zijne verkiezing werd geconfirmeerd. Wij zullen hier zijne hulding mededeelen zoo als die in des Raads dagelijksch boek wordt beschreven, waaruit blijkt hoe vele regten en vrijheden de utrechtsche burgers genoten, en hoe gestreng zich de regering daaraan hield, uit vrees iets van dezelve te zullen verliezen; waardoor het dan ook gebeurd is, dat zijne inkomst en hulding tweemalen, eerst als geestelijk en daarna als wereldlijk heer, wordt opgegeven.

» Die Hoehweerdige, Doorluchtige, Hoochgeboren, ende Vermogende Furst ende Heere, Heere HENRICK PALSgrave BIJ RHYN, Hertoge in Beyerens &c. onse Genadige Heere, Elect van Utrecht, ende noch niet geconfirmeert van den Stoel van Romens, quam huyden dierste reyse in die Stadt van Utrecht op die XII. ure smiddachs mit een Ambassaet van de Keyserl. Maj. ende zynre Genaden Broeder Heer WOLFGANG die jongste, den Grave van RENNENBERCH, ende meer andere Jonckeren en de Hoffluden tot omtrent Vijffhondert

peerden van Vianen doer Tollesteghe poort d'Oest-
syde doer Twystraet, over die Smebrugge, doer die
Lynmerct, doer die Lakensnyders over die plaets
verby RUYTENBERCH, over die Viebrugh, doer die Vie-
steghe langes den Steenwech tot voor 't Raethuys.
Daer stont hy af van syn peert, t'welck die Hooch-
dieners aentasten, Desgelycks zyn Heeren en Raeden
voortz., oock die Heer van BREDERODE, Ende die
Overste van der Stadt also EERST TAETS VAN AMERONGEN
mit syn vennoten out ende nye, die syn Genaden in
de Tollesteghe poort buyten der Ameyden willecom
hadden geheyten, brochten syn Genade mitten ande-
ren voortz. Heeren opten Raithuyse, aldair die vier
Heeren, also onse Genadige Heere die Elect, die
Ambassaet, syn Genadige Heeren Broeder, ende die
Heere van Brederode gestelt werden opter Oversten
Stoelen, Die Overste weken ter regter hand, ende die
mitten gansen Raet staende, ende die Heeren sit-
tende, vraechde die Scepen Borgemeyster voersz.
syn Genade, oft syn Genaden dair gecomen wair als
een Geconfirmeert Heer, Doe dede syn Genade ant-
woorden, dat hy die Confirmatie noch niet en hadde &c.
Doe seyde die Borgermeyster, als syn Genade die
Confirmatie hadde, so solden syn Genade aldair dan
wederkomen, ende besegelen ende besweren der Stadt
Privilegien, vryheyden, ende rechten, wilkoeren,
ende koeren, gelijk synre Genade Voerbisschoppen
gedaan hadden, nae vermogen segels ende brieff die
dair tegenwoordich opter kisten lagen, ende syn
Genade even als den brieff van Biscop Frederick
van Baden, Hoehloffelycker gedachten voergelesen

worde by den Secretaris Valentyn van der Voort. Daer na wert syn Genade van den Oversten noch dienstelyck wellecom geheyten, ende so voert van den Oversten geleyt van den Raethuys in de Sacristie van de Buerkerck dair syn Genade hoer harnaschuyt, ende wederom geestelyck habyt an dede. Van daer worden syn Genade van den Prelaten, ende voert mit processien, die opte Borchbrugh verwachten, gehaelt en gebracht midden in den Dom, dair gezongen worde Martinus Abrahae &c. Dat gedaen wesende werden syn Genade geleyt int groot Capittelhuys, dair zyn Genade ontfangen worden van den Deecken, ende dede aldair enen eedt, als Administrator na inhoud des Camerboecks. Dit oick gedaen wesende werden syn Genade van daer gelyt opt hoich choor. Doe wert aldaer gesongen ende gespeelt opten Orge-
nen, Te Deum Laudamus."

Zijn tweede intogt wordt aldus vermeld:

» Onsen genadigen Heere Heere HENRICK PALSGRAVE by den Rhyne, Hertoge in Beyeren, Elect ende Confirmeert t'Utrecht &c. quam van Wyck door Seyst, daer hy de clocken toech, als men seyt, ende ontrent drie uren namiddach quam hy binnen onse Stadt van Utrecht ende voor het Raethuis stont hy af van sijn Peert, ende de Oversten ginghen hem te gemoet tot voor de deure ende brachten hem op 't Raethuys, daar den ouden en nieuwen Raet vergadert was, ende op den Raethuys onse Oversten syn Genade volgende, gekomen synde, worden hy alleen (want hy doch geen andre Heeren by hem hadde) geset boven in des Borgemeesters stoel, ende de Borgemeester GERART KNYF

met een deel van de Schepenen weken ter rechter handt, ende de Borgemeester JOHAN VAN WAEL met een deel Schepenen weken ter lincker handt, sijne Genade sittende, ende den gantschen Raedt bleven staende, onsen genadighen Heere worden vanden Schepen Borgemeester gevraecht, off syne Genade aldaer gekomen ware, als een geconfirmeert Heere, om onse Stads-rechten, Privilegien, ende willekeuren na ouder gewoonte als sijne voorvaders gedaen hadden, te besegelen ende te besweren; so warensse bereyt die goedichlyck van sijne Genade te ontfangen, Doen seyde sijne Genade jae.

Ende den brieff lach op de kiste, ende meer andre brieven by de voorgaende Biscopen besegelt, ende den brief werde aldacr gelesen ende gecollationeert met twee andre brieven. Terstond dede syn genade een brief besegelen, daer na las hem de Secretaris VALENTINUS VANDE VOORT den gewoonlycken eedt, die sijne genade dede, sijn hant leggende op den besegelden brief, sijne in de hant van ons Schepenborgemeyster, daer na boot hem de Borgemeester geluck ende hiet sijn genade dienstelyk wellecom, ende van gelyken alle de andre.

Gaende van 't Raethuys ging sijn Genade nae de Buyrkerck in de Sacristye ende dede het Choorcleet aen, ende de beffe op den arm, ende wiert ghaelt met processien vande vyff Godshuysen tot in den Dom, in 't midden van de kercke, daer het heylich Cruys lof gesongen worde; Voorts worde sijn Genade gebracht in 't groot Capittelhuys, daer sijne Genade thoonden de Confirmatie, ende de Kerckelyke rechten

voor de vyff Godshuysen alleen besworen wesende.

Daerna worde gelesen ende een transfixie brieff door de Lantbrief besegelt. Desgelycks worden den Verbantbrief van der drie Staten renten gelesen, ende twee transfixie daer door, een voor de ecclesiën, ende een voor de Stadt besegelt, ende ten lesten worde sijn Genade gebracht uyt het groote Capittelhuys voort hough altaer, doen worde gesongen, ende op de orgenen gespeelt Te Deum laudamus."

Nadat de Bisschop aldus te Utrecht was gehuldigd, geschiedde te Amersfoort mede dezelfde plegtigheid. Op den 15^{den} October van dat jaar begaf hij zich derwaarts, onderteevende de regten en vrijheden, en verbond zich bij eede dezelve heilig te onderhouden en te handhaven: de Raad daarentegen beloofde hem getrouwheid; doch legde geenen eed af. Een maaltijd aan den Bisschop gegeven, besloot de plegtigheid, waarbij hem twee zeer groote vergulde kannen ten blijk van genegenheid werden vereerd. Van daar naar Wijk bij Duurstede teruggekeerd zijnde, is hij kort daarop ook te Zeist onder het luiden der klokken gehuldigd; welke gewoonte was ingesteld, om het regtsgebied ten platten lande te aanvaarden. De utrechtsche burgers stonden zoo weinig onder het bevel van den Bisschop, dat niemand konde genoodzaakt worden hem ten strijde te volgen; doch de vermelde huldiging te Zeist schijnt te hebben moeten strekken tot een zinnelijk teeken, van de verpligting der landlieden, om zich op het eerste bevel van den Bisschop te wapenen en onder zijne vanden te scharen.

Groot was het regt van de stad; de Raad en het

volk stelden hunne overheidspersonen aan zonder daarin den Bisschop te kennen; ja wanneer er slechts schijn was, dat een persoon door den Bisschop werd begunstigd, zoude dit genoegzaam geweest zijn, om de keus niet op hem te doen vallen. Alleen had de Bisschop de magt om eenen schout aan te stellen; doch ook hierin was hij zoo beperkt, dat hij verpligt was, ook dezen uit de utrechtsehe burgers te kiezen.

De weinige magt, welke de Bisschop volgens oude regten en privilegiën in de stad Utrecht had, was oorzaak, dat hij zich niet veel binnen dezelve ophield, maar den meesten tijd zijn verblijf te Wijk vestigde. Wanneer hij in Utrecht komen zoude, moesten de namen der personen van zijn gevolg schriftelijk opgegeven, en de tijd van hun verblijf bepaaldelijk uitgedrukt worden. De Bisschop zelf behoefde geen vrijgeleide, doch alle anderen, ook zijne geringste bedienden, moesten van zoodanig een voorzien.^{zijn}

Op zoodanige voorwaarden, onder zulke verpligtin- gen, was ook HENDRIK VAN BEIJEREN geestelijk en wereld- lijk Heer van Utrecht; doch kort was zijne regering en gekeumerkt door onrust en oneenigheid. Ook binnen de stad had hij zijne vijanden, en de Hertog van Gel- derland zijnen aanhang. Eene som gelds van 50,000 goudguldens, die de Staten hem hadden toegestaan ter bevrediging van dezen laatsten, kon niet worden op- gebracht, dewijl de adel en de geestelijkheid zich van de verpligting wilden ontheffen, dezen last te helpen dragen, waardoor derzelve gewigt op het volk alleen zoude drukken. Uit deze botsing ont- stond oneenigheid tusschen het volk, de Burgemeesters

der stad en de geestelijkheid, die weldra in openbaren tegenstand uitbarstte, waarvan het gevolg was, dat de Hertog van Gelderland zich meester maakte van de stad, en de Bisschop verjaagd en zelfs voor vijand verklaard werd. Het geweld, waarmede de laatste zijne tegenstanders trachtte te verwinnen, had voor hem den noodlottigsten uitslag, zoodat hij zich eindelijk genoodzaakt zag, den bijstand in troepen en geld van Keizer KAREL V. in te roepen, waarbij hij van zijnen kant het geheel wereldlijk gebied van het Sticht hem toezegde.

Door deze hulp dan werd de Hertog van Gelderland uit de stad en andere veroverde plaatsen van het Sticht verdreven. Schrikkelijke wraak oefende de geestelijken herder uit over zijne vijanden! Twee kanonniken (*) werden in zakken in den Rijn geworpen, anderen binnen deze stad op de neude onthalsd; (†) velen, die op de katharijne poort en te Wijk gevangen waren, meer dan twintig in getal, stond hetzelfde lot te wachten, indien niet een bevel van den Graaf VAN HOOGSTRATEN uit Mechelen, aan deze wraakzucht had paal en perk gesteld.

Nu was de Bisschop door hulp van vreemde wapenen binnen Utrecht in zijne geestelijke magt hersteld; doch hij oefende dezelve niet lang daarna meer uit: het

(*) Deze waren ANTHONIS VAN VENRODE, kanonnik van St. Marie, die rentmeester van den Hertog van Gelderland geweest was, en GOVAERT VAN CONRETOEFF kanonnik van St. Jan, een regtsgeleerde, die zich iets ten nadeele van den Bisschop had laten ontvallen. Zie HORTENSIVS.

(†) Deze waren GOVAERT DE KONINGH schout, GIJSBERT VAN VARA ridder, CORNELIS HAER, JACOB BLOM en NICLAES PAUWELSZ, id. l.l.

verdriet, zijn wereldlijk gezag verloren te hebben, de vijanden en de tegenstand waar mede hij nog steeds binnen Utrecht had te worstelen, en het berouw, hetwelk hij later over zijnen afstand van het wereldlijk gezag gevoelde, waarbij men veilig kan voegen, de wroeging van een ontwaakt geweten, eene magt overgegeven te hebben, waarover hij niet mogt beschikken, dit alles deed hem reeds in het volgende jaar Utrecht verlaten en zich naar Duitschland begeven; en ofschoon hij nog tot het jaar 1552 leefde, onder verschillende omstandigheden, welker vermelding ons bestek te buiten gaan, schijnt hij toch doorgaans gekwíjnd te hebben, hetwelk door sommigen aan een langzaam vergif wordt toegeschreven (*).

Zeer naïf zegt CORTGEEN van hem: » deze heeft door wapenen en oploop het Bisdom gecregen, in rumoer en wapenen geregeert, ende de Tragedie van syn spel droeffelick in wapenen volent.»

Utrecht was nu verlost van de overheersching der Gelderschen, om in de magt van eenen anderen vreemden overtegaan, waarbij het alle zijne vrijheden verloor.

De oude voorregten werden met voeten getreden; een eed van getrouwheid aan den landsheer, nimmer door de burgers afgelegd, werd van hen gevorderd, en geen lid van den Raad durfde zijne toestemming weigeren aan de overdragt, welke schijnbaar aan zijne goedkeuring werd onderworpen, terwijl van zijnen kant de nieuwe Vorst, in het formulier van den eed, welken hij verpligt was af te leggen, vrij-

(*) Hist. Abr. de la ville d'Utr. par FRESCHOT.

moedig, en zonder tegenkating te ondervinden, die woorden doorschrapte, welke hem niet aanstonden.

De eed, welken de Bisschoppen gewoon waren in handen van den Stedelijken Raad af te leggen, was van den volgenden inhoud:

Dat zweren wy dat wy onse Stadt van Utrecht, onsen Borgeren ende Ondersaten derzelver Stadt, alle hoire Privilegien, Rechten, Vryheden, wilkoren, ende koren, die sy hebben, oft verkregen hebben van onse genadichste Heeren, Keyseren, van Roemsche Coningen ende van Bisschoppen t' Utrecht onse Voervaderen, zoe wie zy geweest hebben, ende van ons, gelycken wy hem geconfirmiert, beliest, ende geloeft hebben, vaste ende stade houden sullen, sonder eenige wederwoerde ofte wercken mit goeder trouwen. Dat ons Godt so helpe ende zyne Heyligen.

De belofte daarentegen, welke de Keizer aflegde, bepaalde zich bij de verzekering, dat hij de burgers tegen alle geweld en overlast zoude beschermen. Bij de katharijne poort werd een sterk kasteel gesticht en met spaansche troepen bezet, om de burgers in bedwang te houden, en aan hetzelfde, om den schijn te geven alsof het eene weldaad was, den Utrechtenaren bewezen, den naam van Vredenburg gegeven, ter herinnering aan den geëindigden oorlog met den Hertog van Gelderland.

Dan ook hieraan had KAREL niet genoeg. Hij bezocht deze stad in het jaar 1540, werd met allen luister ingehaald, (*) en verbond Utrecht naauwer

---

(*) Zie dit Tijdschrift. 1ste deel. 1ste stuk. Pag. 105.

aan Brabant en Holland, zoodat het tot ééne regering zamensmolt. Het is waar, de Utrechtenaren hadden zelve dit verzocht, zoodat het niet door den Keizer bevolen maar goedgegunstig toegestaan werd, even gelijk in het jaar 1805, NAPOLEON Keizer der Franschen, den Hollanderen goedgegunstig op hun nederig verzoek eenen koning toestond; doch niemand, die eenigzins met de geschiedenis bekend is, zal zich door zulke uitdrukkingen laten blinddoeken. Uit de goedgegunstige toestemming zelve blijkt dan ook ten duidelijkste, dat tevens alle vrijheden en voorregten, in welker bezit Utrecht zoo veel jaren geweest was, werden vernietigd; immers na dat de Keizer, in den brief tot toestemming, had te kennen gegeven, dat de burgers van Utrecht, uit aanmerking *van de ruste ende welvaert hen toekomende ende gesuccedeert, overmits die Translatie van de temporaliteyt van onse voorsz. Stadt, Steden ende Landen van Utrecht in onser onderdaenigheyt*, hem met allen ootmoed aangezocht en gebeden hadden, dat hij de voorschreven stad niet zoude scheiden van zijne patrimoniale landen van Brabant en Holland, stemt hij dit toe om hen te believen, en laat daarop volgen: *Alle twelck wy willen ende ordonneren, dat Stadt grypen ende Effect sorteren sal sonder eenige contradictie, niettegenstaende eenige rechten, Privilegiën, Tractaten, Costuymen, ende gewoonten, die hier tegens eenighsints mogen drogeren, dewelcke op datter eenige waeren, wy nyt onse eygene wille ende volkomen macht als vooren, hebben geaboleert gerevoceert, wederroepen, ende stellen te niete by desen, Interdicerende ende verbiedende eenen ygelycken te doene,*

noch t'attenteren tegens onse tegenwoordige concessie, unie, ordonnatie, gelofte ende decreet nu noch in toekomende tyden in wat manieren dat hy sy, op te peynen te vallen in onse indignatie (*).

In dien tijd was het kasteel Vredenburg in volle kracht. Reeds vroeger is door ons vermeld hoe de Schout en Burgemeesters, bij de komst des Keizers, drie malen nederknielden voor hun wereldlijk opperhoofd, die nog vóór twaalf jaren de stad niet mogt naderen, zonder voorafgaande kennisgeving en vrijgeleide voor alle zijne dienaren; en deze stand van zaken bleef aanhouden, tot het gansche volk, later de onderdrukking en de wreedheden der Spaansche overheersching moede, het juk der slavernij afwierp, om onder het huis van Oranje eene gezegende vrijheid te genieten, waardoor ons vaderland, zoo geteisterd, uitgemergeld en uitgemoord, in korte jaren het welvarendste land van Europa werd, en zich in den strijd tegen de magtigste volken konde staande houden.

Dat ook Utrecht een werkzaam deel in dezen bevrijdings oorlog heeft gehad, en zichzelf, zonder vreemde hulp, van het gehaate kasteel Vredenburg heeft kunnen verlossen, hopen wij bij eene nadere, reeds beloofde beschrijving, van de geschiedenis van hetzelfde, aan te toonen.

(*) Uit een handschrift.

HERINNERINGEN DER MAAND.

---

1 Augustus 1674, woedde in deze stad en hare omstreken een verschrikkelijke storm. De schade door denzelfven veroorzaakt, vonden wij in eenen brief van dien tijd, blijkbaar terstond na het ongeval geschreven, welken wij letterlijk mededeelen.

» *Mijnheer!*»

» Deze letteren zullen U met korte woorden melden de schrickelicke oordeelen Godts die heden over onze Stadt UYTRECHT gevallen zijn: Want op Woensdag avont tusschen seven en half achten is hier zo schrickelicken Tempeest geweest, dat in de tijt van een kleyn half uur de gantsche Stadt als tot een puyenhoop geraakt is, zo dat de desolaatheyte desselven met geen penne is te beschrijven, gelijk U E. uyt het volgende eeniger maten zult kunnen oordeelen; want

Den Dom - kerk, van de Toren tot aan het Choor is gantsch tot een puyenhoop geworden, zulks dat de pilaren niet hoger als 6 a 7 voet van de gront zijn blijven staan.

De Toren van de Jacobus Kerk, met het kloekespel, is tot aan de Wijzer afgebroken, en door het dak in de Kerk ter nedergestort.

Van de Buur - kerk is een groot gedeelte van het dak, en beyde de zijd - muren van bovenen in de Kerk nedergestort.

Beyde de Torens van de Peters Kerk zijn om verre

geslagen, als mede de eene Toren van de Nicolaes Kerk, en het Torentje van de Angniete Kerk.

De Toren en de grootste helft van Duytsen - huys Kerk is ingevallen.

Alle de Molens, op de Stadts vesten, gantsch om verre, op twee na.

De Brouwery van de Boog is gantsch ingestort.

Het huys van de Heer VAN DE HAAR is de Gevel nedergestort, en vele andere Gevels en zijd-muren zijn deerlik geschonden en beschadigt.

In de Zant - straat, en elders, diversche Huysjens om verre.

De groote Kaatsbaan in de Zuyle - straat, (wel vier duysent guldens weert geschat) is gantsch om verre geworpen.

De Palmagie-baan is omtrent een derde van haar boomen berooft. Van gelijken zijn de meeste boomen op het Jans Kerk - hof, aan de Geerten Kerk, langs de Vesten, op de Bree - straat, op 't Vree - burg, by de Peters Kerk, en elders, uyt de gront gerukt, gescheurt, en stuckent gebroken.

De Torens van Houten, Bunnick, Jutfaas en Ysselsteyn, die over de Vesten gezien wierden, zijn wech.

Een Herberg buyten de Witte-Vrouwe-Poort, waar vele lieden in gescholen waren, is ingevallen, zulks dat daar vele doot gebleven zijn. Van gelijken zijn diversche Menschen op de weg, en onder huysen en torens doot gebleven, die als noch onmogelik te particulariseren zijn: Want men zeyt dat een gantsche wagen vol volk is opgenomen en wech gevoert, zonder dat iemant weet waar die gebleven is, welcker

twee paarden met toom en gareel alleenig alhier zijn binnen gekomen. Ook is van 4 bekende Wandelaars op den weg eene van hun wech gevoert, en als noch niet wederom gevonden. Dusdanige voorvallen zijn 'er vele geschiet, die wonderlik en schrickelik zijn.

Een Turf-schip, in d'oude gracht leggende, is in de gront geslagen, en vele andere Schepen zijn aan masten, roers, verdek, &c. beschadigt.

Voorts alle de Kercken, Torens en Huyzen door de gantsche Stadt zijn zo deerlik van Leyen, Pannen, en Tegels ontbloot, dat alle de Straten als een enkele puynhoop leggen. Ik hope dat andere Steden van dit schriklick Tempeest zullen bevrijt zijn, hoewel de Post van Aernhem, hier door reyzende, zeyt niet meer als een Kerk-toorntje onder wegen over endt gezien te hebben, &c. In 't kort, onze schade is zo groot, dat onmogelik te remedieren zal zijn. Gelieft niet na te laten en my cito mede te advisereren of dit onweer ook in U.E. Stadt is voorgevallen. Waar mede, &c.

4 Augustus 1629, werd de stad Amersfoort door den Graaf MONTECUCULI ingenomen. Hij had zich met 14,000 man keizerlijke troepen bij den Graaf HENDRIK VAN DEN BERG gevoegd, die aan het hoofd van eenige Spanjaarden met hem door de Veluwe in het Sticht was gedrongen en den dag te voren voor Amersfoort verschenen. De bevelhebber, TERTULLIAAN VAN DORP, was van oordeel dat men het beleg niet konde doorstaan, waarom de stad bij verdrag werd overgegeven. Desniettenstaande werd zij deerlijk

geteisterd en geplunderd, hoewel de Regering der stad den Graaf MONTECUCULI groote sommen tot afkoop van de plundering had gegeven. De schade hierdoor berokkend werd op meer dan *f* 70,000 geschat, en toen de vijanden den 24^{en} dier maand weder waren afgetrokken, werden verscheidene personen, die tot de overgave hadden medegewerkt, door den Raad van State met geldboete of ballingschap gestraft.

17 Augustus 1568 heeft de Raad van beroerte, door den Hertog van ALVA ingesteld, 62 personen volgens geslagen vonnissen, uit Utrecht gebannen en hunne goederen verbeurd verklaard. Onder dezelve bevonden zich FLORIS VAN BREDERODE, Heer van Langerak, VROUWE ALIJT VAN BRINKHORST EN BATENBURG, weduwe van wijlen Heer JAN VAN RENESSE VAN WULVEN, en haren zoon Heer JAN VAN RENESSE VAN WULVEN, Heer VAN DE WULP en meer andere personen uit de voornaamste geslachten.

21 Augustus 704 overleed ADELBRICUS 4^e Bisschop van Utrecht, ten tijde van den opstand van WITEKINDUS, Hertog van Saxon. Hij werd in de St. Salvatorskerk alhier naast zijnen voorganger GREGORIUS begraven.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 Augustus 1835.	. . . . .	4 el 84 dm.
15 —————	. . . . .	4 — 99 —
31 —————	. . . . .	4 — 93 —

Nijverheid.

OVER TAPIJT-FABRIEKEN.

Het is niet met zekerheid bekend aan wie, en in welk tijdvak de uitvinding van het weven van tapijten kan worden toegeschreven; doch algemeen wordt erkend, dat deze kunst van eene zoo hooge oudheid is, dat zij geacht wordt met de weefkunst zelve haren oorsprong genomen te hebben, ja door sommige schrijvers beweerd wordt, vroeger dan het weven van kleeding stoffen te zijn bekend geweest. Geene gegronde overtuiging bezittende, om de juistheid dezer veronderstellingen te beoordeelen, houde ik het echter voor zeker, dat reeds in de vroegste tijden door de Babyloniërs, die tot de oudste volken der wereld behooren, voortreffelijke schoone tapijten zijn vervaardigd geworden, en naar aanleiding hiervan, wordt door velen, ook aan hen, de eer der uitvinding van deze kunst toegekend.

Men vindt aangeteekend, dat reeds door de Babyloniërs, kunstige weefsels van de fijnste wol, met beelden, landschappen en onderscheidene figuren en

voorstellingen, naar het leven werden zamengesteld. Bij de beschrijvingen der oude Tabernakelen, vindt men in de gewijde geschiedenis reeds van dèrzelver bekleeding met tapijtwerk gewag gemaakt. Van de vroegste tijden waren bij de Oosterlingen de tapijten voorwerpen van algemeen gebruik en bijzondere pracht, en was het in Turkijën en Persiën de gewoonte, zich op tapijten nedertezetten, of ook, daarop knielende, de plegtigheden en gebeden der Godsvereering te volbrengen. Toen in het jaar 917 onzer tijdrekening, de grieksche Keizerin zoë een gezantschap naar den kalif MOKTADI afvaardigde, was onder anderen, diens paleis met meer dan *twaalf duizend tapijten van onschatbare waarde*, behangen.

Onder de tapijten, welke sedert onheugelijke tijden in Europa in gebruik zijn geweest, munten bijzonder uit de turksche en persische, meer gewoonlijk smirnsche tapijten genoemd, omdat zij ons door den levantschen handel over Smirna en Salonika worden toegevoerd. Zij zijn gemeenlijk hoog in prijs, en om hunne duurzaamheid en schoone kleuren, bijzonder beroemd. Onder de oostersche tapijten genieten de persische, vooral die te Sistan in de provincie Kerman vervaardigd worden, nog altijd den voorrang; daarop volgen de turksche van Salonika. De grondstoffen voor deze tapijten, zoowel ten aanzien der verwen als der voortreffelijkheid van wol, worden uit de beste soorten genomen. Het schoone, vurige Adrianopels-rood, met hetwelk ook de beroemde turksche garens geverwd worden, maakt ééne der voornaamste verwen in de oostersche tapijtbereiding uit, en, ten einde de scha-

kering der overige kleuren in geëvenredige schoonheid te kunnen aanbrengen, worden de draden met de meest mogelijke zorgvuldigheid uitgezocht, zoo dat zij, zoo veel immer mogelijk, allen aan elkander gelijk zijn, waardoor dan ook zoo wel het veerkrachtige als het fluweelachtige dezer tapijten, op eene aanmerkelijke wijze, wordt bevorderd.

De weefgetouwen, waarop te turksche tapijten geweven worden, hebben zeer veel overeenkomst met de *hoogschaftige* weefgetouwen, (bij de Franschen *Haute-Lisse* genaamd, in tegenstelling der *laagschaftige* of *Basse-Lisse*): het onderscheid bestaat daarin, dat op eerstgemelde met eenen vertikalen, of regt op en nedergaanden, op laatstgenoemde, met eenen horizontalen of vlak liggenden ketting geweven wordt. Als eene geheel bijzondere wijze van bewerking, verdient echter te worden opgemerkt, dat alle turksche tapijten stuksgewijze geweven worden, zoo dat bij de voleinding, elk der deelen op zich zelve, als gedeelte van een ingelegd werk, wordt ingevoegd; en de deelen, alle te zamengesteld zijnde, niet slechts het geheel der teekening of van het patroon uitmaken, maar ook alle schakeringen der levendigste en keurigst uitgezochte verwen, zich alsdan met en tot elkander in volkomene harmonie vertoonen, in welke bewerking de zorgvuldige naauwkeurigheid van het turksch fabrikaat met der daad onze grootste bewondering verdient. Aan deze vlijtige en zeer kunstmatige bewerking is het dan ook toetschrijven, dat de turksche tapijten in geldswaarde onze europesche verre weg overtreffen, en hoewel dan ook door de lagere

prijzen der laatstgemelde, het vertier van het turksch fabrikaat in Europa, aanmerkelijk is afgenomen, blijven echter de Turken, te dezen, zich aan hunne aloude gewoonten vasthouden, zonder, om meerder vertier door prijsvermindering, met de Europeërs in mededinging te willen komen.

De kostbaarste perzische tapijten, op welke eigenlijk de Mahomedanen bij hunne Godsvereering nederknielen, zijn die wollen tapijten, die in Azië *Sedjader* genoemd worden. Insgelijks komen er nog van Kaïro en Smirna tapijten van ongemeen hooge waarde welke men *Cairins* en *Gimians* noemt. Aan de hoven der oostersche vorsten vindt men er van de laatstgemelde soort, die, enkel tot nederknieling bij Godsvereering bestemd, op eene waarde van veertig à vijftig duizend nederlandsche guldens zijn geschat geworden. Onder de Arabieren heerscht te dezen geene mindere weelde en pracht, hetwelk niets ongeloofliks oplevert, wanneer men daarbij in aanmerking neemt de in- en uitwendige praalvertooning der tempels of Moskeën zelve. De Moskee, door Kalif WALID, in het jaar 711 te Damaskus gesticht, had acht en tachtig millioenen schats gekost, in dezelve hingen zeshonderd, een verblindend licht verspreidende, lampen van gegeden goud, aan ketenen van hetzelfde edele metaal.

Ten aanzien van Frankrijk, heeft men meerendeels het gevoelen aangenomen, dat, ten tijde van KAREL MARTEL, bij gelegenheid van den inval der Saracenen in dat land, sommigen hunner zich, als tapijtwerkers aldaar nedergezet, en er, naar de bij hen gebruikelijke wijze, tapijten vervaardigd hebben. Tot een opmer-

kelijk bewijs voor dit gevoelen, wordt een vonnis aangehaald, ten jare 1295 door het gerechtshof van Parijs en wel ten gunste der tapijtwerkers in *Haute-Lisse* tegen de Saraceensche fabrikanten uitgesproken. Deze soort van turksche tapijten worden *point Sarasin* of *de Turquie* genoemd. De schoonste en voortreffelijkste worden dan ook nog heden te Chaillot, in het gebouw der voormalige Savonnerie vervaardigd, naar welke vroeger, die tapijten ook hunnen naam voerden; op welken grond men verkeerdelijk heeft beweerd, dat zij van de stad Savona (in het Genuesche) afkomstig, en aldaar voor het eerst zouden vervaardigd zijn. De aanmerkelijke verbeteringen, welke in het maken van tapijten op levantsche wijze zijn aangebragt, behooren tot het tijdvak van HENDRIK IV, en moeten aan zekeren PIERRE DUPONT worden toegeschreven. Deze man, die bij de toenmalige staatsberoeringen zijn aanzienlijk vermogen had ingeschoten, zocht zijne verliezen te herstellen door het aanwenden zijner eigene nijverheid in het vervaardigen van tapijten. Die, welke op saraceensche wijze vervaardigd werden, voldeden het meest aan zijnen smaak, en nu deden zijne bekwaamheid en genie in de schilderkunst hem zeer spoedig het gebrekkige in de oude wijze van bewerking kennen, en daarin dan ook de gezegde aanmerkelijke verbeteringen aanbrengen. Tot belooning van zijnen ijver en van zijne bekwaamheden, verhief HENDRIK IV. hem tot zijnen gewonen tapijtbehangen, en stond hem, bij brevet, in het jaar 1608, eene woning in de galerij van de Louvre toe. Deze tapijten zijn meestal op derzelve oppervlakte fluweelachtig, waartoe zeer zachte

en fijne wol gebezigd wordt, ten einde de verfstoffen op de voldoende wijze te kunnen aannemen, en den grond behoorlijk te kunnen dekken, terwijl men daardoor te gelijker tijd eenen inslag verkrijgt, die den fluweelachtigen stapel verbindt en bevestigt, en dus in dit opzigt, zich voornamelijk van de tapijten in *Haute-Lisse* onderscheidt.

De bereiding der tapijten of ook wel tapijtbehangsels met regelmatige teekeningen van natuurlijke grootte, is voorzeker de hoogste trap van volmaaktheid, die de weefkunst tot hertoe heeft kunnen bereiken. Het werk is kunstiger, naarmate het weefgetouw eenvoudiger is. Deze weverij is nergens in Europa tot eene voortreffelijker hoogte gebragt, dan in de wereldberoemde tapijtbehangselfabriek der Gobelins te Parijs, van welke oorsprong onderscheidene berigten zijn gegeven geworden; doch waarvan wij de navolgende, door den Heer GUILLAMOT, directeur dezer manufaktur, zelve beschreven, zullen mededeelen.

Reeds in den aanvang der 16^e eeuw werden er te Parijs schoone Arazzi (gewerkte tapijten), naar schilderstukken van Raphaël vervaardigd, doch waarbij men het, ten aanzien der ineensmelting van kleuren, nog niet verre gebragt had, toen onder de regering van HENDRIK IV. eene tapijtfabriek werd opgerigt, waarbij aanmerkelijke verbeteringen ten dezen opzichte plaats hadden. Deze fabriek stond onder het toezigt van MARC. COMANS en FRANÇOIS LA PLANCHE in de straat van Varennes, die in vervolg van tijd Rue de la Planche genaamd werd. In het jaar 1607 verkreeg zij een privilegie, hetwelk door LOUWIS XIII, in 1641 en 1643

ook op hunne zonen werd overgebracht. De minister COLBERT nam deze fabriek in zijne bescherming, en schonk aan dezelve een gebouw, gelegen aan het riviertje Bièvre, waarin reeds sedert den jare 1450 door het geslacht der Gobelins eene verwerij gedreven werd; doch toen ter tijd in het bezit was van JAN GLUCQ een' Hollander, die er eene beroemde scharlakenroodverwerij, *à la mode Hollandaise*, in uitoefende. Een gedeelte van dit gebouw wordt nu door COLBERT ten bedoelden einde aangekocht, en de directie der tapijtfabriek aan den beroemden schilder LE BRUN opgedragen.

Bij het oprigten der Gobelins manufaktuur te Parijs, werden er een groot aantal schoone stalen en teekeningen bijeengebragt, welke door eenen lateren smaak zijn verbeterd geworden. De *Haute-Lisse* leverde alleen de schoonste stukken; zij stelde de teekeningen dadelijk zoodanig daar, als het monster of staal was. Het monster werd in strepen doorsneden, die men in de kettingdraden zoodanig vastmaakte, dat de lijnen der teekening op deze draden pasten; hierdoor had de kunstenaar het voordeel, dat hij het patroon gedurig, wel is waar, achter het getouw, nogtans regt vóór zich had, de gebreken die er in mogten komen, konden dus ligtelijk vermijd of verbeterd worden. — Bij de *Basse-Lisse* daarentegen werd het patroon onder den ketting vastgemaakt, door welchen de arbeider hetzelfde konde zien. De horizontale ligging maakte intusschen de vergelijking moeijelijk en onzeker, en dewijl het weefsel telkens links of verkeerd, en wel op de onderzijde was, zoo kon de *Basse-Lisse* nimmer

groote meesterstukken opleveren. Met het jaar 1737 begon men, bij de *Haute-Lisse*, de hoofdteekeningen van het schoone patroon op doorzigtig papier te brengen, hetwelk vervolgens doorgesneden werd, en de strepen aan den ketting gehangen, welke manier sedert het jaar 1749 ook bij de *Basse-Lisse* werd aangewend. De hoofdlijnen werden op geolied papier gebragt, hetwelk men onder den ketting legde; het patroon zelve behield nogtans de kunstenaar vóór zich, gelijk hij hetzelfde bij de *Haute-Lisse* altijd vóór zich had. — De teekening op het geoliede papier was verkeerd, en uit dien hoofde werd de teekening in het weefsel regt, bij gevolg aan de eerste teekening gelijk.

Tot de voortreffelijkste stukken welke door deze manufaktur des Gobelins zijn geleverd geworden, behoort het Tableau verbeeldende *Leonard da Vinci, mourant dans les bras de François I*, tot welks vervaardiging vier jaren tijds zijn noodig geweest, en waarvan de kosten op vijfhonderd francs de vierkante el te staan kwam. Voorts onderscheidene teekenkunstige voorstellingen welke de krijgssdaden van NAPOLEON, als opperbevelhebber van het leger in Italie, ten onderwerp hadden, als ook de levensgroote afbeelding van NAPOLEON en de Keizerin MARIA LOUIZE.

De fabriek AUBUSSON in Frankrijk, alwaar vloertapjitten op de turksche wijze vervaardigd werden, en welke aan 250 personen werk verschafte, was uit een maatschappelijk belang beschouwd, nog tot een bijzonder nuttig doeleinde ingerigt. Tot dit fabriekwerk namelijk, werden de werklieden, van hunne vroegste jeugd af

aan, opgeleid, en jonge meisjes, welker bekwaamheid en behendigheid men zeer moest bewonderen, bereids van haar negende jaar, bij deze fabriek te werk gesteld. Deze meisjes vergenoegden zich met een gering loon, en dit gaf aanleiding tot de bepaling, dat men niet dan vrouwen en meisjes bij deze fabriek zoude aanstellen, naardien bevonden werd, dat het werk door mannelijke wevers verrigt wordende, het arbeidsloon wel driemaal hooger zoude te staan komen; de voortbrengselen dezer fabriek konden dus ook tot matiger prijzen verkocht, en de bestendige aftrek derzelve daardoor verzekerd worden.

Bij deze aanhaling kunnen wij niet nalaten melding te maken, dat in Rusland vele tapijtfabrieken door russische, ja zelfs door tartaarsche boeren-vrouwen worden in werking gehouden. Deze fabrieken zijn in Rusland voor een gedeelte, op adellijke goederen aangelegd, doch worden ook soms door de boeren-vrouwen op eene kleindere schaal ondernomen. De dorpbewoners verzamelen en verwen zelve de wol hunner schapen, en de eigene wol des lands maakt alzoo de grondstof van dit fabriekaat uit; ook inlandsche russische planten dienen tot grondstof voor de onderscheidene kleuren, welke zij aan hetzelfde geven; zelfs vindt men dezen nijverheidstak onder de boeren-vrouwen in het ruwe Siberië bij Tjumen, en vooral in het dorp Kamens-Kojesels, alwaar zij, met eene wezenlijke kunst en handigheid, welke men, althans van vrouwen in dit afgelegen oord der wereld niet zoude verwachten, zeer aardige tapijten, naar perzische wijze vervaardigen. De voorstellingen of afbeeldingen op

dezelve, worden naar voorgelegde zeer goede teekeningen, ingeweven, en een groot aantal worden naar Petersburg, Moscou, Archangel, Odessa, enz. verzonden.

Intusschen bestaan er reeds werkelijk in Rusland tapijtfabrieken van eenen hoogerem rang. PETER DE GROOTE, steeds rusteloos werkzaam om de volksvlucht en kunstbeschaving van andere volken in zijn rijk in te voeren en tot stand te brengen, legde, in het jaar 1719, te St. Petersburg den grondslag tot een manufaktur van *Haute-Lisse* tapijten. Daarna ontbood hij eenen kunstenaar en eenige arbeidslieden uit Frankrijk; de onderneming gelukte, en weldra vonden de aldaar vervaardigde tapijten bijval door geheel Europa. Sedert hebben de Keizerinnen ELIZABETH en KATHARINA II., dezelve ondersteund, en thans worden bij deze tapijtweverij, van den directeur, tot op den geringsten arbeider, geene anderen dan russische onderdanen gebezigd; zij werkt voor rekening van het Hof, en vervaardigde vóór eenige jaren, een aantal, door alle kunstkenneren bewonderde portretten van russische Regenten.

Wat Engeland betreft, het was niet voor den jare 1750 dat het tapijtweven, naar de chailotsche manier, het allereerst te Londen werd ingevoerd. De engelsche tapijten, naar turksche wijze vervaardigd, houden 5 ijards lengte en 4 ijards breedte, en komen niet hooger dan op 14 à 16 ponden sterling te staan. Tot paleizen voor vorstelijke en andere hooge personaadjen, vervaardigde men de gezegde tapijten op 11 ijards lengte en 8 ijards breedte, welke alsdan op drieduizend ne-

derlandsche guldens te staan kwamen. Het eerst werd tot de oprigting eener dergelijke fabriek te Londen aanleiding gegeven, door twee arbeiders der doorniksche tapijfabriek, die door zekeren Engelschman, MOORE geheten, onder belofte van groote geldelijke voordeelen, daartoe overgehaald werden. De jong geboren fabriek wies in voorspoed op, zoo dat aan gezegden MOORE in 1757, van wege de londensche maatschappij voor kunsten en fabrieken, voor zijne goede nabootsing der turksche fabriekaten, eene aanzienlijke belooning ten deel werd. Voorts behooren de engelsche zoogenaamde *Wilson Carpets* tot de prachtigste en sterkste soort, en zijn op de oppervlakte even als fluweel geschoren of gesneden. De schotsche tapijten worden te Kidderminster vervaardigd.

(*Het Vervolg in het volgend Nummer.*)

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN STRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

Augustus 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Augustus.

Joseph, *zoon van* Dirkje de Graaff.
Theodorus, *zoon van* Jan Jansen
en Maria Nuijs.
Johannes Gerardus, *zoon van*
Bernardus Horsthuis *en* Maria
Rijnbout.
Johanna Maria, *dochter van* Hen-
dricus de Vos *en* Cornelia
van der Linden.

den 3 Augustus.

Antonius Marinus, *zoon van*
Anthonie van Liefland *en* Ge-
rarda Grotejasper.
Francina Johanna Collette *dochter*
van Jan Libosan *en* Rosalie
Marie Therese Florence Col-
lette van Gindertaelen.
Hendrik, *zoon van* Hendrik van
Deijs *en* Sara Maria Lagas.

I D. 2^e St.

den 4 Augustus.

Emerentia, *dochter van* Gerardus
Debbes *en* Emerentia Wielart.
Angelique Marie Louise, *dochter*
van Jean Louis Frapart *en*
Reine Huart.
Johannes Petrus, *zoon van* Johan-
nes Petrus van den Brink,
en Hermina Adriana van
Beck.
Geertruij, *dochter van* Melchior
Huijsen *en* Francina van Ros-
sum.
Hendrietta, *dochter van* Rober-
bertus Piza *en* Cornelia Wil.
Engelbertus Gerardus, *zoon van*
Pieter Jacobs *en* Maria Jacoba
Gamelkoorn.
Bernard Johan Wilhelm Anten

zoon van Johan Wilhelm Anton Hart en Berendina Waterburg.

den 5 Augustus.

Adrianus Cornelis, *zoon van Johannes de Bruijn en Petronella Johanna Koelemans.*

Evert, *zoon van Hubertus van Hilden en Maria Sophia Beukering.*

Lambertus Wilhelmus, *zoon van Lambertus van den Brink en Wilhelmina Bonekamp.*

Maria Helena, *dochter van Martinus van Doorn en Catharina Maria Westhout.*

den 6 Augustus.

Pieter, *zoon van Johannes Bink en Maria Hendrica Ligteringen.*

Gerard Paulus, *zoon van Paulus van Maanen en Geertruij Vermeulen.*

den 8 Augustus.

Pieter, *zoon van Gerrit van Veenendaal en Petronella van der Steen.*

Johannes, *zoon van Hendrik Godart en Barbara de Groot.*

Hendrica, *dochter van Jacobus van Piggelen en Margaretha de Jong.*

Willem Abraham, *zoon van Jan Storm en Maria Wilhelmina Daniels.*

Elisabeth Theodora Susanna, *dochter van Christianus Johannes Linssen en Wilhelmina Maria van Liefland.*

Abraham Gijsbert, *zoon van Josephus Voogd en Petronella Margaretha Wuijster.*

Franciscus Jacobus Nicolaas, *zoon van Franciscus Jacobus Nicolaas Prohn en Ludovica Agnes Piret.*

Adriana Petronella, *dochter van Johanna van Berkel.*

Marinus Franciscus, *zoon van Paulus van Zutphen en Petronella Jeanne Elisabetha van Rec.*

den 10 Augustus.

Marinus Theodorus, *zoon van Hendrik Selling en Alida Elisabeth Hedjer.*

Hendrik, *zoon van Hendrik Kortbeek en Maria Velling.*

Veronica, *dochter van Geurt van Us en Margaretha Geertruida de Bruijn.*

Wilhelmina Catharina *dochter van Hermanus Berends en Maria de Jong.*

den 11 Augustus.

Gerrit, *zoon van Johannes Vreweij en Hendrica Kemp.*

Wilhelmina Elisabeth Ernestina, *dochter van Philip Ernst Thueré en Wilhelmina Lucia van Vlissingen.*

Gerrit, *zoon van Gerrit van Leeuwenstijn en Gerarda Wilhelmina de Kok.*

Johan Heinrich, *zoon van Johann Jacob Spangenberg en Hendrina de Raad.*

Cornelis, *zoon van Pieter van Muijden en Anne van Kasteel.*

den 12 Augustus.

Pieter, *zoon van Glaudie Vreeswijk en Wilhelmina Tieson.*

Cecilia, *dochter van Arend Heijnen en Annetta Koopman.*

Maria Wilhelmina, *dochter van Jacobus Philipoom en Johanna Hazendonk.*

den 13 Augustus.

Fredrik Hendrik Willem, *zoon van Hendrik Heijmans en Johanna van den Brink.*

Pieter, *zoon van Pieter van der Linden en Geertruij Sakkers.*

Willem, *zoon van Jan van Rossum en Cornelia Woudenberg.*

den 14 Augustus.

Agatha, *dochter van Jan van Schaik en Maria Gantvuurder.*

Francina, *dochter van Anthonie Gadella en Francina van Deijl.*

den 15 Augustus.

Arie, *zoon van Arie de Graaf en Wilhelmina van Zandwijk.*

Johanna Maria, *dochter van Sebastianus Johannes Godwalt en Maria van Oostroom.*

den 17 Augustus.

Lodewijk Wilhelm Alexander, *zoon van Ludwig Wilhelm Mulder en Johanna Hendrica Perbal.*

Cornelia Johanna Maria, *dochter van Folquerus van 't Hoff*

en Jacoba Margaretha Verhoeff.

Hendrica, *dochter van Johannes Groen en Hendrica van Ingen.*

Maria, *dochter van Johannes Merkus en Johanna Jacoba Gentenaar.*

Maria Anna, *dochter van Johannes Hendricus Heesen en Hendrina de Haas.*

Jannetje, *dochter van Gerrit den Hertog en Dirkje de Kok.*

Jacobus Johannes, *zoon van Dirk Lamie en Wilhelmina Helena Schouten.*

Johan Gerhard Wilhelm, *zoon van Gerhard Henrich Hehmann en Bartjen Heitink.*

Mattheus Wilhelmus Anthonius, *zoon van Josephus Anthonius Weller en Maria Theresia Witjens.*

Joseph, *zoon van Gotfriedt August Baum en Jeannette Jacqueline Josephine Dedel.*

den 18 Augustus.

Wilhelmina, *dochter van Anthonie van der Woude en Martetje Spierenburg.*

Johannes Theodorus, *zoon van Jacobus Peek en Catharina Vernooij.*

Wijnand, *zoon van Fredrik van Nimwegen en Catharina van Dam.*

Catharina, *dochter van Wijnand Ockeloen en Catharina Bourda.*

Sophia, *dochter van Arie de Man en Elisabetha van Keulen.*

den 19 Augustus.

Anthonia Margaretha, *dochter van*
Roeloffina Hillegonda Venis.

Jacoba Maria, *dochter van* Jacob
Willem Oudegeest en Wilhel-
mina van Rijn.

den 20 Augustus.

Cornelis, *zoon van* Leendert van
Leeuwen en Maria Anthonia
Atteveld.

Anna, *dochter van* Johann Migels
en Margaretha Peckling.

Bernardus Hendricus, *zoon van*
Petrus van Zetphen en Alida
Berber.

Dorothea Catharina Elisabeth,
dochter van Johannes Adrianus
Bouwmeester en Eva Louisa
Kieffer.

den 21 Augustus.

Hermanus Theodorus Bernardus,
zoon van Theodorus Johannes
van Everdingen en Maria Anna
Karsten.

Jan, *zoon van* Jan Aarts en
Cornelia Siersma.

Gijsberta, *dochter van* Gijsbertus
de Bruijn en Petronella Smit.

den 22 Augustus.

Carel, *zoon van* Hendrica van
Hilten.

Amelia Carolina, *dochter van*
Aarnoud Jan van Beeck Cal-
koen en Angelique Henriette
Hora Siccama.

Johanna Julie, *dochter van* Ge-

orge Camille Alfred Mellier
en Cornelia Johanna van
Loon.

Johannes Paulus, *zoon van* Her-
manus Meere en Johanna Aletta
de Heger.

Pieter, *zoon van* Rijk Blikken-
daal en Dirkje Bregard.

Johannes, *zoon van* Leendert
Schreutelkamp en Elisabetha
Bourda.

den 24 Augustus.

Efraim, *zoon van* Alexander
Abrahamson en Elle Bels.

Sara Catharina, *dochter van*
Johannes Ignatius de Bie en
Johanna van Kalken.

Hendrica, *dochter van* Hendrik
Arnold Winkler en Maria Ja-
coba Hopman.

Rijnier Hendricus, *zoon van* Rij-
nier Dauvellier, en Anna
Margaretha Dievenbach.

Geertruij, *dochter van* Adrianus
van Dongen en Hendrica Ja-
cobs.

Bernardus, *zoon van* Pieter Evert
Aalberts en Elisabeth Beumer.

Wilhelmina Georgetta Reinhar-
dina, *dochter van* Cornelis Jan
van Veersen en Catharina Eli-
zabeth Wilhelmina van der
Meulen.

den 25 Augustus.

Dirk, *zoon van* Evert Kortenhof
en Neeltje van Maanen.

Maria, *dochter van* Dirk Cor

nelis Wefers Bettink en Anna Paulina Schonenberg.

Christiana Fredrica, *dochter van Jan van Eck en Susanna Dorothea Gezel.*

Elisabeth, *dochter van Maria Postel.*

Willem, *zoon van Johannes Godee en Gijsbertje Molsbergen.*

Gerarda Anthonia, *dochter van Hendrik de Rek en Johanna van Uden.*

Hendrik Martinus, *zoon van Hendrik van der Horst en Johanna Elisabeth Hagen.*

Gerardus Josephus, *zoon van Johannes Wilhelmus Wolters en en Maria Hol.*

Jacobus, *zoon van Jacobus van Cleef en Johanna Elisabeth Landzaat.*

Dirk Adrianus, *zoon van Geurt Janssen van der Gant en Barendina Megteld Botzen.*

den 26 Augustus.

Ludovicus Franciscus, *zoon van Franciscus Leonardus Bunte en Catharina Dolmans.*

Maria Mechteld Florentine, *dochter van Arent Baron Sloet van Tweenijenhuijsen en Euphemia Henrica van der Horst.*

den 27 Augustus.

Johanna Geertruida, *dochter van Arie Gijbels en Geertruij Bongenaar.*

Jan Carel, *zoon van Wilhelmus*

van Wierst en Hermina Petro, nella van den Heuvel.

den 28 Augustus.

Frans Hendrik, *zoon van Johannes Bernardus Dinkelman en Lamberta Gupffert.*

Frederika Alagonda, *dochter van Maximiliaan Hanjoel en Henriette Adriana Maria Mahicu.*

Jacobus Gerardus, *zoon van Hendrik Bettink en Willemina Verhoeff.*

den 29 Augustus.

Gijsbertus Adrianus Marinus, *zoon van Adrianus van Ewijk en Gosina Maria van den Dungen.*

Theodora, *dochter van Everardus Rietveld en Margaretha Terlingen.*

Evert, *zoon van Anthonie de Winter en Petronella Martier.*

Eleonora Gijsberdina, *dochter van Gerardus Hofman en Maria Isabella Nuijs.*

Adrianus Jacobus, *zoon van Andries Tollenaar en Jacoba Maria Verhoeff.*

Daniel Johannes, *zoon van Gerardus Johannes Socterik en Petronella Johanna Moot.*

den 31 Augustus.

Johanna Leonore, *dochter van Theodorus Weevers en Catharina Lingmont.*

Hendrik, *zoon van Willem Jausen en Hendrica Regters.*

Jacoba Adriana, <i>dochter van</i> Cornelis Hooreman en Neeltje Loran.	zoon van Anthonius Pothuijsen en Elisje van Dreeven.
Wijnanda Maria, <i>dochter van</i> Hermanus Maarschalkerweerd en Maria Gol.	Gerardina Helena Adriana Eli- sabeth, <i>dochter van</i> Barend Glasius en Cornelia Gerardina Visser.
Ludovicus Fredricus Anthonie,	

Er zijn in de maand AUGUSTUS 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	64.	
» » Vrouwelijke »	50.	
		114.
Doodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	9.	
» » Vrouwelijke »	4.	
		13.
Totaal.		127.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	2.
» dochters.	3.
Totaal.	5.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 5 Augustus.

Teunis Harting, boekhouder, geboren te Schiedam, met Johanna van Hattem, geboren en beide wonende alhier.

Johannes Stein, kok, geboren te Grebestein in het Keurvorstendom Hessen, met Johanna Hendrika Woelders, geboren te Hardenberg, Provincie Overijssel, beide wonende alhier.

Dirk van Ek, likeurstoker, geboren te Linschoten, met Wijnanda van de Vaart, dienstbaar, geboren te Vinkeveen, beide wonende alhier.

Johannes Bijns, tuinman, geboren te Amsterdam, met Grietjen Maria Schubart, dienstbaar, geboren te Harderwijk, beide wonende alhier.

Nicolaas Bussing, zuikerballenmaker, geboren alhier, met Willempje Gerritsen, dienstbaar, geboren te Ede, Prov. Gelderland, beide wonende alhier.

Jacobus Christiaan Langlois, schoenmaker, met Mechtildis Klinkvis, beide geboren en wonende alhier.

Gerrit Windholt, koetzier, geboren te Zwolle, met Christina Engelina de Knegt, winkelierster, geboren en beide wonende alhier,

Joannes Dirriks Bouwman, uitdrager, met Elisabeth van den Akker, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Johan Willem Berger, dienstbaar, geboren alhier, met Adriana van Vliet, dienstbaar, geboren te Gouda, beide wonende alhier.

Pieter Everaarts, metzelaar, met Cornelia Philips, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Bernardus Johannes Bolwerk, schietschuitschipper, met Dorothea Karolina Welst, beide geboren en wonende alhier.

Jan Cornelis Bout, steendrukker, geboren te Amsterdam, met

Anna Barbera Gardijn, weakster, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

Abraam Wouters, mandenmaker, geboren te Leijden, met Francisca Schooneman, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Andreas Reinders, weduenaar, koetzier, geboren te Goch in Cleve, met Joanna Schutten, winkelierster, geboren te Lichtenvoorde, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.

den 6 Augustus.

Joannes Franciscus Gommich, weduenaar, broodbakker, geboren te Essen in Pruissen, met Bernardina Helena Swilens, geboren en beide wonende alhier.

den 7 Augustus.

Mr. Jan Joost Christiaan Gaijman, grondeigenaar, geboren en wonende te Arnhem, met Jonkvrouwe Joanna Aleida de Wolf van Westeroode, geboren te Meppel, Provincie Drenthe, wonende alhier.

den 12 Augustus.

Cornelis Blommaert, weduenaar, werkman, geboren te Loenen, met Maria Rietveld, weduwe, werkster, geboren en beide wonende alhier.

Jacobus van Hasselt, kleermaker, geboren alhier, met Hen-

drina Romijn, geboren te Nijkerk, beide wonende alhier.

Philippus Velde, boekbinder, met Willemina Margaretha de Ruiters, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Elizabethus Fritschij, koornmolenaar, geboren en wonende te Montfoort, met Hendrika de Swart, dienstbaar, geboren te Barneveld, Provincie Gelderland, wonende alhier.

den 19 Augustus.

Willem de Vreede, Schippersknecht, geboren te Werkhoven, met Jacoba Berbers, weduwe, geboren en beide wonende alhier.

Hermanus Jan Hendrik van Rijkelijkhuijsen, horologiemaker, geboren alhier, met Wilhelmina Schouten, geboren te Vianen, beide wonende alhier.

Jan Adolf van der Pijl, mandenmaker, geboren alhier, met Johanna Melgers, dienstbaar, geboren te Harmelen, beide wonende alhier.

Jan Adam Wilhelm, schoenmaker, met Maria Cornelia Coops, beide geboren en wonende alhier.

Theodorus Antonie van Tessel, bediende, geboren alhier, met Cornelia Ultee, geboren te Woerden, beide wonende alhier.

Hermanus van der Maas, tim-

merman, met Johanna Godijn, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Coenraad Christiaan Fricke, kleermaker, met Dora Johanna Penning, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Johannes van der Kaai, kruidenier, geboren te Amsterdam, met Maria Schipperijn, geboren te Vleuten, beide wonende alhier.

Eduard van der Pol, vee-arts voor de Provincie Vriesland, geboren te Franeker, met Sara Geertruijda Eijtinger, geboren en beide wonende alhier.

den 20 Augustus.

Philip Gephart van Dam, muziekmeester, met Anna van Leeuwen, beide geboren en wonende alhier.

Jan van der Kloes, met Christina Elisabeth Nijhoff, beide geboren en wonende alhier.

den 26 Augustus.

Huijbert den Hertog, timmerman, geboren te Maartensdijk, wonende te Maarssen, met Dirkje van Zetten, dienstbaar, geboren te Ommeren, Provincie Gelderland, wonende alhier.

Arnoldus Koenders, schuitenjager, geboren te Weesp, met

Anna van der Woude, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Maurits Johannes Martens Moren, schilder, met Pieterrella Johanna Linschoten, weduwe, beide geboren en wonende alhier.

Petrus Vroonhof, werkmán, geboren te Wijk bij Duurstede, met Johanna de Kruif, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Jacobus Jansen, schilder, met Maria Schutter, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Wilhelmus Orban, weduenaar, adjudant onderofficier bij het depot der rode afdeeling Infanterie, geboren alhier, met Joanna Vos, geboren te Echteld, Provinc. Gelderland, beide wonende alhier.

den 27 Augustus.

Johan Jacob Eduard Paravicini di Capelli, 1ste luitenant bij het 1ste bataillon veld-artillerie, ridder van de militaire Willem's orde, 4de klasse, geboren te 's Gravenhage, wonende te Nijmegen, met Johanna Maria Baldina van Oldenbarneveld genaamd Witte Tullingh, geboren te 's Gravenhage, wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 Augustus.

Doodgeb. dochter van Dirkje Peters, Magdalenesteeg.

Johanna Geertruida van Zutphen, 7 j., Lange Smeesteeg.

Willemina van der Vliert, huisvr. van Martinus Croes, 54 j., Strooisteegje.

den 3 Augustus.

Theodorus Thijssen, 17 j. 8 m., Lange Viesteeg.

Mariana Coevoets, 5 j., Lange Nieuwstraat.

Wilhelmina van der Steen, 6 m., buiten de Waardpoort.

Pieter de Ru, hovenier, 56 j., buiten de Waardpoort.

Elisabeth Cornelia Haaften, 9 j. 11 m., Bakkersteeg.

Eva van Garderen, ongh., dienstmeid, 26 j., Zuilestraat.

Doodgeb. zoon van Jacobus Bontrop, Nicolaïkerkhof.

Cornelius Theodorus Oldenhof, 13 d., Oudkerkhof.

Cornelis Adriaan van Enschut,

rustend hoogleeraar, 57 j., Domsteeg.

Jacobus Sijfers, 9 m., Koestraat.

Hendrica Bosch, 14 d., Grootte Eligesteeg.

Wilhelmina Johanna Hest, 1 j. 2 m., Kort Rosendaal.

Wilhelmina Grimmelikhuizen, 4 w., Jufferstraat wijk B.

Willem van der Meijden, timmerman, 47 j., Lollestraat.

den 4 Augustus.

Maria Appolona Kronenburg, huisvr.

Jan Jacobus Hensbergen, 43 j., Varkenmarkt.

Cornelis de Groot, schrijnwerker, 31 j., Nieuwe gracht.

Petronella Christina van Donseelaar, 6 j., Lollestraat.

den 5 Augustus.

Everardus Botzen, pettenmaker, 29 j., Springweg.

Doodgeb. zoon van Johannes Druenen, Kreupelstraat.

Catharina Battenberg, huisvr. van Dirk Dop, 39 j., Geertebrug.

Jan Oostrum, timmerman, 27 j.,
buiten de Waardpoort.

den 6 Augustus.

Fredrik Abendrooth, voerman,
43 j., Zwaansteegje.

Petronella Anthonia Hendrica
Luchtenberg, 1 j., Elisabethstr.

Rijntje van Costerbruggen, 1 j.
6 m., Zandstraat.

Christiaan van Tuijl, 17 d., Klok-
steegje.

Wilhelm van Vlist, 2 m., Lange
Viesteeg.

Gerrigje van Zeijl, 1 j. 5 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Maria Christina Bol, ongeh., 45 j.,
Voorstraat.

Doodgeb. zoon van Petronella van
de Polder, Zandstraat.

den 8 Augustus.

Ida Holsfoort, wed. Johannes An-
dries Boom, breidster, 74 j.,
aan de Waardpoort.

Wilhelmina Johanna Bongers,
4 j., Lange Nieuwstraat.

Sijbilla Kemp, ongeh., 63 j., in
den Trans.

Laurens Dons, 1 j. 9 m., Agterweg.

den 10 Augustus.

Doodgeb. zoon van Hermanus Stel-
tenberg, Gortsteeg.

Helena Cornelia Zandkuijl, 22 j.,
7 m., buiten de Wittevrouwep.

Adrianus Jansen, 1 j., Lange
Jansstraat.

Doodgeb. zoon van Gerrit Rensen-
brink, in het Zilversteegje.

Metje Borsic, huisvr. van Gerrit

Rensenbrink. 40 j., in het Zil-
versteegje.

Gerrit Wildschut, 1 j., Weijde
Doelen.

Willem Zwarts, 5 j. 6 m., Kleine
Eligesteeg.

den 11 Augustus.

Thomas van Veen, 4 m., Korte
Lauwerstraat.

Jacobus Hanegreef, 4 j., Neude.

Peter Peuler, 1 j., buiten de
Tolsteegpoort.

Johanna van Luijn, 14 j. 3 m.,
Bergstraat.

Alida Johanna Wilson, 4 m.,
Hamsteegje.

Alida Wildschut, 2 j., Hekelsteegje.

Doodgeb. zoon van Samuel Gerhard
Jorissen, Lange Nicuwstraat.

den 12 Augustus.

Elisabeth Schrumph, ongeh., 70 j.,
Jufferstraat, wijk B.

Mertinus van Schaaijk, schoen-
maker, 18 j., R. C. Weeshuis.

Maria Schromp, ongeh., 61 j.,
Bergstraat.

Tobias van Groot-Battavé, 1 j.,
Kort Ademstraat.

Doodgeb. dochter van Anna Peter-
se, Geertekerkhof.

den 13 Augustus.

Jacobus Logmans, 2 j. 3 m., Ma-
ricstraat.

Maria Stolwijk, wed. Cornelis van
der Pol, 65 j., buiten de Witte
vrouwepoort.

Arie Spek, 79 j., Korte Nieuwstr.

Elisabeth Kwartier, huisvr. van

Andrius van Ravenswaaij, 6 j.,
Bergstraat.

Doodgeb. dochter van Leendert
Besters, Ganzenmarkt.

den 14 Augustus.

Thomas Theodorus Schut, koop-
man, 27 j., achter den Dom.

Doodgeboren dochter van Hendrik
Anthonie Bosschardt, in 't Weijstr.

Doodgeb. zoon van Gerardus Jo-
hannes Weleveld, Zilversteegje

den 15 Augustus.

Johannes van Rossum, werkmán,
42 j., Maliebaan.

Catharina Maria Julius, wed Pe-
trus van der Liet, 34 j. 6 m.,
Geertebrug.

Theodora Franciska Willemina
Serwier, huisvr. van Petrus
Theodorus van Nimwegen, 31 j.,
Korte Nieuwstraat.

Doodgeb. zoon van Cornelis Bruijn,
buiten de Tolsteegpoort.

Gijsbertus van Oort, rentenier,
73 j., buiten de Catharijnepoort.

Hendricus Johannes Haan, 7 m.,
Jerusalemsteeg.

Hendrik Huntelaar, 6 m., Kleine
Eligesteeg.

den 17 Augustus.

Hendrik de Haan, schrijnwerker,
28 j., Jerusalemsteeg.

Willem Meijland, sjouwer, 54 j.,
Achterweg.

Willem van Kalken, houtschild,
42 j., buiten de Waardpoort.

Jacob Rijkenberg, korp. bij
het depot der 9. afd. inf.,
26 j., Hospitaal.

Geertruij Godschalk, 9 m., Boter-
straat.

den 18 Augustus.

Carel Gijsbertus Evertsen, 5 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Hendricus Schoonhoven, 1 j. 9 m.,
Koestraat.

Jacoba Schoonhoven, 11 j., Koe-
straat.

den 19 Augustus.

Johanna Oostrom, wed. Gerrit
Neuteboom, 80 j., buiten de
Waardpoort.

den 20 Augustus.

Antonie Bernardus Neelmeijer,
schilder, 64 j., Geertekerkhof.

Christiaan Johan Marinus van
Geelen, 4 m., Springweg.

Anthonia van Doorn, 10 w., Lange
Lauwerstraat.

Neeltje Wijnburg, 8 j. 7 m., Mas-
segast.

den 21 Augustus.

Jan Adriaan Voorsteegh, circa 33j.,
Voetsiussteegje.

Matthijs van den Brink, schrijn-
werker, 68 j., Brandsteeg.

Cornelia Bakker, huisvr van Hen-
drik van Dam, 42 j., buiten de
Waardpoort.

Anthonius Aloijsius Muite-man,
3 m., Choorstraat.

Johannes Hendrik van Piggelen,
schoenmaker, 81 j., Groenesteeg
wijk C.

den 22 Augustus.

Johanna Wilhelmina Maree, 4 w.,
Jacobiijnestraat.

Jan Woude, 1 j., onder de Linden.
 Maria van der Sluijs, 3 m., Catharijnestraat.
 Jacobus Haasbroek, schuitenjager, 50 j., buiten de Waardpoort.
 Bernardus Schellink, 1 j., Nieuwe gracht.

den 24 Augustus.

Hendrica Linthorst, ongeh., naaister, 19 j., Ridderhofstad.
 Dirk van de Bilt, 10 m., Abstede.
 Cornelia van Leeuwen, ongeh., 16 j., buiten de Catharijnepoort.
 Johannes Lington, schoenmaker, 72 j., Jufferstraat wijk G.
 Jean Adrien Weeber, serg. bij de 4 komp. van 't reserve batt. der 5 afd. inf., 21 j., Hospitaal.
 Hendrik Stubben, winkelier, 56 j., achter Clarenburg.
 Johanna Catharina Weteling, ongeh., 67 j., ABCstraat.

den 25 Augustus.

Engelina Stam, 7 j., aan het Zand.
 Cornelia van Baaren, weduwe van Willem Weusman, 47 j., Dorstige Hartsteegje.
 Maria Sophia Heetveld, dienstm. 24 j., Lange Smeesteeg.
 Johanna Kegel, 6 w, Springweg.
 Jacobus Rijuberg, koopman, 48 j., Geertekerkhof.

den 26 Augustus.

Hendrica Lebbe, wed. Hermanus Stulting, 70 j., Zandstraat.
 Bernardus Hendricus Zutphen, 5 d., achter Clarenburg.

Philippus Bernardus Ockeloen, 4 j. 5 m, Koestraat.

Johanna Nieuwenhuizen, wed. Christiaan Gresnigt, hovenierster, 62 j., buiten de Waardp.
 Maria Catharina Smitz, wed. Christiaan Sandrok, dienstmeid, 48 j., Lange Lauwerstraat

den 28 Augustus.

Harmen Smits, flankeur bij de 1ste kompagnie 1ste bataillon der 18de afdeeling infanterie, 24 j., Hospitaal.

Johan Wilhelm Friederich Voss, fuselier bij de 2de kompagnie der garnizoens troepen, 31 j., Hospitaal.

Johan Georg Mouchle, korporaal bij de 1ste kompagnie 1ste bataillon der 18de afdeeling infanterie, 34 j., Hospitaal.

Doodgeboren zoon van Nicolaas Pas, Breestraat.

Fredricke Rudolphine Waldhauer huisvrouw van Nicolaas Pas, 31 j., Breestraat.

Mechtilda van Dillen, weduwe van Hendrik Doorenbosch, 79 j., Predikheerenstraat.

den 29 Augustus.

Catharina van Groeneveldt, 2 j. 8 m., Predikheerenstraat.

Johanna Dolphina van Troostwijk, huisvr. van Jacob Cornelis Antonij van Loon, ruim 61 j., Nieuwe gracht.

den 31 Augustus.

Johannes Antonius Detsaert, flank-

keur bij de 1 komp. 1 bat. der 18 afd. inf., 25 j., Hospitaal.	Hendrik Marinus Horst, 8 d., achter Clarenburg.
Henrij Marinus Burgers, 7 j., Nieuwe gracht.	Hendricus Aloisius Steenhuijsen, 8 m., Korte Viesteeg.
Cornelis van Doorn, werkman, 59 j., buiten de Catharijnepoort.	Engelbertus Gerardus Jacobs, 26 d., aan de Waardpoort.
Cornelis Dwars, 66 j., buiten de Wittevrouwepoort.	Johanna van Engelen, ongh., 18 j., ABCstraat.
Geertje Wil, 2 j., Molensteeg wijk H.	

Er zijn in de maand AUGUSTUS 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht.	69.
— — — — — Vrouwelijk geslacht.	58.
	Totaal. . . . . 127.
Geboren.	127.
Overleden.	127.

Het getal der Geborenen en Overledenen is alzoo gelijk.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Doodgeboren.	13.	Transport.	86.
Stuipen.	15.	Retkoorts.	1.
Verval van krachten.	13.	Tanden.	5.
Tering.	15.	Maagtering.	1.
Het water.	2.	Rhumatismus.	1.
Slijmziekte	2.	Roodvonk.	18.
Hersenontsteking.	1.	Borsttering.	4.
Het zuur.	3.	Verdronken.	2.
Water in de Borst.	1.	Beroerte.	3.
Zenuwkoorts.	6.	Zenuwberoerte.	2.
Koorts.	2.	Zuur in de ingewanden.	1.
Borstziekte.	9.	Doodgevallen.	2.
Gevolgen van de kraam.	3.	Bloedspuwing.	1.
Zinkenkoorts.	1.		
	<u>86.</u>		<u>127.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	9	4	13.	Transport. . .	54	43	97.
Beneden het jaar.	15	9	24.	» 45 » 50 »	3	2	5.
Van 1 tot 5 jaar.	11	9	20.	» 50 » 55 »	1	1	2.
» 5 » 10 »	2	4	6.	» 55 » 60 »	4	»	4.
» 10 » 15 »	»	3	3.	» 60 » 65 »	1	5	6.
» 15 » 20 »	2	3	5.	» 65 » 70 »	2	4	6.
» 20 » 25 »	3	2	5.	» 70 » 75 »	2	1	3.
» 25 » 30 »	5	1	6.	» 75 » 80 »	1	2	3.
» 30 » 35 »	4	3	7.	» 80 » 90 »	1	»	1.
» 35 » 40 »	»	2	2.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 45 »	3	3	6.				
			<u>54—43—97</u>				<u>69—53—127.</u>

LIJST

DER

VERKOCHE HUIZEN, LUSTPLAAT- SEN ENZ.

Den 1 Augustus, door den Notaris N. DE GRAAF.

Eene Huizinge tot twee Woningen ingerigt, met Erf en Tuin, en 12 roeden Warmoesiersland, staande en gelegen te Utrecht aan de N. Z. van de Korte Ademstraat, wijk C. n°. 508 en 509. Toegewezen voor *f* 1,300. aan den Heer C. van Luijn.

Denzelfden datum, door den Notaris G. H. STEVENS.

Een wel ter nering staand Huis, Erve en Grond, binnen Utrecht, aan de O. Z. van de Schoutensteeg, wijk G. n°. 128. Toegewezen voor *f* 1,710 aan den Heer J. Sabee.

Den 15 Augustus, door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

No. 1. Een Huis, Erve en Grond met Stalling of Slagthuis, gelegen binnen Utrecht aan de W. Z. van de Lange Nieuwstraat, wijk A. n°. 500.

No. 2. Eene Stalling, staande binnen Utrecht aan de N. Z. van de Patervaatsteeg, wijk A. n°. 495. Beide perceelen toegewezen voor *f* 3,565. aan den Heer J. Viven.

PROVINCIE UTRECHT.

Dit gewest is aldus genaamd naar zijne oude hoofdstad, doch was vroeger meer bekend onder den naam van het Sticht van Utrecht, gelijk alle grondgebied van geestelijke personen *Stift* werd genaamd, hetwelk later in *Sticht* is veranderd.

Onder de Bisschoppen was het Sticht verdeeld in Over- en Nedersticht; het Oversticht bestond uit de Provincie Overijssel, welke even als het Nedersticht (Utrecht) aan het bisschoppelijk gezag was onderworpen, en ter onderscheiding aldus werd genaamd, dewijl het aan den anderen kant van den IJssel was gelegen.

Het Nedersticht of de tegenwoordige Provincie Utrecht, grenst ten noorden aan het Gooiland en de Zuiderzee, ten oosten aan Gelderland en ten zuidoosten en westen aan Zuidholland.

Derzelve lengte van het oosten tot het westen, bedraagt 14 uren, terwijl hare breedte niet meer dan 7 uren zal belooopen.

View of the Town of Bristol by the Water and St. Peter's Church in 1850

Hare omtrek is uithoofde der onregelmatige hoeken, niet juist optegeven, men kan denzelfven echter op 40 uren schatten, terwijl hare oppervlakte ongeveer 45 □ uren zal inhouden. Zij bevat circa 126,100 bunders, volgens de kadastrale opmeting.

De grond, die hier meest vlak en merkelyk hooger is dan in Holland (*), brengt schoon graan, aard- en boomvruchten voort; men vindt er verder grazige weiden en eene menigte veengronden, benevens tabaksplanterijen. Er zijn zware ossen en goede melkkoeijen, alsmede sterke paarden, vele schapen en varkens, wild en smakelyke riviervis. Het water is zoet en altijd stroomende, de westen en zuid-westen wind wordt aldaar het meest waargenomen (†), het luchts-gestel is droog, waardoor de inwoners gezond en sterk zijn, en velen eenen hoogen ouderdom bereiken.

De stroomen en rivieren, die deze Provincie doorsnijden en bespoelen, zijn: de Rhojn, de Lek, de Eem, de Vecht, de IJssel, de Kromme de Leidsche Rijn en de Aa.

De inwoners zijn van ouds wegens hunne dapperheid en nuyver op hunne vrijheid, zeer beroemd, en waren trouwe bondgenooten; zij zijn arbeidzaam en welgesteld, voorstanders van kunsten en wetenschappen; onder hen bevinden zich vele adelyke geslachten en aanzienlyke kooplieden. De onderscheidene takken van nuyverheid zijn er bloeyende en nemen dagelyks nog in welvaart toe.

(*) Zie dit Tijdschrift, 1 deel. 1 stuk. bl. 11.

(†) Als bov., 1 deel. 1 stuk. bl. 41.

Het bestuur is volgens de grondwet zamengesteld uit de Staten der Provincie, die uit 36 leden bestaan, in gelijk getal gekozen uit de ridderschap, de steden, en de landeigenaars, aan wier hoofd een Gouverneur geplaatst is: drie leden worden door hen gekozen en naar de Tweede Kamer der Staten-Generaal afgezonden.

Het Nedersticht werd tot aan de regering van Koning **LODEWIJK NAPOLEON** verdeeld in vier kwartieren, als:

I. Het kwartier van Eemland,

II. Het Overkwartier,

III. Het Nederkwartier en

IV. Het kwartier van Montfoort, ieder van welk eenen afzonderlijken Maarschalk had. Thans is deze provincie verdeeld in twee arrondissementen, 1°. dat van Utrecht en 2°. van Amersfoort, tellende op den 1en Januarij 1835 deze Provincie 135,521 zielen, (*) welke 6 steden en 86 dorpen en buurten bewonen, terwijl dit bij de volkstelling van het jaar 1796, het getal van 92,904 zielen bedroeg. De armenscholen, benevens die, in dewelke aan behoeftige kinderen, in gemeenschap met anderen een kosteloos onderwijs gegeven wordt, bedroegen 87 in het jaar 1833, waaronder 5 Zondagscholen en eene klein-kinderschool, waarin te zamen 5,935 leerlingen onderwezen werden, terwijl het geheel getal kinderen, hetwelk op de verschillende scholen onderwijs genoten op den 1 Januarij 1834, 16,529 beliep (†).

(*) Zie verslag van de Gedeputeerde Staten der Provincie Utrecht 1835.

(†) Als boven 1834.

In deze Provincie worden voornamelijk paarden-, runder- en andere markten gehouden, welke niet weinig tot derzelver bloei medewerken.

Het provinciale wapen was voortijds van keel (rood), beladen met een zilveren kruis; in 1534 toen dit gewest met Holland onder eenen Stadhouder kwam, werd het wapen gevierendeeld, keel en goud het eerste en vierde, beladen met een zilveren kruis, het tweede en derde met eenen Leeuw van keel, hebbende tot middelschild het tegenwoordige wapen der stad Utrecht.

Dit gewest is afwisselend in bezit geweest van de Batavieren, Romeinen, Wilten, Vriezen, Franken en andere volken; doch op het einde der zevende eeuw door deze laatsten overwonnen, werd hetzelfde in tweeën verdeeld, het gedeelte ten zuiden van den Rijn verbleef onder het gebied der Franken, terwijl de andere oever aan de Vriezen behoorde.

PEPYN VAN HERSTAL voerde er het eerst het Christendom in, en WILLEBRORDUS werd in 696 eerste Aartsbisschop der Vriezen, en vestigde zijnen zetel te Utrecht. Van dezen tijd tot in 1580, is deze landstreek door 61 Bisschoppen bestuurd geworden, waarvan de beide eersten en de laatste den titel van Aartsbisschoppen voerden, terwijl de overigen slechts Bisschoppen genaamd werden. De drie laatsten waren echter alleen bekleed met het geestelijk gezag.

In de 9^e en 10^e eeuw had deze Provincie bij afwisseling veel te lijden van de invallen der woeste Noormannen, die alles te vuur en te zwaard vernielden; alsmede in lateren tijd, toen de Bisschoppen het zwaard aangordden, door de gedurige oorlogen

met de Graven van Holland, de Hertogen van Gelderland en andere Graven en magtige Heeren, tot dat in het jaar 1528, Bisschop HENDRIK VAN BEYEREN, het wereldlijk gezag van zijn bisdom overdroeg aan Keizer KAREL V., ten einde door deszelfs bescherming ten minste het geestelijk gezag te kunnen behouden (*).

In het jaar 1543 werd deze Provincie deerlijk geteisterd door eenen inval van MAARTEN VAN ROSSUM, die de Gelderschen aanvoerde, en verscheidene dorpen plunderde, terwijl de stad Amersfoort dit voor eene som van f 80,000 afkocht. Eene zware overstroming, onder den naam van den allerheiligen vloed, veroorzaakte in het jaar 1570 in het Sticht eene aanmerkelijke schade.

Nadat de afstand der regering van Keizer KAREL V. aan zijnen zoon PHILIPS in het jaar 1555 had plaats gehad, leed sedert dien tijd deze Provincie jammerlijk onder de brandschattingen der Spaansche troepen, hetwelk nog vermeerderd werd door den bloedraad welken de Hertog VAN ALVA in het jaar 1567 oprigtte; tot het uiterste gebracht, scheurde zij zich van de Spaansche regering af, en voegde zich bij de Unie der 7 Prov., binnen hare hoofdstad in het jaar 1579 gesloten, ten gevolge waarvan zij door hare eigen Staten bestuurd werd, onder de benaming van de Staten 's lands van Utrecht, staande met de andere vereenigde gewesten onder het opperbestuur van de Algemeene Staten, aan wier hoofd de Stadhouder stond; welke regering heeft voortgeduurd tot in het jaar 1795.

(*) Zie dit Tijdschrift. 1ste deel. 2de stuk. bl. 105.

Een zware ramp trof haar in het jaar 1672, door de bezetting der Franschen onder **LODEWIJK XIV**; 17 maanden was zij overstroomd met krijgsvolk, die willekeurig de inwoners uitplunderden en mishandelden, terwijl de geheele verwoesting van het platte land voor *f* 450,000 werd afgekocht.

De Provincie nam mede een werkzaam deel in de geschillen die onder de regering van **Prins WILLEM V.** gerezen waren. In het jaar 1787 werd zij door de pruisische troepen, die het stadhoudelijk gezag hier wederom herstelden, bezet, en 8 jaren daarna, bragten de Franschen haar tot eenen staat van verval, die tot in het jaar 1813 voortduurde, waarvan men slechts één jaar kan afzonderen, in hetwelk de stad eenigen voorspoed genoot, doordien **LODEWIJK NAPOLEON** in dezelve zijnen zetel had gevestigd, en een gedeelte van het vele geld, dat zijne verkwistende hofhouding kostte, alhier in omloop bragt. In het jaar 1810, onder de regering van **Keizer NAPOLEON** verloor deze Provincie hare zelfstandigheid en naam, en werd ingelijfd in het Departement van de Zuiderzee, hetwelk voortduurde tot in het jaar 1813, toen de Franschen op nieuw plaats maakten voor de troepen der verbondene Mogendheden, die den afstammeling van het oud doorluchtig geslacht van Oranje Nassau in zijne regten herstelde, ten gevolge waarvan zij in haren vroegeren staat werd terug gebragt, met uitzondering van eenige verandering in de grensscheiding en titel.

Dit kort berigt over de Provincie in het algemeen, oordeelden wij verpligt te zijn ter neder te stellen, bevorens onze lezers meer afzonderlijk door de verschillende onderdeelen van dezelve te voeren, zullende wij van tijd tot tijd de onderscheidene steden, dorpen, kasteelen, landhuizen enz. afzonderlijk behandelen; in de volgorde echter zullen wij geene bepaalde rigtsnoer volgen; wij hebben ons voorgesteld fragmenten uit, en bouwstoffen voor de geschiedenis te leveren, en wij meenen hierdoor zoowel voor het onderhoudende te zorgen als het nuttige te beoogen, dewijl op deze wijze met meer gemak, belangrijke stukken, met welker inzending men ons zou willen vereeren, onder deze fragmenten hunne plaats kunnen vinden, terwijl wij ons voorbehouden op een reeds behandeld onderwerp terug te komen, wanneer de omstandigheden zulks vorderen. — Wij zullen een begin maken met het dorp

De BILT en Omstreken.

De Wittevrouwenpoort uitgaande, valt ons de plaats waarop, in het vorige jaar het Kruis Gasthuis nog stond, doch sedert is afgebroken, het eerst in het oog; in het jaar 1408, op St. Jorisdag (23 April) werd de eerste steen van dit gesticht gelegd, en in het jaar 1412 is aldaar eene broederschap opgericht door THEODORUS RUYSCH, kanonnik van St. Jan, ter herberging van arme lieden, voornamelijk van Pelgrims, die na het sluiten van de poorten vóór de stad aankwamen. In het jaar 1579 reeds werd tot deszelfs afbreking besloten; dit lot echter viel toen alleen de kapel te beurt; het gasthuis, na de ontrui-

ming der dischgenooten , in het jaar 1819 tot een arsenaal ingerigt , en niet behoorlijk onderhouden zijnde , ontsierde deze anders zoo bekoorlijke voorstad ; terwijl nu in deszelfs plaats nieuwe huizen verrijzen , waaraan bij den toenemenden bloei der stad nog steeds behoefte gevoeld wordt.

Aan het einde der Wittevrouwenstraat bij de Gildbrug , aldus genaamd naar eene poort , tot beveiliging der stad gebouwd , (*) is thans 's Rijks Vee-artsenij-school , welke zeer bloeiende is : dit gebouw was vroeger eene uitgebreide katoendrukkerij , die het echter even min als andere , tegen de Engelsche concurrentie heeft kunnen volhouden. Het voormalig gebouw der fabriek is zeer doelmatig tot het tegenwoordig gebruik ingerigt , en strekt grootendeels tot woning van de jonge lieden die tot veeartsen worden opgeleid , zoowel als der beampten. Weleer behoorde het grootste gedeelte van dit terrein aan de buitenplaats Gildenstein , waarvan het huis tegenwoordig tot woning dient voor den Hoogleeraar , die tevens Directeur van dit gesticht is (†).

Aan de overzijde is op de plaats waar voorheen

(*) Buiten alle de hoofdpoorten bevonden zich sterkten met zware steenen vleugels ; de poort waarvan hier gesproken wordt is welligt of door de Gilden gesticht of werd door hen bewaard ; buiten de Tolsteeg stond dezelve bijna aan het einde der Ganzesteeg ; buiten de Catharijnepoort op de hoogte waar thans de zoogenaamde weide naar Jaffa begint ; en buiten de Waard was , behalven de poort van de bemuurde Waard , nog eene voorpoort , bekend onder den naam van Pelcuspoort.

(†) Deze belangrijke inrigting hopen wij later afzonderlijk te behandelen.

de herberg het Boompje stond, de fraaije buitenplaats de Oorsprong door den Heer u. w. t. CASIUS aangelegd, thans het eigendom van den Heer BARNEVELD, welke plaats de nieuwe Baan met het Hoogeland, op eene groote schaal door den Heer w. e. RAM gebouwd, vereenigt, en aldus deze partij als één uitgestrekt buitengoed doet voorkomen.

Achter het lusthuis het Hoogeland, stond voorheen het klooster Oudwijk van de Benediktijner orde, voor adellijke Jonkvrouwen door Machtildis, Burggravin van Utrecht, in het jaar 1131 gesticht; de kerk echter later volbouwd, werd in 1171 door den Bisschop GODEFRIDUS aan de H. Maagd en den H. Stephanus gewijd. Bij den voortgang der hervorming werd in het jaar 1580 gehandeld over het afbreken van dit klooster, welk lot dan ook twee jaren later den torens te beurt viel; op het aanhouden echter van vele personen, bleef het klooster staan tot het jaar 1584, wanneer het door eenige opgeruide burgers is in brand gestoken, nadat de Raad reeds besloten had hetzelfde aftebreken. Op derzelve plaats staat thans een buitenverblijf, waarin eene kostschool gevestigd is. Op een stuk grond van dit klooster werd in het jaar 1637 de Maliebaan aangelegd.

De weg naar het dorp werd vóór het jaar 1433 reeds bestraat, daar in dat jaar uitdrukkelijk verboden werd denzelve te berijden met ijzer beslagen raderen, op de boete van 5 pond ieder rad. In 1470 werd het onderhoud van den weg aanbesteed aan den straatmaker ZANDER MATHJSZE gedurende zijn leven, voor 200 pond de

drie eerste, en 150 pond (*) de overige jaren, terwijl hij daarenboven een kovel (†) van de stad ontving, gelijk mindere dienaars dit gewoon waren. Deze som van aanbesteding was alleen voor arbeidsloon, daar de stad de steenen en het zand daarbij leverde (§). In het jaar 1654 den 19^{en} Junij, werd het onderhoud der straat op nieuw aanbesteed voor 10 jaren, het eerste jaar voor f 100., en de overige voor f 60. terwijl dit den 10^{en} October 1670 voor een gelijk getal jaren wederom plaats had, doch voor eenen hooger prijs, daar er het eerste jaar f 150. en de volgende f 125. voor betaald werd, terwijl de steenen door de stad geleverd werden.

Bij resolutie van den stedelijken Raad van 8 Januarij 1672 werd dezelve met boomen beplant, en bij besluit van den 25^{en} October 1680, werd er octrooi verleend, tot het heffen van eene tol op de rijtuigen, waarvan die der huislieden echter waren uitgezonderd. Den uitmaander van het gadergeld was ééne stuiver en acht penningen van iederen gulden toegelegd, doch den 9^{en} Julij 1708 werd de tol verpacht voor f 200. jaarlijks.

Den 29^{en} Maart 1686 negotieerde de stedelijke regering de som van f 3,000, tot vernieuwing van den

(*) De herleiding van de oude geldspeciën is moeilijk met juistheid te bepalen, dewijl het geld aan verhooging of vermindering was onderworpen: wij vinden aangeteekend dat een pond *stadspaey* in het jaar 1507 vier stuivers deed.

(†) Kovel beteekent een hoofddekfel, ook wel een kort manteltje hetwelk over de schouders hing, BURMAN Utr. jaarb. II. bl. 45. in de noot.

(§) BURMAN Utr. Jaarb. III. bl. 40.

weg, terwijl in 1716 en 1743 gelast werd, denzelven 2 voet te versmallen.

Deze straatweg werd overstroomd door den noodlottigen doorbraak van den 5^{en} Maart 1747 in den Lekdijk; de schade hierdoor veroorzaakt, moet echter niet belangrijk geweest zijn, dewijl den 20^{en} daaraanvolgende, de reparatie werd aanbesteed voor *f* 475. blijkens raadsbesluit van dien dag.

In het jaar 1824 werd er een begin gemaakt met het aanleggen van batterijen op dezen weg, in verband met de groote inundatie linie van de Lek tot aan de Vecht.

Nog eenigen tijd na het aanleggen van de straatwegen op Amersfoort en Zeist, bleef de Biltstraat met de oude groote keijen geplaveid; doch in het jaar 1824, werd dezelve tot groot gemak der reizigers, even als de andere groote straatwegen, met klinkers belegd.

Langs dezen weg stroomt een heldere vliet, de Bilt-sche Grift genaamd, dienende om de goederen gemakkelijker te kunnen vervoeren: wanneer dezelve gegraven is, hebben wij niet kunnen opsporen. Dit water loopt uit de Zeister-grift voorbij het huis Koelenberg, langs de Batterijen en de Biltstraat, achter de Veeartsenijschool langs Koningslust, en stort zich uit in de stads gracht over het bolwerk Wolvenburg of het Moerbeziën-bolwerk, en staat onder het toezigt van een afzonderlijk waterschap.

In het jaar 1624 den 4^{en} Augustus, gaf de stedelijke regering hare toestemming dezelve te verbreedden, doch zonder last noch kosten van de stad.

Aan beide zijden prijkt deze straatweg met lusthuizen, waaronder zich zeer fraaije bevinden; wij zullen ons slechts bepalen dezelve op te noemen, ons voorbehoudende de voornaamste hunner afzonderlijk te behandelen. Men vindt aan deze zijde van het dorp de volgende plaatsen:

1. Compostel van den Heer J. W. ARENOTS.
  2. Bloeiendaal van den heer J. R. BURLAGE.
  3. Vrijheidslust van den heer J. H. baron d'YVOIJ.
  4. Arenberg van den heer, Jonkheer D. W. J. STRICK VAN LINSCHOTEN.
  5. Buitenzorg van den heer A. G. J. baron TAETS VAN AMERONGEN (*).
  6. Sluishoef van den heer H. DE HEUS.
  7. Sandwijk van den heer Mr. W. J. BOTH HENDRIKSEN.
  8. Het Klooster van den heer W. F. DE VRIJ.
- Aan gene zijde van het dorp bevinden zich nog:
9. Meijenhagen behorende aan den Heer W. DIEMONT, thans bewoond door den Heer VAN DE VELDEN, (*)
  10. Jagtlust van den heer W. DIEMONT.
  11. Hoederingen van den heer P. H. VAN WESTRENNEN VAN THEMAAT.
  12. Beerschoten van den heer J. STEENGRACHT VAN OOST-CAPELLE.
  13. Tameroort behorende aan bovengemelden, thans bewoond door Prof. PH. W. VAN HEUSDE.
  14. Vollenhoven van den heer G. A. G. P. baron VAN DER CAPELLEN VAN BERKENWOUDE.

De gemeente strekt zich uit als eene smalle en lange strook, welke ten noorden bepaald wordt door

---

De beide plaatsen met (*) geteekend, liggen niet aan de Biltstraat doch hebben het gezicht op dezelve.

de gemeente Maartensdijk, ten oosten grenst aan de Vuursche en aan de gemeente Zeist, welke dezelve ook ten zuiden omgeeft, terwijl aan de westzijde de gemeente Reinauwen hare uitgebreidheid bepaalt.

Het dorp zelve, ook de ronde Bilt genaamd, ligt bijna een uur gaans van de stad en is zeer bloeiende. Sommigen meenen dat het zijnen naam ontleent van den onregelmatigen en bultigen grond met belten en heuvels; anderen, van een groot beeld (bild) hetwelk zich in de kerk te Oostbroek bevond, en waarvan wij later zullen spreken.

De schrijvers betwijfelen, of dit dorp vroeger onder de vrijheid der stad behoorde, hetwelk ons echter waarschijnlijk voorkomt, daar ons in des Raads dagelijks boek onderscheidene besluiten zijn voorgekomen, waarbij de Raad zich de zaken van hetzelfde bijzonder aantrok; onder anderen werd in het jaar 1477, den Maarschalk van het Overkwartier TYMAN HERBORT, bij eenen vriendelijken brief kennis gegeven, dat de bewoners van de Bilt (*) niet verplicht waren zijnen klokslag te volgen, tot hetwelk hij hen genoodzaakt had, bij gelegenheid van het voltrekken van het doodvonnis aan eenen misdadiger; welke kennisgeving in de jaren 1478 en 1479 op nieuw herhaald is (†), wordende de beslissing daarvan aan den Bisschop overgelaten. De stad onderhield den straatweg, stelde

---

(*) De Bilt wordt hierin genoemd een *ghemeijn Buer*, en de bewoners *die ghemeijne Buere*, hetwelk ons doet veronderstellen, dat het destijds nog niet onder de dorpen geteld werd.

(†) Zie deze brieven bij BURMAN, Utr. Jaarb. III. bl. 185, 284 en 302.

eene tol op denzelfven, stond fondsen toe tot het bouwen van de kerk en het aankooopen van eene klok, ja gebood zelfs dat niemand het *jus patronatus* mogt uitoefenen. Heda noemt dit dorp het begin van de voorstad (*).

Van de vroegere lotgevallen van de Bilt is weinig belangrijks te zeggen. In het jaar 1457 had er een moord plaats door WALRAVEN, bastaard zoon van den heer REINOUD VAN BREDERODE. Deze, misnoegd over de ruwe behandeling, hem door LUBBRECHT VAN RAAPHORST, Schout, NICOLAAS VAN IJPEREN, Burgemeester, en GERRIT VAN NOORTWIJK, schepen van Haarlem, te Sandvoort aangedaan, alwaar zij hem belet hadden, een schotsch schip met wol geladen, onder het gebied van zijnen vader gestrand, te naderen, vermoordde aan de Bilt de twee laatstgenoemden, die als afgevaardigden uit hunne stad zich, van eenen geheimschrijver vergezeld, naar Amersfoort begaven, om Bisschop DAVID VAN BOURGONDIË, die zich aldaar bevond, te verzoeken, eenige schatting van de geestelijkheid te mogen heffen. Naderhand werd hij door gemelden Bisschop gevangen genomen en ondervraagd, die, door de wreedste pijnigingen hem zocht te dwingen om te bekennen, dat hij den aanslag op bevel zijns vaders zoude ondernomen hebben, ten einde een punt van beschuldiging tegen dezen te vinden, die zijn dood vijand was; hij bleef echter standvastig ontkennen, en ontquam kort daarna op eene wonderlijke wijs zijne ge-

---

(*) In vita Davidis Episc. pag. 295.

vangenis (*). Ter gedachtenis aan dezen moord, werd er een steenen kruis aan de Bilt opgericht.

De Hollanders om hunne vijanden, de Gelderschen, afbreuk te doen, ondernamen in het jaar 1516 eenen strooptogt in de Veluwe, onder bevel van Graaf HENDRIK VAN NASSAU; zij trokken buiten Utrecht om, en legerden zich in en om het dorp; het vrouwen-klooster van Oostbroek werd door hen bezet, en na twee dagen aldaar vertoefd te hebben braken zij op, voor hun nachtverblijf 72 enkele goudgulden aan de Abdis vereerende. In 1528, op den 27^{en} Mei, legerde de Graaf VAN BUREN zich op de Bilt, bij zijnen doortogt naar het slot ter Eem, terwijl de Hollanders er eenigen tijd daarna brand stichtteden toen zij aan de Vaart gelegerd waren. In 1543 werd het dorp weder bezet door eenen hoop krijgsvolk onder den Jonker VAN RAESVELD, waarvan wij nader onder Oostbroek zullen gewagen. Keizer KAROL V. en Koning LODEWIJK XIV. kwamen in de jaren 1545 en 1672, over de Bilt, Utrecht een bezoek geven, terwijl ook dit dorp veel te lijden had van de Fransche troepen in dit laatste jaar te Zeist gelegerd, alwaar de laatste vorst zich bevond.

In het jaar 1787 hadden de Auxiliairen aldaar hunne voorposten, om het staatsche leger, in de omstreken van Zeist gekampeerd, gade te slaan; terwijl in November 1813, de Franschen, onder bevel van den Generaal MOLITOR, die Utrecht bezet hield, vóór de molen eene observatie wacht plaatsten, die door de Kozakken spoedig genoodzaakt werd in te rukken.

(*) BURMAN, Utrechtsche Jaarboeken, III. bl. 11 enz.

Aan de linkerzijde, bij het inkomen van het dorp, is de kerk, ingerigt tot Godsdienst-oefeningen voor de hervormden. Zij staat te midden van een kerkhof, alwaar vele aanzienlijke inwoners der stad hunne eigen graven hebben, en waarvan, vooral in de jaren 1810—1813 veel gebruik werd gemaakt, toen er geene begrafenis in de kerken mogten plaats hebben, en de geschikte gelegenheid, gelijk die thans bij de stad aanwezig is, nog niet bestond. Deze kerk werd na de hervorming, bij toenemende bevolking gesticht, en in het jaar 1650 het eerst voor de Godsdienst geopend, terwijl de eerste predikant aldaar in het jaar 1652 werd bevestigd, en onder de Classis van Utrecht gesteld. De gemeente heeft het regt haren predikant, overeenkomstig de kerkenordeningen zelfs te verkiezen, en ofschoon het dorp eene heerlijkheid is, mag niemand hierover het patronaatschap uitoefenen (*). De kerk is klein, laag en langwerpig vierkant, met een klein spits klokkentorentje er op.

In het begin der 17^e eeuw vond men nog bezijden den straatweg een klein ouderwetsch steenen huisje, St. Petronella's kapelletje genaamd, waarvan wij de afbeelding mededeelen, gelijk die bij Rademaker in zijn kabinet is voorgesteld.

De Heerlijkheid van de Bilt werd in het jaar 1715 onder meer anderen, verkocht aan den Advokaat Antoni Keppel voor de som van f 6,100, de

---

(*) Bij hetzelfde besluit waarin de stedelijke Raad deze vrijheid gaf (8 October 1650), schonk zij tevens f 12,000 tot opbouw der kerk, en bij resolutie van 20 October 1651 stond zij f 200. toe tot aankoop eener klok.

Bij de algemeene volkstelling in het jaar 1796 telde de Bilt met Oostbroek 1001 zielen, in 1825 bedroeg dit getal 1070, in 1830 was dit tot 1125 geklommen, terwijl op den 1^e Januarij van dit jaar, 1267 zielen in deze gemeente gevonden werden.

De Paarden-markten die hier vijfmaal 'sjaars gehouden worden, zijn de volgende:

1. Vastenavond markt.
2. Palmmarkt.
3. Pinkster markt.
4. St. Laurens markt.
5. St. Michiels markt.

dezelve zijn zeer belangrijk en brengen de Bilt veel vertier aan.

(Het vervolg in een later nummer.)

Geschiedkundige Bijzonderheden.

In de maand Mei van het jaar 1173 ontstond alleronverwachts een verschrikkelijke stormwind, die het zeewater met groote kracht landwaarts joeg, ten gevolge waarvan, het Sticht, hetwelk reeds gedeeltelijk onder water stond, door de overstromingen van den Rijn en de Maas, in eene volslagen zee verkeerde, zoodat men eenen tweeden zondvloed vreesde; onnoemlijk was de schade hierdoor veroorzaakt. Deze angst duurde drie dagen, na welken tijd de zee begon af te loopen. De oude schrijvers getuigen, dat indien dit nog iets langer had aangehouden, niet alleen verscheidene lager gelegene steden, maar zelfs Utrecht zeker zoude weggespoeld zijn.

In de rekeningen van uitgaaf der stad Utrecht (onkostenboek) leest men, dat de Burgemeesteren in het jaar 1464 den Graaf Karel van Charlois op het stadhuis onthaald hebbende, de onkosten niet meer dan DRIE STUIVERS bedroegen; en voor de tweede maal op dezelfde plaats, gemelden graaf *getrakteerd* hebbende, beliepen de onkosten van het *traktament* slechts twee stuivers en 8 penningen. Niemand zal dit vreemd voorkomen, wanneer hij opmerkt dat binnen Utrecht verkocht werd een mud tarwe, een mud garst, een mud rogge, een mud haver, een ton ap-

pelen, een vette kapoen (*) te zamen voor 31 stuivers; en dat men dan nog twee duiten overhield om daarvoor zijn » *bekoomst 't eeten en te drincken.*»

In 't jaer 1576 braght een Vrouw 't *Utrecht* bij de *Hamburger-Brugh* ter weereld vier Dochteren, gedoopt met de Naemen van Anna, Maria, Catharina en Geertruïd.... De Bueren verwonderd over soo veele levendige kinderen 'teener draght, vereerden aen de kraemvrouw ses Stads ponden, om haer daer voor wat goeds te doen, en geduerende haer kraembed sigh wat meer als gemeen te laeten *tracteeren*. Een Pond, stads Pacij, deed doenmaels vier stuivers; en vijf Ponden een *current-gulden* van 20 stuivers: blyckende uijt den Brief van *S. Jobs Gasthuijs*, anno 1507. Op eene stuiver gingen twaalf Witten; en ses Mijten maecten een duijt. Dus bequam de kraemvrouw, tot een *honorabele* vereeringh eener geheele Buert, 24 stuivers; nu, (zegt de schrijver in 1694) een geringe, in dien tijd al een aensienlijke som.

(*) Zie dit Tijdschrift 1 deels 1 stuk bl. 31, te dier plaatse wordt dit vruchtbaar jaar in 1463 opgegeven; aldaar is nog bijgevoegd een *quart wijna*, doch daarentegen vindt men er geen gewag gemaakt van het eten voor twee duiten; — stond dit soms gelijk?

HERINNERINGEN DER MAAND.

---

3 September 1392. Is door Floris van Wevelinchoven 50er Bisschop van Utrecht, zekere Mounik, Jacob van Gulik genaamd, die meer dan 10 jaren als Wij-Bisschop, voorzien van valsche papieren, die waardigheid bediend had, met zes andere Bisschoppen, daartoe bijeengekomen, in het openbaar ontwijd. Nadat hem op een tooneel (schavot) alle zijne priesterlijke kleederen waren uitgetrokken, werd zijn haar afgeschoren, en zijne vingers, waarmede hij het H. Sacrament bediend had, met een stuk glas tot op het been afgeschraapt. — Hierna trok men hem een wereldsch kleed aan, in hetwelk hij aan den wereldlijken regter, den Schout en Schepenen der Stad, werd overgegeven, dewelke hem verwezen om met de ketel gestraft te worden, (om in kokend water te worden geworpen), uit medoogenheid echter is hij dadelijk uit de ketel gehaald en terstond onthald, en uit achting voor de orde der Minnebroeders, tot dewelke hij behoorde, op het kerkhof der Predikheeren te Utrecht begraven. — De geestelijken door hem gewijd, ondergingen deze plegtigheid voor de tweede maal.

(*Bat. Sacra. Matth. Analect.*)

11 September 1481 verklaarde Maximiliaan Aarts-
hertog van Oostenrijk, Graaf van Holland,
Zeeland en Vriesland, den oorlog aan den
Bisschop van Utrecht David van Bourgon-
diën, nadat hij daartoe, in eene vergadering
te 'sGravenhage, de toestemming der Edelen
en Steden had ontvangen. Deze oorlog werd
van beide zijden met verbittering gevoerd, en hoe-
wel de Utrechtenaren bij vele gelegenheden blijken
gaven van hunnen moed en hunne standvastigheid,
waren zij genoodzaakt, in het jaar 1483 den 3^{den}
September, op vernederende Voorwaarden een ver-
drag te sluiten, nadat de stad lang belegerd en
bijna tot het uiterste gebragt was.

(S. Lois, Chronijk.)

28 September 1371. Arnold van Hoorn op het
verzoek der Kanonniken door Paus Gregorius XI.
tot 49 Bisschop van Utrecht bevestigd en te Rome
ingewijd zijnde, werd op dezen dag » met groote
eer en vliegende vaandels” alhier binnen geleid; hij
regeerde 7 jaren, na welken tijd hij door Paus
Urbanus VI. tot Bisschop van Luik werd aange-
steld.

(Bat. Sacra.)

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil.
1 September 1835.	4 el 89 dm.
15 —————	5 — 02 —
30 —————	5 — 04 —

Nijverheid.

OVER TAPIJT-FABRIEKEN.

(Vervolg van pag. 386).

De zoogenaamde Nederlandsche tapijtfabrieken hebben reeds van zeer vroege tijden eenen hooge roem van vermaardheid verworven, en onder deze de voortbrengselen van eenen JAN VAN BRUGGEN, bijzonder uitgemunt, waarvan wij, zoo wel als van anderen, nog eenige bijzonderheden zullen mededeelen.

MARGARETHA VAN YORK kwam te Brugge, om aan Hertog KAREL VAN BOURGONDIËN hare hand te schenken. Eene der zalen, in welke deze doorluchtige vorstin werd onthaald, was met een heerlijk, van gouden, zilveren en zijden stoffen doorwrocht tapijtwerk behangen, op hetwelk de togt der Argonauten en het rooven van het gulden vlies door JASON, was afgebeeld. Dit voortbrengsel werd, volgens OLIVIER DE LA MARCHE, voor het rijkste en schoonste van dien tijd gehouden. Toen PHILIPS II. bij de Koningin van Hongarijen te Binsche een bezoek aflegde, werd haar, onder meer andere zeldzaamheden en kunstwerken, een te Brugge ver-

vaardigd tapijtwerk vertoond, in hetwelk de veldslag van Pavia was afgebeeld. Vele van zoodanige Nederlandsche meesterstukken in dit vak, vindt men nog hier en daar in Europa verspreid. Zoo geeft ons MILLIN, in zijne *Voijage au midi de la France* berigt, van een geweven tapijtbehangselsel ter hoogte van 12, en ter breedte van 13 voet. Dit stuk was te Brugge vervaardigd, en door den Kardinaal DE MAZARIN gekocht geworden, zijnde het bij diens overlijden, aan zijnen neef, den Hertog DE MAZARIN overgegaan. Vervolgens kwam het door aankoop in handen van den Hertog DE VILLARS, Gouverneur van Provence, wien het kasteel des Aigalades, met alle deszelfs rijke ameublementen ten deel was gevallen; later nog is dit heerlijk tapijtwerk in eigendom aan den Heer BARBAS overgegaan, die het nog ten huidigen dage in bezit heeft. Het geheele kunststuk is nog volkomen bewaard gebleven; de kleuren zijn levendig, en de teekening is zeer juist. Vele personaadjen uit de oude geschiedenis, onder anderen Ahasuërus met Esther, zijn er op voorgesteld, doch met de kleedij of kostumes, welke men ten tijde dat dit tapijtwerk geweven werd, aan het hof gewoon was te dragen. Stijl en ordonnantie van dit stuk worden gehouden als van eenen der beste leerlingen van JAN VAN EYCK, afkomstig te zijn, want men meent dezelve niet aan dien grooten meester zelven te mogen toeschrijven, alzoo deze ten jare 1441 overleed, en het onderwerpelijke tapijtwerk geacht wordt van 1492 tot 1498 vervaardigd te zijn. Ook in Oudenaarde waren in de 15^e en 16^e eeuw nog beroemde tapijtfabrieken aanwezig, uit welke zeer

vele voortreffelijke meesterstukken ontboden werden, om de paleizen van de grootste Europesche vorsten te versieren.

De tapijtfabriek van St. Gudula bij Brussel, behoorde ook tot de beroemdste die er immer heeft bestaan, doch het is te betreuren, dat zoo vele schoone stukken uit dezelve, ten eenenmale zijn verloren geraakt. Sommigen zijn echter nog hier en daar voorhanden, en worden door de kunstkenner op hooge waarde geschat; nog in het jaar 1824, deed een Engelsch koopman, zich in Madrid bevindende, eenen aankoop van de wereldvermaarde tapijtbehangsels welke LEO X., voor den Engelschen koning KAREL I. te Brussel deed vervaardigen. — Zij zijn negen in getal. De voorstellingen waren gevolgd naar de echte cartons van Rafaël. Toen de goederen van koning KAREL I. in Engeland verkocht werden, geraakten deze tapijtbehangsels in handen van den Markies DEL CARPIO. Van dezen gingen zij over in de familie van den Hertog VAN ALVA, en zijn sedert 1662 ook altijd onder diens geslacht berustende gebleven. Van eenen der thans nog levende nakomelingen van gezegden Hertog, kocht hen, in 1824 de voorgeselde Engelsche koopman, die ze naar Engeland opzond; zij stellen voor:

- 1°. De wonderbare vischvangst.
- 2°. Petrus, eenen kreupelen genezende.
- 3°. Paulus en Barnabas, in Lystric.
- 4°. Elemas, met blindheid geslagen.
- 5°. Paulus, visschende te Athene.
- 6°. Den Heiland, aan Petrus de sleutels overhandigende.

7°. Dood van Ananias en Saphyra.

8°. Dood van Stephanus.

9°. Saulus bekeering.

De manufactuur te St. Gudula bij Brussel, werkte in Basse-Lisse, naar teekeningen der grootste meesters, en leverde voortreffelijke stukken, onder welke men die naar Teniers, Wouwerman en anderen, met twintig à vijfentwintig gulden de vierkante el in Brussels wisselgeld, kleine tapijten in de manier van Teniers met honderd en tien gulden, overtreksels van stoelen, kanapeën, en dergelijken, naar evenredigheid, betaalde.

Zoo moeten er ook nog meerdere kunststukken aanwezig zijn: onder anderen een, bestaande uit twee en twintig stukken, metende twee honderd en twintig ellen, en verbeeldende de veldslagen van scipio. FRANS I. Koning van Frankrijk was tot den prijs van ruim zestig duizend nederlandsche guldens er de bezitter van geworden. Thans weet men niet, waar zij nog voorhanden zijn. Ook in de geschiedenis van het huis van Bourgondiën lezen wij, hoe Hertog JAN, aan de in het jaar 1416 te Rijswijk bijéén gekomene afgezanten van den Keizer van Oostenrijk en den Koning van Engeland, onder meerdere voorwerpen, ook Nederlandsche tapijten ten geschenke gaf, die met goud waren geborduurd, en op welke jagtpartijen, met een groot aantal beelden, vogelen, enz., waren voorgesteld.

Aangaande de Nederlandsche tapijtfabrieken van later tijd, mag met regt die te Doornik van de Heeren PIAT LEFEBRE en zoon als eene der voortreffelijkste van

Europa genoemd worden, die zich reeds meer dan eene eeuw met roem heeft staande gehouden, en, zoo wel ten aanzien harer inwendige inrigting, als met betrekking tot hare voortbrengselen, eene boven allen lof verhevene mate van volkomenheid bereikt heeft. Alleen in het wijd uitgestrekt fabriekgebouw, verschaft zij aan negen honderd, en buiten hetzelfde, aan vier duizend menschen, naar stand en jaren, een toereikend levensonderhoud.

Men kent de heerlijke stukken welke deze fabriek in 1806, 1820 en 1825 op de tentoonstellingen te Parijs, te Gend en Haarlem geleverd heeft, en waarin hechtheid van stoffe, fraaiheid van weefsel, vastheid van kleuren, uitmuntende keuze en juistheid van teekening als om strijd hebben uitgeblonken.

Ten aanzien der Noord-Nederlandsche tapijtfabrieken, verdient voorzeker die van Baarn, welke naast die van Doornik, op eene groote schaal is aangelegd, en ook in schoonheid van voortbrengselen uitmunt, eenen bijzonderen voorrang. Deze fabriek, oorspronkelijk haar bestaan te danken hebbende aan den heer REINHARD SCHERENBERGH, met de weldadige bedoeling, om aan vele behoeftige menschen arbeid en onderhoud te verschaffen, is in later tijd, en wel in 1810, door de uitgebreide kennis en het veel omvattend genie van den heer E. G. W. COHEN, van een klein begin, tot eene fabriek van grooten omvang verheven geworden. De uitmuntende stukken in deze fabriek vervaardigd, en op de tentoonstellingen in 1820 en 1825 te Gend en Haarlem ingeleverd, hebben ten bewijze verstrekt van haar kunstvermogen.

Tot de, hoewel van eenen minderen rang, echter met roem gevestigde fabrieken, vermeen en wij te mogen noemen, die van de Heeren HAAN — ANDRIESEN — DE WIT-KEERS en RIJSTERSMAN allen te Hilversum. — P. VAN CALCAR en G. BENTE [te Deventer. — BIESHEUVEL en VAN HOUWENINGEN te Breda. — ROOVERS en C^o. te s'Hertogenbosch enz., en welke allen, bij de plaats gehad hebbende tentoonstellingen, de waarde hunner voortbrengselen, hebben doen kennen (*).

Eindelijk strekt het ons ten genoeg en, melding te kunnen maken van de Tapijt- en Passementfabriek te dezer stede van de Heeren P. A. GARJEANNE EN ZOON, die, hoewel niet kunnende roemen op een reeds langdurig bestaan, echter de gegrondste hoop oplevert, van niet alleen eenmaal tot roem dezer stad, tot voordeel en ondersteuning der werkzame klasse, maar ook wezenlijk tot eene belangrijke kweekschool en opleiding voor velen in de kunst van het Tapijtweven naar opgegeven teekening en nabootsing van schilderstukken van beroemde meesters, te worden opgevoerd, tot welke hoop de zeldzame kunsttalenten

---

(*) Zeeveel zouden wij dit nog hebben kunnen uitbreiden, indien de korthed des besteks ons zulks niet belette; men leze echter over een en ander: BECKMANN Anleitung zur Technologie. DU HAMEL Art de faire les Tapis — GUILLAUMOT, sur la naissance, les progrès etc. de la Manufacture des Gobelins, — NEMNICH's neuste Reize durch England etc. — de Beschrijving der Baarnsche Tapijt-fabriek, in de verhandelingen der Nederlandsche huishoudelijke Maatschappij te Haarlem in het jaar 1817; als ook in het kort overzicht van een Reize van Utrecht naar Baarn in het najaar van het jaar 1823, geplaatst in de Mengelingen van de Algemeene vaderlandsche Letteroefeningen van het jaar 1824. enz.

en veeljarige ondervinding van hem, die het hoofd derzelve is, eene zoo bijzonder gunstige aanleiding geven.

De Heer P. A. GARJEANNE toch, is, volgens bij ons ingewonnen berigten, een der beroemdste kweekelingen uit de hiervoren genoemde Doorniksche Tapijtfabriek. Op zijn negende jaar werd reeds wegens zijne schranderheid en leerzaamheid, door de heeren LEFEBRE eene bijzondere belooning aan hem toegekend. Op zijn achttiende jaar werd hij in die fabriek bevorderd tot *Contre-maitre* en *Instituteur des Elèves*, en later, het oppertoezicht over meer dan zevenhonderd werklieden aan hem opgedragen. Gedurende een tijdvak van niet minder dan twee-en-twintig jaren, is hij in deze fabriek werkzaam geweest. Hij was de vervaardiger der heerlijke Troon-Tapijten, bij gelegenheid der krooning van NAPOLEON, als ook van die voor het paleis van de Keizerin JOSEPHINE, en waaronder die met den naam van *Le Triomphe de Madrid*, bijzonder uitmuntte. Zijn kunst-talent vervaardigde met anderen, de schoone Tapijten door de Doorniksche fabriek op de tentoonstelling te Parijs in 1806 ingeleverd, waarvoor aan de heeren LEFEBRE, als eigenaars der fabriek, de gouden medaille, en aan GARJEANNE als artiste, de fabriek-premie werd toegewezen. Ook bij de fabriek te Baarn heeft hij ten aanzien der tapijten voor het lustslot van Z. K. H. den Prins van ORANJE te Soestdijk, van zijne hooge bekwaamheden blijken gegeven, terwijl almede in het kabinet van Z. M. onzen koning, een voortreffelijk tapijtwerk met zinnebeeldige voorstellingen, op den veldslag van Waterloo betrek-

kelijk, van hem wordt gevonden; waarvoor hij op de tentoonstelling te Haarlem in 1825 met de zilveren medaille is bekroond geworden.

Het is dan ook onder de leiding van zulk eenen meester, dat wij hartelijk wenschen, dat deze fabriek eene bijzondere onderscheiding zal worden waardig geacht, en zoowel in bloei en welvaart, als ook in de vorming van bekwame werklieden en kunstenaars voor de toekomst, meer en meer zal mogen toenemen, waardoor zoo wel de roem der stad Utrecht in nijverheid en kunst, als de welvaart van deszelfs waardige ingezetenen, in eene hooge mate zullen kunnen worden bevorderd en bevestigd.

IETS AANGAANDE DEN TOESTAND DER NIJVERHEID
TE UTRECHT IN HET JAAR 1778.

Bij eene aangename gewaarwording over den tegenwoordige bloei en welvaart onzer stad, kwam ons toevallig in handen de op den 4^{en} van Louwmaand in het jaar 1778 plegtig gehoudene redevoering, in de eerste vergadering des Oeconomischen Taks, door den Heer Griffier van den Heuvel en waarvan het volgende, betrekkelijk eenige vergelijking van den vroegeren met den toenmaligen toestand dezer stad, als ook de verdere daarbij gemaakte opmerkingen, door ons wel zijn waardig geacht nog eens in herinnering te worden gebracht.

» Ja”, zegt zijn Ed. » vergelijkt men den tegenwoordigen staat van onze stad met dien, waarin zij zich in het begin dezer eeuw bevond, gelijk oude waardige burgers mij verzekerd hebben hun levendig te geheugen, dan stelt men zekerlijk het verval naar hunne gedachten veel te gering, indien de vermindering van het getal der werkende gemeente binnen deze stad, zedert het begin der tegenwoordige Eeuw, bepaald wordt op *drie duizend* personen: immers, indien men het onderscheid der winsten, welke als toen door het gemeen verdiend werden,

in dat getal van 3000, op drie gulden wekelijks berekent. Ik wil hopen dat het zoo slecht met de goede Utrechtsche burgerij niet gesteld zij, en daarom liefst niets bepalen. Evenwel, om overtuigd te worden, wat onnoemelijk nadeel, zoodra het werk begint te verloop, hierdoor aan eene maatschappij geschiedt, laten wij in het algemeen eens nagaan, wat verandering het ledig zitten, of minder verdienen van 3000 bevorens werkende leden in eene stad moet veroorzaken. Deze dagloonen à drie gulden per week, beloopt in het jaar eene somma van *viermaal honderd acht en zestig duizend gulden*; of wel de jaarlijkse rente, à $2\frac{1}{2}$ perCent, van *achttien millioenen en zeven honderd twintig duizend gulden*, zijn verloren, meer dan verloren, want nu dient er ten minste een kapitaal van *tien millioenen* te zijn om deze noodlijdende gemeente in hare armoede te doen leven, gevolgelijk een onderscheid van meer dan *acht en twintig millioenen in kapitaal*, welke zoodanige stad in haren waren rijkdom armer is geworden."

Men leere uit deze korte beschouwing het belang der weldadige nijverheid kennen, en gevoele de regtmatige dankbaarheid die wij verschuldigd zijn voor de voorregten en zegeningen welke deze stad in onze dagen in zeer vele opzigten, zoo blijkbaar mag ondervinden.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

September 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 September.

Ferdinand, *zoon van* Christoph Ferdinand Meijer *en* Clasina de Leeuw.

Antje, *dochter van* Antje Hageman.

den 2 September.

Maria Gerarda, *dochter van* Evert van Soest *en* Helena Walbeek.

Adriana, *dochter van* August George Meijer *en* Antje van Lemmen.

den 3 September.

Jan, *zoon van* Johannes van den Berg *en* Cornelia Verheul.

Johanna Wilhelmina *dochter van* Willem Balfoord *en* Elisabeth van Osch.

den 4 September.

Petrus Johannes, *zoon van* Petrus

I D. 2° St.

Johannes van Dillen *en* Jacoba Verkerk.

Johanna, *dochter van* Pieter Leendert Suijendorp *en* Johanna Striemer.

den 5 September.

Christiaan, *zoon van* Christiaan Moree *en* Maria Schuurman.

Gerard Adriaan, *zoon van* Gerardus Pancras Jongeneel *en* Hendrica Sophia Koning.

Johannes, *zoon van* Abraham Kippersluis *en* Johanna Korver.

Johannes Anthonius, *zoon van* Jan van Beek *en* Wilhelmine Verheul.

Dorothea, *dochter van* Bartholomeus de Jong *en* Johanna Frankenhuijsen.

Bernardus Anthonic, *zoon van*

Johannes Anthonius Brouwer en
Christina Maria Verkerk.

Anna Elisabeth Wilhelmina ,
dochter van Gerardus Tap en
Catrina Leeuw.

den 7 September.

Anna Wilhelmina Maria Emilia
dochter van Wilhelmus Alber-
tus Terwogt en Anna Wilhel-
mina Maria Emilia van Neck.

Maria Johanna Geertruida dochter
van Antje Rijkholt.

Johannes, zoon van Thomas van
Veenendaal en Geertruij van
Rooijen.

Petronella Johanna, dochter van
Carel Hendricus Bol en Clasina
Rijkse.

Johanna, dochter van Johannes
Bakker en Elisabeth de Rijk.

Anthonia Adriana, dochter van
Cornelis Vlaanderen en Antho-
nia Adriana Oostrum.

Cornelia, dochter van Cornelis
van de Vooren en Anna Mar-
garetha van Beest.

Daatje, dochter van Pieter de
Groot en Jannigje van der
Lingen.

Hendrik, zoon van Rijnier Kuijl-
tjes en Gerrigje van der Schaff.

Petrus Johannes, zoon van Petrus
Johannes van Harderwijk en
Adriana Hendrica van Mech-
gelen.

den 8 September.

Johannes, zoon van Cornelis Ver-
steeg en Petronella Verhagen.

Christoffel Jacobus, zoon van

Johannes Reule en Hendrica
Philipoom.

Jacobus, zoon van Antoni Hane-
greef en Catharina de Wit.

Michaël Hermanus, zoon van
Gerardus van Dooren en Arnol-
da Cornelia Maarschalkerweerd.

den 9 September.

Maria Helena, dochter van Jo-
hannes Emmels en Johanna
Makkee.

Wilhelmina, dochter van Petrus
van Rijn en Theodora van Haren.

Hendrica Johanna, dochter van
Wilhelmus Arts en Catharina
Wennekes.

Gerardus, zoon van Johanna
Hofman.

Gerarda, dochter van Willem Fre-
drik Ket en Johanna van Nusse.

den 10 September.

Jacobus Hubertus, zoon van Ja-
cobus Bos en Jacomijntje van
der Ree.

Hubertus Johannes, zoon van
Petrus Dekker en Geertruij
Petronella de Gier.

Johannes Marinus, zoon van Simon
Batenburg en Barendina Huiskes.

den 11 September.

Hendrica, dochter van Johannes
Leenarts en Clara de Ruiters.

den 12 September.

Arend, zoon van Petrus Visser en
Alida Snijders.

Jacoba Elisabeth, dochter van
Fredrik Bogaard en Jacoba van
den Hof.

Louis Joseph Johannes, *zoon van*
Louis Joseph Verhoeff *en* Johan-
na Jacoba Weegenaar.
Johannes Gerardus, *zoon van*
Arnoldus Arts *en* Maria Creve.
Johannes *zoon van* Jacobus van
Os *en* Heijlke Bouten.

den 14 September.

Henri Jules, *zoon van* Louis Hol-
drinet *en* Maria Vlok.
Hendricus, *zoon van* Jacobus
Duijveman *en* Hendrica André.
Willem Christiaan, *zoon van*
Frans Isaak Gravendaal *en* Maria
Snuik Loman.
Ida, *dochter van* Andries van
Deventer *en* Ida Luxemburg.
Lambertus Johannes, *zoon van*
Lambertus Gerardus van den
Bosch *en* Johanna Maria Eber-
gen.
Maria, *dochter van* Willebrordus
Rijnders *en* Mechteld Bekers.
Wilhelmina Mariana, *dochter van*
Jacobus van der Plaats *en* Anna
Elisabeth Swagers.
Helena, *dochter van* Leendert
Pousenouw *en* Sara van Doorn.

den 15 September.

Maria, *dochter van* Johannes Ore-
mus *en* Johanna Verheul.
Catharina Johanna, *dochter van*
Barbara Rentmeester.
Johannes, *zoon van* Johannes
van der Lingen *en* Cornelia
van der Tol.
Wilhelmina, *dochter van* Jan van
Luijn *en* Hendrica Alberti.

den 17 September.

Gerrigje, *dochter van* Willem
Scherpenzeel *en* Elisabeth Roos.
Gerrit, *zoon van* Albert Romberg
en Meggelina Peternella Schuil.
Mariana, *dochter van* Salomon
Mozes de Blaauw *en* Betje Har-
tog Lankhout.
Johanna Christina, *dochter van*
Cornelis Lathouwer *en* Louisa
van Stralen.
Wilhelmus, *zoon van* Hendrik
Hofman *en* Johanna van der
Vlis.
Johannes Jacobus, *zoon van* Ja-
cobus van Geelen *en* Jacoba
Luca.
Philippina Arnoldina Maria *doch-*
ter van Arnold Philip Milius
en Benjamina Philippina Taats.
Michiel, *zoon van* Michiel van
Alphen *en* Johanna van Ipe-
renburg.

den 18 September.

Clasina, *dochter van* Jan Hen-
drik Mostert *en* Johanna de
Lange.
Willem Fredrik, *zoon van* Jo-
hannes Stekelenburg *en* Johanna
Maria Stephaan.
Jannigje Anna, *dochter van* Gijs-
bertus Slagmolen *en* Maria Peters.
Elisabeth, *dochter van* Johannes
Emmelot *en* Johanna Jacoba
van Castele.

den 19 September.

Wernard, *zoon, en* Cornelia,
dochter van Joannes Elzendoorn

en Wilhelmina Maarschalkerweert.

Simon, *zoon van Swibertus Hoevers en Maria van Dijk.*

Johannes Albertus, *zoon van Cornelis van Klooster en Alida Boonekamp.*

den 21 September.

Evert, *zoon van Nicolaas Noppen en Agatha Boomer.*

Stijntje, *dochter van Hendrik Sakkers en Stijntje Bruinink.*

Wilhelmina Maria, *dochter van Petrus Verbon en Christina Soesbergen.*

Aletta, *dochter van Cornelis Spierenburg en Rijna van Zuilen.*

den 22 September.

Jacobus Marinus, *zoon van Johannes Wessels en Johanna de Kruijf.*

Gerrit Jan, *zoon van Jannigje ten Hoonte.*

den 23 September.

Alida Catharina, *dochter van Hendricus Giesen en Joanna Elisabeth Straatman.*

Willem Hendrik, *zoon van Pieter Sweers en Maria Regina Bierweiler.*

Maria, *dochter van Adam Innikel en Jannigje de Koff.*

den 24 September.

Elisabeth, *dochter van Geertruij Huijsen.*

den 25 September.

Gerritje, *dochter van Jansje Abrams.*

Jan, *zoon van Johannes van Hilten en Catharina Herfkens.*

Jannigje, *dochter van Johannes van den Heuvel en Jannigje van Mansom.*

Henri Marinus, *zoon van Jan Burgers en Maria van Straaten.*

Cornelis Hendricus, *zoon van Wilhelmina Carolina Stolwerk.*

den 26 September.

Hendrica Petronella, *dochter van Jan Willem Bluumink en Evertje van Maanen.*

Maria, *dochter van Anthonie Fris-hart en Elisabeth Bosshardt.*

Maria, *dochter van Johannes Hendricus Schutter en Maria Barendina Smit.*

Helena Adriana, *dochter van Etienne Michel Charlier en Johanna Juliana Koning.*

den 28 September.

Adriana Aletta, *dochter van Adrianus Eijsendoorn en Anthonja de Kruijf.*

Anthonie, *zoon van Willem Uitermark en Margaretha Elisabeth Sakkers.*

Bartha Wilhelmina, *dochter van Wilhelmus de Bruijn en Anna Catharina Fisser.*

Catharina, *dochter van Cornelis van Kasteel en Neeltje van Elst.*

Catharina Maria, *dochter van Johannes Jaquet en Gerarda Serree.*

Johannes Carel, *zoon van Theodorius Wirds en Petronella Maree.*

Johannes, *zoon van Joannes de*

de Wit en Clasiëna Loef.
Johanna Cornelia, *dochter van*
Ida Woerdes.

Hendrica Bregitta, *dochter van*
Adriatta Adriana Jansen.

den 29 September.

Pieter, *zoon van* Johannes Brede-
ro en Frederica Catharina Klein.

Johannes, *zoon van* Hendrik van
Anraad en Mechtilda Petronella
Goossen.

Jacobus Albertus, *zoon van* Wil-
helmus Hildebrand en Wilhel-
mina Lancee.

Hendrica, *dochter van* Hendrik
Vreeswijk en Maria Melgering.

Gijsbertus, *zoon van* Jan van
Luijn en Gijsberta Eijlenbos.

Elisabeth, *dochter van* Adrianus
Emmelot en Sophia Blokland.

Mattheus, *zoon van* Albertus van
Heert en Wilhelmina Reuser.

Hendrica, *dochter van* Laurens
Joseph Diepenbrock en Adriana
van Zelst.

Willem, *zoon van* Petrus van
den Bogaart en Anna Petronella
Wijnants.

den 30 September.

Michiel, *zoon van* Bernardus
Maas en Catharina Perdon.

Gerrigje, *dochter van* Jacobus
Renkes en Aafje Wolswijk.

Johan Casper, *zoon van* Johan
Casper Kesler en Catharina
Brans.

Maria Hendrika, *dochter van*
Gijsbert Willem van der Kaaij
en Wilhelmina Hendrica de
Kruijff.

Er zijn in de maand SEPTEMBER 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	54.	
» » Vrouwelijke »	58.	
		112.
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	2.	
» » Vrouwelijke »	2.	
		4.
Totaal.		116.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	3.
» dochters.	7.
	10.
Totaal.	10.

Tweelingen . . . . . 1.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 September.

Cornelis van Rooijk, knoopmaker
met Jacoba Stulting, beide ge-
boren en wonende alhier.
Jacob Krijnders, mandenmaker,
met Hendrika de Wolff, naai-
ste, beide gebor. en won. alh.
Gerardus Koppers, kleermaker,
geboren te Amsterdam, met
Johanna Maria Koopman,
werkster, geboren en beide
wonende alhier.
Alewijn Stoker, Schipper, gebo-
ren te Breukelen, met Anna
Paulina Brandzen, naaister,
geboren en beide won. alhier.
Bernard Kребber, kuiper, geb.
te Orsoy in Pruissen, met
Geertje van Ede, geboren te
Woudenberg, beide wonende
alhier.
Leonardus Ummels, kleerbleeker,
geboren te Bunde Provincie
Limburg, met Maria Swartjes,
kleerbleekersmeid, geboren en
beide wonende alhier.
Hendrik Backer, weduwenaar,

melkverkooper, met Annigje van
Doorn, werkster, beide gebo-
ren en wonende alhier.

Willem Kenting, prosector bij de
Akademie, geboren alhier,
met Huibertje Stuivenberg,
geboren te Scherpenseel Prov.
Gelderland, beide won. alhier.

den 3 September.

Daniel Horst, met Adriana Char-
lotta van Eelde, beide geboren
en wonende alhier.

den 9 September.

Johannes Blankert, weduwenaar,
vischverkooper, geboren te Kat-
wijk aan den Rijn, met Jannigje
Schaaff, geboren en beide wo-
nende alhier.

Cornelis van de Groenekan, koet-
zier, geboren alhier, met Jo-
hanna Petronella Wagenaar,
dienstbaar, geboren te Oost-
Jouburg Prov. Zeeland, beide
wonende alhier.

Albertus van den Berg, bediende,
met Maria Johanna de Wilde,
beide geboren en won. alhier.

Wilhelmus Smoorenburg, kastelein, geboren alhier en wonende te Zeist, met Maria Kesting, dienstbaar, geboren te Thiel en wonende alhier.

Johannes Mensen, geboren te Rotterdam, met Frederica Roppel, geboren te Zeist en beide wonende alhier.

Willem Rijnders, kleermaker, met Maria Sophia Ekhart, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Joannes van Ingen, schuitenvoerder, geboren alhier, met Catharina van Deventer, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Urbain Louis van Quaelle, tapijtwever, geboren te St. Nicolaas, Prov. Oostvlaanderen, met Maria Sallemans, naaister, geboren te s' Hertogenbosch, beide wonende alhier.

Dirk Visser, steenbakkersknecht, met Jannigje Sluik, werkster, beide geboren en won. alhier.

den 10 September.

Cornelis Hendrikus van Klinkenberg, apotheker, met Jacomina van Eldik, beide geboren en wonende alhier.

den 16 September.

Leendert Sakkers, metzelaar, geboren alhier, met Diliانا van Spengen, dienstbaar, geboren te Portengen, Provincie Utrecht, beide wonende alhier, Joannes Servatius van Wijk, we-

duwenaar, bestelder, met Jacoba Dirkje van Eldik, beide geboren en wonende alhier.

Gijsbertus Mattheus van Ewijk, kantoorbediende, geboren alhier, met Wilhelmina Catharina Rond, dienstbaar, geboren te Schoonhoven, beide wonende alhier.

Michel Sturm, weduwnaar, werkmán, geboren te Burgerange Prov. Luxemburg, met Joanna Stay, dienstbaar, geboren te Wamel Prov. Gelderland, beide wonende alhier.

Nicolaus Joannes Maassen, confiturier, met Henrica Wilhelmina van Overwijn, beide geboren en wonende alhier.

den 23 September.

Gijsbertus van Riesen, kleermaker, geboren te Nijkerk, met Maria Faes, naaister, geboren te s' Hertogenbosch, beide wonende alhier.

Petrus Mock, bleekersknecht, geboren alhier, met Elisabeth Huismans, bleekersmeid, geboren te Culeburg, beide wonende alhier.

Gijsbert de Graaf, oppasser in het Hospitaal, met Elisabeth Maas, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Jacobus van Rejen, smid, met Alberta Huisman, dienstbaar; beide geboren en won. alhier.

Henricus Franciscus Kamphuijsen, weduwnaar, onderwijzer, ge-

boren te Amsterdam, met Lucia Bergerfürht, geboren te Bislich in het Koninkrijk Pruisen, beide wonende alhier.

den 24 September.

Mr. Willem Gerrit Alewijn, geboren te Amsterdam, met Caroline Dorothea Baronesse Taets van Amerongen, weduwe, geboren te Amsterdam en beide wonende alhier.

den 30 September.

Gerrit Bakker, werkman, met Hendrika Krijnen, breidster, beide geboren en won. alhier.

Marcelis van Droest, weduenaar, houdschild, met Antonia Hoevers, breidster, beide geboren en wonende alhier.

Martinus Fieland, kleermaker, met Geertruij Gijbels, beide geboren en wonende alhier.

Lambertus van der Wurff, op-

perman, met Helena Scheffer, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Hermanus Kuijten, arbeider, geboren te Mejer, Prov. Noord-Brabant, met Carolina Backer, werkster, geboren en beide wonende alhier.

Hendrik van den Heuvel, weduenaar, tapper, geboren alhier, met Didrika Anna Kraai, dienstbaar, geboren te Barneveld, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.

Ernst Henrich Meijer, brouwersknecht, geboren te Tittingdorff in Hanover, met Gerharda van Groeningen, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Arie Gijbels, weduenaar, koornmolenaar, met Maria den Daas, beide geboren en won. alhier.

TE ZAMEN 38 PAREN.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 September.

Anna Brom, huisvr. van Johannes van Maanen, 61 j., Ganzenmarkt.
 Albertus Hendrik Smeenk, 11 j., Muntstraat.
 Johanna Catharina Dithmar, wed. Joannes Eugenius Reuser, 41 j., buiten de Witte vrouwepoort.
 Jacobus Johannes Hentenaar, 6 m., Hardebollestraat.

den 2 September.

Cornelis Hamoen, 5 m., buiten de Catharijnepoort.

den 3 September.

Arie Möller, 6 j., 7 m., Groenesteeg, wijk C.
 Jan Hendrik Thielen, 69 j., Elisabethstraat.
 Cornelia Helena Geertruida Eijkman, 8 j., Jufferstraat, wijk G.
 Johannes Atteveld, 3 m., buiten de Waardpoort.
 Christiaan de Winter, werkmán, 54 j., Lange Rozendaal.
 Marinus Wilhelm Wagener, 11 m., Groenesteeg, wijk C.

Doodgeb. zoon van Steven Kamper, Keestraat.

Hendricus Koot, 11 m., Molensteeg, wijk B.
 Regina van Doorn, 3 m., Zonstr.
 Hendrica Maria Susanna Hufferman, 4 j., Elisabethstraat.
 Gabriel van Nues, barbier, 33 j., Nicolaisteeg.

den 4 September.

Jacobus de Bruijn, 1 j., 2 m., Visschersteeg e.
 Johannes Angelo Petrus Reballio, 9 j., Springweg.
 Maria Christina Berger, huisvr. van Dirk de Blaauw, 67 j., Jufferstraat, wijk B.

den 5 September.

Johanna Saelman, 6 j., 5 m., Achterom.
 Maria de Leur, wed. Johannes Jacob Cats, 72 j., Marieplaats.
 Aaltje van Varsevelt, huisvr. van Martinus Dominicus van Loo, 69 j., Nieuwe gracht.
 Sara Welters, huisvr. van Adria-

nus van Isendoorn, 52 j.,
Predikheerestraat.

Jan Louis Jansen, baas in de
zoutkeet, 48 j., buiten de Catharijnepoort.

den 7 September.

Sara Simon Rubens, 13 j.,
Walsteeg.

Abraham Bouwman, verwersknecht
48 j., Catharijnestraat.

Catharina van Es, ongeh., 75 j.,
buiten de Catharijnepoort.

Doodgeb. dochter van Pieter de
Groot, Achterweg.

Hendrica Johanna Beek, 8 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

Julianus Cornelis Doorn, 5 j.,
Vuilesloot.

Christina Bcugelaar, huisvr. van
Dirk Makkink, 31 j., Lange
Viesteeg.

Catharina van Aken, wed. Abra-
ham van Luijn, 76 j., Paarde-
veld.

Gerrit Jan Nijhof, flank. 1 komp. 1
bat. der 18 afd. inf., 24 j., Hosp.

Christoffel Turings, fus. 1 komp.
van 't depot der 2 afd. inf.,
35 j., Hospitaal.

den 8 September.

Andries van der Kraan, timmer-
man, 41 j., Zandstraat.

Maria Theodora van Ellinckhuijzen
ongeh., 17 j., 6 m., Oud kerkhof.

Gerrit Struik, fus. bij de 3 komp.
2 bat. der 18 afd. inf., 22 j.,
Hospitaal.

Cornelis van Medevoort, fus. bij

de 3 komp. van het reserve bat.
der 10 afd. inf., 24 j., Hospitaal.

Jan van Luijn, 4 j., buiten de
Catharijnepoort.

Anthonia 't Hoen, ongeh., naai-
ster, 18 j., Nicolaisteeg.

Gerardus Muitevan, slagter, 43 j.,
Hamburgerstraat.

den 9 September.

Christina Johanna Hogebloom, on-
geh., 16 j., Heerestraat.

den 10 September.

Willem van den Brink, voermans-
knecht, 30 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Maria Elling, wed. Hermanus van
Eijlenberg, werkster, 69 j.,
Visscrsteegje.

Jansje Oostveen, 11 m., buiten
de Waardpoort.

Nicolaas den Hertogh, bediende,
26 j., Groenesteeg, wijk A.

den 11 September.

Gerrit Evert Voerknecht, flankeur
bij de 1 komp. 1 bat. der 18 afd.
inf., 24 j., Hospitaal.

Johannes Jacobus Geelen, 10 j.,
Vuilstceeg.

den 12 September.

Margaretha Susanna Flik, 7 w.,
Vuilesloot.

Wilhelmina Johanna Thijssen, 1 j.
6 m., Weesbrug.

Albertus Groneman, ontvanger bij
het stads octrooi, 58 j. 5 m.,
aan de Waag.

David van Dort, goudsmid, 53 j.,
Springweg.

den 14 September.

- Alida Cornelia Broeksieck, 1 j.
2 m., Vrouw Juttestraat.
Teunis Albertus de Bruin, 11 j.,
buiten de Wittevrouwepoort.
Thomas van den Brink, hovenier,
52 j., buiten de Waardpoort.
Johannes Krekkel, schilder, 61 j.,
Vereenigd Arrest en Provoosthuis.
Anna van de Werken, dienstmeid,
23 j., Lange Nieuwstraat.
Paulus de Fiouw, schilder, 71 j.,
Elisabethstraat.
Jan Kouthuizen, bleekersknecht,
60 j., buiten de Catharijnepoort.
Matthias Kuikoven, werkmán,
41 j., buiten de Catharijnepoort.

den 15 September.

- Wilhelmina van Rijn, huisvr. van
Jacob Willem Oudegeest, 43 j.,
Groenesteeg, wijk A.
Jacoba van Hesteren, 72 j., Ham-
burgerstraat.
Fredrica van Goor, wed. Evert
Noppe, 69 j., buiten de Waard-
poort.
Johanna Maria Jongbloed, 2 j.,
Mariestraat.
Maria Pegtel, 1 j. 4 m., Zandstr.

den 16 September.

- Andries Bouman, timmerman,
40 j., Geertebrug.
Wilhelmus Uvenhoven, fus. bij de
2 komp. 1 bat. der 18 afd. inf.,
23 j., Hospitaal.
Theodorus van de Bilt, 4 m.,
buiten de Tolsteegpoort.
Theodorus ten Ham, 5 j. 5 m.,
Vischmarkt.

den 17 September.

- Cornelis van Oije de Kok, fus. bij
de 1 komp. van het depot der
17 afd. inf., 24 j., Hospitaal.
Coenraad Struisman, schutter bij
de 3 komp. 2 bat. der 1 afd.
Overijss. schutterij, 29 j., Hos-
pitaal.
Fokke Eijzinga, fus. bij de 2 komp.
1 bat. der 18 afd. inf., 26 j.,
Hospitaal.

den 18 September.

- Willem van Buuren, 9 m., Kort
Ademstraat.
Doodgeb. dochter van Mattheijs
Klarenbeek, buiten de Tolsteeg-
poort.
Jan Roelofs Bennink, fuselier bij
de 2 komp. van 't reserve bat.
der 7 afd. inf., 20 j., Hospitaal.
Gerardus Willemsse, 54 j., in het
Ziekenhuis.
Johannes Michiel Hoonakker, 1 j.,
buiten de Tolsteegpoort.
Johann Caspaar Kleb, 60 j.,
Jacobiekerksteegje.
Johanna Maria Reppel, huisvr. van
Joseph Chapui, 68 j., Buurt-
kerksteegje.
Adriana Henrietta Lingmond, 3 j.,
Boterstraat.

den 19 September.

- Coenraad Ernst Deneké, 5 j.,
Zandstraat.
Maria Elisabeth Spekschoor, 16 j.,
buiten de Catharijnepoort.
Ida Spekschoor, 2 j. 6 m., buiten
de Catharijnepoort.

den 21 September.

Martha Odijk , huisvr. van Cornelis de Neijs , 64 j. , Zilversteegje.
 Hendrik Logmans , 2 j. , buiten de Waardpoort.
 Christian Jauss, fus. bij de 2 komp. der garnizoens troepen , 32 j. , Hospitaal.
 Catharina Elisabeth de Ruiten , 2 j. , Molensteeg , wijk B.
 Jan van Vliet , 2 j. , Zandstraat.

den 22 September.

Catharina Mechteld Seelking , 13 j. , Zalestraat.
 Peter Cornelisse , fus. bij de 4 komp. 1 bat. der 18 afd. inf. , 25 j. , Hospitaal.
 Hendrica Lambertia Monné , 4 j. 3 m. , Weesbrug.
 Hermanus Spekschoor , 5 j. 7 m. , buiten de Catharijnepoort.
 Sara Monne , 6 j. , Geertesteeg.
 Gosina Elsendoorn , 3 j. 8 m. , achter de Wal bij de Molensteeg.

den 23 September.

Hermanus Lambertus de Groot , 4 m. , buiten de Tolsteegpoort.
 Aletta van Nus , 12 j. , Molensteeg wijk B.
 Johan Helsloot , koetsier , 23 j. , 6 m. , Hamburgerstraat.
 Doodgeb. zoon van Alberdina van der Kroon , Stroosteegje.
 Johannes van den Heuvel , fus. bij de 2 komp. 1 bat. der 18 afd. inf. , 21 j. , Hospitaal

den 24 September.

Cornelis Verweij , 6 m. , Paardeveld.

den 25 September.

Willem Christiaan Gravendaal , 12 d. , Mariestraat.
 Lambertus Nijland , fus. bij de 1 komp. van 't reserve bat. der 7 afd. inf. , 21 j. , Hospitaal.
 Adriana Petronella Berkel , 7 w. , Groenesteeg , wijk C.
 Johannes Franciscus Gommich , broodbakker , 53 j. , Vischmarkt.

den 26 September.

Pieter Ludovicus Ruffelse , 11 j. , Molensteeg.
 Catharina Veltman , huisvr. van Hermanus van Dijk , 78 j. , Lange Nieuwstraat.
 Johannes de Kok , koopman , 35 j. , in 't Weijstraat.
 Johan Gerard Jerschavek , 10 w. , Oud Kerkhof.
 Elisabeth Johanna Marck , ongeh. , 20 j. , Lange Nieuwstraat.
 Maria Cornelia Penning , 5 j. 7 m. , Molensteeg.
 Nicolaas van Luijn , 4 j. 6 m. , Korte Vesteeg.
 Hendrica Helena Hendriks , 6 j. 9 m. , Lange Jansstraat.

den 28 September.

Johannes Derksen , broodbakker , 43 j. , Donkerstraat.
 Johannes van Dort , 6 m. , buiten de Waardpoort.
 Adrianus Anthonie Wildschut , 7 m. , Steenweg.
 Sophia Maria Anna Charlotte Verbrugh , 15 w. , Minnebroederstr.
 Anthonius Hompeding , 10 m. , buiten de Catharijnepoort.

Hendrik Gerardus Rummelink, 1 j. 6 m., Voorstraat.	Elisabeth Maria Grutter, naaister, 36 j., Marieplaats.
Hendrik van Vonno, fus. bij de 1 komp. van 't reserve bat. der 9 afd. inf., 19 j., Hospitaal.	Hendrica van den Brink, 33 j., in het huis der Krankzinnigen.
Johan Adriaan Lenshoek, 55 j., Lange Nieuwstraat.	<i>den 30 September.</i>
<i>den 29 September.</i>	Hendrica van Nus, ongh., 20 j., Kort Rozendaal.
Jan Steven Blonk, 1 j. 6 m., Vissersteegje.	Anthonie van der Horst, 4 j. 4 m., aan 't Zand.
Johanna Christina Dona, 10 j., buiten de Waardpoort.	Gerardus Johannes Schoenmaker, 19 j., in 't Ziekenhuis.

Er zijn in de maand SEPTEMBER 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht.	75.
— — — — — Vrouwelijk geslacht.	52.
	Totaal. . . . . 127.
Overleden.	127.
Geboren.	116.

Dus meer Overleden dan Geboren 11 Personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Dodgeboren. . . . . 4.	Transport. . . . . 88.
Roodvonk. . . . . 34.	Zenuwkoortsen. . . . . 9.
Het water. . . . . 6.	Slijmziekte . . . . . 2.
Kinderziekte. . . . . 1.	Tering . . . . . 15.
Verzwakking. . . . . 1.	Klierziekte. . . . . 1.
Verval van krachten. . . 12.	Hektische koortsen. . . . 1.
Borstkwaal. . . . . 8.	Bloedspuwing. . . . . 1.
Het zuur. . . . . 2.	Beroerte. . . . . 4.
Kinkhoest. . . . . 1.	Zenuwberoerte. . . . . 1.
Koortsen. . . . . 4.	Zenuwtoevallen. . . . . 1.
Stuipen. . . . . 8.	Zinkenkoorts. . . . . 1.
Galkoorts. . . . . 4.	Hartontsteking. . . . . 1.
Water in de Borst. . . . 2.	Rhumatismus. . . . . 1.
Kramp. . . . . 1.	Breukoperatien. . . . . 1.
88.	127.

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Dodgeboren.	2	2	4.	Transport. . .	61	38	99.
Beneden het jaar.	14	5	19.	» 45 » 50 »	2	1	3.
Van 1 tot 5 jaar.	9	10	19.	» 50 » 55 »	5	1	6.
» 5 » 10 »	6	7	13.	» 55 » 60 »	2	»	2.
» 10 » 15 »	4	4	8.	» 60 » 65 »	2	2	4.
» 15 » 20 »	2	4	6.	» 65 » 70 »	2	5	7.
» 20 » 25 »	10	2	12.	» 70 » 75 »	1	2	3.
» 25 » 30 »	4	»	4.	» 75 » 80 »	»	3	3.
» 30 » 35 »	3	2	5.	» 80 » 90 »	»	»	»
» 35 » 40 »	2	1	3.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 45 »	5	1	6.				
	61—38—99				75—52—127.		

LIJST

DER

VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

Den 5 September, door den Notaris H. VAN OMMEREN.

N°. 1. Het Riddermatig buitengoed genaamd *Koelenberg* of het *Klooster*, met de daartoe behoorende Ambachts Heerlijkheid enz., gelegen onder de gemeente van de Bilt, met een nieuw vertimmerd Heerenhuis, gemerkt n°. 52.

N°. 2. 2 Bund. 65 roed. 60 el. allerbest Weiland genaamd de *Geer*, gelegen bij het voorsz. perceel.

N°. 3. Eene kapitale Hofstede genaamd het *Bureveld*, gelegen als boven, met een nieuw getimmerd Boerenhuis gem. n°. 26, en verdere betimmering, benevens 51 bund. 37 roed. en 21 ellen Bosch-Bouw- en Weiland. Deze 3 percelen *opgehouden* voor *f* 100,075.

Den 12 September, door denzelfden Notaris.

N°. 1. De voormalige Hofstad *den Eijk*, bestaande in een Huis, Tuinmans woning, Koetshuis, Stalling enz. met 6 bund. 35 roed. 40 ellen Tuin, Boomgaard en Bouwland.

N°. 2. Eene Daghuurders woning met 4 bund. 69 roed. en 40 ellen land.

N°. 3. De Heerlijkheid de *Hegge*, met deszelfs oude Regten en eene Hofstede, met 41 bund. 90 roed. Bouw- en Weiland.

N°. 4. De Hofstede genaamd het *Veldhoen*, met 5 bund. en 40 ellen Wei- en Hooiland, allen gelegen onder Vleuten. Deze 4 percelen te zamen toegewezen voor *f* 30,050 aan den Heer O. J. de Haart.

Den 19 September, door den Notaris G. H. STEVENS.

N°. 1. Een wel ter nering staande Huis, Erve en Grond, enz., aan de O. Z. van de Oude Gracht over de Weesbrug, wijk A. n°. 25. Toegewezen voor *f* 9,400. aan den Heer *R. J. van Rooijen.*

N°. 2. Een Pakhuis met annex Woning enz., in het Reguliers of Patervaatsteegje, wijk A. n°. 490. Toegewezen voor *f* 755. aan den Heer *J. W. Bol.*

N°. 3. Een Huis, Erve en Grond, aan de O. Z. van de Elisabethstraat, wijk D. n°. 249. Toegewezen voor *f* 1,435. aan den Heer *J. Kusters.*

Denzelfden datum, door den Notaris J. H. VAN GROOTVELD.

N°. 1. Een Huis en Erve, genaamd den *Atlas*, in de Korte Nieuwstraat, wijk F. n°. 205. *Opgehouden* voor *f* 5,600.

N°. 2. Een Huis, Erve en Grond, aan de Z. Z. van de Voorstraat, wijk H. n°. 515. Toegewezen voor *f* 2,950. aan den Heer *A. van Eck.*

Den 26 September, door den Notaris J. H. v. SCHEMBEEK en de Procureurs v. HENGELAAR en v. TOORENENBERGEN.

Een koopmans Huis, met Erf, Grond en Tuin, aan de O. Z. van de Oude Gracht, tusschen de Voller en Geertebruggen, wijk B. no. 193. Toegewezen voor *f* 5,700. aan den Heer *J. Abrans.*

Denzelfden datum, door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

Een hecht en sterk Huis met Erf, grond en Tuin, aan de W. Z. van de Hooge koornmarkt tusschen de Romerburger en Weesbruggen, genaamd het *Fortuin*, wijk B. no. 7. Toegewezen voor *f* 7,500. aan den Heer *H. Meister.*

Denzelfden datum, door den Notaris N. DE GRAAF.

De Buitenplaats *Heidelanden*, gelegen te Austerlitz gemeente Zeist, met 74 bund. 83 roed. en 76 ellen land. *Opgehouden* voor *f* 10,010.

MR. JACOBUS SCHELTEMA.

Een gevoelige slag heeft de Nederlandsche Letterkunde getroffen. Op den 25^{en} dezer maand overleed onze waardige vriend de Heer Mr. JACOBUS SCHELTEMA. Ofschoon het ons naar den aard van dit Tijdschrift, altijd een pligt zoude geweest zijn, van eenen zoo verdienstelijken stadgenoot te gewagen, kunnen wij te minder het stilzwijgen bewaren omtrent eenen man, die ons met zijne meerdere kunde zoo goedwillig als bescheiden ten dienste stond, aan wien ook wij in het bijzonder eene vraagbaak hebben verloren, die overal waar hij nut konde stichten, met even veel genoegten als bereidwilligheid mededeelde, wat tot opheldering der geschiedenis en oudheid, inzonder-

heid van deze stad, de stad zijner inwoning gedurende 15 jaren, konde dienen, en ons ook, door eenige belangrijke mededeelingen van zijnen werkzaamen geest, voor ons Tijdschrift heeft verplicht.

Wij voldoen aan het gevoel van ons hart en voorzeker aan het verlangen onzer lezers, door niet slechts eene mededeeling van het verscheiden, maar eene korte levensbeschrijving van den waardigen man mede te deelen; waartoe zijne naaste betrekkingen ons goedwillig de vrijheid hebben verleend en de beste inlichtingen gegeven.

Mr. JACOBUS SCHELTEMA, geboren te Franeker op den 14^{en} Maart 1767, was de zoon van Mr. CORNELIS SCHELTEMA, Advocaat en Secretaris der stad Franeker en HILTJE ALTENA, welke aanzienlijke, deftige burgerlieden waren.

Ongunstige omstandigheden stoorden S. in zijne wetenschappelijke opleiding, en de burgerlijke onlusten in ons vaderland verhinderden hem, zijne akademiesche studiën achtereenvolgend voort te zetten, ofschoon hij reeds in zijn 19^e jaar (1786) in zijne geboortestad tot Doctor in de beide regten werd bevorderd, en in dat zelfde jaar Advocaat voor den Hove van Vriesland en Boelgoeds Ontvanger van Franeker werd. Bij het uitbreken der staatsomwenteling in het jaar 1787, was hij aan vele

vervolgingen blootgesteld, en begaf zich, toen Adjunct-Secretaris der stad Franeker, naar Burg Steinfürt, alwaar hij het geluk had, den Hoogleeraar VAN DER MARCK uit Groningen, die zich aldaar mede als uitgewekene bevond, te leeren kennen, en door den omgang met denzelven, gedurende meer dan een jaar, zijne regtsgeleerde kundigheden niet weinig te vermeerderen.

In 1789 in het Vaderland terug gekeerd, zocht S. te vergeefs gelegenheid, om als regtsgeleerde eene aanstelling te bekomen, en vertrok naar Amsterdam, alwaar hij den stand van koopman aanvaardde. De werkzaamheden aan den handel verbonden, verhinderden echter den ijverigen man niet, zich verder aan de letteren toe te wijden; ja zijne zucht hiertoe werd aldaar nog meer aangewakkerd door de vriendschap welke hij met de Heeren HESSELINK, KOOPMANS, STUART en andere geleerden aanknoopte, gelijk hij in eenige vergaderingen van Genootschappen, waarvan hij Lid was, verscheidene proeven zijner navorschingen in de Vaderlandsche Geschiedenis gaf.

Op den 22^{en} November van hetzelfde jaar trad hij in het huwelijk met Vrouwe PIETJE ENNEMA, welke echt met negen kinderen gezegend werd, waarvan één vroeg is overleden.

De keer van zaken in 1795 riep hem naar Vriesland terug, alwaar hij vlijtig medewerkte om den nieuwen staat van zaken te vestigen. Nadat hij

zijne verbindtenissen in Amsterdam had opgegeven, werd hij benoemd tot Lid van het Comité tot de algemeene zaken van het Bondgenootschap te Lande, gelijk hij ook in dat zelfde jaar nog Lid werd van het Departement van Finantiën.

Toen hij in het jaar 1797, door zijne medeburgers in Vriesland, verkozen werd tot Lid van de tweede Nationale Vergadering, arbeidde hij ijverig als Lid tot de Commissie voor de Finantiën, en verzette zich met zoo veel moed tegen de revolutionaire factie, dat hij, na de kortstondige overhand, welke die partij verkreeg, met meer andere afgevaardigden, als Staatsgevangen, op het Huis in het Bosch werd in hechtenis gezet, in welken toestand hij van den 22^{en} Januarij tot den 14^{en} Julij 1798 verbleef. — Kort na zijne bevrijding werd hij door het uitvoerend Bewind benoemd tot eene geheime Commissie, en tevens toegevoegd aan den Directeur der Militaire Finantiën bij het Agentschap voor Oorlog; terwijl hij in het volgend jaar (1799) eene aanstelling als Lid van het Departementaal Geregtschhof van den Ouden IJssel te Kampen verkreeg, alwaar hem in het jaar 1800, als Scholarch, de zorg over de Latijnsche Scholen was toevertrouwd, en hem het Lidmaatschap der plaatselijke Schoolcommissie werd opgedragen; gelijktijdig werd hij gecommitteerd tot de Justitie in Drenthe. Gedurende zijn verblijf te Kampen gaf hij wel geene openlijke bewijzen van zijne

letterkundige studiën, doch wijdde zich met grooten ijver aan de beoefening der schriften van Hoort, hetwelk op zijnen stijl eenen aanmerkelijken invloed uitoefende. Zijne achting voor dezen geschiedschrijver was zoo groot, dat hij in het begin zijner letterkundige loopbaan, door eenen vriendenkring daartoe aangespoord, beproefde den stijl van dezen Nederlandschen Tacitus ook nog in onze dagen te volgen.

Na de opheffing van het Geregts-hof te Kampen, ontving S. in het jaar 1802 eene aanstelling als Lid van den Zeeraad; ook werd hij benoemd in de Staatscommissie tot revisie der Wetten op het Loodswezen, het Zee- en Strandregt enz. In het jaar 1805 werd hij aangesteld als adviserend Raad van den Secretaris van Staat voor de Finantiën tot de Convoijen en Licenten, alsmede tot Lid van den Raad van Judicature over de middelen te Water en te Lande, en gekwalificeerd tot het bewerken van de nieuwe Ordonnantiën op de Middelen. In het jaar 1806 werd hij benoemd tot Commies-generaal der Convoijen en Licenten in het Departement Amsterdam, alwaar hij zijne ledige oogenblikken wederom vlijtig aan de beoefening der geschiedenis, zijne geliefkoosde studie, en den wetenschappelijken omgang met geletterde vrienden, zoo wel in kleinen huisselijken kring, als in geleerde Genootschappen, wijdde; en in het jaar 1807, Curator geworden zijnde

der Stads Armenscholen, en Lid der plaatselijke School - Commissie, nam hij de verbetering van het onderwijs, met opoffering van veel tijd zeer ter harte.

In het jaar 1809 werd hij benoemd tot Curator van het Remonstrantsch Seminarium, zoodat bijna geen jaar van zijn werkzaam leven voorbij ging, zonder dat zijne bekwaamheden door eenig genootschap gehuldigd, of tot het uitvoeren van eenigen hem opgedragen post ingeroepen werden. In het jaar 1811 benoemd tot Premier Verificateur bij het Bureau der Douanes te Amsterdam, verzocht hij dadelijk van dezen post ontslagen te worden, en nog in in datzelfde jaar aanvaardde hij den post van Vrederegter in het Canton Westzaandam. Aldaar maakte hij van de gelegenheid gebruik, om op de plaats zelve, bouwstoffen te verzamelen voor zijn werk over CZAAR PETER DEN GROOTEN.

In het jaar 1813 was hij een ijverig medewerker tot bevrijding van het Vaderland, en vuurde de geestdrift zijner burgers aan door twee uitmuntende redevoeringen over de bevrijding van het Spaansche juk, vergeleken met de afwerping van het Fransche, en over het oude Wilhelmus lied.

In Februarij 1814 benoemd tot Griffier van het Hoog gerechtshof van Finantiën en Zeezaken, vertrok hij naar 's Gravenhage, en genoot kort daarop de eer dat de Souverein Vorst zijne bekwaamheden op waren prijs stellende, hem den last opdroeg, zich

naar Zaandam te begeven om de ontvangst van ALEXANDER, Keizer van Rusland, op die plaats voor te bereiden. Aldaar bood hij zijn geschrift over CZAAR PETER DEN GROOTEN den Keizer aan, in het zelfde huisje, hetwelk door zijnen grooten Voorvader tot huisvesting had gediend.

In het jaar 1815 werden zijne verdiensten door Z. M. onzen Koning openlijk erkend, die hem bij de eerste benoeming der Ridders van den Nederlandschen Leeuw, onder derzelver getal opnam.

Na de opheffing van het Hoog gerechtshof van Finantiën en Zeezaken, werd S., in het jaar 1820, benoemd tot Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht. Niettegenstaande deze nieuwe, geheel vreemde betrekking, hem met veelvuldige werkzaamheden overlaadde, leden hierdoor zijne letterkundige studiën niet: tot aan het einde van zijn leven was hij onvermoeid werkzaam, zoowel in het handhaven van den roem van Nederland als de wieg en bakermat der boekdrukkunst, als in het onderzoeken van de oudheden en geschiedenis dezer Stad, welke hem door een langdurig verblijf tot eene tweede moederstad was geworden. Reeds spoedig nadat hij zijne woonplaats te Utrecht had gevestigd, werd hij uitgelokt door de oudheid en belangrijkheid dier Stad, tot onvermoeide nasporingen, waartoe hij genoegzaam dagelijks dezelve in alle rigtingen doorkruiste en zich niet ontzag in de geringste hoeken rond te gaan, uit

zucht, om weinig bekende bijzonderheden op te sporen, steeds met het doel om eene volledige geschiedenis der stad te leveren. Afwisselend had SCHELTEMA met vele huisselijke rampen te worstelen. Van acht kinderen, die hij allen volwassen mogt zien, bragt hij in korten tijd zes ten grave, en nog in het loopende jaar ontving hij de tijding van het verscheiden van zijnen oudsten zoon, ambtenaar in de Overzeesche bezittingen, welk verlies hem bijzonder tref, daar hij zich vleide, dezen zoon spoedig in het vaderland terug te zullen zien; alleen had SCHELTEMA zijnen troost in de liefde zijner achtingswaardige Echtgenoot, van zijnen eenigen thans nog overgebleven zoon en den gullen omgang in den echt ronden Friesschen toon, met zijne hem waardige vrienden.

Nederland verliest in hem eenen ijverigen onderzoeker van de vaderlandsche geschiedenis en grooten handhaver van zijnen letterkundigen roem.

Na dit kort verslag van 's mans leven en openbare betrekkingen, geven wij hier eene opgave der genootschappen en wetenschappelijke vereenigingen, waarvan hij medeoprigter, bestuurder of lid geweest is, naar de volgorde der jaren van benoeming:

1788 Lid van het *Arnoldinum* te Burg Steinfürt.

1797 Medeoprigter van het Departement tot Nut van 't Algemeen te 's Gravenhage.

- 1798 Lid en bestuurder van het Physisch Genootschap te 's Gravenhage.
- 1804 10 Sept. Lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.
- 1805 20 Sept. Buitengewoon honorair Lid van de Maatschappij *Diligentia* te 's Gravenhage.
- 1806 24 October. Lid van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen.
- 1807 10 Januarij. Lid van de Societeit: *Pro excolendo jure patrio* te Groningen.
- 1808 Lid van het Koninklijk Institut en vaste Secretaris van derzelve tweede Klasse.
- » 1 Febr. Buitengewoon titulair Lid van de Maatschappij van verdiensten, onder de Zinspreuk: *Felix Meritis* te Amsterdam.
  - » 21 Mei Lid der Koninklijke Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem.
  - » Honorair Lid van het Genootschap *Ars Aemula Naturae* te Leijden.
- 1817 16 Julij. Lid van de Keizerlijke Maatschappij voor het Algemeen Belang te St. Peterburg.
- » 4 September. Lid der Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen te Amsterdam.
- 1818 15 Februarij. Lid van de Keizerlijke Maatschappij van Natuuronderzoekers te Moskou.
- 1819 6 October. Honorair Lid van *Felix Meritis* te Amsterdam.

- 1820 17 Januarij. Honorair Lid van *Doctrina en Amicitia* te Amsterdam.
- » 2 Mei. Honorair Lid van het Genootschap *Diversa sed Una* te Dordrecht.
- » 17 Mei. Honorair Lid van verdiensten, der vrije Haagsche Teeken - Akademie.
- » 23 Junij Lid van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen; (van welk Genootschap hij in het jaar 1821 tot Directeur is benoemd.)
- » Corresponderend Lid van het Bataviaasch Genootschap.
- » Buitengewoon Honorair Lid van het Provinciaal Friesch Genootschap.
- 1825 6 November. Lid der Koninklijke Maatschappij van Taal- en Letterkunde te Brugge.
- 1826 12 October. Lid van het Koninklijk Genootschap *Concordia*, ter bevordering en voortplanting der Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Brussel.

De geschriften door welke hij de letterkunde van zijn vaderland verrijkt, en zich zelve eenen blijvenden roem verzekerd heeft, zijn, naar de volgorde der jaren in welke zij het licht zagen, voor zoo ver wij dezelve hebben kunnen opsporen, de volgende:

- 1795 Naauwkeurige beschrijving van het volksfeest te *Franeker*, bij het inhangen van de deuren in de poorten op 5 Maart 1795.

- 1801 Ontwerp aangaande de betaling der kerkelijke inrigtingen, waarbij de staat, zonder zich met nieuwe lasten te bezwaren, zich zoude verzekeren van de instandhouding van de openbare Godsdienst in alle plaatsen van de Republiek, met in achtneming eener billijke gelijkheid jegens alle christengezindheden.
- 1801 Overzicht van den Staat en de letterkundige geschiedenis der achttiende eeuw; (geplaatst in de Letteroefeningen.)
- 1804 Twee redevoeringen over Balthazar Bekker.
- 1804 Levensschets van Simon Stijl.
- 1805 Staatkundig Nederland, eene biographische kaart. Vergezeld van een woordenboek, 2 deelen.
- 1807 Redevoering over de Brieven van Pieter Corneliszoon Hooft, met aantekeningen en bijvoegsels.
- 1809 Anna en Maria Tesselschade, de Dochters van Roemer Visscher.
- 1814 Vergelijking der afschudding van het Spaansche juk in 1572 en van het Fransche in 1813.
- 1814 Peter de Groote, Czaar en Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam in 1697 en 1717.
- 1814 Alexander, Keizer van Rusland in Holland en te Zaandam 1814.

- 1815 Toespraken aan de Nederlanders, gedurende het tweede deel van het leven van Napoleon Buonaparte, bestaande uit de be- moediging, de opwekking en het vaderland en Franschen, (weekblad 17 nummers).
- 1816 De laatste veldtog van Napoleon Buona- parte, met eene kaart.
- 1816 Verhandeling over den geest van het algemeen placaat van 1725, door een oud ambtenaar.
- 1817 tot 1819. Rusland en de Nederlanden, be- schouwd in derzelve wederkeerige betrekkin- gen tot op den jare 1725, vier deelen.
- 1817 Beschrijving der schilderij van J. W. Piene- man, den slag van Quatre-bras voorstellende.
- 1817 tot 1834. Geschied- en Letterkundig Mengel- werk, 16 stukken.
- 1819 Lettre à M. M. les Redacteurs de la Galer. hist. des Contemporains, sur la nécessité de rectifier et compléter l'article concernant Mr. J. Ko- ning. La Haye, de l'Imprimerie Belgique.
- 1820 Jacob Cats, aan Neerlands Jufferschap.
- 1823 Vier brieven gewisseld tusschen Mr. Jacobus Scheltema en Jacobus Koning, over de drukkunst.
- 1823 en 1824. Almanak voor de Studenten aan de Academie te Utrecht.

- 1826 en 1829. De uitrusting en ondergang der onoverwinnelijke vloot van Koning Philips de II. in 1588, met toevoegsels.
- 1827 Reintje de Vos, van Hendrik van Alkmaar, naar den Lubekschen druk van 1487, met eene vertaling.
- 1828 Geschiedenis der Heksenprocessen.
- 1828 Iets over de uitzetting, verbeteringen en verfraaijingen in en om Utrecht.
- 1829 Verhandeling over het bewerken van de geschiedenis der Nederlanden.
- 1830 Iets over het oproer en den opstand te Brussel en Luik en ter bemoediging der Landgenooten.
- 1832 Berigt en beoordeeling van het werk van Mr. C. A. Schaab, de geschiedenis der uitvinding van de boekdrukkunst.
- 1833 Hetzelfde werk in het Hoogduitsch, met aantekeningen.
- 1833 Volksgebruiken der Nederlanders, bij het vrijen en trouwen.
- 1835 Overzicht der voornaamste verfraaijingen, veranderingen en verbeteringen, welke, sedert den jare 1821, te Utrecht zijn daargesteld. (Overgenomen uit het Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden en Statistiek van Utrecht.)

F. B. A.

HERINNERINGEN DER MAAND.

1^{en} October 1405, sloot Frederik van Blankenheim, 51^e Bisschop van Utrecht, een verbond met Vriesland, Groningen en Drenthe, hen belovende *duijzend jaer ende dagh* eenen vasten vrede te zullen houden, hanne vijanden geene hulp te verleen en zelf hen niet te veroorloven, over zijn grondgebied te trekken, welk verbond door de vijf kapittelen, de stad Utrecht en de vier Stichtsche steden Amersfoort, Deventer, Kampen en Zwol bevestigd werd. Vroeger Bisschop van Straatsburg, werd hij tot deze waardigheid binnen Utrecht verkoren in het jaar 1393. Hij overleed den 9^{en} October 1423 en was een zeer geleerd, voorzigtig en schrander man, die het Bisdom uit den zinkenden staat, waarin zijne voorgangers hetzelfde gestort hadden, verhief. Hij voorspelde op zijn sterfbed de onheilen die het Utrechtsche bisdom boven het hoofd hingen, en stierf na eene regering van 30 jaren, in eenen hoogen ouderdom, op zijn slot te ~~Vollenhoven~~, en is in de Domkerk aan de zuidzijde van het choor met groote plegtigheid begraven.

ndenberg

2de October 1574. Philips van Marnix, Heer van St. Aldegonde, bijzondere vriend en geheimschrijver van Prins Willem I., in 1573 door de Spanjaarden te Maaslandsluis gevangen genomen, en

te Utrecht op het Kasteel Vredenburg bewaard, bekwam op dezen dag zijne vrijheid terug.

(*Leven van Prins Willem I.*)

4de October 1549, legde Philips, zoon van Keizer Karel V., toen Prins van Spanje, later bekend onder den naam van Philips II., den eed af aan den Bisschop en de Staten van Utrecht, die hem wederkeerig trouw zwoeren, welke plegtigheid in het Choor van den Domskerk plaats vondt, terwijl hij niet voor den 25 October 1555, door den afstand van zijnen vader, het gebied der Nederlanden aanvaardde.

(*Van de Water, Utrechtsch Placaatboek.*)

9de October 1326. Raynald van Nassau, de eerste van dien naam, 8^e Graaf van Gelder en Zutphen, door zijn zoon Raynald den jongen, op aanzetting van eenige Geldersche Heeren uit het bewind gestoten en te Montfoort gevangen gezet zijnde, overleed aldaar op dezen dag, nadat hij als Graaf 48 jaren geregeerd had.

(*F. Halma, Tooneel, Lt. RAY.*)

20 October 1528. Op dezen dag heeft Hendrik van Beijeren, Palsgrave van den Rijn, 58^e Bisschop van Utrecht, aan Anthonie van Laing, Graaf van Hoogstraten, ten behoeve van Keizer Karel V., als Hertog van Brabant en Graaf van Holland, overgedragen het tijdelijk en wereldlijk gebied van het Nedersticht,

met de steden Utrecht, Amersfoort, Rhenen en Wijk bij Duurstede, en alle de andere steden, sloten, blokhuizen, sterkten, dorpen en blokken, alsmede de sterkte op de Vaart en onderhoorigheden met allen krijgsvorraad, meubelen, tollén, tienden, erfpachten, leenrechten, heerlijkheden enz. van het Nedersticht, na alvorens van de Prelaten der vijf Godshuizen den 13^{en} Augustus van datzelfde jaar de toestemming hiertoe ontvangen te hebben. Deze overdragt geschiedde in wedervergelding van den bijstand die de Keizer hem verleend had tegen den Hertog van Gelder (*), en den volgenden dag werd door den burgemeester en de ingezetenen, met klokslag op de Neude de eed van getrouwheid afgelegd, waartegen de Graaf van Hoogstraten, als stadhouder van den Keizer, in deszelfs naam mede bezwoer hen te zullen beschermen (†), *zoo als een natuurlijk Vorst zijne landen en onderzaten schuldig is te doen.*

(*) Zie dit Tijdschrift. 1ste deel. 2de stuk. bl. 367.

(†) Er wordt in dien eed niets gewaagd van hunne voorregten te handhaven. Zie v. d. Water, Utr. Placaatb. 1ste deel bl. 16

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil.
1 October 1835.	5 el 06 dm.
15 —————	4 — 47 —
31 —————	4 — 62 —

Statistiek.

Van de heusche vergunning aan ons verleend gebruik makende, hebben wij de staten bijeengebragt der plaats gehad hebbende sterfgevallen te dezer stede op onderscheiden leeftijd, en wel gedurende het door ons aangenomen tijdvak van twintig achtereenvolgende jaren.

Er heeft echter ten dezen aanzien, eene tweeledige inrigting bij den burgerlijken stand plaats gehad, die wij ons genoodzaakt hebben gevonden te volgen, en waardoor het overzicht niet in twee tienjarige, maar in twee ongelijke tijdvakken moet worden verdeeld, en wel in die van den jare 1815 tot en met 1826, en van den jare 1827 tot en met 1834.

Naar aanleiding hiervan leveren wij dan bij Tab. XII. eenen staat der Overledenen, in de stad Utrecht en derzelver voorsteden, gedurende de *twaalf* achtereenvolgende jaren van 1815 tot en met 1826, zullende die van de jaren 1827 tot en met 1834 in het vervolg worden geplaatst.

Bij het overzicht van beide deze staten te zamen genomen, zal het blijken, dat derzelve inhoud voor belangrijke beschouwingen en gevolgtrekkingen vatbaar is, die wij ons dan ook voorbehouden mede te deelen, alzoo de uitgebreidheid van stukken ons in de verplichting stelt, om voor het tegenwoordige, bij deze voorloopige vermelding te berusten.

Kadastrale Opmeting van Utrecht.

		B.	R.	E.	
Oppervlakte der stad.	{	Belast.	96.	98.	74.
	{	Onbelast.	50.	10.	43.
			147.	09.	17.
Abstede.	{	Belast.	296.	46.	76.
	{	Onbelast.	34.	63.	10.
			331.	15.	86.
Catharijne.	{	Belast.	1267.	76.	98.
	{	Onbelast.	10.	60.	28.
			1278.	37.	26.
Tolsteeg.	{	Belast.	186.	13.	89.
	{	Onbelast.	16.	75.	45.
			202.	89.	34.
Lauwerecht.	{	Belast.	266.	39.	31.
	{	Onbelast.	8.	71.	94.
			275.	11.	25.
<hr/>					
TOTAAL.					
2234. 62. 88.					

Nijverheid.

OVER DEN TABAKS-HANDEL, EN DE TABAKS-TEELT
IN DE PROVINCIE UTRECHT.

Het is door de geleerden nog niet stellig beslist geworden, welk land voor het oorspronkelijk vaderland van de tabaksplant moet gehouden worden, evenmin ook aan welk volk derzelve eerste aanwending tot rooken, kan worden toegekend. De beslissing van dit geschilpunt zal zich echter wel tot Azië of Amerika moeten bepalen, daar er tot nog toe geene bewijzen voorhanden zijn, dat Europa, Afrika of Nieuw Holland hierop eenige aanspraak hebben.

Toen de Spanjaarden in het jaar 1492 het nieuwe werelddeel van Amerika ontdekt en op het eiland Kuba aangekomen waren, vonden zij bij de inwoners het tabak rooken in zwang, en noemden dit kruid reeds toenmaals Tobacco.

Zestig jaren daarna of wel in het jaar 1560, toen Jean Nicot Ambassadeur van Frankrijk aan het Hof van Portugal, naar Lissabon reisde, werd hij door eenen koopman uit Holland, het eerst met de tabaksplant,

en het zaad, waarvan zij gewonnen wordt, bekend gemaakt. Bij zijne aankomst te Lissabon, overhandigde hij het zaad van deze plant aan den Groot-Prior, als ook bij zijne terugkomst in Frankrijk, aan de Koningin Catharina de Medici's.

Omtrent het verder geschiedkundige van de tabaksplant, bijzonder ten aanzien van derzelver verspreiding over Europa, zullen wij slechts het volgende, kortelijk aanstippen.

In het jaar 1564 zond de stadsgeneesheer Occo van Augsburg, eenige tabaksbladen aan den geneesheer Funk te Memmingen, en deze wederom aan den geneesheer Gesner te Zurich. In het eerst bediende men zich van dezelve alleen tot het genezen van wonden, doch het zijn de Spaansche krijgsvelden van Keizer Karel V. geweest, die het eerst het rooken van tabak in Europa hebben ingevoerd. In 1570 werd dit in Holland nagevolgd, en de tabak door den toenmaligen handel van Oud-Nederland, reeds meer en meer over Europa verspreid. Omstreeks het jaar 1579 bragt de bisschop Tornabona de tabaksplant van Parijs naar Florence, alwaar bisschop Alfons dezelve voortteelde en met goed gevolg als geneesmiddel aanwendde. Na het jaar 1580 geraakte de tabaksplant door toedoen van den Pauselijken Nuntius te Lissabon, Prosper de Sante Croce naar Rome. Niet lang na het jaar 1580 vond het tabak rooken ook in Engeland opgang, en rigtte men daar, gelijk ook in Frankrijk, daartoe afzonderlijk bestemde rookhuizen (tabagiën) op. In 1604 legde Jacob de 1^e, Koning van Engeland, eene zware belasting op elk pond

tabak, ten einde het gebruik daarvan te keer te gaan. De verordening, dienaangaande op den 26 October 1604 uitgevaardigd, zegt: » Dat tot nog toe alleen » voorname lieden zich van den tabak als genees- » middel bedienden, doch dat thans een hoop ge- » meen volk van den laagsten stand, daarvan der- » wijze gebruik maakte, dat de gezondheid der onder- » danen daardoor bedorven werd, het geld ten lande » uitging en eindelijk de anders vruchtbare grond » door het telen van dat schadelijk onkruid op den- » zelve, ten kwade werd aangewend."

In het jaar 1605 leerden de Turken den tabak kennen, en omstreeks 1610 werd het gebruik van denzelven zeer algemeen onder hen, hoewel om zulks te beletten, een Turk die gerookt had, met eene door den neus gestoken pijp alle straten van Konstantinopel werd rondgeleid, en Murad IV. dengenen, die tabak rookte, aan handen en voeten deed verminken. De schach Abbas de Grootte van Persië, deed eenen koopman, die met tabak in de legerplaats was gekomen, met pak en zak verbranden.

In het jaar 1615 bragt Virgilis Orsino de gewoonte om tabak te rooken, van Engeland naar Rome over, en leerde de behandeling daarvan aan den kardinaal Crescentio. Het was omtrent ditzelfde tijdstip dat voor het eerst met de tabaksteelt bij Amersfoort, een aanvang werd gemaakt. In 1616 werd de tabak in Noorwegen bekend, en in 1620 werden uit Engeland eenige tabaksplanten door den koopman Robert Koningsman, te Straatsburg

ingevoerd. In 1624 sprak Paus Urban den banvloek uit over al degenen die in de kerk snuif gebruikten, aangemerkt toen reeds Spaansche geestelijken onder het houden der mis, zich van snuif bedienden. In 1634 werd het tabak rooken in Rusland verboden, op straffe van de neus te verliezen; vroeger stond er de dood op. In 1657 werd te Venetië de tabakspacht ingevoerd. In de eerste vijf jaren bragt zij 46,000 dukaten op. In 1661 nam het kanton Bern eene strenge verordening tegen het rooken van tabak, en rigtte onder den naam van *Chambre du Tabac* eene Tabaks-Regtbank op, die bijna honderd jaren lang in wezen bleef. Bij eene, naar de tien geboden afgedeelde politie-verordening van datzelfde jaar, werd het rooken van tabak gesteld onder de rubriek: *gij zult niet echtbreken*. In 1675 werd het tabak rooken andermaal bij gevangenisstraf, boete en te pronkstelling verboden. Omtrent 1674 vervaardigde men reeds tabakspijpen, die in het midden eene opening hadden, door welke het olieachtige vocht in een glazen zakje werd opgenomen. Nog in 1689 werd de tabaksbouw in Hongarijen op straffe van 2 à 300 gulden verboden, doch in 1697 nam deze teelt in Hessen, in den Rijnpalts en in geheel Duitschland aanmerkelijk toe, waardoor allengs over geheel Europa de bestaande vooroordeelen tegen deszelfs teelt en gebruik een einde namen; zij werd meer en meer een voorwerp van algemeenen handel en bijzonder voor Oud Nederland een gewigtige tak van nationale nijverheid, die aan den koophandel, de scheepvaart en een daartoe af-

zonderlijk fabriekwezen ongemeen groote voordeelen aanbragt, welke wij, bij eene nadere beschouwing zullen ontwikkelen.

De steden van Amsterdam en Rotterdam hebben sedert een aantal jaren het grootste aandeel gehad in de aanzienlijke toevoeren van tabak, welke uit Amerika naar Europa zijn verzonden geworden. Twee gewigtige oorzaken hebben daartoe voornamelijk aanleiding gegeven: vooreerst, onze uitgebreide commissiehandel, en ten anderen, onze groote en bijzondere kundigheden in deszelfs onderscheidene sorteringen en wijze van bewerking en bereiding, om die tot rook- en snuif-tabak te fabriceren, in welken tak van nijverheid en kennis, tot heden toe, ons nog geene natie op zijde heeft kunnen komen, laat staan overtreffen.

De gewone gemiddelde toevoer van tabak uit Amerika naar Europa, kan op 60 à 70,000 vaten, of na- genoeg op 60 à 70 millioenen ponden worden berekend, van welke hoeveelheid jaarlijks dooreen gerekend, de helft, dat is 30 à 35000 vaten, of 30 à 35 millioenen ponden tabak naar Amsterdam en Rotterdam worden aangevoerd. Er zijn echter tijden van grooter aanvoer geweest, zoodat zich te Rotterdam in één jaar *dertig duizend vaten* Maryland en Virginie tabak alleen in de eerste hand bevonden, zonder nog den aanzienlijken voorraad in de tweede hand daarbij in aanmerking te nemen.

Men heeft wel eens berekend, dat alleen in Amsterdam en Rotterdam de tabaksfabrieken, aan *vier en twintig duizend* menschen een ruim middel van bestaan

opleverden , waaronder nog niet eens de karotten- en Andouilles-fabrieken begrepen zijn. Vóór 100 jaren was het fabriceren van karotten tot snuif-tabak nog niet bij ons bekend; wat wij daarvan benoodigd waren, werd ons uitsluitend van Duinkerken en St. Omer toegevoerd. Eenige fabriekanten van beide deze plaatsen vestigden zich ter woon te Rotterdam, en maakten eenige gewone tabaksfabriekanten en particulieren opmerkzaam op de voordeelen die eene karotten-fabriek konden opleveren. Een Duitscher, met name M ü c k e n s c h r e i b e r, was de eerste, die eene karotten-fabriek te Rotterdam oprigtte; met grooten roem heeft hij zich staande gehouden, en zijne fabriek werd in later tijd door de Heeren Durselen en Jung overgenomen en voortgezet. Geen wonder dan ook, dat door zoo vele beroemde karotten-fabrieken enz. als er sedert dien tijd zijn opgericht, de Rotterdamsche markt eenen zeer aanmerkelijken invloed verkreeg, niet slechts op de aanvoeren van Amerika, maar ook op die van andere Rijken, blijkens, dat in het jaar 1775 alleen van Engeland en Schotland, meer dan *negen en twintig milioenen* ponden Marijland en Virginie tabak, meestal naar Rotterdam zijn verzonden geworden.

Behalve eenen zoo grooten handel in Marijland, Virginie en Kentuckij tabak, hadden wij voorheen ook een' uitsluitenden handel in de Varinas tabak. Dit voorregt viel Amsterdam nog te beurt van het jaar 1750 tot 1775. De Spaausche *Compania Real de Guipuscoa*, consigneerde de meeste harer goede en fijne kwaliteiten van Varinas aan het huis van Casas en C^o.

aldaar. Zij werden aangevoerd in Canassers onder de bepaalde en bekende merken van M. B. A. en G. Deze merken gaven de onderscheiding en bijzondere kwaliteiten te kennen. De Spanjaarden waren in dien tijd aan deze merken en sorteringen zoo getrouw, dat dikwerf zonder bezigtiging, de partijën enkel naar die aanwijzingen van het merk of Connossement, geheel ter goeder trouw verkocht werden. Naderhand zijn zij hiervan afgeweken, hetgeen dien handel zeer heeft benadeeld, doch waarvan men de oorzaak zoeken moet, in de omstandigheden, waarin Spanje tijdens den Engelschen oorlog verkeerde, in betrekking met hare bezittingen in Zuid Amerika

In den Handel van Virginie tabak, heeft sedert eenige jaren eene aanmerkelijke vermindering plaats gehad; waarvan de oorzaak niet aan ons, maar aan de Noord-Amerikanen zelve te wijten is. De beste tabak op Virginië, welke *Sweetsend* tabak genoemd wordt, vindt men in die streek lands, welke zich uitstrekt tusschen de rivier van York en die van James. Daar de Virginische bladen alle Sausen op snuif en rooktabak aannemen, altoos goeden tabak leveren, en ook zeer zelden in gisting bederven, zoo is deze soort bijzonder geschikt voor karotten en andouilles, die zeer goed met onze inlandsche of Amersfoortsche tabak te vermengen is. Voor onze karotten fabrieken werd zij dus veel gebruikt en gaf aanleiding tot eenen grooten handel. Sedert eenige jaren heeft men echter goed gevonden, dezen tabak in Virginië eene bijzondere behandeling te doen ondergaan, en door bijgebragte sausing aan denzelven het voorkomen van vetten tabak,

en eenen goeden geur te geven. De ondervinding heeft intusschen doen zien, dat hetgeen men tot verbetering trachtte aan te wenden, juist voor denzelfen nadeelig is, daar de sausing den tabak spoedig tot bederf doet overgaan, en hij dikwerf inwendig reeds geheel verrot is, alvorens hij tot ons komt, en in onze fabrieken bewerkt kan worden. Mogt men goed vinden de nieuwe wijze van behandeling in Virginië na te laten, en zich aan het oude te houden, dan zouden onze fabrikanten weder gaarne van denzelfen gebruik maken, en die handel tot de vroegere welvaart kunnen worden teruggebracht.

Sedert bijna dertig jaren heeft zich ten aanzien van den tabak, een nieuwe tak van handel opgedaan, die zich algemeen over Europa heeft verspreid en thans reeds eenen aanmerkelijken graad van uitgebreidheid heeft verkregen; namelijk de handel in *cigaren*; waarom wij het niet ongepast vinden ook met een enkel woord daarvan te gewagen.

Het Spaansche woord *Cigarro* beteekent een tot rooken bestemd pijpenvormig gerold of gewonden stuk papier of tabaksblad, waarin zich eene inlage van tabak bevindt. Deze inlage, of de inwendige tabak wordt *Tripa* genaamd; het dekblad *Capa*, en *Liar* beteekent de inlage met een dekblad omwinden.

De voornaamste tabaksbladen welke door de Spanjaarden tot fabricering der cigarros worden aangewend, zijn Havannah, Virginia en Marruecos. Deze drie soorten begrijpt men onder den naam van *Tabaco blanco*. In de Spaansche Zigeunertaal (en Gitino) wordt de witte tabak *Truxan Perdrix* of soldaten-

tabak genoemd. Onder zwarten tabak, *Tabaco Negro*, verstaat men de Brasilische bladen. Deze rookt men in Kastilië, gesneden en in papier gerold. In Katalonië rooken de voerlieden die uit korte pijpen, doch bij fatsoenlijke lieden is deze gewoonte niet in gebruik. Zeer dikwijls ziet men op het dekblad kleine vlakjes of punten welken in het Spaansch *Mataduras* of hagelslagen genoemd worden. Waarschijnlijk zijn zij veroorzaakt door nachtvorsten of wel door het een of ander insect. Bij zulke stipjes kunnen de bladen ligt tot bederf komen. Wanneer zij er menigvuldig op gevonden worden, houdt men die voor eene schoonheid; de bovenste laag in een kistje, is daarom dikwijls van geparelde cigaren.

De Havannah cigaren zijn, zoo als bekend is, de beste, welke er tot nog toe in de wereld gevonden worden. Zij zijn de meestgeliefde en ook in de daad de beste der Spaansch-Amerikaansche soorten. Men onderscheidt dezelve niettemin in beste en mindere kwaliteiten. De kostbare bladen, van eene heldere goudgele kleur, groeijen slechts in eenen kleinen omtrek van het eiland Cuba. Van deze uitgelezene soort werd in vroegeren tijd één assortiment vervaardigd, dat alléén voor den Koning van Spanje bestemd was. Een bepaald getal van deze cigaren verdeelde de Koning als een geschenk onder zijn staatsbeambten: gebeurde het nu, dat onder dezen zich bevonden, die van dit geschenk geen gebruik maakten, zoo gaf dit oorzaak, dat deze pretieuse cigaren wel eens in vreemde handen overgingen, door welke zij alsdan,

als eene zeldzame toevalligheid, altoos tot ongemeen hooge prijzen en ten duurste betaald werden.

In grootere menigte vindt men op het eiland Cuba de bruinere bladen, die veel sterker zijn, en ook zeer groote liefhebbers vinden.

In de Havannah neemt men niet anders dan uitgezochte en tot rijpheid gekomen bladen; deze worden regelmatig tot cigaren gefabriceerd, en wel zoodanig, dat zij hunne natuurlijke kracht en geurigheid behouden.

Geheel anders is het met de Havannah bladen, welke buitenslands verzonden worden; deze zijn van eene veel mindere soort, ook gaat door het veelvuldig nat maken en de vochtigheid, het grootst gedeelte van hunne kracht en geurigen smaak verloren.

Het voormalig koninklijk magazijn, *Estanco* genaamd, alwaar de opgekochte bladen en de daaruit gefabriceerde cigaren bewaard worden, is het prachtigste gebouw in de Havannah. Hier worden de cigaren hetzij op staanden voet verkocht, ook de uitvoer tegen betaling der tolgelden veroorloofd, of zij komen in handen van de tolbedienden in Spanje, die dezelve los, *al granel*, en bij ponden verkoopen. Meestal geschiedt echter de verkoop in *Cajas* of kisten, die 2, 4, tot 8 ponden inhouden.

Er moet nog eene bijzonder groote en onvergelykelyk schoone soort van cigaren zijn, die niet dan met moeite alléén van Geestelijken in de Havannah te verkrijgen is. De oorzaak hiervan is, dat de planters aan de Geestelijken van hun kerspel, de allerschoon-

ste bladen tot een geschenk geven, van welke deze vervolgens zelve de cigaren vervaardigen.

Het Monopolie en de verbindtenissen van dezen tak van handel, zoo als zij vroeger ten voordeele van de kroon van Spanje hebben bestaan, thans geheel vervallen zijnde, is het voor onze Oud-Nederlandsche zeehandelaren van het grootste aanbelang, gelegenheden te zoeken, om met de planters overeenkomsten te treffen, ten einde in de gelegenheid te geraken tot het bekomen van die kostbare Havannah bladen, van goudgele kleur, waarvan de gefabriceerde cigaren voorheen alleen en uitsluitend voor den Koning van Spanje waren bestemd. Reeds trachten de Eugelschen zich dezelve eigen te maken, en de tijd zal leeren, in hoe verre zij hierin slagen zullen.

De Spaansche *Sevillanos* cigaren zijn dezulke, welke nog heden in de koninklijke fabriek te Sevilië in Spanje gefabriceerd worden; ook wordt aldaar de bekende *Spaniol Tobacco Colorado* bereid. Een pakje, in het Spaansch *Un atado de Cigarros* geheten, houdt 51 stuks; men mag geene anderen dan Virginie-bladen daartoe gebruiken. Ieder ander blad is in Spanje contrabande. Het is aldaar de gewoonte, dat het dekblad van de Havannah-cigaren, van de regter naar de linker, en dat der Sevilische daarentegen, van de linker naar de regterzijde gewonden wordt.

De Spaansche Industrie heeft ook *kleine zakboekjes met cigaren papier* te voorschijn gebragt. In deze vindt men eenige honderden, voor cigaren gesneden, blaadjes, in een' bonten of kleurigen band gebon-

den. De cigarenrooker draagt dit boekje bij zich, en scheurt, wanneer hij rooken wil, hieruit een blaadje, waarin hij den tabak, die het meest aan zijnen smaak voldoet, naar eigen goedvinden wikkelt.

Wanneer wij ons toeleggen om de beste en fijnste soorten van tabaksbladen voor cigaren op eene goede en deugdzame wijze te bereiden, zoo als het voormalig Spaansch Amerika die oplevert, dan zal het niet missen, of dit fabrikaat zal voortdurend tot eenen aanzienlijken handel, en tot uitgebreide buitenland-sche commissiën, voor Oud-Nederland aanleiding geven.

(Het slot in een volgend Nummer.)

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

October 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 October.

Aric, *zoon van* Jacobus van den
Hoeven *en* Elisabeth Vringer.
Johanna Willemina, *dochter van*
Martinus Johannes de Ronde
en Elisabeth Willemina Hage-
man.

den 2 October.

Hendricus Johannes, *zoon van*
Joan Lambertus Teunissen *en*
Wilhelmina van Kerkhoff.

Gijsbertus, *zoon van* Adriaan
Groenendijk *en* Jannetje van
Loon.

Baltus, *zoon van* Johannes Her-
manus Hendricus Starman *en*
Petronella den Bieman.

Eltjo Ernst, *zoon van* Jan Smit
Tjabring *en* Geertje Jans de
Boer.

Hendrik, *zoon van* Hendrik An-
tonij Leniger *en* Francina
Hoevers.

Jan Hendrik, *zoon van* Hendrik
van Draanen *en* Anna Jacoba
van Brussel.

Theodora, *dochter van* Jean Josse
Leva *en* Gerarda Burgemeester.

Martinus, *zoon van* Hendrik
Mertens Tip *en* Johanna Altheer.

den 3 October.

Johanna Gerarda, *dochter van*
Cornelis van de Groenekan *en*
Johanna Petronella Wagenaar.

Pieter, *zoon van* Sebastiaan van
Ingen *en* Johanna Sophia Ca-
tharina Lahaij.

Sara Elisabeth, *dochter van* Ni-
colaas de Brons *en* Sara Elisa-
beth Falentijn.

Johanna Mechtelina Wilhelmina,
dochter van Willem van Lief-
land en Anna Catharina Gersen.
Teunis, zoon van Pieter Spieren-
burg en Johanna van Stigt.

Ernst Hendrik Antonij Adriaan,
zoon van Ernst Frederik An-
tonie Johannes Herminghuijsen
en Geertruijda Maria Ravestein.

den 5 October.

Johanna, dochter van Johan Ja-
cob Martens en Geertruida van
der Liugen.

Anthonia, dochter van Adrianus
Philippo en Susanna Charmant.

François Joseph, zoon van Fran-
ciscus Josephus Henrard en
Maria Charlotta Guillaume.

Gerrit, zoon van Pieter van Stenis
en Maaijke Ravesteijn.

Cornelis, zoon van Josina van den
Hazenkamp.

Steventje, dochter van Tijmen
van den Heuvel en Hendrica
Johanna Wickenkamp.

Jacoba, dochter van Johannes
Loffeld en Jacoba Rietveld.

Jan, zoon van Jan Bilders en
Aletta Picard.

Geertje Wilhelmina, dochter van
Jacob Bresser en Christina Ja-
coba Meere.

den 6 October.

Roelof, zoon van Lammert van
den Ham en Agie van der Maal.

Margaretha Johanna Fredrica,
dochter van Hendrik Christiaan
Liestink en Hendrikje Olofsen.

Felix Johannas, zoon van Johannes

van der Kaaij en Maria Schip-
perijn.

Anthonia Josephina, dochter van
Gerardus Otto en Jacoba Smit.

Jacobus, zoon van Isaak van der
Linden en Wilhelmina Regter.

Ludovicus Hermanus Josephus,
zoon van Theodorus Josephus

Anthonius Haerten en Maria
Bernardina Mulder.

Geertruij, dochter van Anthonie
Anders en Theodora Jacobs.

Christiaan, zoon van Christiaan
Eggink en Maria van Drogen-
broek.

den 7 October.

Pieter Paulus, zoon van Pieter
van Veldhoven en Elisabeth
van Zutphen.

Johannes, zoon van Hendrik
Rietveld en Maria Wintershoven.

den 8 October.

Gerrit, zoon van Hendrik van
Meerten en Elisabeth Fukkink.

Hendrica Anthonia, dochter van
Willem van Geest en Femmetje
van der Vlerk.

Pieter Johannes, zoon van Jacob
Krijnders en Hendrica de Wolff.

Geertruida, dochter van Willem
van Stockum en Geertruida
Verloop.

den 9 October.

Helena Josina, dochter van Hele-
na Born.

Maria Jacoba, dochter van Johan
Coenraad Jong en Maria van
Doorn.

Adriaan Jacob, *zoon van Bernardus Ouwejan en Wilhelmina Elisabeth Vis.*

den 10 October.

Gerrit, *zoon van Machiel Kersten en Antoinetta Kuijper.*

Alida, *dochter van Hendrik Jansen en Geertruij Hasendonk.*

Maria Frederica Louisa, *dochter van George Frederik Christiaan Guth en Maria Servaas.*

Laurens, *zoon van Leonardus van Rooijen en Catharina Maas.*

Hendricus, *zoon van Cornelis Vermeer en Johanna Copijn.*

den 12 October.

Johannes, *zoon van Andries Roelofs en Johanna Maria Schouten.*

Magdalena, *dochter van Gerbert van Oost en Maria Lucas.*

Jan Willem Fredrik, *zoon van Gijsbertus Morren en Clasina Maria Mulder.*

Jacob Bernard, *zoon van Hendrik van den Berkhof en Bartje Krauwel.*

Johannes, *zoon van Willem de Rijk en Cornelia de Rijk.*

Elisabeth Catharina Hendrica, *dochter van Bernard Heinrich Entcken en Alida Maria Pieck.*

Jacobus, *zoon van Hendrik Jacobus Penning en Adriana Visser.*

den 13 October.

Jacomina Cornelia, *dochter van Evert de Bruijn en Cornelia van Velsen.*

Cornelis, *zoon van Cornelis van Dijk en Maria Elleman.*

I. D. 2e St.

Adriana, *dochter van Hendrica van Bern.*

den 14 October.

Gerrit Willem, *zoon van David Jan Bomberger en Rinske Lijcklama à Nijeholt.*

Cornelis Anthonius, *zoon van Wilhelmus van Steenderen en Elisabeth Doornbos.*

Petrus Paulus Cornelis, *zoon van Hermanus Wennckes en Petronella Paulina van Rooijen.*

Elisabeth, *dochter van Nicolaas de Marie en Maria Pouwelse.*

Johanna Wilhelmina, *dochter van Johanna Pouwels.*

den 15 October.

Johannes, *zoon van Maria de Kleuver.*

Josephina Johanna, *dochter van Leendert Lancee en Petronella Sophia Ballendux.*

Anthonia Fredrica, *dochter van Antonius van Ramele en Anna Brigitta Roelvink.*

Elisabeth, *dochter van Maria Catharina Falentijn.*

Albertus, *zoon van Johannes Doeser en Cornelia van Dijk.*

Johanna Geertruida, *dochter van Andries Klaver en Johanna Geertruida Martens.*

Maria Gijsberta, *dochter van Christiaan Jansen en Maria Evers.*

den 16 October.

Hendrik Willem, *zoon van Hendrik van Doesburg en Catharina Maria van Arkel.*

Alberta Maria, *dochter van Jan Willem Borgers en Catharina van Elk.*

Hendrik Georg, *zoon van Hendrik Georg Rombach en Cornelia Verbruch.*

Cornelis Jacobus, *zoon van Jacobus Hendriks en Cornelia de Kruijff.*

den 17 October.

Cornelis Jordanus, *zoon van Anthonie Wessel Stephanus Pel en Maria Petronella Smits.*

Dina, *dochter van Jan Lamair en Johanna Elling.*

Maria Johanna, *dochter van Jacoba van der Meijden.*

Cornelis, *zoon van Cornelis Bettink en Johanna Maria Luca.*

Agatha, *dochter van Gerrit van Cuijlenburg en Geertruida van Horsen.*

Johannes Galenus, *zoon van Theodore Casimir Arensma en Wilhelmina Adriana Baronnesse van Sijtzama.*

Dirk, *zoon van Elbert Ebben en Catharina Elisabeth Stern.*

Hendrica Cornelia, *dochter van Willem van Engelen en Hendrina Cornelia van der Rest.*

Abraham, *zoon van Samuel Levie Herschel en Johanna Kortenhout.*

den 19 October.

Arnoldus Gerardus, *zoon van Gerardus Johannes Stevens en Maria Wilhelmina Schuller.*

Hendrica, *dochter van Anthonius Arts en Agnes Driessen.*

Johannes Hendrik, *zoon van Willem Hendrik de Jong en Maria Wilhelmina Schadee.*

Alberta, *dochter van Stephanus van Gent en Alida Logman.*

Petronella Cornelia, *dochter van Maria van Ditmars.*

Dirkje, *dochter van Hendrik Rigtelingen en Anthonia Imhof.*

Anna, *dochter van Christiaan Willekes en Theodora Pegter.*

Alberta, *dochter van Neeltje van Zandwijk.*

Herman Jacob, *zoon van Salomon van Lier en Mariane Gunst.*

den 20 October.

Jelis, *zoon van Jelis van der Pijl en Dirkje Melgers.*

Johanna Louisa, *dochter van Gijsberta Uijlenbroek.*

Martina, *dochter van Martinus Atteveld en Maria van Riet.*

Johannes, *zoon van Jacobus Holl en Francina de Bont.*

Maria Jacomina, *dochter van Adrianus Brouk en Johanna Koot.*

Maria Louisa Augusta, *dochter van Louis Appolinus Witte Eechout en Hendrica Gerarda Ras.*

Dorantus Frederik Johannes Alexander Anthoon, *zoon van Johannes Christiaan Mügge en Aldegonde Caritas Zencker.*

Johannes Theodorus, *zoon van Johannes Gerardus Spitsbaard en Aartje Taris.*

Jan, *zoon van Jan Sellenraad en Antje Smit.*

den 21 October.

Marinus, *zoon van Hendrik Adriaan Hauer en Johanna Vernee.*

Johannes Gerhardus, *zoon van Gerhardus Pullen en Johanna Daverina van Leusden.*

Willem Theodorus, *zoon van Cornelis ten Bosch en Johanna Margaretha van Leeuwen.*

den 22 October.

Hendrik Wilhelmina, *dochter van Hendrik Hekman en Wilhelmina Neeland.*

Johannes, *zoon van Gerrit van Reenen en Cornelia Block.*

Willem Anthonius Gerardus, *zoon van Gerard Petrus van Roijen en Maria Wilhelmina Bos.*

den 23 October.

Nicolaas Cornelis, *zoon van Abraham Rudolf Swagers en Johanna Hendrica Broers.*

Thomas Johannes, *zoon van Catharina Balffoort.*

Johannes, *zoon van Dirkje de Jong.*

den 24 October.

Johannes Cornelis, *zoon van Gerrit Spierenburg en Johanna van Luijn.*

Claziena Johanna Gerardina, *dochter van Seryaas van Rooijen en Neeltje Losgert.*

Jan Jacob, *zoon van Jacob van Egmond en Jannetje Hardebol*
Jurrianus, *zoon van Clasina Lancee.*

Adrianus, *zoon van Hendricus Johannes Jacobus Jansen en Anna Clasina Felix.*

Johannes, *zoon van Johanna de Ridder.*

den 26 October.

Gijsbertus Johannes, *zoon van Rutger Huijgens en Martina de Rooij.*

Johannes, *zoon van Bernardus Verbeek en Jannigje Vierbergen.*

Willem Adrianus, *zoon van Willem Adrianus de Bruijn en Johanna van Loon.*

Jan, *zoon van Jan Schallekis en Maria Sibilla de Haart.*

Gerrit, *zoon van Willem de Vreede en Jacoba Berbers.*

Aletta Regina Albertina, *dochter van Jacobus van Dorsten en Margaretha Johanna Clasina Jansen.*

den 27 October.

Cornelia Margje, *dochter van Gijsbertus Vermaak en Cornelia Groenewoud.*

Theodorus Wilhelmus, *zoon van Willem van Maarschalkerweerd en Cornella van der Horst.*

Johanna Hermina, *dochter van Joannes van Rooijen en Hermina Hardenberg.*

Maria Johanna, *dochter van Stephanus Johannes Carels en Sibilla Schor.*

Albertus Marinus, *zoon van Albertus Arend Stuivenberg en Elisabeth Cecilia Hoogland.*

den 28 October.

Marinus Franciscus, *zoon van*
Jacob Hendrik Lofveld *en* Eli-
sabeth Vlastuijn.

den 29 October.

Bernardina Wilhelmina, *dochter*
van Wouter Macquelijs *en*
Elselina Elisabeth Clarisse.

Jacoba Johanna, *dochter van* Chris-
tiaan Haaksman *en* Jacoba van
Termeij.

Antonius Theodorus Gerardus,
zoon van Theodorus Kocken *en*
Anthonia Houtman.

Geertruida, *dochter van* Johannes
Salgus *en* Hendrica Bel.

Johan August Christiaan, *zoon*
van Johan Christiaan Guise *en*
Maria van der Put.

Gerrit, *zoon van* Jan Aret *en*
Gerarda Schouten.

den 30 October.

Johanna Maria Helena, *dochter*
van Arnoldus Joannes Verbunt
en Maria Ludovica Josephina
Taranget.

Dirk, *zoon van* Johan Adam Jen-
ner *en* Anna Busgart.

Christiaan, *zoon van* Johan An-
dreas Christiaan Grauw *en* Jo-
hannetta Egeling.

den 31 October.

Catharina Wilhelmina, *dochter*
van Anthonius Thomassen *en*
Petronella van Rossum.

Reindert Willem, *zoon van* Pieter
Kraft *en* Geertje van Dijk.

Maria, *dochter van* Maria Ullersma.

Johanna Maria, *dochter van* Her-
manus Hogelander *en* Maria
Stam.

Johanna Cornelia, *dochter van*
Johannes Vollenoven *en* Cor-
nelia Weijers.

Johanna Hendrica, *dochter van*
Pieter Tobias Gevers *en* Alida
Langlois.

Gerardus Nicolaas, *zoon van* Ni-
colaas Bussing *en* Willempje
Gerritsen.

Johannes, *zoon van* Jacobus Jan-
sen *en* Maria Schutter.

Johanna Helena, *dochter van*
Johan Joseph Terstegen *en* Jo-
hanna Kusters.

Er zijn in de maand OCTOBER 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	84.	
» » Vrouwelijke »	61.	
		145.
Doodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	2.	
» » Vrouwelijke »	4.	
		6.
Totaal.		151.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	6.
» dochters.	9.
Totaal.	15.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 October.

Abraham Sikkol, weduwnaar, Apotheker, met Willemina Maria van Rijn, beide geboren en wonende alhier.

Gerardus Tusschenbroek, timmerman, geboren alhier, met Cornelia van der Voort, geboren te Amerongen, beide won. alhier.

den 7 October.

Josephus Stam, opperman, met Maria Faber, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Cornelius van Meegen, timmerman, geboren te Abcoude, met Catharina Klinkvis, geboren en beide wonende alhier.

Gerardus Joannes Zweers, schoenmaker, geboren te Zutphen, met Elisabetha Weijenberg, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Gerrit Carel Vermeer, winkelier, geboren te Amersfoort, met Jacoba Johanna Eskes, winkelierster, geboren en beide wonende alhier.

Johannes van Fulpen, winkelier, geboren te Breukelen, met Ernestina Johanna Polman, geboren te Amerongen, beide wonende alhier.

Johannes Cousijn, schrijnwerker, met Alida Jacoba Bogact, weduwe, beide geboren en wonende alhier.

Jan Hermanus de Haas, ambtenaar bij 's rijks belastingen, geboren te Cocvorden, Prov. Drenthe, met Maria Helena Josepha Anten, gedivorceerde vrouw, geboren te Zwolle, beide wonende alhier.

Ludovicus Hippolitus Hesselman, schoenmaker, met Cornelia Maria van Steijn, beide geboren en wonende alhier.

den 8 October.

Hendrik van Ommeren, notaris, geboren alhier, met Hendrietta Clasinetta Maria van Kesteren, weduwe, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

den 14 October.

Gerrit Rentzenbrink, weduenaar, arbeider, geboren te Zuijlen, met Catharina Rattie, weduwe, geboren te Leijden, beide wonende alhier.

Johannes Wesselo, onderwijzer, geboren alhier, met Johanna Wilhelmina Boezel, geboren te Vleuten, beide wonende alhier.

Jan Kerkmeester, werkmán, geboren te Huizen, Prov Noord-Holland, met Margrita van Os, weduwe, vischvrouw, geboren en beide wonende alhier.

den 21 October.

Antonius Franciscus Hoelen, weduenaar, stadskazernmeester, geboren te Amsterdam, met Agatha Ludowina Schrueder, weduwe, geboren te Harlingen, beide wonende alhier.

Johannes Hendrikus Wassink, zadelmaker, met Henrietta Geerttruijda Jane van Wijngaarden, beide geboren en wonende alhier.

Evert Burgers, broodbakker, geboren te Brummen, Provincie Gelderland, met Margueritte Huskes, dienstmeid, geboren te Creveld in Pruissen, beide wonende alhier.

Wilhelmus Coenen, smid, geboren te Herwen, Prov. Gelderl., met Elisabeth van der Linden, naaister, geboren en beide wonende alhier.

den 22 October.

Martinus Everhardus D'Aillij, weduenaar, makelaar, geboren en wonende te Amsterdam, met Alida Angeniesse Kreenen, geboren te Velp, Prov. Gelderland en wonende alhier.

Nicolaas de Graaf, weduenaar, notaris, geboren alhier, met Christina Henrietta Guldensteden, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

den 28 October.

Izaak Zandwijk, gruttersknecht, met Johanna Antonia van Oort, beide geboren en won. alhier.

Martinus Michielse, knoopmaker, met Jaantje de Meijer, beide geboren en wonende alhier.

Henricus Antonius Remmi, weduenaar, zeepziedersknecht, geboren te Amsterdam, met Henrica Custers, dienstbaar, geboren te Bergharen, Prov. Gelderland, beide won. alhier.

Bastiaan van Leersum, metselaar, geboren en wonende aan de Bilt, met Gijsje de Voest, dienstbaar, geboren en wonende alhier.

Hermanus Wiekenkamp, werkmán, met Agatha Bomer, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Petrus Straatman, steenhouwer, met Joanna Isabella de Haart, beide geboren en won. alhier.

Lion Marcus Nathan, kunstenaar, met Betje Schuitevoerder, koop-

vrouw, beide geboren te Amsterdam en wonende alhier.

Gerardus van Lint, knoopmaker, met Catharina Grieff, kleerbleekersmeid, beide geboren en wonende alhier.

Jacobus Adrianus Maigret, kunstschilder, met Margaretha Angenieta Viveen, beide geboren en wonende alhier.

Andreas Agterberg, hovenier, geboren alhier, met Christina Maria van Asch, naaister, geboren te Wijk bij Duurstede, beide wonende alhier.

Jan Alexander van Viegen, met Geertruida Petronella Larive, beide geboren en won. alhier.

den 29 October.

Guillaume Auguste Felix Quarin Willemier, officier van gezondheid der 2 klasse bij 't groot Rijkshospitaalen medicinae doctor, geboren te Haarlem, met Sara Clasina Elisabeth Storm van 's Gravesande, geboren en beide wonende alhier.

TE ZAMEN 32 PAREN.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 October.

Gerard Franciscus Assink, fus. bij
de 2 komp. van het depot der
9 Afd. Inf., 19 j., Hospitaal.
Catharina Klegger, 9 j., Zandstr.
Hendrica van Zandwijk, 7 j.,
buiten de Tolsteegpoort.
Petronella Anna Barendina Scel-
king, 10 j., Servetsteeg.
Hendrica Takken, 3 j., Elisa-
bethstraat.
Gerritje Scherpenzeel, 13 d.,
buiten de Waardpoort.

den 2 October.

Johannes Gasseling, kastelein,
54 j., Boterstraat.
Pieter van den Hemel, 70 j.,
Oude Mannen en Vrouwenhuis.
Harm Tijse, fus. bij de 4 komp.
van 't reserve batt. der 7 Afd.
Inf., 21 j., Hospitaal.

den 3 October.

Johannes Gijsbertus Clemens, spie-
gelmaker, 22 j., Hamburgerstr.
Elisabeth Reijmers, 10 j., Nieuwe
Kamp.

den 5 October.

Geertruij Cornelia Trijsburg, 2 j.
en 6 m., Magdalenesteeg.
Philippina Arnoldina Maria Milius,
17 d., buiten de Waardpoort.
Albertus Wesselaar, 6 j. en 8 m.,
Boterstraat.
Doodgeb. zoon van Willem Kiel,
Zilversteegje.
Amelia Angelique Wilhelmina Isa-
bella Susanna, 6 m., Ganzenm.
Jan van Oosten, officier jongen,
op Z. M. kanonneerboot no 81,
20 j., Hospitaal.
Elisabeth van der Rijst, huisvr.
van Krijn Stouhandel, 52 j.,
buiten de Waardpoort.
Petronella Edelkoort, wed. Jan
Bastiaan Kleinoord, 77 j.,
buiten de Witte vrouwepoort.
Johannes Jacobus van Hasselt, 10
w., Lange Nieuwstraat.
Arij Rademaker, fus. bij de 1
komp. van het depot der 2 Afd.
Inf., 20 j., Hospitaal.
Doodgeb. dochter van Jan Sabee,
Ganzenmarkt.

den 7 October.

Jan Willem Eggink, korporaal bij de 2 komp. van het depot der 9 Afd. Inf., 21 j., Hospitaal.

Dirk van der Star, houtkooper, 32 j., buiten de Catharijnepoort.

den 8 October.

Geertruij de Kruijff, huisvr. van Jacobus van den Heuvel, 57 j., Predikheerestraat.

Adrianus Johannes Roep, 8 m., Masegast.

Antje Slesselaar, wed. Frans van Eck, 73 j., Zuilesteegje.

Willemina Iseger, 12 j. en 4 m., Burgerweeshuis.

den 9 October.

Adrianus van Lent, timmerman, 38 j., buiten de Waardpoort.

Willem Kooij, 1 luit. adj. bij het Reg. Lanciers no. 10, ridder van de militaire Willemsorde, vierde klasse, 41 j., Choorstraat.

Hendricus Kettenis, 15 j., Kreupelstraat.

den 10 October.

Jacobus Carel Heintzendorff, kweekeling aan 'sRijkshospitaal, 19 j., Mariestraat.

Elisabeth van Veen, 8 m., buiten de Tolsteegpoort.

den 13 October.

Maria Helena van Doorn, 10 w., buiten de Tolsteegpoort.

Daniel Kreek, kleermaker, 84 j., voor Clarenburg.

Jaantje Rietveld, wed. Steven Schut, 80 j., Diakoniehuis.

Cornelis Klarenbeek, arbeider, 56 j., Ziekenhuis.

Hendrik Dui'z, werkman, 36 j., Ziekenhuis.

Johanna Cornelia van Breveld, huisvr. van Anthonij Peterse, 71 j., in 't Meijpoortje.

Theodora Hendrica Wurff, huisvr. van Johannes Petrus Cersen, 37 j., buiten de Witte vrouwepoort.

Cornelis van der Sanden, 56 j., Jacobiebrug.

den 14 October.

Maria Alida Johanna Peereboom, 2 j., ABCstraat.

Hendrina Wilhelmina Kossterck, ongeh., 68 j., Steenweg.

Ernestina Valentz, wed. Johannes Hermans, 68 j., Weesbrug.

den 15 October.

Anthonie Kilsdonk, fus. bij de 4 komp. 1 batt. der 18 Afd. Inf., 23 j., Hospitaal.

Rijk de Lang, werkman, 69 j., buiten de Tolsteegpoort.

Melchior Antonius Westerhoudt, 4 m., Weijstraat.

Jan Cornelisse, 5 j. en 7 m., Buurtkerksteegje.

Theodorus Hazekamp, 9 m., buiten de Catharijnepoort.

Johanna Maria Francina Altorfer, 2 j. en 6 m., Lijamarkt.

Johannes Godart, 10 w., Lauwersteeg.

Johannes Kalkman, fus. bij de 4 komp. van 't reserve batt. der 7 Afd. Inf., 19 j., Hospitaal.

den 16 October.

Albertus van Gorkum, 40 j.,
Jacobiekerkhof.
Johannes van Weenen, 57 j.,
Kleine Eligesteeg.
Maria Duiveman, 3 m., Rosestr.
Maria Christina Wagenmaker,
4 j. en 3 m., Springweg.

den 17 October.

Maria Flantua, ongeh., dienst-
meid, 19 j., Zandstraat.
Adriana Trijsburg, 11 m., Mag-
dalenesteeg.
Jacobus Anthonius Sines, 4 m.,
Tuchthuissteegje.
Hermanus van Maurik, koopman
in ijzerwaren, 52 j., Bezembrug.

den 19 October.

Catharina de Graaf, wed. Dirk
Correljé, 91 j., in 't Weijstr.
Teunis Hekkers, 81 j., onder de
Linden.
Doodgeb. dochter van Martinus
van der Heijden, Marieplaats.
Johan van den Hemel, 1 j.,
Bergstraat.
Doodgeb. dochters van Willem
Johannes Schuurman, buiten de
Waardpoort.

den 20 October.

Theodora van Kesteren, dienst-
meid, 27 j., buiten de Waardp.
Cornelis Scheepers, fus. bij de 2
komp. van 't reserve batt. der
7 Afd. Inf., 21 j., Hospitaal.
Johannes van Bijnum, fus. bij de
1 komp. van 't depot der 9 Afd.
Inf., 29 j., Hospitaal.

Hendricus van Dort, 3½ j., bui-
ten de Waardpoort.
Dina ten Pierik, 3½ j., Zalestr.
Johanna van Breukelen, 16 j.,
R. C. Weeshuis.
Johanna Maria Wesselo, wed.
Abraham Adrianus Rattie, 83 j.,
Bartholomaeigasthuis.

den 22 October.

Hendricus Johannes van der Steen,
1 j. en 8 m., aan de Maliebaan.
Theodora Vermeer, wed. George
de Jager, 68 j., Zoustraat.
Gerrit Hubers, 28 j., Draken-
burgsteegje.
Catharina Margaretha Wiek, wed.
Pieter Spaan, 95 j., Nicolaisteeg.
Jacoba van Rossum, 10 j., buiten
de Tolsteegpoort.
Wilhelmina Adriana Baronesse van
Sijtzama, huisvr. van Theodora
Casimir Arensma, 37 j., Vreeb.

den 23 October.

Johanna Gerarda van de Groene-
kan, 3 w., buiten de Witte-
vrouwepoort.
Anthonius Bals, werkman, 55 j.,
Springweg.
Hendrik van Reenen, rentenier,
86 j., Volderbrug.

den 24 October.

Doodgeb. zoon van Benjamin
Eland, Vrouw Juttestraat.
Bernardus van Denteren, werk-
man, 25 j., in 't Ziekenhuis.

den 26 October.

Maria Zwarts, huisvr. van Gerrit
Vergees, 81 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Jan Gerardus Lottum , 7 j. , achter 't Stadhuis.

Willem Godec , 9 m. , Viebrug.

Jacobus Stilting , 1 j. , aan 't Zand.

Alida Jacoba van Rooijen , huisvr. van Jacobus van der Lingen , 5½ j. , Lange Nieuwstraat.

Anna Hendrica Kiel , wed. Johannes van Os , naaister , 6¼ j. , Zakkendragersteegje.

Cornelia Johanna van Loon , huisvr. van George Camille Alfred , Mellier , 29 j. , Nieuwe gracht.

Hendrica Mechtilda Schoonhijn , 5 j. , Voorstraat.

Hugo Arnoldus Albertus Kruijff , 5 j. en 8 m. , ABCstraat.

den 27 October.

Neeltje Pronk , wed. Gijsbert Harting , 78 j. , Jerusalemsteeg.

Mr. Jacobus Scheltema , griffier bij het hoog militair gerechtshof , ruim 68 j. , achter het St. Pieter.

Willem Frederik Baron van Heeckeren tot de Wierse , gep. Adj. generaal , 76 j. , Kromme Nieuwe gracht.

Antonetta van Izakker , huisvr. van Pieter Elling , 72 j. , Zilversteegje.

Petrus Isaak Rosenberg , 4 j. , Vinkenburgsteeg.

Maria Schimmel , 9 j. , buiten de Catharijuepoort.

Anna van Alen , ongeh. , 90 j. , Marieplaats.

Cornelis Gentenaar , 44 j. , Watersteeg.

Egbert Hendrik Zondag , fus. bij de 4 komp. reserve batt. der 7 Afd. Inf. , 19 j. , Hospitaal.

Fransz Joseph Rieder , fus. bij de 2 komp. der garnizoens troepen , 49 j. , Hospitaal.

Johannes Kuiper , hondschild , 46 j. , Zandstraat.

den 29 October.

Willem Lambertus Battenberg , 1 j. , achter 't Weijstraat.

Anthonia van Ballekom , wed. Martinus Kouwenberg , 70 j. , Willems Kazerne.

Hendrik Gravendaal , 4 j. , Mariestraat.

Hendrik Tente , fus. bij de 1 komp. reserve batt. der 7 Afd. Inf. , 22 j. , Hospitaal.

Remeke Harms Prins , fus. bij de 1 komp. reserve batt. der 7 Afd. Inf. , 24 j. , Hospitaal.

den 30 October.

Johannes Wilhelmus Theodorus Hunck , 5 j. , buiten de Witte vrouwpoort.

Pieter Nol , 17 j. , Lange Nieuwstraat.

Jan Jansen , 64 j. , Marieplaats.

den 31 October.

Gerardus de Groot , 4 j. en 6 m. , buiten de Waardpoort.

Johanna Hofstede , huisvr. van Pieter van Gorselen , 63 j. , Koestraat.

Jannes Wolter Bomert , fus. bij de 2 komp. van het reserve batt. der 7 Afd. Inf. , 20 j. , Hospitaal.

Er zijn in de maand OCTOBER 1835 Overleden :

Van het Mannelijke geslacht.	63.
— — — — — Vrouwelijke geslacht.	52.
	<u>Totaal. . . . .</u>
	115.
Geboren.	145.
Overleden.	115.

—————
Dus meer Geboren dan Overleden 30 Personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :

Doodgeboren.	6.	Transport.	81.
Roodvonk.	17.	Zenuwkoortsen.	5.
Het water.	7.	Gevolgen v. d. Kraam.	1.
Kinderzicakte.	1.	Tering	12.
Spruw.	2.	Kliezicakte.	1.
Verval van krachten.	21.	Slagaderbreuk.	1.
Borstzicakte.	10.	Bloedspuwing.	2.
Het zuur.	2.	Beroerte.	1.
Verstopp. in de ingewanden.	1.	Geelzicakte.	2.
Koortsen.	3.	Verbrand.	3.
Stuipen.	3.	Borsttering.	2.
Galkoorts.	2.	Herssenontsteking.	1.
Borst Waterzucht.	5.	Tanden.	3.
Buikloop.	1.		
	<hr/>		<hr/>
	81.		115.

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	2	4	6.	Transport.	46	32	78.
Beneden het jaar.	7	7	14.	» 45 » 50 »	2	»	2.
Van 1 tot 5 jaar.	8	8	16.	» 50 » 55 »	3	2	5.
» 5 » 10 »	4	4	8.	» 55 » 60 »	3	1	4.
» 10 » 15 »	1	3	4.	» 60 » 65 »	2	2	4.
» 15 » 20 »	7	2	9.	» 65 » 70 »	2	4	6.
» 20 » 25 »	8	»	8.	» 70 » 75 »	1	3	4.
» 25 » 30 »	3	2	5.	» 75 » 80 »	1	2	3.
» 30 » 35 »	1	»	1.	» 80 » 90 »	2	3	5.
» 35 » 40 »	2	2	4.	» 90 » 100 »	1	3	4.
» 40 » 45 »	3	»	3.				
	<hr/>		<hr/>		<hr/>		<hr/>
	46	32	78		63	52	115.

LIJST

DER

VERKOCHE HUIZEN: LUSTPLAAT- SEN ENZ.

Den 3 October, door den Notaris G. H. STEVENS.

No. 1. Een buiten verblijf aan de O. Z. van de Maliebaan wijk I. n°. 280. met een tuin groot 39 roed. 70 ellen.

No. 2. Een buiten verblijf naast het voorgaande perceel, wijk I. n°. 281. met een tuin groot 24 roed. en 20 ellen.

No. 3. Een Warmoesiers Hofstede, wijk I. n°. 282. met 67 roed. 20 el. Warmoesiers land. Deze 3 perceelen *opgehouden* voor *f* 13,495.

No. 4. Eene dubbeld heeren Huizinge met Tuin, aan de Z. Z. van de Minnebroederstraat, met Stalling en Koetshuis, wijk G n°. 301. Toegewezen voor *f* 10,500. aan den Heer *J. van Embden*, *gg*.

No. 5. Eene Kamer aan de N. Z. van de Groot Eligensteeg, wijk A. n°. 109. *Opgehouden* voor *f* 400.

No. 6. Eene Huizinge en Erve, buiten de Tolsteegpoort, op de helling, wijk K. n°. 80. Toegewezen voor *f* 850. aan den Heer *J. Vasse*.

Den 10 October, door den Notaris J. H.

VAN SCHERMBEEK

Een wel ter nering staande Huis, Erf en Grond, aan de O. Z. van de Oude Gracht bij de Viebrug, wijk H. n°. 2. Toegewezen voor *f* 4,550. aan den Heer *H. J. Plieger*.

Den 17 October, door den Notaris J. H.

VAN SCHERMBEEK.

No. 1. Een wel doortimmerd Huis, met Kelder en kluis, Erf en Grond aan de O. Z. van de Kromme Nieuwe Gracht wijk G. n°. 356.

No. 2. Eene Kamer of Woning, daar achter, wijk G. n°. 414. Deze 2 perceelen te zamen toegewezen voor *f* 6,540. aan den Heer *A. C. van Woerden*.

No. 3. Een Huis, Erf, Grond en Tuintje, aan de O. Z. van de Kromme Nieuwe Gracht, wijk G. n°. 316. Toegewezen voor *f* 2,470. aan den Heer *C. van der Star*.

No. 4. Een wel doortimmerd Huis, Erf en Grond, in de Romerburgerstraat op de hoek van de Lange Nieuwstraat, wijk A. n°. 553. (513.) Toegewezen voor *f* 4,425. aan den Heer *P. A. Muntendam*.

No. 5. Een Huis en Erf, aan de Lange Nieuwstraat op de hoek van het Abraham d'Olesteegje, wijk A. n°. 521. Toegewezen voor *f* 1,550. aan den Heer *D. Berkhout*, *gg*.

No. 6. Een Huis, Erf, Grond en Tuin, aan de Nieuwe Gracht bij de Nieuwe Kade, wijk H. n°. 685. Toegewezen voor *f* 1,300. aan den Heer *D. Huigen*.

No. 7. Eene Woning in de Molensteeg, wijk H. n°. 711. Toegewezen voor *f* 600. aan den Heer *G. Rijsdam*.

No. 8. Een Woning, Erf en Grond, in de Lange Lauwerstraat, wijk H. n°. 120. Toegewezen voor *f* 460. aan den Heer *G. Rijsdam*.

No. 9, 10 en 11. Drie Woningen met Tuintjes, in de Wildesteeg bij het Bagijnshof en de Nieuwe Kade, wijk H. n°. 332, 333 en 334. Deze 3 perceelen te zamen Toegewezen aan de stad *Utrecht* voor *f* 2,020.

N°. 12. Een Woning in het Zakkendragers steegje, wijk C. n°. 149. Toegewezen voor *f* 590. aan den Heer *van den Broek*.

N°. 13. Twee Woningen onder een dak, in de Korte Watersteeg, wijk C. n°. 544 en 545. Toegewezen voor *f* 440. aan den Heer *C. van Luijn*.

N°. 14 en 15. Twee Huizen of Woningen, in de Nicolaas steeg naast elkander; wijk B. no. 220 en 221. Toegewezen no. 220 voor *f* 650. aan den Heer *F. van Laare*, en no. 221 voor *f* 510. aan den Heer *J. van Berk*.

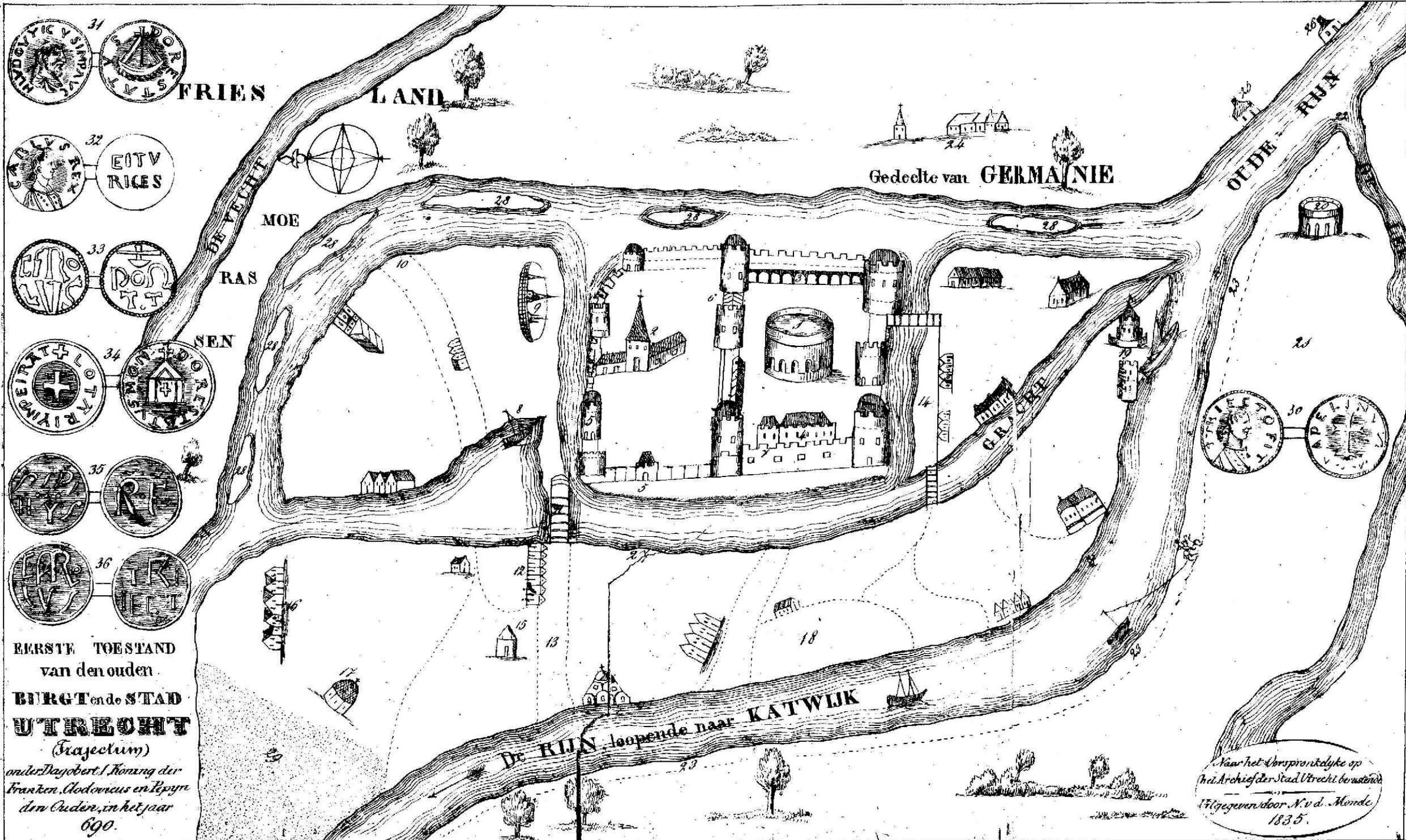
DE STAD EN BURGT *UTRECHT* IN DE VII EEUW.

(Volgens het kaartje.)

Daar er, zoo ver ons bewust is, geen oudere platte grond van de stad Utrecht is uitgegeven, dan die, welke zich in het werk *Batavia Sacra* bevindt, en door *Blondeel* in zijne beschrijving der stad Utrecht, is overgenomen, kwam het ons niet ongepast voor, een plan der stad en burgt *Trajectum* (Utrecht), hetwelk wij in een oud handschrift vonden, in ons Tijdschrift te plaatsen; wij gevoelden ons hiertoe te meer opgewekt, censdeels door de meer uitvoerige behandeling en aanwijzing der beteekenis van sommige gebouwen en straten, hetwelk aan eerstgemelde kaart ontbreekt, anderdeels door de aansporing van bevoegde Oudheidkundigen, die te regt opmerkten, dat de uitgave van hetzelfde tot nadere waarnemingen zoude kunnen leiden.

De platte grond is waarschijnlijk vervaardigd naar eene overoude schilderij of teekening, en later, naar de beschrijving van Utrecht door *Hortensius* uitgeg.
I. D. 2^e. St.

FRIES LAND

Gedeelte van GERMANIE

DE VECHT

OUDE RIJN

RAS

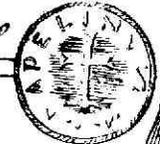
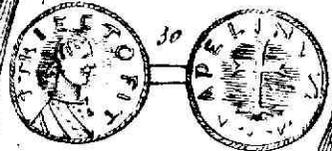
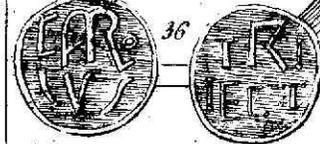
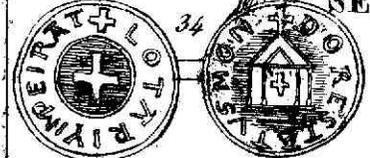
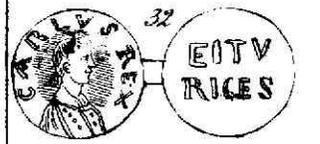
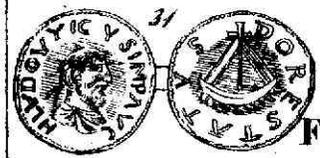
SEN

DE GRACHT

DE RIJN loopende naar KATWIJK

EERSTE TOESTAND
van den ouden
**BURG ende STAD
UTRECHT**
(Trajectum)
onder Dagobert I. Koning der
Franken, Clodovicus en Pepijn
den Ouden, in het jaar
690.

Naar het Oorspronkelijke op
het Archief der Stad Utrecht bewaard.
Uitgegeven door N. v. d. Monde.
1835.

werkt; ten minste, wij komen tot deze overtuiging, door enkele voorwerpen, die eerst in later tijd gesticht of aangelegd, echter op dit kaartje staan uitgedrukt.

De hoogte aan de Noordoostzijde der stad, aange-
wezen onder N°. 10, en welke langs de geheele Oost-
zijde doorloopt, is onlangs, bij het afbreken der wallen,
allezins bewaarheid gevonden; van de Wittevrouwen-
poort tot aan de Bregittestraat nam men eenen vasten
grond van leem en aarde waar, zijnde de muren der
stad aldaar niet op steenen fundamenten, maar onmid-
delijk op de aarde gebouwd, gelijk men onderzocht en
bevonden heeft aan de gemetselde bogen, die als ken-
merken der oudheid in de nieuwe wandelingen zijn
blijven staan. — Hetzelfde is mede waargenomen bij
het afbreken van den wal achter de St. Nicolaas kerk, en
zal zich welligt langs het bolwerk Zonnenburg tot aan
de Bregittestraat uitstrekken, gelijk het verder aan die
zijde der stad tot aan de Wittevrouwepoort voortloopt.
Men vindt op sommige plaatsen hoogten, die om-
trent 2 voet boven het waterpas der stad verheven zijn.

Wij hebben ons niet voorgesteld bij dezen platten
grond eene volledige geschiedenis van de stichting der
stad of burgt te geven; deze is reeds zoo menigvuldig
en door zulke bekwame pennen beschreven, dat wij
ons onbevoegd rekenen aan deze schriften eenige be-
langrijkheid bij te zetten; te meer daar dezelve on-
derling in gevoelen verschillen, en wij op ons gezag
hierin niet durven, noch kunnen beslissen.

Wij willen ons dus alleen bepalen bij de aanwijzing
der gebouwen, straten, markten en muntten, die in
of bij de stad zijn opgedolven.

Alvorens echter hiertoe over te gaan, moeten wij den lezer herinneren, dat tijdens de teekening van het kaartje, de mathematische naauwkeurigheid zoo stipt niet in aanmerking werd genomen, en het topographisch teekenen op eenen lagen trap stond. Men zou zich anders, en te regt, verwonderen, de steden Wijk en Rhenen, benevens de rivier de Lek en de sterkte Wiltenburg zoo nabij den burgt of de stad te vinden. Deze onevenredigheid komt ons voor als een kenmerk harer oudheid en zal den opmerkzamen waarnemer in zijne beschouwing niet hinderlijk zijn. Wij voor ons hebben niet gearzeld hetzelfde te geven, zoo als het daar ligt, zonder ons de geringste verandering daarin te veroorloven. — Hierop maken de munten en het letterschrift eene uitzondering. De eerste, op de oorspronkelijke teekening gebrekkig en gedeeltelijk uitgewerkt, zijn door ons, zoo naar de afbeeldingen van van Loon en van Mieris, als naar oorspronkelijke, uitgevoerd; het tweede is uit het Latijn overgezct en met de thans gebruikelijke letters aangewezen.

Na deze aanmerkingen gaan wij over tot de aanwijzing der onderscheidene voorwerpen:

1. De burgt Antonia, bij sommige schrijvers Antonina genaamd.
2. De kapel of kerk van den H. Thomas, zijnde de oudste, waarvan men gewag gemaakt vindt; dezelve stond ongeveer ter zelfder plaatse, waar thans nog de Dom staat.
3. Legerplaats Tricht.
4. Vrijplaats (*Immunitas*.)
5. Romeinsche wachten.

6. Bedehuis van het H. kruis, gesticht na de verwoesting van de Thomas kapel, in derzelve nabijheid.
7. Stads korenmagazijn.
8. Rijnkenshaven, later Kyntkens- of Kindjeshaven genaamd, is waarschijnlijk eene haven of legplaats voor schepen geweest, dewijl men aldaar bij het opgraven der fundamenten vele overblijfselen van scheepstuig enz. gevonden heeft. — De volkslegende, dat aldaar een kind in eene wieg bij eenen zwaren watervloed zou zijn komen aandrijven, hebben wij nergens bewaarheid gevonden.
9. De Renbaan.
10. Eene hoogte alwaar de schepen aankwamen.
11. De stadsbrug.
12. De markt.
13. De steenen straatweg.
14. Romeinsche straatweg.
15. Het Tolhuis, alwaar men voor het vee bij het inkomen der stad een weggeld betaalde.
16. Waterstraat.
17. De St. Jacobi kerk.
18. De Rundermarkt.
19. De Tolpoort: alhier moesten de schepen vertol- len; en om de onwilligen te bedwingen, stichtte men eenen toren in de nabijheid der poort, die den naam van Tol-toren ontving, welke naam later overging in dien van Bijlhouters-toren, de- wijl de bewaking dier sterkte werd toevertrouwd aan het bijlhouters- of timmerlieden-gild. De zelve is thans ingerigt tot eenen pelmolen en de

poort, die de oudste van de aanwezige is, draagt den naam van de Tolsteegpoort.

20. Wiltenburg. Dit slot zou gelegen hebben bij het gehucht Vechten onder Bunnik.
21. De grond alhier is zeer puinig, en nog dagelijks worden er munten opgedolven van Romeinsche Keizers, benevens allerlei wapentuig, steenen met opschriften en kleine beeldjes, aardewerk van verschillende kleuren, vooral van Samische aarde enz., hetwelk aanleiding heeft gegeven, tot opgravingen van wege het Gouvernement, welke reeds de gewenschte gevolgen hebben gehad, en nog heden met ijver worden voortgezet, door de commissie ter opdelving van Romeinsche oudheden in de provincie van Utrecht, welke gevormd is uit de Heeren, Burgemeester van Asch van Wijck, Tuijll van Keulhorst, van Heusde, van Goudoever en Dorn Seiffen met den Heer Nahuis als Secretaris, zijnde de Heer Mr. J. Scheltema in de vorige maand overleden.
22. De mond van de rivier de Lek, die zijnen oorsprong zoude verschuldigd zijn aan eene zandbank, welke zich te Katwijk bij de uitwatering van den Rhijn plaatste, waardoor deze laatste rivier met verlies van haren naam zich door eenen geweldigen vloed eenen anderen weg baande, die de Lek zoude genaamd zijn.
23. Militaire weg.
24. Oudwijk, een klooster voor adellijke Jonkvrouwen van de Benedictijner orde.

25. Rhenen.
 26. Wijk bij Duurstede.
 27. De Voorstad. Hier maakten de visschers hunne netten gereed; van waar dit gedeelte de Lijnmarkt genaamd werd.
 28. Eilanden.
 29. Zandige plaatsen, thans nog het Zand genaamd.
 30. Gouden muntje, hetwelk op de voorzijde de beeldtenis van eenen Oostfrankische Koning voorstelt met dit randschrift:

TRIECTO FIT. (*Te Utrecht gemaakt*)

De tegenzijde is met een staand kruis bestempeld met het opschrift:

MADÉLINUS MONETARIUS.

(*De Muntmeester Madelinus.*)

31. Dit muntje is geslagen te Duurstede; de voorzijde is met 's Keizers borstbeeld voorzien, en met eenen vorstelijken lauwerkrans versierd, met dit randschrift:

HLUDOUVICUS IMPERATOR AUGUSTUS

(*Lodewijk, doorluchtige keizer.*)

Op de keerzijde ziet men een scheepje, welks mast een kruis maakt, met het randschrift:

DORESTATUS (*Duurstede.*)

32. Voert het borstbeeld van koning Karel

CARLUS REX.

Aan de keerzijde EITURICES (*).

(*) Dit moet waarschijnlijk zijn *Biturices*. Zie Le Blanc Monn. de France p. 135 no. 6, p. 142. die dit *Bourges* noemt, en dit muntje aan *Karel den Kalen*, 840—877. toeschrijft; anderen meenen, dat het *Berry* zoude beteekenen.

33. Op de voorzijde, waarop zich geen beeldwerk bevindt, leest men den naam van CAROLUS (*Karel*), op de keerzijde staat boven een scheepshamer, daaronder

DORESTATUS (*Duurstede.*)

34. Munt van Keizer Lotharius, te Duurstede A. 855—869 geslagen, op de voorzijde een kruis met 4 punten omringd van het randschrift

LOTARIUS IMPEIRATOR

(*Keizer Lotharius.*)

Aan de keerzijde staat eene kapel met het randschrift

DORESTATUS MONETARIUS

(*te Duurstede gemunt*) (*).

35. Dit muntje is ruw van maaksel, op de voorzijde vindt men alleen den naam van

PIPINUS (*Pipijn.*)

Op de tegenzijde zijn de letters R. en F. gesteld, welke beteekenen *Rex Francorum* (*Koning der Franken*), en is dus A. 752—768 geslagen.

36. De voorzijde zonder beeldwerk is de stempel met 's Vorsten naam CAROLUS (*Karel*); op de tegenzijde, mede zonder beeldwerk. leest men den naam der stad TRIECTUM (*Utrecht*).

(*) Naar een oorspronkelijk zilveren muntje, gevonden aan de Maliebaan en thans berustende op het Stads Archief alhier. Mede te vinden bij van Loon *aloude hist.* II. dl. 87. en van Mieris *biss. munten* pl. I. no. 13; bij deze beiden echter met de letter H. voor LOTARIUS en zonder de vier punten rondom het kruis, welke punten, volgens het gevoelen van den Heer Mr. G. Dorn Seiffen, de waarde der munt aanduiden, gelijk ook op dat van PIPIN No. 35, de drie punten.

DE BILT EN OMSTREKEN.

(Vervolg en slot van Bladz. 420).

Van de vier sectiën, waarin de Bilt is verdeeld, moeten wij van de laatste, Oostbroek, afzonderlijk gewagen, zoowel omdat het eigenlijk de hoofdplaats was, waartoe de Bilt parochiaal behoorde, als wegens het aldaar gevestigde Monniken- en Vrouwenklooster, waardoor het belangrijk voor de geschiedenis is geworden.

Het huis, hetwelk de plaats van het Monnikenklooster heeft vervangen, en thans in eigendom toebehoort aan den Heer M. Ooster, is een fraai gebouw met een ruim landelijk uitzigt over grazige weiden. De groote moestuin is van grachten omgeven, welke vermoed worden uit den tijd van het klooster afkomstig te zijn; terwijl ook een gedeelte van den zijmuur van het woonhuis, waarschijnlijk een overblijfsel is van de oude kerk, daar deze muur van onder tot boven, ter dikte van drie groote oude steenen is gemetseld.

De abdij welke vroeger aldaar stond, werd Oostbroek genaamd, dewijl zij oostwaarts van de stad gelegen was in eenen veen- of broekachtigen grond.

De weg, die van de stad derwaarts leidt, is eene laan, welke haren aanvang neemt op de biltstraat, tegen over de plaats alwaar vroeger het gasthuis der Melaten stond (*). Deze laan, mede het eigendom van den Heer van Oostbroek, heeft eene lengte van 800 roeden, en is ter wederzijde beplant met 1600 boomen. Voorbij de Plaats zelve loopt de weg van de Bilt naar Bunnik, en in de landerijen vindt men nog eene strook gronds, in de richting van Koelenberg, welke sporen oplevert van eenen vroegeren weg, tot gemeenschap tusschen het Mannen- en Vrouwenklooster (†).

De tijd der stichting van deze abdij is met geene juistheid te bepalen; het is echter zeker dat dezelve in 1113 reeds bestond, blijkens eenen brief van Ludolfus, eersten abt van Oostbroek, waarbij hij het vrouwenklooster oprigtte. Deze abdij werd gewijd aan de Moeder Gods en St. Laurentius, en gesticht door

(*) Op de plaats van dit gasthuis staan thans eenige huisjes, nog bekend onder den naam van Lazarushuis. Schuins daar tegen over stond het klooster Vredendaal, voor reguliere kanonniken. Dit werd in 1419 gesticht door Werenboldus van Buscoop, en in het jaar 1528, des daags vóór Meiavond door het Geldersch krijgsvolk binnen Utrecht gelegerd, afgebrand, dewijl men bevreesd was, dat de aanrukkende troepen van Keizer Karel V. dit gebouw zouden bezetten, versterken, en uit hetzelfde de stad verontrusten.

(†) Henr. van Erp spreekt in hare Chronijk van een *wagenweg*, welke van het Vrouwenklooster naar Oostbroek liep.

eenige ridders, die de wapenen met het kloosterleven verwisselden. Ook werd zij door de Keizerin Machtildis, gemalin van Keizer Hendrik V., alsmede door bisschop Godebaldus rijkelijk beschonken. Deze kloosterbroeders behoorden tot de benedictijner orde, en waren zoo gestreng in het onderhouden hunner voorschriften, dat dit klooster de kerker van de orde genaamd werd: gemelde Bisschop, die zeer godvruchtig was, nam op het einde van zijn leven het kleet der orde aan, en is er gestorven en begraven.

Toen Ludolfus de abdij van Oostbroek aanvaardde, bragt hij aldaar zijne zuster mede, welke zich ook aan het kloosterleven had gewijd, waardoor deze abdij van hare stichting af, reeds in tweeën werd verdeeld, en het eene gedeelte, gelijk zulks in de geschiedenis niet vreemd is, door de monniken, het andere door de nonnen bewoond. Het getal der vrouwen, die aldaar den sluijer aannamen, te groot wordende, heeft Ludolfus een afzonderlijk vrouwenklooster gesticht op den grond aan de abdij behoorende, het *nieuwe hof* genaamd, welken stichtingsbrief wij reeds vermeld hebben te behooren tot het jaar 1113.

De abt stond in groot aanzien en oefende veel gezag uit, gelijk hij ook zijn eigen regtsgebied en geregt had, hetwelk gewoonlijk aan de Bilt vergaderde, ook had hij zitting in de Staten, bezat regtsbannen, leenen en tienden, alsmede vele landerijen, waaronder behoorde de Heerlijkheid van Zuilen, zoo niet geheel dan voor het grootste gedeelte, hetwelk hij in het jaar 1446 in erfpacht gaf aan Frank van Bors-

selen, Graaf van Oostervant (*), die vroeger met Jacoba van Beijeren gehuwd was.

In het jaar 1407 werd te Oostbroek een Priester onthoofd wegens eenen moord, welken hij met nog drie andere personen, aan eenen Priester, eene vrouw en kind te Geervliet gepleegd had; ofschoon deze regtspleging aldaar geschiedde, was echter de priester op last van den Bisschop naar Utrecht gevoerd en binnen deze stad ontwijd en gevonnisd.

Toen de Utrechtenaren den Bisschop Hendrik van Beijeren beletteden binnen hunne stad te komen, begaf hij zich naar dit klooster, alwaar hem door den Abt Everardus van Maurik huisvesting verleend werd.

In het jaar 1543 op St. Victors avond kwam Jonker van Raesveld met een vaandel soldaten te Oostbroek, hetwelk hij bezette; de kloosterlingen hadden veel te lijden van deze krijgslieden, die ook aan de Bilt en Zeist veel moedwil bedreven. Door deze en meer andere lastige bezoeken, die langen tijd voortduurden, waren de bewoners allengs op hunne veiligheid bedacht, zoodat in het jaar 1580 zich bij den abt niet meer dan 3 of 4 monniken bevonden; waarom de stedelijke regering, in aanmerking nemende dat de vijand, bij eenen aanval op de stad, zich hier zoude kunnen versterken, en daarenboven de bouwstoffen doelmatig konden aangewend worden ter verdediging der stad zelve, het volgende besluit nam:

10 Maart 1580. *Also grotelick te beduchten is,*

(*) Zie dezen brief bij Matth. de fat. L, II, Pag. 413.

*indien de viand enige voirspoel crege ende thoist her-
 werts name, hy hem grotelick soude mogen behelpen
 ende dese stadt orencken mit het Convent ende Kercke
 van Oistbrouck ende andere buten voir dese stadt gele-
 gen, aangesien myn Heer de Abt van Oistbrouck
 rechtevoort maer drie ofte vier religieusen by hem
 heeft, die hem binnen deser stadt in huer Vuythoff
 wel bequamelick cunnen behelpen, soe heeft de Raet
 versocht ende gecommitteert Myn Heer die Schout en de
 beyde Burgerm^{en}, mitsgaders Jan van Lemput
 Scepen, Ryck van Bockhoven, Johan Buten
 ende Adriaen van Rhenen Raden, omme te gaen
 by de voirsz. Abt ende vande selve vruntlick ende
 ernstlick te versoecken ende begeren, dat hy dese stadt
 wil overgeven de Kercke ende het Convent van Oist-
 brouck nu geheelick vervallende omme gedemolieert ende
 de penn. van de materialien commende geemployeert te
 worden tot fortificatie deser stadt, so hoichlick by syn
 Excie (*) deser stadt belast te continueren, sonder
 nochtans middel van gelt dairtoe te hebben, mits dat
 men hem sal pnteren (presenteren) de recognitie van
 vryheyt van wyn ende bier exchys te laten genieten.*

De abt stemde na vergeefschen tegenstand in dit besluit toe; ook de Geestelijken en voornamelijk de Edelen verzetteden zich als leden der Staten hiertegen, (+) doch in weerwil hiervan werd het klooster verkocht en tot het gemelde doel gesloopt, gelijk dan ook niets van hetzelfde is overgebleven, voor zoo veel wij hebben

---

(*) Willem I. Prins van Oranje, Stadhouder van Utrecht.

(+) Matth. Anal. Tom. I. Pag 92.

kunnen opsporen, dan de kerkmuur, en een oude lindenboom midden op den weg over de Oostbroeksche laan, nog heden bekend onder den naam van kloosterboom. Onder den tegenwoordigen bezitter stond nog in den moestuin een muur, van schietgaten voorzien, welke echter sedert is weggebroken. De overige goederen en inkomsten werden onder behering gesteld van eene commissie uit de Staten, volgens het raadsbesluit van de stedelijke Regering van 26 Januarij 1581: *« Frans Both schepen is van stadts wegen gecommitteert, om mit d'andere gedeputeerden van de Staten te helpen administreren de goederen van den Abt ende Convente van Oestbroec.»*

Bij deze slooping werd echter aan den Kastelein van het huis te Zuilen vergund, het stoffelijk overblijfsel van Willem, Graaf van Rennenberg, Heer van Zuilen en Westbroek, die den 11^{en} Julij 1545 (§) te Zuilen was overleden, en in het choor van dit klooster begraven, daar weder uit te nemen, en met de beeldtenissen zoo van hem als van zijne gemalin, naar Zuilen over te brengen.

Later is de heerlijkheid verkocht, en nog in onzen tijd werd het regt, om twee Schepenen aan de Bilt te benoemen, afzonderlijk afgestaan aan den ambachts-

---

(§) Matthaeus geeft den dag van zijn overlijden op den 8sten en Hoogstraten den 18den Julij 1546. Wij gelooven echter Hendrica van Erp, die de begrafenis op den 23sten Julij 1545 zelve heeft gezien; ofschoon wij ons verwonderen dat Matthaeus, die zelf in zijne Analecta de cronijk van v. Erp opneemt, in zijn werk de fund. Eccl. een verschil van een jaar heeft, zonder hiervan te gewagen.

heer van dat Dorp, voor de somma van *f* 1200. — De plaats met derzelver toebehooren beslaat thans 200 oude morgen of 170 bunders, waaronder drie goede hofsteden. Wat den veenachtigen grond betreft, waarop het klooster zoude gesticht zijn, en zijnen naam van *broek* hebben ontleend, heeft ons de tegenwoordige eigenaar verzekerd, dat slechts vier of zes morgen gevonden zijn, welke schijnen eenig veen te bevatten, terwijl het overige uit zwaren kleigrond bestaat.

Het huis Koelenberg grenst aan dit geregt. Dit is eene Ambachtsheerlijkheid, welker uitgestrektheid in het jaar 1768, 23½ morgen besloeg, als wanneer het, leenroerig aan het Sticht, op den Heer Maurits Karel baron van Utenhove verleid werd; deze heerlijkheid is thans van grootere uitgestrektheid, en beslaat omstreeks 100 morgen of 85 bunders; zij behoort aan den heer W. F. de Vrij en wordt ook nog heden het Klooster genaamd, dewijl ter dezer plaats vroeger het Vrouwenklooster stond. Hetzelve was, behalve aan St. Laurentius nog toegewijd aan St. Vincentius, en voorzien van eene eigen kerk: de Nonnen, uit adellijke vrouwen bestaande, mogten buiten toestemming van den Abt geene eigendommen bezitten, en waren verplicht, na de morgen-godsdienst bij elkander te komen om handwerken te verrigten; zij moesten onder eene priorin staan, die door den Abt werd goedgekeurd; toen echter dit klooster door vele giften was rijk geworden, werd aan hetzelve eene abdis toegestaan, die eene priorin onder zich had, welke abdis door den abt moest bevestigd

worden. Het regt dezer benoeming behield Keizer Karel V. zich voor, bij de overdragt van het wereldlijk gezag van het Sticht.

Meermalen rezen er oneenigheden tusschen het Vrouwenklooster en dat van Oostbroek, hetwelk niet slechts bij enkele woorden bleef, doch zelfs tot dadelijkheden uitbarstte (*). In het jaar 1277 werd een geschil over het steken van turf (†) aan de uitspraak van *Jacobus*, deken van de St. Janskerk overgelaten, gelijk een ander verschil wegens de verkiezing eener abdis, door Bisschop Frederik van Zirck in het jaar 1322 werd uitgewezen (*).

De kerk van dit klooster had twee torens, die in 1518 zoo bouwvallig waren, dat zij werden aanbesteed om geslecht te worden, uit vrees dat dezelve zouden instorten; de een werd afgebroken, doch de andere stortte werkelijk in, en viel door het dak van het choor, zonder iemand van de 13 personen, die zich juist in hetzelfde bevonden, te beschadigen; in de plaats van deze twee torens werd één nieuwe gebouwd, waarvan de eerste steen werd gelegd, van wege den Hertog Philips van Bourgondiën, door Graaf Beernt van Bentem, op St. Ambrosiusdag in het jaar 1519, voor de verrigting van welke plegtigheid, ten voordeele der werklieden, drie gou-

(*) v. Heussen en v. Rijn, D. I. bl. 592, 612.

(†) Wij gelooven niet dat de turf op deze plaats zelve werd gestoken; de grond biedt hiertoe geene de minste waarschijnlijkheid; wij stellen veeleer dat deze turf van Wilnis of Mijdrecht kwam, alwaar het klooster veenen bezat.

(*) Zie deze uitspraken bij *Matthaeus*, de Fundat. Eccl. pag. 406—408.

den kroonen onder eenen steen gelegd werden. De Priorin Machteld de Ridder van Groenesteijn deed in dat zelfde jaar het kapittelhuis met voetbanken, houten gestoelten en een eiken beschoot versieren. In de kerk van dit klooster bevond zich een graf, aan den Zaligmaker gewijd, hetwelk er door de Priorin Maria Grujters in het jaar 1494 gesticht werd. Er was mede een prachtig altaar in het jaar 1505 opgericht, door Vrouw Helwich van Vronesteijn, Priorin, en Vrouwe Margriet van Amerongen, waarvan de kosten 59 rjnsche guldens bedroegen.

In beide kloosters bevonden zich eenige reliquien, waaronder de kolen, waarop de H. Laurentius zoude gebraden zijn, alsmede een zeer groot afbeeldsel van dien Heilig in hout gesneden, met eene keten geboeid, waarvan men den naam van het dorp de *Bilt*, gelijk wij reeds gemeld hebben, wilde afleiden.

Dit vrouwenklooster had zeer veel te lijden gedurende den oorlog tusschen Bisschop Hendrik van Beieren en den Hertog van Gelder, van de heen en weder trekkende troepen, zoodat in het jaar 1528 de abdis door gemelden Bisschop werd aangeschreven, om hare beste goederen in zekerheid te brengen, dewijl hij niet konde instaan voor de schade, welke het klooster welligt zoude treffen, van de krijgslieden van Keizer Karel V. De abdis zond hare kostbaarheden en vee naar Amersfoort, alwaar zij een huis en eenen stal huurde voor *f* 15, en werwaarts 13 nonnen, die zich in het klooster niet meer veilig chteden, mede vertrokken, met zich nemende eenige

bedienden, gelijk de abdis Henrica van Erp in hare kronijk aldus verhaalt:

» Ann. 1528. woonde XIII. van onse Jofferen XIII.
 » weecken tot Amersfoort, te weten Joffer Heijs-
 » wich vander Haer, Joffer Leon van Hermelen,
 » Joffer Swaan van Varick, Cralingen, Hardenbroeck,
 » Lensevoert, Weelden, Culenborgh, van Meerten,
 » Adriana vander Haer, Natewisch die Jonge, Valc-
 » kenaer, Zuylen. Reysden t'Amersfoort Manendachs
 » na beloken Paschen, ende bleven daer tot sinte
 » Marien Magdalenen avont toe, dat Biscop *Hendrik*
 » die Stadt Utrecht in gecregen had op onser Vrou-
 » wen avont visitatio daer te voren. Ende hadden
 » ons Jofferen by hem drie maechden, ende die
 » molcken ende kernden, onsen Bouwmeester *Cornelis*
 » Jansen, *Aelbrecht* ons knecht ende *Brant* merckt-
 » man mit ons peerden ende koeyen. Ende *Brant*
 » reysden mit peerden en koeyen in Hollant, doe
 » die Grave van Bueren t' huys ter *Eem* ingewonnen
 » had, mede mit al ons schapen. Dat coste ons te
 » samen dat ons Joffere XIII weecken tot Amersfoort
 » waren, ende ons beesten daer stonden, dat zij in
 » Hollant waren, ende van huyshuyr t' samen 185
 » gulden (*).”

Na de overgave van de stad aan gemelden bisschop keerden zij in haar klooster terug.

De Abdis Henrica van Erp bleef gedurende dien tijd met 7 Jufvrouwen en eenige bedienden in

---

(*) Henr. van Erp, Chron. bl. 105 en 109. in Matth. Anal.

het klooster. Aangaande den herhaalden overlast der krijgsbenden zegt zij verder :

» Item des daechs na sinte Servaes dach, quam
 » Heer *Ian* van *Belresum* hier mit alle die knegten,
 » die opten Paesavont op die Vaert quamen van die
 » Hollanders wegen, ende sy barnden onsen wyntmo-
 » len, ende smeten ons kerck aen beyden eynden op,
 » ende sy stieten dat raempt op dat Heylich graff
 » uyt, ende braecken dat H. graft boven ontwee,
 » ende braecken een yseren tralie uyt in die saele van
 » de Vrouwen huys, ende cropen daer door, ende
 » sy namen ons twee en twyntich bedden, ende al
 » dat wy hadden, ende spolieerden ons Clooster,
 » also datter niet so veel int Clooster en bleeff, daer
 » men een spreuken in koeken cost. Sy vingen ons
 » knechts, ende sy namen als ons beesten, ende sy
 » sloegen hier int Clooster hondert ende XLVIII
 » glasen uyt, behalven die sy buyten op dat Hoff uyt-
 » sloegen. Ende doe dede *Ian* van *Belresum* die
 » Veltheer myn halen voor ons kerck, ende vraechde
 » myn, of die knechten dat H. Sacrament oock ge-
 » ruert hadden, of dat sy ons kelcken hadden geno-
 » men? Doe seyde ick neen. Dan dede myn groot
 » beclach, hoe wy tot desen grooten verderffelycken
 » schade quamen, want wy in des Heeren lant saten,
 » ende niemant te cort hadden gedaen. So beval die
 » Veltheere voorst my, dat ick hem eenen Dienre na
 » soude seynden, wes hy vynden cost dat ons hoorde,
 » soude hy ons weder doen geven. So seynden wy
 » in den leger op die Vaert onse Priorinne geheyten
 » *Mechtelt* van *Gruenesteyn* ende *Bueren*, ende onse

» Capellaen Heer *Peter*, ende onse melckmoeder,
 » ende ons koeharder ende die cregen ons peerden
 » ende koeyen weder. Sy waren twee dagen in den
 » leger, ons Jofferen mit ons ander dienaers, maer des
 » 'snachts waren sy binnen Vianen, tot Bueren by haer
 » ouders. Ende wy cregen ons knechten ook vry
 » weder, maer het costen ons in alles x guld. Maer
 » wy en cregen van onsen huysraet niet mit allen we-
 » der, ende sy hadden ons wecker block oock mede,
 » maer wy en cregense niet weder.

» Ann. 1543 . . . acht ofte x daghen na St. Victor
 » brocht *Burmanja* 10. vendelen knechten om Utrecht,
 » ende hier op ons Hoff wasser so veel, dat ons
 » Priesters-huys, backhuys, nycamer, bauhuys, voer-
 » koeckens, knechts Reventer, ende bovengast-came-
 » ren al vol lach, ende laghen hier vyf dagen, ende
 » aten ons vier ossen of, een vat Boters, ende xxxiii.
 » vaten biers, vier vette scaep, ende sy namen ons
 » een jonck vet beest uyt de weyde, ende een vet
 » vercken uyt dat scot, dat brochten sy voor de Wit-
 » tevrouwen poort. Sy verbarnden onsen torf ende
 » brant, ende sloegen den lesten nacht beyden ons
 » clooster doeren op, ende quamen mit blancke mes-
 » sen loopen int 't Clooster, ende riepen al, slaet
 » doot, slaet. Ende Joffer van Bueren had vyf blancke
 » messen boven haer hoofd. Alle onse Jofferen laghen
 » opten Dormiter (*) en sliepen, ende waren so
 » vervaert, dat men sorchden dat sy beroert souden

(*) Slaapkamer.

» worden. Ende 's morgens wouden alle die Joffer
» uytgaen in 't Staeten. . . . .”

Kort na de slooping van het klooster te Oostbroek, viel dit lot ook het Vrouwenklooster te heurt. In het begin van het jaar 1585, toen het gerucht zich verspreidde dat de vijand naderde, is het geheel geslecht, gelijk bij besluit van 27 Julij van dat jaar (*) eenige raden gecommiteerd werden, om van de Staten van Utrecht te verzoeken, dat de stad den baksteen van het klooster tot versterking derzelve mogt naar zich nemen, terwijl het Convent de andere materialen zou behouden; en uit een besluit van het volgende jaar, den 18^{den} Julij, blijkt, dat de stad ook de gelden ontving van de andere materialen, om daarvoor kruid en verdere oorlogsbehoefden aan te schaffen; en zoo heeft ook dit klooster, hetwelk kort na het mannenklooster gesticht was, slechts weinig tijd na de slooping van hetzelfde mogen bestaan.

(*) Zie hetzelfde bij Matth. de fund. p. 410.

HERINNERINGEN DER MAAND.

---

3 November 1170, op dezen dag had het vaderland een' verschrikkelijken watersnood te verduren; een vreesselijke stormwind joeg het zeewater met zulk eene kracht landwaarts in, dat dijken en dammen bezweken, en die, welke nog bestand bleven, op verre na niet hoog genoeg waren om den hoogen vloed te keeren; kasteelen, huizen, ja geheele dorpen spoelden weg, kleine boezems veranderden in zeeën; vele menschen en nog meer vee, kwamen hierbij om. De zeegolven sloegen geweldig tegen de muren van het zoo hoog gelegen Utrecht; in de grachten der stad werd met den zegen kabeljauw, (*Bolck*) wijting en andere zeevisch gevangen. In de maand Januarij van het volgende jaar had men een aanhoudend verschrikkelijk onweer, waardoor vele menschen getroffen werden, waarop een zeer vroeg voorjaar volgde; men had in het laatst van Januarij reeds begraasde boter, en in Februarij stonden de weilanden vol gras, en de boomen in volle bladeren; in het begin dier maand waren er niet alleen kiewiets-eijeren maar zelfs jonge vogelen in overvloed.

23 November 1673 werd deze stad door de Franschen verlaten; nadat zij alle hunne goederen hadden weggevoerd, kondigde de trommelslag hunnen aftogt aan; ten 8 ure begaf zich den Gouverneur Stoupa naar de Wittevrouwepoort, waar eenige

Regeringsleden en Burgerkapiteins gereed stonden. Eerst trok de infanterie en daarna de kavalerie de genoemde poort uit, waarna de Heer Stoupa, aan de regering de sleutels der stad overhandigde, met deze nadrukkelijke woorden: » Het is nu ander-
 » half jaar geleden, dat ik uit last des konings
 » (van Frankrijk) U de sleutels afvorderde, ik geef
 » U nu uit last van denzelfven Koning, deze sleu-
 » tels weer over; gaat nu in uwe kerk, dankt
 » God voor uwe verlossing, en bidt Hem dat wij
 » nooit weerkomen." Kort na zijn vertrek volgde de Maarschalk de Humières met zijne lijfwacht, zoodat ten 10 ure alle Franschen de stad ontruimd hadden, na dezelve 17 maanden te hebben bezet. Het garnizoen was gedurende dien tijd 7 tot 10,000 man sterk, en de som der opbrengsten, welke de Intendant Robert van de Provincie getrokken heeft, bedroeg:

Uit de opgenomen penningen destijds in	
kassa.	f 181,000
Voor door hem zelf ingevorderde som-	
men bij executie.	- 394,500
Over de verdere 15 maanden heeft hij	
van de Staten genoten.	- 392,500
Van de uitgewekenen voor brandschat-	
ting hunner achtergebleven goederen,	
ruim.	- 250,000
Voor brandschatting, bij het ontruimen	
der stad bedongen.	- 450,000

Te zamen. . . / 1,668,000

Hierdoor werden de geldmiddelen niet alleen geheel uitgeput, maar men zag zich genoodzaakt de Provincie met schulden te bezwaren.

28 November 1813 werd deze stad in de nacht door de Franschen ontruimd, en denzelfden dag, op den middag, door de Kozakken bezet, die door de verheugde inwoners met geestdrift ontvingen, en spoedig door meerdere troepen van de verbondene Mogendheden gevolgd werden. Zoodra was niet het talrijk guarnizoen vertrokken, of vele der gegoedste burgers vereenigden zich tot bewaring der rust, en vormden met de leden van de toenmalige garde nationale (schutterij) eene wacht, welke onophoudelijk in kleine patrouilles de stad doorkruisten; hoeveel deze waardige houding der burgers ook moge hebben toegebracht, om in dezen oogenblik van regeringloosheid de rust te bewaren, waren echter de gemoederen der inwoners te eensgezind gestemd, en de vreugde te algemeen, dan dat men eenige bekommering had voor de verstooring derzelve, welke dan ook onafgebroken is bewaard gebleven.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil.
1 November 1835.	4 el 61 dm.
15 —————	4 — 16 —
30 —————	4 — 64 —

OP DE AFBEELDING

VAN

MR. JACOBUS SCHELTEMA.

Den wakk'ren Pleiter voor 's Lands roem en Haarlems regt,
Die de eer van KOSTER's vond, van vreemden smaad, bevrijdde;
En, ijv'rig aan 't belang der wetenschap gehecht,
Zijn schat van kennis aan verdienste en deugd steeds wijdde;
Aan wien het vaderland, voor 't nut door hem gewrocht,
Een' halven eeuwkring door, is eer en dank verschuldigd;
Die de eélste lauw'ren om ORANJES schedel vlocht,
En Ruslands grooten Czaar naar waarde heeft gehuldigd;
Die, wat het lot hem bood, 't zij vreugde of ongenâ,
Den kalmen blik, vol hoop, op beter hield geheven;
Dien achtb'ren grijsaard toont het beeld van SCHELTEMA,
Wiens naam, in Nederland, bij 't nageslacht blijft leven.

J. B. CHR.

Nijverheid.

OVER DEN TABAKS - HANDEL, EN DE TABAKS - TEELT
IN DE PROVINCIE UTRECHT.

(Vervolg en slot van pag. 480.)

Wij hebben niet vermeld gevonden door wien het eerst de tabaks-teelt te Amersfoort is ondernomen geworden, doch alle schrijvers stemmen daarin overeen dat derzelver eerste aankweeking in den jare 1615 heeft plaats gehad. In den aanvang, pootte of plantte men den tabak in kleine perkjes, die met riet en rijsjes tegen den wind werden beschermd. Na het pooten der planten werden dezelve begoten, en des nachts met gras of hooi gedekt. De bladeren geplukt zijnde, werden in kelders gebroeid, op zolders en in achterhuizen gedroogd, tot zij eene tweede broeiing ondergaan hebbende, aan de grossiers en kooplieden in Holland werden verkocht; later, en zoo als ook thans nog gebruikelijk is, zaait men in wel gemeste bakken, en verplant den tabak, als hij het derde blad gemaakt heeft, op een land, dat rijkelijk gemest is met schapen-, varkens-, duiven- of hoender-

mest (*). Wanneer de planten aan het groeijen komen, breekt men er de twee onderste bladen, als schadelijk voor den groei der overige bladen af, hoogt de aarde rondom den stoel op, en herhaalt dit, in eenen vasten, taajen grond, meer dan eens. Deze tabak geeft men den naam van Zandgoed. In Junij of Julij plukt men er de drie onderste en sterkste bladeren af, welken men Aardgoed noemt (+). Wanneer de plant van boven is doorgeschoten, en zich tot bloeijen zet, breekt men er den top en alle bij-scheuten en kleine bladeren, dieven of zuigers genaamd, af, ten einde al het voedsel aan de hoofdbladeren te doen toekomen, van welke men in Augustus of September, naar de verscheidenheid van het seizoen, allengs de grootste afplukt, zoo dat alles op het einde van September geplukt is. Deze laatste soort geeft men den naam van Bovengood.

(*) In Virginiën is de behandeling aldus; Wanneer men geene nachtvorst meer vreest, brengt men op eene plaats van 20 tot 100 voeten in het vierkant, veel hout bij een, en steekt het in brand, om het onkruid en ongedierte te verdelgen. De grond met de warme asch omgespit zijnde, wordt het zaad er ingezaaid, en alles met haagdoornen takken, ter afwering van vogels en vliegen belegd.

In het begin van Mei als de jonge planten groot genoeg zijn, worden zij op beuveltjes gezet, op eenea afstand van 3 of 4 voeten van elkander, en men zuivert dan dezelve, gedurig van de insecten.

(+) In Virginiën laat men de benedenste, de middelste of de bovenste bladen staan, naar de bijzondere soort van tabak, welke de planter begeert te hebben. De benedenste bladen worden het grootst, en zijn tevens malscher, en nieer genegen om geel te worden, dan de bovenste. Zie Isaäc Weld, reizen door de staten van Noord-Amerika, 1801. 1. deel bl. 109. enz.

De tabak dus geplukt zijnde wordt nu in groote manden gepakt en naar de schuren gereden, alwaar ieder blad in de middelste rib eene snede gegeven, vervolgens aan houte spijlen geregen, en de bladeren behoorlijk van malkander afgescheiden, opgehangen worden om te droogen. De eerste twee soorten, Zandgoed en Aardgoed, worden zonder eenige andere behandeling dan snijden en aanrigen, opgehangen; maar het Bovengood wordt bij het snijden gesorteert in best soort en uitschot, wordende alle bladen die dun, gescheurd, gekwetst, met kwade steden of vlakken zijn, voor uitschot gehouden. (*)

Men poot op een oud morgen lands van zeshonderd rijlandsche roeden gewoonlijk omtrent vijf à zes en twintig duizend planten, en berekent voor ieder zoodanig morgen lands tien à twaalf voeder beste vette schapenmest, wegende ieder zes en twintig honderd ponden, noodig te hebben; ook duivenmest over dezelfde gestrooid, brengt eenen goeden tabak voort, doch wanneer het land met gemengde koeijen- of paardenmest, of ook wel onvermengd gemest wordt, is de kwaliteit van den tabak zichtbaar minder in waarde. De tabaksteelt is overigens van hare eerste zaaijing af, tot aan deszelfs inoogsting in de schuren, aan zeer vele rampen en wederwaardigheden onderworpen, zoo wel door ongedierte als door vorst en voornamelijk harden wind en hagel, waardoor in een oogenblik de gun-

---

(*) In Virginiën steekt men, bij ongunstig weder, vuren aan, en laat den rook tusschen de bladen doorgaan, hetgeen ook wel geschiedt om de bladen eene geele kleur te geven.

stigste verwachtingen van een geheel jaar kunnen worden te leur gesteld. Zoo bijvoorbeeld, had op den 4 Augustus 1808 in het distrikt van Amerongen, één zware hagelbui aan de tabaks-teelt eene schade toegebracht, die op *f* 10,000 à *f* 15,000: — berekend werd.

In den jare 1636 telde men te Amersfoort reeds meer dan vijftig planters; in het jaar 1670 was hun getal tot honderd en twintig toegenomen en bedroeg in de 18e eeuw meer dan twee honderd. Reeds vroeg heeft deze teelt zich ook over Gelderland en Overijssel verspreid, en maakte eene bijzondere opgang ten tijde van den oorlog tusschen de Engelschen en hare Noord-Amerikaansche volkplantingen. Alstoen, en wel bijzonder in het jaar 1778, werden er vele tabaksplanterijen in den omtrek van Rhenen en Wageningen opgericht, ja in de Betuwe werden zelfs kersenboomgaarden omgehakt, om tot tabaksland aangelegd te worden. Men bedong alstoen voor de beste soort *f* 32 à *f* 36, voor uitschot *f* 28 à *f* 30, voor aardgoed *f* 25, en zandgoed *f* 10, de honderd pond. In het jaar 1798 zijn de prijzen nog hooger geweest, zoo dat voor het beste goed *f* 40 à *f* 42, en voor het zand- en aardgoed *f* 28, à *f* 30, per honderd pond is besteed geworden.

Van dat altoos gedenkwaardige gulden tabaksjaar 1798, heeft men een voorbeeld dat één morgen gewoon tabaksland verhuurd werd voor *f* 250 's jaars, en verkocht tegen *f* 3,600 de morgen. Het was indedaad verbazend zoo veel geld als er toen onder den daglooner in omloop kwam, door het voordeel dat zij

van de Zuigers (*) genoten, en berekend werd niet minder dan vijftig duizend gulden, behalve nog het voordeel van de Lompen, (†) te hebben bedragen.

Het is zeker dat de Tabaksteelt in ons land eene veel grootere uitgebreidheid zoude hebben verkregen, indien hare soorten voor hoogere kwaliteiten van rook-tabak konden worden aangewend, maar de onaangename reuk die aan dezelve bijzonder eigen is, legt hiertegen steeds hinderpalen in den weg, die men niettegenstaande alle proefnemingen en aangewende kosten, tot heden nog niet is kunnen te boven komen. Tabakszaad uit Virginiën herwaards overgebracht en omstreeks Amersfoort gezaaid, heeft wel in de eerste jaren eene betere soort opgeleverd, maar zij ging allengs meer en meer tot verbastering over en verkreeg dezelfde onaangename eigenschap van reuk; het ware echter mogelijk dat meerdere proefnemingen van dien aard, met der tijd tot gunstiger uitkomsten zouden kunnen leiden, althans wanneer men meer acht geeft op de behandeling der tabak, zoo als die in Noord-Amerika gebruikelijk is. Ook ware het wellicht wenschelijk met de onderscheidene soorten van Amerikaanschen tabak, deze proefnemingen te herhalen, en wanneer er dan eene meerdere oplettendheid op deze

---

(*) Zuigers is die soort van tabak, die, na de pluk van het beste goed, nog aan den stam groeit, en die door de daghuurders meest voor twee derde gedeelte der opbrengst bewerkt wordt.

(†) Lompen zijn bladeren die nog aan den stam overig gebleven, en dikwijls, ja meestal bevrozen, geplukt of afgestroopt worden, waarvan men in dure tabaks jaren nog twee sortementen maakt, en welk goed, hoe onaanzienlijk ook, met graagte in Amsterdam gesleten en tot vrij goede prijzen verkocht wordt.

soort van landbouw, gevoegd bij de gevorderde kennis in de scheikunde, werdt in acht genomen, willen wij niet wanhopen dat deze tak van vaderlandsche nijverheid, met der tijd nog eens een geheel ander aanzien kan verkrijgen, en mogelijk op deugdelijker gronden, dan wel voorheen, tot eenen zeer aanmerkelijken trap van voorspoed kan worden opgevoerd. Lieten wij slechts op de ontwikkelingen die zich daartoe reeds aanvankelijk meer en meer schijnen voor te bereiden. Dat de Amersfoortsche tabak in onze karotten- en snuifabrieken in groote hoeveelheden wordt aangewend, is genoegzaam bekend, maar het mag ook tevens onze oplettendheid niet ontgaan, dat niet-tegenstaande de haar nog steeds bijblijvende gebreken, haar verbruik ook tot rooktabak meer en meer, en bijzonder buitenslands, schijnt toe te nemen, zelfs zoodanig, dat de Amersfoortsche tabak boven den Gelderschen, eenen wezenlijken voorrang blijft behouden. Ten bewijze hiervan vinden wij, dat sedert eenige jaren van wegen de tabaks-regie in Frankrijk, openlijke uitnoodigingen hebben plaats gehad tot mededinging van levering van Amersfoortschen en Nijkerker tabak ten behoeve van deze regie, en dat in voldoening daaraan in den jare 1828 voor rekening der fransche kroon de volgende partijen Amersfoortschen tabak werkelijk zijn geaccepteerd geworden, als:

100,000	kilogr.	à	117	fr.	50	centim.	per	100	kilogr.
50,000	"	à	115	"	"	"	"	"	"
20,000	"	à	113	"	"	"	"	"	"
8,000	"	à	112	"	"	"	"	"	"
<hr/>									
178,000	kilogr.	te zamen.							

Vervolgens hadden er wegens Frankrijk meerdere uitnoodigingen plaats, die later zelfs zijn opgevolgd geworden van wegen de tabaks-regie voor de kroon van Sardiniën. Men verlangde daarbij de mededinging tot het leveren van Virginische, Hollandsche, Seghedinsche, Levantsche en Braziliaansche tabak.

Tenaanzien van den Hollandschen werd daarbij gezegd, dat derzelver bladen moeten zijn, *echt Amersfoorder, best goed*, en van de oogsten der jaren 1827, 1828 of 1831, sappig, lang, groot, donker bruin van kleur, van goeden geur, en zonder het minste gebrek. Voorts, dat om de aanvoeren te bevorderen werd bepaald, dat de partijën tabak in bladen, die, na de afkondiging van de bekendmaking, in de vrije haven van Genua ingevoerd, en ter mededinging goedgekeurd zouden worden, van alle regt van entrepot zouden zijn ontheven. Ten gevolge hiervan hebben er dan ook werkelijk leverantiën van Amersfoortschen tabak en zelfs door Engelsche schepen, naar Genua voor de tabaks-regie van het koninkrijk Sardiniën plaats gehad, en mogen wij verwachten, dat bij gepaste oplettendheid en ijver van onze zijde, deze betrekkingen naar dat gedeelte van het zuidelijke Europa meer en meer zullen toenemen, te meer daar, zoo als wij vernemen, zelfs gefabriceerden Amersfoortschen tabak in de Pausselijke Staten een gunstig vertier heeft mogen te beurt vallen. De vooruitzigten van een toenemend debiet voor de tabaksteelt in de provincie Utrecht, zijn dus niet ongunstig, en het is onze hartelijke wensch, dat de voorspoed in goede gewassen en voortbrenging van goede kwaliteiten dezen tak van

onzen vaderlandschen en provincialen landbouw, meer en meer moge doen toenemen en de bloei en welvaart van allen hierin betrekkelijk, duurzaam moge bevestigd worden.

Voor het overige is het bekend, dat de Amertfoortsche tabak voor de tabaks-spinnerijen en het fabricceeren van rol-tabak, bijzonder geschikt is, en bij eene vrije zeevaart, zoo als thans plaats heeft, aanzienlijke voordeelen oplevert, om welke reden wij opmerken, dat het ons verwonderd heeft dat noch in Amersfoort, noch in Utrecht, tabaks-spinnerijen aanwezig zijn; wij vermeenen intusschen deze industrie de aandacht onzer Utrechtsche tabaks-fabriekanten, te mogen aanbevelen.

Vragen.

AAN DE REDACTIE.

In N°. 7 van Uw geacht Tijdschrift voor Geschiedenis, enz., van Utrecht gelezen hebbende het stukje over FLUWEEL- en FLUWEEL-FABRIEKEN, en daaruit met belangstelling hebbende opgemerkt, hoezeer in vroegere tijden het *Utrechtsch fluweel* buitenslands gezocht en grooten roem verworven heeft, doch sedert op Franschen bodem is overgegaan, zoodat thans sedert jaren geen enkele fluweelfabriek binnen die stad meer gevonden wordt, maar in Frankrijk daarentegen talrijke fabrieken voorhanden zijn, waarin eene groote menigte fluweel onder den naam van *Velours d'Utrecht* wordt gefabriceerd en voortdurend een zeer uitgestrekt debiet behoudt;

Zoo wordt gevraagd :

Welke zijn de oorzaken van het verval en te niet gaan der Utrechtsche fluweel-fabrieken, en welke zijn de middelen om dezen tak van nijverheid, die de stad Utrecht vroeger zoo zeer tot roem, en deszelfs inwoners tot voordeel heeft verstrekt, weder optebeuren en op nieuw te doen herleven?

X.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

November 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 November.

Jaantje, *dochter van* Isaak Jacob
Coster *en* Sibilla de Wolff.

Albertus Paulus Nicolaas, *zoon van*
Adrianus Johannes Haarmans *en*
Johanna van Rooijen.

Margaretha Elisabeth, *dochter van*
Hendrik Leendert van Piggelen
en Hendrica de Jong.

George, *zoon van* Johannes Hen-
dricus van Heijs *en* Hendrina
Cornelia Preuniger.

Catharina Helena Maria, *dochter*
van Jacobus Catharinus de Jon-
cheere *en* Helena Cornelia Lu-
berta van Beusichem.

den 3 November.

Elisabeth, *dochter van* Hendricus
Scherpenseel *en* Maria van Wie-
veren.

I D. 2° St.

Hendrik Anthonie, *zoon van*
Clasina de Meijer.

Petrus, *zoon van* Petrus Ivo *en*
Johanna Hendrica Niesen.

Gecrtruida Cornelia, *dochter van*
Rijnier van der Rijst *en* Ca-
tharina Gijsberta Eijndhoven.

den 4 November.

Wilhelmina, *dochter van* Helena
Galekop.

den 5 November.

Maria Wilhelmina, *dochter van*
Pieter Anthonie van Veen *en*
Wilhelmina van Schaik.

Maria Jacoba, *dochter van* Jan
Porton *en* Maria Jacoba Muller.

Maria Anthonia, *dochter van* Ber-
nardus Cral *en* Hendrica van
der Kroon.

Johannes Wilhelmus, *zoon van*

Johannes de Ruijter en Wilhelmina Catharina Roep.

Jacobus Hermanus, *zoon van* Willem Johannes van Schaik en Jacoba Koning.

Elisabeth Catharina, *dochter van* Rijk Joolen en Ida van Zijl.

Elisabeth, *dochter van* Cornelis Weerdenburg en Margaretha Claessens.

den 6 November.

Elisabeth, *dochter van* Jacobus Mansveld en Elisabeth Ockeloen.

Jacobus, *zoon van* Adrianus Vermeulen en Gertrudis Lerevelt.

Dirk Anthonie, *zoon van* Toon van Doorn en Francina Hendriks.

Hendrica Catharina, *dochter van* August Johan Valentijn Wansleben en Anthonia Wilhelmina Leverink.

Johanna, *dochter van* Gerardus Mooren en Allegonda Wouters.

den 7 November.

Jan, *zoon van* David van Gorkom en Anthonia Broekman.

Petronella Hendrica, *dochter van* Willem Mandersloot en Pieter-nella Cornelia Piza.

Pieter, *zoon van* Pieter van Zwol en Maria Reule.

Gijsberta, *dochter van* Gijsbert de Graaf en Elisabeth Maas.

den 9 November.

Wilhelmus Marinus, *zoon van* Jan Heijl en Hendrica Geertruida Lebbe.

Trijntje, *dochter van* Jacob de

Graaf en Hendrica van de Tweel.

Henrietta Johanna, *dochter van* Johannes Brouwer en Johanna Nagtegaal.

Gerardus Johannes Willebrordus, *zoon van* Johannes Jacobus Rijnders en Margaretha Eva Karsten.

Wilhelmina, *dochter van* Cornelis de Kruijff en Maria Weijman.

Hendrica Catharina, *dochter van* Jacoba van der Meijden.

Petronella, *dochter van* Willem van Hettem en Cornelia Zandkuijl.

Joanna Philippina, *dochter van* Joan Philip Verloren, overl. den 21 Maart dezes jaars, en Lucretia Catharina Cornelia de Monté.

Lambertus, *zoon van* Martinus van Zeeland en Hermina Philipsc.

Willem Fredrik, *zoon van* Willem Fredrik Plomp en Johanna Bouwhuizen.

Leendert, *zoon van* Hendrik de Wit en Engeltje Exalto.

den 10 November.

Johannes, *zoon van* Michiel Adriaan van Koetsveld van Ankeren en Elisabeth Johanna Maria Fabricius.

Hendrik, *zoon van* Maria den Boode.

den 11 November.

Lauwinus Gerardus Mattheijs, *zoon*

van Philippus Carel Rekké en Theodora Cortua.

Philipus, *zoon van* Franciscus

Kanne en Geertruida Croesnel.

Jacoba, *dochter van* Hendrik Hageman en Hendrica Koiijtjes.

Jaques Corneille, *zoon van* Jaques Corneille van de Polder en Henrietta Wilhelmina Wintgens.

den 12 November.

Jacobus Everardus, *zoon van* Everardus Eversen en Maria van Doornik.

Wijntje, *dochter van* Paulus van der Veen en Wijntje van der Schot.

Dina Jacobina, *dochter van* Johan George Sülzle en Johanna Hendrica Sas.

Helena Maria, *dochter van* Maximiliaan Ruelle en Theodora Diets.

den 13 November.

Johanna Carolina, *dochter van* Jan Carel Delbeek en Katharina Sophia Jetskea Bouricius van Idema.

Elisabeth Jacoba Sibijlla, *dochter van* Cornelis Wernard van Voorst van Beest en Maria Elisabeth Margaretha Ruijs.

den 14 November.

Hendrik Barend, *zoon van* Adolph Julius Robert Natan en Geertruida van der Kolk.

Willem Gregorius, *zoon van* Jannetje Molenaar.

Elisabeth Cornelia, *dochter van* Dirk Mulhoff en Gerritje van Lutterveld.

Jan Arnoldus, *zoon van* Matthijs Hendrik Huijssen en Sophia van Beusckum.

Evert Jan, *zoon van* Jan Fluit en Gerritje van Schoonhorst.

Cornelis Jacobus, *zoon van* Adrianus van Eck en Wilhelmina de Groot.

Catharina Maria, *dochter van* Gerardus Nicolaas Overwijn en Catharina Maria van Romondt.

Johannes Carel, *zoon van* Johannes de Koff en Catharina Voerman.

den 16 November.

Martinus Thomas Johannes, *zoon van* Anthonie Jacobus Ruffels en Margaretha Cohu.

Adolph, *zoon van* Johannes Beukenkamp en Neeltje Antonetta Jordens.

Alida Maria Wilhelmina, *dochter van* Barend Terscheget en Alida Maria Wilhelmina Neuman.

Johanna Catharina, *dochter van* Johan Christiaan Frijlink en Margaretha van Dijk.

Willem, *zoon van* Willem Rijnders en Maria Sophia Ekhart.

Johannes Wilhelmus, *zoon van* Johannes Soesbergen en Elisabeth Vlok.

Wijnanda Fredrica, *dochter van* Christiaan Fredrik Klokke en Diena Gradda van Asperen.

Willem, *zoon van* Gijsbert Broekhuisen en Aletta van den Hemel.

den 17 November.

Sophia Carolia, *dochter van* Jan
Adrianus Lagas *en* Hasina van
Eck.

Johan Coenraad Lodewijk, *zoon*
van Wilhelm Philippus Klencke
en Cornelia Scherff.

Johanna, *dochter van* Jacobus van
der Meijden *en* Johanna van
den Hoorn.

Elisabeth, *dochter van* Lambertus
Goedhart *en* Wilhelmina Wie-
kert.

Evert, *zoon van* Fredrik Heijntink
en Helena van der Toom.

Hubertus Hendrik, *zoon van* Hen-
drik Stokvis *en* Geertruij Hous-
sart.

Elisabeth, *dochter van* Cornelis
Wilhelmus Dool *en* Johanna
Margaretha Perton.

Johanna Cornelia, *dochter van*
Johannes van Maarschalker-
weerd *en* Mechtelina Kemkes.

den 18 November.

Pieter Hendrik Johannes, *zoon*
van Hendrikus van Mourik *en*
Aardina Buijinck.

Maria Johanna, *dochter van* Wil-
helmus Petrus Martinus van
Odijk *en* Alberdina Carolina
Gerritsen.

den 19 November.

Sophia, *dochter van* Gijsbertus van
der Steen *en* Margaretha Aarsen.

Hendrik, *zoon van* Johannes Baars
en Cornelia de Graaf.

Hendrica, *dochter van* Hendricus

Hentenaar *en* Johanna van
Baaren.

Dirkje, *dochter van* Pieter van
Zeland *en* Johanna Wisman.

Johanna Everdina, *dochter van*
Meles Wallenburg *en* Johanna
Helena Somer.

Joseph, *zoon van* Jan Mckke *en*
Anna Margaretha Hendrica Vet-
tewinkel.

Jacoba Juliana, *dochter van* Lam-
bertus Tragter *en* Johanna Se-
verijn.

den 20 November.

Isaak, *zoon van* Juda Emanuel
Gans *en* Saartje Cohen.

Anthonijs Josephus Everardus,
zoon van Anthonie van den
Heuvel *en* Adriana van Har-
derwijk.

Hendrik Diederik, *zoon van* Wil-
helm Stephan Sandhövel *en*
Maria van Heel.

Mietje, *dochter van* Simon Salo-
mons *en* Betje Berlijn.

Wilhelmus Theodorus, *zoon van*
Wilhelmus Theodorus de Meijer
en Cornelia Verburg.

Anthonie, *zoon van* Cornelis Hen-
driks *en* Johanna Elsendoorn.

Carel, *zoon van* Bernardus Koning
en Petronella Klarenbeek.

den 21 November.

Helenus Gerardus, *zoon van* Pie-
ter Stephanus Eijndhoven *en*
Cornelia van de Bilt.

Johannes, *zoon van* Maria Kraake.

Johan Hendrik, *zoon van* Johan

Hendrik Lauffer *en* Neeltje de Groot.

Wilhelmus, *zoon van* David Smeijer *en* Jacoba Verheul.

Pieter, *zoon van* Thomas Bastiaan Templeman van der Hoeven *en* Margaretha Kops.

Johannes, *zoon van* Maria van Heert.

den 23 November.

Anthony Jacobus, *zoon van* Jacobus Anthony van Dam *en* Sophia Wilhelmina Meijer.

Arnoldus, *zoon van* Arnoldus Barendijk *en* Maria Lambres.

Albertus, *zoon van* Willem van Loverden *en* Maria Everaats.

Jacoba Johanna, *dochter van* Gerrit Evertsen *en* Hermina Pennekamp.

Aaltje Jacoba, *dochter van* Cornelis Theodorus Spiering *en* Jacoba van Tinteren.

Jacob, *zoon van* Roelof Vos *en* Anneke van de Peppel.

Anna Maria, *dochter van* Justus Mulder *en* Johanna Catharina Rijsman.

Jan, *zoon van* Gerrit Hendrik Blotkamp *en* Anna Maria Hendrina Welsch.

Joseph Hendrik, *zoon van* Joseph Hendrik Thijssen *en* Helena Edelkoordt.

den 24 November.

Saartje, *dochter van* Hartog Frank *en* Grietje Juda Jacobs.

Cornelia, *dochter van* Jan van

Oostrom *en* Johanna van der Sluijs.

Johanna Agnes, *dochter van* Ludovicus Cornelius Ammerlaan *en* Johanna Maria Grolman.

Christiaan Theodorus, *zoon van* Fredrik Willem Wischhoff *en* Johanna Elisabeth Gregoir.

Hubertus, *zoon van* Pieter van Tinteren *en* Anthonia Agterberg.

Pieter, *zoon van* Cornelia Jansen.

Gijsbertus Hendricus Johannes, *zoon van* Matthijs Cornelis Johannes van Everdingen *en* Catharina Wilhelmina van Gastel.

den 25 November.

Jacoba Johanna, *dochter van* Louis Hendrik van der Slot *en* Maria Barendina Wiggers.

Cornelia, *dochter van* Antje Vreeswijk.

den 26 November.

Johanna Anna Christina, *dochter van* Jan Hendrik Blotkamp *en* Anna Bernardina van Ruijven.

Cornelis, *zoon van* Adrianus Anthonius Camue *en* Geertruida Theodora Tersmitte.

Jan Willem, *zoon van* Johannes Rijsbaarman *en* Maria Geertruij Bettinck.

Catharina Petronella, *dochter van* Willem Johannes Oudegeest *en* Helena Maria Petronella Leijst.

Johanna Maria, *dochter van* Dirk Kerssens *en* Johanna Niessen.

Johan Pieter, *zoon van* Johan

Willem Berger en Adriana van Vliet.

den 27 November.

Albertus Johannes, *zoon van* Albertus van den Berg en Maria Johanna de Wilde.

Cornelis Josephus, *zoon van* Hendricus Christianus Arnoldus van Dooren en Maria van Reijssen.

den 28 November.

Adrianus Johannes, *zoon van* Cornelis van Eijk en Maria Louisa Cornelia Vrijenbergh.

Johanna Elisabeth, *dochter van* Arnoldus van Velthoven en Dirkje Schoonmade.

den 30 November.

Wilhelmina Catharina, *dochter van* Willem van Doorn en Maria Magdalena Roest.

Carel Gerrit, *zoon van* Johan Carel David Haag en Elisabeth Aijens.

Catharina Maria, *dochter van* Cornelis Koot en Maria Johanna de Wit.

Anthonie, *zoon van* Arie Deijs en Hendrina Jansen.

Johannes, *zoon van* Christoffel van Engelen en Cornelia Teuwe.

Roelof, *zoon van* Jadome Rieskobienskij en Johanna Vermeulen.

Machtilda Petronella Wilhelmina, *dochter van* Johannes Burgers en Petronella Lambooij.

Anthonia, *dochter van* Pieter Beekes en Helena van der Meijden.

Louise Maria Lucretia, *dochter van* Gualtherus Holtius en Elisabeth Cornelie Vosmaer.

Er zijn in de maand NOVEMBER 1835, binnen de Stad en hare Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	70.	
„ „ Vrouwelijke	62.	
		132.
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	11.	
„ „ Vrouwelijke „	3.	
		14.
		146.
Totaal		
Waaronder begrepen zijn:		
Onechte zonen.	6.	
„ dochters.	3.	
		9.
Totaal.		

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 4 November.

Gerrit Blankert, kleermaker, met Geertruida Johanna Luijten, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik Hazendonk, koornkoopersknecht, met Gertje Okhuisen, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Jan Bieger, olieslagersknecht, geboren alhier, met Anna Maria Catrina Benner, dienstbaar, geboren te s'Gravenhage, beide wonende alhier.

Adrianus van Voorst, kleermaker, met Maria Gertrudis Reisman, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Arie Hermanus Willemse, weduwenaar, puttengraver, geboren alhier, met Hendrica Albrie, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

Johannes Berk, weduwenaar, werkman, met Gerrigje de Jager, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Stephan Heinrich Hackman, brouwersknecht, geboren te West Cappeln in Pruissen, met Maria van Wijk, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Martinus Wessel Goes, wagenmaker, geboren alhier, met Maria Magdalena van Oijen, dienstbaar, geboren te Zeijst, beide wonende alhier.

Gijsbert van de Vooren, winkelier, met Martijntje Eijkman, beide geboren en wonende alhier.

Jan Nicolaas Schaad, kleermaker, met Evertje Janssen, beide geboren en wonende alhier.

Hubert Legra, kleermaker, met Johanna Chapuis, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Bernardus Wernard van Deventer, timmerman, met Pieterneilla van Wijk, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

Gerardus van Veenendaal, werkmán, met Antonia Knippers, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.

Frans van Egmond, weduwnaar, tuinman, geboren alhier, met Wilhelmina Elisabeth Colle, dienstbaar, geboren te Groningen, beide wonende alhier.

Johann Albert Buijng, Wever, geboren te Sudlohn, in het Koninkrijk Pruissen, met Hendrika Nakke, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Nicolaas Verrips, werkmán, geboren te Geldermalsum wonende te Woerden, met Jacomijntje van Iperenburg, dienstbaar, geboren te Oudhuizen, wonende alhier.

den 11 November.

Henricus van Gaalen, zaagmolenaarsknecht, met Anthonia van den Brink, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Arent Veenendaal, weduwnaar, marktmeester, geboren te Hoorn, met Helena van Nooten, dienstbaar, geboren te Haastrecht, beide wonende alhier.

Christiaan Fredrik Klokke, onderwijzer, geboren alhier, wonende te Vreeland, met Diena Gradda van Asperen, geboren en wonende alhier.

Franciscus Bergsteijn, leerlooijer, met Maria Knop, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Gerardus Wilhelmus van Rossum, koetsier, geboren alhier, met Hendrika Christina Smeink, dienstbaar, geboren te Culenburg, beide wonende alhier.

Willem Johannes Koopman, bediende, met Hermine Maria van Rossum, beide geboren en wonende alhier.

Izak van den Hoorn, mandenmaker, met Anna Alletthea van Dorp, werkster, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik van der Schaft, schoenmaker, geboren alhier, met Pieterella van Galen, werkster, geboren te Gouda, beide wonende alhier.

den 12 November.

Jan Willem Geelen, lakenkooper, geboren te Valkenburg, Provincie Limburg, met Adriana Maria Fievez, dit de Malines, geboren en beide wonende alhier.

den 18 November.

Johannes Adolf Frederik Zorn, koopman, geboren alhier, met Agatha van Leut, dienstbaar, geboren te Kesteren, beide wonende alhier.

Hendrik Kielgast, geëmploijeerd in het Rijks Hospitaal, Ridder van de Militaire Willems Orde, 4de Klasse, geboren te Amsterdam, met Elisabeth Frederika Rookmaker, weduwe, geboren te Coeverden, beide wonende alhier.

Dirk Vleming, timmerman, met Maria Regina Bionda, beide geboren en wonende alhier.

Nicolaas Ballangé, koetsier, met Elisabeth Wennekes, naaister, beide geboren en wonende alh.

Petrus de Bruijn, hovenier, geboren alhier, met Geertruij Hofman, waschster, geboren te Wijk bij Duurstede, beide wonende alhier.

Johannes Verhaar, werkman, met Dirkje Gronevelt, hovenierster, beide geboren en wonende alhier.

Joannes Adrianus Josephus Schretelen, steenhouwer, geboren te Leijden, met Elisabeth de Blaauw, fruitverkoopster, geboren en beide wonende alhier.

Lambertus Joseph Defrance, stads-schermmeester, geboren te Luijk, met Adriatta Adriana Jansen, geboren en beide wonende alh.

Willem Sparenburg, voermans-knecht, met Joanna Carolina van Rooij, dienstbaar, beide geboren en wonende alhier.

den 25 November.

Nicolaas Albertus van Dam, schrijnwerker, geboren te Wilnis, met Aletta Schadec, geboren en beide wonende alhier.

Johannes Hendrik van Overklift, stukadoor, geboren te Dordrecht, met Maria Antonetta Schellink, dienstbaar, geboren en beide wonende alhier.

Jacques Lethé, bediende, geboren te Arlon in Luxemburg, met Maria Elisabeth Broekhouzen, naaister, geboren en beide wonende alhier.

Wilhelmus van Wijk, kopergieter, geboren alhier, met Willemina van Bekkum, dienstbaar, geboren te Wijk bij Duurstede, beide wonende alh.

Jacobus van der Horst, werkman, met Maria Spiering, breidster, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Cornelis Hampers, met Cornelia Stilling, beide geboren en wonende alhier.

Jan Tobias van Groot-Battavé, kleermaker, met Helena Rijnssewijn, breidster, beide geboren en wonende alhier.

Wilhelmus van der Hoek, smid, met Henrica Buijen, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik Bouwman, timmerman, met Anna Sophia Maria van Weelderen, beide geboren en wonende alhier.

Hendrik Brouwer, koopman, geboren te Vriesenveen, Provincie Overijssel, met Jaanigje van Hasselt, weduwe, winkelierster, gebor. en beide won. alhier.

Johannes de Fuijk, oppasser, geboren alhier, met Cornelia Catharina van der Rijden, dienstbaar, geboren te Buuren, Provincie Gelderland, beide wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 November.

Gerrit Kruijl, 2 j. en 6 m., buiten de Tolsteegpoort.

Maria Cornelia Ida Mastwijk, 2 j. en 5 m., achter het Vleeschhuis.

Maria Vuijstingh, ongeh. 81 j., Walsteeg.

Klaas Jacobs Bakker, fuselier bij de 4 komp. 1 batt der 8 Afd. Inf 21 j., Hospitaal.

Catharina Vullegers, wed. Willem Koenen, 83 j., buiten de Tolsteegpoort.

Jacobus Johannes Rijmbout, 1 j. en 6 m., Achter het Stadhuis.

Jacomijntje Rencs, huisvr. Jan Hendrik Wilhelm Block, 39 j., Springweg.

den 3 November.

Abraham Gijsbert Voogd, 3 m., Willems Kazerne.

Cornelia Plomp, 2 j., buiten de Wittevrouwepoort.

den 4 November.

Marcus van Zuiden, fus. bij de

1 komp. van het reserve batt. der 7 Afd. Inf. 19 j., Hospitaal.

Elisabeth Pieterse, huisvr. van Gijsbertus van der Grind, 42 j., buiten de Waardpoort.

Hendrica Arts, 14 d., Voorstraat.

Mr. Wouter Macquelijs, adj. comm. der 1 klasse aan het Provinc. Gouvernement, 30 j., Springweg.

den 5 November.

Jacobus Stengel, schoenmaker, 51 j., ABCstraat.

Johan Coenraad Fresbach, gep. Officier, 64 j., Predikheerenstraat.

Alberta Ebbers, huisvr. van Johannes Josephus Klokken, 45 j. en 6 m., Vrouw Juttestraat.

Doodgeb. zoon van Hendrik Jacobus de Visser, aan de Neude.

den 6 November.

Hendrik Biorn, 10 m., buiten de Wittevrouwepoort.

Gerarda Gijsberts, 8 j., Watersteeg.

Johanna Clasina Ras, wed. van Adrianus van der Star, turfontster, 79 j., Magdalenasteeg.

den 9 November.

Hermanus Mulder, 2 j., Groenesteeg.

Alida Wilhelmina den Daas, 4 j. en 2 m. Steenweg.

Nicolaas de Lice, fus. bij de 1 komp. der Guarnizoenstroepen, 44 j., Hospitaal.

Laurens Visser, kurassier bij de 9 komp. van het depot der Kurassiers No. 3., 30 j., Hospitaal.

Johanna Cornelia Heijman, 10 m., Vissersteegje.

Johanna Louisa Hester, 7 m., Cboorstraat.

Gerard Paulus Maanen, 3 m., Jufferstraat.

Daatje Groot, 2 m., Achterweg.

Gijsbertus Daalhuisen, 63 j., Ziekenhuis.

Johanna Barneveld, 59 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Hendrik van der Voren, 75 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Angeneta Kneuver, weduwe van Huibert Jansen, 82 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

den 11 November.

Petronella van der Wurff, ongeh. 62 j., buiten de Waardpoort.

Angeneta van Scherpenseel, wed. van Cornelis van Rija, 87 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Cornelia Homberg, huisvr. van Willem van Os, 82 j., in het Weijstraat.

Doodgeb. zoon van Gerardus Coenraad Opperhuijzen, aan de Tolsteegpoort.

Cornelis Wintershoven, 81 j., aan de Maliebaan.

Lucretia Catharina Cornelia de Monté, wed. van Mr. Joan Philip Verloren, 32 j., Bregittestraat.

den 12 November.

Willem Compier, fus. bij de 2 komp. van het depot der 9 Afd. Inf. 19 j., Hospitaal.

Alida Koch, 3 m., Volderbrug.

Johannes Kersten, 10 j. en 7 m., buiten de Catharijnepoort.

Johann Friederich Kiehn, bediende, 43 j., Stroosteeg.

Maria de Vos, huisvr. van Jacobus Becks, 78 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Cornelia Mos. Wed. Willem Bol, 82 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Petronella Hermina Goosens, 7 j. en 6 m., Bagijnehof.

den 13 November.

Antonius van Oosirum, Oud Inspecteur der In- en Uitgaande Regten en Accijnzen, 77 j., Bakkerbrug.

Willemina Wigt, weduwe van Anthonie Stulting, 83 j., Achter Clarenburg.

Adam Marree, 54 j., Oude Kamp.
Geertruida Jacoba Gekum, 1 j., Hekelsteegje.

Mekje Kruijs, 4 j., Springweg.
Aletta de Haas, huisvrouw van
Hendricus Kanne, 87 j., Ligte
Gaard.

Jacobus Brandon, bezembinder,
64 j., Wijde Doelen.

den 14 November.

Johan Hendrik Linden, 6 j. en
9 m., Zandstraat.

Geertruida Wilhelmina Pisa, 1
j. en 9 m., Stroosteeg.

Gerardus Michaël Baljet, 1 j.,
Steenweg.

Maria Johanna Geertruida Rijn-
holt, 3 m., Geertesteeg.

Doodgeboren zoon van Gerrit
Oudendam, Korte Lauwerstr.

Doodgeborendochter van Johannes
Hendricus van Doorn, op het
Bagijnehof.

Cornelis Jacobus Hintze, zonder
ber. 53 j. en 8 m., Teelingstr.

Anthonia Bakker, weduwe van
Willem de Ruijter, breidster,
61 j., Nicolaikerkhof.

Doodgeb. dochter van Ida Schouten
buiten de Wittevrouwepoort.

Maria Magdalena Lebbe, 10 j. en
6 m., Voorstraat.

Martinus Rijnders, 80 j., Oude
Mannen en Vrouwenhuis.

Petronella Evers, huisvr. van Jan
Thijssen, 78 j., Zandstraat.

Doodgeb. dochter van Hendrica
Burgemeester, Hekelsteegje.

den 16 November.

Gerarda Liefelingen, ongeh. 66 j.,
Zandstraat.

Bernardus Botzen, schoenmaker,
90 j., Servetsteeg.

Jacobus Eijselenberg, 87 j., aan
de Neude.

Maria Elisabeth Ijpelaar, 6 j. en
6 m., Jansbrug.

Doodgeboren zoon van Frans
Mensingh, Zandstraat.

Christoffel Giese, Houdschild,
70 j., Lauwersteegje.

Johanna Sorch, huisvr. van Thomas
Ooms, 50 j., Zandstraat.

Christiaan Vincent Goovers, fus.
bij de 2 komp. van het reserve
batt. der 7 Afd. Inf.

den 17 November.

Neeltje van Ingen, huisvr. van
Anthonie Bieshaar, 31 j., Spring-
weg.

Johannes Franciscus Crillaerts,
brander, 52 j., van Rotterdam.

Grietje Rencs, ongeh., naaister,
56 j., Achterweg.

Maria van den Brink, wed. van
Cornelis van Offeren, 76 j.,
buiten de Wittevrouwepoort.

Berendina Hermsen, weduwe van
Rosi Johan Bodenstaf, 74 j.,
Oude Mannen en Vrouwenhuis.

den 18 November.

Antje de Graaf, 1 j. en 5 m.,
buiten de Waardpoort.

Petronella Mergje Fischer, 11 m.,
Watersteeg.

Doodgeboren zoon van Cornelis
Bakker, Gaardbrug.

Willem van Iugen, kleermaker,
36 j., Bakkerbrug.

Servaas van Schaik, arbeider,
55 j., buiten de Wittevrouwep.

Gerrit van Groeningen, arbeider,
21 j., buiten de Waardpoort.

den 19 November.

Mozes Asser, 72 j., Springweg.
Evert Jan Fluit, 7 d., Ridder-
schapstraat.

den 20 November.

Laurens Outman, 43 j. en 6 m.,
Viebrug.
Carlo Amodco, schoorsteenveger,
19 j., Hamburgerstraat.
Lambertus Bake, fus. bij de 1
komp. van 't reserve Batt. der
7 Afd. Inf., 21 j., Hospitaal.
Jacob Geser, Sappeur bij de 4
komp. 1 batt. der 18 Afd. Inf.
41 j., Hospitaal.

den 21 November.

Anthonia van Soest, huisvr. van
Willem van der Steen, 42 j.,
buiten de Waardpoort.
Doodgeb. zoon van Daniel Bon-
genaar, Hamsteegje.
Johannes Gerardus Waal, 4 j.,
buiten de Waardpoort.
Catharina Aletta Heitz, huisvr.
van Cornelis Bakker, 27 j.,
Gaardbrug.
Hendrica Hendrina Haselaar,
huisvr. van Hendrik Lauffer,
65 j., Oude Mannen en Vrou-
wenhuis.
Mr. Willem Adriaan Arnold Poel-
man, oud Inspecteur Essaijeur
Generaal der Munt, circa 77 j.,
Viebrug.

den 23 November.

Jacobus Marinus Wessels, 2 m.,
buiten de Waardpoort.
Theodorus Johannes Mittelbeck,

3 j. en 2 m., Achter dem Dom.
Johanna Adelaar, huisvr. van
Daniel Bongenaar, 36 j., Ham-
steegje.
Jannetje Elisabeth van Dugteren,
7 j. en 8 m., buiten de Tol-
steegpoort.
Johanna Suijdendorp, 11 weken
Zandstraat.
Gijsbertus Schoonheim, 8 j.,
Zandstraat.
Francina van Oort, wed. Hen-
ricus Ravesteijn, 56 j., Lange
Nieuwstraat.

den 24 November.

Klaas Eggink, fus. bij de 2 komp.
van het depot der 7 Afd. Inf.
19 j., Hospitaal.
Pieter Hilverink, fus. bij de 2
komp. van het reserve batt.
der 7 Afd. Inf., 26 j., Hospitaal.
Johannes van der Heijden, fus.
bij de 1 komp. van het reserve
batt. der 12 Afd. Inf., 21 j.,
Hospitaal.
Arend Kolthof, fus. bij de 3 komp.
van het reserve batt. der 12 Afd.
Inf., 20 j., Hospitaal.
Anna Hövig, 5 j. en 6 m., Zonstr.
Nicolaas Jongerius, 87 j., Ab-
stede.
Hermanus Vendeloo, 80 j., Oude
Mannen en Vrouwenhuis.

den 25 November.

Aaltje Derksen, 6 m., Buurkerkh.
Maria Dina Dreverman, 13 j.,
onder de Linden.
Alida Blom, weduwe van Dirk de
Fuijk, 76 j., Marieplaats.

Catharina Rokus, huisvr. van Johannes Hofman, 32 j., Schousteeg.

Maria Versteeg, huisvr. van Johannes de Reuver, 42 j., Hecrestraat.

Hendrica Verhoeven, ongeh., 76 j., Oude Mannen en Vrouwenhuis.

Arie Jan Nagelhoud, kleermaker, 28 j., in 't Ziekenhuis.

den 26 November.

Jacobus Stuivenberg, smid, 66 j., Korte Elisabethstraat.

Antonius Theodorus Gerardus Kocken, 4 w., Zuilestraat.

Jan Arnoldus Huijssen, 12 d. Willems Kazerne.

Dirk Klarenbeek, 1 j en 2 m., buiten de Tolsteegpoort.

Maria Everdina Woertman, 3 j., Jufferstraat wijk G.

den 27 November.

Petronella Johanna Catharina Macquelijs, 8 j., Springweg.

Doodgeb. zoon van Clasina van der Lugt, buiten de Catharijnep.

den 28 November.

Doodgeb. zoon van Klaas van de Peppel, Jufferstraat.

Jacobus Johannes Luijn, 2 j. en 3 m., aan 't Zand.

Jan Willem Dikhoff, 15 j., Varkenmarkt.

Nicolaas Brouwer, schrijnwerker, 28 j., Lange Nieuwstraat.

Doodgeb. zoon van Anthonie Mijnders, Boterstraat.

Magdalena Voortman, 3 m., buiten de Tolsteegpoort.

Cornelis Gerardus Tollenaar, 1 j. en 4 m., Koningsteegje.

Maria Booijs, 2 j. en 8 m., buiten de Waardpoort.

Johanna Groenewoud, wed. van Abraham Woudeberg, 76 j., Vissersteegje.

Nicolaas Wilhelmus Buddingh, oud Notaris, 86 j., St. Janskerkhof.

den 30 November.

Johanna Maria Grolman, huisvr. van Ludovicus Cornelius Amerlaan, 38 j., Springweg.

Jacobus Jan Koops, fus. bij de 2 komp. van 't reserve batt. der 7 Afd. Inf, 20 j., Hospitaal.

Johanna Christina Bronstrink, ongeh., 78 j., Lange Nieuwstr.

Doodgeb. zoon van Petrus van Groeningen, buiten de Waardp.

Doodgeb. zoon van Leonardus Ronge, Springweg.

Geertruij Christina Hessel, 4 m., Kort Ademstraat.

Gijsbertus Blek, 2 j. en 8 m., buiten de Waardpoort.

Nicolaas Hol, timmerman, 29 j., Jacobiëkerksteegje.

Gijsberta Koppers, wed. Gerardus Wijman, hovenierster, 67 j., buiten de Tolsteegpoort.

Theodorus van Rossem, 78 j., buiten de Tolsteegpoort.

Fr zijn in de maand NOVEMBER 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht. . . . . 76.
 ———— Vrouwelijke geslacht. . . . . 68.

Totaal. . . . . 144.

Geboren. . . . . 146.

Overleden. . . . . 144.

Dus meer Geboren dan Overleden 2 Personen.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
 GESTORVEN ZIJN:**

Bloedspuwing.	1.	Transport.	117.
Zinkingkoorts	2.	Gevolgen v. d. Kraam.	2.
Tering	17.	Beroer e.	5.
Doodgeboren.	14.	Bezetting op de Borst.	2.
Roodvonk.	14.	Herssensontsteking.	1.
Het water.	9.	Het zuur	3.
Verval van krachten.	23.	Borst Waterzucht.	2.
Borstkwaal.	14.	Kinkhoest	1.
Stikzinking	2.	Krampkolijk.	2.
Ontstek. in de ingewanden.	1.	Roodvonk en Kinderziekte.	1.
Koortsen.	3.	Buikloop.	2.
Staipen.	9.	Kneuzing aan het Leen.	1.
Tanden	3.	Schaalakenkoorts.	2.
Zenuwheroerte.	1.	Beklemde breuk.	1.
Water in de borst.	1.	Subiet.	1.
Zenuwkoortsen.	3.	Klierziekte.	1.
	117.		144.

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
 BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	11	3	14.	Transport. . .	54	41	95.
Beneden het jaar.	7	11	18.	» 45 » 50 »	»	»	1 1.
Van 1 tot 5 jaar.	10	9	19.	» 50 » 55 »	4	1	5.
» 5 » 10 »	2	6	8.	» 55 » 60 »	1	3	4.
» 10 » 15 »	1	2	3.	» 60 » 65 »	3	3	6.
» 15 » 20 »	7	»	7.	» 65 » 70 »	2	2	4.
» 20 » 25 »	5	»	5.	» 70 » 75 »	2	1	3.
» 25 » 30 »	5	1	6.	» 75 » 80 »	4	8	12.
» 30 » 35 »	1	3	4.	» 80 » 90 »	5	8	13.
» 35 » 40 »	1	3	4.	» 90 » 100 »	1	»	1.
» 40 » 45 »	4	3	7.				
	54	41	95				76—68—144.

LIJST

DER

VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAATSEN ENZ.

---

*Den 14 November, door den Notaris J. H.
VAN SCHERMBEEK*

Een Huis, Erf en Grond, zijnde eene broodbakkerij met annexe Kamer of Woning daar achter staande, in de Noorder voorstad buiten de Waardpoort aan de Roodebrug, wijk M. n°. 295. Toegewezen voor *f* 900 aan den Heer *H. Kroon*.

Twee Kameren of Woningen, achter het voorgaande perceel, in de Paardensteeg, wijk M. n°. 293 en 294. Toegewezen voor *f* 560 aan den Heer *W. C. Vuijstingh*.

Een perceel Weiland, Water en Weg, groot 7 bund. 31 roed. 10 ell. in de Gemeente Westbroek, achter de Klop. Toegewezen voor *f* 2,400 aan den Heer *W. C. Vuijstingh*.

7 Bund. 50 roed. 10 ell. Wei- en Hooiland, Water en Weg, in de Gagel onder Westbroek. Toegewezen voor *f* 1,200 aan den Heer *W. C. Vuijstingh*.

Den 23 November, door denzelfden Notaris.

Een ruim Huis met annexe Schuur, mitsgaders Hooiberg, Erf, Tuin en stukje Warmoesiersland te zamen groot 18 roed. 30 ell., gelegen buiten de Waardpoort aan de Roodebrug, wijk M. n°. 300. Toegewezen voor *f* 2,100 aan den Heer *J. van Lutsenberg*.

SLAG BIJ KOEVERDEN

IN HET JAAR 1227 (*),

ONDER

OTTO VAN DER LIPPE,

XXXIV BISSCHOP VAN UTRECHT.

De slag van Koeverden is voorzeker eene der vermaardste van die tijden geweest. Op éénen dag werd door het omkomen der voornaamste Ridders en Edelen, bijna geheel Holland, Zeeland, Utrecht, Overijssel, Gelderland en Duitschland in rouw gedompeld; de roemrijkste held dier eeuw, Bernard Graaf

---

(*) Deze slag viel voor bij Koeverden in de maand Augustus des jaars 1227. Verscheidene schrijvers hebben zich in het jaartal vergist: de *Anonymus* door A. Matthæus uitgegeven, stelt het jaar 1226, Beca 1225, Heda 1226, en het *Chronycken der Stad en Heerlykheid Coeverden*, 1218. Deze vergissingen zijn te regt door Matthæus in zijne *noten* op de *Anonyma* pag 185 seq. opgehelderd, terwijl tot staving nog kan bijgebracht worden de oorkonden van de jaren 1226 en 1227, welke Bernard van Horstmar bezegelde, te vinden bij Joseph Niesert *Urkunde Sammlung*, gedrukt te Coesveld 1827 N°. 94 en 96. pag 363, 368 seq. Evenzeer verschillen de onderscheidene schrijvers in de opgaven van personen en zaken; — ook hebben wij in een oud handschrift eenige gevonden die elders ontbreken en welke hier zijn bijgevoegd. — Dit verhaal is alzoo eene verzameling der daadzaken bij de Chronijkschrijvers vermeld, zoo veel mogelijk van mislagen gezuiverd, waaraan toegevoegd het ontbrekende uit gemeld handschrift, oude aantekeningen en oorspronkelijke acten.

van Horstmar sneuvelde aldaar, en de Bisschop Otto werd er vermoord.

Alvorens echter tot het verhaal van den slag zelven overtegaan, zal het niet ondienstig zijn, den lezer in het kort de oorzaken bekend te maken, welke aanleiding gegeven hebben tot de twisten, tusschen de Bisschoppen van Utrecht, met de Groningers en Drenthers, waardoor eindelijk deze oorlog tusschen Rudolf van Koeverden en Otto II, Bisschop van Utrecht, ontstaan is.

Reeds in de elfde (*) en twaalfde eeuw waren de Bisschoppen van Utrecht bezitters van een groot gedeelte lands, gelegen omtrent Groningen en Drenthe, hetwelk van tijd tot tijd door vorstelijke giften zoodanig vermeerderde, dat de Bisschoppen wegens hunne afwezigheid, en naar gewoonte van dien tijd, Drost en Burggraven aanstelden, om in hunnen naam dat land te besturen; doch bij het algemeen worden der erfleenen, werd ook die betrekking erfelijk, en de Erfdrost alzoo een leenman des Bisschops: dit heeft meermalen aanleiding gegeven tot groote beroerten en twisten, die dikwerf werden bijgelegd om later met meer hevigheid uittebarsten.

Herbert van Beirum, 26^e Bisschop van Utrecht, ontving het wereldlijk gezag over Groningen Drenthe en Koeverden in rust en vrede; doch naar Rome gereisd, en

---

(*) Zie den giftbrief van Groningen door Hendrik III. bij Heda, in het *leven en bedrijf van Bisschop Bernulf*.

van daar terug gekomen, vernam hij de twist en de onlusten die er gerezen waren, tusschen de Groningers en zijne gezagvoerders, welke eersten tegen de laatsten waren opgestaan, en reeds de St. Walburgskerk tot een verdedigingsbuis hadden ingerigt. — De Bisschop ten hoogste vertoornnd over deze ongehoorzaamheid en de verandering van het kerkgebouw in eenen Burg, kwam met een leger te Groningen, nam de kerk stormenderhand in en vele Groningers gevangen; hij deed alles ter nederwerpen, wat zij tot hunne verdediging en verzekering gemaakt hadden, en noodzaakte de Burgers den eed afteleggen, nimmer weer tegen hem op te zullen staan, noch de stad te bemuren. Tot meerdere zekerheid stelde hij zijne Broeders Liefhard en Rudolf als Leenmannen, den eersten tot Erfdrost van Groningen, den ander' tot Erfmaarschalk van Drenthe en Burgman van Koeverden aan. Op deze wijze werd aldaar de rust hersteld, tot er eenige jaren later een geschil gerezen zijnde, over de opvolging van den Erfdrost, dit weder aanleiding gaf tot nieuwe twisten: Liefhard, Erfdrost van Groningen namelijk, had geen zoon nagelaten, maar slechts ééne dochter, welke drie zonen hebbende, beweerde dat één dezer in het erfleen zijns grootvaders behoorde op te volgen, waarin zij door den Graaf van Gelderland en den Heer van Batenburg ondersteund werd, die intusschen in Groningen gevallen waren en in Drenthe reeds aanmerkelijke schade hadden veroorzaakt, terwijl van de andere zijde Lambertus Pedge, zijn regt van opvolging, als broeder van Liefhard,

zocht te doen gelden. De Bisschop daarentegen verklaarde het leen open en weder aan hem vervallen te zijn, kunnende hetzelfde niet op eene dochter of hare kinderen overgaan: deze twist echter is bijgelegd en Godfried 28^e Bisschop van Utrecht, gaf dit Erfdrostschap van Groningen op nieuw tegen betaling van 300 mark, aan de kleinzonen van Liefhard ter leen, die hetzelfde gedurende zijne regering in rust en vrede bestierden.

In dezen staat aanvaardde Baldwin II, 29^e Bisschop van Utrecht, deze landen. Bij zijn bezoek derzelve werd hij alom als Landvorst erkend; Floris de Burggraaf van Koeverden, bood hem, bij zijne aankomst aldaar, in persoon de sleutels der stad aan, en overal werd zijn gezag geëerbiedigd: doch na zijne terugkomst te Utrecht, beklagde zich zijn broeder, Graaf Otto van Bentheim, over den Kastelein van Koeverden, die willekeurig tolheffingen ingesteld had op de koopwaren, welke tusschen Bentheim en Groningen verzonden werden, en door Koeverden moesten worden gevoerd; uit welken hoofde, de handel tusschen beide steden grootelijks gestremd werd (*). — De Bisschop over de handelwijze van den Burggraaf zeer gestoord, zond hem deswege bevelen, welke deze niet nakwam. De weigering van gehoorzaamheid

---

(*) Deze handel was destijds zeer aanmerkelijk; Bentheim leverde veel steen, hout, rogge, spelt, wol, kanifas, laken, schapen, varkens, hammen, zaden, wannen, kuipen, bakken, lepeis en ander houtwerk: Groningen daarentegen eene menigte kaas, boter, stokvisch, traan, rundvee enz.

aan den Bisschop, (daar deze een zeer magtig Vorst was, zoo door de bloedverwantschap met Graaf Floris van Holland, en Otto van Bentheim zijne broeders, benevens Diederick Graaf van Cleef zijnen schoonbroeder, als door de goede verstandhouding, waarin hij leefde met andere Vorsten), was voornamelijk toe te schrijven aan Gerhard Grave van Gelderland, die zeer najverig was op de toenemende magt des Graven van Holland; wordende Holland, Zeeland, Groningen, Drenthe en Overijssel door Vorsten uit het Hollandsche bloed geregeerd; alsmede aan eene oude vete, die vroeger tuschen den Graaf van Gelderland en den Bisschop van Utrecht bestaan had; doch die door bemiddeling van Keizer Frederik I. was bijgelegd.

De weigering van Floris van Koeverden had ten gevolge, dat de Bisschop hem van tijd tot tijd, zommige leenen, bij vorm van gewijsde, ontnam, en eindelijk niet lang daarna, het kasteel van Koeverden zelve bestormde en innam, waarbij Folkert van Koeverden, stiefzoon van Floris, in handen des Bisschops gesteld, en op het kasteel Ter Horst gevangen gezet werd.

De Bisschop stelde intusschen tot Burggraaf van Koeverden en Maarschalk van Drenthe zekeren Ridder uit Holland aan, genaamd Gijsbert van Poskin, doch slechts voor korten tijd, doordien Otto van Bentheim, op verzoek van zijnen broeder, den Bisschop, het gezag in Drenthe op zich nam, en met een gedeelte van zijn gezin en gevolg, op het kasteel te Koeverden zijnen zetel vestigde.

Folkert van Koeverden, door huwelijk verbonden met de dochter van een' voornaam Ridder, Albert Leo, verkreeg op voorspraak van hare bloedverwanten zijne vrijstelling van den Bisschop: alzoo uit zijne gevangenis ontslagen, liet hij niet na, de Groningers en Drenthers tegen den Bisschop, en voornamenlijk tegen deszelfs broeder, den Graaf van Bentheim, op te ruïjen, met dat gevolg, dat de Groningers en Drenthers zich te zamen verbonden en op de stad Groningen aanvielen, den waarnemenden Burggraaf vermoordden, en van daar door Drenthe en Twenthe alle Bisschoppelijke goederen verwoestten, plunderden en Koeverden in brand staken. De Bisschop dit vernemende wapende zich, en viel met twee legers in Drenthe, het een onder zijn bevel, en het ander onder dat van zijnen broeder Otto; zich zoo verschrikkelijk wrekende, dat Otto Graaf van Gelderland, (Broeder van Gerhard die sedert overleden was), zich als middelaar opdeed, om deze brandstichtingen, roof, plunderingen en alle verdere wraaknemingen te doen ophouden; zelfs drong Graaf Otto van Bentheim op eene verzoening en bemiddeling aan; doch de Bisschop, den Graaf Gerhard van Gelderland als den veroorzaker dezer twisten beschouwende, nam hierin geen genoegen; niet tegenstaande de Groningers reeds vier, en de Drenthers twaalf voorname gijzelaars den Bisschop tot nadere voldoening hadden overgegeven, die de Bisschop behield, en in de gevangenis deed werpen.

De Graaf Otto van Bentheim zich bij zijnen broeder bevindende, nam Folkert het kasteel

van Koeverden, hetwelk zwak bezet was, bij verrassing in, bij welke gelegenheid de gemalin van Graaf Otto, benevens haar gansch gevolg gevangen genomen werd. De Bisschop zag zich hierdoor genoodzaakt te onderhandelen over de uitwisseling zijner zuster, welke dan ook tot stand kwam, tegen de uitlevering der zestien gijzelaars, die zich nog in den kerker bevonden. Deze daad werd niet te min ten strengste gewroken door nieuwe troepen, die de Bisschop tot dat einde verzameld had, zoodanig, dat gansch Drenthe hierdoor het tooneel van moord, brandstichting en roof was geworden; hetwelk nu door deze, dan door gene partij herhaald werd, zoo dat eindelijk, Philippus Aartsbisschop van Keulen, en Coenraad Aartsbisschop van Maintz, zich naar Deventer begaven, om door hunne tusschenkomst het verdere bloedstorten voortekomen. Deze stelden den Bisschop van Utrecht voor, dat Rudolf als regte en wettige erfgenaam van het Erfmaarschalkambt van Drenthe en Burggraafschap van Koeverden, die betrekking weder van den Bisschop, volgens de oude statuten, zoude ter leen ontvangen, en daarentegen, voor de veroorzaakte schade, aan den Bisschop betalen duizend mark, en aan den Graaf van Bentheim honderd mark. Deze voorwaarden werden door den Bisschop op aanraden zijns broeders Otto van Bentheim verworpen; daar en tegen kwam hij zelfs met eene legermagt om het slot te hernemen, zich legerende in de nabijheid van Koeverden en van het leger, hetwelk Rudolf van Koeverden verzameld had. Terwijl deze legers zeer nabij elkander stonden,

ondernamen eenige jonge soldaten des Bisschops, zonder toestemming hunner veldheeren, eenen aanval op de Drenthers, die niet alleen dezen troep weg-dreven; maar voorttrekkende op het bisschoppelijk leger aanvielen, hetzelfde in wanorde bragten, versloegen, op de vlugt joegen, dertig Ridders en Edelen doode-den en honderd gevangen namen; benevens veel wa-gens, tuig, paarden, krijgs- en mondbehoefden, red-dende zich de Bisschop en zijn broeder Graaf O t t o, ter naauwernood met de vlugt. Deze aanvankelijk gelukkige zegepraal, verstoutte in zulk eene mate den Burggraaf R u d o l f v a n K o e v e r d e n, dat hij zijn leger vóór de muren van Deventer voerde, alwaar de zestien gijzelaars gevangen gezeten hadden, maar moest dit beleg wegens gebrek aan levens-middelen weder opbreken, terwijl hij alle inkom-sten, pachten en tienden, die de Bisschop jaarlijks genoot, den Graaf van Gelder, des Bisschops vijand, opdroeg.

De stad Groningen was intusschen van sterke muren om-geven, en alles tot eene hardnekkige verdediging in orde gebracht, zoo dat de Bisschop den toestand waarin hij verkeerde, gevoelende, besloot Keizer H e n d r i k V I. als bloedverwant des Graven van Holland, met het hem aangedaan onrecht bekend te maken en van dezen hulp te verzoeken; de Keizer, op het landschap Dren-the en des Bisschops vijanden zeer verbitterd, zoude hem waarschijnlijk deze hulp wel verleend hebben, ware hij vóór zijne terugkeer van Maintz, alwaar hij zich bevond, niet ziek geworden en overleden.

R u d o l f v a n K o e v e r d e n versterkte zich intusschen

meer en meer in het bezit van Drenthe en Koeverden, waarin hij noch door Arnold van Issenburg noch door Diederik van Holland (daar deze beide in Italië gestorven waren), noch door Diederik II. gestoord werd, hebbende deze de regten hunner voorzaten op Groningen en Drenthe niet verder vervolgt, waardoor dan ook gedurende eenige jaren de rust met die landen heeft blijven bestaan, tot onder Otto van de Lippe, 34^e Bisschop van Utrecht, toen Rudolf van Koeverden zijn gezag nog meer begeerende uittebreiden, en ook Groningen onder zijn bestuur zoekende te verkrijgen, volhield, dat hem mede het Burggraafschap toekwam, hetwelk Egbert van Gronenberg bezat. De Bisschop begaf zich naar Groningen, ten einde die geschillen bij te leggen, latende aldaar tot behoud van orde en rust eenig krijgsvolk ter beschikking van Egbert; Rudolf echter, na het vertrek des Bisschops aangehitst door de Gelkingen, welke destijds in Groningen in groot aanzien waren, en die Egbert eene ijverzuchtigen haat toedroegen, verzamelde eenig volk, vernielde het huis des Burggraafs, gelegen bij Hamme, en nam Groningen in, waaruit hij Egbert met alle de zijnen verdreef; deze laatste naar Vriesland gevlugt, kwam met eenig krijgsvolk voor Groningen, belegerde de stad, noodzaakte Rudolf die wederom te verlaten en naar Koeverden terug te trekken, alwaar hij een leger verzamelde, bij hetwelk zich vele van Drenthe, Steinfürt, Dalen, Lohn en Goor voegden, terwijl hij zich vereenigde met de Gelkingen, die vele Groningers en Vriezen bijeen gebragt hadden

zoodat zij de overwinning zeker achteden; zij kwamen vóór Groningen, doch Egbert verdedigde met de Ridders en soldaten, welke hem de Bisschop had achter gelaten, die stad zoo dapper dat Rudolf aldaar den sterksten tegenstand vond. De Bisschop, vernemende dat Rudolf zich niet ontzag tegen zijne bevelen te handelen, Groningen belegerde, en herdenkende al wat de Drenthers met Rudolf van Koeverden en zijn geslacht, tegen het Sticht, tegen Baldewijn en anderen zijner voorzaten bedreven had, meende nu aan die twisten en oproeren een einde te moeten maken, door Rudolf van Koeverden zijn leenman, wegens zijne ongehoorzaamheid van zijn Burggraafschap te ontzetten en de Drenthers te straffen; te meer, daar de oorlogen met den Graaf van Holland en Gelderland hadden opgehouden, en hij met die Graven eenen vrede en bondgenootschap had gesloten. Hierdoor is dan de slag bij Koeverden tusschen den Bisschop van Utrecht met zijne bondgenooten en Rudolf van Koeverden met de Drenthers ontstaan.

De Bisschop Otto dit plan willende ten uitvoer brengen, begreep te regt, dat hij met geen klein leger zulk eenen aanslag moest ondernemen, om niet hetzelfde onheil te belooopen, hetwelk Bisschop Baldewijn was overkomen, te meer daar hij wist dat Rudolf van Koeverden zeer stoutmoedig was en de Drenthers hem getrouw waren; hij verzoekt tot dat einde aan alle zijne bloedverwanten, vrienden, bondgenooten, naburen en magtige Vorsten hulp en bijstand; roept alle zijne Ridders, Edeelen, knapen en

dienstmannen op, noodigt hen uit door beloften, giften en geschenken, zijn leger te vergrooten en hem in zijn voornemen bevorderlijk te wezen, doet alles in gereedheid brengen wat tot den krijgstogt noodig is, tot eene belegering gevorderd wordt, benevens de middelen tot vervoer dezer voorwerpen. Intusschen ontvangt de Bisschop de verzekering van bijna alle Vorsten en Bondgenooten, dat zij bereid zijn hem bij te staan: als van den Graaf van Holland, die een groot getal Ridders, Edelen en knapen verzamelt, aan welker hoofd hij Herbert en Jan van Arkel plaatst; van den Graaf van Cleef, die insgelijks eene groote menigte te zamen roept; van den Graaf van Gelder, die niet alleen voorneemt een leger te zenden, maar zelve het zwaard aangordt, om aan het hoofd der zijnen den Bisschop bij te staan; hetzelfde doet de Graaf Baldewijn van Bentheim en andere Vorsten en magtige Heeren; ja de Bisschop schijnt in deze zijne onderneming het toppunt van geluk te bereiken; de grootste en bekwaamste held dier eeuw, het wonder van dapperheid en heldenmoed, de door Europa en Azia beruchte Ridder, de schrik van elken vijand die hem tegenstond, de beroemde Bernard, Landvorst en Graaf van Horstmar, vat met zijne ridders het rappier en de speer op, en zal aan het hoofd (*) van de legers, welke ook de Aarts-

(*) Niet zooals in den *Anonym.* de R. U. voorkomt. » De Colo-
 » niensi et Monasteriensi episcopatu multi honesti et divites mili-
 » tes adveniunt Inter quos Bernardus de Horstmaria, et Bodekinus
 » Comes de Bentheim. » Hetgene Jungius *Hist. Com. Benth.* pag.
 246. terecht aanmerkt; maar ook vooral te zien is bij Schaten

bisschop van Keulen en de Bisschop van Munster onder zijne bevelen hadden gesteld, Bisschop Otto ter hulp komen.

Rudolf van Koeverden dit vernemende, breekt terstond het beleg van Groningen op, en keert met zijn leger naar Koeverden terug; wel voorziende wat hem te duchten stond, moedigt hij de Drenthers aan de wapenen op te vatten, beschrijft hun de zwartste toekomst, schildert hun, welk lot hunne echtgenooten en kinderen te wachten staat, ingeval de Bisschop zegeviert; hetwelk zulk een invloed maakt (vooral bij het herdenken aan de brandstichtingen, moorden en rooverijen bij de vroegere oorlogen), dat zij gereed zijn alles met en voor Rudolf te doen, wat hun en hem tot verdediging zou kunnen verstreken, liever begeerende te sterven, dan onder het juk van de vernederendste en drukkendste slavernij, en het opbrengen van de zwaarste lasten, zooals dezelve hun door Rudolf waren afgemaald, gebukt te moeten gaan.

De bepaalde dag om ten strijde te trekken is daar, Otto van der Lippe is gereed; binnen Utrecht zijn reeds alle krijgsgenooten, die tot den strijd het harnas hebben aangetoogen, bijeen vergaderd. Otto begeeft zich, in zijn bisschoppelijk gewaad, statig aan het hoofd zijner geestelijken, en gevolgd door al de Ridderen en Edelen, naar de kerk van St.

---

annales Paderb. pag. 1020. met deze woorden: *submissae practerea*
 » *ab Henrico Coloniensi Archiepiscopo, et Ludolpho Monasteriensi*
 » *Episcopo copiae, quarum Dux Bernardus de Horstmaria, veteranus*
 » *miles, eaque tempestate facile celeberrimus.*”

Maarten, van waar hij, na de mis bediend en den zegen gegeven te hebben, met de zijnen terugkeert, om zijn geestelijk gewaad tegen de wapenen te verwisselen; de Ridders bestijgen hunne paarden; de menigte vloeit te zamen om dit edel korps te zien, tegen wiers helmen, harnassen, arm-, dij- en scheenwanden de zonnestrallen als bliksems terugkaatsen en de aanschouwers in de oogen schitteren; alom hoort men het gekletter der paarden en het gerammel der ijzeren wapenen, het gemurmel, de afscheidsgroeten en zegewenschen der naastbestaanden en vrienden, het rollen der wagens, met levensmiddelen en krijgsbehoefden.

De Bisschop zelf verschijnt in volle wapenrusting, gezeten op een moedig ros, roept door het steken der trompetten allen te zamen, plaatst zich aan het hoofd der zijnen, en door eenige straten rijdende, verlaat hij de bisschoppelijke stad, en wordt door alle Overheden, zoo wel geestelijke, als wereldlijken tot op een half uur afstands derzelve geleid; alwaar hij ter hoogte van het beeld van Maria, van hen afscheid neemt; reeds vroeger, en ter plaatse waar zulks behoorde de geestelijke belangen hun aanbevolen hebbende. Eenig geschreeuw en het laatste vaarwel doet de lucht weergalmen; de Overheden keeren naar de stad terug, alwaar dien dag en den volgenden, in alle kerken missen bediend werden.

Na eenige dagen reizens bevond zich Bisschop Otto ter plaatse, waar hij zich met zijne bondgenooten zoude vereenigen; sommigen derzelve zijn reeds daar, telkens vermeerdert het leger door nieuw bijkomende

troepen; in de verte ontwaart men door het glinsteren van het staal der harnassen en helmen, een groot heer, ieder is verlangende te weten wat zulks is, en ziet het lang gewenschte oogenblik is daar, Bernard van Horstmar komt met zijne Ridders en Edelen, en met die des Aartsbisschops van Keulen en des Bisschops van Munster; Otto, de Graaf van Gelder, en meer anderen gaan hem te gemoet om hem te verwelkomen; zij die hem niet kenden, verlangen dien beroemden held te zien, alle oogen staren op hem, aan het hoofd van Ridders, die fier zijn onder de bevelen van Bernard ten strijde te gaan, eene diepe stilte, veroorzaakt door achting voor, en bewondering van den Vorst, heeft eenige oogenblikken plaats; hij stijgt af, welk voorbeeld de overigen volgen; ieder zoekt zijne bekenden of naastbestaanden op, Bernard van Horstmar doorkruist het leger, om die genen welkom te heeten, welke met hem in Palestina zegevierende de wapenen gevoerd hadden; men herinnert zich vorige en gelukkige wapenfeiten en verlangt reeds zijnen roem door nieuwe daden te vergrooten en te vermeerderen. Bisschop Otto, in verwondering over zulk een leger opgetogen, kan zich geen ongunstigen uitslag voorstellen.

Het gezamentlijke leger gaat nu voort en komt ten laatsten te Anen, in de nabijheid van Gramsbergen, waar de tenten worden opgeslagen, en hetzelve zal vernachten; komende nog steeds de wagens met krijgsbehoefden, en langs de Vecht de schepen met dezelfde zaken bevragt aan.

Rudolf van Koeverden nadert des Bisschops

leger, en doet insgelijks op bijna eene halve mijl afstand van dat des Bisschops Otto, het zijne vernachten, zijnde echter tusschen die twee legers een moerassig onvast land, hetwelk wel bewassen was; maar van onderen zeer week, zoo dat men met groote voorzichtigheid en niet dan te voet er kon doorgaan, zonder niet te verzinken, dit was Rudolf van Koeverden, doch geenszins den Bisschop of iemand der zijnen bekend. De beide legers vol wraak tegen elkander, begeven zich te ruste, ten einde die krachten te verzamelen, welke hen des te beter in staat zullen stellen, hun voornemen te bereiken; alle hartstogten zijn hier aanwezig; aangename en onaangename, goede en kwade, wisselen zich in die oogenblikken telkens af, en iedere polsslag, die den stond des doods doet naderen, wordt nog door die hartstogten versneld; eindelijk heeft de slaap allen, door vermoeijenissen afgemat, vermeesterd, welke slaap voor velen de laatste was.

Naauwelijks had de zon hare kim verlaten, of elk krijgsman verlaat zijne slaappleats, voorziet zich van zijne wapenrusting, sluit zich in zijn harnas, zegt in zijne gedachten het laatst vaarwel aan zijne ouders, echtgenoot, kinderen of vrienden, of vormt zich reeds het denkbeeld, spoedig als overwinnaar terug te keeren en hen van zijne heldendaden te verhalen, welke hij zich reeds voorsteld te verrigten. Ieder spreekt van den oogenblik, dat hun de overwinning is voorbereid, in de oogen van allen ziet men het verlangen vonkelen om op den vijand los te gaan; eindelijk

is het gansche leger op de been, en weldra zal het noodlottigste oogenblik hun onbekend, naderen.

Bisschop Otto vergadert allen rondom zich, roept met luide stemme uit: dat hij Rudolf van Koeverden verklaart te zijn eenen oproermaker, tegen de Kerk en den Bisschop als zijnen Vorst, dat hij hem verklaart vervallen te zijn van zijne betrekkingen als Erfmaarschalk van Drenthe en Burggraaf van Koeverden, voor zich en zijn geslacht, dat verders alle de goederen van Rudolf verbeurd verklaard worden; dat hetzelfde plaats heeft ten opzichte der genen die Rudolf bijstaan, doch dat vergiffenis zal geschonken worden aan ieder die hem verlaat! overtuigd in korte woorden, de menigte van het regt zijner zaken, moedigt hen aan, en beveelt hen te knielen; hierop een gebed doende, geeft hij hun de zegen, en laat ieder naar die plaats gaan die hij in den slag bekleeden moet."

De Bisschop is op zijn geheel van ijzer omgeven ros gezeten, heeft reeds het ontbloot rapier in zijne hand geklemd, alles is tot den aanval gereed, men nadert tot op eenen kleinen afstand des vijands; hier wordt het vaandel (*) van den Bisschop, hetwelk aan Rudolf van Goor als zijnen banierdrager was toevertrouwd, ontrold, de stokken zijn gereed de trom te slaan, de Bisschop met de zijnen is vooraan en geeft het teeken tot den aanval, de horens, pijpen, trompetten, trommelen, alles begint te gelijk,

---

(*) Het vaandel of banier des Bisschops, was niet dat van zijne persoon, eene roode roos, maar dat van St. Martinus zoo als zulks bij *Matthaeus de Nobil.* is afgebeeld.

elk Ridder geeft het paard de sporen, het leger valt met zoodanig eene kracht, snelheid en moed op den vijand aan, dat het onbegrijpelijk is; digt in eengesloten, dringt de een den anderen, het gejuich en geschreeuw, doet de lucht weergalmen, elk waant de overwinning zeker, doch het noodlot is gewis.

Otto met de zijnen is reeds in het moeras, zij zelden hunne paarden, om door te komen, nog meer aan, maar zinken steeds dieper; zij willen ophouden en terugkeeren; doch de drom en stroom van de anderen rijdt reeds de eersten ten onderste boven; het gekerm der vorsten wordt door het gejuich van achteren verdoofd; de achtersten dringen al op; alles geraakt in verwarring, geene orders worden meer gehoord, geene teekens kunnen meer gegeven worden, want de trommelen en hoornen houden op, een algemeen gekerm en geschreeuw vervangt de orde, welke geheel verbroken is, ieder denkt nu meer om zich te redden en zoo mogelijk te ontkomen, dan te vechten; verscheiden, door de zwaarte van hunne harnessen in het moeras gezonken, zijn reeds gesmoord, door de verwilderde paarden vertrapt, of door de aandringenden onder den voet geraakt. Rudolf schiet met zijn volk hier op toe, overlaadt hen eerst met pijlen, doet vervolgens de Drenthers met het zwaard in de hand op hen aanvallen; velen van des Bisschops leger, die konden ontkomen, zochten zich reeds door de vlugt aan den dood te ontrukken, wierpen alles weg wat hun in het vlugten hinderlijk was; de Drenthers intusschen vermeederen zich, boeren die ongewapend zijn, komen nog toelopen en nemen de wapenen op

welke de vlugtende hebben weggeworpen, ja zelfs de vrouwen zijn behulpzaam alles dood te slaan of te vermoorden, wat zij genaken kunnen; in weinige oogenblikken is de gansche oppervlakte door bloed geverwd, ieder geeft voedsel aan zijne wraak, zoodat men niets spaart; de verwonden en stervenden worden nog geslagen, tot dat de dood hen aan dit noodlot ontrukkt; men is niet te vreden met de overwinning, neen, de gansche dag wordt doorgebracht met moorden! De Bisshop Otto wordt nergens gezien, men weet niet of hij dood is, of gevlugt; Jan van Arkel ligt zwaar gewond te sterven, doch dit is niet voldoende, hij wordt met stokken dood geslagen. De Graaf van Horstmar is ook in het moeras; doch hij, die zoo vele gevaren had getard, verliest geèn moed, en wenscht ten minste met niet minder roem te sterven dan waarmede hij geleefd heeft, en ook niemand heeft aldaar met zoo veel roem en stoutmoedigheid gevochten als hij (*); alles om hem heen is reeds gevlugt, dood of verzonken, hij alleen staat onbeweeglijk, wil aan geene ongenadigen genade vragen, al wie hem nadert, verslaat hij, werpt, om niet te zinken, zijn schild onder zijne voeten, en dood alle vijanden rondom hem, tusschen welker lijken hij staat als eene verwoede leeuw bij zijne gevelde prooi; bij elken nieuwen aanval verplettert hij die genen, die

---

(*) N. Schaten, *Annales Paderborn.* pag. 1020.

Beka, in vita Episcopi Ottonis secundi,

Anonym. R. U. pag. 23.

Möser, *Osnabr. Gesch.* 3er Theil pag. 53. en bijna alle schrijvers die deze slag vermelden.

het wagen durven hem zijn leven te willen benemen; doch daar hij door de zwaarte van zijne wapenrusting al dieper en dieper zinkt, moet hij eindelijk als de grootste held sterven en het roemrijkst leven voor den noodlottigsten dood verwisselen, welken hij zelf echter niet ongewroken had gelaten, hebbende een groot getal zijner vijanden, behalve de door hem gewonden, rondom zich ter neder geveld.

Dit was het droevig lot van den dappersten held, die zijns gelijken niet had; (*) van den roemrijksten Duitscher zijnes tijds, van den Achilles van Westphalen, (†) die van zijne jeugd af aan, wegens verscheidene zijner deugden beroemd en geacht was geweest; die gedurende veertig jaren, in alle oorlogen in Europa en Azia schitterde en uitblonk; hebbende vier Keizers, en verscheidene Pauzen in hunne oorlogen bijgestaan, door welke hij, boven alle anderen, werd geschat: de dappere Ridder Richard Leeuwenhart Koning van Engeland, en Philippus Augustus Koning van Frankrijk, tegen welken laatsten hij in den slag bij Bovine wonderen van dapperheid verrigtete, (§) gaven de beste getuigenis over zijne stoutmoedigheid, dapperheid en heldendaden; zelfs de Sultan Saladin, dien hij op verscheidene plaatsen, maar voornamelijk bij het beleg van Akre, veel nadeel had veroorzaakt, en hem zelve vele en zware wonden had toegebracht, weidt in lof over zijne braafheid, edelmoedigheid en

---

(*) *Anonym.* pag. 23.

(†) Zoo noemt hem Schat en *Annales Paderb.* pag. 1021 en 1022

(§) *Möser*, l. I.

apperheid uit (*); geen wonder derhalve, dat de dood van zoo eenen man, maar voornamelijk zulk een dood, bij ieder, en vooral bij zijne tijdgenooten, verbazing en leedwezen heeft veroorzaakt (§).

Nadat dus alles op de vlugt gejaagd, gesmoord of vermoord was, vervolgde Rudolf van Koeveden met zijne broeders Frederik en Godfried, en met Menzo en Hendrik van Gravesdorp de vlugtenden, nam langs de Vecht alle schepen, en maakte vele andere goederen en krijgsbehoeften buit.

De duisternis des nachts deed het verder vermoorden der zieltogenden op het slagveld, of het mishandelen der gesneuvelden staken; echter geenszins de vervolgingen van Rudolf, die ook nog den ganschen nacht doorbragt met de vlugtenden te dooden of gevangen te nemen.

Den volgenden dag, toen men het slagveld betrad, dat door een aantal mismaakte lijken het schrikbarende tooneel van menschelijke wreedheid en woede opleverde, daar meer dan vier honderd Ridders, Edelen en knapen aldaar om het leven waren gekomen, (†)

(*) *Anonym.* pag. 23.

(§) *Anonym.* pag. 23. die tijdgenoot geweest is, roept dus uit:
 » O coeca fortuna, quae tantum virum a tot periculis mortis et in
 » terra et mari eripuisti, ut cum in tam immundo loco, et a tam
 » immundis sine omni defensione occidi permitteres! Quia, ut verum
 » dicamus, iste in tota Alemannia, et Theutonia parem non habuit,
 » unde de tam miserabili morte totus noster orbis non immerito
 » dolet et quaeruletur.

(†) De meesten geven dit, of nog grooter getal op; Emmius zegt vijf honderd; Albert van Staden spreekt alleen van de Ridders en niet van de overige Edelen en knapen, en zegt van deze

zocht men ook naar het lijk van den Bisschop, dien men te vergeefs elders had trachten te vinden: eindelijk dan ook vond men hetzelfde; het hoofd op vele plaatsen verplet, gehouwen, doorstoken, van boven half gevild, zoo dat men de kruin niet meer zien kon; ook werden de lijken van Herbert en Johan van Arkel en meer anderen (*) onder de dooden gevonden; terwijl de Graaf van Gelderen en Gijsbert van Amstel aldaar gevangen genomen, en op het slot te Koeverden in verzekering werden gesteld. Diederik, Proost van Deventer, broeder des Bisschops, was ook gevangen; doch zoodanig aan het hoofd verwond, dat hij eenigen tijd daarna stierf en te Deventer begraven werd.

De lijken der gesneuvelden werden echter aan de hunnen terug gegeven, zoo dat Otto II. uit den Grafelijken huize van van der Lippe, 34ste Bisschop van Utrecht, ook naar die stad is gevoerd, alwaar allen over den dood des Bisschops, en vele anderen over den dood hunner naastbestaanden, in de diepste rouw en treurigheid gedompeld waren. Het ligchaam van Otto werd met allen luister en plegtigheid in de Domkerk naast het graf van zijnen oom, Bisschop Diederik, begraven, terwijl tot heil zijner ziele, en dat der overige in dezen slag gesneuvelden, door des-

---

dat er twee honderd waren omgekomen, zonder van het getal der anderen melding te maken.

(*) Bij Dumbars *Analect.* tom. II. pag. 228, seq. en Matth. *Analect.* tom. V. pag. 338, wordt eene lijst van eenige der aldaar omgekome ne personen opgegeven, welke in de opgave van sommige personen, onderling verschillen.

zelfs opvolger Wilbrand een klooster gesticht is (*).

Het lijk van Bernard van Horstmar werd ook door zijnen zoon Otto Landvorst en Graaf van Horstmar opgeëischt, naar Horstmar vervoerd, en aldaar in het koor van de kerk in zijn voorouderlijk graf geplaatst. (†)

Hetzelfde had ook plaats ten opzichte van andere ijken; zommigen echter zijn bij Hasselt en Gramsbergen begraven. Doch voor velen was het moeras, waar deze nederlaag geschiedde een graf, welke plaats nog heden Mommerijten genaamd wordt, en waar men van tijd tot tijd, bij het graven, verscheiden overblijfsels vindt van doodsbeenderen van menschen en paarden, stukken van lanzen, zwaarden, pijlen, helmen, sporen en ander wapentuig.

Deze dag was voor het Bisdóm van Utrecht een

(*) De Charter van deze stichting is te vinden, onder anderen bij D u m b a r l. l.

(†) Met het volgende opschrift:

Annis bis denis septenis mille ducenis,
Ad vada vaccina patitur miseranda ruina
Bernard Tyronis in festo Pantalconis.

verkeerdelijk zijn deze regels door D u m b a r in zijne *Annalect.* tom. II. pag. 228, en Matthæus *Annal.* tom. V. pag. 338. bij die van Otto van der Lippe gevoegd,

» Lippia me pavit, Trajectum pontificavit
» Tandem sors nocuit, quia me coevordia stravit,»

en op den Bisschop Otto toegepast: ik kan niet nagaan, waardoor die geachte schrijvers in vergissing gebragt zijn, te meer, daar hier de naam van Bernard, toch niets gemeens heeft met dien van

der noodlottigste, hebbende Otto hetzelfde zeer rijk en in overvloed ontvangen, zoodat hij aan den Graaf van Gelder twee duizend ponden voor de bezittingen Salland, en aan den Graaf van Holland voor eenige Edelen, gezegd mannen van Holland, achthonderd ponden had kunnen geven; het was nu door den oorlog en de nederlaag geheel uitgeput en in schulden geraakt; daarenboven verloor niet alleen het Bisdom, zijnen geachten en waardigen Bisschop en Vorst; maar ook een aantal der voornaamste ingezetenen betreurden hunne naauwste betrekkingen, zoodat men overal in de steden, in de kerken, in de dorpen, kasteelen en kloosters niets dan weeklachten hoorde.

N.

Otto van der Lippe, maar wel op Bernard van Horstmar, op wiens graf dezelve geschreven stonden, Zie *Schaten Annal. Pad.* l. l. *Leibnits rerum Germ. Script.* tom. II. pag. 271.
 J. D. von Steinen *Beschreibung des Stifts Münster* pag. 353.

ANNA MARIA SCHUURMAN.

Anna Maria Schuurman, éene der beroemdste vrouwen van Nederland, werd te Keulen geboren den 5 November 1607 (*), uit eene edele familie zoo wel van vaders als moeders zijde.

Al zeer vroeg gaf zij blijken van eene ongemeen vluggen geest; op haar derde jaar las zij zeer verstaanbaar, zonder eenig bepaald onderrigt daarin genoten te hebben; op haar zesde jaar vervaardigde zij met de schaar fraaije knipsels, terwijl zij met het pennemes toen reeds afbeeldingen in hout sneed. Hoe meer zij in jaren vorderde, hoe meer haar aanleg voor de beoefening der fraaije kunsten en wetenschappen zich ontwikkelde; de behandeling van het penseel inzonderheid, deed haar al vroeg de schoonste bloemen, gedierten enz. naar de natuur afmalen, welke kunst zij voor éene ontspanning hield wanneer haar geest door de beoefening van vreemde talen en wetenschappen vermoeid was. Op haar zevende jaar leerde zij het borduren binnen 3 uren tijds, terwijl zij te gelijker tijd met de zang en toonkunst eenen aanvang maakte, en voornamelijk op de luit, als haar geliefkoosd instrument, uitmuntte. Op haar elfde jaar vinden wij aangeteekend, dat zij hare broeders, indien dezelve in hunne latijnsche lessen haperden, het antwoord reeds influisterde, niettegenstaande zij deze taal van

(*) Houbraken, in zijn *leven der Schilders* zegt, dat dit te Utrecht plaats had.

het hooren lezen harer broeders geleerd had. Reeds vroeg maakte zij zulke vorderingen in de schrijfkunst, dat de voortbrengselen harer pen als zeldzaamheden bewaard werden.

De talen, welke zij sprak, verstond en schreef, worden door Jacob Cats aldus opgegeven.

De Nederduitsche, Hoogduitsche, Fransche en Latijnsche talen; in deze sprak, schreef en dichtte zij. De Grieksche en Hebreuwsche werd door haar gelezen, als ook geschreven. De Italiaansche, Engelsche, Rabbijnsche, Chaldeeusche, Sjrische en Arabische talen konde zij lezen en verstaan, welke laatste haar zeer behulpzaam, in het beoefenen der H. Schrift waren; zij bragt het vervolgens zoo ver, dat zij het Samaritaansch, Aethiopisch en ook het Persisch las. Zij was in de historien, dicht- en redekunst, benevens de vrije kunsten, wijsbegeerte en andere wetenschappen zoo ervaren, dat zij over de moeilijkste vraagstukken grondig redetwistte. Ook de beeldhouwkunde was haar niet vreemd; zij sneed met een eenvoudig mes de zeer gelijkende portretten in palmhout, van hare moeder, broeder en zich zelve, welk tweede men wil, dat de schilder Hondhorst, *f* 1000 waardig schatte; ook sneed zij met de punt van eenen diamant zeer kunstig op glas, en muntte in het boetseren in was, niet minder dan in andere wetenschappen uit, daar zij voor eenen spiegel haar eigen borstbeeld boetseerde, waaraan niets dan het leven scheen te ontbreken, welk afbeeldsel zij met paarlen, mede van was vervaardigd, versierde, die de natuur zoo juist evenaarden, dat men zich van de nabootsing niet, dan door het prikken in dezelve met een scherp werktuig, kon over-

tuigen. Zij behandelde mede de graveerstift, in welke kunst zij het zoo ver bragt, dat zij haar eigen afbeeldsel graveerde; ook schilderde zij zeer fraai in miniatuur, en vervaardigde zijdenbloemen naar het leven.

Zij was slechts een kind toen hare ouders zich te Utrecht met ter woon vestigden, die spoedig van daar naar Franeker togen, alwaar haar broeder zoude studeren; haar vader in het jaar 1623 in die stad overleden zijnde, keerde hare moeder naar Utrecht terug, alwaar zij hare studiën voortzette. De Raad Pensionaris Jacob Cats vroeg haar ten huwelijk, welke onderhandelingen, niettegenstaande dezelve al verschenen gevorderd te zijn, werden afgebroken; zij had toen nog geen veertien jaren bereikt; deze volksdichter heeft echter in zijn volgend leven veel achting voor haar behouden, daar hij haar de vruchten van zijnen geest, van tijd tot tijd toezond, vergezeld door brieven in dichtmaat, die door haar op dezelfde wijze werden beantwoord.

Bij hare groote geleerdheid, paarde zij eene voorbeeldige zedigheit, en men zoude weinig van hare talenten zijn te weten gekomen, hadden niet de beroemde mannen dier tijd, Rivetus Vossius, Spanheim, Salmasius, Beverwijck, Huigens en anderen haar door hunneschriften aan de wereld bekend gemaakt; hetwelk aanleiding gaf, dat haar lof alom werd verbreid, en eene menigte andere geleerden, als Balzak, Gassendi, Mercennus, Bochart, Conrardenz., het zich eene eer rekenden, briefwisseling met haar te houden, hetwelk haren naam zoo algemeen bekend maakte, dat vele hooge staatspersonen haar kwamen bezoeken, onder welke de Princes Maria

Gonzaga; de Hertogin de Longeville en de Princes Elizabeth van Bohemen, terwijl zij van den Kardinaal de Richelieu de uitstekendste blijken zijner hoogachting ontving: de vermaarde Koningin Christina van Zweden, haar een bezoek gevende, ontwierp zij onder het gesprek, het afbeeldsel van deze vorstin met zoo veel naauwkeurigheid, dat de Koningin van verwondering was opgetogen.

Drie jaren na het verscheiden harer moeder, hetwelk in 1650 voorviel, begaf zij zich naar Keulen, van waar zij, na een tweejarig verblijf, naar Utrecht terug keerde.

De afzetting van twee hervormde leeraars die zij gaarne hoorde, was oorzaak dat zij de openbare godsdienstoefening niet meer bijwoonde, en daar men verspreidde dat zij tot de roomsche godsdienst was overgegaan, verkoos zij het stille buitenleven. Tot dweepzieke gevoelens overhellende, werd zij door haren broeder, die Jan Labadie op zijne reis in Zwitserland te Geneve had leeren kennen, dermate opgewonden, dat zij bij de beroeping van denzelfven te Middelburg kennis met hem maakte, en niettegenstaande zijne afzetting hem aankleefde, zich tot hem te Amsterdam begaf en hem zelf naar Herfort in Westphalen, en later naar Altona volgde. Na zijnen dood vestigde zij hare woonplaats met eenige Labadisten te Wiewert, een dorp bij Leenwarden gelegen, alwaar zij in het jaar 1678 overleed (*), den ouderdom van 72 jaren bereikt hebbende.

De werken die in druk van haar verschenen, zijn:

Een gedicht op de stichting der Hoogeschool te Utrecht in 1633.

(*) Houbraken zegt dat zij te Altona overleden is.

Een antwoord op het vraagpunt *de Termino Vitae*, door Beverwijk uitgegeven.

Eene Latijnsche Redevoering, of het Vrouwelijk geslacht ook mag studeren.

Opuscula, uitgegeven door F. Spanheim in 1648.

Traktaat over de verkiezing van het beste deel, in 2 stukken, 1673 en 1685.

HERINNERINGEN DER MAAND.

1 December 1700 werd door de Ed. Mog. Heeren Staten 's lands van Utrecht, de nieuwe of gregoriaansche stijl in die Provincie aangenomen, blijkens navolgende placaat:

» De Staten van den Lande van Utrecht, in ernstige deliberatie ende overweginge geleyt hebbende, het versoeck by de Hoog. Mog. Heeren Staten Generaal der vereenigde Nederlanden aan ons gedaan, ten eynde wy, op het voorbeeld van andere Potentaten, Staten, en Fursten, in dese Provincie wilden introduceren ende invoeren, in plaatse van den Ouden, den Nieuwen stijl; doen te weten, dat wij (om voortekomen alle inconvenienten ende abuyzen, die door verschil in de tydrekeninge souden kunnen ontstaan,) goedgevonden ende verstaan hebben, ingevolge van andere Potentaten, Staten ende Fursten, mede in deze Provincie, in plaatse van den Juliaanschen, ofte soo genaemden Ouden Styl, te introduceren ende in te voeren, soo als in deselve op den 1 December 1700. aankomende, na den tot noch toe geobserveerden Ouden Styl, sal worden geintroduceert ende ingevoert den soo ge-

naemden Nieuwen Styl; ordonnerende derhalven alle ende een eygelyk onser onderdanen ende ingeseten ten voorsz. dage, in plaatse van den gemelten I December 1700. Ouden Styl, te schryven den 12 December 1700., ende soo vervolgens daar in te continueren, alsoo wy sulcks tot welwesen van den Lande, ende de ingesetenen van dien, goed ende dienstig geoordeelt hebben te behooren; ende ten eynde niemand hier van onkundig mag syn, ordonneren wy dat dit ons goedvinden alomme in dese Provincie sal worden gepubliceert ende geaaffigeert, ter plaatse alwaar sulks gewoon is te geschieden, opdat een yeder sig daarna kan gedragen. Aldus gedaan ende gearresteert dezen 24 July 1700. Was gearapheert, E. de Weede, vt. Onder stond, ter Ordonnantie van myne voor-noemde Heeren die Staten. Ende was ondertekent, P. Voet van Winssen. — Hebbende op 't Spatium gedrukt het cachet van de Welgamelte Heeren Staten in rooden wassche.

11 December 1150, (*) overleed *H e r i b e r t u s* 26° Bisschop van Utrecht. Hij was een Vries van burger afkomst, en bestuurde de Utrechtsche kerk zeer verstandig, gedurende een tijdvak van ruim 12 jaren; onder zijne regering werd zijn zetel met een magtig heer onder Graaf *Diederik den VI.* van Holland belegerd, die zijnen zwager *Otto van Benheim*, door den Bisschop binnen de stad gevangen gehouden, wilde bevrijden; de Bisschop, wel voorziende dat met geweld hier niets was te winnen,

---

(*) *Batavi Sacra* stelt zijn verscheiden op den 10 November.

trok met zijne geestelijkheid in hare koorkleederen, met kruisen en vanen den Graaf te gemoet, om den ban over hem en zijn leger uittespreken; deze, in plaats van vijandelijkheden te plegen, wierp zijn schild en helm van zich, en viel den Bisschop te voet, hem om vergiffenis biddende, welke hem uit hoofde van zijn opregt berouw, met eenen kus des vredes verleend werd. Otto van Bentheim werd ontslagen, waarop een duurzame vrede volgde.

Op het einde van zijn leven, in het jaar 1148, ontstond er een fellen brand, waardoor het grootste gedeelte der stad in de asch werd gelegd; onder de verbrande gebouwen telde men de St. Maarten- of Domkerk, de St. Pieter- en St. Janskerk, het bedehuis van het Heilige Kruis, St. Paulus- en St. Mariakerken; zonderling voorwaar was het, dat de St. Salvator kerk in het midden der vlammen bewaard is gebleven.

Onder zijne regering is de verkiezing der volgende Bisschoppen uitsluitend aan de kapittelen gekomen, daar dezelve tot dien tijd door de geestelijkheid met het volk, onder goedkeuring van den vorst, geschiedde.

STAND DES WATERS

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1	December 1835.	4 el 63 dm.
15	—————	4 — 92 —
31	—————	4 — 97 —

Naamlijst

HEB

GEBORENEN, HUWELIJKEN

EN

OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT EN DERZELVER VOORSTEDEN,
IN DE MAAND

December 1835.

GEBORENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 December.

Theodora *dochter van* Cornelis
Kinnegin *en* Johanna van der
Steen.

Alida Johanna, *dochter van* Jaco-
bus Verweij *en* Cornelia Maria
van Rossum.

Johanna Gijsberta, *dochter van*
Gijsbert van Asch *en* Geertje
van Vulpen.

Johanna, *dochter van* Johannes
Gijsbertus Elzendoorn *en* Wi-
helmina Engberts.

Frederik, *zoon van* Maria Elisa-
beth Zwagers.

den 2 December.

Cornelia Johanna, *dochter van*
Johannes Kusters *en* Johanna
Heister.

I D. 2^e St.

Wilhelmina, *dochter van* Pieter
Vroon *en* Cornelia Miltenburg.

den 3 December.

Sophia, *dochter van* Louis de
Roi *en* Petronella Lickens.

Jan, *zoon van* Willem Hogeweg
en Gibbegintje van Leeuwen.

Helena, *dochter van* Johannes de
Ridder *en* Wilhelmina van
Putten.

Johannes, *zoon van* Arnoldus van
Rossum *en* Gerarda de Groot.

Maria Catharina, *dochter van*
Richardus de Rooij *en* Wij-
nanda van Gasteren.

Hendrica Maria, *dochter van* Dirk
Pastoor *en* Johanna Catharina
Stoker.

Catharina Ida Constantia Clara,
dochter van Johan van Haften

ten en Cornelia Adriana van Eelde.

den 4 December.

Willem, *zoon van* Gerarda van den Berg.

Nicolaas, *zoon van* Jacob Walman en Margaretha Brouwer.

Cornelis, *zoon van* Wilhelmus van Es en Johanna de Moor.

Bart, *zoon van* Joannes Oostendorp en Willemijntje van Schip.

Paulus, *zoon van* Paulus van Veenendaal en Cornelia van Piggelen.

Geerdina Wilhelmina, *dochter van* Cornelis Verdouw en Rijkje Anthonia van Gent.

Gerrigje, *dochter van* Pieter Merville en Neeltje Meere.

Jacobus Albertus, *zoon van* Abraham van den Brink en Maria Henrica Koopman.

Baltus Anzelmus, *zoon van* Michiel Nicolaas Beijer en Hermina Cecilia van Laar.

Wilhelmina, *dochter van* Joannes van Zeijl en Elisabeth Ingenhaag.

den 5 December.

Cornelia, *dochter van* Jan Hijman en Cornelia van Beusekom.

Charlotta Eleonora Johanna *dochter van* Gerardus Huntelaar en Catharina Johanna Wilhelmina Deussen.

Elisabeth Johanna, *dochter van*

Johannes ter Berg en Elisabeth Doeser.

den 7 December.

Aletta, *dochter van* Anthonie van den Hemel en Femmetje van der Smit.

Cornelia, *dochter van* Gerrit van der Linden en Elisabeth Verweert.

Johannes Cornelis Anthonius, *zoon van* Joan Pas en Jannigje van Asch.

Everardus Adrianus, *zoon van* Cornelis Verloop en Johanna Wickart.

Fredrik Willem, *zoon van* Franciscus Johannes Zwagers en Aaltje Straus.

Jacoba, *dochter en* Nicolaas, *zoon van* Johannes van der Kaaij en Adriana Verheem.

Adriana, *dochter van* Johannes Bartholomeus van Oort en Cornelia Kinnegim.

Elisabeth Maria, *dochter van* Hermanus Ligteringen en Hendrica Jacoba Paulina Jansen.

Jacoba, *dochter van* Jacobus Arnoldus van Oort en Wilhelmina van der Steen.

Theodorus, *zoon van* Adrianus Verheul en Catharine Guillaumine Weijers.

Hendricus Petrus, *zoon van* Abraham Correljé en Anna Catharina Otto.

Margaretha Maria Anna, *dochter van* Ernst Louis Glinderman en

Neeltje Martina van Dort.
Jacoba, *dochter van Hendrica*
van der Hoef.

den 8 December.

Fredrik, *zoon van Nicolaas de*
Fuijk en Catharina Dirkse.

den 9 December.

Johanna, *dochter van Lambertus*
Maree en Ida Schuurman.

Johannes Hendricus, *zoon van*
Johannes Drijver en Elizabeth
Catharina van Zo. len.

Clasina, *dochter van Hermanus*
Slijman en Petronella Wild-
schat.

Carel, *zoon van David van der*
Keilen en Henrietta Fredrica
Menger.

Jacobus, *zoon van Johannes Ja-*
cob de Waal en Cornelia Juli-
ana Geertruida Roghair.

den 10 December.

Alexander Constantin Nicola,
zoon van Godefridus Leers en
Frederika Dorothea Zencker.

Martinus, *zoon van Leonardus*
van Soest en Neeltje van der
Horst.

Catharina, *dochter van Frederik*
Schumacher en Antje van Ger-
kom.

Bernardus Martinus, *zoon van*
Wilhelmus van Rijn en Johanna
Aarsen.

Clasina Juliana, *dochter van Ni-*
colaas Hemken en Dirkje Bret-
veld

den 11 December.

Geertruij, *dochter van Willem*
van Dijk en Margje den Hout-
dijker.

den 12 December.

Johanna Wilhelmina, *dochter*
van Johan Philip Scheffer en
Anna Christina Dwars.

Michaël Hendricus Aloijsius Phi-
louena, *zoon van Mattheus*
Antonius Franciscus Reuser en
Anna Maria Karsten.

Johannes Bernardus, *zoon van*
Hendrik Guler en Christina
Liessen.

Louis Renier, *zoon van Louis*
Renier Baron Tacts van Ame-
rongen en Anna Jacoba van
Boetzlaer.

den 14 December.

Johanna, *dochter van Johannes*
Staude en Philippina Christina
Henrietta van der Moore.

Johannes Bernardus, *zoon van*
Thomas Rumbriuk en Catharina
de Vos.

Arnoldus Wilhelmus, *zoon van*
Theodorus Averkamp en Hen-
dricka Besselink.

Dina, *dochter van Wouter Nop-*
pen en Johanna de Bout

Maria, *dochter van Gerrit Ver-*
nooij en Johanna Woudeberg.

Sophia, *dochter van Johannes*
Kalkhoven en Sophia Jorissen.

Elisabeth, *dochter van Johannes*

Viveen en Sophia Petronella
Tollé

den 15 December.

Jacoba Johanna, *dochter van*
Willem Verheul en Barendina
Adriana Rijnbach.

Theodorus Lambertus, *zoon van*
Jan Hendrik Makkink en The-
odora van Draanen.

Maria Margaretha, *dochter van*
Hendrik Jacobus Mcesse en
Johanna Buskes.

Wilhelmina, *dochter van* Nicolaas
Alter en Wilhelmina Terlingen.

Johannes Wilhelmus, *zoon van*
Johannes de Leur en Johanna
Spiltman.

Elisabeth, *dochter van* Jan Den-
troo en Elisabeth de Kraaij.

Geertruida Catharina, *dochter van*
Justus Joannes van Maurik en
Anne Marie Drossert.

den 16 December.

Pieter, *zoon van* Pieter Hemink
en Mechteld Gielings.

Hendrijna Jacoba, *dochter van*
Joannes Gabriel Sallicher en
Hendrijna Jacoba Buijink.

Adrianus, *zoon van* Martinus
Lijfijt en Johanna van den Eng.

Johannes en Wilhelmus, *zonen*
van Johannes Hillebrand en
Wilhelmina de Ridder.

Hillegonda, *dochter van* Dirk Jurg
en Judik Anthonia Roelofs.

Hendrika Helena Maria, *dochter*
van Jan Christiaan Hendriks
en Johanna Wolsing.

den 17 December.

Anna, *dochter van* Johannes
Hendriksen en Claasje van
Zijtveld.

Dina Gijsberta, *dochter van* Wil-
lem van Zutphen en Maria
van Zijl.

Johannes Jacobus, *zoon van*
Godefridus van Agthoven en
Maria Catharina Jordans.

Martinus Anthonius, *zoon van*
Martinus Stemmelenberg en
Rijntje van Haarlem.

den 18 December.

Jansje, *dochter van* Klaas de Ru
en Johanna Maria de Vink.

Gerrit Theodorus, *zoon van* Ja-
cobus van Eck van der Sluis
en Johanna Fredrica Wilhel-
mina van Golstijn.

Bernardus Adrianus, *zoon van*
Cornelis Johannes Verheul en
Hendrica Petronella Paulina
Camue.

Margaretha Gesina, *dochter van*
Bernardus Hendrik Kranius en
Charlotta Gijsberta Sonnius.

den 19 December.

Johannes, *zoon van* Hermanus
van den Berg en Jenneke
Harmsen.

Christina Petronella, *dochter van*
Pieter Mulder en Johanna van
Vreeswijk.

Johannes Anthonius, *zoon van*
Anthonius van Beek en Theresia
Lindeman.

Elisabeth, *dochter van* Johanna
Eijkelckamp.

Johannes, *zoon van Johannes Kool en Elisabeth Woudeberg.*

den 21 December.

Petrus Johannes, *zoon van Peter Seelen en Wilhelmina Ossendrijver.*

Geertvuida, *dochter van Johannes Terlingen en Hendrica Maria Lith*

Adriana Anthonia, *dochter van Coenraad Everardus Mulder en Jenetta Maria van der Flier.*

Jacoba, *dochter van Gerrit Visser en Johanna Verheem.*

Johanna Elisabeth, *dochter van Johan Hendrik Diederik Muller en Johanna Elisabeth Eggeraat.*

Wilhelmina, *dochter van Leendert Hendrik Redeman en Wilhelmina Gennes.*

den 22 December.

Justina Maria Charlotta Geertvuida, *dochter van Willem Baron Six tot Oterleek, en Suzanna Maria Cornelia van der Bruggen.*

Antonie Hendricus, *zoon van Johannes Jacobus van der Valk en Hermina Landzaat.*

Johannes Jacobus, *zoon van Jacobus Johannes Mathijssen en Alijda Bartha van Muijden.*

Jacobus Johannes, *zoon van Antonie de Wilde en Jacoba Pauw.*

den 23 December.

Gerritje, *dochter van Christiaan Voelt en Dirkje Bogaart.*

den 24 December.

Willem, *zoon van Willem van Schaik en Maria Klaasen.*

Margaretha, *dochter van Cornelis van Maanen en Wilhelmina van Riesen.*

Dirk, *zoon van Dirk Monrooij en Marija Bussink.*

Gerrigje, *dochter van Kors Nuijen van Putten en Clasina Ketel.*

Hendrica, *dochter van Nicolaas Vermeulen en Jannigje Wil.*

Natje, *dochter van Hendrik Maarschalkerweerd en Geertje van der Kaaij.*

Adrianus Isak, *zoon van Adrianus Isak Borgers en Margaretha van der Wal.*

den 25 December.

Maria Helena en Alida, *dochters van Alida Hovenier.*

Jacoba, *dochter van Pieter Lington en Dirkje La Joux.*

Antonius Johannes, *zoon van Johannes Mattheus van der Lee en Johanna Banning.*

den 26 December.

Willem, *zoon van Johannes van der Horst en Johanna van der Teems*

Petrus, *zoon van Fredrik Kressel en Christina Muures.*

Everardus Johannes, *zoon van Everardus Johannes van Eeden en Johanna Jacomina Muutedam.*

den 28 December.

Petronella, *dochter van Hendri-
etta Fransen.*

Johannes, *zoon van Arie Land-
zaat en Wilhelmina Winters-
hoven.*

Antoinetta Hendrica, *dochter van
Anthonie Vasse en Hendrica
van Loon.*

Jacoba, *dochter van Hendrik Ha-
zendonk en Geertje Oeluisen.*

Christina, *dochter van Jan Hol en
Gijsberta van Eck.*

Hendrica Johanna, *dochter van
Cocnraad Sniijders en Christina
Liemman.*

Petronella, *dochter van Johannes
Rijnders en Cornelia Maria
Lancee.*

Christina, *dochter van Laurens
Heijman en Cornelia Terlingen.*

den 29 December.

Wijnand, *zoon van Casper Kop-
penhout en Geertruij Stout.*

Adriana Catharina, *dochter van
Cornelis van der Poel en Maria
van der Wurp.*

Petrus Johannes, *zoon van Ge-
rardus Oostveen en Maria de
Groot.*

Fredrik Justus, *zoon van Ernst
Christiaan Klokke en Jacoba
Adriana van Steenwijk.*

Cornelis, *zoon van Pieter de
Bruijn en Angenita van Rijn.*

Johannes Nicolaas, *zoon van Jo-
sephus Hendricus Fischer en
Catharina Eva Hilkers.*

den 30 December.

Catharina Maria, *dochter van
Hendrik Johannes Koopman
en Johanna Weijers.*

Wernard Bernardus, *zoon van
Bernardus Wernard van De-
venter en Petronella van Wijk.*

Johanna Adriana Maria, *dochter
van Johan Christoffel Hendrik
Frederik Saalman en Adriana
Maria Hesselman.*

Hendrica, *dochter van Hendrica
van Dijk.*

den 31 December.

Maria Theresia Wilhelmina, *dock-
ter van Theodora van Embden.*

Natje, *dochter van Jan Johannes
Aarsen en Wilhelmina van
Schaik.*

Sander, *zoon van Sander Keja en
Geerlje Smaling.*

Hendrik, *zoon van Hermanus van
der Liaden en Agatha van Druten.*

Susanna, *dochter van Hendrikus
Tieland en Hestriena Ter Brug-
gen.*

Johanna Clasina, *dochter van Ste-
phanus Ater en Cornelia Copijn.*

Adrianus, *zoon van Hendricas
Visser en Adriana Hendriksen.*

Peter, *zoon van Peter de Groot
en Adelaïde Robijn.*

Hijetje, *dochter van Abraham
Levie Bouwman en Saartje van
Aalst.*

Petronella, *dochter van Isak den
Breen en Geertruij Stomp.*

Domenicus, <i>zoon van</i> Gijsbertus Smaak <i>en</i> Johanna de Bont.		Wilhelmus van Soesbergen <i>en</i> Theodora Burgemeester.
Wilhelmus Theodorus, <i>zoon van</i>		Maria Catharina, <i>dochter van</i> Ma- ria Catharina Kester.

Er zijn in de maand DECEMBER 1835, binnen de Stad en hare
Voorsteden geboren:

Van het Mannelijke geslacht	65.	
» » Vrouwelijke »	82.	
		147.
Dodgeborenen van het Mannelijke geslacht.	6.	
» » Vrouwelijke »	3.	
		9.
	Totaal.	156.

Waaronder begrepen zijn:

Onechte zonen.	2.
» dochters.	8.
	10.
Tweelingen.	3.

HUWELIJKEN

VOLTROKKEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 2 December.

Matthijs Willemse, uitdrager, geboren alhier, met Aletta Elisabeth Eleonora van Daverveld, geboren te Leerdam, beide wonende alhier.

Gerrit van Luiju, smid, met Elisabeth Willemse, naaister, beide geboren en won. alhier
 Antonij de Bondt, werkman, met Dirkje Nagtegaal, werkster, beide geboren en won. alhier.

Johan Christiaan Bangard, smid, geboren te Naarden, met Jacoba van der Kaaij, geboren te Vreeswijk, beide wonende alhier.

Willem van de Hulst, postillon, geboren te Olst, prov. Overijssel, met Johanna Eggink, geboren aan de Bilt, beide wonende alhier

Harmannus Barnardus Oderom, zadelmakersknecht, geboren alhier, met Judith Janssen, geboren te Valburg, prov. Gelderland beide wonende alhier.

den 3 December.

Charles Jean Minne, boekhouder, ridder van de Mil. Willemsorde 4 klasse, geboren te Gend, prov. Oost-Vlaanderen en wonende te Amsterdam, met Antonetta Maria van Dijk, geboren en wonende alhier.

Theodoor Socterik, kunstschilder, met Derkiena Bresser, beide geboren en wonende alhier.

den 9 December.

Willem Vermeer, timmerman, geboren alhier, met Jannetje van der Klok, dienstbaar, geboren te Amsterdam, beide wonende alhier.

Joannes Leonardus Jacobus van Nieuwkasteel, kleermaker, met Hendrica Stulting, beide geboren en wonende alhier.

Johannes van der Horst, hoefsmid, met Johanna van den Akker, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Henricus Goedhart, werkman, geboren alhier, met Maria Bei-

jen, weduwe, werkster, geboren te Bunnik, beide wonende alhier.

den 16 December.

Arnoldus Romijn, timmerman, geboren te Culenborg, met Jannetta Verschoof, dienstbaar, geboren te Houten, beide wonende alhier.

Hermanus Kontrec, tuinman, geboren alhier, met Johanna Maria van Dam, naaister, geboren te Wilnis, beide wonende alhier.

Johannes Nahuijsen, leijdekkersknecht, met Hendrika de Heul, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Mattheus van Kempen, zilversmid, met Angenita Antonia Maas, beide geboren en wonende alhier.

Jacobus Christiaan Eijndhoven, timmerman, geboren alhier, met Hermijntje den Otter, dienstbaar, geboren te Est en Op-IJnen, prov. Gelderland, beide wonende alhier.

den 23 December.

Henrich Anton Schakman, smid, geboren te Borken, in Pruissen,

met Wilhelmina van Wel, geboren te Wamel, prov. Gelderland, beide wonende alhier.

den 30 December.

Johannes Albertsen, kleermaker, met Petronella Oderom, beide geboren en wonende alhier.

Henricus Schooneijn, timmerman, geboren alhier, met Teetske Tromp, geboren te Wijmbritseradeel, prov. Vriesland, beide wonende alhier.

Hendrikus Emmelot, metselaar, geboren alhier, met Teuntje van de Weert, dienstbaar, geboren te Langbroek, beide wonende alhier.

Johannes Hendrik Versteeg, weduenaar, kleermaker, met Clasina Johanna Barta van Nee-roeteren, naaister, beide geboren en wonende alhier.

Johannes Brosius, arbeider, geboren aan de Meern, met Maria Elbertse, geboren te Werkhoven, beide won. alhier.

Bartholomeus Johannes Eth, weduenaar, societeithouder, geboren te Raveswaaij, met Wilhelmina Frederica van Ooijen, geboren te Schoonhoven, beide wonende alhier.

OVERLEDENEN,

AANGEGEVEN OP DE NAVOLGENDE DATUMS.

den 1 December.

Paal Zanetti, fus. bij de 2 komp.
der Garnizoens troepen, 43 j.,
Hospitaal.

Christiaan Wouderberg, schipper,
19 j., buiten de Tolsteegpoort.

Maria Susanna van Haagen, on-
geh., 27 j., aan de Waardpoort.

Gerardina Bosveldt, wed. Herman-
nus Wormer, 79 j., Marieplaats.

den 2 December.

Johannes van Heert, 11 d., aan
't Zand.

Anthonie Louis Hofman, 3 j en
6 m., Schoutesteeg.

Joseph van Adelberg, fus. bij de
2 komp. 2 batt. der 18 Afd.
Inf., 24 j., Hospitaal.

Johannes Vrasdonk, fus. bij de
1 komp. van het depot der 9
Afd. Inf., 24 j., Hospitaal.

Johanna Petronella Geertruida
Boelen, 7 m., Geertebrug.

den 3 December.

Sophia Herfkens, 6 j., Zuile-
straat.

Christiaan Loeffeld, 3 j., Zaken-
drogersteegje.

Cornelia Pruijse, huisvr. van Ja-
cobus Montfoort, 62 j., Nicc-
laïsteeg.

den 4 December.

Alida Janna Fischer, 2 j. en 4 m.,
Watersteeg.

Elisabeth Christan, huisvr. van
Johannes Sorch, 35 j., Varkenm.

Albert Wanderssen, fus. bij de
2 komp. van 't depot der 10
Afd. Inf., 19 j., Hospitaal.

Harm Fernim, fus. bij de 2 komp.
reserve batt. der 7 Afd. Inf.,
19 j., Hospitaal.

Daniel Churt, korp. bij de 1
komp. der Garnizoens troepen,
45 j., Hospitaal.

Abel Karsens Pot, fus. bij de 1
komp. reserve batt. der 7 Afd.
Inf., 23 j., Hospitaal.

den 5 December.

Adriana Aletta Eijsendoorn, 9
w., buiten de Waardpoort.

Hendricus Eijkelkamp, 66 j.,
buiten de Wittevrouwepoort.

Willem den Boggende, fus bij de 2 komp. van het depot der 10 Afd. Inf., 22 j., Hospitaal.
Klaas Ter Laar, fus. bij de 4 komp. reserve batt. der 7 Afd. Inf., 21 j., Hospitaal.

den 7 December.

Helena Maria Louisa Timmerman, 11 m., Choorstraat.
Hein Bakhuizen, fus. bij de 2 komp. van 't depot der 9 Afd. Inf., 30 j., Hospitaal.
David Meinhard, fus. bij de 2 komp. der Garnizoens troepen, 44 j., Hospitaal.
Jelte Oosting, fus. bij de 2 komp. 1 batt. der 18 Afd. Inf., 28 j., Hospitaal.
Christina Francina Nahuijzen, 1 j., Groenesteeg.
Helena Raad, 1 j., buiten de Waardpoort.

den 8 December.

Hendrik Goaris, knoopmaker, 24 j., Rozendaal.
Doodgeb. zoon van Wilhelmus Jacobus van den Heuvel, Groenesteeg.
Albertus Kamerling, fus. bij de 1 komp. van 't reserve batt. der 7 Afd. Inf., 20 j., Hospitaal.
Johannes Spielman, fus. bij de 2 komp. der Garnizoens troepen, 43 j., Hospitaal.

den 9 December.

Jan Antonie Matstege, 2 j. en 6 m., Telingstraat.
Gerrit Mars, werkmán, 43 j., buiten de Wittevrouwepoort.

Dirk Sattour, timmerman, 58 j., St. Janskerkhof.

den 10 December.

Marrigje van Oort, 10 m., in de Watersteeg.

den 11 December.

Johannes Nijs, fus. bij de 4 komp. van het reserve batt. der 7 Afd. Inf., 19 j., Hospitaal.
Petrus Pliester, fus. bij de 2 komp. der Garnizoens troepen, 40 j., Hospitaal.
Willem Jansen, conducteur van de Art. der 1 klasse, 58 j., Ballenmakerstraat.
Bart Oostendorp, 8 d., buiten de Waardpoort.
Johannes France Kouwenberg, fus. bij de 2 komp. van 't depot der 9 Afd. Inf., 20 j., Hospitaal.
Tijmen Versloot, fus. bij de 3 komp. 1 batt. der 9 Afd. Inf., 20 j., Hospitaal.

den 12 December.

Doodgeb. zoon van Adrianus van Wierst, aan 't Zand.
Maria Kamperdijk, huisvr. van Johannes Lantsaat, 78 j., Lange Nieuwstraat.
Frederik Pauw, fus. bij de 1 komp. van 't reserve batt. der 7 Afd. Inf., 19 j., Hospitaal.
Kornelis Kornelis Willemsse, fus. bij de 4 komp. 1 batt. der 18 Afd. Inf., 22 j., Hospitaal.
Regina Cecilia Linnenbank, 1 j. en 8 m., buiten de Tulsteegpoort.

Maria Elzendoorn, huisvr. van
Nicolaas Oekhuisen, 58 j.,
Groenesteeg

Hendrik van Delwijnen, grond
eigenaar, 78 j., Smebrug.

den 14 December.

Antje Hageman, 3 m., buiten de
Wittevrouwepoort.

Fredrik Luitjes, 9 j. en 9 m.,
Jacobiekerksteegje.

Geertruij van Dijk, 4 d., buiten
de Tolsteegpoort.

Ulrich Berger, fus. bij de 2 komp.
der Garnizoens troepen, 46 j.,
Hospitaal.

Georg Schellenberg, fus. bij de
1 komp. der Garnizoens troe-
pen, 45 j., Hospitaal.

Anna Karbo, 5 j. en 6 m.,
buiten de Waardpoort.

den 15 December.

Helena Josina Born, 2 m., Ro-
zestraat.

Doodgeb. dochter van Christiaan
Fredricus Heitz, Geertesteeg.

Henrietta Louisa Hofman, 11 m.,
Schoutesteeg.

Elisabeth Goedhart, 4 w., Cat-
harijnestraat

den 16 December.

Egbert Dekens, soldaat bij 't
depot batt. Transport trein, 26 j.,
Hospitaal.

Arnoldus Groeneveld, hovenier,
62 j., buiten de Waardpoort.

Clasina van de Bilt, huisvr. van
Andries Agterberg, 68 j., Abstede.

den 17 December.

Pieter Jansen, fus. bij de 1 komp.

der Garnizoens troepen, 45 j.,
Hospitaal.

Harza Mensinga, fus. bij de 3
komp. 1 batt. der 18 Afd. Inf.,
25 j., Hospitaal.

Johannes Cornelis Schadee, 9 j.,
Nieuwe gracht

Hillegonda Brinkhuisen, huisvr.
van Jan Bekker, 77 j., Vis-
sersteegje.

Doodgeb. dochter van Elias Na-
than Heijmans, Choorstraat.

Arnolda Jacoba Cousijuse, 2 j.,
Pauwsteeg.

Doodgeb. zoon van Dirk van der
Steen, buiten de Waardpoort.

Pieter Bredero, 2 m., Watersteeg.

Theodorus Wilhelmus van Maars-
chalkerweerd, 7 w., buiten de
Waardpoort.

Jacobus Johannes Barneveld, 1 j.
en 3 m., Zandstraat.

Gijsbertus van der Veen, 3 j. en
10 m., Heerestraat.

Odilia Kockenbergh, huisvr. van
Pieter Zwaak, 70 j., Springweg.

den 18 December.

Franciscus Xaverius van Schen-
del, 3 j. en 4 m., Volderbrug.

Hendrica Vollenveliden, wed Jan
de Geest, naaister, 58 j., bui-
ten de Waardpoort.

Barend Zuijland, baggerman, 36
j., Predikheerestraat.

Bartholomeus Cats, 7 j. en 10 m.,
Springweg.

den 19 December.

Christina Moree, ruim 3 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Bernardus Regters, timmerman,
19 j., Stroosteeg.

Doodgeb. dochter van Hermanus
van den Wijngaard, buiten de
Tolsteegpoort.

Philippina Christina Henrietta
Moore, huisvr van Johannes
Staudé, 34 j., Steenweg.

Gerrit Jan Vrieling, fus. bij de
1 komp. 1 batt. der 18 Afd.
Inf., 24 j., Hospitaal.

Wilhelmina Cornelia Rademacher,
1 j. en 9 m., Lange Jansstraat.

den 21 December.

Tcauntje Kloot, 2 j. en 9 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Willebrordus Simon Rijk, 10 j.,
Bergstraat.

Doodgeb. zoon van Jan de Bruin,
aan 't Zand.

Wilhelmina Alter, 7 d., Tugt-
huissteegje.

Willem van Diedenhoven, bor-
stelmaker, 58 j., Bergstraat.

den 22 December.

Reinier Wickert, werkman, 87
j., Jufferstraat

Hendricus Verhoeve, schilder,
23 j., Voorstraat.

Wijntje van der Veen, 5 w.,
Heerestraat.

Berend Jan Kempers, fus. bij de
4. komp. res. batt. der 7 Afd.
Inf., 20 j., Hospitaal.

den 23 December.

Hendrik Jan Schoman, fus. bij
de 2 komp. res. batt. der 7
Afd. Inf., 20 j., Hospitaal.

Reindert Staal, korp. bij de 3

komp. 1 batt. der 2 afd. mob.
Schott. van Overijssel, 51 j.,
Hospitaal.

Alberta Schraër, wed. Willem
Diepenhelm, 84 j., Vissersteegje.

Hubertus Hendrik Stokvis, 5 w.,
buiten de Tolsteegpoort.

Geertruij van Heijkoop, wed. Jan
van Hulst, 84 j., buiten de
Waardpoort.

Catharina Smals, huisvr. van Jo-
hannes van de Bilt, 41 j.,
Ballemakerstraat.

Adriana Hagen, wed. Jan Hester,
67 j., Korte Slagtsteeg.

den 24 December.

Margaretha Maria Anna Glinder-
man, 17 d., Mariestraat.

Cornelis Colijn, 1 j. en 8 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Hendrik Oostveen, fus. bij de 4
komp. 1 batt. der 9 Afd. Inf.,
26 j., Hospitaal.

den 25 December.

Petronella Westhuijsen, 8 j. en
8 m., Donkerstraat

den 26 December.

Geertruida Brans, huisvr. van
Willem van Amerongen, 70 j.,
Pauwsteeg.

Margaretha Jacomina Tragter,
wed. Gerrit van Ginkel, 50 j.,
Hooge Jacobijnestraat.

den 28 December.

Louis Hendrik Slot, leerlooier,
33 j., bij de Waardpoort.

Susanna van Schuilen, huisvr.
van Cornelis Calbo, 66 j.,
Kreupelstraat.

Gerrit Meijster, winkelier, 69 j.
Geertsbrug.
Pieter Burck, 90 j., Voorstraat.
Dirk Erainck, kepergieter, 31 j., Rozestraat.
Geertje van der Kaaij, huisvr. van Hendrik Maarschalkerveerd, 28 j., buiten de Tolsteegpoort.
Alberta Maria de Goeij, 5 m., Koestraat.
Dirk Adrianus Lingmont, 1 j. en 8 m., Boterstraat.
Gijsberta de Graaf, 8 w., Pottestr.
Aletta van den Hemel, 3 w., Pottestraat.
Maria Anna Heesen, 5 m., buiten de Waardpoort.
Catharina Bergman, huisvr. van Roeland de Zwart, 63 j., Zuilesteegje.
Gerarda van Maaren, huisvr. van Johannes Hendrik Wilhelmus Höfig, 37 j., Zonstraat.
Jan Timmer, grenadier bij 't depot der Afd. Grenadiers, 26 j., Hospitaal.

den 29 December.

Catharina Drijver, breidster, 60 j., Kleine Elisabethstraat.
Carel Bertram Knipper, 2 j. en 3 m., Hamburgerbrug.

den 30 December.

Cornelis van Rijn, circa 4 j., aan 't Bagijnehof.

Doodgeb. zoon van Philippus Theodorus Lambres, Springweg.
Aaltje van Soest, 1 j., buiten de Waardpoort.
Sophia Krijnen, wed. Jan Bakker, 71 j., Jausbrug.
Arnoldus Jansen, metselaar, 68 j., Vissersteegje.
Barent Hendrik Mulder, fus. bij de 10 Afd. Inf., circa 30 j., Willemskazerne.
Adriana van der Sluijs, ongeh. breidster, 70 j., buiten de Waardpoort.

den 31 December.

Erederik Hijltjes Radersma, kurassier bij de 7 komp. der Afd. Kurassiers no. 3, 21 j., Hospitaal.
Gerrit Koekkoek, fus. bij de 2 komp. der 7 Afd. Inf., 21 j., Hospitaal.
Jacobus van Tuil, fus. bij de 1 komp. van 't depot der 9 Afd. Inf., 28 j., Hospitaal.
Cornelia Bakker, ongeh., 23 j., Kreupelstraat.
Maria Colmjon, huisvr. van Albertus van der Hammen, 33 j., Korte Adémstraat.
Doodgeb. zoon van Cornelis Bielevelt, Voorstraat.
Gerrit Blom, sjuower, 60 j., Zandstraat.

Er zijn in de maand DECEMBER 1835 Overleden:

Van het Mannelijke geslacht.	79.
— — — — — Vrouwelijke geslacht.	57.

Totaal. . . . . 136.

Geboren. . . . . 156.
 Overleden. . . . . 136.

Dus meer Geboren dan Overleden zo Personen.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
 GESTORVEN ZIJN:

Borstkwaal.	10.	Transport.	109.
Zenuwzinkenkoorts	4.	Buikloop.	3.
Verval van krachten.	14.	Borstteering.	2.
Stuipen.	13.	Beroerte.	6.
Roodvonk.	11.	Leverziekte.	1.
Kinderziekte	5	Subiet	1.
Borst - waterzucht.	2.	Beenbederf.	2.
Tanden	3.	Keelziekte.	1.
De Griep.	1.	Koortsen.	2.
Kinkhoest.	2.	Klieren in de ingewanden.	1.
Teering	18.	Verkoudheid.	1.
Slijmziekte	3.	Stikzinking.	2.
Water in de borst.	3	Het zuur.	2.
Bloodspuwing.	1.	Roos.	1.
Waterzucht.	10.	Longtering.	1.
Doodgeboren.	9.	Krankzinnigheid.	1.
	<u>109.</u>		<u>136.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
 BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	6	3	9.	Transport. . .	61	39	103.
Beneden het jaar.	5	17	22.	» 45 » 50 »	3	1	4.
Van 1 tot 5 jaar.	9	9	18.	» 50 » 55 »	1	»	1.
» 5 » 10 »	5	2	7.	» 55 » 60 »	4	2	6.
» 10 » 15 »	»	»	»	» 60 » 65 »	1	3	4.
» 15 » 20 »	10	»	10.	» 65 » 70 »	3	5	8.
» 20 » 25 »	11	1	12.	» 70 » 75 »	»	2	2.
» 25 » 30 »	9	2	11.	» 75 » 80 »	1	3	4.
» 30 » 35 »	2	3	5.	» 80 » 90 »	2	2	4.
» 35 » 40 »	2	1	3.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 45 »	5	1	6.				
	<u>61</u>	<u>39</u>	<u>103.</u>		<u>79</u>	<u>57</u>	<u>136.</u>

LIJST
DEB
**VERKOGHTE HUIZEN, LUSTPLAAT-
SEN ENZ.**

Den 5 December, door den Notaris VAN OMMEREN.

Een Huis Erf en Grond met een Bleekveld, Kelder en Kluis, aan de Westzijde van de Korte Lauwerstraat, Wijk H. No. 146. Opgelouden voor f 495.

*Den 12 December, door den Notaris J. H.
VAN SCHERMBEEK.*

Een Kapitaal en bijna geheel nieuw verbouwd Huis met Erf, Grond, Plaats en Tuin, aan de Westzijde van de Runnebaan, Wijk F. No. 241. Toegewezen voor f 10,350 aan den Heer *H. van Ommeren*, 99.

Een Huis Erf en Grond aan de Zuidzijde van de Voorstraat op den hoek van de Boothstraat, Wijk H. No. 517. Opgelouden voor f 3,940.

Den 12 December, door den Notaris G. H. STEVENS.

Een Huis, Achterhuis en Schuur, Hooiberg en Erve, Wijk M. No. 541 en 542, gelegen onder Pijlswaard, op den Oord, gemeente Utrecht. Toegewezen voor f 1050 aan den Heer *G. van den Hoven*.

Den 19 December, door den Notaris WIGMAN.

3 Bunders, 1 Roede en 20 Ellen welig Weiland, onder Westerven, nabij Utrecht, strekkende van den Straatweg tot aan de Roode Wetering, gemeente Jutphaas. Toegewezen voor f 1830 aan den Heer *G. J. Teljer*.

Den 12 December, door denzelfden Notaris.

Een Huizinge, Erve en Grond, aan de Westzijde van de Nieuwe Gracht, nabij den voormaligen Plompentoren, Wijk H. No. 664. Opgelouden voor f 2850.

Een Huizinge, staande aan de Zuidzijde van de Lange Viesteeg, Wijk C. No. 162. Opgelouden voor f 4500.

Een Huizinge, met Erve en Grond gediend hebbende tot eene Diaconie Armenhuis, bij het Nicolaïkerkhof, Wijk A. No. 293 en 294. Toegewezen voor f 5400.

1835.

GEBORENEN.			ONDER WELK GETAL BEGREPEN ZIJN.		GE-TROUW DEN.		OVERLEDENEN.				
MAANDEN.	GESLACHT.		TOTAAL.	Tweelingen.	ONECHTE		Getal Paren.	GESLACHT.		Doodgeboren.	TOTAAL.
	Mannelijk.	Vrouwelijk.			Zonen.	Dochteren.		Mannelijk.	Vrouwelijk.		
JANUARIJ.	60	56	116	—	4	4	15	52	47	9	108
FEBRUARIJ.	84	85	169	4	6	7	45	35	37	9	81
MAART.	96	85	181	4	13	6	21	51	38	12	101
APRIL.	81	61	142	1	3	4	21	45	46	11	102
MEE.	77	55	132	—	8	7	54	48	48	6	102
JUNIJ.	63	66	129	2	2	8	37	46	52	6	104
JULIJ.	71	57	128	—	3	1	25	51	40	5	96
AUGUSTUS.	73	54	127	—	2	3	38	60	54	13	127
SEPTEMBER.	56	60	116	1	3	7	38	73	50	4	127
OCTOBER.	86	65	151	—	6	9	32	61	48	6	115
NOVEMBER.	81	65	146	—	6	3	45	65	65	14	144
DECEMBER.	71	85	156	3	2	8	24	73	54	9	136
Totaal.	899	794	1693	15	58	67	395	660	579	104	1343

Onder de Getrouwden bevinden zich :

Jongmans en Jonge Dochters.	326 paren.
Weduenaars en Weduwen.	4 "
Weduenaars en Jonge Dochters.	43 "
Weduwen en Jongmans.	22 "
Totaal.	395 paren.

Het getal Militairen in het Rijks-Hospitaal Overleden,
bedraagt 116

Ingekomen Certificaten van Personen te Utrecht woonachtig,
elders Overleden, en alhier ingeschreven. 15

Echtscheidingen. . . . . geene,

De oudste Overledenen bereikte den Ouderdom van 95 jaren.

GETAL DER JAREN VAN OVERLIJDEN.

MAANDEN.	Doodgeboren.		Onder het Jaar.		Van 1 tot 10.		Van 10 tot 20.		Van 20 tot 30.		Van 30 tot 40.		Van 40 tot 50.		Van 50 tot 60.		Van 60 tot 70.		Van 70 tot 80.		Van 80 tot 90.		Van 90 tot 100.		TOTAAL.		TOTAAL GENERAAL	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
JANUARIJ.	3	6	11	9	7	6	9	11	4	3	4	5	3	3	3	4	4	5	6	5	6	5	5	3	3	5	5	108
FEBRUARIJ.	5	4	17	10	6	6	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	81
MAART.	12	6	10	14	7	5	6	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	101
APRIL.	5	6	14	9	5	7	11	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	102
MAY.	4	2	9	9	7	7	7	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	104
JUNIJ.	5	1	13	15	10	14	16	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	96
JULIJ.	2	3	15	15	14	10	11	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	127
AUGUSTUS.	9	4	15	14	5	9	13	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	127
SEPTEMBER.	2	2	14	15	6	8	17	6	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	115
OCTOBER.	2	4	7	7	7	7	12	8	10	8	6	6	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	144
NOVEMBER.	11	3	11	6	11	17	11	10	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	136
DECEMBER.	6	3	6	3	6	6	10	20	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1343
	66	38	127	105	105	105	124	91	26	44	43	45	33	37	35	35	61	51	66	29	36	29	36	5	7	728	615	

ZIKTEN OF TOEVALLEN

DER

O V E R L E D E N E N,

GEDURENDE HET JAAR 1835.

BENAMING DER ZIEKTE.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Beroerte.	6	5	1	5	3	3	1	5	5	1	6	6
Stuipen.	11	11	10	14	12	16	20	15	8	13	9	13
Longontsteking.	4	—	1	2	1	—	1	—	—	—	2	2
Stikzinking.	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2
Veroud. Borstkwaal.	14	11	8	9	5	7	5	9	8	10	14	10
Longtering.	14	12	14	10	17	14	16	19	16	14	17	21
Kinkhoest.	2	—	—	—	1	1	—	—	1	—	1	2
Borstwaterzucht.	1	1	3	1	1	3	3	1	2	5	3	5
Slijmvlicsziekte.	2	2	4	7	3	3	2	2	2	—	—	3
Zenuwzinkingkoorts.	2	2	4	7	3	3	4	8	10	5	5	4
Aanhoudende Koortsen.	3	5	2	2	4	3	3	2	8	5	3	2
Keelontsteking.	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Roodvonk.	3	—	1	6	8	10	13	18	34	17	16	11
Rheumatismus.	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Zuur bij Kinderen.	2	—	1	2	2	3	3	4	2	2	3	2
Algemeene Waterzucht.	8	2	8	3	4	2	1	2	6	7	9	10
Beenbederf.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Subiet Overleden.	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Verval van Krachten	18	13	20	12	21	21	9	13	13	21	23	14
Gevolgen v. d. Kraam.	1	—	1	2	—	—	2	3	—	1	2	—
Buikvliesontsteking.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ontijdige Verlossing.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Doodgeboren.	9	9	12	11	6	6	5	13	4	6	14	9
Klierziekte.	—	2	1	—	—	1	—	—	1	1	1	1
Leverziekte.	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Herseuvliesontsteking.	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1
Opstopp. v. h. Water.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Vallende Ziekte.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krampkolijk.	—	1	—	2	—	1	5	—	1	1	2	—
Ontsteking der Blaas.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Geelzucht.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanker.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Kinderziekte.	—	—	1	—	3	—	1	—	—	—	—	—
Spruw.	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	5
Slagaderbreuk.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Ontstek. in h. heupgewr.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Transport.	108	81	100	95	93	98	96	116	124	106	134	128

BENAMING DER ZIEKTE.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	TOTAAL.
Transport. . .	108	81	100	95	93	98	96	116	124	106	134	128	1279
Verdronken. . .	—	—	1	3	2	—	—	2	—	—	—	—	8
Doodgevallen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Verbrand.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Gev. v. Tanden krijgen.	—	—	—	2	2	3	—	5	—	3	3	—	21
Beklemde Breuk. . .	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	3
Het Vuur aan de Voet.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Bloedspuwing. . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	7
Dauwwurm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Diarrhaea.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Waterkanker.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	7
Mazelen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Zelfmoord.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Maagtering.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Hartontsteking. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Ontst. d. Ingewanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Roodv. en Kinderziekte.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Kneuzing aan het Been.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Aangezigts Roos. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Totaal.	108	81	101	102	102	104	96	127	127	115	144	136	1343

Het getal der Geborenen is meerder geweest dan in het vorige Jaar. . . 197.

Dat der Overledenen is meerder geweest. . . . . 212.

Het getal der Huwelijken is minder geweest. . . . . 4.

ALPHABETISCH REGISTER.

	Bladz.
Adelbricus, overleden, (21 Augustus 794)	375.
Adriaan VI. geboren, (28 Febr. 1459.)	82.
— — — tot Paus verkoren, (9 Jan. 1521.)	29.
— — — —, Afbeelding van het wapen van, Pl. II.	28.
— — — — het huis Brandaa	76, 109.
Aldegonde, Zie Marnix.	
Alva, Verzoek van, (4 Januarij 1572)	29.
Amersfoort, door Montecuculi ingenomen, (4 Augustus 1629)	374.
Arnold van Hoorn's komst te Utrecht, (28 September 1371.)	424.
Beijeren (Hendrik van), Zie Hendrik.	
Belasting. stedelijke, (1 Februarij 1578)	82, 216.
Beleg van Utrecht, (10 Junij 1345)	295.
Bevolking 1835, Tabel.	39, 228.
Bibliotheek. Akademische, ...	151.
Bilt. De, en omstreken.	409, 506.
Blankenheim. Zie Frederik.	
Bor. Levensberigt van P. C.	211.
Brandaa, Zie Paus Adriaan.	
Buchell. Arnoldus van, overleden, (15 Julij 1641.)	330.
Buis (Mr. Paulus), in hechtenis genomen, (19 Julij 1586.)	331.
Diepholt. Zie Rudolph.	
Diligences en Schuiten. vertrek van, ...	56.
Domstoren beschrijving, ...	67.
— — — — volbouwd, (20 Januarij 1382).	30.
Fluweel en Fluweel-Fabrieken.	332, 530.
Franschen. (de), verlaten Utrecht, (23 November 1673.)	519.
— — — — — (28 November 1813.)	521.
Frederik van Blankenheim overleden, (9 October 1423)	465.
Genootschap. Provinciaal Utrechtsch, opgericht 1773.	295.
Geschenk der stedelijke regering aan eene jonge Princes (1569.)	214.
Goedkoope maaltijd 1464.	421.
Hendrik van Beijeren.	330, 355, 465.
Heribertus overleden, (11 December 1150.)	575.
Hoorn. Arnold van, Zie Arnold.	

Huldiging der Utrechtsche Bisschoppen, inzonderheid van Hendrik van Beijeren.	355.
Inleiding over de Provincie en Stad, Zie Provincie.	
Kaart van Utrecht, in de VII Eeuw.	499.
Kapittelen vernietigd, (27 Febr. 1811.)	82.
Kinderziekte. Zie Ziekte.	
Koetsen. Eigenaars van, (1671.)	177.
Koeverden, Slag bij, ...	547.
Koude. Felle, (23 Januarij 1823.)	30.
Maaktijd. Goedkoope, Zie Goedkoope.	
Maria-kerk.	199, 311.
Marnix. (Philips van) Heer van St. Aldegonde, in vrijheid gesteld, (2 October 1574.)	464.
Maximiliaan. Zie Oorlogsverklaring.	
Montecuculi. Zie Amersfoort.	
Naam en Wapen der Stad.	24.
Naamlijst. Maandelijksche, ...	42, 80, 135, 184, 213, 296, 341, 387, 435, 481, 531, 577.
———— voor het gansche jaar (tabellen.)	593—596.
Nassau. Zie Rajnald.	
Ni verheid.	120, 433.
Oorlogsverklaring van Maximiliaan van Oostenrijk aan den Bisschop van Utrecht. (11 Sept. 1481.)	424.
Oostbroek. Zie de Bilt.	
Opmeting der Stad in het jaar 1829.	40.
Opmeting. Kadastrale, der Stad.	468.
Otto van Holland overleden. (4 April 1249)	180.
Overdragt van het Nedersticht. (20 October 1528.)	465.
Overstroming. (3 November 1170.)	519.
———— (1173.)	421.
———— (13 Januarij. 1374)	30.
Paardenmarkt (1835.)	183.
Philips II. doet den eed. (4 October 1549.)	465.
Poolshoogte der Stad.	88.
Poortje. Met vergulde, ...	105.
Provincie en Stad.	9.
Provincie Utrecht. Beschrijving der, ...	403.
Raad van Beroerten. Zie Vonnissen.	
Rajnald van Nassau, te Montfoort, overleden, (9 October 1326.)	465.
Rudolph van Diepholt overleden, (21 Maart 1555.)	119.
Salland aan Utrecht afgestaan, (20 Febr. 1226.)	82.

Scheltema, Mr. Jacobus. Levensberigt van, ...	451.
Scheltema. Op de Afbeelding van Mr. Jacobus, ...	522.
Spaarbank.	168, 291.
Schuiten en Diligences. Vertrek van	56.
Schuurman. Anna Maria, ...	570.
Staat van bevolking, (1835)	39.
— — — geboren en overleden.	130 en 181.
Staat van Huwelijken, Echtscheidingen, Geborenen en Over- ledenen van 1815—1824 met 3 tabellen.	32.
Staat der Overledenen, op onderscheidene leeftijd van 1815 —1826 Tabel XII.	467.
Stand des waters.	41, 88, 134, 183, 227, 235, 331, 375, 424, 466, 521, 576.
Storm te Utrecht, (1 Augustus 1674.)	372.
Stiel, Nieuwe in Utrecht ingevoerd, (1700.)	574.
Tabakshandel en Tabaksteelt.	469, 523.
Tapijt - Fabrieken.	376, 425.
Utrecht. Provincie, Zie Provincie, kaart.	
Veits dans. Zie Ziekte.	
Verbeteringen en Verfraaijingen der Stad 1820—1834.	247.
Vereering aan eene Kraamvrouw, in 1576.	422.
Verkoopingen van Vaste goederen.	54, 104, 149, 197, 246, 310, 354, 402, 449, 496, 546, 592.
Vonnissen. Merkwaaardige	81, 179, 216 en 423.
Vonnissen van den raad van Beroerte, (17 Augustus 1568.)	375.
Vrede te Utrecht gesloten, (1 October 1405.)	464.
————— (11 April 1713.)	180.
Vredenburg. Het Kasteel, ...	19.
Vredes onderhandeling (29 Januarij 1712.)	30.
———— tractaat, (6 Februarij 1715)	82.
Vruchtbaar jaar, (1463 <i>in rijm.</i>)	31.
Wapen en Naam der Stad.	24.
Waterstand. Zie Stand des waters.	
Watervloed. Zie Overstroming.	
Weerkundige waarnemingen.	41.
Wet omtrent het trouwen, (17 Mei 1585)	216.
Willem IV. Graaf van Holland belegert de Stad, (10 Junij 1345.)	295.
Ziekte. St. Veits dans, (1374.)	327.
———— Kinder, (1778.)	329.
———— Zwetende, (1529.)	328.
Zijdeteelt en Zijdefabrieken.	217.

De PLATEN te plaatsen.

No.	I.	Het Kasteel Vredenburg, tegen over bladz.	19.
	II.	Fig. 1. Het Zegel van de stad 1392 } " 2. Het Wapen van Paus Adriaan. }	28.
	III.	De Domstoren.	67.
	IV.	Kluizen onder denzelfen.	73.
	V.	Bibliotheek der Utrechtse Hoogeschool.	151.
	VI.	De St. Maria kerk.	199.
	VII.	———— van binnen.	311.
	VIII.	Het dorp de Bilt.	403.
	IX.	Kaart van Utrecht in 690.	499.

De TABELLEN te plaatsen.

No.	I en III.	Tusschen.	38 en 39.
	V en VII.	————	86 en 87.
	VIII, IX en X.	————	ib ib.
	XI.	————	128.
	XII.	————	467.

De overige TABELLEN volgen van zelve in den Tekst.

Bij het binden lette men de titels voor de nummers weg te snijden.

Het register voor het 1ste stuk vervalt.

ERRATA.

- In den Opdragt staat Mr. L. F. Nepveu. lees: Mr. L. T. Nepveu.
 Pag. 98. 1e kolom. regel 6 v. o. staat: Trappart. lees: Frappart.
 » 203. regel 14. v. o. staat: De naamlijst der Kanonniken van St. Marie enz. lees: der Proosten en Dekens.
 » 243. kolom. 2. regel 1. v. b. staat Blasberg. lees: Plasberg.
 » 245. De optelling van de Overledenen staat 53 Mann. 49 Vr. lees: 52 Mann. en 50 Vr.
 » 352. reg. 3. v. o. staat 123. lees: 128.
 » laatste regel. staat 27. lees: 32.
 » 366. reg. 18. staat voorzien. lees: voorzien zijn.
 » 375. reg. 15. staat Brinkhorst. lees: Bronkhorst.
 » 375. reg. 20. staat 704. lees: 794.
 » 430. reg. 5. staat Bcnie. lees: Birnie.
 » 466. reg. 3. staat blokken. lees: vlekken.

Eerste Tienjarige maandelijksche Staat

VAN HET

aantal der Geborenen in de Stad *Utrecht* en derzelve Voorsteden, over de jaren 1815 tot en met 1824.

TAB. I.

JAREN.	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL		GEHEEL TOTAAL		BOITEN HUWELIJK		Paar Twee-lingen.	Drie-lingen.	AANMERKINGEN.		
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.				Erkende Kinderen.	Niet Erkende Kinderen.
1815.	44	59	33	66	55	45	49	36	50	38	47	29	51	42	35	47	41	47	35	55	51	40	46	50	537	554	1091	481	486	6	5	50	63	9	De Maanden gerangschikt naar het grootste getal Geborenen van A°. 1815 tot 1824 in elke maand, komen in de volgende orde voor: 1. Maart. 7. Februarij. 2. Januarij. 8. November. 3. December. 9. Mei. 4. October. 10. Augustus. 5. April. 11. Julij. 6. September. 12. Junij.
1816.	55	56	45	46	49	60	53	45	35	41	31	47	38	31	32	29	65	45	46	41	48	40	45	43	542	524	1066	486	461	11	10	45	53	17	
1817.	56	43	52	45	50	42	51	45	50	43	44	43	33	30	28	31	30	46	48	32	24	31	39	42	505	473	978	445	408	8	8	52	57	9	
1818.	33	33	38	52	43	35	50	33	41	35	42	36	32	43	52	31	57	43	53	58	55	58	49	44	545	501	1046	486	441	13	10	46	50	7	
1819.	54	52	43	56	50	60	68	48	36	52	40	35	47	43	56	38	53	47	57	52	36	46	58	45	598	572	1170	506	501	20	17	72	54	11	
1820.	56	62	56	47	56	52	57	52	47	44	51	34	52	35	47	41	54	50	50	41	59	53	65	48	650	559	1209	550	470	28	30	72	59	10	
1821.	67	55	54	54	66	62	55	52	46	53	54	52	47	54	66	55	70	52	54	64	53	60	58	66	690	679	1369	576	574	39	41	75	64	12	
1822.	67	69	57	53	76	77	60	62	63	59	58	52	53	50	53	54	63	50	70	65	63	61	77	53	760	703	1463	622	583	38	47	100	73	13	
1823.	75	53	60	52	70	56	64	60	57	60	43	46	58	65	67	63	60	60	71	71	52	54	65	74	742	714	1456	624	589	40	29	78	96	17	
1824.	69	54	72	69	63	66	75	63	54	60	67	55	57	63	57	46	74	67	68	56	50	62	73	62	779	723	1502	654	620	49	31	76	72	17	
Totaal.	576	536	510	540	578	555	582	496	479	485	477	429	468	456	493	435	567	307	552	533	491	503	575	525	6348	6002	12350	5430	5133	252	228	666	641	122	1

Eerste Tienjarige maandelijksche Staat

VAN HET

aantal der Overledenen in de Stad *Utrecht* en derzelver Voorsteden, over de jaren 1815 tot en met 1824.

TAB. III.

JAREN.	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL.		GEHEEL TOTAAL.	Dood- geborenen.	In 't Hos- pitaal.	AANMERKINGEN.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M. & V.			
1815.	53	72	51	53	45	46	41	51	44	37	43	38	40	36	42	33	42	44	58	41	52	37	55	63	566	551	1117	98	58	De Maanden gerangschikt naar het grootste getal Overledenen van A°. 1815 tot 1824, in elke Maand, komen in de volgende orde voor: 1. December. 7. April. 2. Januarij. 8. Mei. 3. October. 9. Augustus. 4. November. 10. Junij. 5. Februarij. 11. September. 6. Maart. 12. Julij. De maanden October en November, hebben een gelijk getal opgeleverd. Het getal der Doodgeborenen en in het Militaire Hospitaal Overledenen, zijn onder het geheel totaal begrepen.
1816.	51	53	50	79	28	53	43	41	29	29	38	42	35	28	38	22	39	34	59	37	46	47	57	50	513	515	1028	71	43	
1817.	51	63	45	41	49	61	45	62	64	57	51	55	53	41	49	45	34	56	50	65	51	46	62	76	604	668	1272	76	12	
1818.	47	64	44	63	46	47	44	41	50	55	36	39	46	48	43	58	38	42	46	40	46	45	62	56	548	598	1146	53	15	
1819.	40	54	45	58	50	50	58	61	46	50	45	43	36	29	36	39	34	28	46	32	45	36	44	58	505	538	1043	72	21	
1820.	48	53	29	37	32	42	30	34	45	39	33	38	34	34	39	36	30	25	38	25	33	34	52	44	443	441	884	101	12	
1821.	53	53	47	35	48	34	39	43	35	38	48	52	52	32	41	49	39	43	38	49	50	31	50	32	540	491	1031	87	21	
1822.	35	41	32	33	51	48	31	40	35	54	25	46	44	41	36	39	46	38	47	34	47	39	69	59	498	512	1010	79	44	
1823.	79	84	41	38	50	40	55	57	44	24	35	36	48	36	47	44	45	46	54	56	53	51	66	41	617	553	1170	96	40	
1824.	41	50	45	40	28	42	57	35	38	56	45	30	42	31	44	44	46	52	60	48	69	65	58	56	553	529	1082	115	30	
Totaal.	498	587	429	477	427	463	403	465	430	419	399	419	430	356	415	409	395	408	496	427	492	431	575	535	5387	5596	10783	847	296	

Tweede Tienjarige maandelijksche Staat

VAN HET

aantal der Geborenen in de Stad *Utrecht* en derzelve Voorsteden, over de jaren 1825 tot en met 1834.

TAB. V.

JAREN.	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL.		GEHEEL TOTAAL	IN HUWELIJK.		BUITEN HUWELIJK.				Tweelingen.	Drieelingen.	AANMERKINGEN.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		M.	V.	M.	V.	M.	V.			
1825.	78	77	62	59	72	74	57	76	68	65	53	58	64	52	62	52	61	62	70	69	58	65	59	73	764	782	1546	653	655	39	55	72	72	7	—	
1826.	73	82	70	59	68	76	65	64	68	73	46	59	51	52	50	56	69	71	73	78	79	57	69	73	781	780	1561	672	669	39	51	70	60	15	—	
1827.	73	79	67	64	77	68	82	59	56	54	65	54	54	56	62	70	54	64	80	59	75	57	70	59	815	743	1558	709	664	34	28	72	51	15	1	
1828.	81	72	75	66	75	75	72	65	70	49	61	65	72	58	86	51	71	74	63	72	77	72	66	75	869	794	1663	763	680	27	36	79	78	15	1	
1829.	73	81	72	68	67	82	70	67	74	53	53	47	58	56	59	61	68	70	77	70	68	66	70	65	809	786	1595	698	683	38	28	73	75	16	—	
1830.	94	76	84	59	73	63	64	68	66	59	54	47	59	50	57	52	60	60	71	60	64	57	70	59	816	710	1526	718	626	20	14	78	70	16	—	
1831.	77	81	71	62	74	70	80	74	74	62	56	61	55	59	60	53	59	56	68	50	53	44	47	46	774	718	1492	686	652	8	11	80	55	9	—	
1832.	60	58	65	46	59	60	46	53	59	58	59	46	54	54	57	61	74	61	61	45	69	58	58	55	721	660	1381	646	611	18	7	57	42	8	—	
1833.	44	55	55	60	60	74	58	60	66	55	46	60	64	58	54	57	75	50	56	67	83	65	67	63	728	724	1452	660	654	15	10	53	60	14	—	
1834.	58	63	58	36	58	57	69	59	66	59	48	53	67	61	68	65	77	52	82	74	69	65	61	66	781	715	1496	692	635	18	25	71	55	32	—	
Totaal. re Staat.	711	724	679	579	683	699	663	650	667	587	541	535	598	556	615	578	668	620	701	644	695	606	637	634	7858	7412	15270	6897	6529	256	265	703	618	147	2	
Totaal over 20 Jaren.	1287	1260	1180	1119	1261	1254	1243	1146	1146	1072	1018	964	1066	1012	1108	1013	1235	1127	1233	1177	1186	1114	1212	1139	14206	13414	27620	12527	11662	502	495	1571	1250	269	3	

De Maanden gerangschikt naar het grootste getal Geborenen van A°. 1825 tot 1834 in elke maand, komen in de volgende orde voort:

1. Januarij.	7. December.
2. Maart.	8. Februarij.
3. October.	9. Mei.
4. April.	10. Augustus.
5. November.	11. Julij.
6. September.	12. Junij.

Tweede Tienjarige maandelijksche Staat

VAN HET

aantal der *Overledenen* in de Stad *Utrecht* en derzelver Voorsteden, over de jaren 1825 tot en met 1834.

TAB. VII.

JAREN.	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL.		GEHEEL TOTAAL.	Dood- gebor.	't Hos- pitaal.	AANMERKINGEN.												
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.					M. & V.											
1825.	57	44	44	33	54	64	45	28	44	31	46	43	39	41	58	46	37	41	45	49	47	35	50	59	546	514	1060	101	50	<p>De Maanden gerangschikt naar het grootste getal Overledenen van A°. 1825 tot 1834, in elke Maand, komen in de volgende orde voor:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. September.</td> <td style="width: 50%;">7. Maart.</td> </tr> <tr> <td>2. December.</td> <td>8. Februarij.</td> </tr> <tr> <td>3. October.</td> <td>9. Mei.</td> </tr> <tr> <td>4. November.</td> <td>10. Junij.</td> </tr> <tr> <td>5. Augustus.</td> <td>11. April.</td> </tr> <tr> <td>6. Januarij.</td> <td>12. Julij.</td> </tr> </table> <p>Het getal der Doodgeborenen en in het Militaire Hospitaal Overledenen, zijn onder het <i>geheel totaal</i> begrepen.</p>	1. September.	7. Maart.	2. December.	8. Februarij.	3. October.	9. Mei.	4. November.	10. Junij.	5. Augustus.	11. April.	6. Januarij.	12. Julij.
1. September.	7. Maart.																																									
2. December.	8. Februarij.																																									
3. October.	9. Mei.																																									
4. November.	10. Junij.																																									
5. Augustus.	11. April.																																									
6. Januarij.	12. Julij.																																									
1826.	56	58	43	42	34	40	39	32	44	59	38	37	34	32	61	45	47	48	69	44	78	55	62	60	605	552	1157	73	95													
1827.	55	66	59	56	43	46	44	40	54	34	38	40	48	48	45	48	51	38	56	40	59	52	58	48	610	556	1166	82	79													
1828.	63	53	54	41	47	47	47	55	51	33	35	42	44	39	44	38	58	49	53	49	59	53	47	49	602	548	1150	68	91													
1829.	52	43	51	47	66	52	43	49	35	47	40	55	41	36	59	52	97	95	98	111	76	96	83	88	741	771	1512	42	41													
1830.	72	69	76	69	53	46	37	39	38	39	54	51	45	47	54	45	31	38	41	38	73	37	91	62	665	578	1243	51	98													
1831.	72	50	58	59	96	60	119	72	109	88	109	69	79	64	98	64	113	78	84	49	107	56	118	58	1162	767	1929	64	393													
1832.	89	79	62	40	83	57	74	45	79	49	47	40	56	42	72	58	128	122	116	86	49	42	71	42	926	702	1628	65	216													
1833.	56	63	44	44	42	42	54	45	70	54	72	46	64	34	133	115	76	99	90	85	109	114	62	75	872	796	1668	60	103													
1834.	59	59	62	70	48	47	38	34	44	39	38	51	35	44	48	44	45	43	49	45	56	38	41	74	543	588	1131	31	57													
Totaal . . re Staat . .	611	584	553	501	566	501	540	439	568	435	517	474	485	427	632	553	683	631	701	596	713	578	683	615	7272	6372	13644	637	1223													
Totaal over 20 Jaren.	1109	1171	982	978	995	964	943	904	993	872	916	893	913	783	1067	962	1076	1039	1197	1023	1203	1009	1233	1130	12639	11768	24427	1484	1519													

STAAT van het *Gemiddeld* aantal der Maandelijks Geborenen in de Stad Utrecht en derzelve voorsteden, over de Tien jaren van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834; alsmede over de Twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen,

Tab. VIII.

	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL.		GEHEEL TOTAAL.	IN HUWELIJK.		BUI TEN HUWELIJK.				Tweelin- gen.	Drieelin- gen.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		M.	V.	M.	V.	M.	V.		
Over 10 Jaren van 1815—1824.	57,60	53,60	51,00	54,00	57,80	55,50	58,20	49,60	47,90	48,50	47,70	42,90	46,80	45,60	49,30	3,50	56,70	50,70	55,20	53,30	49,10	50,50	57,50	52,50	634,80	600,20	1235,00	543,00	513,30	25,20	22,80	66,60	64,10	12,20	0,10
Over 10 Jaren van 1825—1834.	71,10	72,40	67,90	57,90	68,30	69,90	66,30	65,00	66,70	58,70	54,10	53,50	59,80	55,60	61,50	57,80	66,80	62,00	70,10	64,40	69,50	60,60	63,70	63,40	785,80	741,20	1527,00	689,70	652,90	25,60	26,50	70,50	61,80	14,70	0,20
Over 20 Jaren van 1815—1834.	64,35	63,00	59,45	55,95	63,05	62,70	62,25	57,30	57,30	53,60	50,90	48,20	53,30	50,60	55,40	50,65	61,75	56,35	62,65	58,85	59,30	55,55	60,60	57,95	710,30	670,70	1381,00	616,35	583,10	25,40	24,65	68,55	62,95	13,45	0,15

STAAT van het *Gemiddeld* aantal der Maandelijksche Huwelijken en Echtscheidingen in de Stad Utrecht en derzelver voorsteden, over de Tien jaren van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834; alsmede over de Twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen.

Tab. IX.

	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	Septemb.	October.	Novemb.	Decemb.	TOTAAL.	Van Jongmans met Jonge Dochters.	Van Weduvenaars met Jonge Dochters.	Van Jongmans met Weduwen.	Van Weduvenaars met Weduwen.	Echtscheidingen.
Over 10 Jaren van 1815—1824.	18,60	26,10	16,80	26,20	48,90	22,90	24,20	25,60	22,00	28,20	40,20	19,30	319,00	260,60	34,30	13,70	10,40	0,90
Over 10 Jaren van 1825—1834.	14,80	18,30	13,20	26,50	45,20	20,60	21,80	21,20	19,20	22,20	40,90	21,30	285,20	228,00	33,50	11,50	12,20	2,30
Over 20 Jaren van 1815—1834.	16,70	22,20	15,00	26,35	47,05	21,75	23,00	23,40	20,60	25,20	40,55	20,30	302,10	244,30	33,90	12,60	11,30	1,60

STAAT van het *Gemiddeld* aantal der Maandelijks Overledenen in de Stad Utrecht en derzelver voorsteden, over de Tien jaren van 1815 tot en met 1824, en van 1825 tot en met 1834; alsmede over de Twintig jaren van 1815 tot en met 1834, te zamen genomen.

Tab. X.

	Januarij.		Februarij.		Maart.		April.		Mei.		Junij.		Julij.		Augustus.		September.		October.		November.		December.		TOTAAL.		GEREEL TOTAAL.	Doodgebo- renen.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		
Over 10 Jaren van 1815—1824.	49,80	58,70	42,90	47,70	42,70	46,30	40,30	46,50	43,00	41,90	39,90	41,90	43,00	35,60	41,50	40,90	39,30	40,80	49,60	42,70	49,20	43,10	57,50	53,50	538,70	539,60	1078,30	84,70
Over 10 Jaren van 1825—1825.	61,10	58,40	55,30	50,10	56,60	50,10	54,00	43,90	56,80	45,30	51,70	47,40	48,50	42,70	65,20	55,30	68,30	65,10	70,10	59,60	71,30	57,80	68,30	61,50	727,20	637,20	1364,40	63,70
Over 20 Jaren van 1815—1834.	55,45	58,55	49,10	48,90	49,65	48,20	47,15	45,20	49,90	43,60	45,80	44,65	45,75	39,15	53,35	48,10	53,80	52,95	59,85	51,15	60,25	50,45	62,90	57,50	632,95	588,40	1221,35	74,20

STAAT

VAN HET

VERSCHIL, hetwelk het aantal Geboorten, met dat der Overledenen, van het jaar 1815 tot en met 1834 in de stad *Utrecht* en deszelfs voorsteden, heeft opgeleverd, na *bijvoeging* van het getal Doodgeborenen, en na *afstrekking* van het getal Overledenen in 's Rijks Hospitaal.

JAREN.	Geboorten.	Sterf-gevallen.	Vermeer-dering.	Verminde-ring.	Zuiver Totaal van vermeerdering over 20 jaren.
1815.	1189	1059	130	—	—
1816.	1137	985	152	—	—
1817.	1054	1260	—	206	—
1818.	1098	1131	—	33	—
1819.	1242	1022	220	—	—
1820.	1310	872	438	—	—
1821.	1456	1010	446	—	—
1822.	1542	966	576	—	—
1823.	1552	1130	422	—	—
1824.	1617	1052	565	—	—
1825.	1647	1010	637	—	—
1826.	1634	1062	572	—	—
1827.	1640	1087	553	—	—
1828.	1731	1059	672	—	—
1829.	1637	1471	166	—	—
1830.	1577	1145	432	—	—
1831.	1556	1536	20	—	—
1832.	1446	1412	34	—	—
1833.	1512	1565	—	53	—
1834.	1527	1074	453	—	—
	29104	22908	6488	292	6196

DER

OVERLEDENEN op onderscheidene Leeftijd in de Stad *Utrecht* en derzelver Voorsteden,
gedurende de Twaalf Jaren van 1815 tot en met 1826.

	1815.		1816.		1817.		1818.		1819.		1820.		1821.		1822.		1823.		1824.		1825.		1826.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Beneden de 3 Maanden. . .	110	104	106	74	105	89	85	64	106	88	118	93	121	87	116	104	141	107	123	102	118	109	116	110
Van 3 tot 6 Maanden. . .	24	8	18	13	26	16	25	18	28	21	24	14	29	18	55	23	27	22	22	21	30	31	20	30
Van 6 — 12 » . . .	24	20	25	18	28	32	22	34	21	21	17	15	37	25	20	25	39	27	35	22	19	15	32	28
Van 1 tot 2 jaren. . .	35	54	18	29	35	35	55	40	23	32	15	20	40	44	32	24	41	26	32	41	32	24	45	35
Van 2 — 3 » . . .	25	27	13	10	26	32	29	34	25	16	10	11	37	32	19	19	26	24	21	29	17	17	13	22
Van 3 — 4 » . . .	12	12	4	7	20	14	36	21	6	15	4	5	12	7	12	12	15	13	22	18	7	7	10	12
Van 4 — 5 » . . .	9	6	5	8	6	5	20	14	8	9	4	5	6	4	4	1	19	11	15	9	11	4	7	5
Van 5 — 6 » . . .	5	6	5	2	15	8	9	15	7	8	5	1	1	4	6	3	5	9	10	—	—	4	3	2
Van 6 — 7 » . . .	5	2	1	2	10	6	9	13	10	4	1	4	2	—	2	1	3	3	12	4	2	3	3	1
Van 7 — 8 » . . .	3	2	4	1	2	1	3	4	4	1	2	2	2	—	3	2	7	3	3	3	2	2	6	—
Van 8 — 9 » . . .	1	2	5	4	5	4	6	6	2	—	3	—	1	2	1	—	4	4	5	3	1	5	2	2
Van 9 — 10 » . . .	2	2	3	2	2	5	1	7	1	—	—	2	2	2	1	5	—	2	4	4	—	1	—	—
Van 10 — 15 » . . .	7	7	8	6	8	11	15	13	6	10	7	6	7	7	10	8	11	14	7	8	6	7	5	4
Van 15 — 20 » . . .	14	8	15	3	5	6	11	12	11	4	7	4	5	1	10	14	12	8	7	6	14	6	18	11
Van 20 — 25 » . . .	34	13	21	9	10	8	19	12	21	8	21	6	18	6	26	11	25	23	28	6	43	12	71	15
Van 25 — 30 » . . .	15	18	26	8	14	19	12	11	18	21	13	11	21	10	16	14	23	11	21	12	20	15	31	24
Van 30 — 35 » . . .	23	15	13	14	16	17	8	13	13	14	9	19	14	15	16	17	15	12	17	13	22	19	13	18
Van 35 — 40 » . . .	17	17	13	19	8	24	12	18	14	16	10	17	18	14	20	12	15	14	21	14	15	12	21	14
Van 40 — 45 » . . .	12	21	13	15	19	23	13	10	14	22	8	17	15	22	13	18	7	13	12	20	20	13	15	11
Van 45 — 50 » . . .	18	25	21	19	27	25	14	19	11	25	10	12	8	18	9	19	17	19	17	17	15	19	19	12
Van 50 — 55 » . . .	20	22	14	30	19	24	19	24	24	23	23	13	20	10	19	16	14	9	10	15	14	21	16	13
Van 55 — 60 » . . .	24	17	24	17	27	32	14	20	16	15	13	24	17	19	14	13	27	11	13	16	12	12	19	19
Van 60 — 65 » . . .	34	27	34	34	44	37	27	28	20	22	19	19	23	28	20	30	21	26	18	17	15	20	28	24
Van 65 — 70 » . . .	23	25	24	37	37	39	27	34	38	25	20	21	19	18	14	26	29	37	17	17	25	31	16	30
Van 70 — 75 » . . .	18	29	23	37	28	40	28	36	17	41	22	26	20	34	18	24	29	31	16	28	31	36	27	36
Van 75 — 80 » . . .	19	35	25	35	33	39	23	31	21	32	25	32	17	27	19	26	15	28	21	31	26	24	20	24
Van 80 — 85 » . . .	19	34	17	37	18	49	15	28	11	27	17	25	9	25	17	23	18	22	9	20	15	26	21	26
Van 85 — 90 » . . .	12	10	13	14	6	17	8	10	6	15	10	12	11	4	4	14	12	19	9	17	11	16	11	18
Van 90 — 95 » . . .	1	4	4	8	4	9	5	5	2	9	5	5	5	7	2	6	2	5	5	4	2	6	5	9
Van 95 — 100 » . . .	1	1	—	2	1	1	—	3	1	1	1	2	3	1	—	5	—	1	1	2	1	1	2	1
Van 100 jaren en daarboven.	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
	566	551	513	515	604	668	549	597	505	538	443	441	540	491	493	512	617	553	553	529	546	514	605	551
	1117		1028.		1272.		1146.		1043.		884.		1031.		1010.		1170.		1082.		1080.		1157.	

Berigt.

De bijval, welken het TIJDSCHRIFT voor *Geschiedenis, Oudheden en Statistiek* van Utrecht, zoo ruimschoots heeft mogen ondervinden, en de aanmoediging ter voortzetting van vele kanten; heeft den uitgever doen besluiten, hetzelve voor het jaar 1836 te vervolgen.

Aan de begeerte van vele inteekenaren, om bij het einde van den Jaargang de Naamlĳst van Geborenen, Huwelĳken en Overledenen, van het werk afgescheiden te bezitten, zal de Redactie in het volgend jaar voorzien, door dezelve merkelyk verkort, onder eene afzonderlyke paginering achter ieder nommer te plaatsen; waardoor dezelve bij het einde des jaars, als op zich zelve staande, kunnen gebonden worden.

Aan het TIJDSCHRIFT zullen toegevoegd worden, de opgave van het getal Geborenen, Huwelĳken en Overledenen, uit de overige steden der Provincie, waardoor hetzelve ongetwĳfeld in belangrykheid zal toenemen.

De Redactie zal zich verder bevlĳtigen, zoo door het toevoegen van zeldzame platen, als van oude kaarten, waarvan haar twee zeer belangryke zĳn

ingezonden , te vermeerderen ; bij dezen haren opreg-
ten dank betuigende aan hen die zoo bereidwillig hunne
bijdragen hebben medegedeeld , blijft zij zich bij
voortdoring aanbevelen.

De Geabonneerden , die zich voor den jaargang 1836
niet wenschen te verbinden , worden uitgenoodigd vóór
den 25 dezer maand den uitgever daarvan te berigten ,
zullende zij zonder deze kennisgeving als inteekenaren
op den nieuwen Jaargang worden beschouwd. Hun zal
een gegraveerde titel bij het Numero voor Januarij
1836 worden gegeven.

De Prijs voor den volgenden Jaargang is bepaald op
f 5,00. Zullende de afbeeldingen zeer matig daar-
boven berekend worden. Van den Jaargang 1835 zijn
nog enkele complete exempl. tegen f 7,50 te be-
komen.

UTRECHT 9 Januarij 1836.

De Redactie.
